لغت
چغتای و ترکی عثمانی

PL 55 J34B8 1880 v.1

Buhārī, Süleymān
Lugat-i Cagatayi ve Turki-i 'Osmani

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

692
6/103

لغت
چغتای وترکی عثمانی

Buhārī, Süleymān

جلد اولی لغاتی حاوی وجلد ثانیسی آسیای وسطی اقوامنك ادبیات
وضروب امثالیله احوالنه دائردر

Luġat-ı Çaġatāyī ve Türkī-yi ʿOsmānī

درعصر
﴿ سلطان عبد الحمید خان غازی ﴾

اثر
شیخ سلیمان افندیء بخاری

ZAMAN KİTAPHANESİ
İSTANBUL, Ankara Caddesi No, 97

معارف نظارت جلیلهسی جانبندن تقدیر وتحسین قلنمشدر

امتیاز وحقوقی مؤلفنه عائددر

استانبول

(مهران) مطبعهسی ـ باب عالی جادهسنده نومرو ۷

۱۲۹۸

PL
55
J34B8
1880
v.1

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

حمد وسپاس فراوان اول خلاق جهان وترتیب فرمای کون ومکان حضرتلرینه اولسون که نوع انسانی شرف نطق ایله مخلوقات سائره دن ممتاز بیوردی * وصلوة وسلام بی پایان اول نبی ذیشان وافصح بنی عدنان افندمز حضرتلرینه اولسون که اقطار عالمی شعشعهٔ نور ایمان ایله تنویر بیوردی .

اما بعد ارباب لغات عندنده معلوم اولدیغی وجهله چغتای لسانی دنیاده بولنان انالسانلردن بری اولوب اسیای وسطانك عموم اهالیسی بونکله متکلمدر اشته بوجهتله لسان مذکورك اهمیتی درکاردر بالخصوص لسان ترکئ عثمانینك اصل ومأخذی اولمق مناسبتیله ممالك محروسهٔ شاهانه ده تعلم واعتنایه شایان اولدیغی محتاج بیان وایضاح دکلدر .

فی الاصل بخارا اهالیسندن اولوب مدت مدیده دنبرو ممالك عثمانیه ده متمکن اوله رق حسب الامکان ایکی مملکتك دخی لسانه وقوف عاجزانه م اولدیغندن وطن ثانی اهالیسنه یادکار عاجزانه اولمق اوزره وطن اول لغتنی جمع وترتیب ایلدم * هر یرده اولدیغی کبی بولسان اربابی دخی طوائف مختلفه یه منقسم اولوب هر برینك کندوسنه مخصوص الفاظ وتعبیراتی وارایسه ده بوحقیرك معتبر شعرا وادبا عندنده مستعمل اولان لغاتی انتخاب ودرج ایتدم * وهر لغتك صحتنی وصورت استعمالنی مبین مشاهیر شعرا اثارندن بر بیت ایله استشهاد ایلدم .

ممالك عثمانیه ده ابوشقه اسمیله معروف بر چغتای لغت کتابی موجود ایسه ده بك مختصر اولدیغندن اشبو اثر عاجزانه مك وسعت ومکملیتی جهتیله اربابی عندنده مظهر حسن قبول اوله جغی اعز مأمولدر .

چغتای لسانده موجود مؤلفات کثیره دن مشهور میرعلیشیر نوایی * وحسین بایقرا * ومیرحیدر ودیکر بعض ادبانك اثارلری ممالك عثمانیه ده دخی معروف ومتداول

اولدیغندن اشبو تألیف عاجزانه‌م انلرك فهم مزایا وکشف غوامضنه مدار کلی اوله‌جغی مجزومدر .
ماوراالنهرده اوزبك ترکمان قذاق مغول قیرغز قبچان وقلماق کبی چغتای لسانیله متکلم اولان بالجمله اهالی بیننده مستعمل برچوق ضروب امثالی دخی تکثیراً للفائده علاوه ایلدم مطالعه‌سندن معلوم اوله‌جغی وجهله الیوم عثمانلی لساننده موجود اولان ضروب امثالك اکثری چغتایجه‌دن منقولدر اکثر لغت کتابلرنده اولدیغی مثللو چغتای لساننده صرف واصول ترکیب وتلفظنه دائر بعض قواعد دخی علاوه قلندی .
بالاده بیان اولندیغی وجهله مقام استشهادده ایراد اولنان ابیاتك منسوب اولدقلری یوزدن متجاوز شعرای بنامك مختصراً ترجمهٔ حاللریله غزل ونعت شریف وقصیده کبی بعض آثار معتبره‌لری دخی ضمیمةً درج اولندی .
اشبو لغت کتابی ایله دردست ترتیب اولان دفتر ثانیسنك مندرجاتنی مبین چغتای لسانی اوزره برمقدمهٔ منظومه دخی الحاق ایدلمشدر .
اشبو اثر ناچیزانه‌م خلیفهٔ زمان حامیٔ علم وعرفان ناشر عدل واحسان سلطان البرین والبحرین خادم الحرمین الشریفین پادشاه گردون وقار وشهریار بلند اقتدار السلطان ابن السلطان السلطان عبدالحمید خان غازی خلدالله ملکه افندمز حضرتلرینك زمان سلطنت پرمسعدتلرنده صحیفه پیرای ظهور اولمغله تیمناً نام نامیٔ همایونلریله توشیح قلندی هر نقدر عبدکمینه‌نك بوکا استعدادی یوق ایسه‌ده لطفاً ومرحمةً ملحوظ لحاظهٔ ملوکانه‌لری بیوریلور ایسه مضبوط آثار سلف وعبدکمضاعه‌لری دخی حائز نصاب فخر وشرف اوله‌جغی اشکاردر ومن الله التوفیق وهو المستعان فی کل حال وآن .

شیخ سلیمان

LIBRARY
NOV 17 1971
UNIVERSITY OF TORONTO

مقدمهٔ چغتای

حمد بی حد وثنای بی عدد* اول حضرت احد قدیم * وصمد واجب التعظیم غه کیم وجودمکونات انیك قبضهٔ قدرتیده ایرور* نظم* اول تنکری اتی بیله بونامه* کیم بردی جهانتی انتظامه* دانای ضمیر مرغ ماهی* بینای سرایر کاهی* بخشندهٔ رزق انس و جان اول* قیوم خدای لامکان اول* ستار عیوب جرم عصیان* علام غیوب راز پنهان* طاش بطنیده بردی روزیٔ مور* نیسانده درایتدی قطرهٔ یامغور* توقوز فلك ایلاغان معلق* یرمرکزین ایلاغان مطبق* خلاق جهان خدای اکبر* رزاق کریم بنده پرور* جل جلاله وعم نواله* بعد الحمد والتحیه والصلوة علی رسوله محمد وآله واصحابه واتباعه خیرالبریه* دانش اصحابی نینك دقت پسند کاشف لاریغه* وبینش اربابی نینك فطرت بلند واقف لاریغه کیم الفاظ ومعانی رعنا شاهدلاری نینك مشاطه لاری دورلار* ضمایر خورشید نظایر انور وخاطر عاطر مطهر لاریغه واضح وهویدا ایرور کیم حضرت قادر بچون وخالق کاف ونون بنی نوع انسان وجودی نینك احسن التقویم صوریله جمیع مخلوقاتدین مستثنی وممتاز خلق ایلایوب (ولقد کرمنا بنی آدم) خطابی برله تشریفنه مشرف وسرافراز ایلادی* وکمال قدرتیدین بنی نوع بشر نینك طبایع ومزاج شکل وشمایل دین مذاهبده الوان وانواع مختلفه ده فریق فریق وخیل خیل هر بریغه برنوع امتیاز بیریب هرطائفه وفرقه نینك برعلاحده اوزکا لسان ایله کویا ایتمش* وخصوصا اولین وآخرین خلقیدین انبیا علیهم السلام نینك پشواور هنما ایلایب هر بیرلارین برجماعه امت غه ارسال ایتدی* وحضرت خیرالبشر سید المرسلین وخاتم النبین صلی الله علیه وسلم افندیمز نینك رحمة للعالمین قیلوب (لولاك لماخلقت الافلاك) خطابی غه مشرف ایلاب سلطان الانبیا ایتمش دور کیم سایر انبیا علیهم السلام اول صاحب التاج والمعراج نینك وجود مسعود یکتا وذات بهبود بی همتا لاریغه مفتخر ومباهی دورلار* وامتلارنینك دخی جمیع امم دین مستثنی وممتاز دیمشلاردور* وعالم امکان ضبط وسرشته سی اوچون اقالیم سبعه نینك هرجهاتنده اعلا واوسط وادنا حاکم وحکمرانلار* وعاقل وعادل دانا سلطانلار

خلق ایلیوب نسق ونظام عالم وجاهل وسفهاء زمان وبی خبرد یخشی و یمان فریقیغه
وفنون غریبه وصنایع عجیبه امتیاز ین اول کروه والاشکوه پسندیده نینك یداقتدار
وقبضه اختیار لار یغه قویمش کیم جادهٔ ومنزلت قاعده وقانون عرف و رسوم
امورلاردین اظهار وجاری ایلاب عالم وآدمغه ربط وانتظام بیرمیش لارکیم
قرون ماضیه دن تاحالا غچه عملغه کیلور* فاما اشبو طوایف برکزیده نیچه صنف ایله ممتاز ونیچه
قبایل ایله فرق اولونمش دور* بو فقیر حقیر نیازمند درکاه باری* الحاج شیخ سلیمان بخاری
برکوب تواریخ وعدد سز سلسله نامه لار کورمیش ودشت بی پایانلرده کزیب نهایت سیر طوایف
وقبائلك ایچلرنده یورمیش طبایع واصطلاحاتلردین وقوف پیداقلاراق یافث علیه السلام
نینك ظهوریله ابتدا سیدین اوغوزخانغه جه اتراك اقوامینك اولغی نخستین بییك
صاحبقران خانیدورکیم ترك قبایلی واقوامی* اوز بکیه وچغتای طوایفی نینك خاص
وعامی غه ابتدای اسلامیت آندین شایعدور* واول خان عالی مکان زمانیدین
چنکیزخان دولتی نینك قویاشی یتی اقلیم بحر یغه باش اولغونچه واندین
تابوآوان سعادت توآمان غچه نیچه نیچه تاجدار بی همتا سلطانلار ونامدار شجاعت
آثار حکمرانلار اقالیم سبعه غه حکمران وفرمانفرما بولا کیلیش لار* اوشبو معاصر
ودوران دولت آل عثمانیانه معطوف ومنحصر اولونمش دور حقیقتاً بوخاندان
ذوی الاحتشام پاك نجاتدین سلسلهٔ انسابی بطناً بعد بطن ترك طایفه سنه منسوب
اولنوب منشا وعروج لاری دخی ماورالنهر اقلیمی کیم الحال آسیای وسطی نامیله
معروفدر مواطن قدیمه لری اولدیغندن الیوم ممالك شاهانه وقلم روخسروانه ده
استعمال اولونان لسان عثمانیه لسان چغتایی دن یعنی ماور النهر ممالك لاریده
الحال استعمال اولونان لساندن منشعب اولندیغی بولسه هم مع هذا مذکور لسان
عثمانیه تحویل ایله شیوه والفاظجه بیننده چوخ چوخ مغایرت وتفاوت لار ظاهر
وصریحدور* ترك اقوامی برقانچه قبایل وعشاره تفاریق ومنشعب اولندیغی کبی
هرقوم وقبایل نینك دخی اصطلاح وتعبیرات لاری بربرلارینه متفاوت ومتخالف
اولوب لسان چغتایی نینك بعضاً اصلاحات لاری الیوم هم استعمالدن مسقوط
قالمقده دور* پادشاه فلك دستکاه کامکار وشهنشاه ملك قدر معدلت شعار ناصر الملة
والدین مروج الشرع المتین باعث الامن ولامان صاحب العدل والاحسان خلیفه
زمان السلطان ابن السلطان (السلطان عبدالحمید خان غازی) خلدالله ملکه افندمز
حضرتلارینك عصر معارف حصر خسروانه لاریده چون ارباب فضل

وهنر زیاده اولمق سببی دین انواع کرم عمیمه واصناف نعم جلیله الطاف وعنایات بیغایات سنیه‌یه مستغرق وسرافراز اولمقده دور بوخیرخواه قدیمی ورضا جوی صمیمی داعیلرینه موجب شوق وغیرت اولیب الیوم ماوراءالنهر یعنی آسیای وسطی‌ده متداول ومستعمل بولنان ولسان عثمانیدا تغیر وتبدیل قیلیلغان لغاتلارنی جمع ایلاماك بوشهریار کریم الاخلاق وپادشاه عمیم الاشفاق نینك زمان راحت توامان لاریغه که بیم خلایق مهد آسایش ومسند راحتده دورلار بودودمان پاك نهاد اجداد عظام واجب الاکرام لاری مواطن اصلیه‌ده استعمال اولنان لسان معنویه لاریغه تکلم ایدیلان لسان ولغاته وقوف ایتماکلیکه مایل بولنان اکابر واعاظم اشراف واقوامغه بر تحفهٔ شایسته اولمق امیدی برلا اوشبو صحایف رقزده (لغات چغتایی وترکی عثمانیه) غه موسوم ایتیلدی وبوزدین متجاوز آسیای وسطی شعرای بنامی نینك آثارلریدین لغتلارغه شواهد ومثال کیلتوردیم * وایکینچی دفتریغه ماوراء النهر یعنی آسیای وسطی اوزبك قبایل لاری برلاس مغول تاتار نیکوز قانکلی قنغران چیم بای چوپوت منجر اباقلی توپاقلی یوزمنیك اویغور قیشلق ختای قپچاق قیرغز قذاق قره‌قلپاق سرای متین سولدوز قورلاس قونغورات کذکی منغت ارلاس تراقلی اباقلی اچه‌میلی عرب ایرغیز دورمان یمان قیره‌سالدی اون چلایر ارغین الچین اورماق توادق کجیق قلماق قارلوق کیلجی بویراك ادیرات قیات فنکلی اوزارلات چوپلاجی قوشچی اوتاجی اوبعادت ارغیت میسید مرکیت بورقوت اوکلان اویشون تاتار یابو تمه بدین ارلات وکیت قلان وچوپلاجی قاری وییلا ویابو فولادجی غجر وبدی آس جیورغان وکیلجی ایلچ بیات بویادت ترکن کودای تکی اغار جورات اوغلان نوبای علی هذا القیاس توقسان ایکی اوروغ وتیره اوزبك لار ایچیده سویلنلمکده اولغان چغتایی ضروب امثاللری وحروف هجا ترتیبیله ثبت ایلدم * وبالاده ذکری کچغان بوزدن متجاوز آسیای وسطی شعرای بنامینك اثار برگزیده‌لریدین بیرار نعت وقصاید و غزل وتخمیس وبحر طویل کبی اشعارلریدین دخی درج قیلیلدی * منظومه اولان مقدمهٔ کمترانه‌مده ذکر اولندیغی کبی لازم ملزوم الفاظلر وچغتایی لسانی اوزره بعض عهدنامه وبالیلغ وانشا واوخوالنیك عادات واطواری وحکمدارلرینك منصب ورتبه‌لری ومماللکلر ایله فرسخلری وچغتایی علم‌حال وقواعدلر ایله بعض اثار مفیده‌ی میدان انتشاره وضع

ایتمك اوزره عاجزانه ثبت دفتر قیلدم امیدیم اولدورکه منظور اولوالابصار اولوب
حسب المقدور البشریه بویتیشتورغان اوراق وظهوره کلنان بولغان خطای عاجزانه م
نینك لطف احسان اصحابی فصاحت وانصاف اربابی پردهٔ اصلاح ایلان مستور
ایلاماك مرحمتیله سرافراز ایلاغایلار آمین یارب العالمین .

تمـــت

مؤلفك منظومه چغتانى مقدمه سى

حمد جناب بارى * ونعت حضرت پیغمبرى * القاب چهار يار عظام * و آل اصحاب كرام * مدح و ستايش پادشاه عصر * (سلطان عبدالحميدخان غازى) * وترجمهٔ حال مؤلف * وسبب تاليف كتاب *

* بسم الله الرحمن الرحيم * مطلع اول قران كريم *
* حمد اوسون تنكرى بى همتاغه * اول خداى احد يكتاغه *
* قيلدى اول عزى دانا بينا * بزى آدم خيلى دين مستثنا *
* دين اسلامى اوخلاق قدير * ايتدى بيزلارغه نصيب وتقدير *
* شكر كيم بيزلارى يدنا ايتدى * امت خاص بنى نا ايتدى *
* يلقب اول سروره امت قيلدى * سنى واهل جماعت قيلدى *
* هادى شرع رسول الثقلين * سيد عالم و شاه كونين *
* شرع ايله عالمى پرنور ايتدى * رحمتى برلا بتون نورايتدى *
* بعد ازان امته اصحاب كرام * شرع پيغمبرى ايتدى اعلام *
* يتى اقليمده بعون بارى * تون كون بولدى شريعت جارى *
* آل اصحابى قوياشتيك تابان * بردى اسلامه شرف تابو زمان *
* بوزمانينك هم اولوغ صاحب بار * جيغه ليغ عادل دريا دلى بار *
* جمله عالم غه بتون رهبردور * خلف و نايب پيغمبردور *
* حضرت (عبدالحميد) خان دوربول * دهرارا خسرو سلطان دور بول *
* بويله سلطان معارف پرور * بويله شاهنشهٔ فرخ آختر *
* بوكبى عادل فرخنده نژاد * بوكبى شاه مراحم معتاد *

* موندین پادشهٔ طالعی اونك * کلمایشدورنه کلورموندین صونك *
* شرع وفضل وهنر وعلم وکمال * موننك عصرنده ایرورمالا مال *
* سایه‌سنده هم عارف اولدی * کوب کیشی اهل معارف بولدی *
* کرمی جعفر برمکدین خوب * عدل‌ودادی کرمیندین مرغوب *
* بای‌یانکلیغ بورورعصرنده کدای * بر کدای درید ور حاتم طایی *
* جمله‌دین بندهٔ ناچیزی مین * بردعا کوی سحر خیزی مین *
* مینی هم کوپ یره مامور ایتدی * کوپ کوپ اکرام ایله مسرورایتدی *
* هم سفارتله سیاحت قیلدیم * هند وسرهندی زیارت قیلدیم *
* کنك دریاسیدین هم ایتدیم عبور * دهلی واکره‌ده کزدیم بحضور *
* عزم عنبر سر ولاهور ایتدیم * پیندی یولیله پیشاور کیتدیم *
* برنیچه راشو کوتلدین آشدیم * کابلینك قورغانینه یتشدیم *
* کوپ کورونیش‌لارایله ایتدی قبول * شیرعلی خانکه مین‌اولدیم مقبول *
* یخشیلیغ برلاهم الفت قیلدیم * تینك توروب یانیده صحبت قیلدیم *
* آشوری رومی رعایت ایلب * بی نهایت منکا حرمت ایلب *
* لطف وانعام فراوان ایتدی * خلعت وآت‌وزر احسان ایتدی *
* شیردلخان دیکانی‌ایتدی رفیق * تابخارایه تیك قیلدی ترفیق *
* خوش قیلیق برله‌اوزال توردی مینی * کوپ عطا برلااو یال توردی مینی *
* بامیان بوتلرینك آستی بیلان * هندوکوش طاغلر ینینك اوستی بیلان *
* ایبك وخرمه واصل اولوبان * طاش قورغان ایلا خلومی کوروبان *
* کابل وبلخ وهیراتی کیزدیم * ملك ایران وکلاتی کیزدیم *
* خیوه‌و بحر خزرده یورودوم * اخل ومروده کوپ اولتوردوم *
* ترکنیك حالنی بر بر بیلدیم * جنس ومقدارینی دفتر قیلدیم *
* قدریم ایلتی بخارایه قدر * یورودوکیم یر نقدر دور نقدر *
* چون بخارا ارا داخل اولدوم * حکمدارنیك قاشیدا اولتوردوم *
* کوروشوب ایلدی چابك مهمان * ایتدی کوپ تنکه‌وطلا احسان *
* برنیچه کون یانیده توردوم مین * یخشی‌لیغ برلاتیك اولتوردوم مین *
* صدر ایتب رتبه وبرلیغ بیردی * نیچه کون اورون کونلیغ بیردی *
* کینماقیت ماغه ایتدیم تقریر * چاره‌سز بیردی منکا رخصت امیر *

* تینج دریای ادودین اوته رالك * كابل وهنـد یولینی توتارلك *
* روماقیتماق لیغا مایل اولـدوم * ریر ایلا منبئ یه‌واصل بولدوم *
* شـور دریاسینه كیردیم ناچار * محنتیم بولده كیدان اولدی دوچار *
* ملك بغداد ایله عودت ایتدیم * كوه چنبردن حجـازه كیتدیم *
* برزمان یسرب وبطحی ده یوروب * مصرده برنیچه كونلار اوتوروب *
* یخشی برساعت اشرف بولدوم * اسـتانبولغا مشرف بولدوم *
* بویله بیركشور اقدس یوقتور * بوكبی شهر مقدس یوقدور *
* كلیبـان خـدمتم ایفا ایندیم * نیكا مأمور ایسام اجرا ایتدیم *
* دونده بعض یره اعضا بولدوم * فخری خدمتره جمبا اولـدوم *
* برسـیاحت ینه چیقدی باشمه * یالباریب قو یمادیلار خاهشمه *
* ملتنك نامنـه كیتكین دیدیلار * مجره تیزیوری یتـكین دیدیلار *
* برنیچه ذات ایله یولداش اولوبان * برچه مبعوث ایدی سرداش اولوبان *
* طونه نهریدین اوتوب كیتك لار * سـكدین نهرینـه تاپتیكلار *
* بویله چیقمش ایدیلار خلق تمـام * بویله برغلغله خاص وعوام *
* كوروشوب پشته‌ساری كیتك بز * مینك‌لك ادمـلی یرایتیك بز *
* او یغین واوغر یوی الحـال * شوراده سو یلاماغیم امر محال *
* كوریـان بزلاری بولغاج حیران * مجار عثمانلی دیـان ایتدی فغان *
* هركیم عثمانلی دیـان قیچقیریشار * ترك دیب كته كیچیك حیقریشار *
* جمله بربر كلیبان ایل اوپدی * ترك دیب القیشله قیامت قوپدی *
* مجارسـتانی تماماً كـوردوم * كل بابا تربه‌سنه یوز سـوردم *
* شرق السنه‌سی نینك طالبی كوپ * جغتای تركی سینك راغبی كوپ *
* اسـكی عثمانلی لسـانی دیرلار * جغتـای تركی زبانی دیرلار *
* آسـیادن كلبشـیم اكلادیلار * جغتای بیلدیكمی تیكلادیلار *
* كوپ كپ اورماقده تلاشلاشدیلار * بو لغت اوزره كینكاشلاشدیلار *
* آنیك اوچون منكا رغبت كلدی * برلغت بیتماغه غیرت كلـدی *
* هم هوس یلارایدی بعض كسان * مهتر و كهتر ایلان بوهوسـان *
* طو پلادیم مین نقدر اولسـاقتی * جغتـایده متـد اول لفتی *
* برمثـال هر لغته كیلتوردوم * شاعرینك اسمی بیلان بیلدوردوم *

*توقسان ایکی اوروغی یاد ایتدیم * تیره و جنسینی تعداد ایتدیم *
* ینه برقنجه ضروب امثال * صرف لفظ جغتای مثل طیتال *
*فرض عین و توتوق و جوره سوزی * اوشوك وقوشوق و کیم ر بغوزی*
* جغتایجه غزل بر قچه نعت * انلرینك ایچلار یده کوپ بولغت *
* خیوه دن بلخ بدخشان قچه تاش * یاخود اوز بك قچه تیره قچه باش*
* مثلا مرو بخارا ارہ سی * نیجه فرسخ قاچ اغاچ دور قره سی *
* آسیاده نیجه شاعر بولسا * چغتای لفظنه ماهر بولسا *
* یرلیغ ونامه و انشاسی بیلان * چغتای رسمی نینك املاسی بیلان*
* حکمداران عملین بیلماك اوجون * شغاول ایینین اورکانماك اوجون *
* کیما دیرلار یساول و قراول * کیما دیرلار بکاول و کتاول *
*ندور اول قوشون و کیمدر الامان * قل و کورك ونی دور ترخان *
بدرقه قیسی وکیم آق او یلی * قتاغان نیدور کیم دورلولی *
* بر برالتنجه تیزیلدی همه سی * جلد ثانیده یاز یلدی همه سی *
*(نقشی) بیتدیم بو یوسون اوزره کتاب * یارب اولسون بولغت هر یره باب *
* بول اثر شیخ سلیمانیکدور * بوکتاب و بولغت آنینکدور *
* اسمی (ترکی جغتای لغتی) * (قدیم عثمانلی لسانی) دورآتی *
* جغتای ترکلرك اصلیدور * خلفهٔ روی زمین نسلیدور *
* یعنی بو سلسله نك تاج سری * چیغه لیغ خسرو والا گهری *
* حضرت (عبدالحمید) سلطانیك * بو اولوغ خسرو عالی شانینك *
* نجل و امجادینی یارب شادایت * عمر ایله شوکتنی مزداد ایت *
* شأن شهرتله معمر بولسون * خصم واعداسی مکدر اولسون *

تمت

قواعد

ترك قواعدنك اصل ومنشئ وقاچ قبائله منقسم اولديغنى بيان وتعداد ايلدكدن .
صكره لسان جغتايى يه دائر بعض معلومات ايله اصول وقواعدينى بيلديرملك ايچون
ايضاحات آتى يه ابتدار قلندى
لسان تركئ جغتايى يه تعلق ايليان قواعد وضوابط ايچنده جاى ملاحظه بعض
شيلر واردركه انلرى وارد خاطر ايتمك لازم كلور . مثلا توران زمينده اقامت ايليان
اوزبكلر واهالئ ماوراء النهر بعض كلماتى كاف عربى ايله تكلم ايليوب اهل
خوارزم وتركمانلر همان لفظى كاف عجمى فارسى ايله تلفظ ايده يورلر فقط بورالرينه
دخى زياده دقت ايتمك لازم كلوب انجق املاى كلمات تركى نزدنده شوراسى مقرر
ومحققدركه رسم خط زبان تركى يه خاص اولوب تحريرى دخى تقريرينه مطابقدر
لاكن كتابتده بعض حروفات واردركه تلفظ اولنميور نه كبى الف بيان فتحه وواو
بيان ضمه ويا بيان كسره در بعض اسملرى بوقاعده اطراد ايتمز * مثلا
(تفنكچى) معنى سنه اولنن (مركن) كبى (وسنجق وسنجره وغيره) كبى بوندن
ماعدا بعضا دل وتأيكديكرينه تبديل اولور فقط بودخى مطرد دكلدر * مثال
دمك واتمك دمك وتمك كبى كه بورادة تبديل جائز دكلدر غين وقاف وخا
حروفنك بكديكرينه تبديلى ممكندر فقط بودخى مطرد دكلدر (يغماق) جمع ايلمك
(وسيغماق) سيغمق (ياغماق) ياغمق كه غ ايله هردائم يازمق لازم كلور (يقماق) خراب
ايتمك (وسيقماق) صيقمق و (ياقماق) ياقمق (وياقين) يقين) وقريب الفاظنك خلافنه كه
بونلرى هر دائم ق ايله يازمق ايجاب ايدر . وبعض الفاظ دخى واردركه * مثلا
(قرجغاى) قرغى وقزغاول يبانى طوق (وتوزغونك سياه قرغه وتوزغالان آشوب كبى
بونلرك اوسطنده بولنان غينى تبدل ايتمك جايز اولوب (قورقو) خوف (وايقو) خواب
وتوقوز) طقوز (وچاقين) برق) الفاظى دائما قاف ايله يازمق لازم كلور ومع هذا لسان
اتراك وروم وايرانيده بعضا كاف عربى داله بدل استعمال اولنيور * مثلا (ايتكان)
ايدن معناسنه (وايتكاى) ايداى معنى سنه در * و بوجمله دن اوله رق سين صاد

مهمله‌یه وتای قرشت طای حطی یه ویا داله تبدیل اولور * مثلا (تورلوك) دورلوك دورلو كبی و (توتلوغ) و (طوتلوغه) كبی و (طاغ) طاغه و (آت) آده واسم و(سو) صویه و (آسیغ) آصین نفع و (ساسیغ) صاصین فنا قوقولو ومتعفن كبی (واو ویا) یای حطی بولنان اكثر حروفده تحریر ایدلمز *مثال (الماس) و (توتماس) المز وتوتمز كبی و بعضاً زای حوز ایله یازیلور * مثلا (ایتكاز) ایدرمواید‌وروز دیورلی) كبی و ینه بعضاً كلمه‌لرك اخرینه كلان قاف غینه تبدیل اولور (یاق) و(یق) خراب ایت (یاغ) و(یغ) جمع ایت امرلری دخی هروقت عین ایله یازلمق وهكذا كلمه‌لرك اخرنده الف وها حرفلری یكدیكرینه بدلدن استعمال اولنیور * مثال (ایدا) و (ایده) حضورودر برابر و (یانمغه) و (یانمغا) یانمه جانبه و (اینچا) و (اینچه) بوقدر* كبی فقط (منكا) بكا و (سینكا) سكا و (اوزكا) بشقه وغیر و (بیزكا) بزه بونلر یالكز الف ایله یازیلور

وتنكه وتنكا اسیای وسطی سكه ونقره‌سی و (اتكه) و (انكه) لالاودایه كبی های‌هوز ایله یازیلور و (اوستینه) و (اوستینا) اوزرینه لفظی هرایكی طرزده یازیلور وینه غای وكای‌ده یالك ذكری و یاخذفی جائزاولوب (ایكی) ایكی و(یتی) یدی و(توقوز) طقوز وینه لسان تركیده هرفعلده صیغه‌نك اصلی امردر وسائر صیغه‌لرك علامتی اكا ملحق اولوب افادهٔ معنی‌یی تجدد ایدر مثال (آل) و (كیت) كبی‌كه ارادهٔ مصدرده (ماق) و (ماك) علامت مصدرلری اكا الحاق ایدیلوب (الماق) و (كیتماق) الماق‌وكیتماك كبی فعل ماضی‌نك بناسی(دی*وتی)اولوب بوایكی كلمه‌لری امرك اخرینه الحاق ایدلدكده ماضی حاصل اولور (الدی) و (كیتی) كبی* فعل مضارعك بناسی دور و (آلار) لفظنك علاوه‌سیله حاصل اولور * مثلا (آلار) (الادور) وكیتار كیتادور (غان) و (كان) لفظی مضارعه‌یه ملحق اولدیغی وقت معنیٔ مصدری ومعنی‌مفعول حاصل اولور* مثال (دورارغان) الارغان وكیتارغان كبی وینه استعمال صیغه‌قاف وياغين ايله اولور مثال (قیلماق) و (قیلغای) وینه (بیلماك) و (بیلكای) بونلرك هرایكیسی سماعه موقوفدر قیاس ایله بیلنمز ومضارع صیغه‌سی ضمایر متصله ایله معنیٔ مصدری افاده ایلر * مثال (باروری) یعنی كیدیشی وینه (بارورنك) كبی ضمایر منفصله مصدری بیان ایتمز نكبی (بارورمین) یعنی كلیرم* ومیم ضمیر متكلم وحده جمع‌اولدیغی

حالده معنیٔ مضارعی افاده ایلر مثال (بارورام) یعنی کلیورم واکر حروف
مضارع یعنی راء مضمومه ویا مکسوره میم ایله مرکب اولدیغی حالده معنیٔ
مصدری افاده ایلر مثال (بارورم) یعنی کیدرم و (چکارم) یعنی چکرم. واکر
راء مفتوحه ایله مرکب اولور ایسه مضارعی افاده ایلر مثال (بارورام) یعنی کیدرم
وینه صیغ حالی * مثلا (اقارا) و (توکولا) مصدر معنیسندهدر (یعنی اقارمق
وتوکلك) (اقان) و (توکان) هم لفظ مصدردر و بعضا فاعل و بعضا مفعول
معناسنه کلور مثال (ساچکان) (ساچان) وکیلکان (کلان وکلش وکلك) کبی
(چقماس) فعل مضارع ومنفی غایبدر (یعنی چیقمز فقط هر وقتکه لفظ مذکور
لیغ ایله منضم ومرکب اولور ایسه مصدر منفی معناسنه کلور (چیقماسلیغ) یعنی
(چیقمزاق) کبی وش لفظی دخی علامت مفرد ماضی غایبدر* وکای دخی
بعضا علامت مفعول و بعضا ماضی مجهول و بعضا دخی بوکا یای مصدر ملحق
اولدیغی وقت مصدر واسم مصدر معناسنه استعمال اولنور* مثال (اسرایشی)
(یعنی محافظهایدیجی) ویاسایشی) یعنی اعمال قیلیجی) کبی و بوطریقه دخی
مفعولیتدن کنایهدر ولام وواو وراء حرفلری برفعلك اخرینه کلور ایسه کرك کلمات
جامدهٔ ترکیده ویالسان ترکیده استعمال اولنان الفاظ مشترکهده اولسون مثال
(باشلاماق (باشلمق) وتیشلامق (دیشلمك) کبی والفاظ مشترکهیه مثال (کارلامق)
وکناراتمق (ادا ایتمك) وهوسلانماق (هوسلنمك) و یوهلانمق (یولهاتمق)
(واورکورماك) ومونکراماق (محزون اولمق) وسبتهراماك (دیوانه اولمق) وکندرامق)
(متعفن اولمق) کبی وانفعال بابنك بناسی بونلرك بعضاً لام ایله استعمال وتلفظ
ایتمك ایله اولور (مثال توتولماك) یارلماق (کوندرلمك) کبی و بعضا دخی نون ایله
اولور (یاغلانماق) وکورونمك کبی و بعضاً دخی کرك لام ایله وکرك نون ایله استعمال
اولنیور مثال (یاسالماق) ویاسانماق یعنی یاپلمق* فقط یاپیلمش نسنه بشقهسی طرفندن
اجرا ایدیلور ایسه لام ایله وکندی نفسنده اجرا ایدلمش اولور ایسه نون ایله
استعمال ایتمیدر. وبعضاً دخی بنای انفعال لامسز دخی استعمال اولینور* مثال
(آیریلماك واریماك کبی (ایریلمك) وهکذا نونسز دخی استعمال جائزدر* مثال
(قالینماس وقالماس) (قالمز وقالمز) و بعض کلمه دخی لام ونون ایله استعمال اولنیور
قوتلماق وتاینماق (قورتلمق واضطراب ایتمك) باب مفاعلهنك علامتی شین
حرفنك کلمهیه داخل وعلاوه ایدلمسی ایله اولور مثال اوروشماق یعنی (اوروشمق)

كبي* وبعضاً دخي فعلك كنديسنده شين حرفي موجود اولور* مثال (توتوشماك)
(توتشمك) كه توشماك مصدرندن منشقدر* هرفعل لازمك علامتي هرصيغه‌ده
مختلفدر*مثال (قوتولماق) (خلاص اولمق وتونقارلمق) وتويماق) وقو يغارمق كبي
وهكذا تعدينك نهايتلري مصادرده در*و يا كسر ايله در (وتور) تاى قرشت ايله
كلور*مثال اورماق واوردورماق وتوتماق قوتورماق(واوچراماق اوچراتماق)كبي
بعضا ايكي تانك التقاسي وقوعبولديغي حالده بر تاحذف ايديلور مثال(تاتماق
وتاتورماق)وياتماق ياتورماق) كبي فقط بعضاً تايي حذف اتمك جائزدكلدر مثال
(آتماق واتتورماق)وتو يور وتوتيتورماق) كبي‌و بعضاً دال وتا دور وتوردن حذف
اوله‌رق فعل امرك حرف آخري مضموم اولوب راء مهمله ايله منضم اولور مثال
(اشماق وآشورماق) وقاچماق وقاچورماق كبي فقط بعضاً دور وتور لفظي كلمه‌نك
اجزاسندن اولوب اولوقت حذف جائزدكلدر مثال (توتورماق) وتودورتماق
والتورتماق) كبي فعل متعدي اكثر اوقاتده ايكي بنا اوزرينه ياپيلور مثال اولتورماق)
(اوتورمق)واولتورتماق واولتورغورماق)وكورماك و(كورساتماك وكوركوزماك)كبي*
و بعضاً هرايكي علامت متعدي برصيغه‌ده كلور مثال(تيكورماك وتيكوروتماك)كبي*
و بوجمله‌دن اوله‌رق مصدر مضاف تضمير متكلم وحده مكسور اولور ايسه مثال
(الماقيم وكيلماكيم) كبي * بونلر اولوقت معنئ مصدري افاده‌ايلر وغينك ضميله
مثال (الماغوم) كبي مضارع منفي معناسنه كلور مصدرك نهايتلري قاف وكاف ايله
اولديغي بيلمك دخي سماعي اولوب عادت واستعمال لسانه موقوفدر فقط بونكله
برابر بونلر اشتقاق ايدن صيغه‌لر قياسيدر*اتراك وايران واسياى وسطي اهاليسي
اوقدر مصادرك قاف و يا كاف ايله منتهي اولمسني زياده دقت ايتمزلر نكبي ايرماك
(ايرمك و يتوشمك ايرماق)دخي استعمال اولنيور * اتراك روم حرف مصادري
كرك نهايتي قاف ايله اولسون وكرك كاف ايله اولسون حين اضافه‌ده يابعض
حروفه منضم اولديغي حالده تخفيف ايچون اني حذف ايدرلر مثال (الماق والماس)
(آلمق وآلمز) والمادين (المه‌دن) وكيلماك (كلمك) وكيلماسي (كلمسي) وكيلمادين)
(كلمه‌دن) كبي وينه ماضي متكلم مع الغيرده دخي قاف وكاف مصدر حذف اولنيور
مثال ايلادوك و يغلادوق (اغلادق) كبي فقط بونلره كاف و يي قاف مصدري
منضم اولور ايسه معني مصدرحاصل اولور (مثلا ايلادوكيم وآغلادوغيم)كبي وايضا
(توكدوك) وتوكدكجه)وآلدوق والدوغين بناى اسم مصدر ايچون كلور* وبعضاً

دخی بوتا ایله کلور، اونوت واویات (خجالت) کبی و بعضا قاف وغین ایله کلور
بویروق (فرمان) وآلداغ (قریب) و بعضاً دخی کاف ایله کلور مثال بیلیك
(دانش) وتیلوك (دلك) کبی و بعضاً شن ایله کلور مثال (اورش) (جنك)
(ویورش (رفتار) و بعضا یا میم مثال الوم ویولوم کبی و بعضاً نون ویا جیم
ایله کلور، مثال سوکنج دشنام وساغنج (اندیشه وخیال) کبی و بعضا دخی
لام ایله سیورغال (بخشش واحسان) ویا سال (صف ومنتظم) و بعضاً نون ایله
مثال ییغین (جمعیت) ویاغین (یاغمور) و بعضاً غو ایله مثال یارغو (تفریق)
وسورغو (سورش) والغو (اخذ) و بیرغو (ویرش) و بعضاً دخی مختلفه ایله
الغو بیرکو الش بریش الیغ ساتیغ الیش ساتیش قیلیغ قیلش) کبی و بعضاً دخی
غورو کور ایله چیقغور) کبی ماضینك علامتلری دی وتی در مثلا الدی وکیتی کبی
و ینه (دیلار وتیلار) مثال الدیلار وکیتلار) کبی دوتیك ودونك وتیك وتونك دخی
علامت ماضیدر الدینك (اورونك وکیتینك وتوتونك کبی) و ینه دینکز ودینکلار
(ودونکز ودونکلار وتینکز وتینکلار وتونکوز وتونکلار) دخی علامت ماضیدر *
مثال (الدونکز وآلدینکلار) واورنونکز واوردنکلار) وکیتینکز وکیتینکلار)
وتوتونکوز وتوتونکلار) کبی ، ایضاً دیم ودوم وتیم وتوم مثال (آلدوم واوردوم)
(وکیتیم وتوتوم) کبی ودوق وتوق) ودوك وتوك) مثال آلدوق ساتوق کیلدوك
وکیتدوق) کبی وبان مثال البان (الهرق) و یب مثال آلیب وکیتیب کبی * بونلر
جمله سی علامت ماضیدر ماضی ایله مضارع اراسنده مشترکا استعمال اولنیور
الفاظ میش مثال (آلمش والمش) واورولمیش والادورمیش) واورا دورمیش) کبی وثانیا
غان وکان مثال اچیلغان وتوتکان و یاشورلغان وآلورغان وآلادورغان وکیلورکان
ویاشورتورغان و یاشونادورغان و بوتکاریلورکان و بوتکاریلا دورکان) کبی بعضاً
مضارع منفی ماضی منفی معنیسنه کلور مثال (باریلادور) واچیلمادور) کبی هر وقت
کیم مضارع ماضی ایله ربط اولهرق استعمال اولنیور ایسه حکایت حال ماضی
حاصل اولور، مثال کیلور ایردی وکیلادور ایردی مضارعنك علامتلری ایکی نوع
اولوب بری رادر ، مثال آلور وچیکار وایستار و یوور (یتیوروریر) ودیکر علامتی
دخی (دوردر) مثال الادور وکیلادور کبی بوندن ماعدا دورك ماقبلنه یا حرفی علاوه ایله
اولورکه (استایدور (استیور) ودیدور (دیور) ویدور (ییور) یا آخیرك شباعیله ویائنك
بریسنك اسقاطیله مابین مضارعده وغیره الفاظ مشترکه ده غای وکای وسون ودیك

مثال (آلفای وکیلکای) کیلسون وکیدیك کبی و بعضاً فعل امرك مفرد مغایب افاده‌سی چیقار امرك اخرینه فتح کلور ایسه مثال تیشا وتاریله (یعنی زراعت ایدیله) و بو صیغه هم معنی مصدری وغایب وحالی افاده ایلر اسم فاعلك علامتی غوبجی وکوبجی اولوب بونلر امرك آخرینه الحاق ایدیلور مثال (الغوبجی وکیلو کوبجی) (آلیجی وکلیجی) کبی افادهٔ استدامتده اسم فاعلك اخرینه غان وکان کلیور مثال (توتاغان وچاپاغان وکولاکان وکیساکان) چاق دخی علامت اسم فاعلدر مثال یاساناجاق آچار لفظی مشترکان فعل مضارعدن اولوب اسم فاعل مصدر معنیسنه دخی کلور بالاده ذکر اولنان (غان وکان) علامتلری دیکان وبیرکان کبی اسم فاعله شامل اولدیغی کبی مصدر وماضی ومفعول معناسنه دخی کلور * اتراك روم بونی تخفیف ایدرك قیلغانی قیله وایلاکانی ایلیان ده استعمال ایدیورلر * مفرد مغایب اجناس بولسا لفظی کبی بعض کلمه معنیٔ فاعل منفی یی و مصدر منفی یی افاده ایلر * بوندن ماعدا (غورو کور) علامتلری مثال اوجغور (یعنی اوچر) واوتکور واویقاتماغور) دخی معنیٔ اسم مصدری افاده ایلدیکی کبی معنیٔ فاعل منفی یی دخی بیان ایلر * غون کاف فارسی ایله کون مثال غادغون (واوتکون وچانغون بعضا چایغونجی هم بو معنی یی افاده ایلر اسم مفعولك علامتلری زیرده بیان اولنانلردر * اولا بعضی افعال داله مفعول معناسنه کلور * مثال سینوق و بیتك کبی (مکتوب) ثانیا میس وغان وکاف فارسی ایله کان لفظلرینك فعل امرك اخرینه الحاق ایتمك ایله اولور مثال اولمیش واولغان و ولکان * ثالثاً غون وکاف فارسی ایله کون لفظلرینك امر فعله الحاقیله اولور مثال یورغون وسورکون کبی نسبت معنیسنده اولان الفاظ داله بونلردر (لیغ ولوغ) وکاف تازی ایله لیك ولوك الفاظی اوتالیغ و بیوکلوك الی هذه و بعضاً دخی یای نسبت طهرانی کبی و بعضاً مصدری بزکی کبی و بعضاً دخی ذو وذا ذامال و ذومال (یعنی صاحب مال) کبی زبان ترکیده اساس صیغ اولان فعل امره بعضاً غیل وکیل لفظلرینه الحاق ایدرك مثال قیل قیلغیل وکیت کیتکیل کبی * و بعضاً غیل وکیلك لامنی نونه تبدیل ایدرك تیلاکین وتیلاکیل کبی وبعضاً دخی فعل امرك اخرینی مضموم ایدرك بارور واختارور وبار واختار کبی تثنیه وجمع امر نون وکاف ایله اولور مثال کورنك وکورونکیز وکورنکلار وتوتونکلار کبی * بوراده نهایت کتوریلان لار علامت جمع غایبدر کاف تازی ایله دیك وتیك وسون وغای وکاف فارسی ایله کای فعل

امر مغایبه ملحق اولدیغی وقت معنیٔ استقبالی افاده ایلر * مثال اسرا واسرادیك
(یعنی اسرالـُ) والفاظ من یورەنك سایرلرنده دخی مفتوح الاخر اولان فعل امر
کاف تازی وکاف فارسی لفظیله معنیٔ استقبالی افاده ایلر *مثلا یاراشـــده یار اشکیر
الـُ بولغای دیه استعمال بدیلور * لسان ترکیده علامت نهی میم مفتوحه‌در مثال
بار بارما و بعضاً دخی (بارماغیل وبارماکیل) دیـــورلر و بعضاً دخی لام نونه مبدل
اولور بارماغیل معناسنه بارماغین کبی والماغیل معناسنه اولان الماغین* و ینه علامت
نفی میم مفتوحه‌در مثال (کیلماك والمادی وکیلادی) کبی و ینه مایدور لفظی دخی
علامت نفی‌در مثال کیلمایدور بعضاً علامت متکلم وحده مان لفظیدر مثال(کیتمان
وکیتم وکیتمان) وایده من‌وایتـــامان) کبی ومانام لفظی بعضاً عـــلامت متکلم‌نفی
اچون کلور مثال ثایمـــان کبی ولفظ (ماس مین) مثال ایتماس مین (ایتم) والماس
وقیلماس) لفظـــلری بعضاً اثبات اچون وبعضاً نفی اچون کلور * مثال اولمسی کبی
علامت‌حال فتح آخردر*مثال کولا و بودخی تکریراً دخی بعضاً استعمال اولنیور
مثلا کولا کولا و بعضاً یای ساکنه‌در مثال اوینای اوینای وتکریر و بعضاً دخی
یای مضمومه‌در (اوینایو) کبی و بعضاً یای مفتوحه‌در(آغلایه آغلایه)*علامت
مذ کوره‌دن بشقه کاف فارسی ایله(کاج وغاج)محض وچون‌معناسنه اولان (الغاج
ویتکاج کبی (زبان‌عثمانیده جق‌جك کبی (الیجق صاته‌جك) وکاف فارسی‌ایله(غای
وکای)لام تعلیل معناسنده اولوب‌حتی عبارەسی مقابلنده‌در(کیتغالی یتکالی) کبی*
(وغو وکو) کاف‌فارسی‌ایله‌حاصل‌مصدر معناسنده‌در مثال (آلغو وبیرکو) کبی*ومان
لفظی دخی فعل نفی‌دن علامت متکلم وحده‌در مثال (المان) کبی وماس‌دخی فعل
نفیدن علامت مفرد مغایبدر*مثال (الماس) کبی (اغوجه وغونجه) وکاف‌فارسی‌ایله
(کوجه وکونجه‌وکانجه) الی‌معناسنه‌اولوب‌وزن‌ومقداری‌افاده‌ایلر مثال(اوشالغونجه)
کبی *وهکذا کاف فارسی‌ایله (غولوك) وکاف‌تازی‌ایله (کولوك)قابلیت معناسنه‌کلور*
مثـــال (الغولوق‌وکیکولوك) کبی وآخرلری کاف تازی‌ایله کلان (غودیك‌وکودیك)
قابلیت ومماثلت‌معناسنده استعمال اولینور مثال(ارغودیك وایککودیك) غوم وکاف
فارسی‌ایله کوم) علامت‌متکلم‌وحده‌در(الغوم‌والغومدر کیلکوم‌وکیکومدر)غومیز وکاف
فارسی ایله کومیز) علامت متکلم مع الغـــیردر مثال آلغومیز والغومیزدر)وکیلکو
وکیلکومیز)در کاف فارسی‌ایله (غونك وکـــونك) علامت مفردمخاطبدر(الغونك
وکینکونك) کبی کاف فارسی ایله (غونکوز وکونکوز) علامت جمع‌مخاطبدر مثال

(آلغونکیز وایتکونکوز) کبی (غوسی وکاف فارسی ایله کوسی)علامت مفرد مغایبدر
مثال (الغوسی ویرکوسی) کبی (زبان عثمانی ده (السن وکلسن) استعمال اولینور)
(غوسیلار)وکاف فارسی ایله کوسیلار) علامت جمع مغایبدر (الغوسیلار دور وکیلکو
سیلاردور) کبی (سالار علامت جمع مغایبدر کیت سالار) کبی (وسام علامت متکلم
وحده در کیت سام) کبی * وساق کاف تازی ایله ساك علامت متکلم مع الغیردر مثال
(کیت ساق وکیت ساك) کبی * کاف فارسی ایله سانك علامت مفرد مخاطبدر * مثال
(کیت سانك) سانکیز) دخی علامت جمع مخاطبدر مثال (کیت سانکیز) لفظ مذکور
برده علامت متکلم مع الغیردر مثال (کیت سانکیز) کاف فارسی ایله لینك علامت متکلم
مع الغیردر مثال (الالینك) متکلم وحده ومفرد مخاطبه لرك علامتی مین ویای ساکنه در
مثال (آلای وآلامین (نك ونکیز ونیکلار علامت جمع مخاطبدر * مثال (الینك والینکیز
والینکلار) کبی دورغان ودورکان الارغان) کبی (الیجی والان) معناسنه استعمال اولینور *
(سام) معنیٔ فای شرطدر اگر معنی سنه (کیدسام) میم علامت ضمیر متکلمدر (الم) کبی (ومیز)
دخی ضمیر متکلم مع الغیردر (اچاقیز) کبی (ینك) علامت مفرد مخاطبدر (باشینك) کبی *
جمع مخاطب وامر ونهی علامتیدر * مثال (الینك والمانك) کبی (نکیز ویکوز) ضمیر جمع
مخاطبدر مثال (باشنیکیز) وکوزینکز) کبی * باوسی) لفظی دخی هر ایکیسی علامت مفرد
مغایبدر * مثالی (باشی وباشی سی) کبی * لار علامت جمعدر مثال (یخشیلار) کبی (ومیزلار)
لفظی علامت جمع مغایبدر مثال (کیتدی لار) کبی وعلامت جمع مخاطب دخی
اوله بیلور (ایرونیکلار) کبی (مین یعنی بن وسین یعنی سن) وبیز یعنی بزسیز وآلار
انجه یعنی بوقدر) اول وشول) یعنی اووشو) واوشال یعنی او وبو هون یعنی چون
ومونکا) وحروف ربط نون ساکن اولوب (ونی) دخی کاف ساکنه ایله
حرف ربطدر * سونونك ومیننك) کبی عبارەنك ابتداسنده (نی) معنی استفهام ایچوندر
نی دیدی) نیننك مثل نون ساکنه کبی کاف ساکنه ایله حرف ربطدر (غه وغا)
وکاف فارسی ایله کا لفظلری حرف متصلدر (کیتمانغه) کبی (اوچو) لفظی لام تعلیل
معناسنه در * کیتماق اوچون کبی * ایله وایلان ویله بیلان وبیرله وبیرلان) کافه سی
مع معناسنه در * مثال فلان ایله کبی وهکذا (ودر ودور) لفظی حرف رابطه در
فلان دور کبی (ایدنیکز وایدونیکز) ایدنیکلار وایدونیکلار) هم ربط ایچون کلور
مثلا (ایولا ایدینکیز) تیمول) لفظی الوانك اخرینه کتورلدیکی وقت باریم رنك
معناسینی اشعار ایدر (اغتیمول ویاشیلتیمول) کبی یعنی (غراق ویشیلراق) وکاف تازی

ایله دیك لفظنك مخفی بولنان لك حرفی انتها معناسنه كلور* مثال فلان شهره‌دك (راغ وراك) زیاده برتفصیلی افاده ایلر (یخشی راغ و یخشی راق و یخشی راك) كبی وغی وكی یای نسبت معناسنه كلور (انداغی وكیچه‌كی) كبی* ودوروق) لفظی آلت معناسنده استعمال اولنیور مثلا (بوینده‌وروق (شیار) وا كون دوروق (یموق التی) (لا ولان) لفظی معیت معناسنه كلور (ایكاولا وایكاولان (ایكی ایلان) چاق وچاك آلت معناسنه‌در (الیجاق و یارغوجاق (الدكرمانی) وسیلكیجاق (تعو یذوحمایل) وجاق بعضاً علامت اسم فاعل اولور یا ساانجاق (زیب وزینت) وآر لفظی مزیدن شان وتزیین و بیان ایچون كلور (بیرآر واوچ آر) كبی و یكان وایركان حرف زایده جمله‌سندن در (دور وتور) دخی حروف زایده دندر مثال (یلا دورسز (قیلاتورسیز) توك لفظی دخی حروف زایده دندر (امیش توك) كبی چی لفظی دخی حروف زایده‌دندر مثال (مین یلچی لیق) یعنی (بیك یلاق) سی لفظی دخی حروف زایده‌دندر (آرتوقسی) یعنی آرتوق وزیاده وشی لفظی دخی حروف زایده‌دندر مثال (قورشماق) یعنی قوریمق وقورتمق و (یاروشماك) لفظی یعنی (یاروماق) وروشن اولمق كبی در

تمت

لغت

چغتای و ترکی عثمانی

جلد اولی لغاتی حاوی و جلد ثانیسی آسیای وسطی اقوامنك ادبیات و ضروب امثالیله احوالندن باحثدر

اثر

شیخ سلیمان افندی اوزبکی البخاری

جلد اول

معارف نظارت جلیله‌سی طرفندن تقدیر و تحسین اولنمشدر

درعصر

سلطان عبد الحمید خان غازی

استانبول

(مهران) مطبعه‌سی - باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷

۱۲۹۸

بسم الله الرحمن الرحيم

آ — حرف ندا وتعجب اولوب «آی» و «یا» کبی مستعملدر • مخففنك آخرینه علامت جمع اولان لار لفظی کتوریله‌رك اسم اشارت یرینه استعمال اولنور «آلار» یعنی آنلر کبی

—« مثال »—

«آنکارم هم چکیك سین هم چوچوك»
«ظلم ایتارسین تنکریدین قورقمای نیچوك»

اُرتماق — انبات ایتمك • بترمك • نباتاتی وجوده کتورمك • بر پا ایتمك •

اُرماق — نابت و پیدا اولمق • تخم وسائره نوا ایتمك •

ابا * ابه — جد • بابا • بیوك عموجه •

—« مثال »—

« ایلاکان یتی آتانك چکمای ایلیك »
« یتی آبا میرز قاشیده بنده‌لیك »

ابادان • آبدان کوزل • ایو • معمور • توانا • کوسترشلی • نیکوحال •

—« مثال »—

«بو یتماسمو دورینکده ای نوجوان »
« که ایل واولوس برچه‌سی آبدان »

آباداتلیغ — معموریت • کوزللك • موفور •

اباغه * اباقه — عموجه • عم • هلاکوخانك بیوك اوغلنك اسمیدر •

اباکو — یان • طرف • جهت • کنار •

اباماق — منع و دریغ ایتمك • براقمامق • قاچیرمق • کریزان ایتمك •

ابدراماق — قورقمق • خوف و تلاش وخلجانه دوشمك • سنده‌لمك •

ابرش — آلاجه بکلکلو آت • اسب خالدار •

—« نوائی »—

« نی ابرشدور که سکرتمش ینا میدانغه اول مهوش »
« قیزیل آق کل بیله یلدین مکر خلق اولدی اول ابرش »

یا خود مطلق آتدر •

ابرکنه — برنوع عادی قپو اغاج وسائره‌دن معمول •

ابره — جامه ولباسك قماشی ویوزی •

ابره آستر — پوقسز اوله‌رق ساده قماش واستاردن معمول جبه وانتاری •

ابره کینه — عادی وتکلفسز جامه • اوروبه •

ابسم — ساکت • اوصلو • مبهوت • اصم • خاموش •

ابسم اولمق قاله قالمق • ساکت اولمق •

—« نقشی »—

«هر کیمی کورسانك تواضع قیل خم اول»
«کوپ کب اورماقدین اویالغین ابسم اول»

ابسم ایتماك صوسندرمك •

ابسیك — کوربه • یاورو • حیوان بچه‌سی • معلل • عیبناك •

ابلغ * ابلق آقی آق و قره‌سی قره اولان شی •

ابلغ آت — سیاه و بیاض نشانه‌لو آت •

آبله — قبارجق • اوفورلمه • میخ • چوی • قبله • اسپرمه‌نك برنوعی •

ابو — پدر • والد • جد •

ابو شقه — ار• زوج • شوهر •

—« خمسهٔ نوائی »—

« بيرياندين اوغـول غم شكنجى »
« بيرياندين ابوشقه دردورنجى »

ابو كن — جد • بيوك بابا • دده •

ابو نجان — قيچاق صحرا‌زنده واقع برطاغك اسميدر •

—« يار »—

«ابونجان تاغيدين سينى آشورسام»
«اولوس كورماس اليس يرده‌ياشورسام»

ابيل‌سبيل — بيكس• صاحبسز• بی‌مربی• سرسان•

—« هندی »—

«فلك كج روينك جفاسنى كور»
«دهلى خلقينى قيلدى كوب ابيل وسبيل»

اپ — ادات تاكيد ومبالغه‌در •

آپ — آنكسزين• بردن بره• بغتةً كبى•

آپ آغ — بسبتون بياض• پارلاق•

—« حكمت »—

باشم توپراق اوزوم توپراق جسمم توپراق
حق وصليغه يتارمين ديب روحم مشتاق
كويدوم يانديم بولالماديم هركيز آپ آغ
شبنم بولوب ير آستيغه كيرديم منا

ابا*ابه — بيوك همشيره • ابلا •

ابارماق — كوتری ويرمك• آشرمق • آلوب وارمق •كريزان‌ايتدرمك •

—« مثال »—

«كيچما نامرد كوپريسندن
قسوى ابارسون سو سنى »

اپاق چپاق — صلح وصلاح • تجديد مناسبت • كالاول • بارشق•

—« مثال »—

« اپاق چپاق‌اولديلار »
« بربرى سين‌بولديلار »

اپاق — زياده‌سيله آق وبياض •

اپاقكينه — چوقجه وكوزلجه بياض •

—« مثال »—

« مكه‌ده برجاى بار يالپاق كينه »
« خدايم اوغول بيرسون اپاق كينه »

اپريك — اسكى• عتيق•مندرس•اختيارومسن

اپكين — سيسام ياغنك سياه طورتيسى • سياه ايپلكه‌وحريره‌دخى دينلور•

ابم كاجى — به‌كوجى • خبازى • پتيرك • كل پوغاچه‌سى•قرغين قومده وقور آتشده پشمش خميرسز دركه كاج وكه دخى ديرلر •

آت — فرس• اسب•آد• نام•شهرت•نتك•

—« نوائی »—

« بوكلشن ايچره كه يوقدور بقاكانده ثبات»
« عجب سعادت ايرورچقسه بخشى ليك بيله‌آت»
«چون پرى وحوردور آتينك بيكيم»
«سرعت‌ايچرا ديودور آتينك بيكيم»
«هرخدنكى كيم اولوس اندين قاچار»
«ناتوان جانيم سارى آتينك بيكيم»

—« مخدوم قلى »—

« درد يوراكينكدا اوت بولور »
« سـوز بوجهاندا آت بولـور »

اتا — پدر• والد • بابا• مسن • اختيار• محترم‌آدم• سيد اتا وبدراتا كبى•

—« مثال »—

« اتا اناك اولسا اولسون »
« قدر دانينك اولماسون »

اتابك — پادشاه‌لاله‌سى • مربی• ناظر دولت• آسياى وسطيده بيوك‌برربته‌در•

—« خمسه نوائی »—

«هم اول فرهادغه‌ايردى آتابك»
«كوروب فرهادخودآنى آتاديك»

انارتوتار — شدت • حدت • دبدبه • زوربالق • رد و بدل • طوپ ادواتندن برآلت اسمیدر •

اناش — اداش • سمی • همنام •

اناغ — نامزد • عهداولنان شی • منذور • نذر • وعد • حصه • قسمت •

اناغلامق — پیمان ونذر ووعدایتمك • نشانلامق •

اناغلانمق — انسام اولمق • نشانلنمق • منذوراولمق •

اناغلیغ — اداقلو • یاوقلو • نامزد اولمش قیز • تنذیر ایدلمش شی •

—« خمسهٔ نوائی »—

« مهرزلفیغه کونکلی باغلیغ ایدی »

« کوییا بو انکا اناغلیغ ایدی »

آنالا — بولاماج آشی • حریره •

—« مونس »—

« بخشی دورشاه قرص شربتیدین »

« فقر ایچره انالاو اوماچ »

اتالیق * اتالیغ — بابالق • ابوت • مربی • پدرمقامنده • پادشاهك طوتدیغی وپدری کبی اعتماد ایتدیکی آدم • ترکستانده بر رتبه در • اتالیغ اهالینك عرض ودادینی استماع ایدەرك پادشاهه تبلیغ وعرض ایتمکه و بابالق صفتیله مشفقانه حال وکیفیتلرندن آکاه وخبردار اولمغه مأمور در •

—« نقشی »—

« امیر لطفینی تنکری کوردی لایق »

« نیلا وابن قیلیچ اولدم اتالیق »

اتالینلیغ — اداقلو • نامزد • منذور • یاوقلو •

اناماق — آدقومق • تلقیب ووضع اسم ایتمك • نشانلامق •

—« نوائی »—

« اناب کوب پیره زالی خاله آتی »

« آنادیب دلهٔ المختاله آتی »

آت بوغزی — آت یمی •

اترك — ایرانك شمالنده قبایل ترکمنیه ایچنده واقع برنهرك اسمیدرکه «یموت» قبیله‌سی اوراده ساکن در •

—« قوشوق »—

« اترك بویونده‌کی برچه ترکمانلر »

« دوستوم خبربیرکین امان ایسنی »

آتسیز — یافث حفیدلرندن وتاتار خانك بیوك اوغلی وخوارزمك بر حکمداری اسمیدر • آدسز — بی نام و نشان • بی اسب سواری •

اِتسیز — ضعیف • لاغر • قاق •

اتغی * آتغو — قولان • مکیك • آییل • ماکو •

آتغوجی — تفنك وسبقان وسپان وکمان وفلاخن انداز ونشانجی •

آتغولاماق — تیر اندازلق ایتمك • ارما ایتمك •

اتغو لانماق — مداخله وتعرض ایتمك • اتلق •

آتغونجه — صاجه دیك • تاسحر •

—« نوائی »—

وصل بزمیده نوا قدرین نوایی بیلادیلك

کیمه فرقت ایچره تانك آتغونجه افغاندورسزا

اتقماق — خیر و دعا و القیش ایتمك •

اتقیماق — القیشلانمق •

اتقاماق — قرأت و تلاوت ایتمك • برشئی ازبردن اوقومق •

آتقولاش — حرب • جدال • مضاربه • رمی •

ات قولاغی — مارول مانند برنوع کیاه اسمیدر •

آتکلو — آدلو • بنام • مشهور •

اتکه * اتاکه — اتالق • بابالق • آسیای وسطیده بر رتبه در •

اتکه لیك — حکومت • دره بکی • ریاست •

اتلاماق — صچرامق • عبور ایتمك • یرندن بردنبره قالقمق • تسمیه ایتمك • آدقومق •

آتيل

آتلانماق — اته بينمك * سفره چيقمق * دشمن اوزرينه عسكرسوق ايتمك* آدونام قزانمق* شهرت پيدا ايتمك* موسوم اولمق*

آتلانورایاغی — سفره كيدركن آت اوزرنده ايچيلان شراب وغير نسنه *

آتليغ — آدلو * مشهور * نامدار* موسوم * آتلى * سوارى *

آتماق — ارما و انداخت ايتمك* شفق سوكك* تانك اتماق *

آتمچه — طوغانه مشابه برنوع شكار قوشى* باشه* برنوع طوپ اويونى *

—« مثال »—

«آتماچكنى سنمنكا توغرى لب آت»

«توخته ميش مين آته چك سين بات بات»

اُتون — بالواسطه عفو اولنمق* قبول صفح*

—« تركان »—

«هجرينك اولتورماقغا قصد ايتدى مينى»

«وصلينك ايله اوتونوم آل اوتونوم»

آتيز — ترلا قطعه سى * مزرعه* كولچه *

آتيش توتوش — اتار دوتار* رد و بدل * كيرودار*

آتيش ليغ — تيرانداز لقده ماهر *

آتيغ — سو تى و يغورتى ايچنه اته رق چالقادقلرى كوچك يايق وكوپى*

آتيقماق — كسب واشتهار ايتمك* نام وشهرت قزانمق*

آتيك — جزمه * چكمه * موزه *

—« نوائى »—

«آلتون ايسرغه كه قولاق اغريتور»

«زرحل آتيك توركه اياق اغريتور»

[اديكه مراجعت ايتملى]

آتيل — روسيه ده واقع ولغا نهرى *

اجا

آتيم — منزل* براوق اتيمى كبى ير * معتاد*

اجاملى — طوايف اوزبكيه دن برقبيله اسميدر*

اجنه — جن * شياطين * زيان *

اجنه اورماق — زيانزده اولمق *

آجى — ماما * بيوك والده *

اجيماق — تلخناك ايتمك * جانسوز ومرارتلو وشديد اولمق* اغرتمق* تفجيع ايتمك* جفا واذيت ويرمك*

آجيرغانماق — آجيوب مرحمت وانصاف ايتمك * حمايت وصيانت ايتمك*

—« نوائى »—

«اول دم آجير غيندى بيراهل قبول»

«كيم بوكيشى لارايرورايركين فضول»

اجيرغه — يان توربى * فجل * چير* اجريق

آجيشماق — كدشوب قاشينه ايله حرارتلنمق *

اجيغ — آجى * مر* سرت* تلخناك * درد * كدر* الم * وجع*

—« حكمت »—

«تيم اجيغ دلم قتيغ اوزيم ظالم»

«قرآن اوقوب عمل قيلماى يالغان عالم»

آجيغى كلماك — طارلمق * خشم و غضب ايتمك * قهرلنمك *حنق*

—« حكمت »—

هركشينك آجيغى كيلسكانده نى قيلماق كيراك

تورسا اولتورسه طهارت قيلسا اول ايتماك كيراك

آجيغلانمق — كوجنمك * منفعل و رنجيده اولمق *

آجيغلانتورماق — كوجندرمك * اغضاب ايتمك *

آجيغليغ — مرارت* سرتلك* تلخى * كدورت غيظ * خشم * غضب*

آجيغماق — اغريمق * الم ويرمك *

اجيماق — اجى ومرارتلو اولمق *

اجا — والده * مادر* مسنه خاتون *

اچار —— مفتاح • کلید • انختار •

آچار —— ترشی • اکشیله تربیه اولمش میوه وسبزه‌وات •

اچاق —— قوجاق • آغوش • کنار •

—« نقشی »—

«اولوب راه‌دا بیربیرینه دوچار»
«اچاق‌لاشدبلاریغلاب اول ایکی یار»

اچامه‌لی — خیار ترشیسی • آسیا وسطی‌ده برقبیله اسمیدر •

اچیراشماك ایرلمق•جدا دوشمك•پراکنده‌اولمق•

اچریغ —— چایر • مرج • چمنزار •

آچالیق — صابون • کیرو پاس آچان شیلر •

آچوق — مکشوف • مفتوح • کشاده • آشکار • هویدا • بی‌حیا •

آچون — بو عالم • بو دنیا• دهر•

—« لطفی »—

سین دیك آچون‌دا بیر کوزی عین بلاقانی
مین دیك انینك جفاسی بیله مبتلاقانی

اچه —— انچی • اتك • ازه• والده• مادر•

اچیر *اچر حمام اوتی •

آچیغ باش — باشی‌بوزوق•غیرمنتظم• بی‌اوضاع کروه • سربرهنه•

آخ —— حرف ندا • افسوس • درد• ضجرت• شور وفغان • انقباض• بعضاً آفرین معناسنه مستعملدر•

اختا*اخته ایکدیش آت• خادم•خصی‌طواشی•

اختاماق — ایکدیش ایتمك • انه‌تمك •

اختاجی — بیطار• سائیس • جلودار •

—« مثال »—

«باغ اراچونکه کیردی اول محزون»
«اختجی ایلکی دا ایدی کلکون»

اختارشماق تفحص وتحری ایدنمك• طرف طرف اقتارمق •

اختارماق اقتارمق•طلب تجسس وتفقدایتمك• آرایوب طرامق •

آختاماق — انه‌مك • اخصا وامعال ایتمك •

اختیق — طورون • نبیره • حفید •

اخچه * اقچه افغانستان قطعه‌سنده بلخه قریب برمملکت اسمیدر•پلوس و پاره‌یه دخی اطلاق اولنور •

اخسا دورغه اکرك ارقه‌سنده‌کی باغی و طوقه‌سی• قانجوغه • ترکش بندی• منطقة الکمان• صداقك باغی •

اخساق — طوپال• اقساق • لنك• اعرج •

اخسوم — آتیش• حمله • سرخوش • مست •

اخسوملاماق— حمله وصولت ایتمك•سرخوش اولمق• بد مستلك ایتمك•

—« نوائی »—

شفق کون می ساری چوق قول اوزاتیب
چواخسوملاب قویاش جامین اوشاتیب

اخل —— اترك وکورکان طرفلرنده قبایل ترکمانیه‌دن تکه ترکمانلرك اوتوردیغی یردرکه قزیل عورت وکوك تپه وعشق آباد تعبیر اولنور•

برنوع دیل خسته‌لکی • دیل قبارجغی نقطه •

اخلات — مزبله• خس وخاشاك• سپورندیسی•

اخلاو — اوقلاغو • مهلاج • اوقلاق •

آخور — اصطبل • طویله • سائیس‌خانه •

آخوند — افندی•خواجه•مدرسین واوقومشلره مخصوص عنواندر •

اد —— تل • یوکسك یر • تپه • بلندی •

ادا — اطه* جزیره* فدا* افنا* ختام وتمام معناسنده در کرچه دها چوق معناسی وارسه ده بو قدرله اکتفا اولندی*

—« مثال »—

نه کرشمه وادادور سنکا کیم اسیر اولور خلق
دل وجان ادا نك بولسون بو کرشمه وادا غه

اداشجی — قلاغوز* بلید* دلیل* رهنما* رهبر*

اداشماق — یولی غائب ایتمك* شاشیرمق* سهو و خطا ایتمك* مشارکتله تغنی و ترنم ایتمك*

—« مثال »—

«اداشیب توغری یولدین چپ توشوب
مین مینکا راحت یوق * همه نیك حانی
تینج ویخشی دورمینکا فراغت یوق»

اداغ * اداق — ساحل* کنار* نذر* موسم* فصل* اطه* جزیره* حصه* قسمت*
عراوه* ترکستانده واقع اندجان شهرینك اسم قدیمیدر*

—« مثال »—

«یوز ایکی یوز جا کیشی بیر لاقزاق»
«که بیری خوارزم ایدی کاهی اداق»

اداغلیغ — نامزد اولمش قیز* نشانلی* منذور* موعود* اتاغلیغ*

ادر — تپه* طپراق ییغندیسی* بلندی*

ادرا — آوه یرده طوپلانمش طوپراق یصی تپه*

ادرس — حریردن منسوج بر نوع قماش در اکثر بخاراده نسج اولنور*

ادون — ایلق* خرکله* رمۀ اسب*

ادونجی — ایلقیجی* ایلقی یی مرعیه کتوران راعی* رمۀ اسب* اودی ییلی یعنی سال کاو*

ادیر — بوش و نامزروع ترلا* یوکسك یر*

ادیرغان — تل* پشته* تپه*

ادیك — جزمه* چکمه* موزه* اوتوکه مراجعت ایتلی

ارا * اره — اورته* میان* هنکام* اثنا* مابین*

—« آکهی »—

رشکدین کل اوت بولور سنبل اول اوتغه اورتانور
کل یوزینکا باغ ارا قیلسانك مطرا کاکلنك

ارابك — نسا طائفه سنك برونلرینه چکور دکلری حلقه در*

ارال — ارالری یقین آطه لر* آطه* برقبیله اسمیدر*

ارال تینکزی — جیحون ایله سیحونك منصب اولدیغی خوارزم قطعه سنده کی جسیم کول* آرال دکزی*

ارالاش — قارمه قاریش* پیچ در پیچ* مخلوط*

ارالاشماق — قاریشمق* کیرشمك* کندیسنی اورته یه آتمق* سبر کلشمك*

ارالاماق — ارا ایدوب آیرمق* ارالق ایتمك* تفریق وجدا ایتمك*

ارالیغ — ارالو* ارالنمش* واسطه* فاصله* میانه* مسافه* طاریول* ارا معناسنده دخی مستعملدر*

اراماق — یوقلامق* تفقد و تجسس ایتمك*

اران — اغیل* آخور* قوش و شکار حیوانلرینك رهکذارلرنده قونیلان وچاقیلان سیخ و قازیقلر* هواسی معتدل یر*

اراول — هنکام سفرده اردو پیشداری* طلیعه* قلاغوز* سپاه*

ارایجی — جوینده* متلاشی*

ارایجی یلدوز — فرقدان یلدیزلری* دب اصغرك ایکی پارلاق یلدیزلریدر که بونلره بعضاً «آق آت» و «بوز آت» دخی دینیلور*

ارباب — محله وقریه اختیارلرینك باشی • مختار • کتخدا • بعضاً رؤسا ورجال دولته دخی اطلاق اولنور •

ارباغ — ییلانی قوغوغندن چیقارمق ایچون ویاخود ایصیردیغی یره زهرك سرایتنی منع ایتمك اوزره اوقودقلری افسونه دینیلور • نیرنك • افسون • حزبه • افسانه •

—« مثال »—

زلفی سوداسی دابیطاس لار نوائی نکته سین
کیم جنون گفتاری دور یاخود ییلانیك ارباغی

ارباغچی — افسونکر • ساحر •

ارباماق — افسون اوقومق • حزبه ایتمك • نصیحت و پند ویرمك •

اربق — اوراق • طرپان •

اربا * اربه — انجه • باریك • اربه • شعیر • عزم • اریاخان بن منکوخان •

اربارغان — اربه یه شبیه بر نبات اسمیدر • سومتره دخی دیرلر •

ارت — گچید • طاریول • ارد • تحت •

—« مثال »—

« آرتینکدا بدوآت بار »
« دشمن قاشینده بات بار »

ارتاماق . ارتانماق — آشمق • تجاوز ایتمك • قطع منازل وطی مکان ایتمك •

—« نوائی »—

«تینکیز ایلابان قطع وتاغ ارتانیب»
«یورور ایردی یول دوم عزمی قیلب»

ارتماق — یوك • دنك • بار •

آرتماق — تحمیل ایتمك • یوکلتمك • افزون وزائد اولمق • ارده صرتنه قویمق • فضله کلك • باقی قالمق •

آرتورماق — تزیید و توفیر و تکثیر ایتمك •

ارتوق — فضله • ارتیق • اعضای بدنده زیاده بر عضو بولنمق •

ارتوقسی — ارتیق • فضله سی • زیاده سی •

—«مثال»—

یوزاو زره خال سیاهك نی خوش یاراشیبدور
که داغدین تاپاد ارتوقسی زیب و لاله

ارتوقاج — کندی نوع و جنسنده قیمتده برآز زیاده تقدیر اولنان شی •

ارتیلماق — اوته یه برویه قوشمق • قالقمق • سندله مك •

—« نوائی »—

یوز کوردوز هر کیر پیکم کا ارتیلیب بیر قطره یاش
شوخ باشلاردیك که اوینارلار چبوق مرکب قیلاب

ارجه — جام اغاجی کبی برنوع قوقولو اغاج •

ارجین — انقسام ملك وولایت • بعض یرلرده تومان دخی دینیلور • قضا و لوا معناسنه در •

ارد * ارت — صرت • ظهر • پشت • ارقه • تحت •

اردوج — ارس • عرعر • اردیج •

اردلاشماق — ارد • اردا • آته بینمك • یول کیتمك •

ارزوادی — برنوع سرود و شرقیدر که قبائل ترکانیه ایچنده اوقونیلور •

ارزوق — اکرك اوزرینه قونیلان حشا •

ارزیماق — دکری وقدر و قیمتی اولمق • بهاسی اولمق • لایق و شایسته اولمق •

—« مثال »—

«شادآنی بیل دهردا کیم غم ییماس»
«دهرایشی چوق غم ییکالی ارزیماس»

ارساری — طائفه ترکانیه ایچنده بر قبیله اسمیدر • مروشاه جهانده اکثری آمودریا و جیحون کنارلرنده مسکوندرلر •

ارسون — قازغانك دیبنی قازه جق آلت قرغیج دخی دیرلر •

ارش —	ارابه اوقی * قول * بر قریش *
ارشون —	ارشین * اوچ قریش در *
ارشونلامق	مساحه * اندازه ایتمك *
ارطغرل —	سلجوق پادشاهلرندن بر پادشاه اسمیدر * جد آل عثمان *
ارغا * وارغاو	آقار صو * دره * چای *
ارغاج —	پود * سابل * بزك اوستنه آتیلان آتقی كه كیمك ایپلكی و ارقاق دخی دیرلر *
ارغامق —	صارمق * ارغاجلاماق *
ارغامجی —	یوكی دوه یه تحمیل ایدر ایكن قوللانیلان خلط
	—« الله یار »—
	«یمان خاتون شیاطین قمچی سیدور»
	«قولونك باغلاغوجی ارغمچی سیدور»
ارغدال —	بدخصلت * زشت * خویسز آدم * طاغ یلی * كچیدی * دام * دزاق *
ارغدالیغ	كچیدی * دوزاقی * چوق بر * خویسزلق *
	—« نوائی »—
	« زلفی نینك هرچینی دایوزفتنه دور دین اهلیغه »
	« ارغدال ایچره قراقچی ایلاكان یا نكلیغ كین »
ارغداماق	مكروفریب ایتمك * الدانمق *
	—« نوائی »—
	« مین بی دل سنكا جان اوینامق بیرلا بارای دیرمین »
	« بلی سین طفل نی بو خدعه بیرلا ارغدای دیرمین »
ارغماق —	یوریجی * قوتلو * پرزورآت *
	—« مثال »—
	قلماق آلغان قاریماس * ارغماق مینكان هاریماس

ارغوشتك	موسیقی فننده بر اصولدر * بر نوع اویون * وساز *
ارغون * ارغنون	بر نوع رباب وطنبوره نوعندن ساز اسمیدر * ارغون . قلیج ارسلان نام پادشاهك اوغلیله هلاكوخانك اوغلی اقاخانك اوغلی اسمیدر *
	—« نقشی »—
	«دف وچنك وكمان وارغنون قانونو سنطوره * جلاجین و رباب وغژلو ناقوس وطنبوره»
ارغیت —	طائفهٔ اوزبكیه دن بر قبیله اسمیدر *
ارغیش —	غله معامله سی * تجارتی *
ارقا و ارقه	صرت * پشت * عقب * ارد * نسل *
ارقاغلیچه —	بر نوع قزل كیبك *
ارقالانماق —	ظهیر * حامی بولمق * تكیه ایتمك * حمایه بولمق *
ارقالوج —	حال سمری *
ارقان —	اورغان * خلاط * ریسمان بزرك *
	—« حكمت »—
	اولقیصرنك مالیكافو دوغدین سو آلورغا قرق تویه نیك یوكو ندین ارقان تیلغان ایردیا
ارقش —	كاربان * قافله *
ارقودق —	ایكیز * توأم * توأمان * چفت *
ارك —	سرای * حاكم نشین * قلعه * بالا حصار * ایچ قلعه * قصر * اریكه *
	—« نوایی »—
	«نی قورغان بیر حصین و بیرك قورغان»
	«فلك حصنینی اركی دین یاشورغان»
اركاش —	طلاطم * موج * طالغه *
اركج —	اوچ درت یاشنده كی كچی * تكه سوری * اولوس رئیسی * سركه *

ارکین —— مجرد • بیکار • ایرکینلیک تجرد • عزب • سر و آزاد •

ارکنه —— طاغ بلی • کری • تنك • طار •

ارکنه قون —— ترکستانده بر طاغ اسمیدر • قیان • نکوز • اول طاغك دره‌سنده مسکون ایدیلر وسیونج خان قاپوسنی سد ایتمش ایدی برمده‌دن صکره سدی بوزوب عالمه منتشر اولدیلر •

—« مثال »—

«ایرکنه قون بردره دور تنك وتار»
«قیان نکوز برقاچه ییلدور یاتار»

ارکه —— ناز • استغنا • استغنالی • استغنا ایله تربیه اولمش •

—« نوایی »—

«اولما کیمنی تاقا هجر اینکغا ای سلطان حسن » « قتل حکمی ایتسا شدنی ایرکی بارجلاد نینك •

ارمان وارمانه —— حسرت • مقصد • آرزو • چاره •

—« نوایی »—

«مین سالوب قول بو یغا که مین سالوب بو ینونکغا قول «ساغ وصول دوران سوروب اولسك‌نی ارمان ایکیز

ارمانلیغ —— آرزومندلك • طلب • اشتیاق • خواهش • تمنا •

—« مثال »—

«قاریلیق دردبی درماندور آخر»
بو ایش کونکلومدا کوب آرماندور آخر

ارمغان —— هدیه • پیشکش • تحفه • یادکار • برکزار •

—« مثال »—

یوز اوردی جرخ درکهیمنه تهنیت اوجون »
« ایلیکیدا دولت ابدی ارمغان ایرور»

آرماق —— ضعیف • ناتوان • خسته اولمق •

ارمك —— قبا • قالین بز • •

ارن —— صو • جوی • ایرمق •

ارنا —— جدول • دریا • نهردن آیریلان برقول صو •

ارناك —— پرماقلرك اوجی • سرانکشت • خوارزمده بر طاغ اسمیدر •

ارنداق —— شرق • ترکی • برنوع مانی •

ارندوك —— اورکوچ • کوه • دوه •

اروجان —— قیات طرفنده ترکستانده برقبیله اسمیدر •

اروك —— اصواتندر • جاری باغرتمق ایچون قوللانیلور • یوحا مقامنده دخی استعمال اولنور •

—« نقشی »—

« زاهدی کوردیلار ریا دورایشی»
« می پرست لار انکادیدی اروك»

اروکسون —— عسکرك واردونك قوندیغی محل • برنوع اریك •

ارون —— ایو • صاف • پاکیزه •

آری —— زنبور • تمیز • پاك • صاف • بلی •

اریش —— نجار ومرانغوز دکانی • نساجك دستکاهی اوستنه آتیلان ارغاجدر •

اریغ واریق —— جدول • خرق • ضعیف • زبون • دوشکون • صاف • پاکیزه • مبرا • طاهر •

—« مثال »—

«اوزاقینك قیرلارینینك رنکی ساریغ»
«کوزیدین یاش آقادور مثل اریغ»

—« دیکر مثال »—

« نور بحریدین آریق ذاتینك دورور دریتیم» • « مین نیتیب ایتای آینك دیك کوهرآتین مأوطین »

اریتماق — تمیزلمك • تطهیر تنظیف ایتمك • قالدرمق •

اریك — هنوز اولمامش زردآلو •

اریلماق — شفایاب اولمق • خسته لقدن قالقمق •

اریغلیغ — طهارت • نظافت • نزهت • ضعفیت •

اریغلیغ صو — بر جدوللق صو •

اریغیر — پیس • مردار • پلید •

اریغلاماق — ضعیف ولاغر اولمق • زبونلاشمق •

اریغماق — زبون • ارغین اولمق •

اریماق — تمیزلمك • پاکیزه اولمق • خسته لکدن شفایاب اولمق

— « مثال » —

« پرده حجابینی یوزینکدین اریت »
«صف اراسو رایلکه اوزیکنی تانیت»

اریتماق — ییقانمق • تمیزلمك • تبریه ایتمك •

از — ازجق • جزوئیجه •

آز — قلیل • کم • اندك • نادر •

ازلتماق — دره اوتك قوقوسی • جلجلان •

آزلماق — تقلیل وتناقص ایتمك • کسیلك •

آزاغلاق — تنزیل • تنقیص • تقلیل ایتمك •

ازبوی — خلجان • تالاش •

ازتماق — کیسه •

ازیتاق — تزیین • تنظیم • ترتیب ایتمك • آرایش ویرمك • یولدن شاشرمق •

— « نوایی » —

اورکوراب یولدن آتی چیقغان ایمیش
« بیرایکی قول ایله ازیتقان ایمیش »

ازرغماق — آزصایمق • حقیر طوتمق • آزکورمك •

ازغاشماق — یولدن شاشمق • ازمق •

— « مثال » —

« مبارك اوغلی برکون آزغشیب راه »
« عجایب سوساغنده کوردی برچاه »

آزغینه • آزکینه — جزئیجه • جزئی • آزجق •

ازغورماق — ازدرمق • حددن چکویرمك • اغوا ایتمك • باشدن چیقارتمق •

ازغون — عاصی • سرکش • کمراه • حدید • طغیان • شر •

ازغونلیغ — کمراهلق • یرامزلق • حشریلق •

— « صوفی » —

« خالقا کوکلومده دنیای دنی »
«مین ایرور مین بنده لارنیك آزغونی»
«کرچه بنده نك موندا بولسه روسیاه»
« یوزلارین آق ایلا کیل محشر کونی

ازغونلاشماق — ازغینلق ایتمك •

ازغوردونك — ازدردنك »

ازغیج — آزلق • شقاوت • طریق صوابدن عدول ایتمکلك • برنوع صارماشیق نبات •

ازکیل — موشموله •

ازلیغ — ندرت • قلت • آزلق •

ازماق — باشدن چیقمق • یولدن شاشمق • عصیان شقاوت ایتمك • کمراه اولمق • زبون ونحیف ولاغر اولمق •

ازماشماق — ازشمق • یولی غائب ایتمك • کندی بیلدیکنه کیتمك •

ازن — دوداق • کنار • یان • طرف •

ازنا — پکید • طاریول •

ازوا — صبر وتحمل •

ازوق وازوقه — طعام • غذا • ذخیره • زاد •

اساو

ازوقلاماق	طعام بیدرمك • غذا ویرمك •
ازوقلانمق	ازوقه آلمق• یکنمك• تغذی تعیش ایتمك •
ازوقلیغ —	محسن • مطعم • منعم • غنی •
ازیقماق —	ازماق• یولی غائب ایدوب سرسری کزوب طولاشمق •
	—« مونس »—
	« وصلینك حرمی ساری مینی باشلا خضر دیك»
	«کیم هجر غمی بادیه سیدا ازیقیب مین»
	—« نوائی »—
	«کرچه کوجیم یوقیدن اتی یتیشیب لیکن» «هوش وکونکلوم یوق اوچون هی نفس اندین ازیقیب»
آس ——	قاقم • سبریا طرفنده بر ولایت اسمیدر • دکرمان معنی سنه دخی کلور• آس لفظی امر در آص دیمکدر•
آس آس —	قره سودا علتی • مالیخولیا •
اس ——	قوقو • رایحه• عطر • نکهت •
اس سیز —	حیف • افسوس •
	—« حکمت »—
	«قول خواجه احد ناصح بولسانك اوزنیکا بول» «عاشق بو لسانك جاندین یکوب بریولی اول» «نادان لارغداس سیز سوزونك قیناس قبول» «محکم بولوب بر آسیغه قیز دیم منا»
آسابقور —	قوزی قیز ارتمه سی •
آساو —	متوحش • رام اولمیان آت •
	—« مؤنس »—
	« مینکسانك ای شاه فلك مرکبینی کون یانکلیغ» «بولما مغرور که ول اشهب ایرور اسرو آساو»

اسرکیش

اسپره ——	ترکستانده• برقریه نك اسمیدر•
آست ——	آلت • زیرین • پست •
	—« مثال »—
	«سبزی من نی آیتامین اوخشاتامین»
	«قیز غینه مه جکنك یومشاتامین»
	«قیز غینه مه جکینك یومشاتماسام»
	«پارماقیم تاش آستیده اوشاتامین»
استیغ ——	آصمق • قادینلرك صاچلرینه طاقدقلری زینت • عوق • قولاق کوپه سی •
استیلاغی —	برنوع دستار وعمامه •
آستین ——	پسین • تحتانی • سفلا • الت • حرکت کسره •
آسجم ——	طائفه اوزبکیه ایچنده بر قبیله اسمیدر•
آسر ——	حرکت کسره •
اسرار ——	ایو • اعلا• کوزل• بنك • راز•
اسراغاماکی	کیرنی• محافظه ایتمك •
اسراغوجی	نکهبان• حامی • حافظ • جارس•
اسراغولیغ	حفظ اولنمغه • وصاقلانیلمغه • سزاوار•
	—« مثال »—
	«مغجه دیك جان بیلا کل دیك مین اسرادیم سینی» «کل بو لیب آچیلدیغکده یاد ایتکای سین مینی»
اسرالماق —	قورولمق•صاقلانیلمق•محفوظ اولمق•
اسراماق —	بسلك • حفظ• حمایه • وقایه • صیانت ایتمك • قورومق •
اسرامیش	ضبط • اداره • حمایه• نکهدارلق•
اسرغه —	کوپه• کوشواره •
اسرکیش —	رحم• مرحمت • حفظ • صیانت•

آسکه

اسرو	چوق • وافر • زیاده • مبذول • —« نوائی »— « مونی بیل کیم جهان فانی دور اسرو » « حقیقت اهلی زندانی دور اسرو »
اسروك	سرخوش • مست • مدهوش •
اوسرومك	ایضاً • —« نوائی »— « اسرو یالغان وعده سی کیم کویمیش ایردی جانیمی » « اینکیبان بیر کیجه توشتی ایلکیما اسروك کنده »
اسغز	فایده سز •
اسغوروق	اکصریق • عطسه •
اسلم	آت و دواب •
اسلمساك	وداع ایتمك • استیذان • تحصیل رخصت ایتمك •
آسلاقویمق	صالالاندرمق • اصیلو براقق • —« نوائی »— « کرقو پاش زنکین فلك رفتارلیغ رخشینکغه آی » « کیم توزار اول زنك توحینك نغمه سین افغان ارا »
اسماق	آویخته • تعلیق ایتمك • آصمق • ایلدیرمق •
اسمه	آصمه • واصیلو طوران شیلر •
اسن	صحیح • سالم • صاغ • صاغلام • —« الله یار »— « ولی امت اکر غوث زماندور » « اسن کیتماکی آخردر کماندور »
اسن لیك	صحت • عافیت • تندرستلك • صفوت •
اسکنه	نجار آلتی • واسباب منبت کاری •
اسکه	ترکستانده بر رتبه • و بر قریه نك اسمیدر •

اشترکردن

اسیز	یازق • حیف • افسوس •
اسیغ	نفع • فائده • تمتع • تجارت • —« نوائی »— « بو دعوی دستکاهین بیر زمان بیغ » « چو دعوی ایچره معنی یوق نی آسیغ »
اسیغلیغ	کارلو • منفعتلو • فائده لو • —« مثال »— « ایرور بیر لوح سیم اوزره یازیغ لیق » « تاپارسین دیو بوینی دا اسیغ لیق »
آسیغلانماق	کار • انتفاع • تجارت ایتمك •
ایسیغ	صیجاق • حرارتلو • —« مخدوم قلی »— « چولده آچلق مشقتین کورمیان » « اویده ایسیغ نانینك قدرین هیچ بیلماس »
آش	طعام • غذاء • و پلاو دخی دینیلور • —« نوائی »— « نکبت ایاغیغه اوروب تاشنی » « شه باشی غه توکتی ایسیغ آشنی »
آش آش	معجز • ومتصدع آدم • شلقین • عش عش دخی یازیلور •
اشانماق	یدیرمك • اطعام ایتمك • اوقلمق •
آشاماق	ایضاً
اشار	دوه سوریسی •
اشارراق	حددن تجاوز ایتمك •
آشاری	پك چوق • پك زیاده •
آشام و اشامه	طبقه • مرتبه • اکل و شرب • برنج حلیمی •
اشترکردن	درین • و مخی جدول •

اشماق — اوقمق • تحقق ايتمك • سورمك •

اشج — تجره • قزان •

اشقش — القيش • خير دعا •

آشيوان — تركستانده برقريه اسميدر •

اشكك — كوراك • يعنى مطلق قايقجى كوراكى •

—« نوائى »—

« بحرا اشك ايچرا ايكى كوز بولدى
لارزورق مثال » « ايكى صف كيرپيك
لار اشكك لار بولوب دورهر طرف »

اشكو — طبراق تجره •

اشكى — اوصمش • چيقمش • بيوك ديش •

اشاماق — يمك • اكل و طعام ايتمك •

آشلاتماق — اطعام ايتمك • آش و طعام يدرمك • آغاج آشلق • پيوند •

آشلار — حيوانلره صو ويرمك اوزره قويولرك يانى باشنده قويلان طاش • ويا اغاجدن معمول بيوك قابله وتكنه دينيلور •

آشلاماق — اطعام ايتمك • يمك ويرمك •

اشليغ — ماكولات • حوايج • لوازم • ذخيره •

اشليغچى — ارزاق ملتزمى • ذخيره متعهدى • اردو وكيل خرجى •

اشماق — يونيله يونيله اوقدلند اوقدلنه كهنه وافسرده اولمق •

آشوله — تركى وشرقى كبى برصوت ونغمه نك اسميدر •

اشوق — مكين • كعب • اشيق •

—« الله يار »—

« يوماق ايكى اياغين فرض ايرورهم »
« ايكى آشوقنى هم قيلاق انكا ضم »

آشوقتورماق — تعجيل ايتمك •

آشوقلوق — ديز قپاغى • ديز اغير شاقى •

آشوقاق — عجله وشتاب ايتمك •

—« نوائى »—

« هركيمسه كه ايلامازآشوقاقنى خيال »
« يابراقنى ايپك قيلور چيچك بركنى بال »

آغ — آق • سفيد • نسيج • دام • مشبك شيلر • شبيكه •

آغا — بيوك افندى • سركار • بيوك قرنداش • برمحل مخصوص برجاعه سرآمدى • القاب •

—« نوائى »—

« شاهى كه اتانك انكا اغا دور »
« اول سنكا اتا دور واغا دور »

اغارماق — بياض وسفيد اولمق •

—« مثال »—

« ساچ و سقالينك آغاردى
كوزلارينك فيروزه ديك » « قول
اياغينك قيب قيزيل خمدانده
يشكان كوزه ديك »

اغاليغ — بيوكلك • اخوت • برادرلك • شهرسبز ونسفده بيوك بر رتبه در •

اغا اوركا — آغاج وچوبدن معمول برنوع الاچوق خركاه •

آغ اوى وآق اوى — الاچوق • آسياى وسطيده قبائلك اسكان ايتدكلرى برنوع چادرلر يعنى كبتقه •

—« نوائى »—

« كرچه تون بولدى خلق ارا پرده »
« تيكتى لاراق اوى وسراپرده »

آغ بازركان — حيله وتلبيسدن خالى كاروان •

آغ باشليغ — اختياره ومسنه خاتون •

آغ بوغا تاغ بوغا — اوکوز و جامیسه مانند بر نوع یبانی بیوك قویون * جنکیز خانك احفادندن بریسنك اسمیدر *

آغ بادشاه — ترکستانده روسیه ایمپراطورینی بو عنوان ایله یاد ایدرلر اق دخی تلفظ ایدرلر *

اغاج و یغاج — شجر * درخت * منزل * مسافه فرسخ *

—« مخدوم قلی »—

« آبادی خرابی دریاسی دوزی »
« یوزقرق آلتی مینك اغاچ یولدور بو دنیا »

اغاج قازغان — اغاج قاقان * قراغ *

اغاج قاونی — ترنج * بادرنك *

اغاچه — لسان چغتاییده بعض عنوانلره تأنیثنده میم حرفی علاوه ایدیله‌رك بو صورتله بك خاتونلرینه بیکم و خان زوجه‌لرینه خانم دنیلدیکی کبی بعض عنوانلره دخی چه حرفی علاوه‌سیله اغادن اغاجه دینلمشدر * اغاچه خانم و خاتون معناسنه‌در * کاشغر ممالکنده زیاده مستعملدر *

آغنیپ ول — آقه مایل * آقلو *

اغچیل — بیاضه مائل * آقلو * کران * سنکین *

آغرقو — ککیك * هقك

آغرمن — اغیر * وقارلو * بطی * تنبل * ثقیل * رنج *

—« مثال »—

« آغرمن هرکز سینك تیك یاردین »
« خوش قلیق لیغ نازنین دلداردین »

آغروق — احمال * اثقال * درهم کبی بروزندر *

اغریتماق — ایجاع و ایلام ایتمك *

—« مثال »—

دوستلار بو بی وفا دنیا ومال و ملك او چون « بیر بیر بنی آغریتیب ناشاد قیلماق ارزیماس »

آغریغلی — درد * رنج * وجع * آغری *

—« مثال »—

« اول صنوبر دلربانیك تامورین »
« ای حکیم آهسته توت آغریغلی دور »

آغریغو — دردناك * غمناك * الملو آزارلو *

آغریکن — الم * وجع * درد * غم *

آغریماق — اججیق * مضطرب اولمق * دردورنج چکمك *

آغزیماق — آقتمق * توکمك * طاملتمق * چکیدن * یاش آغزیماق * یاش توکمك * کریه وناله ایتمك *

آغسقال — محله وقریه و اصناف اختیارلرینك باشی * کتخدا * مختار *

—« نوائی »—

« آغسقالیغه کولار خلق زهی رسوالق »

آغ سو آق صو — ترکستانده کاشغره تابع بر شهر و نهرك اسمیدر *

آغ سونکاك — مهتاب کیجه‌لری * چوجقلرك اویناد قلری بر اویوندر * برکیك پارچه‌سنی اوزاق آتیورلر ایلك اوکجه کیم بولور ایسه ارقداشنك آرقه‌سنه بنوب بر محل معینه‌یه‌قدر کتوزیلیور * اول محله دخی پله دررلر

آغلیغ — بیاضلق بر نوع دوزکون غالیهٔ سفید * غازه *

اغماق — طیران * وعروج وصعود ایتمك * هر یانه قایوب دبه‌لنمك * میل *

اغنـاماق — کلکدن بایلق • تابط ایتمك • دبدلنمك • کنددن چکمك • غیلیدن •

—• نوائی •—

« خاراتیبیدا یاتغونك یوق سودا کر یوز بیل » « کوك اطلسی اوستیـدا جسمینکی یاتیب آغا نات »

آغو — زهر • سم •

—« رابجی »—

« احسان اینسانك قیلاغیل منتدین ایلنی تلخکام » « بو لغای موبدن آغو سالیب بیرساکیشی نان اوستینه »

آغوز — نر • دهان • فم • هنوز طوغران حیوانك ایلك ویردیکی سوتی وپله سی •

اغولامق — تسمیم ایتمك • زهرلمك •

اغونانماق — مسموم اولمق • زهرلنمك •

آغیر — ثقیل • کران • ثمین •

اغیرسانقوجی — بهالو نسنه‌لر صاتیجی

اغیرلاماق — توقیر وتعظیم ایتمك • برینی اعزاز و اکرام ایتمك • جیرزویرمك •

آغیرلامیش — اعزاز • اکرام • حرمت • جیرزویرمش •

آغیل وآئیل — ماندره • طوار وقویون سوریسی طوپلانوب یوارلق طورديغی حالده اطرافنه چکیلان محوطه خطیره حولی • قرص قرك

آغیـلانماق — قرص قر • هاله‌لنمك • جواله

اغیتـول — اقه مائل • آقاو • بکلکلو • بر

آغر — بخاراجوارنده مشهور بر قریه اسمیدر •

افت — بروزن کشت • ذی قیافت • هیئت • شکل •

افد — بروزن رفت • عهد • میثاق •

افر — دعا کیتورمك •

افسم — ساکت • خاموش • اوصلو •

افشار — طائفهٔ اتراکدن بر قبیله اسمیدر •

افق — طوغری • کوچك •

افق — بروزن رفق • وحشی • یبانی •

افلیج — فالج •

افـدجان — حشری • آفت جان • یرامز •

آقار واغار — طائفهٔ اتراکدن بر قبیله اسمیدر •

آقاری واحاری — دومیوندن معمول برنوع اینجه عباء •

آق باش — برهندسر • مصرداریسی • جواری

آق تپه — ترکستانده برمحل اسمیدر •

آقسرای — امیر تیمورك پای تختی ومحل ولادتی اولان شهر سبزده یاپدیغی رفیع بر بنانك اسمیدر •

آق رخت — پموقدن معمول برنوع قماش •

اقساچ — بخارا مضافاتنده برقریه • برقوش اسمیدر • وبیاض اولمش ساچ •

اقساخ — اقساق • لنك • طوپال • اعرج •

اقساماق — طوپاللامق • اغساملق بر ایاغی قیصه اولوب ده بریانه زیاده تمایل ایدرك یوریمك •

اقسرمق — اکصرمق • عطسه اورمق •

آقسنقر — بیاض سنقار • سلطان محمود سلجوقینك امراسندن بریسنك اسمیدر •

اقسو — اغسو کاشغرده برشهر اسمیدر •

اقسوم — اخسوم • حمله •

—« نوایی »—

« می ایچسانك اولماغیل افسوم که پیر دیر دیدی » « که بو ایش اولدی بیزینك دیر اراکینه یازوق »

اکجی واکه چه | الاتوغانك

اقسین —— شوخ وجلف آت* یرامز* حیاسز* حشری* بی باك آدم*

آقش —— اغزدن ترشح وسیلان ایدن صو* جریان* سیلان* وریك روان*

آق قویروق چایك برنوعی * دنبه *

اقلاغو —— اوقلاغو * مهلاج *

اقلیماق —— جریان وسیلان وسیل ایتمك *

اق مسجد —— ترکستانده طاشکنده تابع بر شهردر* روسلر الیوم پروفسکی توسیم ایتمشلردر سیحون وسردریاسی کنارنده‌در*

اقوشاق —— یورکلك اورته سی* برنجك اوفانتیسی* کورمك* بیاض اغا* خواجه سرای*

اقوقق —— بایله جق درجه ده قهقهه ایله کولمك*

اقیرماق —— آقیتمق* جاری ایتمك * یاش اقیرماق* اساله دموع ایتمك *

—« صوفی »—

« خالقا توکدیم عبادت طاسنی »
«سین توزرسین بنده نینك کم کاسنی»
«قوللرینك بولغانسه عصیان لایبغه»
« آقیز ورسین مغفرت دریاسنی »

اقین —— غلبه لك* عسکر* کشف* جریان یری*

اقینجی —— کشفه مأمور * عسکر بولکی * غارتکر* استیلاکر* باشی بوزوق سپاه*

اکاك —— دوربی* مصقل* سوهان * اکه *

اکال —— چکیك دیك* چلیك وچوماق اویونی*

اکجی واکه چه —— آبلا* بیوك همشیره* اغاچه *بوراده چه تأنیث ایچون کتورلمشدر* اکه*

—« نوایی »—

« نی جان فدا که اتا وانا اغا اکجی»
« ایا جیب بو بارچه محبتینکه فدا »

اکرم —— برون * کوشه * محدب مقوس*

اکرمجی —— اکیز * صمان * صاپی * اوجی * یایك کریشندن پرمقلری محافظه ایتمك اوزره پرمقلره چکوریلان حلقه*

اکز —— یتیم* اوکسز* بیکس* توأم* چفت*

اکلاشماك —— اوتوروب آرام ایتمك *

اکلاماك —— توقیف و اقعاد ایتمك *

اکلانماك —— چرخ اورمق * تدور ایتمك * چوریلك * فرطولایی دونمك *

آکو —— شخص * آدم* انسان *

اکه واکا —— بیوك برادر * اغا* بیوك قرداش*

اکیتماك —— کتورمك* آلوب وارمق* ایرشدیرمك*

اکیرمی —— اوفق چیوی* لوفچه* دسار میخچه*

آل —— قویی پنبه رنکی* حضور* عند* نزد* فریب * خدعه * یر * چامور* طپراق. ترك پادشاهلرینك تمغالری*

—« الله‌یار »—

« اکر ذبح ایتسالار قایتار مغای باش »
« کورونماس باش آینك آلدندا برماش»

—« نوایی »—

« قانلار ایله عارضینی آل ایتیب »
« یوزیده کوزمردمینی خال ایتیب »

الاواله —— نیرنك* خالداز * بکلکلو* منقوش شیی* برص* سیما *

الاپاش الاپکه اوردکك انواعیدر * باغرتلاق *

الابوغه —— ایضا *

الابولا —— مختلف اللون* قاریشیق* وبولاشیق*

الاتاغ —— ترکستانده واناطولده واقع برطاغك اسمیدر*

الاتوغانك —— غرابك برنوعیدر * زاغ وقرغه *

الاچابغون — دونه دونه اسن یاغان بوران • قار و یغمور فورطنه‌سی • بوره •

الاچوق — ترکستانده واناطولده قبائلك مسكن اتخاذ ایتدكلری كبه‌تمدلر و اوبه‌لر •

الاچه — پك قاریشیق نقشلو برنوع ایپلیك قماش • ابلق • ابرق •

الاچه سرچه — برنوع چیل رنكلو سرچه •

آلاپچی — قاتل • جلاد • اولدیریجی • جان آلیجی •

آلار — ضمیردر یعنی آنلر • ایشان •

الارتماق — حدت وغیظدن كوزی تیره‌لنمك •

الاشا — صرت • ظهر • ارقه • پشت •

—« الله یار »—

«وجودینك خرمنی ایرمیش الاشه»
« الاشه كلكان اولتورماس تلاشه »

الاشماق — انتخاب • تفریق ایتمك • صچمك ایرمق • كزیده ایتمك •

الافاخته — حق اوران قزیل قربنك برنوعی •

الاف بولاف — مهملاتندر • شوریده • قاریشیق • بولاشیق •

الاقاراق — نیم رس یموق غوزه‌سی • كوراسك •

الاقارغه — غراب البین • حكه وعكه • زاغ •

الاقشماق — یكدیكرینه قاریشوب قالقیشمق • عصیان ایتمك • درهم اولمق •

الاقاق — قاریشمق • قالقشمق • عصیان ایتمك •

الاقورغان — هرات شهرینك بالاحصارینه دینور •

الاكلنك — سین نوعندن كوچك بد بوی بر جانوردر •

الاماق — یرسز • ایشسز • بیخانمان •

الامان — باشی بوزوق عسكر • غیر منتظم •

الامان الاخان — بیخانمان • یرسز • ایشسز •

—« نوایی »—

« خانماندین ایریب قیلغاندا توفراغ ایچره حبس • قیلا لطفونك مین الامان والاخاندین جدا »

الامانجی — غصاب • غارتكر • شق • یغماكر •

الانج — ایلك دفعه تزویج ایدیلان خاتون •

الانغرات — بیوك فاره • وصیچان •

الانك — ارقلرك ایكی كنارینده و سائر محللرده تپه‌لركبی مطول تومسلنوب طوپلانان طپراق •

—« مثال »—

« قائم اول چیككالی هر كیجه ریاضت ای شیخ • خانقه ایچره شیشوب یاتمه اینینك دیككه آلانك »

الاؤ — لهب • غلو • زبانه آتش •

الاولاماق — تلهیب ایتمك • علولمك • شعله‌لنمك •

الاولانماق — حرارتلنوب التهاب ایتمك • حدت وغضب ایله تهیب ایتمك •

الای بوزن — قرابنه تفنكی • وشمخال •

الایونتلی — البسه‌سنده ایكی رنك اولان آت صاحبی • اسب ابلق •

الباق — زینت ایچون دامنه حاشیه‌طرزنده تیكیلان پارچه • زه وكنار •

البستی — اوما • اوماجی • بوجو ایدر شیٔ • مخوف ومهیب نوع پری •

البوتو — زینت • تاج • زیب كمر •

البورغا — قولاق كوپه‌سی • حلقه اسرغه •

الپ — پهلوان • بهادر • شجیع • قهرمان •

الپ ارسلان — سلاطین سلجوقیه‌دن بر پادشاه اسمیدر •

التان — قربمده پادشاه اولوبده خان بالیقده اوتورانه بوعنوان ویریلورایدی ٭

التاو التاولا — التیشر ٭ والتیسیده بردن ٭

آلتابی — تلکی یوکلکنده بر حیواندر دریسندن کورك یاپرلر ٭ پاچه ٭

—« نوایی »—

« روشن ایلار شعله اوسنی دین کورونکان دودنی ٭ دلبریم ایکنی‌را التابی بیله باشی داکیش »

آلتبلق — جکر ٭ شش ٭

التمش — ستین ٭ شصت ٭ ترکستانده طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر ٭ طلیعه عسکرلرینه عنواندر ٭

التوت — شورش ٭ انقلاب ٭ قاریشیقلق ٭

التون — طلا ٭ زر ٭ ذهب ٭

التون بیلکا — منشور ٭ فرمان یارلیغ پادشاه ترکیه ٭

التون تمغا — ترك حکمدارلرینك مهر وطغراسی ٭

التون موغ — زربفت ٭ دیبای طلا ٭

الچین — طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر ٭ طاغ اتکی ٭ بر نوع شاهین کبی شکار قوشی ٭ اندازه ٭ کز ٭ ذراع ٭

الچی تاشی — کوکب الارض ٭ سنك درخشان ٭

الچی — اهك ٭ اژه ٭ جبس ٭

آلچی — الیج ٭ آشیق اویونی ٭ اصطلاحنده بك کلورسه الچی اولور ٭ طاغك چیقمه‌سی ٭ اوستون ٭ غالب ٭

الچیق — جاسوس ٭ عیار ٭ خفیه ٭

آلداب سولداب — یعنی الداه‌رق ویالواره‌رق ٭

—« مثال »—

« روی مالینکی دالغه سال »
« ساچنی اولاب بیلکه سال »
« الغان یارینك یاش ایکان »
« آلداب سولداب یولغه سال »

الداراماق — بی جدسیونمك ٭ مجذوب اولمق ٭ اضطراب ایتمك ٭

—« نوایی »—

« بیر قدح می بیز سالار وه‌غایت افلاس دین ٭ نیچه لعل قیمتی تاپقان کدا دیك آلدارای »

الداشمق — یکدیکرینه فریب ویرمك ٭ محایله ومخادعه ایتمك ٭

الداغ — فریب ٭ آل ٭ خدعه ٭ حیله ٭ نیرنك ٭

الداغچی — فریبکر ٭ حیله کار ٭

—« مثال »—

« حیله‌سی چوق آلی وآلداغی کوب »
« مکر ودغاتونی بیله بوری چوب »

الداغوج — فریبجیلق ٭ جابلوسلق ٭

الداماق — آل وفریب ایتمك ٭ خلاف سویله‌مك ٭

الدامچی — فریبجی ٭ خدعه کار ٭ مکار ٭

الدکن — خدعه ٭ حیله ٭ مکر ٭ الدنمش ٭

الغت — دوزکون ٭ غازه ٭ سفیده ٭

الغو بیرکو — الیش ویریش ٭ الیم صاتیم دادوستاد ٭

الغوت — اهالیدن حکومت طرفندن طوپلانیلان ذخیره وغله وخرج

الغوجی — الیجی ٭ مشتری ٭ طالب ٭ آوجی اولان قوش ٭ قاتل ٭

—« لطفی »—

« دین ودل و عقل بولدی یغما »
« جان آلغوجی اول قراقینکزدین »

الغور — چاپك ٭ تیز ٭ تند ٭ الیجی ٭

الغولیغ — آلنه‌جق شی ٭ آلنغه شایسته ٭

اللیق والی

—« نوایی »—

« صبر وقرار وهوشنی الماغلیغینک
نیدور • ای جانلار آفتی سنکا
جانیم دور آلغولوق »

الغون — تیه • تل • کوجك طاغ •

الغونجق — ماشه • کیرا • دست پناه •

الغین — جمعیت • طوپلانمش • انبوه •

القاب — قوچ • طاغ قوچی • ایغر • قویون •

القاماق — خیر دعا ایتمك • تحسین وسپاس ایتمك •

—« نوایی »—

« سین دا ناز اولدی نوایی دا نیاز
ایرماس عجب • کیم سینی قارغاغان
شای سینی اول القامیش »

القیشلاماق — القیش ایتمك • تشویق ایتمك • دعا وثنا ایتمك •

—« مخدوم قلی »—

« یخشی سوزه قولاق صالغین »
« سحر وقتی بیدار بولغین »
« یخشی لر دین القیش آلغین »
« عمرونك ارتیب زیاد قالسون »

ال له — چوجغی اویدرمق و نی نی ایچون سویلنان ترکی •

—« مثال »—

« ال له دیسم اویقو کلور »
« قادر ایکام رحمی کلور »

الکن — کنك • ابسم • لال •

—« آکهی »—

« عیش بزمی می خماری بیلا »
« تیلیم الکن قولاغیم ایتدی کرنك »

اللیك والی — تحسین • بنجاه • اللی • الدیوان • بهله • اوك • صاحب دست وقوم •

الیس

—« نوایی »—

« تون ایتاکی باجیغ اولوب آلی اول »
« آلی اول اما اینیك الیداکول »

المالیغ — ترکستانك شمال جهتنده اویغور قبیله‌سی ومغوللرینك شهریدر •

الماشقورماق — باغداش قورمق • چارزانو اوتورمق •

المجق — ایکی رنکلو • دورنك •

الل — اکرك اسبابی • لوازمات زین •

النجق — اوچنجی پدر • جد • بابا •

النجیل — جنکیز خانك اوچنجی جدی قبل خانك اسمیدر •

النجا — ترك ابن یافث ابن نوح علیه السلامك اوغلونك اسمیدر • تاتار خان و مغول خان النجه خانك اوغلیدر •

النکه — اتشك پرتوی • شعله‌سی • حرارتی •

النی دا — عندنده • نزدنده • حضورنده •

—« مثال »—

« ساقی ادب شرطنی آماده طوت »
« النی دا توقوزیوکونوب باده توت »

آلوج — اریك • یبانی معطر برمیوه در •

الوس — حال • کسب • ایش • شغل •

الوق — بوداله • مجذوب • مجنون • بینی اوینامش •

—« نوایی »—

« بنفشه نینك نیجه بولمیش دماغی
مونجه الوق • که خطینکا سینك
اول هندوی ایرور ماییروق »

الونك — اوقك صاپی • چوپ تبر •

آلما — برنوع میوه در •

الیس — اوزاق • بعید • دور •

اماج	
	—« مثال »—
	« الیس طاغدن آشورملی »
	« قرق کشی یه تاپشورملی »
	« دشمن کورسا یاشورملی »
	« یغلا ماکین بجی جکی »
الیشماق	معاوضه و بدل ایتمك * مونس اولمق * دوستلق ایتمك * مبادله مناهبه ایتمك *
الیغ ساتیغ	الیش ویریش * اخذ وعطا
	—« نوایی »—
	« الغالی دنیا عروسین ای که ساتینك نقد جان * عمر ساتیب مرك آلیب بول نیچوك آلیغ ساتیغ *
الیك	ال * ید * دست * ایکی رنکلو * قدرت * اقتدار * قوة *
آلین	پیشانی * جبین * جبهه * سوتلومه *
الینی	اشاغی * تحتانی * پستی *
الوغ	معاش * وظیفه * آلهجق * علوفه * تنخاه *
	—« مثال »—
	«آلوغ وسالیغ بیلان منلاوخواجه بارچه نی * یوز جفا وجور ایلا افساد قیلماق ارزیماس »
الوانج	صالنجاق *
	—« مثال »—
	«بو مهد الوانجیغه قیلغان نکارش»
	« بو یانکلیغ قصه غه بیر دی کذارش»
ام	دوا * علاج * درمان * تیموردن معمول شیار آلتی * فرج * هندستانده برنوع لذیذ میوه نك اسمیدر *
اماج	هدف * نشانه *
	—« کامل »—
	« سین بولوب تیرطعنه آماجی »
	« تاپدی الطاف شاهنی راجی »

ان اند	
ام اغاج	صو طولابنی ودکرمانی چویرمك اوزره حیوانك باشنی باغلادقلری اغاج *
اماوتی	برنوع کیاه * ودوا *
امانقرا	برنوع اغاجدر *
امجاك	امجیك * ثدی * پستان * ممه *
	—« مثال »—
	«اولانکینکنی من ایتیب اوخشاتامان»
	« تاشتیك امجاکینکنی یومشاتامان »
امرالی	طائفهٔ ترکانیه دن برقبیله اسمیدر . خوارزمده مسکوندرلر *
امکاك	امك * سعی * جهد * رنج * زحمت * و امکله مکلك *
	—« نوایی »—
	« بیردایوری آلماسی دابی شك »
	«ورزش قیلیبان کیچیك دین امکاك»
امکاکلاماك	امکه لمك *
املوك	صغری صاغمق ایچون اولمش طانه نك دریسنی صمان ایله طولدیروب یانه قویدقلری شی * وصورت *
امنك	کوچك حبه * اصلی مغول لسانندن مأخوذدر * امن هوش دیمك اولوب آخرنده کی کاف دخی حرف تصغیردر *
امودریا	جیحون نهریدر پامر طاغلرندن ظهور ایدرك بدخشان بلخ و بخارا مضافاتیله وخوارزمی اسقاواروا ایتدکدنصکره ارال دکزینه منتهی اولیور اومیه دریا دخی دینلور سیحون ایله برلشور .
امیدون	زنده * دیری * حی *
ان اند	مفاصل * بند * بوغوم *

انا — والده • مادر • اشنه • بوراجقده دیمکدر • اناکه یوراناکورندی کبی •

اناتماك — ایکدیش اختہ ایتمك •

اناماك — حیوانی اخصا ایتمك •

انبور — کرپدن • قیصاج • اکوبریند دخی مستعملدر •

اناکه اناکا — والده مقامنده • اوکی مادر • دایه • حکمدارك والده لغی • مربیه • سوت انا ودایه سی اناکه کبی ایسه ده خاتون اولمق شرطدر •

انبه — هندوستانده بر نوع طاتلو قوقولی میوه اسمیدر •

—« نوایی »—

« طاس لارساز ایتیب ایدی مقبول »
« نیجه دا انبه نیجه دا تنبول »

انت — اند • قسم • عهد • پیمان • سوکند •

انت ایچماك — عهد پیمان ایتمك • یمین وسوکند ایتمك •

انتلاشماق — عهدلشمك • معاهده ایتمك •

—« مثال »—

«هرکیشی آنت ایچدی شرارت بیله»
«کذب ایسه دفع اولدی کفارت بیله»

انتوتای — طاتلو • شیرین • حلاوتلو •

انچا انچه — اولقدر • اورتبه •

انچیلایین — انك کبی • آنچنان •

اندا — برقبیله نك دیکر قبیله دن قیز المه سی • صهریت • اخوت • اوراده •

—« حکمت »—

« درویش من دیب طاعت قیلور خلق ایچنده • ریاقلیب یوکوروب یورورانده مونده »

انداغ — اوراده کی •

انداق وانداغ — اویله • اومرتبه • اودرجه •

—« خمسهٔ نوایی »—

«که ملکی انداغ وآیینی مونداغ»
« سپاهی آنداغ وتمکینی مونداغ »

اندجان — فرغانه قطعه سنده مشهور بر بلده اسمیدر نام قدیمی سی اداق در •

اندخوی — افغانستان قطعه سنده هراته قریب برشهر اسمیدر •

اندوز — پیل کوش • راسن دنیلان اغاج یعنی اردج نوعندن چالی • ارچه

اندیق — قوردو کفتاردن طورمیان حیوان •

اندیب — بلاهت • بلادت • ادراکسزلق • فتور عقل •

—«مثال»—

«ساقیامی حدتیدین عقلم اندیب دور»

اندیه — اورادن • اویردن •

اندیز آتیز — چالیلق • ترلا • ویرجه یر •

انغیش — دوزکون •

انفعال — آوده مستعمل بر نوع بیوك اوق •

انقره — اوقلك اوجی • بر مملکت اسمی •

انقوت — سرخاب • قیزیل • قازدن بیوك بر قوش •

آنك — درك • فهم • عقل • ذهن • مدرکه •

انکماق — ذهنه کتورمك • ذکر تذکر ویاد ایتمك •

انکا — اکا •

انکاچه — اکا قدر • اولوقته قدر •

انکاك — چنه • زنخدان • چکه •

انکدماق — کین مترصد اولمق • پایلامق •

انکدتماك — ایضاً •

—« نوایی »—

« خلوتدا انکا بونوحه لارایش »
« انکدیب اناسی کین دا ایرمیش »

انکغت — دوزکون • وغازه • سفیده •

انکلاك — ذوق * ذکاوت * ادراك * تفهیم * فراست *
انکلاماق — ادراك * تفرس * فهم ایتمك * خاطره کتورمك * یادلامق *
انکلاتماك — تفهیم تعلیم شرح و بیان ایتمك *

—« مثال »—

« تاپسا هر کیم پرورش کیم شور
سودین ماه وسال * قایدا ممکن
انکلاغای کیفیت آب زلال »

انکسیز — عقلسز * مدرکه‌سز * بغتة *
انکسزین — تصورده یوغیکن بغتة ظهور ایتمك *
انکیرماك — احاطه ایتمك * اطرافنی چویرتمك *
انا بی — اواناق * احمق * سوزی رابطه‌سز وثبات‌سز آدم *
انکیز — آتیر * حاصلاتی هنوز بیحلمش ترلا *
انلیدور — اوکله‌نك ایکنجیسی اولان نماز * عصر اول *
انماچی — دلال * جارچی * منادی *
انی — انك ایچون *

—« نوایی »—

« انی بو جهتدین خطا ایلدی »
« که شه بو یروغیدین ابا ایلدی »

انوك — وحوش یاوریسی * وطانه‌سی *
اینجوك — بچاق * سکین * کارد *
انیقماق — بیومك * نشو ونما بولمق * کسب اقتدار وتجسم ایتمك *

—« نوایی »—

« یکیك ایکاج ایتی نفسینك انیقمادین
اولتور * که اولتور ورسینی
چونکیم اولالا اول بدخو *

انیق — محقق * یقین * شبهه‌سز * کرچك *
این — بوزولمیان طوپ * فاش واسعه *
آو — صید * شکار * بیرآو * برنفر * بر شخص * بریسی *

—« نوای »—

« سکندر صفی دین بیراوسوردی
رخش * انینك دیك‌که توشکای
چاقین‌دین درخش »

اوا و بکا — جد * دده * بابا بیوك پدر *
اوالانماق — دورایتمك * چرخ اورمق * دونمك * یومالامق *
اوبا و اوبه — کوچك خیمه * خرکاه * مبیت وچادر خلقی * جماعه *
اوبان — آیغردوه * بخارا مضافاتنده بر زیارتکاه موقعك اسمیدر *
اوبای جوبای — بوراده * اوراده * پراکنده و پریشان *
اوبلاك — خسته * مریض * بیمار *
اوبوجین — خسته‌لك * غلت * مرض * بیمارلك *
اوبوسون — علف * حشیش *
اوبوك — باشلرنده تاج اولان قوشلر * وهدهد *
اوپ — پوس * قبله * بوسه *

—« مؤنس »—

« دلر بالیغ کور کوزوب کیرکیل
قوجاغم ایچره کیم * جرماشیب
بیلنکغه هردم سول وساغیکنی اوپای »

اوپا و اوپه — ربه * شش * اوفکه *
اوپچین — اسلحه * وسپر * زرخ *
اوپچین لیك — زرخلی * ساوت *

—« نوائی »—

« ولیکن اوشبو پیکر پای تافرق »
« بولوب اوت دیك تیور اوپچین اراغرق

اوتاغ واوتاو

اوپرانمك — سلنمك • نايديد أولمق • محو اولمق •
اوپروك — جوف • مقعر • چوكوك • اويوق
اوپرومك — قويو چوكمك • باتمق •
اوپرولمك — اويولمق • چوكمك •
اوپكا — ريه • شش • اوفكه •
اوپكالانمك — طاريلق • حدت • وغضب ايتمك •
اوپماق — ستر واخفا ايتمك • قپامق •
اوپتماق — قپاتماق • پنهان ايتمك
اوپمك — بوس ولثم وتقبيل ايتمك •
اوپوشمك — بربرى ايله معانقه ومصافحه ايتمك •
—« غايب »—
« يارمك حالين سورا بين »
« بر قانچه اوپوش بيرابين »
« تويغونجه يوزون كور ابين »
« درديمه درمانى كيلتوز »
اوپوجين — خسته لق • علت • مرض • بيمارلق •
اوت — آتش • نار • نبات • علف • چاير
اغو • زهر • سم • كبج معناسنه دخى كلور •
—« نوائى »—
« بقا سرچشمه سى ظلمتده ديرلار
يوقكه اول ظلمت • سكندر آهى
اوتيدين بيغنغان دود حرماندور »
اوتا — ماورى • اوته طرف • واويان •
اوتايقا واوتايان — اوته طرف • قارشو • اول جانب •
اوتارجى — طوائف اوزبكيه دن برقبيله اسميدر •
اردو وكيل خرجى • الاى امينى •
اوتاريدين برى — اوته دنبرو • من القديم •
اوتاغ واوتاو — اوطه • طارم • خرگاه • چادر • كبتقه •
—« مونس »—
« چرخ كوك خركهيدين بولماس
ايدى هيچ غمى • بزم مى توتساق
ايكاولان قوروبان بيرآق اوتاو »

اوتغوزماق

اوتاغه — تاج • ومحاربه اثناسنده باشده
نصب ايلدكلرى توك وجيغه •
—« مونس »—
«باش اوزره اوتاغنكده كوهرمو
ايكن آيا • يا آيغه قران ايتكان
اخترمو ايكان آيا »
اوتاك — يبانجى • اجنبى • غريب • ميان
اورته • اوته كى • بروكى •
اوتاكى كون — كچن كون • روز كذشته •
اوتامك — اوده مك • ايفا ادا ايتمك • جواب ويرمك •
اوت اغاسى — اصلى اوتاق اغاسى اولوب قزاق
وقيرغيز روساسنه ديرلور • خانه باشى •
اوتراق — محل اقامت اوتوره جق ير • منزل •
نشيمن • آرامگاه • متقاعد •
اوترار — پكيد • تركستانده برموقع وترمذ شهرينه
دخى دينور • برقبيله اسميدر •
اوترو — برابر • ومقابل • ومواجهه •
—« نوائى »—
«اندا يتيبكيم بولوبان اوتروسى»
« هر نيچه كوز سالسا باقا كوركوسى »
اوتروك — يلان • كذب • اراجيف •
اوتغاتماق — اوتنمق • حجاب شرم حيا ايتمك •
—« نوائى »—
«يار ايرنى بيله قيلانكيزاى قندشكر لاف »
« چون آب حيات اوتغانيب اندين
ياشونوب دور »
اوتغوزماق — اولدن دوشورمك • غايب ايتمك •
يكلمك • يوتلمك •
—« نوائى »—
كل اول اويونغه چو هوس كوركوزوب
جيبى داغى خرده لارين اوتغوزوب

اوتکارماك — اوتورمك • کچورمك • امرار اجرا ایتمك • ازبردن اوقومق • تشییع ابعاد ایتمك • وکتاب مقابله ایلمك •

—« نوایی »—

« کوپ ای گل اورمه بلبل جانیغه
بیدادخاریننك کیم • سین و مین دیك گل و
بلبل نی کوپ اوتکاردی بو بوستان »

اوتکاری — سبب وعلت ایچون برشیئه راجع ومتعلق • اجل • سبب • دائر •

اوتکاریشمك — اوتوشدیرمك • کچیشدیرمك •

اوتکانمك — امرار ایام ایتمك • یشامق • تقلید و رقابت ایتمك •

—« نوایی »—

« قامتینکغه سرو تقلید ایلابان تاپتی
شکست • بو سزا دورکیم ینه سرو
سهی غه اوتکانور »

اوتکور — حدید • شدید • کچجی • سریع • قاطع • کسکین • تیز •

اوتکوزماك — کچورمك • آشورمق • ارسال ایتمك •

—« نوایی »—

« کنج امید یبرلا عمرین اوتکوزیب »
« هردم اول ویرانه بیر یانین قازیب »

اوتکون — عابر • آمر • مؤثر • اوقلك تیور یری •

—« نوایی »—

« تیرباران غمینك جان وکوکل دین
اوتتی • الله الله نی بلا بویاغین
ایرمیش اوتکون »

اوتکونجی — یول • کچن • عابر • رونده •

اوتکه — خرس • دب • آیو • آیق •

اوتلاش — طرف • یان • قسم • قطعه • طبقه • مرتبه • آزآز • اندك اندك •

—« مثال »—

« غم ودرد زندانی ایچرا کونکل کا »
« توشوب اوتلاش اوتلاش گرفتار لیغ »

اوتلاغ — علفزار • مرعی • چراگاه • چایر •

اوتلاماق — آتش یاقق • اتش اورمق • الاولامق • طوتشدیرمق • آتشلمق

اوتلاماق و اوتغارماق — ارغاورمی ایتمك • چرایتدرمك •

اوتلکو — بر نوع شکار قوشی • کرکس • اوشاق قپان •

اوتلوغ — چراگاه • علولنمش • آتشلی • آتشین •

—« آگهی »—

« جانم اورتاندی سیننك اوتلوغ
جمالینکی کوروب • کونکلوم ایچره
توشدی اوت رخسار آلینکی کوروب »

اوتلوکانی — سه برگه دینیلان گیاه اسپیدر • یورونجه •

اوتماق — طوز قوپارمق • غالب مظفر اولمق • یکمك • قیللرینی کیدیرمك اوزره بر دری یی آتشه طوتمق •

—« مثال »—

« اوتور چرخ دین رفعتی پایه سین »
« بیتور دهرغه عدلی نینك سایه سین »

اوتماك — آسنق • کچمك • صاومق • عفو ایتمك • الحان وتغنی ایتمك • اوتورمك • کچورتمك • آشدرمق •

—« راجی »—

« دیمان اول آی هجرانیدا نی نوع
اوتارآی ویلینك • تون کون چیکارمین
تینمایین افغانلر افغان اوستینه »

اوتمه — اوتوش • لحن • تغنی • تازه بغدای صاپلری که آتشده بشوریرلر •

اوتوجی — قیزقیجی • برنده • کسیجی • قطع ایدیجی •

اوتور — خیمه • خرگاه • میت • بدوی •

اوتورکو — نشیمنگاه • آرام گاه • حاضرلنمش خیمه وکبتقه •

اوتوزالتی — خطوط • قرن •

—« نوائی »—

« قیل نواینی هم اول خط بیلا
عازم یارب • کیم بیرا ویا نیدین
ایریلدی اوتوز آلتی خطوط »

اوتوزایکی — طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر • ودیشلرك مجموعندن کنایه در • عدد •

اوتوزماك — کچیویرمك • براقیویرمك • صالیویرمك •

—« نوائی »—

« ساچیب یوزنوع کلدین داندا اندا »
« چوساچتی کام قویمای یاند اندا »
«اوتوزمای وقتی دین بر لحظه سوین»
«طمع ایلاب بوسودین آب روین»

اوتوشماك — سرود الحان تغنی ایتمك •

اوتوك — جزمه • ادیك • مزده • وحکایات کتابی • چکمه • بخشش •

—« نوائی »—

« حلقهٔ زرین قولاغ آرایشی
«کینك اوتوك اولدی اباغ آسایشی

اوتوکجی — قوندره جی • جزمه جی • کفش دوز •

اوتون — اودون • حطب • هیزم • هیمه •

اوتونج — اودونج • قرض • بورج • ویرمسی •

اوتونماك — التماس رجا ونیاز ایتمك • استرحام ایلمك •

اوج — ثار • نقم • مکافات • نوك • نهایت • منتها •

—« مثال »—

« شهر ایچرا یوروتماس بیزی یارینك
قهری • ترك ایدملم اول ماهینك
اوجندن شهری »

اوچا — پشت • ظهر • پناه • ملجأ • ارقه • بیوك • کبیر •

—« نوائی »—

«نی دی اول بچه اول خوان قپاسی ایدی»
که توقوزمینك آتینك اوچاسی ایدی

اوچار — برنوع حطب • پازار • مهلت • اوچر اوچر • طیور • سفینه وکیمه • اوچورمه • بادبرك •

اوچاراق — اوج وکنار ویوکسك محل • بالاتر •

اوچارکو — اکر اوزرینه قونیلان یاستیق •

اوچاش — نزاع • عداوت • مباحثه • جدال • باندوپست • بر بریسنه سردسویلمك •

اوچاشماق — بحثه طوتشمق • ادعایه دوشمك • مخاصمه وعداوت ایتمك •

—« نوائی »—

« آغزینك بیلاپسته اوچاشور
بلغیدین وه • بیلان که اوشال
آغزی آچوق قایدا بوتوبدور »

اوجاغ — اوجاق • آتشدان • هیئت خاندان • برقبیله خلق • اصحاب جنجه نك کردانلرینه آصدقلری زنجیر • وقت •

اوچاغاج — دار اغاجی • صلب آلتی وحملی • بخارا مضافاتنده بر موقعك اسمی •

اوچباغلاق — برنوع کیاه اسمیدر • یورونجه •

اوجاق — تکیه • تخت • صدر • طوان • وطام • هودج • پیشگاه • بالا •

اوچاکو — اوچنجی • سیومین

اوچالاسی — اوچیسیده

اوچان — سفینه* کمی* پرنده*

—« مثال »—

« اتام کیت دیکانده کیتمغای ایدیم »
«مال نینك شیرینلیکینك تاتمغای ایدیم»
« اوچانده آلتی آی یاتمغای ایدیم »
« ازلده قسمتم صوغه غرق اولدی»

اوچاو — اوچیده* اوچ عدد* اوچ نفر*

—« مثال »—

« چیقیب شهزاده بیرلا شاه ایکاولا »
« وزیر کاردان بیرلا اوچاولا »

اوچراشماك — ملاقات وتصادف ایتمك* راست کلمك*

—« مثال »—

« خوش تورور بیر تیره شامی ایکی یاری اوچراشیب * تانوشوب بیر بیرلارین محکم قوجوشوب ییغلاشیب»

اوجراماق — تصادف ایتمك* راست کلمك *

اوچرو — صوك وقتلر* مؤخر زمان* اوجور دخی دیرلر* فال نیك*

اوچغور — سریع السیر* طیار* وایچدون باغی*

اوچ قات — برنوع مجوف اغاج ایکی اوچ قات قابوغی واردر* سه طبقه*

اوچقلاتماق — ملایمانه وطرز مجانه ده معامله ایتمك*

اوچ قولیق — بو نوع اوچ دیللی اوقدر* سه شاخه*

اوچ پیان — ترکستانده بر بلده اسمیدر* آشیان*

اوچقون — شراره* قیغیلجم* آتش کیسی*

—« نوائی »—

« ییتی دوزخ آنده بیر اوچقون کیبی»
«سیکز اوچماق آنده بیر شودرون کیبی»

اوچقونلوق — شراره پاش* سریع السیر*

اوچقوسی — اوچوب کیتملی دیمك* قوش اوچماق*

—« مثال »—

«اول پری اوچقوسی رعنالیقدین»
« آدمی مونچه بولور مورعنا »

اوچکی — چچی* بز * سرکه* اوغلاق*

—« نوایی »—

« طرفه سقالین آسیبان کولکودیك »
«ایکی ییغاج اوزرا چیقیب اوچکودیك»

—« مثال »—

«سوتی اوچکو نینك شیره جان بولوب»
«انینك قطره سی درغلطان بولوب»

اوجلاماق — عداوت وشقاوت اظهار ایتمك * مخاصمه ایلك *

اوجلیب — جل وچوال تیکدکلری قالین ایپلیك قنب

اوچا — اوچروم* جر* بادبرك *سفینه*

اوچاق — جنت* فردوس* بهشت*

اوچماك — طیران * پرواز ایتمك* کوز قیمق* یورك چارپمق * سونمك *

—« نوایی »—

«کوز بیلا کونکلوم کابولمیش کویبا وصلینك چاغی * کیم کوزوم نینك اوچماغی تیز اولدی کونکلوم سالماغی»

اوچماك — سونمك* منطفی اولمق *کول اولمق*

اوچمان — صالنجاق*الوانج*دولاب*چرخ فلك*

اوچغورماق — پران ایتمك* دیمك* دیوار وبارودن دوشرمك* ترقیش ایتمك*

اوجور — فالك راست کلمسی* اصابت سعد* برکت* فال خیر* وقت هنکام *

اوچورماك — اطفا ایتمك* سوندرمك *

—«آکهی»—

«جان وتنیم الم اوتیغه کویدی سربسر»
« اول اوت نی التفات سویدین اوچورمدینك»

—« دیکر مثال »—

« آهی ییلی تو فراغین اوچورسا »
« اشکی سویدین اوتین اوچورسا »

اوچوز — اهون • ارزان • رخیص •

اوچوزلاماق — ارزان اولمق • فیاتی اکسیلك •

اوچوغ — تبخاله • ام الصبیان خسته لکی • کوزده اولان خال ونشانه • طوائف اتراکدن برقبیله در • معاینه وتفتیش •

اوچورمه — بادبرك • اوچورتمه • طیاره •

اوچوك — خواموش • یاریم سونمش موم وآتش افسرده • سلنمش یازو •

—« مثال »—

« بولوب پروانه دیك اطرافیغه جمع »
« ولی اول یاتیب انداق کیم اوچوك شمع »

اوچون — لان • ازبهر • سبب بیان ایدر • ایچون بو دنیا • دار دنیا •

—« نوایی »—

« میندین ایریلغان بلا و دردا وچونمو یغلایین • یاانکا کیم باریبان اغیارله قایلدی یار »

اوچه — ترکستانده واقع برشهرك اسمیدر •

اوچ ییلدوز — میزان ییلدیزلری • ترازو • قولاج • برقری • ایکی کز •

اوخراغ — اثواب • لباس • اشیاء •

اوخشاتماق — تنسیب لایق رواکورمك • بکزتمك •

—« لطفی »—

« پنجهٔ خورشید ایاقینك پنجه سیدین فرقیبار • قایسی نادان اوخشاتور جانا یوزینکا ماهنی »

اوخشاش — ماننده • مثل • شبیه • بکزمك •

اوخشاماق — بکزمك • مماثل اولمق • تلطیف ایتمك مدح وثناقیلق • مساس ایتمك •

اوخشوش — کوشك • طورون • یعنی برپاشنده کی دوه یاوریسی •

اوخلاماق — اویمق • تنوم ایتمك • نائم راقد بیخبر اولمق •

—« حکمت »—

« خالقیمدین خبریتدی شاکر بولدوم »
« هرکیم سوکدی بلکه تیپتی صابر بولدوم »
بو عالمده هیچ اوخلامای حاضر بولدوم
« های و هوس ماو مینلیك کیتتی دوستلار »

اوداك — تضمین • اوده یش • • جزاء •

اودلك — محجوب • خائف • یورکسز •

اودم — خانه • او • دیوار • بیوت •

اودور — یوم • روز • کون • نهار •

اور — خندق • شهر وقلعه ویرانه سی • اوکی خندقلی طابیه • برج وبارو • صدر • بالا • مرتفع محل • یوقوش • وسنکر وتومسك • اوربکی قلعه بان •

—« نوائی »—

« خرامی اورکا چیقماق داتوتون دیك »
ایکیرماك وقتی دشت اوزراقو یون دیك

اورا — طلیعه • اوزاقده قالان قول • حفظ غله ایچون برده قازیلان مخزن • وانبار زمینی •

اورا — حرف ندا تعجب وتحسین ایچون مستعملدر • ات کوستکی • فکر وخیال •

اوراتلاشماق عسکرلرك قوندقلری محلده یکدیکرلرینی طابیق اوزره باغرشملری چین تزولده عسکرلر یکدیکرلرینی چاغرشمق•

اوراتلاماق لایعنی سوز سویلمك• تخمین•کشف تصویر مسئله ایتمك•حشو ولغو دیمك•

اورار — دوکمك•ضرب ایتمك•زرعی بچمك•

—« مثال »—

« مزرع دهرغه ساچ لطف ایله احسان تخمی • هرنه ایکسانك انی اوق چونکیم اورارسین آخر»

اوراز — سعادت• بخت• اقبال • تجلی•

اوراق — طریان•داس• ترکستانده بررتبه در•

اوراق قوشی چرتلاق• اوجاق چکرکه سی•

اوراماق — طوپلامق•اوراقله بچمك• حصار•

اوران — صفت• پیشه • کسب • مقیاس • اولچی•تناسب• اوران ایکی قاعده یه منحصر اولوب بری هرطائفه نك کندیسنه مخصوص اوله رق بلله دیکی اوران دیکری بتون اردونك انتخاب ایلدیکی اوراندر محاربه اثناسنده هرکس کندی قومنی بونکله بیلورلر ایمیش•

اورباغ — خیر صولو دوشدیکی وقت قابنه یاپشمامق اوزره سرپیلان اون•

اوربرماق — توك چیقمق• نباتات نمو ایتمك•

اورام — سوقاق• محله• فارسی کذر•

اورت — نار•سعیر•زهر•آغو•خاکستر•حریق•

—« نوایی »—

«یولوم اوزره منزل چو بو تورت ایدی»
« چیقاریم بلیك ایلاکیم اورت ایدی»

اورتا — وسط • میان• بین• عدل •

اورتانجی — توسط • میانجی•قلاوز•

اورتاجاغلیغ حد وسط • معادل •

اورتاماك — یاقمق• احراق ایتمك• قاورمق•

اورتانماك — یاقیلوب قاوریلق •حدتلنمك•

—« نوائی »—

«باردور نوایی بی کسی عشق ایچره انداقکیم خسی • چون اورتادینك آنی بسی دوزخ کاکویدورمایانا »

اورتوق — یانیق•محروق• سوخته•

اورتوك — قپاق•لحاف • سرپوش•غطا•

اورچین — سنجاق• هندستانده پرکنه•خراسان و بخاراده تومان• فرس ایچنده پایه وزینه ونردبان• اردو وخیمه کاه سلاطینه اطلاق اولنور•

اوردو — عسکرك قوندیغی محل • قوشون • لشکر حرم سلاطین •

اورده — سلاطین حرمخانه سی• اریکه

اورده بکی حرم کتخداسی• حرم اغاسی•ناظر•

اورس — سندان• سلوی اغاجی• وارچه•

اورسا — جاهل•نادان•معاند•غضب ایدلمش •

—« مثال »—

« خدا اورسا کیشینی سخت اورغای »
«سقرغایا تغوتیك یك لخت اورغای»

اوروس — روس•وروسیه لی•مسقوف•اسلاو•

اورغاجی — وارغوجی طیشی• مؤنث• ماده • زوجه•

—« اللهیار »—

« تجرددین قاچیما ای وفادار »
« یمان اورغاچی غه بولمه کرفتار»

اورغوشتك فن موسیقه ده برنوع سروددر• شرقی• ترکی•

اورکوج

— « نوایی » —
« وه که اول آی حسرتی دردی وداغ
فرقتی • هم ایرور جانیمغه ارغوشتك
حیاتیم آفتی »
اورك —— طمار • ریشه • طناب •
— « مخدوم قلی » —
« کیمه‌دور بیل بیر وکوکینك قوتی »
« ای وکون یولدوزینك اورکی
کیمه‌دور »
اورکا —— چادر • خیمه • خرگاه • ثریا • پروین •
اورکاریم — قلعه خندق • طابیه • استحکام •
اورکاتمـاك — تعلیم تدریس ایتمك • الیشدیرمق •
— « نوائی » —
« بیرآه ایله کول بولدیم ای چرخ
تیلاب تاپیب • فرهاد ایله مجنونغه
عاشق لیغ ایشین اورکات •
اورکاسون — خوار • تیکان • جنکل • مغیلان •
اورکاك — خائف • قورقاق • وحشی ترسنده •
اورکامجی — عنکبوت • اورومجك • عکاشه •
— « نوایی » —
« دوستینـك آلیـدا بیردیك پست
خیبر قلعه‌سی • دشمنینك دفعی غه
اورکامچی اوبی حصن حصین »
اورکان — اورغان ایپ • خلط • ارغامچی •
اورکاناك — اوکرنمك • الیشمق • تعلم ایتمك • ازبرلمك •
اورکاو — پروین یلدیزلری • اولکر • ثریا •
اورکنج — خیوه خانلغنده‌یکی وکهنه اورکنج
نامیله ایکی شهرك اسمیدر • خوارزم
وخیوق دخی دیرلر •
اورکوج — کوهان شتر • بوروندە اولان یومری •
آتك یالی • سرشانه • برج •

اورماق

اورکورماك — اورکله‌مك • خم اولمق •
— « نوایی » —
« بولوت ایلار رطوبت اول صفت فاش »
« که نرکس اورکورار سالیب قوی باش »
اورکولماك — درت طولاشمق • دوران جولان
ایتمك • منقلب اولمق • دونمك •
— « امیر » —
« عشق سیدین اورکلای کوپ زور ایکان »
« بیریمز نقشبند ولی پرزور ایکان »
« پیر اشارت بولسه قاشینکدین سینی »
« اورکلای یوزقانتلا باشینکدین سینی »
اورکون — طوفان • فورطنه • طلاطم • امواج •
— « نوایی » —
« دردکور کیم ایستاسا کیلماك غمیم
سورماقغه یار • راضی ایرمان کیم
سرشکیم سیلی نینك بار اورکونی »
اورکونج — خوف • دهشت • تلاش •
اورکوماك — صعود ایتمك • چیقمق • عروج ایتمك •
— « نوایی » —
« که اورلاب چرخ طاقی‌غه منارلار »
« که اینیش لاب ییتی بیرکا اینارلار »
اورکوت — سمرقند جوارنده برشهر اسمیدر •
اورماك — نسج ایتمك • رفو ایتمك • وپیوند •
اورماك — دوه یوکندن منسوج برنوع عبا •
اورماق — اتراکدن برقبیله اسمیدر • ضرب ایتمك •
— « نوایی » —
« مؤذن کعبه طاق اوزرا کلبانك
صمداوردی • برهمن دیر ایوانیدا
آهنك صنم چیکتی »

اورمه —— اصیجاق صودن چیقوبده صغوق صویه کیررکن بدنك اوزرینه چیقان قبارجقلر• آبله• اسپرمه•بافته•

اورمیتن — ترکستانده واقع برقریه اسمیدر•

اورون —— عوض• بدل• جای• مکان• محل• رتبه صاحبنه مخصوص اولان مقام تشریفات•

—« مؤنس »—

«اویله بی برو ایر ورسینك کیم قاشینکغه یالواریب • هرنیجه حالیمی عرض ایتسام بیری توتماس اورون »

اورناك — نمونه • اورنك • نسخه • مثال • صورت• رسم •قیلق•

اورناتماك — اوتورتمق•تمللشدیرمك•اورناشدرمق یرلشدیرمك • جابجاقویمق•

—« مثال»—

« ایکی یاندین قول حایل بیرك بیرك انداغ چکیب • کیم یته بر بیردین آیریلماس مثل لیـك اورناشیب »

اورناماق — یر ایتمك•اوتورمق• جایکیر اولمق•

اورنماق — اوته یه برویه کندینی اتمق• چبالمق• تلواسه ایتمك• سندەلمك•

اورنوقاق علی العجله فورا ایش کورمك فجاءة اولمق •بغتة بر ایشه توتولمق•

—« مثال »—

« ایشینکغا ایمه تعجیل آفتی دور »
«هم اورنوقاق شیاطین صنعتی دور»

اورو —— زراعت ایچون صقلنمقـده اولان تخمك محافظه سیچون قازیلان یر•

اوروت — یورت• ارام محلی• منزل• مرحله•

اوروتماق نزول ایتمك• مکان انتخاب ایتمك • دکلنمك• مکث آرام ایتمك•

اوروش — محاربه• مرازمه • مجادله • جنك • دوکوش• اوزوش •

—« مثال »—

«جهان ایلی کر اوروشسون وکر یاراشسونلر»
«که نی اوریشم الاربیرلابار نی باریشم»

اوروشماق دوکوشمك• محاربه منازعه ایتمك•

—« مثال »—

« چرخم طناب تاشلایدور »
« بیر بـلانی باشـلایدور »
« کونداشلیغی قوروسون »
« کونده اوروش باشلایدور »

اوروغ — تخم•جنس• سلاله•آل»شعبه»تیره•

—« الله یار »—

« اوروغ لوغ من دیمه تانکلا اوروغ بار • حساب و نامه و وزن وسوروغ بار »

اوروق قایاش قسم• اقربا• تعلقات• جماعت •

—« نوایی »—

« چارلاتتی روان اوروق قایاشین »
« سالدی اراغه اول ایش کینکاشین »

اوروك —— خلاط • کوستك• زردآلو• قیصی• مشمش• منزله• جیش •ریشه•

—« مثال »—

«اوروك لار رنکی تام آلتون عیاری»
«مزه سی دورعسلدین کوپ اوتاری»

اوروم —— فن عسـکریده ملکه و مهارت • نصارانك برفرقه سی•

اورونجی — فقیر• سائل• کدا•

—« مثال »—

«اورونجی دیك دولاشمه دربدرسن»
« قنـاعت ایله دایم کامـورسن »

اوروندلاماق — انتخاب وتعيين ايتمك• آيرمق• سچمك•

اوروندوق — اكرك اسبابى• لوازمات زين• جبدوق•

—« مثال »—

«آتى ايردى چو صرصر تيز رفتار»
اوروندوقيغه جوهر ايردى خروار»

اورونك — پارلاق• لامع• خيمه نك اورتدسنده كى دليك• روزن•

اوروتلى — حفيد• طورون• نسل• صاحب مقام ورتبه• بدل وعوض•

اوره — ستون• يردن قازمه انبار• امر اورنك•

اوره تپه — بخارانك سمرقند طرفنده خجنده قريب برشهرك اسميدر• استروشن•

اورى — قويروغى قالقيق حيوان•

اوز — ايچ• مغز• جوهر• قلب• فصيح• ماهر• اقربا• بيلدك• آشنا• قطع و قويرمق• طوائف اتراكدن برقبيله اسميدر•

—« نوايى »—

«اى كونكل اميد يادين كلشن دوراندين
اوز• هم طمع شمشاديدين هم لاله و
ريحاندين اوز•

اوزاتماق — تشيع• تقديم واماله• استدبار ايتمك•

اوزاغوكون — بچن كون• روز كذشته• ديروز•

اوزاق — بعيد• دور• ايراق•

—« مثال »—

دوستلار محبوبدين توشتوم اوزاق
وهم ايراق• يانَدى جانم اورتادى
هجران وهم درد فراق»

اوزاق آغرى — ورم خسته لكى• كسل سل•

اوزاك — برشيئك ايچى• يكردك• كوبك• دكرك صداسى• جراحت•

اوزاليش — كسيليوب اوزالمق• بردوزى يه كيتمك• برمنوالده جريان ايتمك•

—« حكمت »—

«اوزاليشدورمى اولاشدوركين»
«يخشى لارغه ياندا شتوركين»

اوزاماق — اوزون اولمق• باش قالدرمق• بويون سونمك•

—« نوايى »—

«كوزونك كه لاله و نسرين اوزا
اوزاله ياتور• حنا چيچكلارى اوزرا
مكر غزاله ياتور»

اوزان — مانى طرزنده وزنسز برنغمه وترانه دركه قراخان و اغوز خان حكايه وداستاننده سويلرلر•

اوزانجى — دول ودف چاله رق اوزان يعنى مانى وشرقى اوقيان آدم•

اوزدره — نهرك دزين بريكه• آتلرى اوزديره رك يكرلر• جريت ويغين يارپشدن كچمش و اوزمشه اطلاق اولنور•

اوزره — اوزريه• اوسته•

—« امير »—

«خال عنبر ينيكمو شكرين لبينك
اوززه• يا مكر چبين قوندى شوق
بيرلا بال ايچره»

اوزغانماق — اوزلاشمق• مصالحه ومسالمه ايتمك• برشمك•

اوزكا — بشقه• ديكر• بيكانه• اغيار•

—« نوايى »—

«اوزكانينك حسنين تماشا ايلاسا
چيقسون كوزوم• قيسى بيركوزهم
سنينك حسنينك تماشا ايلاسا»

اوزون

اوزكاجه — بشقه جه * ايرجه *

—« مؤنس »—

« ساده ليغدين روزن انكلاب سين آنى
آى باغبان * كوز آچيدور كل تماشا
سيغه ديوار اوزكاجه »

اوزكو — كنديسنه مخصوص * ذات خصوصى *

—« نوايى »—

« تانكلاسى ايل كيليش اوزكو حالى غه »
« باقيب اول پرنك ايله اشكالى غه »

اوزكون — صولرك طغيان و فيضانى * تاشقين *

اوزكى — نردبان * نردوان * زينه * پايه *

اوزلاماك — كنديسنه طلب و خواهش ايتمك * آرزو و تمنى ايلمك *

اوزلوك — كنديلك * ذاتيت * خصوصيت *

—« نوايى »—

« اوزيدين اوزلوكى داغى ايلتتى »
« اوزيدين اوز خيالين اريتى »

اوزليك — سقاق * برنوع نبات اسميدر * سپند * اوزرليك * هزاراسپند * نباتات اوزى *

اوزماق — كروب اوزادوب كيوشمك * كسندن *

اوزماك — درمك * قيرمق * كوكسندن چيقرتمق * اوزمك *

—« مثال »—

« فسون رشته سين سربسر اوزكانين »
« طلسمات نيتك فتحى كوركوزكانين »

اوزوك — خاتم * انكشتر * خيمه يى اورتان پچه * نمد *

—« نوايى »—

« توتاى جهانده اسليمان سينى وياجشيد »
« نى مونكا جام وفا ايلدى نى انكا اوزوك »

اوزولوش كينت — بخارا مضافاتنده غجدوانه قريب برقريه اسميدر *

اوزون — دراز * طويل * بلند * رسا *

اوسماقلاماق

اوزون ايشاك — برنوع لعب * اويون * خرسنك *

اوزى ديك كا — كندى كبى يه * اوزى كبى يه *

اوس واس — عقل * ذكا * فراست * هوش * ادراك *

اوسال — فنا * كوتو * قصور * نقصان * مهمل * ضايع

—« نوايى »—

« چوباردى كيشى سوركالى شرح حال »
« كه اوز خدمتين نيچون ايتمش اوسال »

اوست — فوق * بالا * يوز * روى *

—« مثال »—

« سبزه خطينك سوادى لعل خندان
اوستيغه * خضر كويا سايه سالميش آب
حيوان اوستيغه »

اوستالاماق — ترقى * تفوق ايتمك * چكمك *

اوستان — جدول * ايرمق * نهر *

اوستى — تركستانده جيحون كنارنده واقع برشهردر * فوق * يوقاروسى *

اوستيداكى — اوزرنده كى * فوقنده كى *

—« نقشى »—

« لبينك اوستيداكى خالينك كورانلار
طرفه حيراندور * كه بيرهندو
قيليب مسكن كنار چاه زمزمدا »

اوستون — اوزرى * فوق * حركت فتحه *

اوسروك — مست * سرخوش * سكران * مدهوش *

—« نوايى »—

« بيركون مينى اول قاتل مجنون شعار
اولتوركوسى * اوسروك چيقيب
جولان قيليب ديوانه وار اولتوركوسى »

اوسروماك — مست اولمق * آزمق * بيخود اولمق *

اوسلوق — شورش * اختلال * افساد * فتنه

اوسماقلاماق — پرده ارقه سنده كنديسنى اخفا ايتمك * كيزلنمك * پنهان اولمق *

اوشاغ

اوسماق — استخوان اوسماق، یعنی اتی کمیکدن قوپارمق، صویمق، پوستکندن ،

اوسماك — یومك، عادت ایتمك، نمو ایتمك ،

— « نوایی » —

« دیدی بیلورم ندر دواسی »
« اوش یازلو بنده‌دردعاسی »

اوسوب — بیومش، نمو ایتمش، اوزامش،

— « بایقرا » —

« اول زمرد خط که چیقمش لعل
خندان اوستنه ، سبزهٔ دورکیم
اوسوبدور آب حیوان اوستنه »

اوسون — صو، آب، ماء، اولجانب،

اوش — ترکستانده بر شهراسمیدر، اوکبی اسم اشارتدر، تاك، آصمه،

اوشانجا — اولقدر، شولقدر ،

اوشندا — اوراده ، همان یرده ، ههنا ،

اوشنداکاجا — اورایه دکین ،

اوشانداق — اویله‌جه ، آنك کبی ، الی آخره ،

— « حکمت » —

« وای اوشنداغ درویشلاردین پناه
بیر کیل ، اول نادانغه الفت
قیلمای جانم الکیل »

اوشالمق — اوفالمق، اوالمق،

اوشاتمق — پارچه پارچه ایتمك، تقسیم وتجزی ایتمك

— « مثال » —

« ساقی ایاقی کیلتوروتوت بیز کدبات »
« عهدباشین توبه ایاغین اوشات »

اوش مونچه — بوقدر، اولقدر،

اوشاتمق — تجزی ایتمك، اواتمق، اوفاتمق، قرمق،

اوشاغ — اوفق چوجق، خدمتکار، خورده، وریزه

اوشوقاق

— « مخدوم قلی » —

« غافل آدم اوشق دوشك کاربیله »
« عمراوتی نیمه قلیب یاتیب سن »

اوشاقلاماق — تجزی ایتمك، اوفاتمق، ریزه‌ریزه ایتمك،

اوشال — او، شو، واول، بعیده وغائبه اشارتدر،

— « الله یار » —

« خلیل الله اوچون یاندیر دیلارنار »
« قدم قویمای اوشال اوت بولدی کلزار »

اوشانماق — حس وحرکتدن قالمق ، ناتوان و ضعیف اولمق ،

اوشبولك — دودك، نای، مزمار، اصلق، هشتك،

اوشتولوم — ستم ظلم وتعدی، حیله،

— « مثال » —

« اول قیلیان اوشتولوم خیل ریو »
« خیل شیاطین اوزی اوساده دیو »

اوشقه — ار، زوج، شوهر، ایشقه،

اوشلاماق — طوتمق، اخذ، کرفت، حفظ، قبض ایتمك

— « مثال » —

« یول بیلان باراتورغان آرابه دور »
« یاربیلان اوشلاسالارچارم نیدور »
« یاربیلان اوشلاسالارحالم خراب »
« اورته‌ده کی غرضکولارچه کاره‌دور »

اوشماق — تجمع ایتمك، ییغلق، ازدحام تحشد ایتمك،

اوشمونچا چاغلیق — بوقدر، بومقدارده، بواولچکده ،

اوشوقاق — تعجیل، عجله ایتمك، سرعت،

— « نوایی » —

« دیدی لار اول شوخ هردم اوشوقوب
اویدین چیقار ، جان ایشی چیقماقغه
هردم اضطراب اولدی ینه »

اوشـول — اوشال •

—« نوایی »—

«لکن اوشول چهرهٔ عشاق سوز»
«کیم انکا هر لمعه دورآفاق سوز»

اوشـواوق — کمان• فرض• تصور • ظن •

اوشـوندی — هجوم ناکهانی • بغتةً تسلط• آکسزین بردن بره هجوم •

اوشلان — امر اطرفندن سپاه واهالیه ویریلان طعام وضیافت •

—« مثال »—

طبق لاری تاپیب اطباق چرخدین ترتیب
« صباح وتون چیکیلوردا اوبوشغه اوشلانی »

اوط واوت — مانده • اوطه ئیلی • سال ترکانك ایکنجی سنه سیدر• بقر •

اوغ — الاچوقك فوقانی چوبلری •

اوغان واوغون — صاحب• ناظر• الله• خداوندکار• رب•

—« نوایی »—

« بوکون یوز شکر کیم قیلدی اوغانیم »
« سینی مینك انجا کیم بولغای کانیم »

اوغانشال — افغانلره دینیلور• اصلی افغان شعار اولمیدر •

اوغری — سارق• خرسز• دزد »

—« مؤنس »—

« آنینك ایلیدین نیچه او باشلر »
«که اوغری لق اوچون قوشوب باشلر»

اوغریلوق — سرقت • خرسزلق •

—« خجات »—

«کوشه توتکان خال ایماس اول قاش مشکین اوستینه • اوغریدور هند ملکندین کیلورچین اوستینه »

اوغریجـه — کزلیجه• خفیا• پنهانی •

اوغلاق — بچی یاوریسی• کوچك حیوان• اولاق•

اوغلوق — خندق• وقلعه نك اطرافنده اولان اور

اوغلان — چوجق• ولد• فرزند• بچه• مغولی شهزاده لرینك عنوانیدر•

—« مثال »—

« انجم کبی یوزلاری درخشان »
صف صف اوتوروب قیز وهم اوغلان
هـوان »

اوغـور — طوائف • اتراکدن بر قبیله اسمیدر•

اوغـور — سعد • برکت• اصابت• فال خیر•

اوغوراوق — سعدیت• برکت •

اوغورلاماق — چالمق• سرقت ایتمك• دزدی کردن•

اوغورلاین — خرسزجه• خرسزواری• دزدمثللو•

اوغورماق — اصابت ایتمك• راست کلك• موفق اولمق

اوغـوز — صاف • پاك طینت • صافدرون• صحرائی• خسرو بن قره خانك علمیدر• خانان ترك بوکا منسـوب وقبائل ترکه ابلك اول وضع اسم ایدن بوذات اولوب تاریخ اتراك دخی انك اساطیرندن باشلار •

—« بابرنامه »—

« آنیم دوراوغوز بیلینکلار عیان »
« نامم دور خسرو بیلینکلار یقین»

اوغوش — حفید • نبیره • طورون•

اوغولجاماق — تعظیم وتکریم حرمت ورعایت ایتمك•

اوغـون — اوغان کبی• جناب واجب الوجودك اسم شریفیدر•

—« مثال »—

«یلغوزنه بوکیم خصلت پاکك جهتیدین»
« خورسند خلایقدور وخوشنود اوغوندور »

اوغولدروق — بالق یورطه سی •

اوفكاواوبكا — قهر • غیظ • خشم • تهور • شش •

اوفكالیك — مغضوب • خشملو • عنیف •

اوق — چابق • تیز • تیر • نقد • موجود • بالتمام • چوق • خیمه چاتیسی • ارابه اوقی •

—« مثال »—

« داد كری شرط جهاندارلیق »
« نصرت دین ایلكاكم آزارلیق »
« عدلدین اوق ملك بولورپایدار »
« هر ایشینك عدلیكدین اولور نامدار »
كان ظلمغه ای كیم جفا اوقینی قورمیش سین
خبردار اول ایزینكا بار دور یوزناوك دلدوز »
« اوقنك كرتیزلیكیدین جوشن
فولاددین اوتسه • اوتاركوه فلك دین
آه اوقی چون برق عالمسوز »

اوق یلانی — تیرمار • انكرك •

اوقار — كلنك • طورنه • بو تیاره دخی اطلاق اولنور •

اوقرا — باده • قدح • برنوع چارپایی علتی •

اوقراماق — آتلرصو و یایم ایچون كیشنه مك •

—« مثال »—

« ییری تیتراتور ایردی كشنه ماغی »
« فلك دین هم كیچردی اوقراماغی »

اوقلاماق — اوق یاغدرمق • چوق آتمق • برطرفه فرلامق •

اوقلاو — اوقلاغو • مهلاج •

اوقوماق — قرأت • تلاوت ایتمك • مطالعه وتحصیل ایتمك •

اوقینمق — نفس اورمق • چیغرلمق • قیغرلمق • توسیع اولمق •

اوقونتورماق — اوقوتدرمق • چیغرتدرمق »

اوك — انسانك بدننده كی قیللر • تكیه • پیش • نزد

اوكات — هموار رفتار • یواش كیدش •

—« مثال »—

« نه بولغای بو جسارت بیرلا عاشق
لارنی اولتورماق • كه بو تورلو
فدای لارغه اوكاتینك ایرور جلاد »

اوكارتماك — اوكرتمك • تعلیم • افهام • تدریس ایتمك •

اوكالكا — پیشكش • هدیه • ارمغان •

اوكای — اوكی •

اوكای اتا — راب • اوكی بابا •

اوكتا — زور • قاتل • قوتلو • بهادر • پهلوان •

اوكتالیك — بیهوده لك • لزومسزلق • قوت • اقتدار

—« نوائی »—

« یوق ایرساسنكا اوكته سوزیوق ایدی »
« نی بولسه بیزینك ساریدین اوق ایدی »

اوكتای — جنكیز خانك اوغلیدر •

اوكتاك — طارغین • غضبناك • عنیف • معاند • بدخشم •

—« مثال »—

« ایستایورمین لعل خنداندین علاج
هجرنی • قورقامین اوكتاك دورور
اول كوزلاری جلاددین »

اوكتم — نامدار • مشهور • معروف • بهادر • قوتلو

اوكچه — مستحكم • صاغلم • كم جرأت • قورقاق • خائف • طوبوق • عقب • پاشنه •

اوكچه لاماك — تپه لمك •

اوكچه لاتماك — تپه لتمك •

اوكرا آشی — رشته آشی • وشعریه •

اوكسك — مرتفع • یوكسك • بلند •

اوكسوماك — ازالمق • تدنی ایتمك

اوكسولماك — ایضاً

—« نوایی »—

«یبریوزین یامغورسوبی بیرلایودی»
«کیروچرکی اول بوماغ دین اوکسودی»

اوكماك — طوپلامق • جمع ایتمك • ییغمق •

—« نوایی »—

«غنیمت کوردی هریان حددین افزون»
«اوکولکان هرطرف یوز کنج قارون»

اوكلان — طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر •

اوكولماك — مجتمع اولمق • ییغلمق •

اوكمش — طوپلانمش • جمع اولنمش • ییغلمش •

اوكو — یوهو • جغد • کیجه کلاهی • صو آلمق ایچون صویی دلدکلری یر •

اوكوت — نصیحت • پند •

اوكوتلاماق — وعظ ونصیحت ویرمك •

اوكور — درت یاشلو قصراق • الشیق حیوان •

اوكورفه — بل کیکی • فقرات پشت •

اوكورماق — دوندرمك • ایکارمك • چویرمك قایتارمق •

—« امیر »—

لب اوکورتکلم غه زلفینکی پریشان قیل
قندقیمتین سیند ورنرخ عنبرارزان قیل

اوكورماك — اوفکوردەمك • جکردن آغلامق • نوحه کر •

—« نوائی »—

«ایشیم تاغ اوزرا هریان اشك سیلابینی
سورماك دور • فراق آشوبیدین
هردم بولوت ینکلیغ اوکورماك دور»

اوكوز — کاو • ثور • پند • نصیحت • سال ترکانك ایکنجیسی یعنی اودی ایلی •

اوكوزكوزی — ارنیقه دینیلان کیاه اسمیدر •

اوكوزماك — نصیحت ویرمك • بیان رأی ایتمك •

اوكوش — کثیر • وافر • چوق • زیاده • آشوری •

—« نوایی »—

« هربیری ذاتی یوز غرائب ایلا »
« جلوه قیلغای اوکوش عجایب ایلا »

اوكوتماق — طحن ایتمك • صلایه ایتمك •

اوكولكان — طوپلانان • خرمن اولان • جمع اولان •

—« نوایی »—

«اولکولکان نافه دین خروار خروار»
« توکولکان مشك خودانیار انبار »

اوكوماق — یومشتمق •

اوكون — غیر • بشقه • دیکر •

—« لطفی »—

«وصلینکدین اوکون هیچ نیمه حقدین تیلاماس مین • یارب که اجابت اولا بوبنده دعاسی »

—« دیکر »—

« دیمای که لطفینی جورینی داغی میندین اوکون • برو خیالیغه اوتکورمه ناکهان یارب •

اوكونج — ندامت • پشیمانلق •

اوكوندوروق — یموق دانه‌سندن آیرمق ایچون قوللانیلان آلت • هلاجی » چقرق •

اوكوندوره — اوکوزی ضرب ایچون استعمال اولنان ایکنه لودکنك • خله چوب •

اوكونمك — پشیمان • نادم اولمق »

اوكیرتماك — بشیکی صاللامق • تحریك ایتمك •

آول — ایلاتك جمعیتله مسکن ایلدکلری محل • قریه

« یسالیید ورآولده هرساری »
« قورولوب داغی اورده بازاری • »

اول — اسم اشارت بعیده وغائبه اشارتدر• اصلاق• کول • دریا• تازه وتر امر مردن اول معناسنه •

اولا — تپه • کوچك طاغ• تل•

اولات — خسته لق • وباء صالغین • حیوان قیرغنی• قولرا •

اولاش واولوش — مفرزه• بولوك• حصه• پای• قسمت•

اولاشماق — وصـول • بالغ اولمق • یتشمك • پیوند ایتمك •

اولاشماك — تقسیم ایتمك• بولشمك• پایلاشمق•

اولاغ واولاق — بارکیر• صو مجراسی• ناوه •

—« مونس »—

«حریم کوینکا یتسام اکر بیراق ایرماس»
«که عجزیم اولدی یولنده قوی اولاغ بنکا»

آولاق — شکارکاه • صیدکاه •

اولاقاق — شاشمق• یولدن چیقمق• ضلالت•

—« مثال »—

« اغیار سوزینه باقاس ایردینك »
« افسونی بیله اولاقاس ایردینك»

اولاقلمق — یولی شاشرمق ـ آداشماق•

—« مؤنس »—

«تامین اولاقیب دشت جنون ساری
چیقوب مین• دل شورشیدین عقل
بنامینی ییقوب مین »

اولالماق واولغایماق — عظیم• بزرك اولمق• پیر ومعمر اولمق•

اولاماق — بند عقد ایتمك• تلصیق توصیل ایتمك • باغلمق•

اولاماك — اوزون اوزون دهشت انکیز بر طرزده کلابك اورمه سی سینه مسی•

اولاتماق — بولاشمق• درده کرفتار اولمق•

—« حکمت »—

«تاکیشی دردچیکماین بیلماس دوائینك
قدرینی • هرکیشی دردغه اولاندی
اوزکه درمان آختارور »

اولتانك — جزمه بماقی• پنجه • سرکی •

—« نوایی »—

« اوتوك اولتانکی تخته نعلین انکا »
« بولوب بیرقدم اورنی کونین انکا »

اولت — قرمزی• سرخ• دوزکون لعل•

اولتاش — قومشو• همسایه• جیران•

اولتورغوزماق — اوتورتمق• اجلاس اقعاد اسکان ایتمك•

—« نوایی »—

«تمامیغه شایسته بیرکورکوزوب
بنچوك کیم ایرورلایق اولتورغوزوب

اولتورماق — بر یرده ساکن• مقیم اولمق•

اولتورماك — اولدرمك• اهلاك• افنا ایتمك •

—« خجلت »—

«قیرکون خالینك مودوریوز اوزره یا
شوکت بیلا • اولتوروبدور هند
شاهی تخت سیمین اوستنه »

اولتوروشلق — اوتوروشلی• یرلشمش• اوتران• ثابت اسکان ایدلمکه صالح موقع •

اولته — قلاب • شصت • قارماق غولطه• وقنچه• قلاق •

اولچا — اولقدر امر چکمك ومیزان ایتمك• چوق• بسیار• اسراء

—« نوائی »—

«اموریدا اولچه• غرائب دوردر »
«که اول ایشته کوپراك عجائب دوردر»

والغویماق

اوجار — خبر• حادثه• عسکر ییغمق•

—« نوایی »—

«چیریك كا ایلابان میعادو یوجار»
«نوابجی هرطرف ییتکوردی اوجار»

اوجاش — مغوللرده جاری براصول تعظیمدر• بر دیزینی یره وضع ایله برالنی دخی باشنه قویه رق حرمت ایده جکی آدمك دیزینی پوس ایتمکدن عبارتدر•

اولچاك — وزن•کیل•مساحه•مساوی•مطابق•

—« نوائی »—

«چیدارمین هر نیچه زخم اورساول
قاتل ولی بولماس • چیداماق کربیرین
اوزعضوی داقیلسا کیشی اولچاك »

اوجاماق — یغما ایتمك• غنیمت آلمق• تاراج ایتمك•

اوجاماك — اوجاش اصولنی اجرا ایتمك• بر بیوکه هدیه و پیشکش تقدیم ایتمك •

اوجاشماك — ایضا•

اولچاماك — اولچمك • مساحه اندازه ایتمك • طناب و دونمی و اراضی حدود اربعه سنی بیلدیرمك•

اوجای — میمنت• سعادت• اقبال•

اوجایتو — صاحب میمنت• ارغون بن اباقای بن هلاکو خانك اوغلی نك اسمیدر•

اوجایش — اوجاش اصولنی اجرا ایتمکلك• هدیه وارمغان تقدیم ایلمکلك •

اوجه لاماك — تاراج وغارت ایتمك•نهب ویغما ایلمك

اوجوم — اورتی• لحاف • پوشش•

اولغاماق واولغویماق — بزرك و پیر و معمر اولمق • بیومك وچوق یشامق•

اولوتماك

—« نوایی »—

«اوتوب عشق ایچرا عمروم زاهدا قوی زهدا رشادین • کیشی موندا ق اولوق صنعتنی اولغالغاندا اوکرانماس»

اولغاتماق — پیرلشمك• یاشلنمق• اختیارلنمك•

اولغاتماق — بیوتمك• کاله ایرشدرمك •

اولکه — مملکت• دیار• یر• خطه •

—« نوایی »—

«یوز کیشی رشك ایتکو جاجر کام قانی»
«مینك یکیت اتلانغوجه اولکام قانی»

اولکان — بیوك• عظیم• جسیم• اولوق• کاله ایرمش• بالغ • رشید •

—« مخدوم قلی »—

« اول ندرکیم اولکان دریا باشلدی
یوزاون درت یردن انکا کوپری تاشلدی

اولکان — اولو• واولمش•میت•مرده• بیجان•

اولکو — میزان• ترازو• وزن• واولچمك •

اولکوچیان — برج میزان•

اولکور — اولکر یلدیزلری • ثریا • پروین یلدیزلری•

اولکوش — پژمرده•افسرده•صولمش•زایل اولمش

اوللوك — اصلاق• مرطوب• نملی •

اولماك — اولمك• ترك حیات ایتمك•اولتورمك• اهلاك افنا ایتمك •

اولنك — چایر• چمن• برنوع شرق•

—« نوایی »—

«کوك اولنك اطرافیدا هر کونه ورد»
« انجم ایله دائرهٔ لاجورد »

اولوتماك — ترطیب یاش ایتمك• اصلاتمق•

اولوس — عشيرتك بيوكى • جماعت • قبيله • طائفه • هر اولوس • نيجه ايله وهر ايل نيجه اويماغه و هر اويماق نيجه بويه وتيره و اوروغه منقسمدر •

—« بايقرا »—

حددين اوتكارماحسينغه جفا ورحم قيل كيم اولوس شاهى تو ورلكن ايرور چاكر سنكا

—« لطفى »—

« اى اجل آسوده قيل هجران بلا سيدين مينى • بر يولى قوتقار اولوس نينك ماجراسيدين مينى »

اولوستوك — بسمل • نيم كش • نيم جان •

اولوش — حصه • پرچه • دنك • پاى • بولوك • اداق •

—« مثال »—

كتورساقى چيكيب ييغلار اوچون اون مينكا توى دين اولوش بر جام كولكون

اولوشماك — كلبلرك يكديكرينه اورمه سى •

اولوغ — بيوك • كبير • جليل • اعظم • اجل •

—« صوفى »—

«يوليدا بول آنينك يولى بيلا بول »
«مبارك قوتلو بولدور بو اولوغ يول»

اولوغبك — اسياى وسطى حكمدارزندن و تيمورك احفادندن اولوب سمرقندده زيج ورصد بنياديله كسب شهرت ايتمشدر

اولوغلوق — بيوكلك • عظمت •

اولوغلانماق — تكبر • تعظم • احتشام ايتمك •

اولوك — اولوه • ميت • جنازه • كيوشك • بيمار •

—« نوايى »—

اولوكنى كيشى دفن ايتا بيلاس ولى هر كون
يوز تيغ قيلور دفن كوزونك بولغالى جلاد

اولوم — موت • اجل • دوه سوتينك كوپوكى •

اولوملوك — اولوملى • واجب القتل • اولوملوك دنيا دارفنا •

اولوماك — اولالمق بيومك • اورومك •

—« نوايى »—

«اى نوايى اولماكيم انكلاب اول آى نينك كويى دا • ايت لارى هردم اولوب بيرنوحه توزدى بو كيجه»

اولوتك — اوقلك چوپى ودسته سى •

اوليليق — هيئت • موجوديت • وارلق • وتوانكرلق •

اوغان — تنكرى • بيروبار • عزى • پروردكار • كردكار •

—« مؤنس »—

«يلغوزنه بو كيم خصلت پاكى جهتيدين»
«خورسند خلايق دورو خوشنود اوغان دور»

—« لطفى »—

اول آدمغه وديعت قيلدى نورينى اوغان اوشبو سوزنى بيلكانلار بولدى مردود و لعين »

اوما و اوماجه — اوماكيكى • استخوان • مفصل ران • مدور شيلره ديئور •

اوماچ — اوغماج • ترخانه يه مشابه بر نوع آشدر •

—« مؤنس »—

فقرا ايجرا دور سلاطين قندين طعاميدن خوب • اهل همم كاتوزسيز اوماج ايله آتاله »

اوماغ — نسل • شعبه • آل • اوروق • اصلى كبيك معناسنه در •

—« نوايى »—

«جفانى جانغه تالاى آلدينكيز آلاى موبولور • سيزينك اوماق دايكاج رسمينكيز بولاى مو بولور »

اوماق —— اتراکدن برقبیله اسمیدر• اویماق دخی دیرلر •

اوماقلانماق جسارتلنمك• جرأت پیدا ایتمك • تهورلنمك •

اومالماق — معلق آتمق•معلق طورمق•چراغ پایه

اومانج —— طمع• امید • انتظار• توقع•

اومجه —— ادون پارچه سی•کوتوك•کنده وریشه

اومماق — طمع ایتمك • بکلـه مك • اومق • مترصد اولمق •

اومکو —— حلقوم• بوغاز • کلو •

اوماق —— امید ایتمك • ارتجا ایتمك• بکله مك•

—« مثال »—

« بو نه فکرو بو نه کینکاش بو نه حال »
« اومماق اولمز بو ایشه امر محال »

اومودوق هنـکام شکار و سفرده و جریده وکوکوارپده کیلان شلوار•

اون —— دقیق• آرد• ده•عشره•ناله•فریاد• فغان•آه•انین•

—« نوائی »—

« اون تولون آی نینك قیراغیدین
چو آلدینك اون هلال•کیردی تو فراقکا
هـلال آچتی تولون آیکا جال »

اوناماق — برایشه راضی اولمق•بکنمك•ترجیح ایتمك

—« نوایی »—

«میسر اولمادی جان بیرماك ولیبن اوناماك»
« نیدین که قالمدی جانیم آنی اوناتقونجه »

او نامان — راضی اولەم • قبول ایدەم •

—« مثال »—

« تاموغ اوتیغه اوناب هجرینك
اوتیغه اونامان • باشیم باروروغه
چید ارمین فراقینکا چید امان »

اونان —— صـداقت • صحت • طوغریلق • استقامت• راستلك •

اون طارتمق تأوه تفرد ایتمك• آه‌چکمك • بغدای طحن ایتمك • ناله

—« نوایی »—

« نوایی اولدی کر پروانه کویدی بلبل
اون چیکـدی • اولارکر یخشی
دورلارعشق ارامین هم یمان ایرماس »

اونتوج — اودنج• ویرەسی• قرض• بورج•

اونتوجاق اودنج پاره آلمق•استدانه استقراض ایتمك

اونجو —— اینجو• در• مروارید• لؤلؤ•

اونجود — طلب• اودنج• برج• قرض•

اونجی —— جراح• طبیب• حکیم•نوحه جی•

اونداق — اومنوال• اویله• او رتبه•

—« نقشی »—

«اونداق مونداق کیشی کاسو نما کینك
بوی نیکی•بو تماس پوچك ینکاقدین
تولد ورماسون قوی نیکی »

اوندماق — صداچیقرمق• دعوت ایتمك • ندا ایله چاغیرمق •

—« نوایی »—

« جهان کشته مسافرلارنی اوندار »
«سورار بوتوشونك احوالین سراسر»

اوندوچی مناذی• جارچی• دللال• پادشاهك جلوسنی خلقه ندای بلند ایله اعلان ایدیجی•

اوندور — یوکسـك • بلند • رفیع• چرکین• عیناك • بی قـدر • بی رتبـه • امرازرویانیدن •

—« نوایی »—

«ایلا ماك پسـت جرم غبرانی »
« اوندور ایتماك سپهر خضرانی »

اونکورتماك

اوندورماق — دیندرماك• تسکین ایتمك• تخفیف ایتمك•

اونزل — یلان• کذب• دروغ•

اونغاتی — اهون• ارزان• اوجوز• رخیص•

اونقان — آت واشك یاوریسی وطانه‌سی•

اونك — اوك• صاغ طرف• یمین• پیش• طوغری• مستقیم•

—« نوایی »—

« راستلار مأمنی دوردیر توزور
اول سری کام• کیم که اول ایکری قدم
اوردی ایشی کیلادی اونك »

اونکامت — طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر•

اونکارماق — ایشی طوغری یه چویرمك• ایویه دوندرمك• تنظیم وتحویل ایتمك•

اونکالماق — صحت بولمق• فتح وظفر بولمق• افاقت ایتمك• طوغریلمق•

اونکای — قولای• سهیل• آسان• وزن• کیل• رطل• مشتری• برجیس•

—« لطفی »—

« اونکای باری روضه ایچرا نرکس »
« چون لطفی ایر ورکوزونك قیتلی »

اونکسول — چپ راست• یمین یسار• صاغ صول•

—« مثال »—

وه نیتای جان وکونکل بولدی اسیر وبنده
بیری اوك کاکلیغه بیریسی سول کاکلیغه

اونکقول — صاغ ال• دست راست• یدالیمنی•

اونکماك — ثابت اولمق• بیومك• نشوونما بولمق• موفق دسترس اولمق•

اونکو — معند• مصر• غدار• بخیل• شلقین•

اونکولوك — عناد• اصرار• ستم• حیله• ستیزه•

اونکوت — طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر•

اونکورتماك — ییقمق• کورشده ییقوب باصمق•

اوی واوبی

اونکور — دامن• کریبان• یقه• اتك•

اونکولماك — ایویه چویرمك• خوبلغه تحویل ایتمك•

اونلاماق — عشره عددینی اکمال ایتمك• اون اون اولمق• فریاد وفغان ایتمك•

اونماك — تضعیف ایتمك• ازدیاد ایتمك• ترقی ایتمك• اونکمك•

اووا وهوا — آری• بلی• اوت• نعم• کبی لفظ تحسین وتقدیردر•

اوواد — ارقه‌سنی چویران حیوان•

اووادیو — حیوانك یا کطرفنه دوشمسی بی مجال قالمسی•

اووانماق — بی حس وحرکت اولمق• ناتوان•

اووج — کف• ید• مشت• آوج•

اووج اویونی — تکمی چفت اویونی• وبچه اویونی دخی دیرلر•

—« مثال »—

بچه ایلکده منینك قیسی ایلکمده مینینك

اووق — خیمه‌نك کیریش اغاجلری•

اوول — آول•

اوونماق — متسلی اولمق• کوکل الداتمق•

—« مثال »—

بو فرماندین سینوق کونکلوم سیویندی
بو معنی لیق اوونجاقدین اووندی

اووتماق — کوکلی متسلی ایتمك• الداتمق• امید ایله وقت کچورمك•

اوی واوبی — خانه• او• بیت• خیمه• مانده• اندیشه فکر• خیال• قوناغی•

—« نوایی »—

« چرخ بیر اویدور ایشی بولماق اینینك
هر دم نکون• دوشمکان یخشی
اقامت مونداغ اویده اتفاق »

اویا —— کچوك همشیره* قزقرداش* اخت* سینگلی*
اویات —— حیا* حجاب* شرم* عیب* قباحت*
—« مؤنس »—
یوسف اگرچه حسن ازلدین یگانه‌دور
لکن جمالینك آیی قاشیدا تاپار اویات
او یاتلیغ —— اوتانشلی* شرمگین* عیبلو*
—« مثال »—
« مین که بذل وسخاده آتلیغ مین »
« بولسا یوزمونجه هم اویاتلیغ مین »
اویاتماق واویالماق —— اوتانمق* محجوب اولمق* خجالت چکمك* حجاب ایتمك*
اویاز —— سیوری سینك* خرمکس* ذباب* پشه*
اویاغ —— اویانش* بیدار* مستیقظ* اوطرف*
او یاقاق —— شمس* نجوم غروب ایتمك* باتمق*
— مثال —
«ای مدام آی وکونیله بله طوغان اویاغن»
«اولمدك قطبله ثابت سن وسیاره کونکل»
او یاك —— سنجاب قارننك وبوغازنك التنده کی دری* التی آیی*
اویاکو —— پهلوکیکلری* قابورغه* بقین*
اویالماق —— اویاتماق* حیا ایتمك* حجاب ایتمك*
—«مشرب»—
« فش ودستار ومسواکینگغه کوپ غره هواقیله * عبادت قیل اویال خلاقدین هر کیز ریا قیله »
اویان —— اتك جلاوی* دوه‌نك بر نوعی* طرف* جهت* اویان بویان* اوطرف بو طرف* اوجانب بوجانب* اوراده بوراده*

—« حکمت »—
« اویان بویان بوکوردی اول یکیت نی سورااردی * هیچ نشانه تاپمدی حیران بولوب قالدیا »
اویداچی —— ادب صوم وصلواتی تعلیم ایچون قریه‌لرده‌کزن طلبهٔ علوم* جر*
اویداق —— نمناك* بتاقلی* اطرافی چالیلی چمن و چایرلی یره دینور* زه کش*
اویرات —— طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر*
اویروق مویروق —— متعاقبا یکدیکرینك ایزینجه* متوالیا* پی درپی*
اویساك —— برشیك کنه و ماهیتنی اکلامقسزین بلاتصور انی تصدیق ایدن ادم*
اویشون —— طوائف اتراکدن برقبیله وبرکیاه* برکیاه اسمیدر* یاوشان*
اویغاتماق —— اویاتمق* ایقاظ ایتمك* بیدار ایتمك*
اویغانماق —— اویانمق* تیقظ ایتمك*
اویغاغ —— بیدار* متیقظ* خبردار* آکاه*
—« نوایی »—
« جلوه قیلدی نظر فضاسیغه »
« نوم و اویغاغلیغ اراسیغه »
اویغانماغور —— اویانمامش* بی‌خبر* غافل*
اویغور —— طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر* اویر واویغون شی*
اویقو واویخو —— اویقو* نوم* خواب* غفلت*
—« مؤنس »—
« مصفا عارضینك مهری بیله زلفینك هواسیدین * منکا ممکن ایماس کوندوز قرار وکیجه‌لار اویقو »
اویکا —— اوککه* اوفکه* شش* ریه*
اویکالاماك —— طاریلق* اوککه لنمك* اویکه لانماق* خشمکین اولمق*

اوپکن — ریه • شش • اوپکه •

اوپکو — غفلت • تنبللك • کاهللق • بی پروالق •

اوپکونمك — تقلید ایتمك • اطوارینی دکشمك • بنقد قیافته کیرمك •

اویل — خطه • مملکت • اولکه • ولایت • سنجاق

اویلاج — طوایف اتراکدن برقبیله اسمیدر •

اویلامه — مشورت • شورای مجلس • کینکاش استشاره •

اویلانمك — دوشنشوب طاشنشمق •

اویلانماق — تفکر • تأمل • ملاحظه ایتمك • دوشنمك • طاشنمق •

اویلانمك — اولنمك • تزوج • تأهل • خانه دار اولمق •

—« مخدوم قولی »—

« کنخدالق کوزل بولدور »
« قبغی قالدیران اولدور »
« یکیتلك برقبزیل کولدور »
« صولای دیسك اویلانکین »

اویلوشمك — ایوشمق • کاهل اولمق • غفلت ایتمك •

اویلوق — ران • فخذ • سان • بت •

اویلوك — صاحب خانه • اولی • اولنمش • متأهل کدخدا •

اویله — اوکله • نصف روز • وقت ظهر • نماز پیشین • مغوبلجه شغل وکاردیملك در • فکر واندیشه •

اویماق — یوکسوك • انکشتپانه • شبیه فصله • قازمق • دلمك •

اویماق — افغانستان طرفلرنده برقبیله اسمیدر •

اویماق — تبعیت • اطاعت ایتمك • بیرولك ایتمك • نائم غافل بیهوش اولمق •

اویمه — خیلك • مشك • اویولمش شی • قربه •

اویناش — عاشق • دلداده • شوهرندن غیری •

—« مثال »—

« اویناشی برلاقیلور هردم صفا »
« خاتون اما بیسو فادور بیوفا »

اویناشماق — دوستلق ایتمك • ملاعبه وتعشق ایلمك •

اویناق — اوینارشی • مفصل • بوغوم • کیکك اشدیکی یر • جلف آت • خدعه •

اویناماق — حرکت • رقص • یورك ایتمك • خلجان • غلیان ایتمك • ملعبه •

—« نوایی »—

« شوخ ایکی غزالینکنی نازاویقوسیدین اویغات • تا اویخولری قاچسون کلزار ایچیده اوینات »

اورتلاماك — انتخاب • کزیده • نصب ایتمك • سیچمك •

اویوز — جرب • خارش • قوتور • کیچمه • کرعلتی •

اویوش — غوغاجی • نزاعجی • جنکره • جنجال •

اویوق — اویولمش محل • کاولنمش • مغاك • شکاف •

اویوغاق — سوتی اویوتوب یوغورت یاپمق • قتیق • ماس • جغرات •

—« مثال »—

« تیقیبان پخته قیلدی محکم آنی »
« اویوق نینك اغزلارینی یعنی »

اویغوشماق — کاهل اولمق • ایوشمق •

اویون — حرکت • رقص • لهو • لعب • قسمت • حصه • شکار • بازی •

—« کامل »—

« کاه اویناب که کولوب جانم آلوردا استارام • تانکغیچه برلحظه تینمای نیچه میدان اویناسا »

اویوندی — دعوت اولنمه رق ضیافته کیدن سومسوك • شلقین • عارسز •

اویوك — دلیك • مغاره •

آی — شهر*ماه*قر*ارغون خان بن قراخانك اوغلی اسمیدر *

ایا — ال ایچی*وایاق طبانی*اورته سنده کی دوزلك * عوجه* مسطح شیلره اطلاق اولنور*

ایاوایکا — اصل*ایکا*مالك*ایکام*مولی صاحب *رب*تکری*

—« صوفی »—

« قیلور اکاه قیلان قیلمشلاریغه »
« یتوشماس عقل ایکام نینك ایشلاریغه »

ایازوایاس — صاف*شفاف*آیلو کیجه نیك صغوغی* سلطان محمود سبکتکینك محبوبی و وزیری اسمیدر*

ایاغ — قدم* کام* پا* قدح* پیاله* کاسه* نهایت* پایه*

—« نوایی »—

«مینی دین اهل یانکلیغ می پرمست ایت»
« تولاچینی ایاغ لار بیر لا مست ایت »

ایاغچی — ساقی *

—« مثال »—

« ایاغچی کرم قیل شراب نجات »
« که قیلمش مکدر مینی حادثات »

ایاغلیغ — ایاقلق چوباز جانباز نعلینی*

ایاقاق — افتاب*ماه*نجوم غروب ایتمك*باتمق*

—« نوایی »—

« آی ایاقغاج یانا کونکلومنی بو زوب
یالغوزلوغوم * تیره شامیم اندوهی
دین ییغلارم کوب درد ایله »

ایاکا — رضاعی انا* سوت انا*اناکه*

ایاکو — پهلو کیکلری* قبورغه *

ایالاماك و ایکالاماك — تصاحب ایتمك* تملك ایتمك* صاحب ومالك اولمق*

ایکالاغماك — صاحبلنمك* مربی لنمك *

ایالغو — نغمات تحریرنده قوللاندقلری مد * نوطه* لحن*آهنك* نغمه*سرود * اولنك *

—« مثال »—

« ایالغو بارجه غه فرهاد حالی »
« سرود اول خستهٔ ناشاد حالی»

ایاماق — دریغ ایتمك * اسیر که مك* محافظه ایتمك * قیمامق*

—« نوایی »—

«برنظر کوردوم قول اولدوم آیه مین»
« اول سبب دین جان و دلدین آیه مین »

ایپ — نخ * صاب * مهارت * بر ایشی یولنه قومق*کسره نك اشباعیله لایق* سزاوار*مناسب* زیبنده* شایسته*

—« الله یار »—

«دیدی ثوبان طمعدین بولغای دیب»
« الیب برکیل دیمکنی کورمدیم ایپ»

ایپار قوروغی — سمرقند طرفنده برقریه اسمیدر*

ایپار — مشك* عود*عنبر*خوشبوی*معطر اولان شیلر *

آی بالتو وآی بالته — تبرزین* تبر* حکمدارلرك معیتنده بولنان صاحب رتبه مأمورلرك الده طوتدقلری برنوع بالطه در*

ایبك و ایفاك — ابریشم* حریر*

ایپکین — برنوع سیاه قاش* وسیاه ایپلیك*

ایپلاماك — انشاد احداث ایتمك ومناسب ایش کورمك *

ایپلیجك — عرق معدنی* رشته علتی*

ایپتماك — صوطوتندرمق • ترطیب تبلیل ایتمك اصلاتمق •

ایپاك — طاق • تپه • تپدلك تاج خروس •

ایپیتملك — اصلاتمق ومرطوب اولمق •

ایبین — پارلاق • لامع • درخشان •

ایپیماك — حرکت وجنبش ایتمك •

ایت — کوبك • کلب • سك • سال ترکان دائر سنك اون برنجی ییلیدر • ایت • لحم • ات

—« مثال »—

«ای رقیب اوزنی انکاتو تسانك هم ایت»
«بیز کار حم ایلاب انینك کو ییدین ایت»
«کرچه باردوزخ جه عشقینك شعله سی»
«بیزنی اوز ایلینك بیله اول ساری ایت»

ایت اوزومی — عنب الزئب • ربرق •

—« نوایی »—

«قابلغه تربیت تورور اولنو عکیم کهر»
تو شسا نجاست ایچره یو غای کیمسه آنی پاك
«کر ایت اوزومی غه کیشی می بیرلا بیرسه سو • بو تربیت بیلا قیلا آلغای موانی تاك»

ایت براق — اوغوز خانه تغلب ایدن حکمدارك اسمیدر •

ایت بالیغی — طلح • کفلچیر بالغی •

ایت خیاری — قثاة الحیار • ابو جهل قارپوزی • حنظل •

ایت دیرسکی — اربه جق کبی بر چبان •

ایت بورنی — نسرین تخمی •

ایتاسالماق — دورتمك • رد • نهز • دفع ایتمك • کیرو قاقق •

ایتاك — ذیل • دامن • ایتك • آغز کنار • لب •

—« نوایی »—

« جهان شغلی کردیکا سیلکیب ایتاك »
«توتوب ایکی ایلکیکا ایکی سونکاك»

ایتا کلاماك — ایتکه برشیئی طولدرمق • اتك صللایوب یللهمك • اتکلهمك •

ایتالکو — چرخ • بر نوع شکار قوشیدر •

—« مثال »—

« ایماس مژکان وقاشی کوز اوزه ایلاب هوای صید • همول آهواوزه پرواز کورکوزکان ایتالکودر »

ایتالیك — دامنك حاشیه سی • دامن • اتك • زیل • زه جامه • ایدهلم معناسنه •

—« مثال »—

«کیلینکلاریوزکیشی مونی ایتالیك»
اوروب چاپیب اوتوب اوزدین کیتالیك

ایترتماك — شق فك ایتمك • پارچه پارچه پاره پاره بوللك بوللك ایتمك •

ایتقا — پازار قوریلان محل • پنایر یری • بازار جایی •

ایتقوجی — مخبر • مداح • چوق سویلر آدم • سازنده وافسانه کو بخشی وعاشق •

ایتکو — غایب ضایع اولان شی • چالنمش اسباب واموال •

آیتماق — سویلك • دیمك • انشاد ایتمك • نطق ایراد ایتمك •

—« مثال »—

« دمی یوق یاوه ایتوردین قرارینك »
«جنون ایلکینکدین آلمش اختیارینك»

ایتماك — غائب • ضایع • نایدید اولمق • درتمق • مفقود ایتمك •

ایتماك — ایتمك • قیلق • یاپمق • کردن •

ایتماك — ایلرو سورمك • یوروتمك • ایتهلمك •

ایچان

ایتورماك —— ایتکورماك* مفقود اولمق* غایب و ضایع ایتمك* دفع زفع ایتمك* کسکین ایتمك* بیلاتمك*

—« مثال »—

« ایتوردوم آه ایله اغیارنی اول یوز هواسیدین * اینك دیك کیم کیشی سودین کیتارکای خس نی دم بیرلا »

ایتوك —— ادیك* چزمه* موزه*

ایتوبجی —— ادیکجی* قوندره‌جی*

ایتی بولك —— ابو جهل قاونی* هر کوکنده قرق اللی دانه پیدا اولوب جویزدن زیاده‌یومز*حنظل* هندوانه*

ایتیك —— اوتکین* کسکین* بران* سرت*تیز* غایب* ضایع*

—« نوایی »—

« کونکلو ماسانچارغه‌ای کل قیلامژ کانیکنی تیز * کیم یتکان نینك ایکنه‌سین‌حاجت‌ایماس قیلاق ایتیك »

ایتیکلاماك —— دورتمك*قاقق*تسریع تعجیل ایتمك*

—« نوایی »—

ایتیکلاب‌ایردی‌نوروز‌اوزیوروشین « ایشیتی ناکهان آت لار تاووشین »

آیتـیم —— سرود*ترکی*شرقی*اولانك*عاشق* بخشی*ورساقی*

ایچ —— درون*قلب*دل*امرنوشیدن*

—« نوایی »—

« فراق نیشلاری‌وه‌که‌یانارحم ایتمای» نفس‌نفس‌نیکامجروح‌ایچم کاسانجیلاسز

ایچان —— بغدایی‌بریان‌ایدرك‌دوکوب‌طاتلوایله قاریشدیره‌رق یدکلری برنوع طعام* لحم*کوفته*معجون*

ایچین

ایجـا —— والده»مادر*آنا*ننه*بیوك‌همشیره*ابلا

ایچاك —— امعا*باغرساق*روده* احشا*

ایجرکـو —— غشا* تکلتو* اکر اسبابی*

ایجغـیزماق —— ککیرتمق * هقك *

ایچقینمـاق —— متعجب* متحیراولمق*

—« نوائی »—

« ایلیکدین‌ایچقینیب بالغنی‌سالدی » «تانکیرغاب‌پرماغین‌تیشلادی‌قالدی»

ایچکااصلی اینچکا —— نازك*اینجه*باریك*خیال*نال*

ایچـکاراکی —— ایچرووده‌کی*درونده‌کی*وسطنده‌کی

ایچکو —— مشروبات* مسکرات*

—« مثال »—

بولوب‌هوش انکازایل‌ایچکولوك‌دیك یاتیب برتخته اوستی دا اولوك‌دیك

ایچکـولوك —— مشروب‌ایچیلمکه صالح*سرخوش* ایچی‌جی *

ایچـکویلاك —— مصاحب*محرم*سردان*خادم‌اغاسی

ایچکه —— پدر* اتا* والده*

ایچکی —— پکی*بز*سرکه* اوغلاق* درونی*

—« مثال »—

« کلیازی‌چول یرده‌یتیب یورور » «ایچکی مینیب‌تیوه‌سینی‌یتیب‌یورور» «بیتماسانك‌شورناقلاردین‌اوق‌یای‌ایتیب» « توغماسك کیکلره آتیب یورور »

ایچمـاك —— پوستین* کورك*

ایچین —— ایچلو* ایچکین*

—« نوایی »—

«چان وکونکول‌نیچه‌دیدی اسرایی اوزنی‌کیلکاج‌اوق*وه‌یاناقوزغالاشتی لار کورکاج آنی ایچین ارا »

ایروآیر

اید — قوقو• رایحه• عطر• بوی• اصل• کبی صاحب• مالك•

ایداجی — اردو وکیل خرجی• خرکلد مأموری• باشی بوش حیواناتك محافظه مأموری• باده‌چی• صرتماچ•

ایداغاجی — بخور ایچون یاقدقلری قوقولو اغاج• سنبل• ارچه•

ایدکو — فراستلو• فهملو• ذکاوتلو•

ایدلاماك — قوقومق• استشمام ایتمك• بوکردن•

ایدموك — خال• بن• مین•

ایدی قوت — صاحب سعادت• دولتلو•

ایدن — خیمه‌نك طرف تحتانیسی• چادرك اشاغی قنادی•

ایدی — صاحب• مالك• ایکا•

ایدیش — اوانی• ظرف• قاب•

—« نوایی »—

«ساقیا جینی ایدیش بیرلا تکلف قیلما کیم

« بی تکلف لارغه خوشراق دور صراحی دین سبو »

آیدین — نور• ضوء• اصلی آی وتون یعنی آیلو کیجه‌در• مهتاب• روشن• مبارك• باهر• ضیادار•

—« صوفی »—

«کورونك کیم تابشی خورشید قایدین»

« کیجه لار آلدی قایدین آی آیدین »

ایدنلق — طام بجه‌سی• پنجره• تو ملوك• روزن•

ایروآیر — ارکك• مرد• ایرکیشی• رجل• اپشقه• ذکر• آلت• رجولیت•

—« صوفی »—

آتانك ایر دور سین هم ایردیك قیلیق قیل

یمانلیق ایلاکان کابخشیلیق قیل

ایرجایتماق

ایرلیك — مردلیك• جومردلك• حمیت• شجاعت• سن بلوغ• رجولیت•

—« مثال »—

« کیمکه زوروپر دل اولسه بیله ایر»

« خشم نی کیم بوتسه خلق ایرآنی دیر»

ایراغ — اوزاق• بعید• دور• طاغ پکیسی• یکید

آران — چالاب• دوغ• مذیق•

ایران — حرآدم• ایرانلیك• رجولیت• آزادلق عجم ممالکی•

—« نوائی »—

« بیل کیل ایا کاسب صاحب عیال »

« کیم سنکا ایرلیك و ایرانلیق حلال »

ایر اول — طلیعه• مقدمة الجیش• پیش جنك•

ایر ایش — اشاغی محل• پستانی• الچق موقع•

ایرتا — اوبجه• مقدم• ایرکن• صباح• یارین• فردا•

—« نوایی »—

« بارینك کونکول بیلا جان کیم وداعینکز قیلدیم• فراق کربو تورور ایرتا کون نی کیچ قیلاسز »

ایرتاکی — قدیمی سوز• افسانه• حکایت• قصه• داستان•

ایرتانك — اول صبح• ایرکن• پکاه• اول روز•

—« مثال »—

« ایرتانك بیله کیلدکای سن بیرکا سلام بیرکای سن• تانك وفیتنده تور وبان بخشی قیلیق قیلغای سن »

ایرتغو — تمیز• فرق• تفریق• طیب• پاکیزه•

ایرتون — ایچ دون• ایزار• ایشتان• سروال•

ایرجایتماق — کولرکن دیشلرینی کوسترمك تبسم• خنده•

ایرزیر — امتناع• موفقیتسزلك• بجرلماماق• حقندن کلمامش•

ایرسا — حرف شرط• فرض واحتمالی افاده ایلر فعل ایله حرف ترکیبیدر• ایرماس ایرسانك نفییدر•

—« مؤنس »—

«اکر ایر ایرسانك ایمونس طلاق ایتکیل
اوز ینکدن کیم • اوکوش مکاره
بر فن جهان محتاله‌سین کوردیم »

ایرغاماق — سیجرامق• خیز ایتمك• اتلامق•

ایرغاتماق — قلداتمق• تحریك ایتمك• دریتمك•

—« نوایی »—

«بیرکیجه کوندوز اولوکلاردیك یاتیب»
«اول صنم حالیغه باشین ایرغاتیب»

ایرغانماق — قیلدانمق• دیریتمك• حرکت لنمك•

ایرغاق — قارمق•قلاب•غولطه•شصت•

ایرغی — برنوع سوکوت• چوب بید• تال•

ایرقولاغجی — عود الصلیب کوکی•

ایرك — انتخاب• قدرت• اختیار• قلعه‌نك اورته‌سنده‌کی یوکسك یر• بالا حصار• حکمدارك سرایی• ارك•

—« نوایی »—

«نیجه افغاندین ایتسا آغزینی بیرك»
«یوق ایردی ناله چیکماکدا انکا ایرك»

ایرکاج — یچی آیغری• هنوز معناسنه فعللرك اخرینه الحاق اولنور• کیتاس ایرکاج• یعنی هنوز کتمزدن دیمك•

ایرکاشماك — برمحله بریکمك•جمع اولوب طورمق• بیرولك ایتمك• ارقه صره کیتماك•

ایرکاك — ارکك• رجل• مرد•سرود• رتبه• مرتبه•غیرمتاهل آدم•دلاور•شجیع•

ایرکان — ارکشی• مجرد• تجرد•ایمیش• هست اول وقت•

ایرکاك — بیریکمك• ییغیلق• ادخال اولمق• توپلانمق• مجتمع اولمق•

ایرکلیك — دوستلق• بدخویلق•

ایرکه — غنج• دلال• ناز• استغنا ایله تربیه اولمش• بط• اوردك• مرغابی•

ایرکشینك — تسبیح دانه‌سی• سنجد و خورما چکردکی کبی بعض شیئلرك دانه‌سی چکت• ایکده•

ایرکین — استفهام ایچون فعللرك اخرینه کلور•

—« مثال »—

«کوللا ککا ایرکینورایل برسوزکه
دیسا مجنون• اول سوزنی جمع
قیلسا کوللا کنی ایلار افزون»

ایرکنجاك — برطرفه آغمق• تمایل ایتمك• ترازو ویوکینك آغر طرفی•

ایرکینه — الاچوقك کبتقه باش طرفنده اولان چوب•

ایرموت — طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر•

آیرلمش — صونرك ویوللرك محل انشعابی•

ایرماجوق — کوچك ایرماق• جوی• چای•یاپ•

ایرماق — ایرمق• نهر• نوخانه• ارنه•

آیرماق — فك•شق• تفریق ایتمك•جدا ایلك•

آیریشماق — ایریلشمق• بربرندن واز کچمك• بیکانه اولمق•

ایرماك — واصل• نائل اولمق• مظهر اولمق•

—« مثال »—

«ایشتمیش ایردی آنینك وصفینی هم»
«کزین فرهادغه ایرکان نی همدم»

ایرن — آلت طوداق • لب • پایان • شفه •

—« نوایی »—

شربت یحیی العظام ایرنی می نابنده دور
قاب قوسین اتحادی قاشی محرابنده دور

—« دیگر »—

« صفحهٔ حسنو نکدا جانبخش ایرنینك
ای سیمین بدن • اوخشاشور کیم
ایلاکای عیسی قویاش ایچره وطن »

ایرناك — حواله • چیت • محوطه • حلقه • ایرکنك

ایروام وایروم — فن عسکریده مهارت وملکه • مانور معلی • قوماندان لشکر •

ایروق — بیگانه • مفرق • آیرو • جدا • سوا • بشقه • غیر • حیوانی سمیرتمك ایچون ویردکلری لاپه وآرداب •

ایروقی — فرد • انفراد • انزوا • وحدت یکانه • تنها •

ایروم — کرداب • کولاك • تموج •

ایره‌لیك — قوی • قالین • یوغان • غوص •

ایری وایرچ — ایکی اولنکنجلی دوه دوکوهانه • اصحاب جنحدنك کردانه آصدقلری کوستك • بشقه • غیر • جدا • چتال • اغاج • دوشاخه •

—« مثال »—

« قادر مولام یوره کیمه اوت توشدی »
« یوسفیمی مندین جدا ایلاما »
« دنیاده آیری لیق بیرمان ایشدور »
« اوز باشینکا مینی کدا ایلاما »

ایریش — بزك بویدن بویه کیدن جوزکی تللری • مشتوت •

ایرشماك — ارقه دن یتوشمك • وصول بلوغ اولمق • اطاعت ایتمك • نائل اولمق • مظهر اولمق •

ایریك — یوغان • جسیم • بیوك • حجملو • جثه لو • زور •

—« خجلت »—

طمع دندانینی تیز ایلاماك کا حرص اسبابین
« ایریك سوهان أیدی زاهد آنی مسواکه دوندوردی »

ایریکماك — قتی • سخت اولمق • پکیمك • ارکن قالقمق اوصانمق • بیقمق • تنفر • استکراه ایتمك •

—« نوایی »—

« برکون ایریکیب مؤدب »
« توشتی باشی غه هوای مکتب »

ایریم — بشارت • تفأل • امید • فال خیر • نیك نیت • اوغور •

ایریماك — اریمك • مایع اولوب اقار اولمق • انحلال ایتمك • محو •

—« الله یار »—

نم چشم ورنك کاهی غم وحسرتیم کواهی
« چیقی بیرسه کوکسیم آهی ایریماس موسنك خاره »

ایرین — اکرك بکه‌سی • برنوع جزمه •

ایرینجاك — تنبل • کاهل • متکاسل • لوند • بی پروا • آغر •

ایرینك — اولغون یاره‌لرك صویی • جراحتدن چیقان فساد وجیرك •

ایرینکلاماك — منفسخ اولمق • ایریك طولوب بریکمك • چرك وکیر تراکم ایتمك •

ایز — پی • اثر • نشانه • نقش پا •

—« مثال »—

« قونی کیلادور قوزی بیلان »
« بیر بیرینك ایزی بیلان »
« منیم یاریم اویناب چیقار »
« همسایه نینك قیزی بیلان »

ایزی —— الله* خدا* خالق*

—« مثال »—

« اوغان ایزیم جور و جفاسا لغای باشقه»
«هرنی کیلسه عاجز بنده کورار ایرمیش»

ایزلاماك —— پیه دوشمك* تجسس ایتمك* تکاپو ایتمك* جستجو ایلمك*

—« مشرب »—

« امیدینك اوز مغیل مندین شفیع روز محشرمن * پیمبر ایدیلار روز جزا امت نی ایزلارمن »

ایزجی —— ایزلەکیده رك سارقی بولیجی* ایزکشافی* اباق نقشنی طانیجی*

ایزماك —— ازمك* یاصلاتمق* سحق ایتمك* حل ایتمك* کم کم ایتمك* صلایه ایلمك*

ایزمه —— برنوع طعامدر* لاپه کبی سوقان* لافزن* بیهوده کو* شلقین* شلاینك*

ایس —— هوش* عقل* قوقو* رایحه* ترنك زنك* بوی*

—« مثال »—

«اورونوب آنچه شور و شعب قیلدی»
«که ضعف ایلاب ایسی ازیب یقلدی»

ایسالاماك —— قولاق ویرمك* استماع ایتمك* اصغا ایلمك*

ایسپیر —— باز* برنوع شکار قوشیدر* سایس* جلودار* بیطار*

ایستاماك —— استەمك* طلب وآرزو و خواهش و تمنا ایلمك*

— نوایی »—

«بونوع ایستای دورایمدی رای عالی»
« که قیلغای فکرینك دیوان خیالی»

ایستماق —— اسیمه طوتمق* تسخن ایتمك* حما اولمق*

—« مثال »—

« شام هجراندین قوتولغونچه ایسیتیم مهردیك * اشك سیلین آقیزیب تیتراب عذار زرد ایله »

ایسیتمه —— ایستمه* حما* ورجه* بیزکلك* کیزك*

ایستی اوت —— فلفل* سیاه بیبر* مرچ*

ایسرماق —— یملك* دیشله ملك* اصرمق* گزیدن*

—« مثال »—

«هرکه نیتوك یغدی اینیك دیك قویار»
ارتوغ ایسورغان قوسار ایت لارتویار

ایسره —— بوطرفده * بویانده * حرکت کسره* زیر* تحت*

ایسری —— برنوع وزندر* شرقی* ترکی*

ایسز —— اویقو* نوم* خواب* رؤیا معنا* توش* حیف* افسوس*

—« حکمت »—

«واحسرتا ایسز عمروم ضایع اوتتی»
«توبه قیلمای اجل کیلیب یقام توتی»
« کیمکا ایتیب کیمکا بغلای باشیم قاتی»
« اوتکان عارف ایرانلارنی سورونك دوستلار »

ایسقوجی —— جاسوسی* عیاری* خفیه* واقعه نویس

ایسکارماك —— خیالنه کتورمك* عقل و هوشنه کتورمك * قبول ایتمك * داخل حساب ایتمك* تخطر*

—« مثال »—

«کیچه کلیم غه کیلسانك مدعی منعینی ایسکارکا* تولون آی سیر ایتار دا ایت هوراردین قایداپروایی*

ایسنلیك

ایسکی — کهنه• فرسوده• عتیق• سابق• قدیم•

—« نوایی »—

« می کیتو رایغ که یوز حیرت ارا
تالمیش مسیح • بو العجب لار کیم
بو ایسکی دیرخفا شیندادور »

ایسکیرماك — کهنه وفرسوده اولمق •

—« نوائی »—

«عشوه کرلار داغیدین جان پرده سین
کورآه کیم • بو حریر ایسکیردی ظالم
شاه لار تمغاسیدین »

ایسکیلماك — پچوره اولمق• افسرده اولمق •

ایسلاتماك — اصه کتورمك• مرطوب ایتمك• نمناك قیلق• هوللتمك• قوقولتمك •

ایسلارماك — تسلیم تودیع تقسیم توزیع ایتمك•

ایسلاماق — قوقولامق• استماع ایتمك• قولاق صالمق•

—« نوائی »—

«تیلارمین ایسلاب ایسلاب غبغبینکنی»
«که اوپسام عارضینکی که لبینکنی»

ایسلانماق — اصلانمق• اصه کتورلمك• نمناك اولمق مرطوب وآبدار اولمق•

ایسلغ — صفیر• قوشلرك الحانی• ایصلیق • بوغ• سورنا• زورنا• اشپولك • کرنا• هشتك•

ایسماك — اسمك• وزان اولمق• هبوب ایتمك•

—« نوایی »—

«خصوصا کیم فنا دشتی دین ایسکای»
«اوشول تو فراغ اطرافیغه صرصر»

ایسن — صاغ• سالم• صحیح• عافیت• صاغلام•

ایسنلیك — صحت• عافیت• صفوت• سلامت• تندرستلك •

ایش

ایسناماك — تحول تاب ایتمك• اسنه مك• خمیازه چکمك• کرشمك•

ایسیرغان اوتی — کزنه دینیلان برنوع نبات اسمیدر•

ایسیرغانماك — قزارمق• اوتانمق• حرارتلو اولمق• حجاب ایتمك• خجل اولمق•

—« مثال »—

« آلیب کیلدی آنی اوز مسندیغه »
« ایسیرغاندوردی لطف بی حدیغه»

ایسیرغه — کوپه• حلقه• کوشواره •

—« مثال »—

«التون ایسیرغه که قولاغ آغرتیور»
«زرحل اوتوك دور که ایاغ اغرتیور»

ایسیرکاماك — بر آدمه عاطفت ایتمك • برشیئی قورمق• صیانت ایتمك• وقایه ایتمك• برنسنه بریسندن دریغ ایتمك•

ایسیغ کول — ترکستانده دشت قپچاقده واقع بر کول اسمیدر• اطرافنده ایلیجه لر وحمام قدرت پك چوقدر• سسق کول دخی دیرلر•

ایسیك — خال• تبخاله• بن• منك•

ایسیاق — تسخن ایتمك• ایصیجاقلنمق• کرم اولمق

ایش — عمل• شغل • کار• رزم • حرب • صلح • فعل •

—« مونس »—

کوکلوما کویونك ساری بارماقدور ایش
مدعیغه آنی قیتارماقدور ایش

ایش — جوره• جفت• رفیق• مانند• شبیه• معادل• قوشه• دوکانه• وام ازتابیدن

—« نوایی »—

« بیلی تاری هجردین جسیم بولوبتور
تاردیك • ای فلك رحم ایت بو
ایکی رشته نی بر بر کا ایش »

ایشریق

ایشاك — اشك، حمار، مرکب، خر،

— « نوایی » —

« دنیلارکابیر اوکه زر فشاندور »
« ایشاك الیغه توکاك زعفراندور »

ایشاماك — کیوشیوب یاپلق، تپول وشاشه ایتمك، سیمك، تیش ایتمك،

ایشانماك — ایناتمق، اعتقاد تصدیق اعتماد ایتمك، یقین وباور ایلمك،

— « حکمت » —

« ای مؤمنلار طاعت قیلیب تاپانمانکلار »
« امانتدور عزیز جانکا ایشانمانکلار »
حرام حریش ییغمیش مالکا قوانمانکلار
« مال لارینکنی قریش آتلیغ یلان قیلور »

ایشانیلاق — معتمد و معتبر توتمق، پسند دلنشین ایتمك،

ایشانمغور — منکر، ایناتمز، معاند، قنغیر،

ایشانمکین — ایناتمکین، قبول وتصدیق ایتمکین، باور ایلمکین،

— « مثال » —

« ایشانمکین دوستونکغا »
« سمان تیقار پوستونکغا »

ایشتان وایشتون — ایچدون، سروال،

— « مثال » —

« کونکلاك وایشتانیغه لایق دکل »
« هر نی بها بیرلا موافق دکل »

ایشترك — طلاطم، موج، طوفان، فورطنه، تاشقین،

ایشقرماق — صفیر اورمق، اصلیق چالمق، هشتك اورمق، بورغ چالمق،

ایشریق — یغمورله روزکار ایله چاقان بیلدیریم، شمشك، برق پارلدیسی، یلدیرم،

ایشناماك

ایش قور — محل حرب، میدان رزم، جنك کاه، محاربه یری، میدان ومعرکه جدال، موقع کارزار، جای قتال،

ایشقیرینك — قره صوغوق، برودت شدیده، سرمای سخت، غایت خنك،

ایش کوچ — کاروبار، امور ومشاغل،

ایشکی — برنوع قامش ونی،

ایشکین — اقارصو، رهوان، یوررآت، یورغه،

ایشلاماك — اعمال ایتمك، مشغول اولمق، برشیئی برشیئه بند وربط ایتمك،

ایشلاك — سریع، سلیس، تجربه لو، امتحان اولنمش

ایشلکان — شغل، حل، ایشلنمش،

ایشماك — قازمق، طرمیقلامق، بورمق، ربط ایتمك، مشدود ایتمك،

— « مثال » —

« بیلی تاری هجریدین جسمیم بولوبتور تاردیك، ای فلك رحم ایت بو ایکی رشته نی بیر بیرکا ایش »

ایشنار — پارلاق، لامع، درخشان، ضیادار، منور، یلدیز بوجکی،

— « مثال » —

« سین که یوق سین ماه رولار جلوه ایلارلارونی، کیجه ایشنار قورت کوزی دیك مهر چیقماج بیلکودور »

ایشناماك — پارلدامق، روشن منور اولمق، پرتو انداز اولمق، چاقمق، چاقین ایشناماك، یلدیرم چاقمق، شعشعه لنمك،

— « مثال » —

« اول چیبن کیم کوزکا آلتون یانکلیغ ایشنار خلعتی، کوبراکی بیل کیم نجاست اوزادور آرام انکا، »

ایشانج —— اعتماد• اعتقاد• تصدیق• باور•

—« الله یار »—

« خالقا قئل مین اوز نقصانیمه »
« کوپ جفا قیلدیم اوزیمی جانیمه »
« ذات پاکینکدین عنایت بولماسا »
« هیچ ایشانجیم یوق عمل قیلغانیمه »

ایشیق —— لمعه• نور• ضیا• سراج• روشنی• آیدین• مصباح• پرتو•

—« نقشی »—

« کلبه سالغاچ ایشیق عارضیدین »
« کیتی اندوه و فراقیم یریدین »

ایشیك —— درگاه• بارگاه• آستانه• قپونك طشره طرفی• دروازه•

—« آکهی »—

« شاهلار خدمتینك امیدی بیله »
« ایشیکینك تو فراغینی قیلدی مقر »

—« مؤنس »—

« جهان براوی ایکان ایکی ایشیکلیك »
« بریدین کیردیم وچیقدیم بیریدین »

ایشیك اغاسی —— قپوجی باشی• قپو اغاسی• تشریفاتجی•

ایشیکای —— کیجه• نمد• کیکیز•

ایشین —— یلدیرم• چاقین• برق• پارلاق•

ایغرلاماق —— آغیرلاماق• مهمان نوازلق اجرا ایتمك• برآدمه رافت وعاطفتده بولنمق•

ایغرماق —— خروج ایتمك• چیقمق• نمو و ظهور ایتمك»

آیغر —— خرکله سوران حیوان• ایغیرآت•

—« مثال »—

« اورغاجی لاری رمه مثالی »
« ایغیرکبی هرطرف سوراردی »

ایغماق ویغماق —— طوپلامق• جمع ایتمك• ادخار وطوپ وتوده ایتمك• خرمن• یغین

ایغماك —— انسان• بنی آدم• ییغلش• طوپلانمش• کروه• جمعیت• قوشون•

ایغور —— ملصق• چسپنده• یاپیشان• طوائف اتراکدن برقبیله اسمیدر•

ایغیر —— کون بکون کسب شدت ایدن مرض• مزمن خسته لك• ورم• سل•

ایق —— اقندی• ایو• خرس• اداق•

آیغاق —— نمام• کوتی آدم• بیهوده سوز سویلیجی• بی فائده• چاقین• هرزه کرد• قیزیل ایاق• بیباك•

ایقلیغ —— برنوع ساز اسمیدر• غزك• کمانچه•

ایك —— حدت• شدت• تهور• برنوع فنا خسته لك• قوقو• اید• دوك• چلیك•

ایکا وایکم —— صاحب• مالك• بانی• مربی•

ایکالاماك —— تصحب تملك ایتمك• صاحب مالك اولمق

—« مثال »—

« یغاج کارسان بیله سوکیلتوروب »
« اوی ایکاسی باشلادی خدمت توروب »

ایکاچ —— ایکن معناسنه• ایمك فعل ناقصك مضارعیدر• افعال سائره صیغه سنك ازمنهٔ ترکیبنده مستخدمدر•

—« لطفی »—

فلاح اهلی ایکاچ لطفی قامتینکنی کوروب
اکرچه باردی اوزیدین ولی صلاح ایردی

ایکاچی —— بیوك همشیره• ابلا• رجال وکبرا مصاحبی• همنشینی•

ایکار —— اکر• زین• سرج• کشت وزراعت•

—« خمسه نوایی »—

« هم آلتون ایکارداغی آلتون لجام »
« هم آلتون تاقاداغی آلتون بسام »

ایکالا

ایکاربجی — ایکارکوبجی اکربجی•سراج•زینکر•فلاح•دهقان چوبریجی•چوبر دیریجی•میکرداندکی دوندریجی»

—« مثال »—

«دشت اوزره ایکارکوچی هویونلار»
«آشوبدا اویلاکیم قویونلار»

ایکارلاتماك اکرلتمك•آته طاقم اوردرمق• ابذال انجام ایله مهیا ایتمك•

ایکارلاماك — اکرلمك• آته اکر اورمق• حیوانی حاضرلمك•

ایکارماك — اغزال ایتمك•اکرمك•دونمك•تعقیب ایتمك• چرخ• کردش•

—« مثال »—

« ایکارماك دایوق چرخ دواردیك »
« که هرنقطه دوری داپرکاردیك »

ایکاك — ذقن• زنج• دورپی•ایکاو•سوهان•

—« مثال »—

«تشوقیدین ایریك بندلر خلاص ایتمیش»
«بوبندنی کیسا آلماس کیشی ایکاك لارله»

ایکاکلاماك دوزلهمك• جلا ویرمك• اکهلك• صیقل ایتمك • پرداز ایلك •

ایکاکو — ایکیسیده برابر• ایکیسیده برلکده •

—« خمسه نوایی »—

«ایکاکو بیر بیری وصلین قلیب قوت»
«یاراشدایاندا شیب جون درویاقوت»

ایکالا — ایکیسیده• هردو• معا•

—« مثال »—

«ایکالاقاشلاری نینك وسمه سی بار»
«ایکالا کوزلاری نینك سرمه سی بار»

ایکاولان

ایکالاماك — تصحب تملك ایتمك • استملاك ایتمك• صاحب ومتصرف اولمك •

—« مثال »—

« باریان اول نقودنی ایکالای »
« یاناهم لات ومنات ساری کیلای »

ایکالانماك — مکث• آرام• توقف ایتمك• اکلنمك• دم آلمق•استراحت ایتمك•قوناق•

ایکان — روابطده مستخدم اولوب خبر ایچون مستعملدر•

—« نوایی »—

« یوزعهد ایله مهوشلار کونکلومنی آلیب ایمدی • قتل ایلدیلار آخر بد عهد ایکانلار دور »

—«دیکر »—

« مجنون اتاسی ایکان نی بیلدی »
« آه اوردی والدیغـه ییقیلدی »

ایکانجه — اولدقجه•اولدیغی قدر•ممکن مرتبه•

ایکانماك — برشیئه تمیل ایتمك •

—« مثال »—

« دوستلارمین دین تیلامانك سیز داغی صبر وقرار • اول قویاشنی یوزلوکین کورکان ایکان بی اختیار»

ایکاو — ایکیسیده برابر• هردو بیکبار •

—« امیر »—

قدموزونو نکاشمشادوصنوبر ایکاوی بری آزادینك دورور اول بیر یسیدور سنکاقول

ایکاولان — ایکیسیده برلکده• همراه• برابر• جفت•جوره• قوشه• معا•

—« نوایی »—

« نه‌خوش بولغای ایکاولان مست
بولساق وصل باغنیدا•قولوم بولغای
سنینك بو ینیکدا اوآغزیم دو داغینکدا »

ایکاولیك — ایکیلیك• اثنینیت•دوبی•

ایکده‌وجیکده — سنجد • ایکده •

—« مثال »—

المه‌نی بر کی کوك کنه جیکده نی بر کی
دیك کنه •کیل ایکاو دوست کیرالیك
لیلی و مجنون دیك کنه »

ایکدیش — ایغری بشقه• قصراق دخی بشقه
جنسدن اولان آتدن طوره‌یان آت
انسان ایچون دخی مستعملدر• آخته
بورمه آت•

ایکرانماك — تنفر•استکراه ایتمك•اجتناب وپرهیز
ایتمك• خوسیدن• هراس•

ایکرامك — ناله و فریاد ایتمك• درد والم چکمك
آه انین ایتمك•

—« مثال »—

کیجه کوندوز ایکرادی اول یار اوچون
بیروت شوخ بر دلدار اوچون

ایکرلیك — درد• رنج • الم• محنت • اندوه •
خسته •

ایکرمجی — یایك کیرشندن برمقلری محافظه ایتمك•
اوزره پارمقه طاقیلان حلقه•

ایکری — اکری•کج•برنوع ساز•کلیب• تابناك•
بوکوم•خم•

—« هویداسن »—

«کرالف دیك راست بولسانك هیچ بلا
یوقتور سنکا • لام الف دیك اکری
بولسانك هربلا باردوز سنکا»

ایکربچه — برنوع مکس وچبین•سنك•

ایکریك — صوچیوروندیسی•کرداب•

—« مثال »—

«عشق بحری ایکریکی کاتوشمایش مین
چیققودیك • عشق اول دریادا
قیلدی اسروسرکردان مینی »

ایکریم وایکرم — برج وبارو• کنج• قومشوق • صو
چیوروندیسی• کردابچه •

— مثال —

«هم ایلدام لیق داصرصر دیك روانه»
« هم ایلانماق داایکریم دین نشانه »

ایکنوراك — دهایوکسك• دهامرتفع• بلندتر•

ایکلتماك — توقف ایتدرمك•مشغول وسرکردان
ایتمك• حیل ایتدرمك•

ایکلیك — دردناك• الم ناك• غمناك• سوزناك•

ایکما — خمیده• اکش• مقوس• چارپیق•

—« مؤنس »—

« بلاوقلارین آتغالی جانیمه »
«ایکی ایکمه قاشینك کاندورکان»

ایکماك — اکمك•برشیئی مقوس چارپیق ایتمك•
برطرفه منحنی ایتمك•میل وکج ایتدیرمك

ایکماك — سرپمك• زرع حرث غرس ایتمك•
یولده براقوب صاوشمق•

—« مثال »—

« ایکتی ساچیبان سرشك انبوه »
« تن مزرعی ایچره تخم اندوه »

ایکن — اکین ارقه‌نك اکلور طرفی•

—« مثال »—

« ایکنی کاقویوب بیرینی حالی »
«انداق که قویاشنی چرخ زالی»

ایکیز

ایکنچ — ایکنجی * دویم اثنین *

ایکندی — عصر ثانی * نماز عصر * نماز دیکر *

ایکنه — سوزن * ابره *

—« مثال »—

«اوزکا یوزکا باقه دیب اورساچیقارسا
کوزلاریم * ایکنه بیرلا بیریسین
اول بیرنی اویماقی بیله »

ایکنی — اکنی * آستین * ینک *

—« مؤنس »—

«توکل دین ایکنی زره پوش اولوب»
«رضا خودی اوزره سرآغوش اولوب»

ایکـه — بیوك * جسیم * بزرك * عظیم * صاحب *

ایکورماك — فرمان فرمانلق ایتمك * حکمی نافذ اولمق *

—« خمسه نوایی »—

« سلیمان کیم ایکوردی انس وجندین»
« انینك فرمانی ایردی بیر نکیندین »

ایکی — اثنین * دو *

ایکی ابوسون — ایکی همشیره * ایکی قیز قرداش *

ایکی تیولیك یولوم — کنایه صبح صادق * وکاذب *

ایکی دا — ایکی دفعه * ایکی کره * دوبار *

ایکیر — پسان مرسینی * برنوع بیاض اجی علاجدر *

ایکـیرماك — غزل * اغزال ایتمك * ایپلیك ورشته ایتمك

—« نوایی »—

نوایی رشتهٔ نعتینك ایکیردی کوز
اوجی بیرلا * اکر باقسانك مطیع
اولغای انکا سراج ایله نساج »

ایکیرمه — یکرمی * بست * عشرین * ایکمه *

ایکـیز — توام * توئمان * جفت * جوره * دوکانه *
قوشه * بردن طوغان ایکی قرداش *

ایلات

آسیای وسطیده ایکی ارکك اکیز
قرداشه حسن وحسین وایکی اکیز
قیزقرنداشه فاطمه وزهرا آدقورلر *

—« نوایی »—

« یوزینك قویاش موایکین یاقویاش
یوزینکمو ایکین * که قایسی قایسی
ایکن فرق ایماس نیچوککه ایکیز *

ایکی واره — ایکیه * دوکسه * ایکی نفوسه *

ایکیلای — ایکی دفعه * ایکیشر کره * ایکیشر مره *

ایکین — عجبا * ایا * تخم * دانه * ایکین * مزروعات
سبب * باعث * علت *

—« مثال »—

« ای کونکل کوبدور طمع تخمین تمنا
مزرعین * بو ایکین نیچون که هرکز
ایلاماس داناپسند »

—« دیکر مثال »—

«کونکلو نکانی ایش دین ایکین بو تعب»
«بو تعبینکغه نی ایش ایرکین سبب»

آیل — قولان * ایبل *

ایل — ییل * عام * سنه * سال * ال * ید * دست *
خلق * کروه * جمعیت * عالم * قبائل * ایل *
انسان * متفق * مطیع * تابع *

—« مثال »—

کیل کیل ای آی ایلالی بیر عهد و پیمان ایکیمز
اولتوروپ ایل کوزیدین بیر پرده پنهان
ایکیمز

—« مثال دیکر »—

«ایکیسی چون بالداشیب اولتوردیلار»
«هرساری حیرت بیلا ایل توردیلار»

ایلات — ایللرك اوتوردیغی محل * عشایر *
یوروکلر * قبایل *

ایلبارماق

ایل تورو بیل تور — یچن سنه ، سال گذشته ، اوتکان ییل

ایلاق — کول ، ارل ،

ایلاك — الك ، اونی اللیه‌جك آلت ، بیختن ،

ایـلاماق — الكدن کچورمك ، کپك‌ون جدا ایتمك ،

ایلاماك — ایلمك ، قیناق ، ایتمك ،

—« نوایی »—

« کوز یوزونکدین الماسام عیب ایتما
کیل ای مغبچه ، ایلای المان دیده‌دین
غایب مین حیران سینی »

ایلان — مع معناسنده‌در ، مار ، وحیه ، مغولجه چکر ، سال ترکان دائره سنك آلتنجی سی

ایلان اوتی — برنوع گیاه اسمیدر ، و ترکستانده سمرقند ایله جزاغك اورته‌سنده بر موقع

ایـلانا — چوره ، دوره ، گردش ، کشتن ، دونمه ،

ایلانماق — قرطولایی دونمك ، دوراتمك ، ایناملاق ، چوریتك ، احاطه ایتمك ،

—« آکهی »—

« قیجان سورسه سمند اول شهسوار
ایلانه ایلانه ، باروركونكلم انكابی
اختیار ، آیلانه ایلانه »

ایلانمه — دونمه ، جوریرلمه ،

ایلای — ادات ظرفدر ایله معناسنه ، حضور ، عند ، نزد ، پیش ،

—« مثال »—

« ایلایم داکیسك کوه بلادور »
« کوزوم کابیررسن بیراودرهادور »

ایلبارماق — یشمك ، یانمق ، یاقیلق ، سویك حرارتندن قبارجق پیدا ایتمك ،

—« مثال »—

« کیم که قیرتیق سوغدایلبکین اورار »
« هرنیچه کیم ایلکی ینار ایلبارار »

ایلخان

ایلبارسون — برنوع اوردك ، بط ، مرغابی ،

ایلتمك — کتورمك ، قالدیروب ابارمق ، نقل ایتمك ، ارسال ایتمك ، برون ،

—« آکهی »—

« مشکین قاشینینك هیئتی اول چشم
جلاد اوستینه ، قتلیم ایچون نص
کیلتورورنون ایلتبان صاد اوستینه »

ایلتوزر — ایلات وقبائل ایشینی بولنه قویجی ، خیوه حکمدارلرندن بریسنك اسمیدر »

—« مثال »—

« خیوقدین چاپغه چیقان باطورلار »
« بخارایولنده قاچوب غرق اولدی »
« ایلتوزرباو بولوب کیلگان زماندا »
« آمودریا یوزی تیاپك کاتو ادی »

ایلتی — ایکی برادرك زوجه‌سی وحرمی ،

ایلتیرماق — پارلدامق ، درخشان ، پرتوانداز ، لمعان ، شعشعه‌دار ، براق ،

ایلتیرارغوجی — پارلایچی ، ضیادار ، منور ،

ایلچی — سفیر ، فرستاده ، رسول ،

—« مؤنس »—

« که ایلچی یوسوناوق یاریب توروور »
« بیری قاتدین کرچه باریب توروور »

ایلچی لیق — رسالت ، سفارت ،

—« مثال »—

« ایلچی لیغ بیرلا سیاحت ایتدم »
« هندوسر هندی زیارت ایتدم »

ایلچیکان — مغولجه ، حمار ، خر ، اشك ، چمندر ،

ایلچیلاشماق — یکدیکر ینه ایلچی کوندروب مخابره کیرشمك ،

ایلخان — مغوللرك حکمدارلرینه ویردکلری عنواندر ، علم ، مغول خانلرندن بریسنك اسمیدر ، ایلخان ابن تنکیزخان ،

ایلدام —— سریع• چابوك• ایلرو• تیز• کسکین•

—« نوایی »—

«واه که سنی ناقه سی ایلدام دورور مین
خسته حال • لطف ایتیب ای ساربان
فتراکنی بوینومغه تاق•

—« خمسهٔ نوائی »—

« تاپارکوی چوکاندین ایلدام لیق »
« ولیکن بو اور آخر آرام لیق »
« مونی بیل که هر نی که بار جنبشی »
« نهایتنه یتکاچ سکوندور ایشی »

ایلدیریم —— شمشك• چاقین• برق• یلدرم•

ایلدیز —— نباتات و اشجار کوکی• کوکب• ستاره•

ایلك —— الدوان• دست پوشك• بهله•

ایلغار —— مفرزه• محاربه دن اول بر طرفه سوق اولنان محافظه و احتیاط عسکری•

—« راجی »—

«یلانك آتلیغ بولوبان ایلغار ایتیب»
«سحر وقتی سوروب ایل جیك کایتیب»

ایلغارچی —— یغماگر• اقینجی• چاپاولچی• تاراج و تالان ایدیجی•

ایلغارماق —— درتنه کیدرکبی قوشمق• سورمك• صالدرمق• اولکلوك• یورت یورت•

ایلغاماق —— اقین ایتمك• دشمن مملکتنه صارمق بغتة هجوم ایتمك•

—« مثال »—

« آز کیشی بیرلا هر طرف کیتمیش »
« خصمی باشیغه ایلغابان یتمیش »

ایلغامیشی —— اقین• تاراج• صولت• یغما• غارت تازوباز•

ایلغاو —— متین و مستقیم بر نوع دکنك • آغر اغاج• قیرنلجق اغاجنه مشابه •

ایلغین —— کز• طرفا• یولغون•

ایلق وایلاق
ایلقی و ییلقی —— مستکی• ساقز• سقچ• بر نوع سازك اسمیدر باشی بوش کزن آت• خرکله سورکی• رمه • توار• سال ترکان دائر سنك یدنجی سنه سیدر •

—« مثال »—

«آت انکا بیرورکه یوز ایلقی سی بار»
« سیم انکا بیرورکه یوز ایلغی سی بار»

ایلك —— قابور• پرویزن• غربال•

ایلکجی —— الك یاپان• قابورجی•

ایلك —— اولکی» ابتدا کی• مقدم• برنجی•

ایلکا —— انسان• ایل• بنی آدم• ناس•

—« مونس »—

«شربت کوثر کبی دفع کدورت ایلبان»
«آب حیوان یکلیغ اولسون ایچکان ایلکا خوشکوار »

ایلکارماك —— ضبط قبض ایتمك• قاورامق طوتمق

—« مثال »—

« سنکا تیکماس که ایلکارسانك یمن نی»
«جبریك تارتیب طمع قیلسانك عدن نی»

ایلکاری —— ایلرو• قدام• قبل• اول• مقدمه• پیش• نخست• ابتدا •

—« الله یار »—

« دیدی ترسا ایا شاه جهاندار »
«خدادین ایلکاری کیمدور قیل اظهار»

ایلکاك —— توکه• عروه• حلقه• اسیرغه• زنجیر•

ایکاماك —— عقده • پیوند• باغ ایتمك• باغلامق• بند ایتمك •

ایلکون —— ایل• عالم• انسان• کروه• جمعیت • خلایق• انبوه •

ایلچاق

ایلکوی	عزت نفس ایله تربیه اولمش آدم• تنبل•کوشك• لاوبال • بی پرواه
ایلکی دا	النده• یدنده• دستنده•• معیتنده تصرفنده •
	—« کرامی »—
	«باری باشیدا خود نصرت بولوب» «باری ایلکیدا تیغ غیرت بولوب »
ایلماق	غضبلنمك•آلمق• ضبط وقبض ایتمك• دقت ایتمك• بند ایتمك •
	—« مثال »—
	کل ساری قیطان نظر زیباجمالینك باریدا کوزکا ایلان سرو نی نازك نهالینك باریدا
ایلماك	دوکمه• باغ زنجیر بند• ایلك•
ایلماس	آلمز•بکمز• یسندایمز• صایمز •
	—« حکمت »—
	«حیف آدم اوزقدرینی اوزی بیلماس» «منلیك قیلیب یخشی لارنی کوزکا ایلماس» «ایرانلارنی صحبتیکا قاجیب کیلماس» «اول بی وفاحقده نه دیب وفافیلسون»
ایلن	ادات عطفدر•بیله صحابت•وساطت بیان ایدن مع کبی•
	—« مونس »—
	«کو هراقبال ایلن تاجینك تاپیب زینت مدام • مسند دولت سنکا همواره بولسون جایکاه»
ایلنماق	اکلنمك•ملاطفه ملاعبه ایتمك•االدەملك•
ایلیماق	تغییر ایتمك • صیجاق ایتمك• صویی آتش اوزرنده قویوب برودتنی براز ازاله ایتمك•
ایلیچاق	نیم کرم•ایلنمش•ایلق• صجاق•کرمابه وآب نیم کرم•

ایم

ایلیش ایل	اختیارآدم • قوجه آدم • آقسقال• کتخدا• مرد پیر•
ایلیشماك	بندپیوند اولمق•باغلنمق•پیوستن•ملصق
ایلیغ	نیم کرم•ملایم صیجاق• قیزغین•ایلیجه•
	—« مثال »—
	ساوغ آهی کیم چیقارمین کرم اولوب آقاقغه اشك • چشمه لاردا سو بولور ایلیغ هوا بولغاچ ساوق »
ایلیك	ال•ید•دست•قول•قولپ•مغز•مخ•
	—« مثال »—
	« تن غه تاش وقولغه تیش زخمی که سالدی تیلبه لیك • فاش قیلدی ایل کا کونلاك سیرنیدین ینیك سیر ایلیك »
ایلیك والليك	پنجاه•خمسین•اللی•الدوان•قبیله دار•
	—« خمسه نوایی »—
	« یوز ایلیك قاری اوج رفعت انکا» « ینا مونجا داغی رخامت انکا»
ایلیکلاماك	ال الە قالدیرمق• معاونت ایتمك • یاردم کومك ایتمك • اعانت مدد ایتمك• قوللانمق •
ایلیماق	صوغوغی قیرلمق•فاتراولمق• منکسر اولمق•صجاق وحرارتلنمك•
	—« مثال »—
	«ساقی قیلیبان عفو کناهیمنی قدح توت» مونس کبی کرشیخ سوزیغه ایلیقوب مین
ایم	قوجه قری ایمی ودواسی•الس•
آیم	خانم•زاده کان قیزی وحرمی• بی بی توتی• بیکیم • خاتون•بانو•

ایماس — دکل*یوق*لا*خیر*نی*

—« مونس »—

« سن سیزای کلرخ ایشیم جزناله
وفریاد ایماس * کیم نوید وصلدین
بیرلحظه کونکلوم شاد ایماس »

ایماق — اویماق*چوق قویونی وسورکی سی اولان کویلی* اوروق* شعبه* آل* تیره*قبیله* آسیای وسطی ده برقبیله اسمیدر*

ایمانماق — اوتانمق*حجاب ایتمك*احتراز اجتناب ایتمك شرم و حیا*

—« مثال »—

«کراندین فکرکیم قیلان شین اخر»
« اتانك بیرلا اناکدین ایمان اخر»

ایمچاك — ممه* پستان* ثدی*

—« قوشوق »—

« جارباغ ایچنـده یچـك »
« دردینـك یمانی چیچك »
« خاصـه کویلك ایچنـده »
« جولان اورارقوش ایچمك»

ایمدی — شمدی*الحالة هذه*الان*اکنون*

—« حکمت »—

« خاتونی سوز باشلادی ایکی کوزین
یاشـلادی * ایمدی سنکا من بودم
بر سوز ایتای دیدیا»

ایمدیکاچه — شمدی یه قدر* بوآنه قدر* هالیه قدر بو وقته دك*

ایمراغ — مطلوب*مرغوب*مقبول*پسندیده شایسته* سزاوار*لایق*دلنشین*

ایمغا — طاغ بچیسی*بکید* دره* دربند*

ایمـاك — زحمت*مشقت*جهد*سعی* اقدام*

ایماس — ایمز* دکل معناسنه*

—« مثال »—

« طرهسین لیلی آچیب دوربیل عبیر
آسا ایماس * داغینی مجنون قاناتمیش
لاله حمرا ایماس »

ایمکاك — تعب*جدوجهد*رنج*غیرت*کوشش چوچقلر ال ایله یوریمك*

—« مثال »—

« قدم اوردی و ترك مهد قیلدی »
«قوپوب ایمکاك یورورکا جهد قیلدی»

ایمکاکداش — امکداش* همپا* همراه دوکانه *

ایمکاکـلاماك — چوجقلر ال ایله یوریمك ایمه لمك*

—« مثال »—

« هرزمان کوزدین یاشیم یمکاکلاکان
بیرباشی دیك * میل ایتار توفراغه
وه اولتورکوسی بو ایمکاکیم »

ایمکان — یمغولی قادین* عورت* زن* مؤنث* مکیده شده* وشیرداده*

—« نوائی »—

«فراق تیغی هلاکیدین انچا ایمکاندیم
که یتساداغی اجل اولماکاکاورکاندیم

ایمکانماك — زحمت ومشقت* دردوالم چکمك*

—« مؤنس »—

« التفات ایت کاه کاهی ناتوان
کونکلیم کاکیم * بول اسیرکوب
غم حرمان بیلا ایمکانماسون »

ایمـل — اکر* سرج* زین*

ایمالداش — همپا* ارقداش* اکرداش*

ایمـاك — امتعاص*رضع*جذب ایتمك*مکیدن*

ایموشـاك — دپنه دپنه ممه*امجك وپستان امك*

ایمو کـنداش ممه داش، سوت قرداش، رضاعی.

—« مثال »—

« سین امکاندا سعادت دایه بولدی »
« تیلی چیقتاج هنر همسایه بولدی »

ایمه —— علاج• دوا• چاره• درمان•

ایمـه جی — شجاعتلی قوجه قری• کاردیده قادین• کهن سال جادو خاتون• باشقه قورشون دوکیجی و بوکبی مداوا ایدن عجوزه‌لره دینیلور••

ایمه‌لاماك — مداوات• معالجه ایتمك• جوجوقلرك ل ایله یورومسی • کاوك• قوزی قوزی• مع•

ایمیز —— سس • دومان • بخار • مکانیدن • تومان• بوغ•

—« نقشی »—

« کریتیمی قالسه اوغول یاکه قیز »
« اوزونك اولادینك کبی آنی ایمیز »

ایمیزك —— ممه اوجی توکه‌سی • قاب بورونی ولوله‌سی•

ایمیزماك —— امدیرمك• ارضاع ایتمك• مکانیدن•

ایمـیزیرماك ایزدرمك• سوت ویردرمك•

ایمـیغ —— پك قراکلو ظلمت• دیجور• سیاه و تاریك

این —— حیوانلرك خانه و مغاره‌سی• قوغوق• کوجك غار وقوش و طیورك مکان و یواسی• اینی•

—« مثال »—

« تارابنی سیچغانغه سالیب ایردی غم »
« قویروغنی غده باغلادی غربال هم »

ایناتماك —— ایکدیش اخته ایتمك •

ایناشلاماك اینشمك• انیشه تمایل ایتمك •

ایناغ —— یار صادق• وهمراه موافق•

ایناق —— رفیق• ندیم• مصاحب• مؤتمن• مستشار• مشاور• مقرب پادشاه • ترکستانده بیوك برزتبه اسمیدر• خدیو

—« مونس »—

« کورکه شاهنشه خوارزم عوض بیك ایناق• قالدیو کورماینن اندین ستم وظلم ونفاق »

ایناك اینـاکا کچوك برادر • و سوت ننه‌سی • دایه• ماده کاو• ایناك•

—« خمسه »—

« ایناکاسی بار ایردی آتی سوسن »
« تیلی تیغ ایردی کاهی کاه سوزن »

اینـال —— بعقولی محرم خاص• مستشار• شهزاده• شیخ قبیله• سردار• امرازکشتن•

اینالجیق — شهزاده• بك• دره‌بکی• دولاب• چیقر•

آینالمـاق — چوریلك• دونمك• تبدل تحول ایتمك• طولاشمق• کردکشتن •

اینا لمـاك —— تملق زیاده‌سیله اصرار و اقدام ایتمك• حصول مقصد ایچون باشندن دونمك

—« کامل »—

«قدی شمشارلار سروخر امانیکدین اینالسون • دهانی غنچه‌لار کلبرك خنداینکدین اینالسون•»

ایناماك —— حیوانی اخصا امعا ایتمك• انه‌دمك• اخته•

ایناملی —— صاحب اختیار• معتمد• موثوق• مؤتمن

اینان —— دوه‌نك دیشیسی• اروانه •

اینـانج —— اعتقاد• اعتماد• ائتمان •

ایناتمـاق —— اعتقاد ایتمك• قانع قائل اولمق • تصدیق• اعتماد ایتمك• اینانمق•

اینـاو —— برنوع آت خسته‌لکی• تکه ترکمانلری ایچنده برموقع اسمیدر•

اینـاولی — آوده حیوانلری طوتمق اوزره یرده قازیلان خندق •

اینجـا — نازك • نارین • باریك • رقیق •

—« مخدوم قولی »—

«قیلیغیدین ایتی دورکوب قیلدین اینجه»
«انك ولوندلاندن کیچسا کیرا کتور»

اینچکه — اینجه • نارین • رقیق • باریك

—« مشرب »—

« اسروقاراراق اولماسون کوب »
« بسیار اینچکه ویوغان کوب »

اینچکالیك — حیله • خدعه • نازکلك • دقت • زکاوت فراست • ظرافت •

اینجکیرماك — آهسته آهسته کریه وناله ایتمك • خفیف خفیف اه وانین ایله اغلمق •

—« مثال »—

« چرخ ظلمی داکه بوغزومنی قیریب یغلارمین • ایکیرور چرخ کیبی اینجکیریب یغلارمین »

اینجماق — ترقیق توهین ایتمك • اینجه ایتمك •

اینجماك — کونکلی قالمق • تألم تکدر ایتمك • آرزده اولمق • دل مانده • شکسته خاطر • رنجش •

اینجو — در • لؤلؤ • مروارید • بنده • کوله • مملوك

—« نوایی »—

« پردهلاربر بیریکا ایلانغان »
« دروانجم دین اینجو تورلانغان »

—« دیکر خاطف »—

«تیش اوزه لعلی مودوریا کیم لطافت تاریغه • حسن ایلی منظوم ایتیب یاقوت اینجو اوسته •

اینجولوك — اسارت • عبودیت • کوله لك •

اینچی — خانم • عرفانلو • ظریف • محتال قادین •

—« مثال »—

« یانابیر ینجه کون همای الدی ملك »
«ایرایل لار باریب اینجی قالدی ملك»

اینچیرماك — ایقلایوب صقلارکبی نفس المق •

اینچقیرماق — دردایله فیقلایوب اغلامق •

اینچیك — قبضه • سقط • فریق • رحن • اینجیق معجز • زوزك • شلقین •

ایندامك — خانه سنه چاغرمق • دعوت جلب ایتمك • فراری قوشی ایندداب الله کچورمك •

—« خمسه »—

« چارلا مراعات ایله اصحاب نی »
« اینده تکلف بیله احباب نی »

— دیکر —

«دیدی که بیرکون قیلیان جشن عام»
« ایندداب ایدیم بادیه اهلین تمام »

ایندو — اشارت ایله دعوت ایتمك • قبول ایچون یبون اکمك • سیسامه بکزر برنوع دانه دره • اویوز علتنه مبتلا اولان دوه لره انك یاغینی سوررلر •

ایندرماق — تنزیل • القا ایتمك • اشاغی آلمق • دعوت ایتدرمك • چاغرمق • قرایه دوشورمك •

—« مثال »—

«ایندورماسانك حبیب نی بزم وصالینکا»
«کویك ایتی کاقیل انی همخانه بولماسا»

اینقماق — عادت ایتمك الفت ایتمك •

اینك — بقر • صغیرك دیشیسی دوزکون • یکاك • کول • پنبه • ماده کاو •

اینکیماك

— « مثال » —

« اینکینك آی عارضینك کل ساچ سنبل »
« بولارشو قیدین ایچار تون وکون مل »

اینکاك — زنخدان ، چکه ، منده ،

اینکان — دوەنك دیشیسی ، تیلاق ماده ،

اینکرانماك — دردله کریه ایله اغلمق ، ناله ایتمك ،

— « نوایی » —

« ایچمدا یوز باشاق ای کل نی عیب
اینکرانسام ، الم تاپار تابانیغابراوکد
خار بارور »

اینکراماك — حزین حزین اغلاماق ناله ونوحه ایتمك ،

— « مثال » —

« ایستاسام درداهلی دین عشقیمکنی
پنهان ایلاماك ، کیچه لارك انکیراماك
دور عادتیم که سینکراماك »

اینکشماك — نوحه ایتمك ، حزین حزین اغلیه رق تغنی ایتمك ،

اینکلاماك — تألم تغم ایتمك ، تأوه تفرد ایتمك ، ایك چکمك ،

— « حکمت » —

« اینکلا کیل عاشق سحرداا ول وصال
یاراوچون ، تیلبه ودیوانه بولغیل
لذت دیدار اوچون »

اینکلداماك — اون چکماك آه انین

اینکلدو — ناله ، فریاد ، فغان ، اه ، انین ،

— مثال —

اینکلادی کوب نوحه لار ایتدی حزین ،

اینکین — نافه ، مشك ، مسك ، کوبك ،

اینکیماك — منحنی اولمق ، مقوس اولمق ،

— « اتالار ضرب امثالی » —

« اینکیکانغا اینکای کیل باشینك یرکا
یتکونچا ، قنقایغانغا قنقایکیل
باشینك کوکغا تیکونچا »

اینتماك

اینکیشماك — تمنی ایتمك ، آرزو ، خواهش ،

اینلماك — بوکلمك ، خم اولوب برشیئی آلمق ، کوزینی سخلاب ، اخسوم اولمق ، مولدوردماك ،

اینماك — نزول ، تنزل ، تدنی ایتمك ، اطاعت ایتمك

اینماق — متغیر الحال اولمق ،

اینو — لسان ودل و زبان خسته لغی ، آتك لسانه چقچك برنوع مرض ، قبائل ترکانیه ایچنده اخل ده عشق آباده قریب درەکز مملکتی حذاسنده بر قلعه وموقعك اسمی ،

— « کرامی » —

« کیلدی خوارزم شاه ازسرنو »
« اخلی ضبط قیلدی تا اینو »

اینوقتی — عجیب ، غریب ، مثلی کوریلامش برشی

اینوقسه — سانسز ، حدسز ، غایتسز ، نهایت بی پایان ،

— « الله یار » —

« قیلشیم قتیغ ایکاندور طالعیم اینوقسه
شوم ، هرهمانینك سایه سیغه باشیم
الغاج بولدی بوم ،

اینوك — انیشلی ، درنده ، سباعك یاوروسی ،

اینی — کچوك قرداش ، برادر خورده ، اوك ،

— « مثال » —

« که ای جانیم تاپیب جانینکغه پیوند »
« کونکل تاشی اینی شاکردوفرزند »

— « دیکر » —

« اینی یانکلیغ و یاوغول یانکلیغ »
« شهغه خدمت قیلور داقول یانکلیغ »

اینتماك — کسکین ایتمك ، بران ایتمك ، تیز وتند ایتمك

ایوق وآیغ — ایو*دب* خرس*آیی*

ایورماك — چویرمك* دویرمك* و اژ کون وسرنکون ایتمك*دوندورمك*

ایوروشماك — برشیئك اطرافنده دونمك وطولاشمق دوره قازمق*حفر ایتمك*احاطه ایلمك قلعه اطرافنده اوروخندق*

ایورولماك — برشیئك اطرافنده كزندرلمك*مستدیر اولمق* چویرلمك*

—« مثال »—

«سورغالی کیلدی ایورولوب باشیغه
قسولداب میثی * کیم ایماس دور
لحظهٔ باشیم اوزا اولتورغودیك »

—«آکهی»—

« تن وجانیم هدف ایلاب اوق وتاش
آتسانك ای چابك * بیری اوقونكدین
ایورولسون بیری تاشینكدین ایلانسون

ایوماك — چابك*عجله*شتاب* سرعت ایتمك*

ایوورکاچ — چوریجك*کردانیده*

—« خمسه نوایی »—

«ایوورکاچ نیزه مبین دور فلك وار»
« بولوب قالقان اوزیکا چرخ دوار»

ایغ — دب*ایو*هوشیار*مستیقظ*اچیق کوز کندینه کلش*

ایغ اوتی — برنوع نبات وعلاج اسمیدر*

ایغلیق — هوشیارلق* افاقت* تیقظ*

—« خمسه نوایی »—

«بیر کیشی طاغ ایچره بیر آیغ توتوب»
«اور کاتیب ایردی انی کوپ قانیو توب»

ایلماق — تیقظ ایتمك* هوشنه وکندینه کلمك* واقف اولمق*

ایلیماق — چویریندرمك*دوندیرنمك* ایلندیرلمك

—« مؤنس »—

« شعلهٔ رخسارینکا کونکلوم قوشی
ایلانه دور * تانك ایماس کل شمعیغه
بلبل اکر پروانه دور »

آیم — خانم*خاتون*زوجه*عورت*مؤنث نساء* اشارت* رمز*

ایورماق — تفریق* تمیز ایتمك*

بابا —— اتا•اته•جد•پدر•ابو•دوه•

—« مثال »—

«بابام بیلنده دودك• بزهم بر معمادیدوك»

باب —— یمن•سعادت•فال خیر•مناسب ونیکو•
آستانه• مراد• قاپو• دروازه و
ایشك•جهت•

—« نقشی »—

«بندی نقشی بو یوسون اوزره کتاب»
«یارب اولسون بو لغت هر بره باب»

بابای —— زلف•زلف پرچین• تابدار پیچیده•
چیکیل•عقده•

بابیر —— دکز قاپلانی کبی برسباعدر•پك اسکی
کهنه مش پك بیوك عتیق وعظیم•ببر•

بات —— چابق•سریع•زود• تیز•عجله•اقدام

—« مثال »—

« اگر فرهادغه ظلم ایتدی خسرو »
«عوض بات ایلادی چرخ سبوك رو»

بات بات —— چابق چابق•تیز تیز• عجله عجله•

—« نوایی »—

« بات بات آلیب ایلکیمه اول جامنی »
« سیبقاریب اول باده• کلفامنی »

باتراغ —— چابقراق• علی العجله •

—« مثال »—

«باتراق اول کشورغه عزم ایتمك کیراك»
« هرقایان تارتارقضه کیتماك کیراك »

باتقاق —— چامورلق•بتاق یر•لایدان•لایقه•

—« مثال »—

«عددسیز کریزان اولوب تاق ارا»
«نیجاسی توشوب قالدی باتقاق ارا»

باتقاقلیق —— چامور تراکم ایتمش یر • باته جق
چامورلی کول• کوذر•

باتماق —— غرق اولمق•غروب ایتمك•چوکمك•
صـو یه باتمق • انحطاط ایتمك •
غطس ایتمك•

—« حکمت »—

« دریاغه طاش آتمغین باتیب کیتار »
« اوزاققه قیز ویرمکین آلیب کیتار»

باتو —— قوی • زور•قتی• سخت• مستحکم•
زبردست• وردش•

باتور —— شجیع • قهرمان • بهادر• جنکی •
محارب • پهلوان • جثور• غیور•
صفدر• تهمتن•باطور•

—« مثال »—

« باتورلار یکیتلر قیلیب انتظار »
« که بولغای قیچان خصم ایلا کارزار »

باتورباشی —— بهادرلرك باشی وسرآمدی•ترکستانده
بر رتبه اسمیدر•

باتورماق —— مستغرق ایتمك•غطس ایتمك•قهر تدمیر
ایتمك•تسریع وتعجیل ایتمك• معدوم
وتلف و برباد ایتمك •

باتوق —— آغر• ثقیل•کران و زبین•

باجقیر —— بجرمك وبترمك• طوائف اترا کدن
برقبیله اسمیدر•

باجناق —— ایکی قیز قرنداش زوجلری و
قوجه لری •

باج —— کمرك•رسوم• ویرکو•زکات•

—« مثال »—

« فرمانیغه بویون قویوبان بارچه
تاج دار • بیرسون خزینه داریغه
هر ییل خراج وباج»

باجبان —— كومروكجى • زكاتچى • رسومات ناظرى •

باجه —— دريچه • بادكير • جامسز ذپه پنجره سى •

باجى —— باجه • بيوك همشيره • اخت • بيوك اپه • سينكيل • خواهر •

باچين —— چين حكومتنك پايتختى • مشهور پكين شهرى •

—« نوايى »—

« اى خسرو جم كلاه افريدون تاج »
« احسانينكه شاهلر كدا ديك محتاج »
« ويرسون سنكا حق جهانده اولنوع رواج • كيم روم خراج بيرغاى و باچين باج »

بادقان —— بيوك قاشيق • ملعقه •

بادرين —— خيار • بادرينك •

بار —— وار • موجود • بود • هست

—« مثال »—

«بار ايكاندور بيز عجب ديوانهٔ»
« عشق ميدانده بير مردانهٔ »

—« نوايى »—

« كيم كه آنينك بير ملك سيما پريوش يارى بار • آدمى ايرسا ملك بيرلا پيريدين عارى بار »

باريدا —— حضورنده • نزدنده • عندنده •

—« مثال »—

كل سارى قيلمان نظر زيبا جمالينك باريدا
كوزكا ايلمان سرونى نازك نهالينك باريدا

بارجه —— جمله • قو • كافه • عموم • همه • هپ •

—« مثال »—

«بولسون آچون ايچره اريغ كونكلى شاد»
بارجه اولوس اوستنى كاسورسون مراد

بارانت —— يغما • تاراج • غارت • تالان •

بارداق —— بردق • قولبلو صو كاسه سى • چوملك طوپواق برداق • تونچه • اياغ •

باردان —— بيوك زنبيل كه انبار مقامنده مستعملدر

—« حكمت »—

«عشق بابنى مولام اچغاچ منكا ايكدى»
« توپراق قيليب حاضر بول ديب بوينوم ايكدى »
«باردان صفت ملامت نينك اوقى تيكدى»
«پيكان آليب يوراك باغريم تيشدم منا»

بارس —— ارسلان • شير • اسد • غضنفر • يولبارس • سال تركانك اوچنجى ييليدر •

بارس ايلى —— بارس يلى سال تركانك اوچنجيسيدر •

بارش —— صلح صلاح • باريشق • عقد مصالحه • رفت وآمد •

—« مثال »—

بلاسپاهى بيله دردو غمده كوپ اورشوب
«جنون ارا باريشيب كاه قيچقيريشب»

بارشماق —— مصالحه ايتمك • كلوب كيتمك • ترك عداوت ايتمك •

بارلاماق —— جستجو ايتمك • تفحص وتفقد ايتمك • ترددو دوفرو حش وتكاپو •

بارليغ —— وارليغ • مالدارلق • ثروت • سامان • غنا • دينج • وتنج •

—« نوايى »—

« نوايى اشك ودر لعلى دين نى وصل تاپقاى كيم • بو دولت بيتمادى قارون مثل ليك بارليغ لارغه »

بارماق —— وارمق • محافظه ايتمك • كيتمك سلوك ايتمك • ذاهب عازم اولمق •

باسقاق	
	—« مثال »—
	« بارماغای وکورمکای و تو تمغای »
	« ایتمکای و ایشمکای بو تماغای »
باری ——	تکری تعالی• جناب حق موجودلق وارلق•
	—« مثال »—
	« یتی اقلیمده بعون باری »
	«تون وکون اولدی شریعت جاری »
باری ——	همه• همه• جمله• کافه• قو•
	—« مثال »—
	مبنی عیب ایتماکه عالمده اسیرا ولدی باری اوزبك و تاجیك و ترخان و مغول کاکلیغه
	—« مؤنس »—
	«دولتك باریده دورلار بارچه عالم آشنا»
	«قایتغاج دولت جهاندا تاپیلور کم آشنا»
بارچه ——	هپسی• کافه‌سی• جمله‌سی• عموما•
باریش ——	کیدیش • رفتار• مصالحه• باریش کیلیش• رفت‌وآمد• عزیمت و عودت•
	—« آکهی »—
	باش جیقارمای کلبه‌سیدین تو نکلاب اولماك وهمیدین • منقطع بیلکیل بولوبدور ایل ارا باریش کیلیش»
باستوق——	برنوع میوه شروبی •
باسروق —	باصتورق• روزکاروحرادن آتلری محافظه ایچون اوزرینه باصدقلری پکه وچول• الاجوقك اطرافنه جیکلان نمد وکیکیز•
باسغون —	باصمق• آغیر• سنکین• کران• غالب• هجوم ناکهانی • شابخون • بخش•
باسقاق——	نظارت• اجبار• محافظه• ضابت• محتسب •

ایتماك	
باسقیچ ——	نردوان • مصعاد • سلم • نردبان• زینه وپایه •
باسلایش —	غلبه• تفوق• الند المقلق• جیکنه یش• زیرپا ایتمك •
باسماق ——	جیکنه مك• پایمال ایتمك• استیلا و هجوم ایتمك• غالب کلك• بخش کردن•
	—« نقشی »—
	« کوزوم اوزرایاق باس کلبه دیدمنی ایت روشن • غبار خاك پاینك دیده‌مه کحل سلیمانی•
باستورماق	باصترمق• تسکین اطفا ایتمك• تفوق• غلبه ایتمك •
باسلماق ——	جیکیتملك• مغلوب پامال اولمق• سکونت بولمق• زیردست•
باسن ——	باصمه • مطبوع بز • و مطبوعات سائره • جیت • تو قه•
باسرغانماق	اویقوده خواب پریشاندن قورقوب قالقماق• اغیرلق باصوب مضطرب اولمق• آغیر اویقو کورمك•
باش——	سر• کله• رأس• ابتداء• بدأ• منشأ• دپه• طوپ شی• کله• آمر• رئیس• سرکرده• مقدم• فهم• ذکاء• دماغ• برنجی• اول• نخست•
	—« مونس »—
	« یتار باشیمغه هجرینك تیغی و غم تاشلاری بات بات• نه بولدی وصلدین مرهم یتورسانك زخمیدکه کد »
باشچی ——	یول کوستریجی• قلاغوز• رهنما• رهبر• دلیل• پیش‌رو• سردار• او که دوشمك•
	—« مثال »—
	« خواجه نی باشلادیلر اویساری »
	«که نهان ایردی مه رخساری »

باشتوبان — باشی اشاغی• نکون• سرزیر• سرپایان

باشارماق — بجارمق• مبادرت ایتمك• موفق مظفر اولمق• باش ایتمك• تسویه ایفا ایتمك• یولنه قویمق•

باشاق — سنبله• خوشه• اکین باشی اوق•

—« نوائی »—

«نوائی انجمن شوق جان اراتوزسانك»
«اینك باشاقلیغ اوقین شمع انجمن قیلمغیل»

باشاقچی — خوشه چین• اوق اوجی اعمال ایدن اوسته• پیکان ساز•

باشسیز — ترتیبسز• بی نظام اوباش• بی سر• باشی بوزق• خودرو•

باشسیزلیق — بی باشلق• اوباشلق• ترتیبسزلك• پریشانلق• خودرولك• رئیسسزلك•

باشقارماق — باشارمق• بجارمق• اوجنه وارمق• اداره ایتمك• باش ایتمك• اهتدا ایتمك• یول کوسترمك•

—« مونس »—

« ره ضلالات ارامونس اوردی پای جهالت • هدایتینك چنی ساری باشقارآنی خدایا »

باشقارو — قولاغوزیله برابر کیتمك• برلکده یول المق• دلیل ورهبرله برساری و بر طرفه کیتمك•

—« مثال »—

« الهکیل وربولسه مجنون شیوه‌سی بی اختیار • قویماین اوزاختیاریغه بوساری باشقارو »

باشغه و باشقه — ایری• غیری• دیکر• جدا• تفریق•

—« ادا »—

« کونکلوم ایمدی چون باشغه توشتی عشق سوداسی• باشقه بارو یوقدین کیچ نقد داغ سامان قیل »

باشقالیغ — ایزیلق• اختلاف• مغایرت• جدالق•

—« مثال »—

یارنی کوردوم قیب قیزیل کل یوزلاری
سورمه سورمیش سیب سیاه دورکوزلاری
« یوزوکوزی آفتیدین باشقه جه »
«اولتورادورطاتلی سوزلازی»

باشقیان — دوه اوزره یوکلنان طوپ آلتیدر•

باشلاماق — مباشرت• بدأ• مبادرت• شروع• آغاز

—« مثال »—

«یاندی لارشهرساری یول باشلاب»
« بیرایکی ایسکی کیکولوك تاشلاب »

باشلاتماق — افتتاح ایتدیرمك• ابتدا قیلدرمق بدا و مباشرت ایتدیرمك•

باشلایش — بدا ایدیشی• امر ایدیشی•

باشلانغیچ — باشلا دیلمش• بدا ایدلمش•

باشلیغ — رئیس • آمر • سرکرده قوموندار• ریاست• باشاو• دپه لو• لکام ولجام سردار• سرکرده•

باشماق — نعلین• اياق قابی• چیك• کفش• وکوسله

باشماقچی — قواف• پابوشچی• قوندره جی•

باش اولکو — نصف النهار• میزان یلدیزلر ینك برج واشارتی• قسطاس• ترازو•

باش هینلیك — انانیت• سرکشلك• اباء• عناد• خودرآی من منلك•

باغ و باغو — باغ• کلستان• چارباغ بندقید• صارغی•

چنبر• پوپك• كركوكرچه• بون وریشد
و پیوند• عقد• كره•

—« امیر »—

چیکل چیکل كرهین تار كاكلیدین آچیب
كونكل قوشینی ایاغیغه قیلدی باغ تراغ

باغلیغ —— مربوط• معقد• متعلق• مسدود
موقوف• مقفول•

—« مثال »—

« ایرنینك قولی دورنی شكرای جان
بیلی باغلیغ• كل داغی یوزونك
بنده‌سی دور تونی یاماغلیق »

باغ بیراق —— قلاغوز• رهبر• دلیل• بند• لفافه•
صارغی• پیچیده•

باغام —— تکیداغاجی• دیرك• دستك• تمه•
متانت• تمل•

باغان —— قوزی• حده ایرمش یاورو• وكالد
ایرشمامش بره• وتوقلو•

باغانه وبغنه —— قوزی دریسی• بره• روسیه وایرانده
قراكولی تسمیه ایدرز• ایرانلرینك
باشلرینه كیدكلری قالپاق بودر•

—« مثال »—

« باشنه بورك قو یوبتوربغنه »
« برسیاه‌آت اوزه كافرجه غنه »

باغدای —— اینیش• میلان• نزول پستی• هبوط•

باغرین —— طراق• شانه• موشط•

باغری قرا —— دل‌سیاه• مکدر• مأیوس• برنوع
قوش اسمیدر•

باغشلاماق —— بخش ایتمك• انعام• عطیه• احسان
ایتمك• عفو لطف ایتمك• معذور
طوتمق•

باغشلاجی —— عفو ایدیجی• كناهنی كچیجی•
غفور• رحیم•

باغلاغولوق —— باغلانمش• مربوط• معقد• مسدود•
بند اولنمش•

باغلاماق —— بند• ربط• عقد• ضبط ایتمك•

—« مقبل »—

« اول پری عسكری باغلادی چارآینه »
« حسنیكا دورت یانیدین بولدی دوچار
آینه »

—« دیكر نوایی »—

« یالانك جسمیم كوروب آنچه بلا تاشینی
یاغدوردینك• كه زخم باغلاناندین
ایمدی ایرماس تورتنیم عریان »

باغلامه —— اوچ كیریشلی برنوع سازدر• بند
و ربط ایتمه•

باغلان قاز —— قیرمزی براق قازك برنوعیدر•

باغلطاق —— برنوع قفتان• البسه• و دكلهك•
قبا• وعبا• چكمن•

باغیر —— جكر• كبد• چاغیرمق• وصدا ایتمك•
وقبائل تركمنیده عشق‌آباده قریب
بركوی اسمیدر•

—« مثال »—

« كیاه ایرماس كه عشق اهلی شهیدین
بغریدا قالغان• شجر ایرماس
الارنینك جسمی هجرا و تیغه قاقشالغان »

باغیر تلاق —— سنكخوار قوشی• توسبغه• سنك پوشت

باغیرداق —— بشیكده كی صبیلرك صاردقلر بند•
باغلداق• بیلدمجك• میان بند•

باغیرساق —— بغیرساق• روده• مصرین• امعاء•

باغیرماق —— بغرمق• هایقرماق• نعره ایتمك•
چاغرمق• اوكروب بوكرمك•

—« مثال »—

« بیر باغیرسا عالمه دهشت کیلور »
هایقیرورسا جهانیه وحشت کیلور »

باغیرشماق — بغرشماق • هایقرشماق • قجقیرشماق •

باغیش — باغداش • دیزلرك بوكلمه‌سی • مربع وچارزانو • خیمه‌نك خلاطلری • صولت • وسطوت •

— نوایی »—

« قیلدی باغیشره اولتوروب بنیاد »
« شه دعاسین که چرخ کهنه نهاد »

باغینداش — دیزلرك یوقاروسی • باغـداش • صان • ران •

باغیماق — باریش • مصالحه ایتمك • دوست اولمق

باقاق — باقق • نظر نگاه ایتمك • تابع • ملحق اولمق

—« نقشی »—

وعدهٔ وصلیكله برایام قاندوردینك بزی
باقه باقه باقادن آخر اوصاتوردینك بزی

باقتورماق — باقدرمق • كوسترمك • منظور ایتدرمك نگاه كنانیدن •

باقیشماق — بقشمق • باقه قالمق • تحسر ایتمك • عموما باقق •

—« آكهی »—

« یوز نظرغا اوزكالار قانع ایماس »
« آكهی غابس دورور بو باقیشینك »

باقیماق — بقمق • اطرافه متحیرانه نگاه استغراب ایتمك • بقماق •

باقوی — بیوك • بزرك • جسیم عظیم • فخیم • خدیو • قوی •

باقه‌چناق — قاپلباسنك پوشت • طاش بغه •

باقیر — بقر • نحاس • میس • زنكار • جنكار •

باقیش — باقاقلیك • نظر • تماشاگاه • نگاه •

—« مثال »—

« غم چیكار دا بیتمادی یالغوز ایشیم »
«دوستلار اوشبوایشیم كا باقشینك»

باقیشلیغ — نظرگاه • وجای تفرج سیرانگاه • تماشا یری •

—« آمیر »—

« بیرباقیشینكا جملهٔ جانانه تصدق »
«شهلاكوز ینكاعاقل وفرزانه تصدق»

باكوری — برنوع نشادار دوا وعلاج • درمان • دارو •

بال — عسل • انكبین • شهد • جناح • یورك • قلب

—« صوفی الله یار »—

« آنینك حكمنده دور ادبار اقبال »
« تیكندین كل چیقار وورزهردین بال»

بالاوله — یاورو • چوجق • بچه • طفل • ولد • صبی

—« مثال »—

«كم كه اویلاندی مبتلا اولدی »
« بالاسی باشـیغه بلا بولدی »

بالاچقه وبله‌چغه — چولوق چوجق • خور دوریزه • اوغلان اوشاق •

بالالاماق — یاوریله‌مق • یاورو طوغورمق • چوجق طوغرمق •

—« مثال »—

«چوق بولور ایردی بالالاب ذوقناك»
«دور بالاسین قیلور ایردی هلاك»

بالار — دیرك • عمود • كریش • ستون تیرك • تیرسك

—« الله یار »—

« بالارغه تكیه قیلماقلیق خطادور »
« حرامدور كیمكه بو ایشنی ایتادور»

بالغيچين

بالاق —— ايچدونك اشاغيسى، پيچه سى، بالديراق، اياغى چيپلاق، حافى، ساق،

بالتو —— بالطه، تبر، فاس،

—« مثال »—

« هرنيجه كه بولسه تاشى قاتيى »

« بالتـولر ايله آنى اوشـاتيى »

بالچيغ وبالچاق — چامور، طين، لاى، كيل،

—« نوايى »—

« غم يوق كه كويى كردين كوزلاردين
آه اوجوردى • كيم اشك بالچيغ
ايتكان بير كوشـه ده قاليب دور »

بالداق —— قليج قولاغنك حلقه سى، قولپ، صاپ

بالدور —— پچه، ساق، بالدير، بجاق، صـان ران • پاچه •

بالدوز —— بالديز • زوجه همشيره سى و قيز قرداشى •

بالديرقرا — پرسياوشان علاجى •

بالديرغان — برنوع نبات اسميدر •

بالش —— ياستق، بالين، مخده، ومغول لساننده مبلغ، نقد، التون باليشى ٢٠٠٠ دينار اولوب كموش باليشى ٢٠٠ ديناردر •

—« مثال »—

« بالشلر بيريب قيلدى ايسارزر »

« كداو فقير اولديلر بهره ور »

بالغاوبالقا — برنوع تبر، و بالطه، اوفاق جكوچ برطرفى بالطه لو، تبرزين،

بالغاماق — قازمق، ايشمك، حفر ايتمك، كاويدن كندن •

بالغيچين — طورنه انواعندن برطيردر • بوتيمار دخى ديرلر •

باى اوغلى

بال قاباغى —— قبغك برنوعيدر، بال كدو، پلوكه و،

بالقان —— صارپ مسلسل طاغ، بيوك بالقان كچوك بالقان تركستانده قبائل تركمنيه صحرالرنده ايكى طاغ اسميدر،

باليغ —— باليق، ماهى، سمك، مغولجه شهر وولايتدر، خان بليغ كبى،

بامق —— ايصلاتماق، صوقمق، صولو شيئه باصمق، تبليل تربيت ايتمك، ايبتمك،

باور —— خلاط، ايپ، جل، ريسمان، ارغمچى ارقن •

باورچى —— آشچى، اشپز، طباخ،

باورچى ليق —— آشپزليق، آشچى ليق، طباخلق،

—« مثال »—

«توى ده بكاول ايدى باورچيلار»

«قوش لر آشلار كوتوروب آشچيلار»

باولى —— تعليملو، تربيه لو، سريع الحركت، ايركه للك، نازايله پرورده اولمش،

باى —— زنكين • توانكر • غنى، مالدار • صاحب ثروت •

—« مثال »—

« مجموع بيك ايله وبايغه هم »

« شاهنه تيماين وكدايغه هم »

باى باى —— هاى هاى، په په كبى كلمهٔ تحسين و آفرين دركه بى بى دخى استعمال اولنور

—« مثال »—

« بى بى نه عجايب ايش قيليب سن »

« كيتكان كيشنى آليب كيليب سن »

باى بيردى — بوتولدى، باى داد، بى سرمايه قالمق،

باى اوغلى — قرعه، ويركو، صالغو، افنديزاده بر قوش اسميدر •

باى بچـه — باى اوغلى • باى زاده • اوز بكلر قادينلره باى بيچه دخى ديرلر •

—« مثال »—

« هاى هاى اولنك جان اولنك پناه
برگين يار يار • باى بچه غه دائما
صفا بيركين يار يار »

باى خاتون — باى قوش • جغذ • خفج • قوقوقوشى • باى اوغلى •

بايداغ — سوركى • خركله • رمه • كله • بيداق • برقوش اسميدر • جيريش • جيريد • پايكاه •

باير — صحرا • طشره و ياباندە يوكسك ير •

—« مثال »—

«يقيلدى آت ايله بويدان بويغا • باير بورغا
توشيتى بر سيجقان او يغا »

بايرى — اسكدار • قديمى • اسكى خدمتجى • كهنه • عتيق •

—« مثال »—

« بو ايشيكا هر لوندى تو تمه »
« بو بيرى قولينك بيليب اونوتمه »

بايسون — تركستانده بلخ ايله سمرقند بيننده بر بلده اسميدر •

بايغرى — يابانى • صحرايى • روستائى • كوهى • خوراسان طرفنده بر محلك اسميدر •

—« نوائى »—

« آغزينك بيله تينك ليق تالاشور
پسته او يالماس • اول آغزى آچوق
بايغرى نينك پوچ ليغين كور »

بايقا — دوكون • توى • سور • وليمه وسنت جمعيتى •

بايقـوش — چغذ • خفج • اوكو • قوقوقوشى • باى اوغلى •

بايلماق — غشى ايتمك • بيخود اولمق • زياده كندندن كيتمك • باغلماق • بند •

—« مثال »—

«علم نظر ايچرا كوزوم دريا اكر
بولمايدورور • كفريك قاميشيدين
كوزوم يوز اوزه سالى بايلاميش»

باينماق و باير ماق — تغنى ايتمك • زنكينلشمك • توانكر اولمق • افسون ايله الداتمق • خدعه • نيرنك •

باتدر — آغورلى • ميمنلو • بركتلو • سعادتلو • قدملو •

بپرتون — كورك • وكوركه قاپلانمش اثواب و پوستون •

ببك — كوزين بيكى • مردمك • قرة العين • مردم •

بت — جهره • بكيز • يوز • روى • وجه • رخ • عارض • رنك • كهله • متعفن بوجك • شو بوش • قل •

بتر — فنا • يمان • كنده • ابتر • بد •

—« مثال »—

آه ييل ييلدين بتراق بولدى رنج و فرقتم
رحم قيل بوقاتيغ احوالغا اى ترساجوان

بخته — پموق • ئموق • تركستانده قديم ومشهور بر شهر اسميدر • پنبه •

بتماك — يازو يازمق • تحرير • ترقيم ايتمك •

بتيـك — بكتوب • ورقه • پوصله • محررات • سندات •

—« نوايى »—

«سكندر غاياز غانلار ايرميش بتيك»
«بورونى يارغان ايمشلار ايتيك»

بتیکجی — یازیجی• کاتب• دیوان• خطاط•

بتسوی — بر برینه یاپشمش• وصل• پی وست•

بخشی — سازنده• مغنی• عاشق• مترب• قوشوقجی•

—« مثال »—

«سارتغه کرچه یوبارور بخشی‌لار»
«ترک‌ایله هم بخشی‌بارور بخشی‌لار»

بدابالغه — قلاغوز• مهتدی• رهبر• دلیل• یول کوستریجی•

بدق — متعفن بر حیوان اسمیدر• اوزون توکلی کوپك•

بدنوس — صرتلان انواعندن بر حیوان اسمیدر• خروس•

برانغار — اوردونك میمنه‌سی صاغ جناحی• بیش دادی•

براغو — صغیر• کوچك• صبی• طفل•

برتاس — مملوکیت• اسارت• عبیدیت• کوله‌لك• غلامی• بندکی•

برتیك — کمیك• استخوان• عظم•

برك — قوی• متین• رصین• قاتی• سرت• مستحکم• صاغلام•

—« مثال »—

«مین بولاردین بیل براق قول‌مین
الله مولی‌غه• قورشانیب قول‌لوق
قوربنی برك توتار مین یرلیغین»

برقت — هیکل• بتخانه• برکوت قوشی• اسیای وسطی‌ده برقبیله اسمیدر•

برلاس — سمرقنده قریب برمملکت• طوائف اوزبکدن بر عشیرت اسمیدر• جنکاور• سپهدار• سالار•

برندق — اکرك اورتیسی• زین پوش• کوپ چوك•

بری — جمله‌سی• هپسی• همه‌سی• کافه‌سی•

—« مثال »—

«بیری اژدها بری شیر ژیان»
«بری ببر بیری هژبر دمان»

بز — بز• مبز• غضوض•

بزك — زینت• آرایش• تزیینات• زیبایش•

بزنك — سولکونك دیشیسی• یبان طوقی• قرغاول»

بساغا — مرقد• مزار• لحد• قبر•

—« مشرف »—

«بساغالار زیارت ایلیان عبرت تماشا قیل• کدا وشاهنی برآستیغه یکسان قیلار ایرمیش»

بستان — قاپسول• پتقه• پتسقه• اجزاء•

بش اریق — فرغانه‌یه قریب بر موضع اسمیدر• بش ایرماق•

بشیر — اموردریا وراسنده قارشی جهتنده ایرساری ترکمنی قبیله‌سنك مسکنی• بشیری کلیمی مشهوردر•

بشیق — کونش• آفتاب• شمس• مهر• خورشید• قویاش•

بغیرماق — بغیرمق• چاغرمق• حایقرمق• نعره ایتمك•

بغناق — مغوللرك کلاهلرینه و لباسلرینه تیکدکلری بر نوع دآن طلا و نشاندر•

بغنجاق — انك دیزلرینك الت طرفی•

بغلان — ترکستانده بلخه قریب بر شهر اسمیدر•

بقام اغاجی — تیرخون دینیلان بر نوع اغاجدر که اندن بویه یاپارلر•

بقه — قوربغه• ضفضع• قوربقا•

بیك و بك — بیوك• آمر• عظیم الشان •

بیك بوركی — بر نوع پك رنكلو و قوقولو كل اسمیدر• باشه قونیلان مزین قالپاقدر•

بكاول — دستورسالار• چاشنكیر• وكیل خرج• دیوان بیكی•

—« نوایی »—

« خدمت ارابار ایدی برقول آنكا »
« پایه خدمتده بكاول آنكا »

بكتر — بر نوع سلاح• و بكتورمه•

بكره — بر نوع كوچك بالقدر• ماهی•

—« كامل »—

« كر اولسه مستلیغ درینی تاپماق
مقصدینك ای زیند • كیریب كوكنار
دریاسیغه چومكیل ایلاكیم بكره »

بكمز — قویولدلمش شیره• دوشاب• شرنی•

بكلماك — انتظار چكمك• حفظ حراست ایتمك• یولنه بقمق• توقف ایتمك• دودك• ضماره•

بلبان — بر نوع آهنك وسرود •

بلبلی — اقامت• جایكیر اولمق• بیتوتت ایتمك•

بلتوته — مقیم اولمق• خانه نشین•

بلجیق — چامور• لای• بطاق• طین•

—« كرامی »—

« اوچار كردی دوران لكدكوبیدین »
« بولوربالجیق اول سو نیك آشوبیدین »

بلشیلداماق — یاوه سویلك• بوش بوغازلق ایتمك• ساچمه و بیهوده سویلك •

بلكا — دوه یاوریسی• كوچلاك• تیلاقچه•

بلسورطاغی — تركستانده فرغانه ایله كاشغرك ارا سنده بر طاغ اسمیدر •

بلن — ككلیك • كبك

بلی — اود• نعم• آری• هوه•

بنك — خال• یوزده اولان لكه• اسرار• حشیش• منیك •

—« مثال »—

« آچون نیكوبدیدین بولمادل تنك »
« جهان بر رنكدور چون نشا بنك »

بنارس — هندیستانده برشهر اسمیدر• حریردن یاصی غالب برقوماش• بی قصب• نورس

بنایی — كوزل• نفیس• اعلا• برنجی• ظریف• بخاراده برنوع قاشدر• بخشی• نشان• وعلامت• دقتلی•

بندوق — تفنك• ملتیق• تورفان•

بنایر — افغانستانده صوادجوارنده برموقع اسمیدر• بر نوع رایحه لی برنخ كه بنایری تعبیر ایدرلر

بنكزاماق — مشابهت• تقلید• مماثله ایتمك• شبیه نظیرعدیل اولمق•

بنكزاش — مشابهت• مطابقت• ماننده• هم رنك• یك سان• همتا•

بنكیز — یوز• جمال• چهره• لون• بت• رخ•

—« مثال »—

« بنكیزی آنك صارغاریب عاشق كبی »
« خسته دل سوخته وامق كبی »

بنكی — سرسری• نشامند• تیریاكی• اسراركش

—« مثال »—

« عاقل وهوشیار بولسانك غم یما »
« بنكی و تیریا كینی آدم دمه »

بو — بو • حاضره قریب و معروفه اشارتدر •

بوبو — فلفل• ببر• مرچ• قلانفور• اواو• شوشو•

—« مثال »—

« بو بو بر یاربی همتا »
« غلام کمتری من من »

بوبه‌جیق — بیك • مردمك • قرت •

بوت — فخذ • ران • سان • محبوب • معشوق • بت • بت‌پرست •

—« فظولی »—

« بوت نورسیم نمازه یحجه کونکد
راغب اولمش • بوته دندور الله
الله بوته سجده واجب اولمش »

بوتا — یاورو • بالا • بچه • بیك • بیکانه •

—« ربغوزی »—

« بوته‌توغدی اول تیوه‌دین بارچه
قومی کوردیلر • نوبت ایله شو
اولاشدی ایچدی کندو حصه‌سین »

بوتا و بوتون — بتون • کامل • یکپاره • تمام • یك لخت • بلا نقصان •

—« مقبل »—

« تارتیبان تیغ جفاباغریمنی یوزچاك
ایلدی • باردی اول کیم دیرلار
ایدی ایل‌مینی باغری بوتاو »

بوته — دسته • نباتاتك‌ریاهینك و فدانك‌دبی • ریشه • وفیلیز • بون • توبی • کوك •

—« مثال »—

« خرکوشلار آنده چابك و تیز »
« هر بوته تو بیدین ایلابان‌خیز »

بوته — قویومجی و زرکرنك کداز نامنده استعمـال ایتدکلری یارم یورطه شکلنده‌کیل حکمتدن برنوع قالب •

—« مشرب »—

« کاردشمن‌بیز کابولماس‌حیله‌ساز »
« بوته‌ دشمن‌کاتابکان بیز کداز »

بوتراماق — پریشان • پراکنده اولمق •

—« مثال »—

« جهاندابو تراتیب سیاحلارنی »
« تینکیزلارکا سالیب ملاحلارنی »

بوتراشماق — داغلماق • هرطرفه یایلوب پریشان مضمحل اولمق •

—« نوایی »—

« تنلاب که ساچینك اوردینك
آچغانده‌پریشان‌قیل • آفاق‌سوادیدا
جان رایحه‌سینك بوترات »

بوتراق — پریشان • مختل • پراکنده •

بوتکارماق — اثبات‌ایتمك • تکمیل استکمال ایتمك • یاره‌یی‌باغلامق • یاری‌اغزی‌قاوشمق •

بوتکه و بوته که — برنوع علف‌اسمیدر • معده • قورساق •

—« مثال »—

ایستابان کیلسایانا کوکسوم شکاقین
تاپماغای • وه‌که بیرمرهم قویوب
اول چاك کوکسوم بوتکارو »

بوتم — کنج دوه • و بلا • یورو •

بوتماك — نابت • پیدا اولمق • تخم وساره‌نباش چیقرمق •

—« راجی »—

« نظاره قیل‌غیل آتشین رخساری
بیرلان قامتین • کرکورسین کل
بوتکانین سروخرامان اوستینه

بوتون — بتون • تمام • یکپاره • یك‌لخت •

—« نقشی »—

تاکه آرام‌ایتدی دل‌یارك وفاسندن
بتون • چیکتم ایل من‌جمله‌عالم دل
رباسندن بتون »

بوچاق وبوچاغ | کوشه* زاویه* کنج* انزوا* کناره* جیت* بوآن* بووقت* کارد* سکین*

—« حاذق »—

« قولوغنی زلفینه اوردم کیجه کیم
اویغاندی * دیدیم تراغ قیلورمین
دیدی بوجاق تراغ »

بوچقاق — کناره چکیلك* مونزوی ومنهی اولمك*

بوجك — حشرات* مؤزیات* قورت* موچك*

—« مثال »—

« بوجکسیز یر بولماس »
« مزیدسز پیر اولماس »

بوجور — چیچك بوزوغی* اوفاق تفك* بیوك کوچك قبارجیق* قوتور*

بوچورغا — بوجرغاد* ارغاد آلتی*

بوچوق — ییچوق* بورنده برعیبی اولان آدم* مردکار ومزدور وحمال ادواتی نصف* نیم* یریم

—« مثال »—

«بر بوچوق ییلدور سکاخدمتده من»
« کیجه کوندوز دائما ایتمکده من »

—« دیکر مثال »—

«آتا اوغلی کنده بولسه برچوجق
باشدین ایرلماس بورون بولسه پوجق

بوجول — عاشق* بجیل * کیك پارچه لری ایله اوینانور بر زار اویونی * قارباز اوینی* توبوق* اوج* عاشیق اوینی* الجی خره پوکه جکد ناملریله قار وایون ایدرلر الا دخی مستعملدر *

بوخانخو — بوغماق یری* مفصل* عقده* بند* کوستك* زنجیر*

بوخاق — زخم ویاره لرك اوزرلرینه باغلنان باغ و بند*

بوخساماق — اضطراب و خلجان ایله بوغونه بوغونه اغلامق*

—« مثال »—

« هجراندوهی دا بوخساب مین بیله
المان نیتـای * می علاجیم دور
قویوب دیر فناغه عزم ایتای »

بوخار — بند* کوستك* زنجیر* سلاسل* غل*

—« مثال »—

« ایلکا توشانی کتیردی بیر بیر »
« بیوننده بوغاو ایاقده زنجیر »

بوداغ — آغاجك دال اوله جق سورکونی * خیجه* چبوق* شاخچه*

بودال — محل* موقع* اغاجلری بودارکن یره دوشان سورکونلری* خم* چم*

بودالماچ — برشی اوزون ونازك ایتمك* بودالمق بودمك* پیراسته ایتمك*

بوداماق — بوغدمق اغاجلرك دالنی بوداغنی بوته لرینی کسمك* شاخلرینی دوغری وآرسته ایتمك*

بودانور — اوچنجی جد* بابا* بودنجق* آراسته و پیراسته اوله جق*

—« مثال »—

« بودالمکان یغاج برکای میوه آز »
«دهقان بولسانك طرابتورکین قیش یاز»

بودای — اوزبکلره مخصوص بر شرقیدر * اولانك مقامنده حزین حزین*

بودر — قیصه* بویسز* بوتلری قیصه* بجاقسیز* کوته وکلته* ناقص* الیجق*

بودروماك — باشی اشاغی کلمك، سرنکون اولمق واژکونه، چپه،

بودنه — بیلدیرجین بی دانه،

—« مثال »—

« کل یازی یانغان یری خست اولور »
« چیله کیرسه ترتیوهلر مست اولور »
« قاری اولسه اول خدا اینك خاستیدور »
« یکیت اولسه بلند طاغلر پست اولور »

بور — چوقور یر، دلیك، دیشیك، تزلا، طباشیر ، قیر آت ، الچی طاشی ، آهك، شوره ،

بورداق و بورداغ — سمیز، فربه، سمین، بورداقی، تقوم، بیسلمه

—« مثال »—

« بورداقی آت قیونلار بی عدد »
« پیشکش کلغانغه نی سان و نی حد »

بوراغان — قاصرغه، شدید، فورطنه، کولاك، طلاطم، دالغه،

بوراك — بورك، توپی قالپاق، کیش وسنجاب وقاقوم بورکی، مزین کلاه،

—« مجاهد »—

« کشمیری فوطه کل لاری نی دال کیلتوروب ، ایکی قاش اوزره قیرمزی بورکین قیا قوروب »

بورتاغ — بوزق، ناهموار، پریشان، ترتیبسز قاریشیق ،

—« نوائی »—

« کوزآچ اشك ندامت ساج اوز احوالینکغه کیم باردور، تونونك تیره کوزونك خیره بولنك بورتاغ آتینك اقساغ »

بورته — یوك، بارکیر، یابو، کرایجی حیوانی، پلترآتی،

بورج — بیبر، فلفل، کنکره، برج، وباری، کوشه، مرج، سیاه بیبر، قرض، دین، مورچل،

—« مثال »—

« کشمشاهمراه قیلینك مرج سیاه »
« اوغور ایچره یانچینك تا اولسون تباه »

بورچاق — نخوده ماند بر حبه در، بکرك، کادانه،

بورچاك — لوله، غلوله، صاج، جعد، کیسو، کاکل، طوره، ومرغوله،

بورچالیق — صحرایی لاله، یبانی شقایق، وصغن دشتی، پیاز، شقاقیل،

—« مثال »—

« اتیکز زادراهی آماده »
« بورچالیقلر آجادی صحراده »

بورجغن — سیاهراق، مژکانلری سیاه، وکوزلرینك بیاض یری بیاز اولان،

بورچك — جابان، کشیر براوتدر،

بورچین — آهونك واوردکك دیشیسی، بعضا بولدرجین وبودانه ورتیشکه دخی اطلاق ایدرلر،

بورداماق — سمیز، فربه، وسمین اولمق، پرورده و پرورش ایدیلان ،

—« مثال »—

« کتك داقالان بورداغان ماکیان »
« نی معلوم اوچماقغه سودوزیان »

بورسو — پنالشمیش، فسورده اولمش ، یازده بیچوب قورودوب قیشده حیوانلره بیدیرلان علف، و یورنجه، طولمش اوت وکیاه، بیده، دالغه کناره آتمش

اولان قیش ولوخه دخی اطلاق اولنور*

—« مثال »—

«موروك اولدی وقاونلار پورسیدی»
کوپلیکندین خرس وقورت وایت یدی

بورسوق — نی کبی برکیاهدر* اشقار* رودق* وشاق*سکه مشابه دیریسی سیاهلی و بیاضلی برنوع حیوان که اندن کورك یپارلر*

بورش — پیچ*چین*کره*حلقه*تاب*عقده*بند* مرغوله*جعد*حلقه*کوشواره*

بورغو — مثقب* دلمه آلتی* پرمی*اورمه تیغی* سمه* حربی نك اوجی* قرین ویورك و حامله نك درد و بورمه سی*تاج وکلاه وکزدکسی*تاب*

بورغوت — بایقوش و بورکوت وبوم وجغد و بای اوغلی * طوائف اتراکدن بر قبیله اسمیدر *

بورقلیق — دیر*صومعه* بوتخانه* آتشکده* جای صنم* بر قبیله*

بورك — کلاه*توپی* قالپاق*وکلاه کیش* قاقوم

— نوایی »—

« یارب بونه کلدورکیم باشیغه چیچك سانچار * که ایکری قویار بورکین که بیلکه ایناك سانچار »

بورکاو بورکه — بره*کیك*برغوت*بورکه*

بورکا — نقاب*لحاف*پرده*حجاب*چشم بند* بورقع*یوزاورتیسی* پچه*

بورکاماق — باشنه برشی اورتمك*بشتمالی تلفیف ایتمك* بورمك جورمك*

—« مثال »—

باغ اطرافیدا اغزینکدین قیزاریب سارغاریب * غنچه رنکاری لباسی بیرلا باشین بورکادی *

بورکوت — برنوع جسیم شکارقوشی* عقاب* لحاف* لفافه*

—« مثال »—

کیردی بورکوت اورتاغه یعنی عقاب
دیدی ای قوشلار ارا مالك رقاب

بورلا — یوزك*مهر* نکین*انکشترین* خاتم*

بوریلغون — بورولمش*بوکلمش*خم ومقوس اولمش

—« مثال »—

« کاکلینکنی بورماکین ای سروناز»
«پیچ تاب ایتمه مروت قیل برآز»

بورماق — بوکك*تفتیل*بورمك* پیچیدن*

بورمه — بورلمش*موصلق* بندکیسه *قایچوق* بورغو* پرمی*

بورنا — ابتدا*مقدم اولان*اولا*ایلك* نخست

—« مثال »—

«ایش کونی قویغاندا عدو ساری یوز»
« توره بیلا بورنایسالینکنی توز »

بورناشماق — یکدیکرینه تقدم ایتمك * چالشمق* کچیرمك*

بورق — سانجی*خلجان*اورمان*وجع قولنج» وبورمه*صوفیه دن بر ذاتك اسمیدر*

بوروت — بیغ*شوارب*موی لب*مزلف* بیق*

—« مثال »—

کوپ شرارت صورتی دورمثل قورت
سله سی سه پیچ افغانی بوروت

بورولدای — کوچك پرنده* اوفاق طیور*ریزه جناورلر*

بورون — انفبينى • اول • اقدم • ابتدا • نخست •

—« مثال »—

« كه بورون سال ايكى قوليغدشكال »

« ايلا كيم تورغاى اوزيرى داغزال »

بورنغى — اولقى • مقدمى • سابقى • ﭙكنى • اسكى

—« مثال »—

« زيب وزينت فزون بوروندين كوپ

عيش وعشرت بورونغى كوندين كوپ

بورنجاق — بورونجك • اينجه بز • لحاف • يتسقه • دولبند •

بوروندروك — دوه‌نك و يرامن حيوانلرك بورننده طاقراق جيكديكلرى حلقه • طوغناق •

بورى — قورت • كرك • داب • بوغ • نفير • كرناى • كوك وارى • برنوع لعب اسميدر •

—« مثال »—

« اكر قوى بورى خيلى مالى دور »

« يقين بيل كه چوپانغه ايت حالى دور »

بوريا — حصير • فرش •

—« هويدا »—

« تواضع پيشه قيل هر كيمنى كورسنك

بيد مجنون ديك • قاميشينى كورمدينكمو

باش كوتردى بوريا بولدى »

بوز — بز • كرباس • قره يورنك • كوك رنكى • نيله رنك • قير رنكى • فراستلو • فهملو آدم • مدرك • جامد • يخ • امر خراب كردن

بوزاغو — صغر ياوريسى • كوسله • دانه • و بوزغه • جوانه •

بوزاغو باشى — عقربه ماند برحيوان • دانه بورنى • قره كوز • خونفشان • كمورسك •

بوزاو بورنى — طرناقلره چيقان زخم • ناصور يره‌سى

بوز تاغى — تركستانده برسلسلهٔ جبالدر •

—« مثال »—

« ايسار دين برودت بيله زمهرير »

« بولوب ايردى بوز بير لا آهن پذير »

بوزچى — نساج • كرباس باف • بزجى • بافنده •

بوزه‌جى — طوائف تركمانيه دن برقبيله اسميدر • بوزه فروش •

بوز بوغا — دمر قازق يلديزيدر قطب شمالى •

بوزرق — بوروندروق • بوندروق • قوش اغاجى

بوزروغان — چوماق طوقاق • كرز • كودونك • كتوك • ورزش كتوكى • وكونده اغاجى •

بوزغونج — يبانى قابوقلى فستق • بويه ايچون دخى استعمال ايدرلر •

بوزلاغ — سولكون دوراجك ديشيسى • يبانى طوق • قرغاول •

بوزلاماق — دوه ياوريسنى چاغرمق • صغودن بوزلمق • ياورلمق •

بوزاغولاماق — اينك وامثالى ياوروله‌مق •

—« مثال »—

« جفاناشين سينوق كوكسى كا اورسا »

« بوتام ديب كاه بوزلاب كاه اوكورسا »

بوزماق — جرح • ابطال • محو • قلب ايتمك • لغو • فسخ • ترقين ايتمك • برباد ايدوب خراب ايتمك •

بوزوغ — مختل • خراب • ويران • معتل • فاسد • مكسور • غير منتظم • برنوع طنبوره‌دركه قوپوز كبى •

—« نوايى »—

« ناتانك اكر اوقى ويران كونكلغه

راغبدور • قوزوق نهان بوزوغ

باغ ارا مناسبدور •

بوشاق | بوغ

بوزوك — اساس، تمل، اين، قوغوق، آشيانه،
بوساغه — عتبه، ايشيك وقپونك الت طرفى، آستانه، منكله، جناب، باب

—« مثال »—

« بوباده دين انكاهم بيراياق توت »
بوساغاسين اوپوب مندين قولاق توت

بوستاغان — بيوك قدح، رطل، اياغ، كاسه چوبين

—« مثال »—

« خلال اناسوتى ديك دوركر اول
قوياش توتسا، تاپوغ قيليب بوكونوب
بوستاغان ايچنده قيميز »

بوسراق — برنوع حلوادر،
بوسكورماك — پوسكرمك، برشيئك اوزرينه صو پوفكرمك، كيرو دفع ايتمك،
بوسماق — دام، حيله ترتيب ايتمك، انفعال ايدوب سيتمك، فرار مهاجرت ايتمك كمين قورمق، پوصمق،
بوسو — كمينكاه، پوصو، كمين، بكمه،

—« مثال »—

« بوسوده ايدى نيجه آتلغ همان »
« عدو ساريغا قوشديلار بى كمان »

بوسون — بت، كهله، متعفن، حشرات، قمل، بوجك، قورت،
بوش — بوش، خالى، قوف، اجوف، قاغوق مغاك، كواك، ساده، غيرمزروع، سورولمامش ترلا، ايلاق، كوشك، ايشسيز،
بوشار — اضطراب، خلجان، طلاش سراسيمه، عجله كار،
بوشاق — ايدك ويتك آت، نمايش آتلرى، الاى ودوتما آتلرى، دسته باغلانمش بغداى خوشه سى،

—« مثال »—

«قطارده كى كيت كان بوشاق آتلرغه»
«قولين يشينك خان احدى ميندورونك»

بوشاماق — تخليه وخالى اولمق، بوش وايشسز اولمق، ايريلق وجدا اولمق،
بوشانق — واهى، پوچ، سبكمغز، بى مال، غافل، بى خبر، سست، كاهل، بى كاروبار، بى مغز
بوشناق — بر قبيله اسميدر،
بوشغانج — اجنه، زيان، عفريت، غض غض،
بوشق — صارق، سله، عمامه، دستار، پوشك،
بوشماق — تسكين عطش ايتمك، تلذذ ايتمك كوشمك، مضطرب اولمق،

—« مثال »—

«نى باك صاف كونكل سارى چرخ
سالسا كدورت، زلال كوزكوسينى
سايه قيلغالى بوشميش »

بوشنماق — ايريلق، منفك اولمق، جدا اولمق، مطلقه،
بوشورغانماق — تأليم تفجيع ايتمك، اضطراب ويرمك كدر ويرمك،

—« مثال »—

«بوشورغانماى ساليب بارغانلاريغه»
«اجازت بيردى هم قالغانلاريغه»

بوشوقاق — متعفن اولمق، خلجان ايتمك، ضجرت چكمك، مغموم اولمق،
بوغ — دومان، بخارات، اسليم، كرناى، لحاف، اغاجلرك قابوغى، سورناى، بورو، تومان، دم، ايصلمق، نفير،

—« مثال »—

« ذيل وزنك وبوغ وناقوسه قياس
اتمانك مونى، خوش نوادرخوش
صدا خوش نغمه خوش آوازنى »

بوغا — صیغیر آیغری • طوشونك بیوکی • حیوانلرك وقت ازدواجی • قید وزنجیر • غل • ایسکیل • کیشن • جنکیز خانك سکزنجی جدی بوغاخان •

بوغاچه — بوغوچه • بوغاز • غرتلاق • حلقوم • نای • کولو • طباق •

بوغاق — خفقان • اختناق • کوکل صیقیلاق • بوغوق • کمند • حلقه • قولاده • پای بند •

بوغاغو — بوغاو • بند • کوستك • زنجیر • دست بند

بوغجامه — بوغچه • بیوك بوغجمه ولحاف • چارشف وچادرشب • مزین ومکلف اورتی • دوکون ایچون قوریلان چادر • یتاقلیق جامه خواب •

—« مثال »—

« ته‌بته دوربوغجه بوغ جامه‌لار »

« بی‌عدد کیم خواب زربفت جامه‌لار »

بوغجی — یایك کوشه‌لرینی محکم ایچون باغلنان ایپ • باغ • کریش •

بوغداق — اغاجلرك قبارمش اولان یری ودال چیقه‌جق محل • بوداق • کره وعقده • نباتات •

بوغدایق — هماقوشی • عنقا • سی مرغ •

بوغدای — کندم • حب • آلتنجی بر وجه اطلاق اولنور • سنبله •

بوغدای باشی — خوشه • دسته • وشق • سنبله •

بوغری — آیغر • ایکی کوهنلی نردوه • ایکی هورکوشلی شتر

—« مثال »—

« هرتیوه‌دین بوغری بولماس نر بولماس »

« هرآدمدین سید بولماس ایر بولماس »

بوغرا — شعریه • رشته آشنه بکزر بر نوع طعامدر • اوبرا • اون آشی وآش آرد تسمیه ایدرلر •

—« مثال »—

آش بوغرا ایستبان آخشامکه قالمی اولامن • اوبراتیز کیلتوزمه سنك بیربیر صاچنیکنی یولامن »

بوغم وبوغوم — بند • کره • عقده • پیوند • بوکوم •

—« مؤنس »—

« بولسه‌تنیده بوغوم نشانی »

« کیسکین خطیکا یتر زیانی »

بوغماق — تضییق • تخنیق ایتمك • صیقمق • بوغمق •

—« مثال »—

بولیده آسان اولوم ایستار ایرسانك « زلفی تاریغه آسیل یوقسه بوغول »

بوغماق — بوغوم یری • بند • حلقه • فاصله • عقده •

بوغمه — بوغندی • بوغوق سس • اختناق • خرخر • غغه • امر بوغمه •

بوغناق — یاغورسز شدید فورطنه • بوغوق سس • بوغلق •

بوغو — آهو • کیك • غزال • بوغلش • نخجیر • زوانه • قلاده • برقصبه اسمیدر •

—« مثال »—

« کوییا صیدلار دین اول چنکل »

« واقع ابرذی تولا بوغوومرل »

بوغور — بوخور دوه • ایکی کوهنلی جمل •

بوغور سیماق — دوه قیزمق • دیشی دوه‌یی بوغوره طالب ایتدرمك • الشدرمق •

بوغورساق — بیرام ومبارك کیجه‌لرده اقمه یرینه کیجمشلرك روحنه پیشرمش اولدقلری مثلث خمیردن بر نوع طعامدر •

بوك

بوغوز — بوغاز• حامله• پچید• منصب• کولو• نای•

بوغورداق — بوغورتلاق• حنجره• برنوع قیل قو یروق• حلقوم• ککرداك•

بوغوز لاماق — ذبح• قتل• اعدام• واهلاك ایتمك• بو یندن کسمك• أولدرمك•

بوغوزلغو — حلقومی• حنجره‌سی• کلوسی• نای• بوغازی•

—« مثال »—

« یخشی دوسته هر نیمه‌نی ایچورما»
«حرام حریش بوغوزینکدین کیچورما»

بوغون بوغون کسمك — بندبند پاره‌لمك• بوغوم بوغوم جدا ایتمك•

—« مثال »—

« بوغوم بوغوم بوغمیندین کیسار
بوسانك ایلکیم • ینه سینك
ابتا کینك کردیدین جدا بولماس »

بوغین — شوکینه• بوکینه دیمکدر•

—« مثال »—

« دوستلار تلبه لیغم عیب ایتمانك »
« آلدی عقلیمنی منیك بوغنا کینه »

بوقتو — کین• دام• پوصو• کینکاه• کیزلنمك• پنهان ومخفی دورماق»

بوقتورماق — دام • حیله • ترتیب ایتدیرمك • پوصدرمق• کین قوردرمق• بوکتورمه

بوقتورمه — دشمنك ظهر ینه پوصویه یاتدیریلان عسکر•

بوقچورمه — یایك کیریشی• وزه• وتنابی•

بوقاق — قطع ایتمك• پاره‌لمك• توزیع وتقسیم ایتمك• پوصمق• کین قورمق• شق وکسمك •

بوك — اورمان• یول پچید• اغاجلق دبه• طوغای• چنکل• چکلك• امرتافتن• کر• کوشه وکنار• خم•

بودر

بوکولمش — تاولنمش ایپ• پیچیده• ریسمان• بافته•

—« مثال »—

« هجر دشتیدا غمینك برکوه قاف »
«بار عشقك‌دن بوکولمش دور بیلیم»

بوکاوبوکه — کوراشجی• پهلوان• کشتی‌کیر•

بوکاول — بکاول• وکیل خرج• کهیا• آش خانه ناظری •

—« مثال »—

« شدآلدیده ایکاوی اویله مقبول »
« دیوان بیکی بیری بیری بکاول »

بوکات — سرآب• بند• بستن دریا •

بوکاتلاماك — سد چکمك• تسدید ایتمك• صواوکنه حدچکوب• ایرکیردرمك• یوکسك یره صوچیقارمق•

بوکالماك — استغراق• غشیان ایتمك• سرسم مضطر اولمق• ناچار قالمق• عاجز•

بوکبولدوك — یوغورت• ماص• جورغات• قتیق•

بوکر — طولو• چورور•

بوکراك — بوکورك• کرده• کلیه• بوبراك• میمنه• میسره• صاغ بوبراك میمنه• صول بوبراك میسره •

بوکراکجی — محاربه اثناسنده یمین ویساره ترتیب ایدیلان عسکر• ونظام وطابور•

بوکرایماك — انحنا ایتمك• اکریلمك• پیچیده اولمق• خم اولمق•

—« مثال »—

« چرخ شب کردیغه کویانقدعمرینك
دور غرض • تیکرانکاهر تون که
ایکی بوکرایب ایلانه‌دور•

بوکرولجه وبوکرلجوك — ثامر• ماشی• حرکت• یول یوریماك•

بوکرون — تهیگاه• اکرك‌التی• بوش یر• بر مهمه یرامزشی• مستدرك•

بوکسا — بدنك قوشاق يرندن يوقارو طرفى • کرك بالاسى • سينه • ظهر •

بوکمك — مقوس ايتمك • منطوى غزل تفتيل ايتمك • درهم ايتمك • پيچ وتاب ايتمك •

—« مونس »—

« يار عشقيدين بوکولسه قامتم
ايرماس عجب • کيم بو بيريوکدورکه
خم بولميش آنك آستيندا قاف »

بوکان — بوکون • اليوم • امروز •

بوکوتلاماك — بوکوتلاماك • آقرصويك يولينى بند وسد ايتمك • باغلاق • قيردوکمك •

بوکور — جنب • پهلو • کوه وکنار • کور • مزار • يان • چيت • حد •

بوکورتکن — بوکورتلن • شجرهٔ موسى • ترموش •

بوکورماك — حيوانانك تفرد ايتمسى • باغرمق • ديرين سس چيقارمق • فريادو فغان ايتمك

بوکول — اکراسبابى • ادوات زين • خم وچم اولمق

بوکولوم — قورتلش • طابانمش • پيچ وتاب • موئنى • اورمه • شکنج • قات • چين • طولاشيق •

بوکى — بوجى • بوکو • سحر • افسون • جادو • نيرك • البستى • پرى خان • باشجى خاتون • بابالو • ماارقى • سالوس • وجابولوس •

بوکيلداماك — خفقان اولمق • يورك چارپمق • نفسى صيقلوب خلجان اولمق • زيق ودل تنك

بول — بانك اشباعيله اوقونمق اوزره وافر • چوق • مول • واسع وکنيش • زايد • فراغ • مبذول • برکت • کثير •

بول — بو • شو • حرف اشارتدر قريبه و حاضره • حصه وشق وتقسيم ايتمك • پارچه وپاره ايتمك • اول •

—« الله يار »—

«غيبت ويالغان بيله بولسونك سوزنك»
«تهمت وبهتان بيله بولغيل اوزونك»

بولاآلماق — ممکن اولمق • دسترس اولمق • موفق ومظهر اولمق • ايله کچورمك • وجوده کتورمك •

بولاشيق — بولانيق • آلايش • اماره • لکه • ملوث • آلوده • آميخته • قاريشيق • مخلوط •

بولاغ — چشمه • پيکار • عين • کاريز • ينبع قنات •

—« آکهى »—

«وصالينك آهولرى رام ايسامينکا تانك
يوق • که ايکى کوزدور ايکى موجليغ
بولاغ مينکا »

بولاغ اوتى — تره • صوکنارلرنده نشو ونما بولان • يابانى نعناع • پودينه وحولبوى •

بولاماچ — آسيده وعصيده ديديلان اونله بولانمش آش • اوماج • بولاماق»

بولاماق — اوجى ايصليغى • برنوع طعام •

بولاماق وبيلاماق — قارشديروب ملوث ايتمك • تيره لتمك • افساد ايتمك • بولاشديرمق •

بولاى — اولديم • بونك کبى • شوم •

—« مثال »—

« يوکورمه جيفه کوب قيلق بل وآى »
« بولاى ديب باى بساتنك بر مکيل باى »

بولباد — اسکى • ويراندو بوزوق • مندرس • خراب • فرسوده • کهنه • ويران •

بولته — سوز • سخن • کفتار • کلام • نطق •

بوجار موجار — عسکرك و اوردونك اجتماع ايده جك محل موعودى • مستحضره تجمع • تلاقى • ورديش • مصادف اولنه جق ير •

—« مثال »—

«چو یتولك آنینك جارو بولجاریغه»
« شه روم ایلی بیرلا پیکار یغـه »

بولجارلاماق بر آرایه کلمك• وتجمع ایتمك اوزره وعدویرمك•جمعیت و یغین ایچون بر یره طوپلانمق•

بولجاش — محل وعود• بولشمق ایچون تعین اولنان جای•وعد•موقع•جای جمعیت•

بولدورماق چاره کورمك•حل وپیدا ایتدیرمك توقف ایدەرك موجود ایتدیرمك• میدانه چیقارمق • ظاهر و نمایان• کیرو قالمق•

بولدورن — دیت•قصاص•انتقام•قیمق•

بولدوروق بولدرجین•بودانه•ورتیشك•بیدانه•

بولرماق — تنزل ایتمك• کندو رتبەسنه لایق اولان وقاری برطرف ایتمك • غیر مناسب ایش کورمك•

بولغار —— آلودەو بولامق•وملوث• طوایف اتراکدن بیوك قدیم بر قبیله اسمیدر که اتیل ایله یابیق بیننده متمکندرلر• وبر شهر اسمی واکثریسی دخی قسطنطنیه ملحقاتنده مسکن ومأوی ایلمشلردر• تلاتینه دخی اطلاق اولنور •

بولغاغ —— انقلاب • شورش • فتنه وفساد• تیرەلك•کدر•قاریشیقلق•

—« مثال »—

دیما کونکلونك ملکی قای چاغدین بو نوع اولمیش خراب • تابو کشـور اهلی غه توشمیش فراقینك بولغاغی»

بولغاماق — تلویث ایتمك•آلودەایتمك• بولامق• مخلوط ایتمك•

بولغانماق — فاسد•وتیرە اولمق•تکدر وتنفر ایتمك

—» مثال »—

« اتش عشقمی قاریشتورما »
«دودآهم جهانی بولغاماسون»

بولغاشماق — ساری لکه وآلودەوملوث اولمق•

—« مثالی »—

«کوزوم بولغاندی موج اشك دین وای»
« کوزونك کولاکدین عماندا آشوب»

بولغانجق — تیره• فاسد • خیره• لای آلوده • بولاشقلی •

بولغان —— چای و ایرماق صویی• و بر نهر اسمیدر که بلغا ولغا دخی دیرلر • آب جوشیده• قاینالمش صو•

بولغانجوغلوق آلودەلك•انقلاب•شورش•اختلال کشمه کش • قاریشیقلق•

بولغانوق — مغبر•تیره•فاسد•رونقسز• مخالف• پرتوسز• کوکل الودەلکی• روزتیره

بولغاوج — قاریشـدیریجی • وایلاندیریجی و جوریجی بو آلت ایله

—« کرامی »—

«کرامی غوزهٔ وصفکنی تیردی آوجی بیرلا • یوماغو پاغەسین هم رشته لاب الغاوجی بیرلا»

بولغوسی — اولوجیسی • ایشده کی

—« آکهی »—

«اوشبو تعریف آکهی بس بولغوسیدور چای غه • کم طرب افزای بزم حضرت خان اولدی چای»

بولغور —— بورغول • قایناديلوب • قیرلمش و وچاتلادیلمش بوغدای•نیم کوفته• مقشر• جوکوب•

بولغون — اسیر• جاریه• خلایق• چوری• قرناق• کوله• دوغما• بنده• ددك•

بولك — فرقه• کروه• جزؤ• طرف• حصه• قطعه• بشقه• ایروجه• طوپ وجمع پارچه وپاره• جدا ایتمك•

—« مثال »—

« بو عالم غدسین اعتماد ایتما کیل»
خدادین بولك نرسه یاد ایتما کیل»

بولك — برالای• فوج• زمره• فرقه• کروه• جماعت• طائفه• انبوه یغین•

بولماق — اولمق• کون• موجود• پیدا•

—« آکهی »—

« جهان شوخی غدآساندور اکرچه
آشنا بولمق • ولیکن سونکرا ایش
مشکل دوروراندین جدا بولماق »

بولماك — قسمت• شق• قطع• فصل ایتمك• پارچه و پاره ایتمك• جدا اتمك •

بولاکلاماك — بولکلمك• تقسیم وتقطع ایتمك• پاره پاره ایلمك• جدا جدا• لخته لخته • ایری ایری• دنك دنك• پای پای•

بولوشماك — بولشمك • حصه • اقتسام ایتمك• بایلاشماق•

بولوت — بلوت• سحاب• ابر• سونکر• میغ• دواء و علاج اسمی•

بولوش — بیکس • بولمه• اقسام• امر تقسیم• کوروش• موجود و پیدا •

بولوم — بولغو• وجدان• ادراك • عرفان• حل• ایجاد• دریا• فنا•

بوم — بای قوش• بای اوغلی• بورکوت•

—« مثال »—

« جو بیراقبالسیز مین طالعیم شوم »
« کیچارسه انکیما طویغون اولور بوم»

بونجوق — مونجوق• خرز• منجاق• بوجك قاپی•

بونجه — بوقدر• بو رتبه• بومقدار• مونجه•

بونجیلایین — بوقدر• بومقدار• بونك کبی• بو درجه

بوندور — اخذ• قبض • ایپ• خلاط• ارقن• اورغان• ارغمچی• یچن•

بونکار — بیکار• عین چشم• پونکار• کاریز• یتبع بولاغ• قناط •

—« حسینی »—

« ای حسینی چرخ ظلمی بیرلا
بولسامین داغی • اشك طوفانی
بیلا کردون بناسین بونکتارای »

بونك — پی• اربون• ابونه• پیشین ویریلان اقچه• اختیار پاره‌سی• عربوق•

بونکوز — بوینوز• قرن• شاخ•

بونماك — اسکی• فرسوده• کهنه• خراب• ویرانه• فرتوت• مندرس•

بونوغ و بونوق — تشخص• هیات• قیافت• شکل و شمایل• صورت •

بوی — قد• قامت• شعبه• سلسله• قوقو• رایحه ایس کیجه‌سی• بلند• بالا

—« مثال »—

« بوی برماس بر سوه توشتی آتی »
« منسلیب اولدی اودمده راحتی »

بویلوغ — اوزن• طویل• مدید• بوی صاحبی•

بوی اوتی — شنبلیله• حلبه• کارتنه• یابانی نعناع• پودنه •

بویاماق — تلوین رنك ایتمك• صبغ طلا ایتمك• الوان سورمك•

—« مثال »—

«وسمه بیلا قاشلارینی بویامش»
«کورایکی کوزلارینی سورمالامیش»

بویاغ و بویاق | بویا•لون•رنك•صبغ•

بویاغجی -- | بویاجی• رنك و بویجی•لوان•صباغ• رنك ریز•نیل کر•

بویاغلیغ — | بویالی•مصبوغ•ملون• رنکلو•

بویاوت — | طوایف اتراکدن بر قبیله اسمیدر•

بوی باش — | سراپا•باش ایاق•سرتاسر• بویداش• صاچباغه علاوه اولنان حریر و کوش دن بر نوع زیب و زینت•

—« امیر »—

«سنبل آهیم پریشاندور هنوز»

«ساچباغ و بویداشیدین سینی»

بویچه پوچه | بوی بوی• متخالف•قامتده متنوع• درجه درجه•

بوراکچی — | اوردونك قلبکاهی ایله ایکی جناحلرینك اوکنده قونیلان عسکر•وقرەول•

بوراك — | طوائف اتراکدن بر قبیله اسمیدر•

بوروغ — | امر• حکم• فرمان• یرلیغ• اراده پادشاه• نافذ• برات•

—« مثال »—

«حکمی جاری اویله دل افروز ایدی»

«بو یریغی بودهرارا نافذ ایدی»

بورولتو — | حکم کاغدی•فرمایش•اجرای احکام اثنای راهده عزت وحرمت ایچون ویریلان فرمانتذکره‌سی•

بویغالماق — | بویالماق•رنك وبویاسورمك•صبغ و لون ایتمك•

بویکیر — | بویالمش•رنك آلمش•صبغ و لون اولنمش•

بویلاماق — | بوی ایله اولچمك•بربوی کیتمك•باشدن آخره کیتمك•

بوی نغو — | سرکش•مختل•معند•کاهل•درشت و بدخوی•

بوینوز —— | حیوانات شاخی•بوینوس•قرن•

بویو —— | بوکو•سحر•افسون•جادو•سالوس وچابلوس•پری خان•ایصیق صغوق ایدیچی•

—« مثال »—

«ساچیربغاسین عجب یاراولدوم»

«بر بوی چیغا کرفتار اولدوم»

بویورماق — | فرمان•امر•حکم•اراده ایتمك•تبلیغ وسپارش•

—« مثال »—

«بیورماق سندین»

«بوکورماق مندین»

بویوك —— | عظیم•جسیم•اولو• کبیر• قوجه• سالخورده•ایری•کته•اولوغ•مهتر• اولکان• بزرك•

بویوکلار — | کرام الناس•کبرا•رجال•امرا•وکلا• شرفا• اولولغر•افندیلر• صاحبلر• ایونلر•

بویون —— | بوین•عنق•کردن• رقبه•

—« کامل »—

« قرمانیغه بویون قویوبان بارچه تاجدار • بیرسون خزینه داریغه هریل خراج وباج

بویون بوران | یشیل وقرمزی یه مایل تاجلی برقوش• وبرآلت•بیون بوکان•جلاد•قصاب•

بویونك — | قوشلوك بوی • وتویلری • بوی• قامت•قد•

—« مثال »—

«بویونکنی کوسترمنکا بوی باغلار آلای سنکا • مین شهر صفا کیتسام یادکاریم قالسون سنکا»

بيات

بهرادون —— ميمنه، اوردونك صاغ جناحى، و قوشونك اوك طرفى، و راستى،

بهلم —— طوغان، مشهور شكار قوشلردن بر نوعيدر، چرخ واوتلكو تسميه ايدرلر،

بهلى —— طوغان، الدوان، دستپوشك، بيلاى بهله، بلاكاى،

—« مثال »—

« القصه شه خجسته كوهر »

« تارتيب ايليكى كا بهله زر »

بى —— بويوك، اولو، آمر، بر نوع مأثركزنده، اسياى وسطىده بويوك بر رتبه اسميدر،

—« مثال »—

« شكر خوارزم شه عنايتى دين »

« عبدالرحمان بهادور اولدى بى »

بى بى —— ننه، بيوك والده، خانم افندى، والده سنك، اناسنه وپدرنك والده سنه دخى اطلاق اولنور،

—« مثال »—

« بولدى بى بى فاطمه جفت على »

« اول على شير خدادور اى ولى »

بيا —— عادى، قديم، بياغى، بيات، ساده، اسكى، كهنه لنمش، جوقدن قالمه، شب مانده،

بى بى آتون —— معلمه خاتون، مكتب خواجه سنك حرمى، اووقات ودانشمند،

—« مثال »—

« نصيحت تينكلاكانلار بى بى آتون »

« قولاق بيرماس يمان اورغاجى خاتون »

بيات —— اسكى، قديم، بر ترك عشيرتيدر، كيجه دن قالمش طعام، شب مانده، علم موسيقيده

بيتماك

برمقام ونغمه اسميدر. نوانغماتنك ملحقاتندندر.

—« مثال »—

« ايتدى بو نوانى راست قيلدى »

« عشاق اوقوبان بيات قيلدى »

بيان —— دوائى تلخ وشيرين بويه، وبين، شرين بويان دخى ديرلر، اصل سوس،

بيداك —— ببك، مردمك، قرةالعين، سربست، آلوفته، چاپقون، شرارت،

—« مثل »—

« ايماس بو خال كه كوز عارضينكغه يتكاندا، قاليب دورور يابوشوب عين شوقيدين بيباكيم »

بيبى و بى بى —— خانم، خاتون، بانو، آيم، بويوك انا و ننه،

بيتچاكا —— كوچك، جوجق، اوفاق، خورده، خورده، بچه وبالا، صغير اولاده اطلاق اولنور،

بيتوكجى —— كاتب، يازوجى، خطاط، ميرزا، نويسنده، ديوان، صاحب قلم،

—« مثال »—

بتكوچيلار بتاك اوچون صف توروب

يازغوچيلار يازمغه خف اولتوروب

بيتماك —— نابت، نشو ونما بولمق، يازمق بيتيلك، بيتمك، وخلاص اولمق، توكمك، اتمام، يابيتق، اعمال اولمق،

—« لطفى »—

« عارضينك دورنده كورديم نقش بسم الله نى، خط و خالينكا بتبدورلار كلام الله نى »

بیجاك

بیتی — یازدی• تحریر وترقیم ایتدی• نوشت ونوشت• کتابت کرد• اتمام وخلاص اولدی• قالمدی• نمودار• ظهور• پیدا کوکردی •

بیتیك — یازو• مکتوب• رقعه ونامه• بتمش• خلاص• ونابت اولمش• جیحون یعنی آمودریا اوراسنده بخارایه تابع بر کوچك قلعه اسمیدر •

—« مثال »—

« درد هجر یغی نی بیلکای یوسه اشکیم صفحه نی • اول مسافرساری کیم کاهی رقم قیلسام بیتیك »

بیتماك — یازمق• بیتمك• تحریر وترقیم ایتمك• نابت و پیدا اولمق • التیام بولمق• میدانه کلمك• نمو ایتمك• انجام واتمام• ظاهر ونمایان• توکنمك•

—« مثال »—

ظلم ایله یتیکورکان آزارینك رعایا کونکلیغه • بیر جراحت دور که بیتمز هیچ بیر مرهم بیلا »

—« دیکر مثال »—

هم اوشال توفراغدین ساچیب قوروتونك نامه نی • یازسنکیز اول آیغه جسمیم توفراغ اولغاندین بیتیك»

بیتیم لیك — اوصلو• منتظم• مرتب• ترتیبلو• زیبنده • یاقشیقلی • توانا• بی عیب و بی نقصان•

بیچاق — سکین• بیچاق• آلت قاطعه• کارد• بیچق

—« مثال »—

یوق ایسه کیل قهر بیرلا کوکسما• «اوربیچاق واوربیچاق واوربیچاق»

بیداو

بیچاك — ایکنه• ابره• سوزن• بوغاجه• زینت• آرایش• سمبوسك کبی ایچروسی قباقلی وکوفته لی خمیردن درت کوشه لی بر نوع چورك •

—« مثال »—

یارامی تیلکالی باشینك اوزه بیچاك موایکین • بیچك دارشته جانم یاخود ایپك موایکین »

بیچق — دستره• اره• منشار• بورنده• کفش دوز و ایتکجی وقوندره جیلرك آلت قاطعه لری•

بیچماك — کسمك• بریدن• اجتزاز• احتصاد• قطع• شق ایتمك• بیچمك•

—« غریب »—

« دولتلیغدین دولت کیتدی نوبت » رقیبلرغه یتدی • ساقی اجل مین توتدی کفن تونوم بیچلماس مو »

بیچوق وبیچوغ — یارم• نصف• کدك• بورنده سقط وعلتی اولان• وبورنسز• وبینی سز•

بیچین — باچین یعنی چین پایتختی• حصار• قاپو• میمون• مبارك• همدونه• بی عقده• بوکلومسز• بی جان•

بیچین ییلی — سال ترکانیك طقوزنجی میمون یلیدر•

بیختی — قوروتلمش• وصوینی چکمش ات • قدید• قاق• باستورمه• کوشت خوشك کرده• غلبار ایتمك• الله مك• بیختی• بر نوع شتور ودیوه

بیخماق — تنفر ایتمك• بیقمق• اوصانمق • کلال وملال•

بیداو — صوی وجنس آت• بدوی• کحیلان• اسب عربی• دونده آت•

بیرکینه و بیرغینه

—« مثال »—

« بیداو آتینك تعریفینی دیالم »
« هر هنری اوچ باشنده بیللودور »
« اوچ باشندن قدم قویدی بیشنه »
« الم یتمز ایکرینه بیللودور »

بیده —— قوروعلف • یورونجه • سه برکه • یورونجقه • آت اوتی • بیچلمش و طولغمش اوت •

بیر —— بر • واحد • یك • تك • طاق • یکه • یکتا • ویر • ده • اعطا •

بیربیر —— بربر • یك‌یك • تك‌تك • ایری ایری • جدا • جدا •

—« مثال »—

« بدنلر یاتیب باشلاردین جدا »
« بولوب جانلری بیر بیر یغافدا »

بیرار —— برر • یکایك • ایری‌ایری • جداجدا •

بیرارته —— بردانه • یك‌دانه • یکانه •

بیراو —— بریسی • برکیشی • برآدم • برکمسنه •

—« نوائی »—

بیر اودین رشك کیلتوردوم کیچور مککا
خیال ایچره • نی اوتغای حالیمد
کر ایل بیلا کورسام وصال ایچره •

بیردیك —— برابرجه • دائما • متوالیا • بردوزیده • بر رنکده • برهیئت و برطورده و بر طریقده •

بیرکا —— برلکده • متفقا • برابرجه • مجتمعا • همدکی • معا •

بیرکینه و بیرغینه —— آزجق • براز • قلیل • اندك • کتر •

—« مثال »—

« الدی کونکلو منی منینك بیرکینه
دلبر کینه • تیشی کوهر کینه
لبلری شکر کبینه »

بیرکیشترماك

بیرین بیرین —— برابر • برار • یك‌یك • تك‌تك • جداجدا •

بیریول —— برکره • بردفعه • برمره • برمرتبه •

بیراقاق —— برالقق • ارما و ترك ایتمك • فراغت ایتمك • خالی اولمق • صرف نظر • ماندن وکذاشتن •

بیراك —— برنوع قالین بز وسائر بافته • ویلکن بزی • وسنجاقلر • قونیلان پارچه و علامت وقوماش • اسیای وسطیده توربه‌لرك دیرکنده • توغ و بیداقلره و بیراقلره علامت ایچون قونیلان الوان پرچه •

بیررسق —— اورج • روزه • صوم •

بیراق —— بیراق • سنجاق • بیداق • علم • بلو •

—« مثال »—

« سپاه‌لر الکیدا سنجاق و بیراق »
« یلولر سبز و پستاق قیزیل آق »

بیرك —— قاتی • سخت • سرت • محکم • حفظ و حراثت • اسیای وسطیده لشکرك محافظه سی ایچون برنوع عمل وتنبیه •

—« مثال »—

یکلك محکم اولغاج چیکیب قیلدی پست
آتینك دیك که بیرك اولساماهی نی شست

بیرکاماك —— برکلك • تجمع اولمق • طوپلانماق • تراکم و تحشد اولمق •

بیرکای —— ویرسون • عطا ایتسون • تیه • اداکند •

—« مثال »—

« دریانیك اول یانیدین کیلدیم سیرا »
« جوره جان بیر بوسه بیر کایسز بیرا »

بیرکیشتورماك —— برلشدرمك • الحاق و جمع ایتمك • طوپلاشدرمق • تقسیم وتوزیع و حصه ایتمك • برینه ویرمك •

بیرکو —— ویرکو، صالغیت، آلیش، مال میرینك استیفا واستحصالی، زکواة، خراج، باج

بیرکوبجی — ویریجی، عفوایدیجی، غفور،

بیرکوسی — ویره‌جکی برشیی،

—« مثال »—

« بری سیدین ایکی کس آلساحساپ »
« مملکت ایچره توشار کوپ انقلاب »

بیرکتماك —— سدو مستحکم ایتمك، حفظ و قردو کك، بندوبست ومتین، حبس وقپاتمق،

—« مثال »—

بیرکیتیبدور که یانا کیلماکی امکان ایرماس
کسه اندین خبری تاپماق آسان ایرماس

بیرکیشماك —— اراشدرمك، قاتیلاشماق، تحکیم ایتمك، طوپلاشدیرمك، وجمع لاشدرمك بریکتیرمك، صفی آراسته ایتمك،

—« مثال »—

« عشق آرایش باغریما اورسام
ایچارمین قان داغی، بیل چیکارمین
هجر اوقدین بیرکیکان پیکان داغی »

بیرلان و بیرله —— ادات ربطدر، برله، ایلان، ایله کبی، مع، وبا معناسنه، هم،

—« مثال »—

« مینیك بیرلا همراه کیتان مرداوله »
« که قایترسه قانچیق ونامرداوله »

بیرم —— بیرام، عید، حیت،

—« مثال »—

« قیلسون کرم حی تبارك »
« بیرام حیتین سنکا مبارك »

بیرماك —— ویرمك، تأدیه وایفا ایلك، اعطا ایتمك، دادن، ادا ایلك،

—« مثال »—

« الله دیکین جان بیرکین »
« کیتمان اورکین نان بیرکین »

بیرو —— قدیم، عتیق، اسکی، کهنه، فرسوده، قدیم الخدمه، امکدار، مجرب،

بیری —— بری، برو، اشارت تعریف ایچون زمانه ومکانه وقرینه دلالت ایدر،

بیروبار —— تنکری، یزدان، حق تعالی، واجب الوجود، کردکار، خداوند، کبریا، پروردکار،

—« صوفی »—

« عزازیل دیدی ای پروردکارا »
« کیم اوچون خلق ایتیب سین بیروبارا »
« عزازیلغه خداوند جهاندار »
« دیدی قیتان بو سری سینکا اظهار »

بیریکماك —— برکك، طوپلانمق، اجتماع وتراکم وتحشد اتمك، برلشمك،

بیریکتورماك —— جمع وادخال ایتمك، بریکدیرمك، طوپلاشدیرمق،

بیری —— قدیم الخدمه، امکدار، پسندیده، مجرب الاحوال، اسکی،

—« مونس »—

« پادشاها قیل کرم مونسغه تا اقبال ایله »
« تاپغای اول بیری قولونك ممتازلیق اقرانیغه »

بیریکی —— بریسی، بری طرفی و یانی، ویره‌سی، ویریله جك شی، نسیه، بورج، قرض،

—« مثال »—

« بیریکیدین سوروب چو صورت حال »
ظاهر انکلاب که نی دوروور احوال

بیریکیت —— بریکیت، جمع وتحشد، تراکم وطوپلانمق،

بیرز —— ما، بز، یلدیرم، شعله، آتشین، چاقین، بیرز این، دلیك، قوغوق، بوزوکرباس، بیزودرفش،

بیزاك —— آرایش، زینت، زیب، سرانداز، مرصع قصبه، زیور سرروی.

بیزاکچی — زینتلندیریجی، آصقیجی، مشاطه کر، آرایشجی.

بیزاکلیك — برکلو، آرایشلو، نمایشلو.

بیزاماك —— تجمل وتزیین ایتمك، طوناطمق.

—« مثال »—

« اول قد و یوز هجریدین اولسام
بیزاب کلبرك ایله، توفراغیم نینك
باشی اوزره سروایکیب میل ایلا کیل »

بیزکاك —— اصتمه، حما، ورجه، تیترتما، قاقشاتما، تب، لرزه.

—« مثال »—

« قورقوسیدن تورمیوب ایشردی »
« بزکاك لی کشیتیك تتراشـوردی »

بیزلاووق — قوف واجوف قباقکه چوجقلرك انچنـه کیك وداش پارچـه لری قویه رق اوینارلر، قبـاق اوینی دخی دیرلار.

بیسریك — قوتلودوه، شتور نرو زور.

بیش —— بش، پنج، خمسه، برعلاج اسمیدر که پرنی، وجد وارخطای یه مشابه در، زهرلی وسمنی اولور، بیش میش هم درلر.

بیشار —— بشر، بنجی، خمسی.

— نوایی »—

حواس خمس ایله مقصود اولمدی مدرك
کونکل نی تاب ایکی اوچ عضو بیش
ایماس بو بیشاو »

بیشاولا بیشالاسی — بشیده بردن، یکپاره، همدکی، جمله سی.

بیش بارماق — بش لیلی، عرفجه، چاقردیکنی برعلاج.

—« مثال »—

« جنسی بیرلیك هر کسینك برعقلی بار »
« بیش بارماق بردکل کوپ فرقی بار »

بیشلاماق — بش ایتمك.

بیشتوغ — ایو پیشمش، بیسکین، پخته.

بیش بالیغ — ترکستانده چینه قریب بر مملکت اسمیدر.

بیش اریق — ترکستانده خوقنده قریب بر موقع اسمیدر.

—« مثال »—

« حاکم فرغانه خان عدل ناك »
« بیش اریغدین اوتمین اولدی هلاك »

بیشقارماق — دوشنمك، تذکر، تخطر وتفکر ایتمك، تخیل واندیشه.

بیشیك —— بکدی، بسه، میشق، حره، کوربه.

—« مثال »—

بیش بیش دیدم پیشکرلریم قاچیب کیتی
توتای دیدم توروب سحراب آشیب کیتی

بیشیك —— مهد، کهواره.

بیشیماك —— صللامق، ترتیمك.

بیطاق وبیطال — قصراق آت، دیشی بیطل، بیه، ماچه مادیان.

بیغ —— بیق، شوارب، موی لب، قصد، امل، فکر، عزم.

—« مونس »—

« ایکی یاندین دیلاورلار چیکیب تیغ »
« قیلیبان بربرنینك جانیغه بیغ »

بیغلامیش — اتمام اکمال، انجام، نهایت، غایت، پایان، بی حد.

بیغو —— طوغانه بکزر برنوع شکار قوشیدر.

بیقرنات — مصروف، خرج.

بیقین —— پهلو، تیکاه، یانباش، قبورغه.

—« مثال »—

« بهادورایدی رزمده اولدی تنك »
« بیقیندین اوتوب کیتی تیر تفنك »

بیك — بك • آمر • حاکم • کبار • متصرف • صاحب • سردار • دره بیکی •

بییك — بویوك • بزرك • جسیم اولوغ •

—« مثال »—

« بییك تخت اوزره مقام ایلدی »

« وصیت ایشیکا قیـام ایلدی »

بیکات — بیوکلر • آمرلر • آزاده قیز •

بیکاج — محترمه خاتون • خانم • آیم •

—« مثال »—

« دهر زالیدین مجرد ایلیان قیلدیم طلاق • بولدیم هر کزقوان کیدك جهاندا بیر بیکاج »

بیکانماك — بکنمك • پسند ایتمك • انتخاب ایلك •

بیکز — ایشق • رونق • نور • درخشان •

بیکه و بیکا — محترمه قیز • کوچك خانم • اصلی بك خاتون • هنوز • تأهل ایتمیان قیز • هندیلر بیکم صاحب دیرلر •

—« مثال »—

عشق که یولسایامان وبخشی دین باك ای کونکل • یوق تفاوت کر بیکه بولسه ویاخود کرمیرك »

بیکیك — بند • مربوط • باغلی •

بیکیم — بك خاتون • خانم •

—« لطفی »—

« رازدیلی کورکلی جانانه آیتینك »

« احوالمی اول بیکمه وخانمه آیتینك »

بیکین — مانند • کبی • طبق • مثل •

—« مثال »—

« کیم کوروب نرکس بیکین کوز بیرلا کل دیك یوزلارین • بیل کابریب عقل و فهمین مست و حیران قالدی »

بیل — بیل • کمر • میان • کرکاه • اینجه طاریرلار

بیلاو بیله — ادات ربط در • ایله • ایلان کبی • مع • با معناسنه •

بیالی — الدیوان • دست پوشك • بهله • بلاکای •

بیلاغ — بیله کوطاشی • مسحد • قیراق •

—« مثل »—

« بدنی آیینـه تیك صاف تورور »

« بیلکی نقره شفاف تورور »

بیلاك — قولك نبضه یری • رصغ • معصم • ساعد •

بیلاك یوزك — بیلازیك • معصم • اساور • دست بند •

بیلاکجه — مجرملرك اللرینه اوریلان زنجیر وبند کونده وحلقه •

بیلاکی و بیلالی — آنك یانندهٔ مصاحبتده و معیتنده برابر

—« مثال »—

« کیم کیلور تاجر خطایی زاد »

« بیلالی بیرکنیز خوب نهاد »

بیلاماك — کسکین ایتمك • ایتی ایتمك • تسنین تشحیذ ایتمك •

بیلان — با و برابر • ایله همراه • معاً

بیلاو — بیله کو • و بیلیکوطاش • قیراق

بیلباغ — قوشاق • کربند • فوته •

—« مثال »—

« بازار بارادور قیز کینـه «

« بیلباغ آلادور قزکینـه »

« یوز نار کرشمه لار بلان »

« سودا قیلادور قزکینه »

بیلتور — بچن سنه • سال کذشته •

بیلتورغی — بچن سنه کی • اوتکان یل •

—« نوایی »—

اولسادیب ایردینك نوایی تیرکوزای وصلیم بیـله • بیلتور اولکانلار بیله آنی برابر بولدی توت »

بیلیك

بیلدورکا — قامچینك دستکینه اوریلان حلقه.

بیلکات — اخبارات. حوادثات.

بیلکو — نشان. طامغه. اثر. مهر. علامت.

بیلکولوك — بللو. معلوم. نشانه لو.

—« مثال »—

« عشق اوتیدین قونوغونك داغنی
قویدوم کوکسوما . اوزنی بو نوع
ایلادیم عشق اهلی ایچره بیلکولوك »

بیلکوت — طوائف اتراکدن بر قبیله اسمیدر.
بلنمش و طانیلمش.

بیلکورمه — اثر. علامت. نشان. اماره. فهرست.

بیلکورماك — افاده. بیلدیرمك. تبلیغ. اعلام. اشعار
ایتمك. تعلیمات ویرمك.

—« مثال »—

« زلفی وصلین ایستاسام رخسار مهر
آفروزیدین . یوق عجب چون
یل کیلیشی بیلکودور نوروزیدین »

بیلماك — وقوف علم. معرفت کسب ایتمك. اعتراف
حل و کشف ایتمك.

بیلنك — مضطرب. کنك. اسم. لال. الکن.

بیله و بیلا — بیلان و بیلجی. دانشلی. معلوماتلی.

بیـله — برله. برابرجه. معاً. همراه.

—« فضلی »—

کل یوزونکدا زولفونکی باغ آرا
نمایان قیـل . لاله بیـله سنبلنی
داغ ایتیب پریشان قیل »

بیلی باغلی — طوغانه مانند بر قوش اسمیدر. کنایته
استوره و سپورکیه دخی اطلاق ایدرلر

بیلیـك — علم. دانش. فهم. مهارت. درایت.
وقوف. معلومات . نشان. طامغه.

بیبك

—« مثال »—

« بیلیك شاه ایلا سا حیوان نینك آتین
« نی تانك کر کیمسا تابسا شاه ذاتین »

بیلیم لیك — دانشمند. عارف. ذکی. دانا. حاذق.
هنرمند .

بکیم و بیکیم — اغاجه. خاتون. خانم. بی بی. طوطی.
آیم. هندستانده خانملره بیکیم صاحب
دیرلر.

—« مثال »—

« بیکیم صاحب منیك عرضیمنی ایشیت »
قیپونکده برقولنك من دادمایت .

بنیجیك — قوشیجی. آت. بندله جلك آت و حیوان.

بنیك تات — بر نوع طعام اسمیدر. یملك. وآش.
وطورلو.

بنیکراماك — بکزمك. شبیه. نظیر. عدیل اولمق.
مطابقه. مماثله ایتمك .

بنیکیز — بیز. چوالدوز. چهره. یوزرنکی.
روخ. جمال.

—« مثال »—

« سفره باستوروق وهم کیکزآل »
« پاکوی موی جنك وهم بکیزآل »

بنیکزیش — شباهت. نظیره. مطابقت. مانند.

بیوه — ثیبه. طول خاتون. ارامیل. بی زوج
و بی شوهر.

—« الله یار »—

« شکسته بیولر نی دردی ایچون »
« اسیر خلقنی آهی سردی ایچون »

بیه بیه — قصراق مادیان. بیتل. اورغاجی.

بییـك — بیوك. جسیم. بزرك. اولوغ. سردار.

فصل پا

پات پات — اصواتندر * چابوك چابوك * تیز تیزه دخی اطلاق اولنور * چوجقلرك دخی كیل و چامور ایله اوینادقلری بر لعبدر *

—« نوایی »—

« توتوب كاهی زنخدانین مكرر
ایلاسام پات پات * كوروب كل لار
آچیلغان باده دین رخسار باغیدا »

پاچی — پیاده عسكری * والمان وسپاه *

پاخسا — چاموردن معمول دیوار قلعه * ورباط اطرافی * توپراق وطوله * وسرت كیل وچاموردن یاپلمش بنا *

پاداش — آیاق كیراسی * مزدپا * پانداز *

—« امیر »—

كلیم ساری كر كیر سنیكز جان نقدی
دور پاداشینكز * كوز اشكی بر له
سوسپیپ مژكان بولور فراشینكز »

پاده — سوركی * خركله * صغیرت ماج * اوكوز واینك سوریسی *

پاده چی — سوریجی * راعی * چوبان *

—« صوفی »—

« بو شبهه لی جهاندا بی شبهه مال قیدا »
« ای پاده چی نادان آش حلال قیدا »

پارخی — حربه * نیزه * سنان * مزراق *

پارلاماق — منور متجلی * شعشعه كسب ایتمك * ایشق لنماق *

پارو — كورك * بیل * كتمان *

—« مثال »—

« كه بالچیغ پشته سین توكی ایتیك بیل
« و یا پارو بیله قار آریتور ایل »

پارزه — صپان * قلوق *

پاس — زنك * ژنكار * پاصلنمش ولكه لنمش * بی جوهر و بی طراوت *

پتك — پایتاب * آری قوغانی * مخبث * ومكدر * پنك كفش *

—« مثال »—

« كوزدین اوزكا یوق ایاقینكغه مناسب
بر كفش * مژه دین لیف قیلیب
پرده سین ایتسام پتكینك »

پاكو — اوستره * موص *

پایه كه — مسافرلرك قوندره چیقاردقلری محل * اوزاقدن آت قوشتورمق * جبریت *

پتیكه — قورصاق * روده * مصرین *

پتكه — صاریق * عمامه سونجندن صاریغنی كوكه آتمق * وهوایه فرلاتمق *

پخسته — پاموق * پنبه * ماموق *

—« مثال »—

« تیقیان پخته قیلدی محكم آنی »
« ظروفلارانك آراسنی یعنی »

پراولیك — اسارت * مملوكیت * عبودیت *

پران — اوق كبی اوچوجی * تیز * توند * چابوق

—« مثال »—

« اوقی كیم اول اوت بیر لا پران بولوب »
« عدو خیلیغه آفت جان بولوب »

پرپی — ییلان طاشی * جدوار خطایی *

پرتل — برتی * اوفق دفك * اشیا والبسه * اشتور و یابو یوكی پرتل *

پرزم — بر نوع فاصولیه ولوبیا وبقلا *

پروانه چی — فرمانبر * مابینجی * سرقورناباش وكیل وصدراعظم قایمقامی ومعاونی *

پلنك

—« مثال »—

«عرض ایتدی وقوللوغین بیتوردی»
«فرمانه‌جی یرلغین کیتوردی»

پری خوان — جنداراوقویجی، ساحر وافسونکر، دف وچالغی وکورلتی ایله اجنه و زیانزده‌یی اوقویجی وبوی ایدیجی.

—« مخزون »—

«زلفیدین عنبر ساچار رخسار اوتیغه اول پری، اویله کیم مین تیلبه چون باشقدر پری خوان اویناماق»

پست — الچق، واشاغ وپایان، تحت.

—« مشرب »—

«قدی خم لارده دوربارى حقیقت»
«یاغار پست یرکا دائم ابر رحمت»

پسته — فستق.

—« مثال »—

حرمتم بارذودیار انلار بیر وبارینك آلدیدآ، اسمانی پسته پوچاقی غه جاقیلدیم بوکون»

پشکال — یغمور موسومی، ایام بهار، ربیع، بلوتلی هوا، چوجقلرك كزلنمه او یوننك بیل له وانا یری.

پشه — سیوری سینك، ناموس، کوبدلك.

—« خمسه »—

«مکروافسون غایتیغه یتیکوجی»
«پشه بیرلان پیل نی جفت ایتکوجی»

پلال — ذخیره کومه‌جك محل، اوره و انبار زمینی.

پلپوش — طونك ودستدنك ونوانك التنه قونیلان اغاج وپایه‌لر.

پلتك — طم‌طم، باضیق سویلر، لکنتلو، کلالتلو، پدپه، طوطله.

پوچك

پقته و پلخته — بریانی قرلمش بو مورطه و بر بولکی ایریلمش، پارچه، جزو، پاره، اندك النمش وبر مقداری جدا اولنمش.

پنجر — چوغندر دنی دیئور، سلق بوستانی، پازی، پانجار، اسیای وسطی‌ده لبلبی دیرلر.

پندوك — چیچك مغی وغنجه‌سی وفیندوق وبوداغ یری.

پنه — کوشه وکیزلی یر، پنهان اولنه‌جق مقام، وجای خم، سنکر، دشمن وظابطه‌دن اخفا اولنه‌جق یر.

پنه‌لاماك — کیزلنمك، پناهلنمق، تستر ایتمك.

—« مثالی »—

«دلبریم قایدین کیلاسین روی مالینك پنه‌لاب، مین سینکا الا بیرایم آلتی باغنی آرالاب.

پنیر — جبن، پنیر، لور، پالا، پنیر مایه.

پو — چو، بو، تکو، پوجستجو کبی کلمه سندندر

—« راجی »—

«یتیب بر بریغه ایلاب تکو پو»
«مونکا اول یتکیروب تیغین اکابو»

پو یاماق — پلتکلمك، طم‌طم سویلك، پدپدلنمك، طوطله سویلك.

پوپوش — هدهد قوشی، پوپتوش، پاخته.

پوچ — قوف، یرامز، بوش شی، اجوف، خالی وکواك.

پوچلیغ — بوشلیق، یرامزلیق، قوف واجوفلك.

پوچك — قلب وناسره پول وسکه.

—« مشرب »—

قلندر مشربینك مین ایکی عالمینی تیپیب اوتوم، بهشت وحور وغلمانین بوچك بولغه ساتیب اوتوم»

پوس —— دومان• سبسك• كدورت• زنك• پاص•

پولاماك —— نفس ایتمك• و پوفلمك• شدتلی نفس

وپوفلاماك ایله كوركلاماك•

پول —— پاره• اقچه• فلوس• كوپری وقنتره•

—« مثال »—

«یاراتغان تنكریكا قیلغیل توكل»
«طمع قیله كیشیدین بیركینه پول»

پیاده لاماك —— یایان كیتمك• مشی ایتمك• سواریسز یورمك•

پیازی —— نوك• پیكان• برنوع سلاح• دیوه یوكندن معمول بر نوع قوماش• ایرانیلرك اهاری دیدیكلری• تركمنیه متاعی و بافته سی•

پیچ —— ولدزنا• هرشیئك اوفاغ ویرامزی• پیس• برص• طولنمش وبافته وطولشمش• صوبه وباجه و آتش دان وموری•

پیرالاماق —— كندیسنی كوسترمك• ابراز وارائه ایتمك• بكزتمك• نمایش• میدانه چیقارمق• شبه•

پیس —— اویوز علتی• برص• بحق• ماخو• مسكین• ابلق آدم• قاشی وكیرپكی دكولمش•

—« مثال »—

«پیس علتی انكا وندی تاری»
«كیتدی آیینك ایلدین اعتباری»

پیشماك —— تخطر ایتمك• پخته اولمق• مطبوخ• پزنده• پیشمك•

پیشقارماق —— تذكر وتخطر و تفكر ایتمك•

پیشدە وپیشی —— یاغده پیشمش اوفق كوجه ایتمك• وچورك وقویماق• انواع لقمه•

پیشوك وپیشیق —— مطبوخ• پخته• حاضر طعام• پیشمش

پیشیم —— بر بشریم• بر كره ده پشه جك نسنه مقداری• بر دفعه لك•

پیله —— قوزه• ایپك• غوزه سی• بوجك تخومنیك طیشاریسی• ایپك بوجكی• چوجقارینك خانه خارجنده اویون محلی

فصل ت

تاب —— بول• پرستش• زیارت• پیچ• بوكك•

تاپو —— سندوحجت• سجل• اطاعت• پیرولك• سجده ایدوب باش اكمك•

تابوغ —— عبادت• پرستش• بوتنمش شی• انقیاد• بیعت• طاپو•

—« مثالی »—

«شمشاد قامتنكا بولوب بنده باغدا»
«ایلاب تابوغ همیشه توروب برایاغدا»

تابولغو —— طاپولغه دو بوتغه اغاجی• ایلغای• ویلغین• كز•

تابین —— بر بلوك عسكر• خدمه بلوكی• خاصه بلوكی• تابین وتابع وجزو وملحق•

تاپ —— اثر• پی• نشان• علامت• امر بولمق• یافتن

تاپشورماق —— تودیع وتسلیم• سپارش ایتمك• امانت ویرمك•

تاپقو —— آزار• شتم• تقریعات• حقارت•

تاپقور —— ارابه لر بر بریله زنجیرله قوشادیلوب درت وجهلو قلعه شكلنه كیرمش استحكام• طابور• مفرزه• كاهل• تنبل

تاپلاماق —— چكنه مك• ازمك• شعشعه باش اولمق• تلعب ایتمك•

تاتو

تاپماق — بولمق، پرستش ایتمك، غایبی موجود ایتمك .

تاپنمق — بوتده طاپمق، بیعت وتبعیت ایتمك، تلواسه

—« مثال »—

«اوغری اوشال لغم ایچیدین چیقیب»
«هرنه تاپیب اویده تمامین یغیب»

تاپشماق — بولشمق، بیعت ایدشمك، تانشمق، صداقت ایتمك.

—« نوایی »—

«شرط قیلدینك کیم سینی مین اوتورای اولتورمادینك، چون تاپولماس سینك سوزنکا عهد وپیمان قیل مغیل»

تاپیرجیماك — حرکت ایتمك، قلدامق، جون بیدن.

تاپیماك — حرکت جنبش ایتمك، قلدامق.

تات — ترك حکمنه کیرمش اولان قوملره دینور، تاجیك کبی، برشیئك لذتینی تاتمق، امر چشیدن.

—« مثال »—

«جوهر عرفاندورور سرمایه اصل وجود، سود تاپاس سین دیماکدین اوزبك اوزبك تات تات»

تات کند — ترکستانده بخارا ایله سمرقند بیننده بر قضا اسمیدر.

تاتلاماق — ارامق، اقتارمق، برشیئه شکروقند علاوه ایتمك.

تاتار — النجه خان بن کیوك خانك اوغلیدر، مغولی طوائفندن برقبیله اسمیدر. تاتارستان وقرم اهالیسنه اطلاق اولنور

تاتماق — تشوق ایتمك، ذوقیاب اولمق، چاشنی آلمق.

تاتو — میدللی، وصغیر آت، طای، تاتی.

تار تار

—« مثال »—

«بدووسو قوم وتاتوسی بیلان»
«اوشتر پرتل ویابوسی بیلان»

تاتوغ — طاتمق، ذوق، لذت، طعم.

تاجانماك — کندینی بکنمك، تکبر ایتمك، نخوت و غرور.

تاجکین — کبر، غرور، عظمت، اولوغلوغ، خدیویت، جوش.

تاجیك — یابانجی معناسنه در، اوائل اسلامك فرسدن ترکه عربی قاریشوب اهتدا ایدنلره یابانجی معناسنه تاجیك و طاجق دینمشدر، وشمدیکی حالده اسیای وسطی ده فارسی تکلم ایدنلره تاجیك وترکی تکلم ایدنلره تات تعبیر ایدرلر.

—« مثال »—

«ترك وتاجیك اوزبك وصحرایی لار»
«دشت قبچاقده کدای و بای لار»

تاخیل — مزروعات، زخیره، صولی یر، پرنج، شالی ایکیلکه قابل اراضی.

تاختوق — غلاف، ظرف، قاب، قین.

تار — صیق، تنك، ریسمان، تیل، تاریك.

—« لطفی »—

«بیر آغیز تارلیغنی سورمادی هیچ لطفیدین، کرچه اوپسته آغیز فکری داحیران بولدوم»

تارتار — دار دار، تك تك، ریشته ریشته، چیکر، وزن ایدر، عروج.

—« مونس »—

«شعله تارتار بوکیچه آهیم فلکا یامکر شمع نزری ایلتادور عیسی پیمبر ساری بیل»

تاراغ — شانه، موشط، تراق،

تارام — پاره، قطعه، پارچه، جزؤ، حصه، بولك،

تاراماق — مشط ترجیل ایتمك، ترالامق، ساچی صاپامق، شانه ایتمك،

—« مثال »—

« سنبلو نکنی تاراغاندا کل اوزاتانك دورعرق، کیم بولوتلیغ کیچه‌نینك البته بولماس شبنمی »

تارایجی — ایکنجی، ذراع، کشت وکار صاحبی، دهقان، یر وترلایی یاریجی، صپان ایله شودکار ایدیجی، چفت وقوش سوریجی،

تاراولیك — طارغینلق، انقباض دل، وضجرت، الم وکدرلك،

تارباق — صیچان یوه‌سی، خانهٔ موش، فاره دلیکی، سیچقان، چیچقان،

تارتاغین — تارمار، پریشان، طاغنیق، پراکنده، افسرده، طارمه طاغین، دارماداغین

تارت وبیرت — طاغنیق، پریشان، یغما وتاراج، قاریشیق، مشوش،

تارتماق — چکمك، الده صاللایوب آتمق، وزن ایتمك، انداز ومیزان ایلك، سنجیدن، حالنه وقوف پیدا ایتمك، کشیدن،

تاریچین تارتماق — دار ایچین تارتمق، تأوه ایتمك، آه چکمك، ایکلاماك، اون وناله ایلك، افسوف وندامتله نفس چیقارمق،

—« حکمت »—

«مدینه کا رسول باریب بولدی غریب»
«غریبلقدا محنت تارتیب بولدی حبیب»
«جفا تارتیب یاراتغان غه بولدی قریب»
«غریب بولوب عقبه لاردین آشدم منا»

تارتیش — انقلاب، معاند، چکشمك، وزن ایتمك، کشمه کش،

—« مثال »—

« کارفرما بیراولورسه ایل تارتیش کورمکای، کشمه کش نی ملك کورکای نی حکومت انقلاب »

تارتیشیق — چکشمه، کشاکش، معارضه، مدافعه، کفت وشنید،

تارتیغ — هدیه، پیشکش، تحفه، ارمغان، یادکار، برکذار،

—« مثال »—

«تارتوغی کرچه کورشده آزایدی»
«بی بها بر طویغون بر باز ایدی»

تارغاجی — مهاجرین کروهی، کندی مملکتندن دیکر بر حکمدارك مملکتنه کچمش اولان قبیله، ترك دیار ایدنلر،

تارغامیش — هجرت کورمش، طاغیلمش، پریشان اولمش، مال وملکنی ترك ایتمش خلق و اولوس، ایلات،

تارقاماق — طاغلق، پراکنده، پریشان اولمق،

—« مثال »—

«کرآجب آتیسالار کلکشت ای جان وکونکل تارقانك ، نیدین کیم سیز برآی هجری غمیدین مبتلادورسیز»

تارقالماق وتارقاتماق — متفرق، پریشان اولمق،

—« مثال »—

« دیرآیلنیك خجلتی حددین آشوب»
«شیخنی تاشلاب اویاتین تارقاشیب»

تارقاتماق — تقسیم وتجزی ایتمك، پراکنده وحصه ایلك، پای و بولك لمك،

تارماتماق — طیرماشمق، اورمه لمك، کوچ حال ایله قلعه ودیواره صعود ایتمك،

تارناو —— جدول • اریق • جوی وباب جه • نوا و میزاب • آب ریز •

تاریغ —— داری • ارزن • طارغیلق • انقباض •

—« مثال »—

«تاریغ کبی سویولوب تلخ کام لیغ بیرلا»
«تاریغ تاریغ که یغیشتوردی آلتونین تاریغ»

تاریقماق — منقبض و متفجر اولمق • جان صیقلمق • خفقان و دلتنك •

—« مثال »—

«مین قوشی دور مین چندین چیقماغان
« دشت و وادی سیریدین تاریقماغان»

تاریماق —— پاش ایتمك • سچمك ورش ایلمك • افشان وساجمك •

—« مثال »—

«ارپه تاریب بغدای اورایو ایکین»
«کورمادوك آشلیغ بجی بو غدای پیکین»

تاز —— حیاسز قادین • زن بی شرم • فاحشه • امر تاختن • قوشمق • تاراج تاز • چاپ •

تازکل —— آبسم • لال • الکن • کلال • کونك • پدپد •

تازی —— سك شکاری • عربی لسانی وخدامی اوایتی • کوربجی •

تاساماق — آرمق • ایچروسی یانمق • پرستش ودل سوزلك ایتمك • بریسنك شرف و رواجنه وترقیسنه چالشمق •

تاسغراق — شراب قدحی • کاسه • پیاله • اپاغ •

تاسکی —— سلی • طپانجه شپانی • تارسکی • توقات •

—« مثال »—

«آتەسی بر تارسکی اوردی انکا»
«من نه قیلسام سین قیلوسین باق منکا»

تاسلاق — نامطبوع • تصارلنمش • زبرنك • چپلاق

تاسلاماق — فضولی ادعا ایتمك • بوش تفاخر • صاتمق • اوزنمك • لاف زن • بالا بردار •

تاسمه —— چی قایش • چرم خام • قولان قایشی • قومار نوعندن بر لعب که تسمه اویونی دیرلر •

—« مثال »—

« بو قیماروبو اویونده مطلق»
«حیله سی تسمه سیدادیرلار خلق»

تاسه —— غصه • اسف • قایغو • غم • اندوه وکدر •

تاسه لنماق تاسف ایتمك • مكدر اولمق • ضجرت وقساوت ایلك • ملول ومحزون اولمق

تاش —— طاش • حجر • سنك • بعید • دور • فرسنك • فرسخ • خارج • بیرون اغاج وچاقریم • کلمه آخرینه علاوه اولور • دمور تاش کبی •

—« نوایی »—

«تاوش کیم اوی تاشیدین کلسه دیر مین
باغری تاشیمدور • ایشیکدین سایه
کیر کاج ساغنورمینکم قویاشیمدور»

تاش باقه — قاپلو باغه • طاش باغه • سنك بوشت توسبغه •

تاشتق —— رنوع بوش پای • وکمان وقوس •

تاشقاری — طشره وطرفی • خارج بلاد • بیرون • طشری • بره •

تاشقون — طغیان • سرشار • خروشان • جوشان • فیازان • طاشمق •

تاش قورغان ترکستانده بلخه قریب بر شهرك اسمیدر • قلعه سنکی نه دخی اطلاق ایدرلر •

تاشکنـد — ترکستانده مشهور برشهر عظیمدر • شاش دخی دیرلر •

تاشراباد — بخارا ایله سمرقندك ماینده برشهر اسمیدر •

تاشلاماق — آتمق• انداخت• ارما• تبعید• دفع• طرد• رد• اخراج ایتمك•

—« مثال »—

« چوبر خاشدین خصم بولدی نژند »
« انکا تاشلادی ایلاپیچان کمند »

تاشماق — طغیان وتجاوز وازدیاد اولمق•

—« مثال »—

« همه راحتیم قاشیمدین آقه بیردی
کوزیاشیمدین • که جنون سوبی
باشمدین تاشه بیردی باره باره »

تاشنو — ایاق قاپلری چیقاریله جق محل• پایکه• قاپونك ایچرو طرفی•

تاشیرغانماق — حیوان طرناغی• اشیندوررب کنارندن• سورتمك• طاشرمق•

تاشیق — طاشقین• جوش وخروش• پواره•

تاشیقماق — پك زیاره مجروح ومضروب• اولمق مضطرب• زخم خورده•

تاشیماق — بر یردن چیقاروب دیکر یره کتورمك نقل حمل کوچ ایتمك• طاشیمق•

تاغ — طاغ• جبل• کوتل• تپه•

—« مثال »—

« انی غم تاغیده آواره ایلاب »
« قیانی تیشه سیدین پاره ایلاب »

تاغار — قاپ• ظرف• ظوبره• کیسه وخالته•

—« مثال »—

« یخشی قاوینك معدنی پیکندوآغار »
چارجوی ده تاغار کوبتور قراکوله دغار

تاغاجا — هلاکوخان و اباقاخانك امراسندن بریسنك اسمیدر•

تاغوغ — طوق• دجاج• مرغ• خورس•

تاغه — دایی• والده نك برادری• طاغایی•

—« مثال »—

« مونینك اورتانجی اوغلی بای قراادور »
« جین دور بول انکا اول هم طغادور »

تاق — تك برنوع اغاج اسمیدر• یکه• بر• واحد• یکتا• بلند• ایوان وکیوانك شرفه سی بیوك بنالرك زوروه سی و بالاسی• پیشتاق• ورواق دخی دیرلر•

تاقر — قتی• قورو• صرت یر• قاق• کزرکن طاقردی ایدن محل• اوت بیتمز و طاشسز بر موقع • صو ایچون چوبانلرك مراجعت ایده جك مکانی•

تاقاووتقه — نعل• آت نعلی•

—« مثال »—

« هم آلتون ایکارداغی آلتون لجام »
« هم آلتون تاقاوداغی آلتون ستام »

تاقاوجی — نعلبند• سوم تراش وبیطر• سایس• میرآخور• جلودار•

تاقتوق — لحاف• غلاف• ظرف• توتون وتنباکی تاوله سی• توکروك حقه سی• قاونوس تونجه• غولچه•

تاقاق — ایلشدرمك• شدوصل ایتمك• باغلامق تعلیق وربط ایتمك• اصماق• اویزان• سرنکون ایتمك •

تاقه — قلاب• چنكل • صارغی • شست• غولطه• منفرد• برتك• تاقاو•

—« مثال »—

« بر تاقه کبوتر اوجتی تامدین »
« بشقه لری توره کیچتی بامدین »

تاقی وتقی — دخی اداتدر• ینه• چنان وچنین • هم• بونی•

تاقیشماق — ایلشمك • مربوط اولمق • مشارکة ایتمك • طوقوشمك • جزل وشقه •

تاقیم — لوازم • آوانی • اثواب • زمره • کروه • اسباب خانه • آت طاقیمی • جبدوق •

—« مثال »—

«بر بدوآت منکا احساك ایتدی»
«تاقیمی برلا درخشان ایتدی»

تاك — آصمه • تالار • درخت انکور • تك فرد • یالکز •

تال — چپلاق • عاری • دوز • سوکوت • دال • سورکون • شاخ • نهال • بید • خلاف • مجنون بید •

—« مثال »—

«کونکلوم همیشه تال کبی تیترا سا نی تانك • کیم وعـدینکز منینك بیله دایم خلاف دور •

تالا — یغما • یشیلیك • چایر • غطس • غواص افکاره وارمق • دوشمك • تالان بعید دفعه • مره • کره •

تالاب — ایرمق • نهر • چای • حوض تاراج • طالامق • اسیای وسطی ده تومن خیرآباده برموقع اسمیدر •

تالایماق — استك ایتمك • دیرنمك • قبرداںمق • طلب ایتمك • التجا و دخالت • ابرام ایتمك

تالبیماق — اوینانوب صیچرشمق • تلاشلنمق • تلباسه ایتمك • چارپمق • ته ته لنمك •

—« مثال »—

«قتیغ تاش اوزرا تالبیماق غه دوشدی»
«سونکا کلار جسمیده سیماقغه دوشدی»

تالاز — کردباد • قویان •

تالاش — تلاش • خلجان • عجله • یقه یقه یه طوتشمق • کوشش • قودروب جنك ایتمك • دست بکریبان •

—« مثال »—

« انداکه غازی شد فرخنده بخت »
تاج الاین ذیب تالاشور ایردی تخت

تالاق — طحال • سپرز • اسپرچ • تلاق • اوت •

تالاماق — تالان ایتمك • اورمق • چاپماق • غارات وچپاول ایلمك •

—« مثال »—

«تیلرام عشق یولی ایچره سبك بار اولمق»
«یوق وباریم منینك ای دردو بلا خیلی تلانك »

تالان — تاراج • یغما • غارات • نهب • تاز وباز ایله اسیر ایتمك •

تالای — چوق • کثیر • فراوان • بسیار • کوپ • اوزاق و بعید • دور • مجهول و بیلمدیك کسنه •

—« مثال »—

«قاشینك کهروم ختن نی تمام اولجالادی ساچینك خیالیدا اولکیم ختن ایلین تالاغای

تالغه و تالغاق — موج • کوهه دریا • طلاطوم • کولاك •

تالغاماق — تفریق ایتمك • تجزی ایلمك • پریشان منتشر قلمك •

تالغان — یومشق • نرم • ملایم • میوه • اوك •

تالغان ایتماك — یومشاق ایتمك • جکنتمك • یاغدقورلمیش و بریان اولنمش اون • تلقان •

—« مثال »—

« آلویب جوادو توتوب یارماقغه ...... قالغان • دیکیل کیم ایلامیش لارتاغ نی تالغان »

تالغوم — موج • کوهه دریا • کرداب • انقلاب هوا • تالغه •

تام

تانقیج وتانغیج — طالیجی • اولان غـواص • دالیجی وغطاس • غولطه‌چی • غراق •

تالکو —— برنوع شکار قوشیدر اتالکو •

تالماق —— طالماق • غطس • غواص • غوطه • افکاره وارمق • خسته و مریض یورغون اولمق • ملاحظه و تفکر •

—« مثال »—

« تالنـه تالنـه قوللرم تالدی »
«خیوه‌دیك اولك‌ده نازلی‌یارقالدی»
« سیویب الغان یاریم کیملره باردی »
ازلده قسمتم سوغه غرق اولدی»

تاله —— تلاش • قامیش • وبشقه بونك کبی شیلردن قیریلوب آیریلان پلاخته وپارچه

—« مثال »—

« تاله تاله‌نی اوقونك کونکلومدا
کویاسیندی کیم • یتورولوب دور
ناتوان کونکلومدا بربر لاله‌لار »

تالیجی تالغیجی — طالغیج • غواص • غوطه‌جی •

—« مثال »—

قیل اوزلوك دشتنی طی‌ایستاسانك
مقصد دا آسایش • نی تانك یتسا
حرم ایچرا بیابان قطعی دا تالغان»

تالیقماق — خسته و مریض اولمق •

تالیغه —— خلجان • شتاب • اضطراب •

—« مثال »—

«باری آغزی‌داتیلبه‌ایت دیك تالین»
«عددا ولی ایت توکی دین قالین»

تام —— دام • بام‌خانه • بناءاورتوسی • سقف
تمام • قطره‌ودامله • سطوح •

—« مثال »—

«یاغین دین‌اینك تامی‌نم کورماکان»
« چاقین‌شعله تامیغه تیکوزماکان»

تاموغ

تاماغ —— دماغ • تماغ • کام • حلق • تماق • بوغاز •

—« مثال »—

«سوزدوزورکیم کیلتورور دیکوچی
باشیغه بلا • ایستاسانك راحت
اوتور تیلنی تاماغنکه تقیب •

تاماخسا —— برنوع چیبوی • میخچه • سیخ • مسمار • انکسار •

تامجی تاشی —— قطره • طامله مقدار • ریزه • دامله

—« مثال »—

« تامجی‌دیك اشکیم ایس‌کونکلوم
اوتی‌دفعی‌اوچون • که‌بدن‌کلباسینی
قیلغانی ویران تامادور »

تامشیماق —— طامله‌طامله صو ایچمك سق‌اتمك •

تاملاماق —— تقطراتمك • سابع • سیزوب قطره قطره دوشمك •

تامله —— طاملا • قطره • ذره • دانه • دامله

—« مثال »—

« تم‌تم تامه دورخـون دلم ایکی
کوزومدین • عیب‌ایلامکیز بیخود
اولوب کیتسام اوزمدین »

تامماق —— تاملاماق • قطره‌ودامله

—« مثال »—

« نغمه‌دین اونی دم تاپار ایردی»
« باده‌دین یاغ هم تامار ایردی»

تامور —— عروق • رك • طاشك واغاجك یول یول‌آیروسی‌ودمار • آخرتلك قرداش • ریشه • قبیله • اورغ • تیره •

تاموغ —— جهنم • دوزخ • سقر • سعیر •

—« مثال »—

« نی که قلیب قصدانینك امری‌یوق »
«اوچماغ امیدی وتاموغ بیمی‌یوق»

تامیزماق — تقطیر ایتمك • قطره قطره مایعی سیزدیرمك • طاملاتماق •

—« نوایی »—

«جامغه چون خود قویا آلمای آغیز»
«بختـه بیلا اغزیغه انی تامیز»

تامیشماق — سیلان ایتمك • تقطر ایتمك • داملق • قطره قطره نزول ایتمك • تاملق •

تان و تانك — شبهه • انکار • تعجب غریب •

—« بهجت »—

ای پری رو آستانینك اوزره قان
توکسام نی تانك • خط یازلمق رسم
ایرور شنکرفدین باب اوستنده»

تانسوغ — تنزوی خطایی • عجیب • ارمغان • هدیه نادیده و یادکار • تنسوخ •

—« بهجت »—

« انداکه بو دایره اوردی خیال»
«اورتاغه کیلتوردی بو تنسوخ مثال»

تانغو — منکر • دونمش • عدول ایتمش • طانمش کذب • دروغ •

تانقلدو — طانقبردی • انکاراتدی وعده سندن دوندی • چوردی •

تانك — سحر • صبح • شفق و عجب • طلوع • اول روز • پگاه •

—« مثال »—

« مدرسه کنجینی غم آبادایتیب»
«تانکدین اقشامغه چه فریاد ایتیب»

تانك آتمق — شفق سوکمك • صباح اولمق •

تانك قالماق — طوکه قالماق • حیرتده قالمق • تعجب •

تانکوقلاتماق — استغراب ایتمك • محو و طالمق • طوکه قالماق • متحیر •

تانکلا — یارین • فردا • ایرته • کلیجك کون یوم آینده • آتی •

—« مثال »—

«ایش کورکین کوب حولوقا»
« لیکین ایش تانکلا یابورالقا »

تانکلاغی کون — فردامی • یارنکی کونی • پگاه • یوم آتی

تانکلایین — علی السحر • صباحلین •

—« الله یار »—

«ایدی خردقولاغینه باتورده آفتاب»
کیم بارسه پستایلك بیلا تانکلا علوچیقار

تانکلاماق — تعییب تقبیح ایتمك • شاشمق • تعجب ایتمك •

تانکلاتماق — استغراب ایتمك • سحر و صباحه قرشو اوتورمق • طلوعه قدر بکلمك •

تانکلای — آغزلیو قاروسی • کام • تماق •

—« مثال »—

«تاقلایندن قان آلنسون اول آتینك»
«بخشی اولماسه آنی تورمای ساتینك»

تانکماق — یوك باغلامق • دنك یاپمك • بار بسته تنك • چفت • ایش • برابر ایتمك •

تانکوت — چین طرفلرنده بر قبیله اسمیدر تونکانی چه رچوت دخی دیرلر •

تانکیز تماماق — متعجب اولمق • حیرتله باقق • محو اولوب باقه قالمق •

تانلاماق — تفریق • تفرید ایتمك • آیرمق • کزیده ایتمك • جدا • انتخاب • طانیه جك درجه ده سیچمك •

تانماق — انکار ایتمك • اقرارك ضدی • منکر •

—« مثال »—

« قرق توقوزده عشقنك توشدی
کویوب یاندیم • مجنون صفت خیل
خویشدن قاچیب تاندم»

تانوق — شاهد • کواه • اثبات • برهان • دلیل •

—« مثال »—

« شـاهد عادل آنکا یالغان تانوغ »
« تهمت ایدر که درم آلغان تابوغ »

تانوقـلاماق — اعتراف• اقرار ایتمك• ثابت اولمق• طوغری سویلمك• صدق ایده رك انكار ایتمامك•

تانیش — بیلدیك• معرف• آشنا• دوست• معلوم• کورلمش ومشاهده اولنمش• بیللی• دانسته•

تانیماق — بیلوب تشخیص ایتمك• بیلك واکلامق• اکلایوب تصدیق ایتمك• تخطر ایتمك•

—« مثال »—

«هلال اوقین توزوك اورمش کونکل کا
تانما که بار• یاینده کیرپیك وقاشی
دین اوق ویاسی هنوز•

تانیمال — طانیلمش• بیلنمش• بیلدیرمك• مجرب الاحوال• سنجیده• حال دان•

تاو — تاوتاب• هنكام• فرصت• بعید• دور• طاغ• چاغ• پیچ• سو• راده•

تاور — قاب وظرفك اطرافی وکردی• محیط وحلقه• دائره• چوره• جواله•

تاوسماق — عشقنه قدح تناول ایتمك• مسرور وشادمان اولمق• بریسنك اسمنه مدام ومی ناب ایچمك• قارقاف•

تاوشالماق — خسته• ومریض وبی درمان• بی حس وحرکت• رنجور وناتوان• ضعیف• کسل• دردلی•

—« نوایی »—

« طاقتم کز قالمدی تارتارغه محنت
تاغینی• نی عجب بویوکنی کرافلاك
چیکسا تاوشالور»

تاولاماق — تاوه کتورمك• چویرمك• تربیت ایتمك• آت وحیواناته بیطرلیك ایلمك• پرهیز ایله اصلنه ارجاع ایتمك•

تاولانماق — تاو بولمق• سمیرترمك• قیورالمق• بتاب ایتمك• ایپ واوتی قوتلنمك• پیچ وتاب•

—« حکمت »—

عاقل ایرسانك غریبلارنیك کونکلین آولا
مصطفی دیك ایلنی کیزوب یتیم کاولا
«دنیاپرست ناجنسلاردین بویون تاولا»
«بویون تاولاب دریا بولوب تاشتیم منا»

تاووشماق — اتمام واکمال• انجام• نهایت وغایتنه ایرشمك•

تاووش — صدا• ندا• سس• آواز• شماطه• طبطاب• ایاق سسی وسائر نسنه•

—« مثال »—

تاووش کیم اوی تاشیدین کیلسا دیرمین
باغری تاشیم دور • ایشیك دین سایه
کیرکاج ساغینورمین کیم قویاشیم دور»

تاووشقان — طوشان• خرکوش• ازنب•

—« مثال »—

« هر بوته نیك آستیدین تاووشقان »
« سیچراب توزوبان بولور کوریزان»

تاووشقـان قـوردی — چیل• خقاج• برنوع وحشی یابانی طوق•

تاووشقـان اویقوسی — مسامحه• اهمال• اندیشه وتفکره طالمق بیله رك بیلدرمك• نیم خواب•

تاووشقان ییلی — سال ترکان دائره سنك دردنجی ییلدر•

تاووشماق — جسارت ایله قیام ایتمك• قالقمق• صیچرامق• خیز ایتمك• سرعت ایله صاللانوب کیتمك• جلد وچابوك• پات پات یوریمك•

تاووشميش — امانت، تسليم، توديع، سپارش، تاپشيرمق، موقت براقاق.

تاووغ — طاوق، دجاجه، مرغ خانه كى، فرخ.

تاوولقا وتاوولغان — طوغلغه، بهادرلك باشنه كيديكلرى پولادن سووت وزره ادواتى، دوبولغه.

—« مثال »—

«كوش ديك ياروق جمله نيك كوپه سى»
«باش اوزره تاوولغانلارى چركسى»

تاى — مدبللى، آت ياوريسى، تاتو، تك، دنك، دوه بوكنك بر طرفى، دونان وغونان، قاى، لغزيدن.

تاياغ وتاياق — طياق، طيانه جك دكنك، عصا، صوپه، كلتك، تربيه خمچه سى، دسته، چوپ، دستك، پشتبان.

—« مثال »—

اوخشاتى قامتينكغه صنوبرنى باغبان
بيچاره بيلماس ايرميش الف دين تاياغنى

تاياغلاماق — طياق آتمق، ضرب ايتمك، استوار ايلمك، پاينده قويمق، طياقلامق، اورمق، تعزير.

تاياماق — دستك و پاينده قويمق، ياصدامق، تكيه ايتمك، قوت ومتانت ويرمك، معاونت وحمايت لندرمق.

تايانجاق — متكا، نيزه، تكيه گاه، خاده وعصا طوتمق، ارقه ويرمك.

—« مثال »—

«منكا كوپ ظلمى يوك ايتديك ديكر بر
كيمسا كا ايتقا، كه بر بارى كران
هجر ينك تاياناماس كمسه بو دردا

تايجاق — قياجق ير، طاريله جك محل، سيريله جك ير، لغزانك، طايغاق، بوزلى موقع، بخمالك.

تايش — خطاى لسانجه معلم، خواجه، كاتب، مكتبدار، اهل قلم وديوان، ميرزا ونويسنده.

تايغاج — قياجق صولى وبوزلى محل، منجمد، بخلمش، سيريله جك مواقع، اياق طوتمز ارض، سيوشيق ير.

تايغان — خون خور كوپك، ونجس حيوان، روسيه ده بر مملكت ودربنداسميدر، بندر، جبل هندوكوشك فوقى، اياق وسم طوتمز كوه.

تايغور — چوق قايجى وطايجى، قيزاق ايله قايجى، بخمالكباز.

—« مثال »—

« بيلكو سيز بحر و برى آمويني يخ
كوفريسيدين، باخبر بول كيچه منك
آتينك اياغى تياجاق »

تايلاق — ايكى ياشنده كى دوه، هنوز جهاز قويولمامش بوته، ديوه ياوريسى.

تايماق — قايمق، طايمق، موازنه، يوكى دنك دنك ايتمك، سرعت ايله طاقق ويوكلمك، ايليشديرمك، زيج ايتمك.

—« صوفى »—

«هدايت يوليدين تايديرمه پايم»
«ضلالت اهليدين قيله خدايم»

تايمغور — قايمايجى، طايمايجى، سيريلمايجى.

تايغ — قايار محل، قاير، طايغاق، وبولاق ير، شيلتيق موقع.

تايملاق — قايماقلق، طايماقلق، سيريلماقلق.

—« مثال »—

«كنه لاريدا بولسه كيمسه اسير»
«تايلغاج اياق بولسا اول دستكير»

تتال و طتال

تب تب — اصواتدندر * قورقوتمق ایچون وكوپكلری قیزدیرمق ایچون مستعملدر* چوجقلرك چاموردن ایتدیكلری بر نوع لعبدر*

تبت — تنخوت دخی دینور* چین وتاتارستان وتركستان وهندستانك ارا سنده واقع بر مملكت اسمیدر * خوتن ویاركند محاذیسنده دشت پامیر حدنده و كشمیرك شرقنده در* لاداق دخی دیرلر*

تبسی — سینی* لعلی* پاتنوس* حرارت دل*

تبسیرماق — حرارتدن قوریق * عطشانلق* طوداقلری قبارمق* آتشلنمك*

تبی — تپی* دوابك نجاستی* نوری وترس* كوبره* ایرودانه او صیق قار*

تبنكو — اكرك اطرافی وكنارلری * قالب* قالطاق* بالمه سی*

—« مثال »—

شهسواریم نیك ایاغین او پكالی راضی ایدیم
آی ایله كون هر بریسی بر تبنكو الدیدا

تبه — ذروه* طوپ* دومسك* توده* تل* كوتل* یوكساك ومرتفع محل* الانك*

تبه لاماق — باش اشاغی ایدوب ضرب ایتمك* ایاق التی ایدوب چیكنمك* طوپلاماق * ادخار اجماع ایتمك* خمیر ایتمك ایاغیله كیل وچاموز ولای چیكنمك* طین حكمت وفغفوری وكلال*

—« مثال »—

قل خواجه احمد نفسینی تپتیم تپتیم
اندین صكره جانانیمنی ایزلاب تاپتیم

تتال و طتال — بحر طویل* لغزك بر نوعیدر* چیستان و بیلمجه و شبستان خیال كبی مغالطه لی بر معما طورنده در* تطال دخی دیرلر*

ترایكغو

—« مثال »—

« نه طتال ونه شبستان دور بو »
« لغز اربابنه آساندور بو »

تته — په په* كه كه* دیلی الكن* طوطولوب یاریم یاریم سویلنك* توتله دخی دیرلر*

تتی تتی — اصواتدندر * طاوقلری چاغرمق ایچون مستعملدر* كیه كیه كبی*

تتیك — تیرانداز آدم * جست و چالاك * حامله دار* دلبر وتوانا و تنیج* دلی قانلی* قوتلو*

تجن — طاغ چكیسی و تكه سی* قیزغین وشدتلی وغضبلنمش آدم* مرو ایله اخل بیننده قبائل تركمنیه نك مشهور بر بلده سیدر* دریای طژن معروفدر*

تجن جایی — كوركان واترك بالا آبی وشرقی* دره كز وكلات مملكتی حذاسی وشمالنده واقع بر مملكت تركمانیه .

تخاقوو تاقوغ — طاغوق* دجاج* مرغ* طوق*

تخاقو ییلی — سال تركان دائره سنك اونجی یلیدر* سال مرغ وتخاقوو طاوق *

تراغای — سروی اغاجی* طویغار* قواق* توغای* فاخته قوشی* موسیجه*

ترانجه — ترك* بچ* بی ادب چوجق* ناموسسز*

ترانك — دیرن* عمیق* كیریشلش دف وطبلك سسی* كیرلمش دری*

—« مثال »—

« دایره نی ایلادیلار كوب ترانك »
« همده مهیا ایدی قانون وچنك »

ترانكغو — تیراك وعرعر وسپیدار اغاجی* قواق*

—« مثال »—

« قامتینك نازك وطوبی نازك »
« سرورعنا و ترانكغور عنا »

ترك وتيرك

ترتمق — بلاملك • طانيامق • نامعلوم ومجهول • كوريشلامش •

ترچك — عارى • عريان • برده سز • يشماقسز • برهنه • چيلاق • اوچ • لوخ •

ترجيق — بهار علفندن دوابك طوقلغى • چمن وچايردن اغنامك سميردكى •

ترخان — عفو عمومى • امتيازلو • وتكاليفدن معفو اولان اعيان وقبيله • ترخان اولان آدمدن بر تى آتمز محاربه ده الند دوشيرديكى اغنامى ضبط ايلر وبلا رخصت حضوره كلور وتكاليفدن مستثنى وبريدر •

ترخان صياد — بخارا خطه سنده قره كول ملحقاتندن بر قضا اسمى • ودشت قپچاقده بر قبيله در •

—« مخدوم قلى »—

«ايرتراق ترپانونك وقتدور يارانلر»
«منزل ايراقدور يوكلر آغيردور»
«كيدان قيتيب كلس بو براغوردور»
«اجل يقانك طوتار بركون ترخان ايلاس»

ترزيق — قويون قويروغى • دومبه • كرت •

ترس — ظهر • تقليب • معكوس • پوشت • ارقه • چپه • سركين • كوبره • تيزاك • بالفتح الچق ودون وبى حيت آدم •

ترسان — بالطه نك صاپى • تبرك دسته سى • بالتو صوپه سى •

ترشش — ايران وتركستانده واقع برشهر اسميدر

ترغون — سمير • طولغون • فربه • تقوم • سمين • برداق •

ترك وتيراك — سروى • قواق • سپيدار •

—« مثال »—

«ترك سار غارتيدن يوززارلار ديك»
«ساريغ آغريق بيلا بيمارلارديك»

تركيلاك

ترك — ضمه ايله اصل اولان اوچ سلاله نيك بريدركه حضرت نوح عليه السلامك اولادى يافثه اشارتدر ترك انك برنجى اولادى وتركستان خانلارنك اوليدر • يافث اوغلانى هم ديرلر • صحراى رستايى •

—« نوايى »—

نوايى تركلارنيك تركى توتسه عيب قيلمانكيم • انكا بر توركن مهوش غمى محكم تولاشيبدور»

تركامك — احتراز • اجتناب • تبعيد ايتمك • صقينمق • ونفرت ايتمك • تيسكينمك •

ترك — خام قاون • بيشمامش خربوزه • نارسيده بيطيخ • صيحه • تره • برنوع حقارت اسميدر •

تركستان — طاشكندك شمالنده روسيه جهتنده بر مملكت اسميدر • خواجه احمد يسوى حضرتلرى انده مدفوندر •

تركمان — بلخ ايله بحر خزر آمو دريا ايله روس وايران حدودى بيننده مسكون ومتمكن قبائله ديرلر •

تركمانليك — مرو • سرخس • اترك • كوركان طرن • اخل اراضى واسعه سنده اقامت ايدن تكه • يوموت • ساريغ • سالور ايرسارى قبيله لرينه منحصردر •

تركنمك — كنيشلنمك • بول اولمق • وسعت نمك • فراخ •

تركى — قنجوغه • فتراك • بوكتورمه • ايكرك ارقه سى •

تركى باغى — قنجوغه باغى • بوكتورمه باغى • وتسمه سى •

تركيلاك — مانع اولمق • منع ايتمك • يساق ايتمك • براقامق • قداغان • دربار ورسم سلاملق وكورنش تعطيل كونى •

تغای

ترلان — بیوك بر شكار قوشیدر• بر نوع بیداو آتلرك رنكی ولقبی•

—« مثال »—

«ترلان آتلی یای سلاحلی قوچ یكیت»
«خبر بر كیل بنم یاریم قیده دور»

ترموجاق — تره اوتی• مدیونس• شبت• كشنیش• بورونجه نك اولی•

تره — طاغلرده طوپلانوب قالهرق كوچن وتراكم ایتمش برف•

ترناك — برنوع خیار وتره و بادرینك•

ترنوه — كوچك دریا• ایرمق• چای• ارند• نوخانه•

—« مثال »—

« ترنودن سوكلادور شلدیر شلدیر »
« بن سنكا عاشق بولدوم نیجه ییلدور»

ترنك — تازه• معتدل• صولمامیش میوه وفواكه• كریلش طبل ودیریم

ترنه — مضراب طنبور• وناخون• ساز آلاتی•

تسكری — ایكری• معكوس• ترسی • ناساز• طوغری اولمیان• چپه • واژكون• یوزاوستی•

—« مثال »—

«كرهنداینی تسكری ایرماس نیچون
«ایسع یر دین ساوغ طراوت قیلهسین

تسمه — برنوع لعب• قومار• قایش• حلقه•

—« مثال »—

« الده تورلار بوقیمارده هركسی »
« بر اویوندور تسمه سنده حیلهسی»

تغار — تكنه• جاموردن بیوك ظرف• عسكره ویریلان تعیینات قزوانهسی • تغاره•

تغای — دایی• والدهنك برادری• تغه•

—« مثال »—

« بری عمو بریسی دورطغاسی »
« بری آغا بریسی اوت آغاسی »

تكتیل

تغایزه — تیزه• خاله• والدهنك قز قرداشی•

تغماچ — افغانستانده كافری طوایفندن برقبیله اسمیدر• طامغه وكومرك وزكواة• وباج چینك• طامغاو علامتی ومهری•

تفتیك — اعلاینجه كچی قیلی• وقویونك بهارده قرقلان تازه یوكی وتویی• تیبت• وپتیی•

تقر — ترش• حامض• آچار• اكشی• قوری یر وزمین سخت• قاق• قدید•

تقرماق — ترشیاق• قوقیهرق اكشیمك• حموضت پیدا ایتمك• طعمی برآز متغیر اولمق•

تقوق — تحاقو• طاوق• مرغ• دجاج•

تقل — بزیسنه خوش آمد• والتفات ایدرك قانع ایتمك• فوق العاده نوازش• و پولتیقه ویوزینه كولمك•

تك — اداتدر• حتی• دك• تاكه • محضا• كبی• مثل• مانند• انك تك• بونك تك• تیل• تاق• بر• یكانه• واحد• دم وخاموش•

تكاك — اصمه وخیار وقباق امثالنك سوردوكی اوزون قوللر• یورك• بیاره• دال• قول• بلك•

تكامیش — تعجیل• شتاب• سرعت• جلدی• چابوك تیز• بات•

تكاو — درهصویی• چایر وچمنلی صولی محل• كول• زهكش•

تكتیل — كمربند• قوشاق• قوشاقی بر طرز ظریفانهده باغلیوب براوجی بر طرفه صاللاندیرمق• فوته• بیلباغ تك بند•

تکروك — یوارلق•مدور•دکرمی•تکلرك چرخی• توغلاق • غرغره• غالدراق•تکر• جیلالك•کردیش•

تکرومك — داورمك• دوندرمك• چویرمك• ایلانتورمك•کردانیدن•

تکورمه — مدور•دکرمی• دوار• امر دیکزمه• تیکیزمه•وطوقوندرمه•نرسان•

تکشمش — سلاطین حضورینه هدیه تقدیم ایلك• پیش کش•

تکنه — خیوه وخوقند طرفلرنده قادینلرك باشلرینه صاردقلری بیاض صاریق وصارغی و قصبه• اوزونجه یاپیلان قاب•ناوه• اغاجدن معمول قراوانه وکارسان•

تکه — تکی• سرکه• اوغلاق• بوز• تکه قبیله‌سی قدیم ترکمن عشیرتی اولوب اخلده•طرنده•پندی• مروشاه جهان وسرخس طرفلرنده مسکوندرلر•

تکیز — دوز•طوغری•مسطح•برابر•راست• یکسان• وتیره•توز•هموار•

تکین — آلت•زیر• تحت• تیکی•

—« مثال »—

« کل تیکیندا اولتوروب هر دمده
ساغیندیم سینی • ذره دردینك
اولماسون دردین خلاص ایتکیل مینی»

تلا وطلا — آلتون•ذهب•سکه زر• قیزیل دخی دیرلر•

تل — تپه•یوکسك•آلانك•بایر•آطه•اوفاق طاغ•کوتل•کوه خورد•

تلاج — شهلا•آهوکوزلی•خومار• سرمست بادام جشم•مستان•

—« مونس »—

نرکس نی اوخشاتورکوزینکا باغبانی کور
قیمانی هیچ تمیز ایتا الماس تلاجدین

تلخه — برنوع آجی اوتدر• ککره• ودلنك کبی• تلخك دخی دیرلر•

تلاك — ذخیره کومه جك محل• اوره• انبار زمینی•اور•

تلپاك — بورك•کلاه•قویون وقوزی دریسندن قوق•داغستان وترکمان وخوارزمی لرنك باشلرینه کیدکلری قالپاق•چورمه

تلغاك — برنوع اوروبه• جامه•لباس• تون• سروپا•

تلقاسه — اضطراب•خلجان•سراسیمه•دهشت• وسوسه•

تیلماغ — تیلمك• پاره ایتمك•دیلمك• کسمك•دیلم دیلم ایتمك•

—« بایقرا »—

«ایتلاری مجروح جسمیمنی جوهریان
سودرادی • خسته کونکلوم
تیماعیدین قانمادی تیغی آنینك »

تلکن — چوبدن معمول برنوع عراوه در• غلتك•ایش ودهقان دوبه‌سی•

تلخاق — اضطراب• خلجان• شتاب ایتمك• تالواسا•

تلاماق — غصب•تاراج•غارت ایتمك•

—« مثال »—

« آتابابانك هنری اتماق وچاپماق تلاماق»
«سنکا کیم قویدی چوپاتاپماق وتوفراق یلاماق»

تلیم — شرحه• قطعه پارچه•دیلم• پاره•

تماجامیش — اضطراب • نکران حال• ضجرت• ایقباض• تلاش•وسوسه•صیقلماق•

تمرقزوق — تمورقازق•قطب شمالی•دمورقازیق قطب یولدوزی•

تمرن — پیکان•نوك تیر•اوق اوجی•

تمغا — طامغه•نشانه•اثر•مهر•سورغوج• بالاسی قرمزی ایله یازیلور ایسه آل طامغه • یالدیز صویله التون تمغا• وسیاه مرکب ایله یازیلور ایسه قره تمغا دینور•

تمق وتماغ — بوغاز•حلقوم•کلاه• قالپاق•تلپك• بورك•

تمل — قویوق•تمه•پاینده•تیرسك•متانت•

تمه — کلید مقامنده قپونك ارقه‌سنه قونیلان اغاج•تمه•آلات سد• آرقه ویرمك• استحکام•

تموغ — جهنم•دوزخ• سعیر•سقر•برزخ•

—« مثال »—

« بوبسکه عین عنایت بیله کوزونك

توشسا•قوغاو تیغه نوایی نی سودراب التورچاغ »

تنبل — تنکیر•سمین•کاهل• مهمل•اوشنکن• کیوشك•لوند• سمیز•تن فراخ• خوش یاقمز•بی پروا• فارغ البال•

تن — نسله اقارصو•بدن•وجود•

تنبوك — بیوك چادرك اورته‌سنده قوریلان کوچك خیمه حلقه واغاج •

تنبول — چوب•پشت•پان• دوا •

—« مثال »—

« طاس لارسازاینیب ایدی مقبول »

« نیچه دا انیه نیچه دا تنبول »

تنبه — تنه دار آت طاقمی• قوت ویرمك•

تنبه لاماق — قپونك ارقه‌سنه تنبه اورمق• تمه•

—« نوایی »—

« نی دولتی ایرور او لکیم نواینی دلدار »

اویکالتیب ایچی شیپ ایشکنی تنبه لاغای

تنتیك — دلی•دیوانه•بودالا•آواناق. سرسری

تنتکل — برنوع اریکدروزردالی•وغولونك• دوجه• آلو•

تنقال — جلب•دعوت•ایسته‌نلك•اخبار•

تنکه — اینجه معدن لوحی•چنکو •

تنکه — بخارا وآسیای وسطی سکه‌سی مسکوکات نقره• کوش• سیم•

—« صوفی الله‌یار »—

« قالیب من تنکه دیب احوال تنکه »

« مشقت لار باشیغه رنکه رنکه »

تنیکه — اسیای وسطاده ایپك دستکاهیدر و متعدد چرخ و ادوات ایله ال فابریقه‌سیدر• حریر دستکاهی•

تنکیز — دکز• بحر•دریا•یم•

—« نوائی »—

کوزم یاشین ارتیب کرتو کانماسا تانك یوق عجب دورور ساچبان سویونی قوروب تنکیز

تواچی — چارچی•منادی•دللال•مخبر

—« مثال »—

« جریکه ایلبان میعاد و بوجار »

« تواچی هر طرف یکتوردی اوجار »

توار — سمورر حیوان•طاوار•دابه•مواشی• قماش• القی سوریسی• چین اتمه‌سی•

تواشی — خادم اغاسی•خواجه سرای•اغاوات ایچ اغاسی•حرم اغاسی• غلام اخته•

—« مثال »—

« درکاه‌ده کوبدورور حباشی »

« بی حد و حسابدور تواشی »

تواغ —— دوابك ایاقلری، وسم اسب، عرقچین، لحاف، پرده، تویاغ،

—« مثال »—

« مرکبی اوردی آی یوزیغه تواغ »

« ایلاکیم قالدی جبهه‌سی اوزه داغ »

تواکون — قرتال، بورکوت، بی اوغلی قره‌قوش

توب —— یغین، یوارلاق ومجموع اولان شیلر،

—« مثال »—

« بورون اندنکه سوده‌ل بولغای »

« سوتوبی کا چومار محل بولغای »

توب قازغان مدیلعی، طوبك درونی قزان آلت، طوب یاتان محل، استراباد ایله خوارزم بیننده برموقع اسمیدر،

توب توغری طوب طوغری، توب دوز، طوس طوغری، تب تیکز، یایلا، هموار،

توب توز — توب توغری، طوس‌توغری،

—« مثال »—

« برجه‌سین توپ ایله قیل آمیخته »

« بولسه اول هاوان ایچنده کفته »

توب تولی — طوسطولی، زیاده‌سیله طولی وملو فراوان،

توپاوتوپه — مدور، قومسلش شیی، طوپرلاق، مرتفع، تپه، توده، النك، کوتل، تل،

—« مثال »—

توپانی سرزنش ایلکی تینك ایتی بیربیرلا،

که هرکیشی یتیلیب کوبی دا باشیمغا قاقیب

توپارلاما — جمع ایدوب یوارلاق، طوس طوپرلاق ایتمك، کردغون ایلك،

توپارلان — یوملاق، طوپالاق، وجوانه کاو، دانه، بوزا، وصیغیر یاوریسی طوپال، لنك، اقساق، اعرج، مدور، نقره، ومیسك خورده‌سی،

توپاق —— یوارلاق، مدور، لونده، توپوق، مجنون، عاشق، شیتالنك،

توپال —— اعرج، اقزال، لنك، آقساق،

—« مثال »—

« برجه‌نی ایتدی اسیر اول بدشکال »

« قالدیغی قری خاتون کوروتوپال »

توپالاق — طوپارلاق، طوبالاق، یوملاق، کوره، مدور، کرد،

توپالانك — یغمورسز بوران، طلاتوب، قارمه قاریشق، طوپراقلی بوران، کردباد،

—« مثال »—

قوزغالادی بوکون جهاندا هریان

توپالانك، ایل کونکلینی ایلادی

پریشان توپالانك »

توبان وتومان سرنکون، باشی اشاغی، یوزی قویی، خمیده قامت، اینش، مایل، منحنی،

—« نوایی »—

« یوزی توبان توشوبان مرکبك

ایزیکه ملك، بر اوزره قرسنی

قوی غان کبی کدای تلاش »

توپچاق — اسب عربی، سمیز آت، کحیلان، تازنده آت، بدوآت، اسب جهنده، اسب تازی،

توپچیمش حزم، تدبیر، احتیاط، استحکام، اوسطا ودانا کاربرداز، دانشمند،

توپراغ — طوپراق، خاك، توفراق، تراب، توز،

توپراق سالماق غایب اولان برنسنه‌یی بولمق اوزره آتیلان طوپراق» خاك‌برتو،

توپك —— یوك، پشم، توی، جوك، تفتیك، تبیت،

توپو —— قارفورتنه‌سی، بوران، ایشقرك، قاراویونی،

توپورچاق — توپچاق آت، تپه وفرق سر، طلاتوب، فورتنه،

توتاش

—« مثال »—

« توپورچاق وبدو آتلر یتکـده »
« قطارنزلار یوروب زیر خطکده »

توپورلاماق — طوپارلامق • یوارلامق • یوماغ ایتمك • یومالاق •

توپوز — تپورچوماق • کورز • دمرتوقاق بیکجی صوپه‌سی • دمرباش •

—« مثال »—

« برینیك ایلکیدا توقاق وتوپوز »
« بری آلیش ایله‌منداق ایله کورز »

توپوق — غوزك پا • کعب • شتالنك • لونده کیموك • توپوق • برنوع کزلی اویوندر •

توپولغا ودوبولغا — قامچی دسته‌سی یاپیلان اغاج • یلغین وکزه مشابهدر • بعضی‌لر ایلغای اغاجی دیرلر • قرمزیه مائل سرت براغاجدر • بهادرلرك باشلرینه کیدکلری سووت ادواتندن فولاد کلاه •

توپولماق — دشمنك اوزرینـه فوج ایله هجوم ایتمك • غلبه ایله بردن دوکولمك •

توپی — عرقچین • طاقیه • کلاه • کله‌پوش •

توپه — صحرالرده وچایرلارده اوتلیـه‌رق سمیرمش قصراق • بیه دخی درلر •

توت — مشهور توت اغاجی • منزله • جای کاه • طوت • بوراقه • کبر •

—« مونس »—

خیر اولدورور که آخرة اماده بولغاسین
مونس جهانده عاقل ایسانك راه خیر توت

توتاش — پیوسته • مربوط • وابسته بردوزی • بتیشیك •

—« مثال »—

« حسن دیوانی اوزا مطلع دور اول پیوسـته قاش • کاتب تقدیر آنیك مصراع‌لارین یازغان توتاش »

توتسی

توتاشتوروق — آتشی یاقمق ایچون استعمال اولنان خاشاك وسائر • قاو • چراء • کبریت • فتیل •

—« مونس »—

« جانیمغه اوردینك آتش سـوزان توتاشتوروب • یاقدینك سونکاك لارمنی اول اوتغه قالاشتوروب »

توتاشماق — آتش اشیای طوتوب پارلاتمق • تلهب ایتمك • آتش المق • مجادله ومعارضه ایتمك •

—« مثال »—

« تاپای دیب خبر اوشبو مقصود دین »
« توتاشتی بسی قوم ایله صحبتیم »

توتاغان — اصریجی • قاپیجی حیوان • کزنده قپان • دوزاق • دام • یاپشیق اوت • ماشه • کیراء • توتوجی آلت •

توتاغلاشماق — طوتشمق • کرفتار اولمق • محبوط اولمق » قیداولمق • اله کیچمك •

توتاق — رهن • کروی • امانت • استدلال • انجار • توتولیجك محل • قبضه • فرغانه زمینده فرجه دخی اطلاق ایدرلر •

توتاك — پلتك • توتوله • پپه • توتونوق سویله‌مك • لال •

توتالاماق — یولنی بولمق • سررشته آلمق واسطه وآلت ومربی پیدا ایتمك • بجرمك •

توتام — طوته‌جق یز • قولب • قبضه • مقیاس • دورت پرماق برطوتامدر •

—« مثال »—

« بیر توتام فش قویما جاهل‌لار کبی »
« مسجدا کیت بولمه کاهل لار کبی »

توتاملاماق — اوچ ایله اولچمك • کز واندازه‌لمك • ارشونلك •

توتسی — دومان • دود • بخار • دخان • توتون •

—« مثال »—

«خس وخار دیب یاقمه کین بلدیرور»
«سمان نینك توتی آدمی اولدورور»

توتساق — اسیر• اخیذ• حبس• مقید• بندی•

توتغاق — وضع حمل ایدرکن دردورمخه کرفتار اولمق• بورونتی•

توتغون — مأخوذ• مخسوف• مکسوف• کرفتار• منقبض• آی وکونش توتولمسی• کلف• لکه• توتولمش غمام• بولوت هوا• مکدر•

توتقا —— قبضه• اوچ• دسته• طوتام• کف دست•

—« مثال »—

« توتقای موسنان دیرالیغه »
«سیلابیی سانجساراول بلیغه »

توتقار —— جمع• انبوه• کروه• یغین• طوپلنمش• چوقلوق• کوپلوك• کثرت• محل شورا وکینکاش•

توتقاول — چکید• بوغاز»طار• دره یولی• راه باریك• مخاطره‌لی دربند وطریق•

توتلوقاق — طوتغون سویلك• کسالتله لاقردی ایتمك• اعتبار معامله ایتمك• الله‌چرمك• سوزطوتدورمق• بندوبست ایتمك•

توتماج —— رشته آشی• جوشیره• ماءالشعیر• آش آرده• اوماج وبولامق• اون آشی او براه• شهریه•

توتماق —— اخذ• قبض• ضبط• توقیف• طوته‌جك آلت• کیرا• استیلا• احاطه• استکراه• عد• حساب•

—« مثال »—

« ای شه کرم ایلارچاغی تینك توت یمان ویخشی نی • کیم مهر نوری تینك توشارویران و آباداوستینه»

توتورغان برنج• ارز• روز• کرونج• دیوزیر••

توتورغون — پرده• لحاف• حجاب• برقع•

توتوق —— لقوه‌یه مبتلا• فالج• طوتلمش• زبان کرفته• توتوله•

توتوقلوق — خسوف• کسوف• اغبرار• غمام•

—« مثال »—

یانکی ایکاندا کورمادی کیم آی توتوقلغین
چین نی اوچون توتار قاشی یارب جبین‌ارا

توتوم —— اکشی• حامض• سماق• اصول• قاعده• یول• معامله حرکت• ذکون• قانون• دستور• توتماك•

توتون —— دومان• دود• دخان• توتسی• بخار• بوغ•

—« نوایی »—

«دودآهیم کایتوشماس چیقیبان ابر بهار»
«اویله کیم رفعت ایله ابربهاریغا توتون»

توتی —— ننه• بی‌بی• طوطی• اجه• تیزه• مادر کلان• والده‌سنك وپدرك اناسی•

—« مثال »—

«آی توتی دیب یغلادیم مین صبح وشام»
« رام بولمای اولمادی اهل مرام»

توج —— طوج• برنج • مس• یای چله‌سی• وزه کمان•

توجار —— بلوط• بوزوق هوا• مترشح هوا• غمام•

توختاماق — طوروب دیکلنمك• پایدار اولمق• آرام صبر • تقرر ایتدرمك • یولندن آله قویمق• حیوانی طوردورمق•

—« صوفی »—

« نمازده نیچه ایرمیش مستحبات»
«آنی مین ایتاین کونکلند اتوختات»

توختامیش مؤبد• مؤید• پایدار• مستقیم وثابت • طوائف ترکمانیه دن تکه نك بر قبیله‌سیدر

تور — یوقارو* بالا* صدرخانه* سرمحفل* قارشو* امرطور* پشگاه*

—« مثال »—

«قارشیدا قاریاغه دوز مونداقیر او»
«چار کنجك رومالکینه م قالدی کیراو»
«چار کنجك رو بمالیم نینك جوانی مین»
«تورداکی قرا کوزینك قربانی مین»

تور — شبکه شیلر* دام* آغ* کاله ایرمامش کنج حیوان وبالا*

توراوتوره — خان زاده* بکزاده* زاده کانه و شهزاده لره مخصوص عنواندر* نظام* قانون* عادت*

—« نوایی »—

«غم غداسی اراسیداقانی تورکانه ایاق»
«توره آینی بیلا تاماستو قوز آقسا اوتوز»

تورالیك — طورالم* ایکلنه لم* افندیلك و شهزاده لك* سبب* علت* وجه* منتظم

توراق — ثبات* سکونت* موقع* وقفه* طور* حال* هیئت*

—« نقشی »—

«کیجه کوندوز تپیرانوب سیماب تیك»
«منده یوق هجرکه آرام توراق»

توراق اوتی — کنکر دنیلان اوتك اسمیدر* شبیت وشیویت* کشنیش* مذنونس*

توراماق — طوپلانوب وجود بولمق* میدانه کلمك* نمو ایتمك* ظاهر اولمق*

—« مونس »—

«قیامندین قوپار شورش خرامندین
توراراشوب* جهان اهلیغه سین
فتنه نه فتنه فتنه برپا»

توران — ترکستان طاغلغی* داغلق* خراسان وماوراءالنهره توران زمین دیرلر*

تورت — دورت* چهار* اربعه*

تورتاو — دوردار* دورت عدد* چهارکس* اربع نفر*

تورتلاسی — دورت دیده* درچار* رباعی*

تورت اولوس — طوائف اتراکدن اك مشهور اولان برلاس ترخان وسولدوز وقیات قبیله لرینه دینیلور* هندروم ایران وتورانه دخی دیرلر*

تورتانا — امهات سفلی* عناصر اربعه*

تورت دفتر — کتب اربعه آسمانی* فرقان انجیل زبور تورات*

تورتا — دوردی* چهاری* اربعه سی*

—« نوایی »—

«ایستاسنك بیش کون فراغت کرچه
کابین عمرایرور* دهرزالین تورت
مذهب برلا قیلکیل اوچ طلاق»

تورتان — کورك* پوستون* قرساق*

تورتماك — الوآلت ایله صانجمق* اجبار* ایقاظ* اعضا تحریك ایتمك* دورتمك* دکه ویرمك*

تورتوب — طوپلانیله جك محل* مجمعه* مجلس* دورت طرفك آدمی*

تورتولماك — تحریك تخدیس* ارلنمق* صانجیلمق* دکه لنمك*

تورتی — چوکه لك* چوکندی* رسب* ثقل* پوص* عصاره* چامور و دورده* لای* آلوده*

تورسوق — دروننده قیمز یاپدقلری مشك* مطهره* طولوم* قربه* سناج*

تورشه — برنوع مقیاسدر* فرسخ کبی* چاقرم اغاج* طاش* فرسنك* میل*

تورغاق — کیجه قره‌غولی، پاسبان، نگهبان، بکجی وشب کرد، طوائف اوزبکیه دن بر قبیله اسمیدر،

تورغالان — خلجان، انقلاب، شورش، اضطراب کشمکش،

تورغاماق — طوغرامق، قییمق، بیچاق ایله پاره پاره ایتمك، تکه تکه کسمك، پارچه پارچه ایتمك، بیچمك،

تورغامیش — دور ایتمك، اخراج، ابعاد، نفی وسورمك سورکون، بدرغه،

تورغانی بیرله — کافة، بالعموم، جملة، هپسی، همه‌سی، کل لیسی،

تورغای — برنوع بیوك چایر قوشی، امیر تیمورك پدری اسمیدر، امر طورسون،

تورغو — حریر، نفیس بافته، ذیقیمت قماش، طوایف اتراکدن برعشیرت اسمیدر،

—« مثال »—

« نامه سین جان پرده سیله چیرمادیم کیم
عشق اراء ایل حساب الغای نشانیم
باشی دا تورغو کوروب »

تورغوزماق — اقامت، توقیف، رکز، توختاتمق، ایقاظ ایتمك،

—« مثال »—

« ایماس مرد تورغانی بیقساکیشی »
« اکرکیلسه قولدین بیقیلغانی تورغوز »

تورغون — هارمنك، مانده‌ده، یورغون، منقبض، ساکن، ساکت، راکد، براق، طورغون،

تورغونك — برنوع چایر وچمن قوشیدر، تورغای دخی دیرلر،

تورغی — سرچه، چومچوق، کوندوشك ایرککی داغسار دیشیسی ماجوك، عصفور،

تورقا — برنوع کتاندر، زغیروزاغون، اینداو، طریق،

تورقورقه — سپر، قلعه دیواری، استحکام، طابیه، سنکر،

تورکان — قیوریق، کناری بورلمش شی، ترك واتراکلر، یافثك نخست اولادی، ترك اوغلان، بیکیم، بی بی وآیم وخانم، ترکان خاتون کبی،

تورلاق — صقالسز، کنج، جوان، قلندر مشرب، امرد، دلی قانلی،

تورلاماق — طور وآغ آتمق، دور ایدر کبی بوارلامق، اورمك، اوروبچی، قپامق، روفو، طی ایتمك،

—« مثال »—

« ضعف دین اورکامجی دامیغه بیقیلغاچ
چیرمانیب، اول چیبین دیك تورلادی
هر یان تنیم نی ایلانیب »

تورلوغ وتورلوك — نوع والوان، متعدد، هرجنس، حجاب، پرده، لحاف،

—« مثال »—

ایچکاری اول آی تولوغ نی کوترماس
لارنیتای، ای صبا فراش بیرلطف
ایلبان اول یان باری »

تورلوق — خوف، خطر، کدر، انقباض، خلجان الم، دهشت، ضجرة،

تورلوك — دورلو، نوع، قسم، جنس،

—« مثال »—

« حکمت بیلان چیقیب خوتن نینك شاهی »
« یریوزونی تورلوك الوان ایلدی »
« کوککا چیقیب فلك انجم سپاهی »
« باشقه دوران باشقه طوغیان ایلدی »

توروق

—« حكمت »—

« تورلوك تورلوك علامتلر بولدی پیدا »

« یوراكیمده جراحتلر بولدی پیدا »

تورلیق —— ایشیك • درگاه • آستانه • باب • قاپو • بارگاه • دربار • حصار •

تورما —— برنوع ذیقیمت شال وقوماش • ترمه حریردن معمول دارای وشاهی •

—« مثال »—

« اطلس گردون بیله مینك زیب وفر »

« تورماتونی آستی دا كوك آستر »

« لیك اوشال تورمایی هرتاری ایله »

« فقردا یوز مرشد اوچون سلسله »

تورماق — توقف • سكوت • اقامت ایتمك • قالقمق • قیام ایلمك • صبر آرام ثبات ایتمك •

تورمك —— قیویروب دوشیرمك • قاتلامق • وبوكلمك • صارمق • لف ایتمك • تهلك •

تورموجاق برنوع مأكول واكشی صحرایی اوتدر • شوره • سمیز اوتی كبی •

تورنا —— معروف ومشهور هواده صف وقتار اولوب اوچار قوشلر • كوركورك •

—« مثال »—

« كوكیوزنده قطار اوچان تورنالار »

« خبر بیرینك منینك یارم امانیمی »

تورور —— درمعناسنه در • طورور • بمعنای آست •

توروش — مسكن • مكان • وقفه • مأوی • ثبات • قرار • دوام •

—« مثل »—

« هم توروش فرصتیدا مثل جبالی »

« هم یوروش عجلتیدا چرخ مثال »

توروق وتونوق مصفا • شفاف • بی غبار مصیقل ومجلا • ناب • بی دورده • بی لای • بی لكه •

توزاتماك

توروم —— طایلاق • ایكی یاشنده كی دیوه یاوریسی • بوته • شتوردوساله •

تورون —— طورون • نبیره • حفید • نواده • اوغوش دخی دینور •

توری —— بورجه طون • صاف رنكلو اولان • بوروقرلونی • ارض وغبار رنكی •

—« مثال »—

« یكامیخده توری آت وهم جیرند »

« ایلانادور طوپچاق وهم سمند »

توز ——— دوز • مستقیم • صحیح • طوغری • قوت صبر • استقامت • مسطح اوه • قضا ودوروستی •

—« نوای »—

« جاده شرع یلاكیم اوزینی توزقیلدی »

دولت سرمدانكا هرساریدین یوزقیلدی

توز ——— طوز وطوپراق • غبار • كدورت • خورده شیلر • چنك • خاكباد • توپلنك • پرچه • پاره •

توز ——— طوز • ملح • نمك • شقاق كوشه سی • شور • امر كردن • یاپ •

—« نوایی »—

« قدینك توز نخل گل زار ارم توز »

« كه توزاشیاغا بولغای بابه هم توز »

توزآغاج — اوزن • توزه دیجی راست ایدیجی پیوست توزكچی • بنیادكر •

توزاتماك — تنظیم آراسته • تسویه • اصلاح • تعبیر • ترتیب • تزیین • طوغری ایتمك •

—« مثال »—

« نیلاب توزاتای قدكیم جسم داشكن لاردور • نیلاب توزاورای دم كیم باغریدا تیكن لاردور »

توزاغ — طوزاق، دام، آغ، شبكه، تور،

—« نوایی »—

ساچی اسیری مین او بنای هنوز خالن وه
« كه دانیغدا آغیزاورمای نصیبم اولدی
توزاغ »

توزاك — طوغری، مستقیم، مسطح، راست،

توزانك — توزلو محل، طاشسیز یومشق ارض خالی، شوره زار،

—« مثال »—

« نی بیلكای اول كیشی كیم شهد ومی نی
تاتمای دور ، كه وصل وهجر كبی
اول چوچوك دورور بو آچیغ »
« یا اورذلیل مسافركه یویه ایلاردا »
« قوم وتوزانك یومشاغ تاغ وخاره دور
قاتیغ »

توزغاق — طوایف اوزبكیه دن بر عشیرت اسمیدر، طولاق، پایتابه، دولاق،

توزكان — چابق، تیز، سریع، چالاك، دوزیجی، عجله كار، یاییجی، عمال،

توزكو — مهر، نكین، خاتم، انكشتر، اوزوك، یوزوك،

توزكون — دوزكون، منتظم، آراسته، آقلق، قزیللق، رنك روی، غازه، سورخی وسفیده،

—« مثال »—

رشته سی كر اوزكون اولمه سیز اوزونك
توزكون اولسون تارسه تاری توزونك

توزلاغ — طوزلو محل، طوزكانی، ملح، ونمك معدنی،

توزلانماق — باشی اوزرینه یوریمك، معلق كزمك، اپاق وقاری، معلاق، سرنكون،

توزلانماك — تحمل ایتمك، قالدیرمق، صبر ایتمك، برداش،

توزلوغ — طوزلو، تلخناك، ظرف نمك، شور، مالح

—« مثال »—

« توزلوغ لبینك دین ایدیم بیر معدن
نمكدان ، ای حقة ملاحت شوریم
اولدی دوجندان ،

توزلوك — استقامت، طوغریلق، مسطح، اوه،

—« مثال »—

« نیزه بولوب توزلوكیدین سربلند »
« جیرماش اوچون بنداراقالیب كمند »

توزماق — اسكیمك، كهنه وفرسوده اولمق، دوام ومقاومت ایتمك،

—« آكهی »—

« سروقامتلار كیوب ایكینكا خفتان
توبتو ، توزمای آینـك بیرلا هم
تیترارلار اندافكیم قامیش،

توزماك — تهید اصلاح ترتیب احداث تعمیر ایتمك، تنظیم وآراسته ایلمك، تصفیف وتسلیك قیلمك،

—« نوایی »—

« اگر خود وصل اقبالی میسر بولسه
بر ساعت ، فریدون تختی اوزرا بزم
توزدی جام جم چیكتی »

توزن — طوسون، نیكو نژاد، نجیب، محبوب، دلبر، سوكیلی، كوزل اولاده وساره اطلاق اولنور،

توزوتماك — دوزقالدیرمق، توز ایتمك، برپا وبونیاد ایلمك، یوكسكه چقارمق، حصوله كتورمك،

توزوك — ترتيبلى • منتظم • آراسته • يولنده • مناسب • خوب • نغز • دروست • كوزل •

—« مثال »—

« بر اوكيم تاپساشه ليغدين رياست »
« توزوك بولماس ايشى قيلماى سياست »

توس — اداتدر • توس طوغرى كبى • ايلجه توك • يايك لحافى • طپراق • غبار • سرشت • نژاد •

—« مثال »—

« تيره سى دورچرخ داايرماس شهاب »
« توسى كبى يايغان انكاسيم ناب »

توستوغان — كاسه چوبين • كوزه • دسته • ابريق مى • اياغ • چناق • ساغار • رطل • قدح • جام •

—« مثال »—

« حلال اناسو توديك دوركز اوزبكيم
توتسا تبوق • قيليب تيز اوكوب
توستوغان ايچنده قيمز »

توسلوق — عالى نژاد • نجيب • نيكوسرشت • زاده كان صاحب خصلت • ذى شرف •

توسقاوول — يول محفظى • طريق نكهبانى • شاه بندر • پاسبان • قراغول وقراول • ديدبان •

توسماق — بكلمك • يوسكلمك • ثبات قرار ايتمك • يولنى توسمق وسدايتمك •

توسون — ياغ • روغن • نيكونژاد • نجيب • عالى كوهر •

توش — مقابل • يان • سمت • طرف • وقت ظهر • دوشمك • ونزول ايتمك • ايتمك وفروز • كوكس • سينه •

—« مثال »—

« خانغه مكر دشت سارى ايردى بزم »
« آتلانيبان شهر توشى قيلدى عزم »

توش — واقعه • احتلام • رؤيا • تصادف • خواب

—« مثال »—

« ديديم كيم توشده محراب ايچره كورديم
كافرى مستى • ديدى كوركيل توايى
كوزآچيب كيم كوزوقاشيمدور »

توشاماك — دوشه مك • تفريش تمهيد ايتمك • طيامق • آراسته ايلك • لباس وپلاس ايله تزيين ايتمك •

—« مثال »—

« ساليب بير باركه كنجيده تختى »
« توشاب اول تخت اوزه شاهانه رختى

توشاتماك — تفريش ايتديرمك • يسانديريب تزيين ايتدرمك •

توشاق — پاى بند • طوزاق • بوغاو • كوستك • ايشكيل • قيد •

—« مثال »—

« كندير دين قيلش قوشاغى »
« ايشا كينه لايق توشاغى »

توشانجيل — عقاب • پاى بندوبوغا • ايشكيل • كيشن • توشاق • دوشاخ •

توشجى ليك — جاشتكاه • ناشتاوقتى • ظهرايله فجرك بينى • توش وقتى •

توشتو — غسلخانه • غسل تكنه سى • تن شوى • توشتاو • بلاعه • طشت زمينى • آب رو •

توشك — فراش • بساط • مهاد • مندر • بستر • شيلته • كورپه چه •

توشك خانه — صاندق اوطه سى • كنجينه • اسباب اوطه سى • مهترخانه • امرا و وكلانك خلعت خانه سى وسرپايرى • بوغچه خانه وجامه خواب •

توشكان — حامك كلخنى وآتش خانه سى • كونخ •

—« مثال »—

«سرتاسری داغدار اولمیش بیمی تیك»
یانمیش همدمسی کلخانه توشکان کیشی تیك

توشکون — مجبور، مبتلا، افتاده، مغلوب، دوشکون، بای ویرمش وتحت دیواری، مفلس، قشاق، یوف،

توشلانماق — تصادف ایتمك، راستلمق، تلاقی ایتمك، مقابل و برابر کلمك،

توشلانماك — چاشتگاهی کچورمك، توش وقتنده براز استراحت ایدەرك یوله روان اولمق، قهوەآلتی ایتمك،

توشلوق — چاشتگاه، تومند، وسیع القدر، توش وناشتا وقتی، قبل الظهر،

—«مثال»—

قاباب قورغانی دیقور دیقور اول خیل
توشار کاقیلدیلار توشلوق توشی میل

توشماك — سقوط نزول ایتمك، اصابت تصادف ایتمك، اوغرامق،

—« مثال »—

«جهدایتیب مقصود اکر تاپسام زهی
بخت بلند ، تاپماسام باری توشار
عذرم اولوغلارغا پسند »

توشکورماك — تنزیل اسقاط ایتمك، القاو ایندرمك،

توشوراتوشورا — بعض بعض ، کاه کاه ، اره صره ، وقت وقت،

توشنماك — اوزون اوزادیه بیان تفکر مرام و اظهار مطالعات ایتمك، اسیر فراش اولمق، دورودراز تخیل ایلك،

توشوق — برنوع منظوم ترکی، شرقی، صحرای وروستایی لریك غیر منتظم اشعارلری، قوشوق،

—« مثال »—

«انکلامایین سوزداتو یوق بحرینی»
«قایسی تو یوق بلکه توشوق بحرینی»

توشوك — دلیك، ثقبه، سقیط، شکاف، توملوك، اویوق، تنور وفرونه یاپشدیرلمش اککك پشمدن دوشمسی،

—« مثال »—

«ای کونکل داشهد لعلینك حسرتیدین
یوز توشوك ، هر توشوك دور شهد
زنبوری اوبی یانکلیغ چوچوك»

توغ — بولك وتوك، خوتاز، قطاس قویروغندن سنجاق وبیراق اوجنه طاقلان توی، وقیل و پشم،

توغبیکی — الای بیکی، سنجاقدار، سرکرده، توغدارلرك ناظرلری و بیوکلری، اسیای وسطیده بررتبه درکه حکمدارك توغنی قالدیریجی،

—«ربغوزی»—

دین شریعتر اینی بخشی قیلغان مصطفی
کفروظلمت توغلاربنی ییرکا چالغان مصطفی

توغاجی — طوغدار، سنجاقدار، سرکرده وصاحب رتبه، برتومن عسکرك قوماندانی،

توغارماق — طوبورمق، راحتلندیرمك، پرورده ایتدیرمك، پرورش،

توغالاق — طوپارلاق، مدور، یومرو، طوپ شیی، یوملاق، لونده، ایشتی، یوماق، کرهٔ ارض،

توغان — اوتلکودنیلان برنوع شکار قوشیدر، چرخ وجرغ،

توغاناق — پلانقه٭مانسقه٭حلقه٭غرغره٭مقره٭ پهلوانلرك اياق طولاديرمسی٭ پای پیچ ایت ملری٭

توغانك — باشایه شبیه بر نوع شکار قوشیدر٭

توغای — اورمان٭غابه٭ بیشه٭ بالقان٭چنكل٭ پته زار٭جكه لك٭

—« مثال »—

«چو نادر لشکری بردن کورولدی»
«توغای زار ایچره جون پنهان بو اولدی

توغداق — یشیل آبی رنکده بر نوع قوشدر٭ توغانك٭لای خورك٭چایلاق٭مارتین قوشی٭

توغدوی — بر نوع قوش اسمیدر٭ توغداق٭ توغانك٭باشه٭کیك وطوشان محللرنده بولنور٭

توغراماك — تکه تکه کسمك٭پاره لمك٭پارچه پارچه ایتمك٭دلم دلم ایتمك٭

توغری — مستقیم٭استوار٭محقق٭صحیح٭صادق٭ اهل ثقه ٭ راست درست٭ عفیف٭ محاذی٭مستور٭

توغغان — برادر٭همشیره٭قرداش٭نجیب٭صوی قوش٭اتابر انابر قرداش٭ اغاواینی٭ اکه واوکه٭

—« مثال »—

« حالی دلمی آیت کل خندانمغه »
«عرضمنی یتور کیل ینه توغغانمغه»

توغغانليغ — صله رحم ٭اولو الارحام٭ حق اخوت٭ محب٭آخیرتلك٭اخوان عارضی

—« مثال »—

« توغانم قرداشیم کل یوزلی یاریم »
« قیسی یره کیتسام سنی اونوتمام »

توغلوشلوق و توغوشلوق — کریم الطبع٭ نجابت٭اصالت٭ مقبل٭ سعید٭ زاده کان٭صوی٭ جنس ٭

توغلی — توقلی٭قوزی٭بره٭بغند٭

توغماخان — خانه زاد٭ولد٭ ابن٭کوله٭عبد٭غلام٭

توغماق — تولد٭طلوع٭ ظهور ایتمك٭

—« نوایی »—

«قاش وکوزینکنی منجم چونکه کوردی بی نقاب ٭ دیدی کورکیم قوس بر جیدین توغوبدور آفتاب »

توغمه — بنده٭متولد٭ خانکی طوغمه یومه٭ پرورده٭یرلی قول٭ خانه زاد کوله ٭ عبید وجوری وخلایق مادرزاد ٭

—« مثال »—

«کرم وخلعت ایله شاد اتدی »
« برنیچه توغمه نی آزاد اتدی »

توغور — قایمه ٭ خیمه٭ خرکاه٭ چادر٭ کبتقه اوتو٭خانه سیاه٭الاجیق٭امر زایاییدن

توغورقانمه، توغورلوق — خیمه٭خرکاه٭چادر٭اوتو٭الاچیق٭ خیمه یی اورتان کچه ٭ وککیز ٭ ونمد و پوشش٭

توغوز — ششیمش٭جوارح٭ آشیانه٭ صداق٭ طوقوز٭ امر توغودرمق٭

توغوش — تولد٭طلوع٭ولادت٭نتاج٭زاده لیك محل زایدن ٭

—« مثال »—

«نچوك کیم حضرت صالح اوچون فاش»
«بالالیغ تیوه توغدی حکمیدین تاش»

توغوشلیك — نجیب٭کریم الطبع٭ سعید ٭ بکزاده٭ اصل زاده٭ صوی٭ جنس٭ خانه دان اولادی ٭

توغیز — چوچق٭یاوری٭بالا٭ولد٭بچه٭کیچیك٭ بوته٭ فرزند٭

توفراق — طوپراق • خاك • تراب •

—« الله‌یار »—

«صفی توفراغین ایتکاج جان ایله جسم»
«نچوك كم ایلدی دانای هر اسم»

توفکورماك — توكرمك • تف • ابزاق • تقشغ ایتمك • توفلامك •

توفکی — توكروك • تفل • بزاق • توف • اغزدن اتیلان توفکی •

توفورجوك — توفكروك كاغدی ریق • بزاق • تفل • نخامه •

توفوق — یومری • محدب • طومالیج • خیمه‌نك قبه‌سی • تپه • تل كیرد • مدور • بجل پا • غولك • شتالنك • توپه‌لاق كیموكی •

توق — طوق • آچك ضدی • شبعان • سیر • دوق • مملو • پرخورده‌كی •

—« مثال »—

«بعدازان كونكل ایكاسی بولاسان»
« معرفت نوری بیله توق تولاسان»

توقلوغ — همجوء • طولغونلوق • امتلا • سیری وپری • ارزانی • بركت • رخیص • اوچوزلیك •

توقاچ — برنوع اتمك • سورمه تنبه • تمل • توتكاج

توقال — اورتاقلرندن كوچك • پس مانده وحقیر طوتیلان خاتون • پالكو • ملی • دون وخارشده زن •

توقاماق — طوقومق • نسیج • اسفاك • ارمال ایتمك • بافتن • بافنده •

توقتاش — آرام • راحت • منزل • اركوبالاحصارده سپاه اینی جك و بنی جك یری •

—« مثال »—

« آغرسین آی وكوندین ای قلم قاش»
«كه یوق انلرده بول تورماغ وتوقتاش»

توقتاماق — توختاماق • ساقله‌ماق • بكلتماق • آلدقوماق •

توقتاوول — توقساوول • میرشب • مستحفظ • حاكم بلده • كوتوال • عسس •

توقسابای — الای بیكی • صاحب دسته • سركرده • مشیر • آسیای وسطی‌ده بر عمل و رتبه‌در • توقسابه •

—« مثال »—

« توقسابه و داد خواه كیلدی »
« یوزمینك كیشی چه سپاه كیلدی»

توقلاماق — طوقمناق • كورز • آلات كودنك كر • دسته ورزیش كر •

توقار — اوجی ونوكی تیموردن یاپیلیان اوق • ساده • پیكان سبز •

توقاق — صوپه • كوتوك • كنده • موبجه • طوایف اتراكدن بر قبیله اسمیدر • كلتك كودونك كرآلاتی • منكه‌نه •

توقاق — دوقماق تركیب • توصیل دكانجی • نساجی بافنده •

—« مثال »—

« بریسی بلبل كبی قرآن اوقور »
«اول بری ماكی آتیب دوكان توقور»

توقوز — طقوز • نه • تسعه •

—« نوایی »—

« چیقماتوقوز پرده كینیدینكه عالم كو یماسون • آلتی یتی برقع آلغیل ساقلا ایكی اوچ نقاب »

توقوزتون بر اغاج اسمیدر • طوقوزلباس

توقوش — صدمه • تماسی • شدته بر برینه چاربلمق • وصل • رسانیدن • اختلاط .

توقولغه — باركیر اورتسی • چول • باستوروق • آت پلاسی • دیكدكه •

توقوم — پالان • سمر •

توكاتاش — توكه

توقوماق — طوقومق • نسيج • الاجه • توقومه • بافته •
—« مثال »—
« طعام اول طعام علتی ماشغادور »
« ایشاك اول ایشاك توقومی باشغه دور »
—« مثال »—
« پخته وهموار توقولغان یوزی »
« کورکانی کاوصف دین آر توق اوزی »
توقونماق — توقوشماق • مس و تاثیر ایتمك • ایلشمك • تصدی و تسلط • دخل • تعرض • ازاله بكر •
توقه — اشیا • اسباب • حلقه • ایل • آت قولانی •
توقه — مقره • ربطایده جك قوی باغ • بندك • عاشق ومعشوق •
توك — توی • یونك • صاج • قیل • توزاق • شعر • ریش • موی • خط • پشم • جونك •
—« مثال »—
« تانوایی تیلبه ایت دورسین سیزای
كلرخ پری • بر توكون هر توك
سایی کورکیل تن عریانیدا »
توكا — مزار • قبر • کورستان • مرقد • تربه • امر ریختن • تمام •
—« مثال »—
« غنیمت بودم اولغین اهل صلا »
« ساچنك آقاریب تیشلارینك توكالا »
توكاتماك — دوكتمك • انجام ویرمك • بترمك • اتمام • نهایت •
توكانماك — بتمك • انقضا بولمق • انجامه ایرمك •
توكاتاش — قبرطاشی • لوحه • سنك مزار •
—« مثال »—
« هجرتاشین یاغدوروب کیم قای ده
اولسام ای رفیق • قبریم اوستی دا
توكاتاشیم جزاول تاش ایتما کیل »

توكارتاشی — چاغیل طاشی • سنكلاخ • قیراق جه • چغیل • سنك ریزه •
توكاللاماك — جستجو • تفحص • تفقد ایتمك • پژوهیش تفتیش • معاینه • سررشته •
توكال — تمام آلمك • تردد تام • همه کی • جمله تا •
توكالماك — تمام اولمق • انجامه ایرمك • انقضا • بترمك •
توكالولی — جمع • جمله • قمو • کافه • مجموعی بسبتون •
—« مثال »—
« وادریغا محبت نینك جامین ایچمای »
« اهل عیال خانماندین توكال كیچمای »
جرم وعصیان کریه لارین مونداچیچمای
« شیطان غالب جان بیرارده شاشدیم منا »
توكان — داغ • کافه • تیكان • خار •
—« مثال »—
« آفت الفی کیبی تیکن لار »
« لاله سیدا درددین توکن لار »
توكانكانیلماك — بتمك • انجامه ایرمك • ختام اولمق • نهایت بولمق •
توكانیش — حد • اتمام • سرانجام • پزیرای ختام • بتمش • خلاص اولمش •
توكراماك — قیامق • مسدود ایتمك • برشیئك اوکنه سد چکمك • سنكر •
توكماك — اسقاط • نثار • اساحه • اساله ایتمك • دوکمك • ریختن •
—« صوفی الله یار »—
« آلیب قولغاسنان جان ستانین »
« نیچه نیك اوزدی باشین توكدی قانین »
توكولماك — منصب • مسکوب منشور • ریخته • افاضه اولمق •
توكماك — باغلامق • بوغوب عقد ایتمك

توكولماك — تعقد ایتمك • كره ود كوم • بند •

—« امیر »—

« عقده‌لار بیرلا ساچینك تارین سراسر
توكا كیل • رشته جانیم غه یوز
برده كره‌لار توكا كیل »

توكه —— عقده • كره • بند • دوكه •

—« فضلی »—

« لاله كون قباجیننك توكه‌سون
آجیب كاهی • كل یاقه‌سنی چاك ایت
غنچه بغرینی قان قیل »

توكر —— پیشانه‌سنده بیاض بر نشانه‌سی اولان آت •
قشقه • پیشانه سفید •

توكورماك — تو فكورماك • تف ایتمك •

توكوزوتكیز — بتون • تام • تمام • برنا • مسطح •

—« نوایی »—

« كل دا یوق سروقدی سرود اكل
رخساری • سروكل رویم ایرور
حسن طریقنده توكوز »

توكوش — غوغا • مجادله • مضاربه • دوكوش •

توكوشماك — بوغوشمق • غوغا • محاربه • مضاربه
مجادله •

توكول —— دكل • لیس • وما • معناسنه در •

—« مثال »—

« عشق جهانی اورتادی بونی بلا جال
ایرور • حدبشر توكول بوكیم پرتولا
یزال ایرور »

—« صوفی الله یار »—

« بو اسامینی شفیع كیلتورسون اول
« كم كه شك كیلتورسه اندین سن توكنكل »

توكون —— دكون • كره • بند • عقده • دوكوم • توی •
سرور •

—« نوای »—

« ایستماس بولسانك ایشینك اوزره كره
یوزلیك قیل • كیم یاغین رشته سیغا
قطره‌سی خود كیلدی توكون »

توكی —— برنج • ارز • روز • كرنج • شالی •

تول —— دول • قوجه‌سز قالمش متروكه ومخلّه
ومطلقه خاتون • ارامیل • ماتم • حزن •
صغیر • وقویو زیاوریسی •

تول —— مشابهت ایچون الوانك اغزینه الحاق
اولنور • اغشیتول • قریتول •
ساریتول • كبی یعنی سارییه واقه قره‌یه
مانند دیمكدر •

تولك —— پربنی دوكش وینی توی چیقارمش
اولان حیوان وقوشلر •

تولا —— طولو • وافر • مشحون • مبذول • مملو •
پر • بسیار •

—« نوای »—

« ایلكا كرجرعه توتی ور قطره »
« منكا یتكانده دور قویدی تولا »

تولاشـق —— دولاشیق • اكری • بوكری پیچ وخم •
انعراج • مجعد • ملتوی • پیچان •
كلابه بی‌سر • ملفوف •

تولاق —— طولاق • طوزلوق • پای تابه •

تولاك —— تغمین • تاوان • جریمه • تولك •

تولاماق —— طوغری بوله‌سالك اولمق • رجوع
ایتمك •

تولاماك —— تغمین ایتمك • چلاق اولمق • قوشلر
موسمنده تولك دوكمك • زیاده اولمق •

—« حكمت »—

« پیرامتم دیب مهری تولار »
« عزازیلنی خدا ایم اوزی قولار »

تولغاتماس

تولامش — عوض ویرمش • تضمین • تبدیل • جرمه قرشیلك • طاوان • اوده مش •

تولان — اودون • حطب • هیمه • هیزم • امر طولانمق • وایلان وکردیدن •

تولای — جمع • طوپ • طولای • کثرت وبسیاری وپری • مغول لسانندهمشورة وفتنه وفساد • وبو اسمله خبردار ایلك • طولامقدن مشتقدر • اودمك • خرکوش وارنبه دخی اطلاق اولنور •

—« صوفی »—

« ایرور مین بنده لارنی سرنکونی »
« تولای یارو برادرنینك زبونی »

تولغاش — بوکلوم • پیچ • عوق قوبروق •

تولغاشماق — پیچیده اولمق • دولاشمق •

تولغاماق — اطرافنه ضارمق • احاطه واشتمال ایتمك • پیچ وتاب •

تولغامای — چویرمه • دورایتدیرمه • دویرمه •

—« مثال »—

«شفق بیرلافروزین تولغامای باش»
«تاشیب ایش باشیغه اق وقیزیل طاش«

تولغاندورمق — طولاشدیرمق • چویرمك • کرد •

—« حکمت »—

«توقوزمده تولغاندیم توغری یولغه»
«تبرك دیب آلیب یوردی قولدین قولغه»
«قوواندیم بو سوزلارکاقاچدیم چولغه»
«اول سبدین التمش اوچده کیردیم یرکا»

تولغاتماس — طولاشمز • چورلمز • دونمز • ایلانمس • نکردیدن •

—« مثال »—

«نسیمی لاله رویوم محملیغا میل قیلااس کیم»
« قویون دیك رشکدین خاك تنیم یوز قاتلا تولغاتماس»

تولو

تولغامه — کین • ویو صویه یاتان عسکر • کیزلی • بوکتورمه • پنه لنمك •

تولف — شغل • کاربار • مؤلوف کسب • ایش •

تولقاماق — رنج • دردوالم • کدر چکمك •

تولقاتماق — دردوالمدن پیچیده اولمق • ورنجیده • استراب ایتمك • حلقه وخم چم اولمق •

تولقوم — طالغه • طلاطم • موج • کوهۀ دریا • جوش وطاشقنلق •

—« مثال »—

« عشـق کیم بیر بحربی پایان ایرور
توشتنك همـان • نیچه برکرداب
تولقوملار کورارسن بی کان »

تولکو — تلکو • روباه • تلکی • قرصاق •

—« نوایی »—

«جنون زنجیرده عاشیق یانیدا حیله کر
زاهد • کیشی کورساتصور ایلکای
شیر آلدیدا تولکو »

تولماچی — منادی • جارجی • دلال • مخبر • مشوق •

تولماق — طولمق • مملو اولمق • پر • مدیر •

—« نوایی »—

«سنك وصالینك تیلاب هجرانیلاتونلار
تلاش ایتدیم • غمنك کونکل مدا
طولماق لکدا ایردی ایا لکافاش ایتدیم»

تولولماق — طولولنمق • مملو لنمك • سیرو پورلنمك •

تولنماق — استراحت ایتمك • آرام اولمق • سکونت ایلك •

تولو — پر • مملو • مشحون • کوهی روستای وصحرای • طولو •

—« مثال »—

« منی برلطف ایله پابست ایتینك »
« برتولی جام بریب مست ایتینك»

تولی

تولوغوم — پیشانه نك ایکی طرفی • یمین و یساری • قاشلرك زوروسی •

تولوق — طولو • مملو • مشحون • رنج • زحمت • ایش • کوج • شغل •

—« مثال »—

« نیکیم تولا اقادور کوزلار یم یاشین
کورکیم • تبراجی کبی نی ینکلیغ
اقار تولوق بولسا »

تولوك — ذخیره • تولك • تضمینات • تاوان •

—« مثال »—

«چن نینك هر یغاجی بیر ساریغ قوش
«بولوب باری تولوك ایامی غه توش »

تولوکوم هی تولوم — شرقی و ترکیلرك آخرنده نقراتك اوقودیغی مقام و ترنم •

—« مثال »—

« ترکی سرودی بله سالیب قولوم »
« قیلسام ادای تولوکوم هی تولوم »

تولوم — غوغا • مجادله • تام و بتون • چیقرلمش پوست • سلاخ و دیری خیك و مشك قربه • کوبسر •

تولون — مملو • مشحون • لباب • پراپر •

تولون آی — طولغون آی • بدر کامل •

—« نوای »—

« اون تولون ای نینك قیراغیدین
جو آلدینك اون هلال • کیردی تو فراغه
هلالی آچدی تولون آی غه جمال •

تولونماق — باتمق • نجوم غروب ایتمك •

توله — قیصه • کوچك • بودور • کلته • قسقه یکنه • کوتاه •

تولی — آینه • مرات • کوزکو • عینك •

تورغی

توماغه — شاهین • قوشلرك باشنده کی تاج • ودبولغه چرم • دشت قبچاقده قزاقلرك باشلرینه کیدکلری قالپاق وقولاقچین

—« مثال »—

«اون تورت کیچه لیك آی کبی •
« اوزی دولتلیغ بای کبی »
« توماغه لی همای کبی »
« کیلور سالّانه سالّانه »

توماق — ایرمق • کوچك اقار صو • چای • یاپیچه اریق • نهر • جوی •

تومبالاق — یوارلاق • طوس طوپارلاق • لونده • یوماق • کولله • کره • ایشتی • غولك • کوزل • یاقشقلی • توغلاق •

—« مثال »—

«رب من ایتیك دعامیز مونچه لاق»
« براغول برکای خدایم تومبلاق»

تومان — اون بیك • سنجاق • قضا • قویو • دیرین جوق وکثیر یرینه اطلاق ایدرلر • دومان • ایران شاهلرینك بر نوع التون وسکه ورتبه سیدر •

—« مثال »—

«او تونك عشرت اهلی که بیزارلرمز»
« تومان منیك بلاغه کرفتارلرمز »

تومانکی — هر شیئك اشاغیسی و اوزاغی • اسفل وادناسی • پایان •

تومانماك — زنکین اولمق • صاحب ثروت • اغنیاء بای • توانکر و پولدار •

—« مثال »—

« اوزی مشل آیه مینکزر »
« مینك تومانلیك بایه مینکزر »
« قاشی مشل یایه مینکزر »
« یخشی برسردار کلیب تور »

تومپاك —— اکری بوکری • دوز وطوغری اولمیان • خم وچم • پیچ تاب •

تومروق — محبوسلرك ایاقلرینه اوریلان کوستك وبند • وکونده • واشکیل • وطوزاق و پای بند •

تومشوغ — طومشوق • دوداق • لب ولنج • قهر وطارغیناق • ازارلمك • بورج وبادو • کوشه • بورون • کونج • پپاغان کبی بعض قوشلرك یومری اکری غاغه سی •

—« مثال »—

« تانك بلبلی تومشوغین تو توب رست »
« خفاش قنات لارین قیلیب سست »

توملوك —— روزنه پنجره سی چادرك باشنده کی آچیقلق • طامدن آچلش دلیك وآیدین دوشه جك محل •

—« مثال »—

« بو اوبونك توملوکی دین آی کوره من »
« بو اویونك ایکاسینی بای کوره من »

توماق —— طالماق • غطس • غوص • انغماص • افکاره وارمق •

تومماك —— طولدرمق • مملو وپر وبسیار وزیاده ایتمك • چوملمك •

تومجی — طالغیج • غواص • غطاس • غوطه چی چومچی •

توموزغان — اصلی تونکورغاندر • یراشکی • کنبوز • طوکزلان • کنبوسك • دوموزغان • قونغوز • قودسقه •

توموشماق — برکوشه ده مغموم ومکدر اوتورمق •

—« مثال »—

« عشرت ایت کیم چرخ آلیدا تفاوت یوق دورور • خواه بزم ایچرا اسماع ایت خواه کنج ایچرا توموش »

تون —— کیجه • لیل • شب • اخشام • تاریك • ظلمات

—« نوایی »—

« طره مرغولین آجیب رخسارمه سیماغه ساچ • تون سوادی عنبرین مهر جهان آراغه ساچ »

تون —— طون • لباس • اوروبه • جامه •

—« مثال »—

« تاقزیل تون ایچرا بولدی جلوه کر ماهیم مینك • مهر ایتر هردم شفق خونابی ایچرا اضطراب •

تونلوق —— طونلق • لباسلق • قماش والاجه • دیکله جك البسه وجوبه »

—« نوایی »—

« ایرور سرکشته خاکی تن ارا محزون کونکل هریان • تون ایتکان دیك قویوندین جسمیغه مجنون سرکردان »

توناماق —— جاپلاق وعریان ایتمك • لچ و برهنه • یلانغاچلك •

توناکون — یکن کون • دیروز • روز کذشته •

—« مثال »—

« توناکون کیلدی کلبمغه پریزاد »
« پریدور یاملك یا آدمی زاد »

تونبان —— بول وکنش قیصه وکلته ایچ طونی • ایزار • سروال • ایشتان •

تونبك —— دنبك • دنبلك • دول • طبل • قولتوق نغره سی •

—« مثال »—

« رعدنی دیب بزمی داتونبك اونی »
« برق کبابی اوتی نینك اوچقونی »

تونبوز —— اینجه قامیش که اندن حصیر و بوریا ارمایدرلر • نی قمیش • لاس • بانکس اغاجی •

تونچه — ابریق • آفتابه • قومغان • آبدسته • کوندوك •

تونغوج — ایلك طوغان اولاد • اول وتخست تولد ایدان • ابتدا میدانه کلان • ولی عهد •

تونقطار — کشیکچی ارك • اوردو نکهبانی • سفرده چکیلان اوتاغ وخیمه سنك محافظی اسیای وسطی ده بر رتبه در • کیجه پاسبانی • بکجی • امیر آتا سوار اولدیغی هنکامده آواز بلند ایله دعا ایدیجی •

—« نوایی »—

« تونقطار آنده تخت بیدارینك »
« صبح غه تیکرو کیم خدایارینك »

تونك — صوی انجماد ایدر • اغزی طار سقان کوزه و دسته • صویی صغوق ایدیجی براده • وصراحی • صغوق • سرد •

—« مثال »—

« آه واشکی دین ایر وراوت وسوا ایچره عاشق • زاهدا نی غم آنکا کر قیزیق اولغیل کر تونك »

تونکاریلماك — ترسنه چیویرلمك • رجوع عدول تحول عکس ایتمك • دوندرلمك • واژ کون وچپه •

تونکتارماك — ارتداد ایتمك • عودت ارجاع اعراض تقلیب اعاده ایتمك • چیویرمك •

تونکراغو — چنغراق • قوکغراق • زنکوله • جرس •

—« مثال »—

« تونکراغو آوازیدین محمله یار اولمق کیراك • کوب نشاط آور کیلور اول کلعذار اولمق کیراك »

تونکلاق — طوکوق • بوزلانمش • طوکش • بخلنمش • منجمد • بوز •

تونکلاماق — طوکمق • اوشیمك • منجمد اولمق • بخلنمك

تونکلوك — خیمه باشی طرفنده دومانی خارجه چکمك اوزره آچیلان روزنه و تونلوك

—« مثال »—

« زندان که تنیم دور آندا محبوس »
« هم تونکلوکی هم ایشیکی مدروس »

تونکماق — طوکمك • صغوقدن اوشیمق • انجماد ایتمك • زیاده اوشیمك • بخلمك •

—« اکهی »—

« کیلدی صاغوق شدتیدین اویله قتیغ اوشبو قیش • کیم اغیز آچغاج تونکوب تیل بولغوسی اندا فکندیش »

تونکور — پری • غول • اوماجی • جن • البستی • الابوجی • غض غض •

تونکوز — طوکوز • دوکوز • چوچقه • خنزیر • خوك • طوایف تاتاریه دن بر عشیرت اسمیدر • سال ترکان دائره سنك اون ایکنجی یلیدر •

—« مثال »—

« سنی انسان دیدیم اونکوز ایمش سین »
« بنی آدم دیدم طونغوز ایمش سین »

تونکوز بالیغی — یونس بالیغی • دلفین •

تونکوزلان — تومو زغان • قونغوز • کبوسك •

تونکولماق — مکدر ومغموم اولمق • طوکوقلانمق • کوکس قوتیله قاتیلاشمق • امیدسز اولمق •

—« مثال »—

« تونکل ماتنکری تقریریدین ای شاه »
« کوز آچقو نجانی بیلکای سین که ناکاه »

تونلاماق — کیجه یی کچرمك • صباحه قدر اوطورمق • کیجه یول یوریمك • قائم وشب زنده دار •

توی غون

تونلوك — ازدحام• کثرت• وفرت• غلبه لك• جهور• جمعیت• یغین•

تونماق — تاریك اولمق• تیره لشمك• قراکولشمك

—« مثال »—

«بیر نظرداکوزتو ناربیلماس یوزونك
ماهیتین • مونجا روشن بولدی
کیم اولدور دل و جان اورتکان»

توون — هنوز طوغمامش قصراق• بیتل مادیان• توار•

تووراوغ — خیمه نك اطرافنه چکیلان نمد وکچه و اوتو کیکیزی•

توی — دکون• سور• سرور• ولیمه وسنت جمعیتی•

—« خالی »—

« کورونك بی عدد آت ایله قو ینی»
«جهان کورمدی موندەین تو ینی»

توی قوش — طویداری قوش• قو• آق قاز• پرقو•

تویاك — یوك• بار• حمل• دك• طای•

تویاماك — یوکلتمك• تحمیل ایتمك• بار ایتمك•

تو یغار — طوراغای• ظفر• چایر قوشی• تورغای

توی غارماق — طویرمق• اشباع ایتمك • سیر ایتمك• اطعام ایتمك•

—« مثال »—

«آج تو یغار یه ان یالانکنی یاپتیم»
«اولدوم دیکانیمداسینی تاپتیم»

توی غور — طوق• شبعان• سیر• چابق طویرآدم امرطویدورمق•

توی غون — تویقار• آق و چاقر طویغان•

—« مثال »—

« خیلی ظلمت رنجی غه توشکان صفا
اهلی ایروز • نیته کیم تانك تویغونی
قالدی سورك خفاش ارا»

تکتیل

تویلاماق — طوی ودکون ایتمك• ضیافت یدیرمك• سورده اطعام ایتمك• قوناق ایدلمش مسافر ومهمانه قونوق ویرمك•

تویماغور — جوع الکلب• دائمی آج• کوشسنه و کورسنه • جوع ویوح ویلاغوز•

—« مثال »—

«بو تویماغور کوزمکادورور کورمکان
کبی • آی دیك یوزی کا نیچه که بو
مبتلا باقار»

تویماق — طویماق• شباع• سیر اولمق• طوق•

تویماق — طویمق• شباع وسیر اولمق استماع ایله بیلمك• سزمك• احساس ایتمك•

—« مثال »—

« تو یه کتکانکدا تو یوب کیتکنیك»
«ینکی تو نینك بولسا کیب کیتکنیك»

تویدورماق — طویورمق• احساس ایتمك• شباع وسیر ایتمك•

تویناق — طواق• حافر• طرناق• ظفر• طویاق• ناخون• سم•

—« مثال »—

«تویناق ایماس اینکلاسام کاهی»
«یوقیش قدم اوچیغه سیاهی»

تویناك — نیم رس قاوون وخربوز• ترك• سبجه• نیم خام• کلاك• لاشه•

توینك — پنجره• روزنه• تو ملوك• طاقه• شباك•

تویوق — طویلش• فاش وشیوع اولش• بحر رمل ایله مسدس مقصور وزننده انشا اولنان بر نوع اشعاردر• بر لفظ ایله ایکی اوچ معنایه دلالت ایدر

—« مثال »—

«فرض عین وتویوق وجور وسوزی»
« اوشوکو قوشوق وکیم ربغوزی »

تویولكا — قمچی اوجی • تازیه ننك توكی • قرباچت باغلنمش باشی •

تویولمك — ظاهر و نمایان اولمق • منكشف وفاش اولمق • میدانه چیقمق • طویولمق •

تویوملوق غنیمت • منهوبات میمون ومبارك • ذیقدر قدرلی • دكرلی •

تیب — توب دخی یزیلور • اسفل • كوت • غور • قعر • تمل • الت • اداتدر مبالغه ایچون مستعملدر • تیب تیك كبی •

—« نوایی »—

« كدآینك آعزی تارایدی تیب تنیك »
« اغزی روزنجه توبی اوی بیله تینك »

تبیت — یومشاق تفتك • پشم ملایم • برنوع كچی نك كورفه یوكنی •

—« مثال »—

« چهانده تواضع قیل ونرم بول »
« تیبتیك ملایم بولوب كرم بول »

تیبراچلاماق حركت اختلاج ایتمك • حدتدن یره اورمق • ایكی یانه چبلامق • دوكنمك شدتله قزمق •

تیبر اشلیك اختلاجلو • خلجان • اضطراب • سوزش • تلاش • وسوسه •

تیبر اماك — تیبر اتماك • قلانمق • متحرك اولمق • تهزز وتحریك ایتمك •

—« مثال »—

« خلایق ایجره ممتاز ایله دشنامی ایله باری »
« جوابی بیر كالی تیبراتماسانك لب كر سلامیمغه »

تیبر اتماك — یرندن اویناتمق • قملداتمق حركت فاحش

—« نوای »—

كرنوای سایر ایردی هجردین غم طاغیده
تیراتالماس جو هجر ایكنی كاقویدی غم تاغین

تیبرك — دمبلك كبی براتدر • افاق طبل • دربكه • نقاره جه •

تیپرلیك — بازكیرلرك طوینـاقیله دبه لنمش یر • پخته لنمش پست وبلند اولمش سم وطرتاق جای •

تیپنكالانماك دبه لنمك • دوكنمك • جانلنمك • ینجیلمك •

تیپماك — دپمك • حیوان آرد اياغیله اورمق ركض ایتمك •

—« ربغوزی »—

تیپدی بر ایكی ایاغین تاپدی یرده بر قودوغ
بولدی زمزمنینك سوینی اولدی عالمغه شفا

تیبن — بیوك ایكنه • چوالدوز • اوچ پرلی طوغری بیوجك یورغان • وكورفه • وقنار • وجادرجی اكنه سی •

تیبنكو — اكرك یان طرفلری • اطراف وزهی •

—« رابجی »—

« مطلا قوشقون اوزانكوسی هم »
« زرآلود تزلیك تپنكوسی هم »

تیپوك — لكد • دپمه • اياق ایله اورمه •

—« مثال »—

« تاپیب تسكین جفاكرلار هجومی »
« تاپوكدین تنسا كونكلوم مرز بومی »

تپه — دبه • ذروه • اوج • تل • بلند • كوتل • النك • راس • باش سقف خانه • امر تپكی •

تیت و یت — اصواتدندر • طارمه طاغین • قارمه قاریش • تمك • پاره پاره • رشحه رشحه • پراكنده لك • طارومار •

—« نوایی »—

« توبی میخی بیلا سانجیب سمكنی »
« تیتب نوكی بیلا دور فلكنی »

تیر

تیتراتما — دترەمه • لرزه • اصیتمه وتب ورجه • خما • بیرکاك • سورغوج • تاج • جیغه • امر دترتمه •

تیتراق — باشك ذروەسی اوچی • کله • راس • نوك سر •

تیتراکوبجی — عروسك باشنه کیدکلری تاج مثللو مزین جیغا • سورغوج •

—« مثال »—

«صنم دیك قیلیب هوش قصدیدا کوج»
«باشی اوزره یوق تاج کیم تیتراکوج»

تیـترامالك — ارتعاش • ارتعاب ایتمك • لرزه ناك اولمق • متزلزل تترر • رعشهٔ اعضا قتی اوشومك •

تیتمـاك — دیدیك دیدیك ایتمك • نیمه نیمه ایلك • یوك وکتانی قبارتمق • یوقی تخمندن ایورمق وسیجمك • جداجدا اتمك •

تیتنك — مجوهر • ذیقیمت طاش • لعل وياقوت • وزمرد کبی •

تیتیك — چالاك • جست • متحرك • تیرانداز آدم • دلیر • قوتلی • نوجوان • هوشیار • زور • پشمیش • نورس •

تیتیکلك — حدت • حرکت • چالاکی • سربست • بی‌پروا • مغرور • زبردست • زوربه • قایق • طایرلك • لغزش پای •

تیر —

—« صوفی »—

اولوغ یولنی قویوب اولکوبچه ای یار
« قدم قویمه تیریرلار کازینهار »

تیر — همشیره • خواهر • ابلا • اخت • قز قرنداش • عرق • رشح • تیره •

—« مثال »—

« ایاغی هریان آقار سولار بیله‌دیر »
« که‌یر هریان ایسیغ دین آقیزور تیر »

تیرکاك

تیرا — شعبه • آل • قبیله • عصبه • ایل • طوایف • اوروغ • تیره •

تیراجی — کارز • رودخانه • لغم • صویولی • نقب •

—« مثال »—

« نیکیم تولا اقادور کوزلاریم یاشین
« کورکیم • تیراجی کیبی نی یشکلیغ اقار تولوق بولسا »

تیراك — دیرك • دوز اغاج • عمودی اغاجلر • ستون • قواق اغاجی • سروی • سفید دار • عرعر • ستوم • بالار •

تیراماق — قوی طیامق • دیرکلك • دیرەمك • مقاومت ایتمك •

—« مثال »—

«تیغی قیلغانلار قوروق حسیم هلاك
« ضعفیتی » تن غه کونکلوم دین تیر الکان هر طرف پیکان کورونك »

تیربانماك — دیرتمك • حرکت • تزلزل • قیملدانمق • جونبیدن • سالانمق •

تیرساك — دیرسك • مرفق • آرینج • تمل • تمه •

—« نوای »—

« قراقایغومینی ایلتیب قارازلفونك اوجون هردم » قراباشنی توتوب آوج قرایرکا باسیب تیرساك »

تیرك — مخالفت • مقاومت • تیریق • غرام • میرنیقجی •

تیرکاك — پرسش • قشا • کرکجدسی • تیراله‌جك اشیا • چرکی •

—« مثال »—

« دردکورکیم دیوسیرتلار بیلادور اول پری • کرچه باراندین ملك خیلیغه دایم تیرکاکیم »

تیرکاش — معروف ترکشدر، و سداق دخی دیرلر، اوق و تیرك ظرفی اکرك قاشنده وضع ایدرلر،

تیرکاماك — پرسش، سؤال ایتمك، دیزمك، دیرکی برینه وضع ایتمك، تجسس ایلمك،

تیرکشماك — قطار قطار یکدیکرینك عقیبنجه کلمك، تردیف ایتمك، بر برینك ازنجه وآردنجه پیوسته کتمك،

تیرکوزماك — احیا ایتمك، جانلتمك، اعمار ایتمك، دیریلتمك،

—« مؤنس »—

« اولار حالت غه یتمش مین غمیلك زهرین
ایچیب هر دم، کیل ای عیسی وشیم نوش
لبینك بیرلامینی تیرکوز »

تیرلاماك — عرق ریز اولمق، ترشح ایتمك، تیر ایچنده قالمق، ترلمك، خوی،

تیرلاتمه — بر نوع خسته لکدر، حماء اسمه تنو، کیزك، سیل کبی،

تیرلیغ — قازغانی بولایه جق آلتدر، کفکیر، وچومچ کبی،

تیرم — خانم افندی، بیوك خاتون، تیزه، اقرابادن مرعی الخاطر بانو،

تیرما — بر نوع جانفس، وقماش، حریر، دارای، طوقمه،

—« مثال »—

« تیرما کویلك برچه تونلو نازك یار »
« سلانه سلانه کیلور ساکورسم »

تیرماك — طوپلامق، جمع ایتمك، تیرمك،

—« صوفی »—

« چمنده هر ساری شبنم ایناس نثارینك
اوچون، قیزیل طبق اوزه تیرمیش
دورور کوهر لاله »

تیرماماك — جنکال طاقوب چکمك، خراش ایتمك، طرناقله یاپشمق تخدیس ایتمك،

—« مثال »—

« اور کامجی شیلیق قه جل نی تیرماب »
« تومشو غینی رشته بیرلا جیرماب »

تیرماشماق — یوکسکه صارلوب امکلر کبی چیقمق، طرناق و خنجار ایله بلند و بالایه صعود ایتمك، بورج و بارویه عروج ایلمك،

—« مثال »—

« قلعه نی الماق اوچون تیرماشدیلار »
« بورج باریدین امکلاب آشدیلار »

تیرناق — طرناق، ظفر، طولون، ناخون، سم،

تیری و تیریك — دیری پوست، قابوق، قشر، جلد، تر، عرق، ثور،

—« مثال »—

« اتی تیری زحتی دین آریب »
« اعضاسی خراسئی دین قیزاریب »

—« صوفی الله یار »—

« تنی تیرینکده تاتلیغ جان براندیم »
« بهایم قیلادیم انسان براندیم »

تیریق — برکیاه اسمیدر، درمنه، طریق، ارزن، تریق و تریغ دخی دینولور، داری، یول راه، قانون، رسم،

تیریك — دیری، حی، جانلو، زنده، سرت، قوی،

—« نوایی »—

« اکرچه اولتوروبان یوز تریك نی
غمزه سیدین، ولیك جان تاپیبان
نکته سی بیله یوز اولوك، زنده

تیریکلیك — دیریلك، حیاتلك، سرتلك،

—« نوایی »—

« هر کیشی بولسه تیریك اندین یراق »
« اول تیریکلك دین اولوم کوپ
یخشی راق »

تیز

—« کامل »—

تیریکلیکدا بیلمینک لاریخشی یار وآشنا
قدرین • یوق ایرسه قیلغاسیز اولکاچ
پشیمان وندم احباب •

تیریکلای — حیاتلی وجانلی زنده‌لیك و دیریك
هنکامنده •

تیریل — دیریل • حیات وجانلو اول • امر زنده شو
• تترمك •

تیریلتمـاك — دیریلتمك • حیات وجانلو ایلك • قوت
پیدا ایتدرمك • پرورش •

تیریلماك — دیریلك • حیـاته کلك • جانـلانمق •
سر تاشمك •

—« مثال »—

«اکر عفو وجرموم غدشامل دورور»
« تیریلك منکام مشکل دورور »

تـیریم — خوشه • باشاق • ساق • جاعت • تیر •
خوی • عرق • پوستم • دیرم •

—« مثال »—

«آلو لنوب کوندن کونه عشقنکدن»
« یانه‌یانه تنده تیرم قالمادی »

تـیریمچی — طوپلایجی • اوت بیچی جی • غل وغش
وخس وخشاك ایریجی • خوشه‌چین •
کل‌چین • سخن چین • غوزه چـوز
حبوب طوپلیان • خشاوه‌چی • نوقان •

تیرینك — دیرین • عمیق • چوقور • ترنك • عور •

—« مثال »—

« قالین کیشی اولغاندا جنبش نمای »
« تیرینك بحر بولدی غرنیش نمای »

تیز — تز • شتاب • عجله • سرعت • چابوك •
جلد • بالفور • آلان • شمدی • شندی •
قوش • وچاپ • نبات •

تیش

—« مثال »—

«قیلو ریکان لارینك کونکلم اوتین تیز»
« اکرچه قطره بولماس شعله انکیز»

تیزلیك — عجلة • سریعاً • تیتیك • طارغیناق •
ییپاق • برنوع تونودون •

—« مثال »—

«دیدی کیم جان برداغی اوپکیل ایاغیم
توپراغین • ای نوایی تیزلیك بولغین
پشیمان بولمسون »

تیز — دیز • رکبه • زانو •

—« حکمت »—

«قول خواجه احد غفلت بر لاعمرینك
اوتتی • واه حسرتا کوزدین تیزدین
قوت کیتدی »
« واویلاتاندامت نینك وقتی یتی »
«عمل قیلمای کاروان بولیب کوجتیم منا»

تـیزك — کوبره • ترسی • فشقی • سرکین • نوری •

تیزکاك — برصف دوه‌نك صره‌لری • قطـار •
ایرکش مش دوه •

تیزکین — عنان • افشار • لجام • لکام • یکه جاو •
کم • یوکن •

تیزکینماك — تبعد • تجنب • احتراز • نفرت واستکراه
ایتمك • تسکینمك • خوف ودهشت •

تـیزلاماك — تزلمك • تسریع واستعجال ایتمك • یله‌مك
• چرخ وقیراق ایتمك •

تیزماك — دیزمك • تنظیم وتسلیك وتنسیق و
ترتیب ایتمك • صف ایتمك • یریرینه
قومق • رشته‌دن چکورمك • شغـاول
وتشریفات قاعده‌سنی اجرا ایتمك •

تیـش — دندان • سن • ناب • دیش •

—« صوفی »—

« احد تاغنـده پیغمبر تیشنی »
« شهید ایتی ینه یتمش کیشینی »

تیغه

تیشاد —— دیشلر، دندانلر، سن لر، آناب.

تیش خالی —— طیش قالی، اسیای وسطی ده قادینلرك طیشلرینه بر معتاد قویدقلری وسمه کبی بویه ورنك.

تیش سورکی —— دیش بردازی، سواك، دندان پاکیسی، مسواك.

—« مثال »—

« کنج تنی سیغا بر کیتدی تیش »
« بولدی انکا ناش تو بینی قازمق ایش »

تیشقاری —— طیشاری، برون، بره.

—« نقشی »—

« ایچکاریدا بیر قاچه دیو اندبار »
« تیشقاریدا بیر نیچه بیکاندبار »

تیشکاری —— دورلمش، منقلب، معکوس، واژکون، چپه، ترسنه، تیسکاری.

تیشلاماك —— اصرمق، کزیدن، دیش ایله طوتمق.

تیشماك —— دیلك، ثقب وشکاف ایتمك.

—« حکمت »—

« اون سکیزداچل تن بیرلا شراب ایچتیم »
« ذکرین آییب حاضر طوروب کوکسوم تیشتیم »
« روزی قیلدیم جنت کیرزیب حورلار قوچدیم ، حق مصطفی جمالینی کوردم منا »

تیشوك —— دیلیك، ثقبه، شکاف، اویك، حفر اتمك.

تیشی —— دیشی، ماده، انثی، ماجه، مادیان، اورغاچی.

تیغریق —— کوچك، طار، ششاق، یول، پکیده، بوغاز، تنك وتار.

تیغه —— سد، طایه، تیقه جق آلت، بند طوسماق، تیغ، شانه نساج، آلت قاطعه.

تیکرا

تیفتیك —— تفتك، یومشاق یوك، تبیت، پشم، توی.

تیقماق —— طیقمق، زور ایله صوقق، یرلشدیرمك.

تیقیلیش —— صوقونوش، ازدحام وغلبه لك، صیق طار، قره بلیك، جمعیت.

تیك ودیك —— ادات تشبیه در، کبی، مثل، مانند، آرام، قائم، مرفوع، زیر، تحت، تیز طبع.

—« مثال »—

« تیك اولتورغاچ هوای قیلدی تو روز »
« ایتارلاردی آنکا بادردو باسوز »

تیك —— طوغری، راست، بلند، بالا، بی خم و چم، مستقیم.

تیك طورماق —— راحت وساکت طورمق، خاموش اولمق، طوکه قالمق.

—« نوایی »—

« تیکلا کی کوثرا اوچون دیرسن بو کون می ایچما کیل ، تیك تورای زاهد نوایی سن کبی لاشیدور »

تیکاك —— آصمه بوداقلری، تاك، تالار، اوزوم اغاجی.

تیکلاشماك —— قائم طورمق، راست اولمق، برابر، بویداش.

تیکان —— دیکن، خوار، خائل، شوك.

—« مثال »—

« مژکانیدین قاد الغان باغریدا یوز تیکاندور ، لیلی غمیدا مجنون دیوانه ایکاندور »

تیکدی —— چکه وبلغاردن معمول چزمه، ایتیك، موزه، دوخت.

تیکرا —— دوره، اطراف، جوره، کرد.

—« مثال »—

« ایله زنجیر جنون رسواسی مین کیم هر زمان ، تیکرا ما فرهاد و مجنون دین یغلش بیرسوروك »

تیکرانماق — اطرافنی چیویرمك • فرطولایی طولاشمق • ایلانماك •

تیکرچك — تکر • تکرلك • دوره • کرداکرد • حلقه • مدور •

تیکرو — قدر • الی • تا • اوج • نهایت •

— « مثال » —

« قضادین بولغالی عالم بناسی »
« انکا تیکروکه بولغای انتهاسی »

تیکو — دکمك • رسیدن • واصل اولمق • یتشمك • پیوستن • اصق •

— « مثال » —

« تیکوکوزلارم کایوزنورو کونکوللارکا سرور • هر قاچان چینی قدح ایچرا نمایان اولدی چای »

تیکشملك — طوپلامق • جمع ایتمك • تراکم وتحشد ایلمك • خرمن ایتمك • توده لمك •

— « مثال » —

« هرنه کی اوکسونسانك آلور چاغدا اورخ »
« عرض کونی بارجه نی تیکشار بو چرخ »

تیکلاماك — دیکمك • نصب • قایم رکز ایتمك • وضع وثبت ایلمك •

تیکماك — دکمك • خیاط دیکش • دوختن • دوزنده • درزی •

— « مثال » —

« بیلکاج اول سوزنی خاطرپاکی »
« تیکتی ایکی قولین آتیب خاکی »

تیکلمك — دیکلمك • ایاقده طورمق • باقمق قالقمق • راست وطوغری طورمق • برپا استادن •

— « نوایی » —

« ای نوایی سعی ایله چون وصل حاصل اولمادی • یارلطفی غه تیکیل ایمدی و غیریدین تونکول

تیکشماك — دکشمك • تحویل وتبدیل وتغییر ایتمك • تحایش ایتمك • مبادله ایلمك •

تیکوجی — دکیجی • درزی • خیاط • دوزنده • دوختن •

تیکورماك — اولاشدیرمق • بتوشدیرمك • دوندرمك • چیویرمك • دور ایتدیرمك • ایلاندیرمك • کردانیدن •

تیکه — تکه • کچی ارکلی • سرکه • بوزغاله نر • کدی •

تیکه — پارچه • شرحه • دلم • خاتونلرك زینت ایچون دکونلرده یوزلرینه یاپشدیر دیکلری پول •

تیکه تیکه — پارچه پارچه • شرحه شرحه • بولك بولك • قطعه قطعه • دلم دلم • پاره پاره • لخته لخته •

تیکیر — تکر • مدور • دوار • تکرلك • چرخی • کرد •

تیکیرلاك — چرخ • دائره • ارابه دوارەسی • تکرلك •

تیکیرلاماك — یوارلامق • مدور شی تحریك ایتمك • دورمك • چویرمك • تحویل ایلمك •

تیکرلاشماك — یوارلانمق • چویرلمك • دوندرلمك • دوراولمق •

تیکیرمان — دکرمان • اسیا • خراس • آس • طحونه •

تیکیرم — دکرمی • مدور • تکر • یوارلاق • لونده • طوپ • کرد •

تیکیزماك — دکزمك • طوقنمق • اصابت ایتمك • لمس ایلمك • یتشتورمك • وصل وپیوست والصاق • رسانیدن • چسپانیدن •

تیکیس — تکیز • دوز • مستوی • دنك • مسطح • مستقیم • طوغری • مساوی • برابر • هموار • یکسان • یك زیل •

تیکیش — دیب • قعر • نهایت • کوك • تحت وپایان • نشیب • پستی • چوقور • بیخ وریشه • بون

تيكيش —— دكيش • خياطت • محاربه • تصادف •

—« مثال »—

« بو ميعاد ايله جمع ايلاب سپاه »
« تيكيش جابار يغه بيريب خرج راه »

تيكيش —— دوكوش • غوغا • اصابت • نزاع • جدال • دست بكريبان • جنجال • جنك • خرخشه •

تيكيليك —— ديكيلي • مركوز • قائم • راست • برپا • اوستوار •

تيكين —— بادهوا • مجانا • بداوه • مفت • بلاش • اولقدر • اولمقدار •

—« مثال »—

« سوغه جاخار ايله بنياد انكا »
« كوككا تيكين پاره پولادا نكا »

تيكنيد —— ديريدن تارتار كسلمش اينجه قرباج ولجام ديكديكلری برنوع كرش •

تيل —— دل • لسان • زبان • امر پاره ونو دلم ايلمك • ياصی اوزون شی •

—« مثال »—

« كونكل ياپراق چو كيلايدور الينكدين »
« كونكلنی يپقما كينك باری تيليكدين »

تيل —— تل • سلك • سيم • تار • ايپلك • نخ • پاره • يارمق • درز • ديل • كس • بوريد •

تيلم —— دلم • كرج • پارچه وپاره • بولك •

تيلچی —— خبرچی • جاسوس • طايعه • خفيه • جانسوس •

تيلار وتيلاك —— ديلك • طلب • خواهش • تمنی • آرزو • ارجا • ارمان

—« نوايی »—

« يوزونك كورمك تيلار تينماس نوايی
كونكلنی سالماقدين • خدای اوچون
آليب برقعكنی آينك كونكلنی تيندور

تيلاماك —— طلب • آرزو • امل ايتمك • استمك • تمنی وترجی ايلمك • خواهش •

تيلانماك —— ديلانمك • تسأل ايتمك • كدايلك ايلمك •

—« خمسه »—

« تيلابان مال ايلاب ايلنی هلاك »
« ينانوبان كام دل بيلان بی باك »

تيلانچی —— ديلانجی • سائل • كدا • فقير ومسكين • محتاج • دريوزه كر •

تيلاو —— ديلك • طلب • رجا • خواهش • آرزو • تمنا • استئلش • بهادر • شجيع • قهرمان • پهلوان •

تيلاق —— ديونك ياوريسی • كوچلك • بوته • بالا •

تيلبه —— دلی • ديوانه • مجنون • بودالا • مجذوب • شوريده • شيدای •

تيلبه ليك —— جنت • ديوانه لك • جذبيت • سودا • مبتلالك •

—« مثال »—

« كهی تيلبه لار بيرلا كلخن ارا »
« سوروب دورد كشلقده يوزماجرا »

تيلبه راماك —— ديوانه لشمك • تجنن ايتمك •

—« مثال »—

« تيلبه راب ايتكان كونكلنی ايستاديم
هريان باريب • كوه ووادی وبيابان
لارنی بيربير آختاريب »

تيلكورماك —— بريرده قائم • ثابت • پايدار اولمق • تيك طورمك •

تيلليق —— فرجده كی ديلجيك وديله مشابه اوفاقات •

تيلماج —— ترجمان • لسان اهلی • زبان دان •

تيلماك —— ديلك • ثقب ونقب ايتمك • شرحه شرحه ايتلك • يارمق •

—« مثال »—

یوراکیمنی تیغ هجرینك تیلا بردی پاره پاره
کیما آیتا یین بو دردیم نی دوا قیلای نی چاره

تیلمورماك — احاله نظر ایتمك • امید و حسرتله باقق •

—« حکمت »—

« نفسیم میـنی یولدین اوروب خار
ایلادی • تیلورتروب خلایق غه زار
ایلادی • ذکر ایتورمای شیطان بیلا یار
ایلادی • حاضر سن دیب نفسیم باشین
چاپتیم منا »

تیلوك — دلیك • ثقبه • شکاف • روزن • پنجره • سوراخ • تو ملوك •

تیلیك — اثر • ایز • نشانه • آتك ایزی • نقش پا • ایاغ قالیبی •

تیلپك — قویون و قوزی توقلی دریسندن کلاه • قلفاق • بورك •

تیـلیم — شرحه • قطعه • دیلم • کرج • قام •

—« مثال »—

« برتلیم نان بردی اول حالتده اول •
« اولور هنکامنده اولمس می قبول »

تیلیمغاج — بر دیلیمجك • براز •

تیلین — دلنمش • شرحه شرحه • یاصی کسیلمش •

—« مثال »—

« خلق فزونی ایدی وعام یول »
«کیلکان ایزی بیرلا تیلین ایدی یول »

تیم و توم — قبه لو بنا • چارسو • بدستان طوپ شیئی •

تیم تیم — طامله طامله • قطره قطره •

—« مونس »—

« فراقینك شدتیدین کوزلار مدین قان
آقار تیم تیم • کوروب اذ رقیب کینه
ورهر دم کولار قه قه »

تیمارغو — صاحب مرحمت • رحیم • مشفق • مکرم •

—« مثال »—

« تیماغور اغیار ظاهر ایلابان کوپ
اضطراب • هجرارا قتلیم اوچون
مندین کونکل تیندور دی کوز »

تیمی تیب — اویله‌می اویله دکلمی • این‌می دیکرنی • مانند • مشابه • شبیه •

تیمن — چوالدوز • جوالدوز • تیونه •

—« مثال »—

« تیمنه بولوب قناری تیکیل »
« تیوه‌نی الیب قطـارده یتکیل »

تیتماق — منع ایتمك • مخالفت • مقاومت ایلمك • صاقلامق • داغتمك •

—« مثال »—

« توبی میخی بیله سانچیب سمکنی »
« تیتیب توکی بیـله دور فلك نی »

تیمورباش — بر یره مربوط ومختص اشیادرکه خانه واراضی ایله برابر صاتلور • قطع علاقه •

تیمور — دمر • حدید • آهن • آسیای وسطی حکمدارلرندن مشهور بر حکمدار اسمی در • امیر تیمور کوراکان •

تیمورتکی — یره افغانی • پشه خورده •

تیمورتیکان — چوپان قالدران ظفرة العجوز • قالقیدان • بر نوع تیکانلی کیاه • خارمغیلان • هنوز قنات چقارمش قوش یوریسی •

تیمورقازوق — قطب شمالی • جدی • قطب یلدیزی •

تیمورقانات — بر نوع اوردکدر • یکی قنات چیقارمش پرنده قوش •

—« مثال »—

« تیمورقنات قوش کبی »
« تیریسی یوق موش کبی »

تیمورقزان — چوین تنجره • دوکمه روسیه قزانی •

تمور بلیق — سنجو قیزنث جدلرینث لقبیدر.

تمیل — ماعونه. بر نوع کمی. زورق. کیمه.

تنتر کلاماك — ایاقی قایوب یره پالدر کولدردشمك. سرسان. سرخوش. تنتك.

تنج — دینج. آسوده. راحت. بی کدر. غمسز. صاغ سالم. احتیاج سیز.

—« مثال »—

» کافر و مؤمن ساری قیلسانك ساغینج «
« نی آنکا باس نی مونینك کونکلی تینج »

تنغو — دینجلك. مکث. آرام. آسوده. ساکن. چای مقر. استراحت ایتمك. موله طاشی. بینك یری.

تنیق — یاتیق. ساکن. آسوده. قائم. طورو. صاف. مروق. شفاف. طونوق.

تنیقلاماق — مصفا. براق اولمق. شفافلق. ترسب ایتمك. بی غبار. لکه سیز. بی لای. بی درده.

تنك — دنك. ایش. برابر. چفت. مساوی. یکسان. موازنه. مرتبه. روبرو. جوره.

—« مثال »—

«ساله سیز اول تخمکه دهقان ناچار»
«سونی تینك ایجماز نیجه یکسان ساجار»

تنکتاش — ارقه داش. همتا. رفیق. برابر. همسال. چوره. تینك.

—« مثال »—

«سیندین اوزکه همدم یوق کیشیم
یوق الفتیم محرمم تینك و تاشیم یوق»

تنکنا شماق — برابر تقسیم. موازنه. مساوات. اولچی. دنك اتمك.

تنکتاشتورماق — عدل. بوی اتمك. یکسان. بب برابر. بر رجه. بر مسابه.

تنکشاماق — ماندو مشابه قریب اتمك. یك رنك. بر دوزی اولمسنه چالشمك.

تینکشتورماق — موازنه. استبدال. معاوضه ایتمك. دیکشتورمك.

—« مثال »—

« منکا یوز قتله چور اتسا کوجنمم
راحت جانم مین آیت هجرینی غیرنیك
وصالینه تیکشتورمام »

تینکلماق — دنك. موازنه. مساوی اولمق. تنفس اتمك. آرام. آسایش.

تینکری — تکری. مولی. رب. متعال. واجب الوجود. بیر و بار. یزدان. پروردکار. کبریا.

تینکریلیك — الهیت. خدایی. صمدانی. جبروتی. شبدیزی. آفرینش.

—« نفشی »—

« جدا اوسون تنکریبی همتاغه »
« اول خـدای احد یکتاغـه »

تینکلاماق — دکلمك. استماع ایتمك. قولاق ویرمك. اصغا. وکوش اتمك.

—« مثال »—

« کرچه ممکن دور معانی انکلاماق »
« یوقسه فرقان کریمی تینکلاماق »

تینکلاماك — دنکلەمك. دنك ایتمك. چفت وبرابر ایلك. مساوات. یکرنك.

تینکلایی — بورنك اوجی. نوك انف. سربینی.

تینکماك — چکمك. موازنه اتمك. تقدیر ایلك. کشف وتخمین. وزن. چکی. کیل. اولچك.

تینکو — اوزنکی. رکاب. تپنکو.

تنکیز — دکز. بحر. سطح. مستوی. دوز. دریا. قلزم. یم. تنکیز. یکسان. محیط.

—« مثال »—

« باشمدا زخم لارنیك فانی تیغماسدین
بولوب عاجز. فلك چاقین اوتیغا
کویدورور هردم بولوب تنکیز »

تینماغور — بی قرارلق، طاقتسزلك، آرامسز،

—« مثال »—

«هر قوزوق شاخ اولدی دشت اوزرا
صبادین حله پوش ، تیماغور جسم
جنون وادیسی دا عریان هنوز »

تینماق —— دیمك ، ساکت، ساکن، راکد، قاز اولمق، منع ایتمك، آرام،

—« مثال »—

«ایکنم اوجی سیندی دیب اوردینك
انام یاریار ، ایـدی کتیب بارامان
تندینك انام یار یار»

تیندورماق — دندرمك، تسکین، مطمئن، آسـوده ایتمك، راحتلندرمك، دوردورمق،

تیوراماق — تیکمك، سنجیلمك، باتمق، صوقولمق، خلیدن،

—« مثال »—

«تیوراب ایاغیغه آینك هرتیکن»
«هر تیکن اوستی دامکر تیکن»

تیورالماك — بورمق، ایچنه باترمق، صوقمق، سنجمك، خلید،

تیوروك —— کرد، دور، دکرمان طاشی، اطراف، محیط، میل، زوانه، منحنی، مسـدود، چاقیلش شیئی،

—« مثال »—

«شیخ نینك ایلاکه عاشق غه ماموغ
استی داداغ، تیوروك رقعه لار استی
داتیکیلمش درمی»

تیواره —— پرده بولمه، احاطه،

تیوه —— دیوه، شتر، ابل، جمل، تویه

—« صوفی »—

«اولوغ تو تماس کیچیك دیك مذهبین
کینك، تیوه تاپماقی ار ماس قوی بیلا تینك

تیت —— تماك، پراکنده اتمك، پریشان ایلمك،

فصل ج

جاجه چه — غایت، نهایت، الی، تا، انجام، حد

—« مثال »—

« فاختـه دین قری وبلبـل کاجا »
« بلکه شجر یافراغیدین کل کاجا »

جابا —— بخش، بلاش، جابه، مفت، کله پور، ارزان، رخیص، بداوه، تیکن،

جابوق —— جابك، چاپوق، تیز، عجله، سریع، زود،

—« مثال »—

« جابوق برکین خبر اول نازنینه »
« قیسون الطاف بوکونکلی حزینه »

چاپقالماق — چاپالامق، اضطراب ایتمك، دپه لنمك،

جاروجر — صدا، ندا، آواز، صیحه، نعره، سس، اوجروم یر، جری،

جارچکدرمك — منادی ایتمك، چاغرتمق، دلال، جرچی،

—« مثال »—

«چو ایل فکریدین کونکلینی تیندوروب»
«یودوش حکمینی ایل کاجرچتکوروب»

جارلاماق — اعلان ایتمك، دلال چاغرتمق، بلند آواز ایله باغرمق، منادی اتمك، جرچی ومخبر چیقارمق،

جارانك —— عکس صدا، جر، دره، وطاغدن وکنبذدن بالعکس ظهوره کلان محب سس وآواز، جرنیکاسی،

جاربجی — دلال، منادی، مخبر، اعلان، پادشاهك بیعت جلوسنی خلایقه نشر ایدیجی، الماں.

جاش — طونج، ساده، روی.

چاش — توده، خرمن، تل، مملو، کوم.

—« مثال »—

« الته قویماسین منی باش ایلاکین »
« خرمن اقبالمی چاش ایلاکین »

چالاوچاله — نصف، یمچق، یاریم، نم ونیمکاله، آلا، ابلق، چله مسلمان.

جاملانماق — استکراه ایله سویلك، زور ایله تکلم ایتمك، مزمز.

جاناق — اوزنکی، رکاب تپکو، زنکی.

جانق — ایش، کار، مصلحت، مشورة، استشاره، کنیکاش، شورا.

جاوالاتماق — مصلحت، مشورةویرمك، بیان رأی ایتمك، ایشی یولنه قویمق، ابراز.

جاورونتی — شنجرف، بغدایك ایچنده بولنان سیاه دانه‌لر، بیش بغدای، لوپك.

جاورونجی — فالجی، منجم، افسونکر، جادو، ساحر، فالبین، معبر.

جاهل — تازه، کنج، جوان، دلی‌قانلی، بی علم، بی بهره، جهالت.

جاهللیك — عدم تعقل، معصومیت، کنجلك، صبابت، نادانلیك.

جبان — خفیاً نامزدی ایله قاوشوب پدرینك خانه‌سنده حامله قلان قز، بوغوز.

جبك — کردانلق، هیکل، نسا طایفه‌سنك بوینه آصدیکی زر وزیور.

جبه — جوشن، یوروش، رفتار، اسلحهٔ ناریه، جیب‌خانه، سلاح انباری، مهمات حربیه، قومبارخانه، زره.

جت — انچق آدم، دنی، چنکانه، ترس، پیس، بی مزه.

—« مثال »—

«ایغ لعبی دین جت غه کیم نان ایرور»
«آنی ایکاسالماق نی امکان ایرور»

جعك — کوچك اغاج، چالی، چرپی، خس وخاشاك، کل.

جدده — انقلاب هوا، بوران، طوفان، دیجور، توپلانك.

جدده تاشی — یده طاشی، یغمور ایچون اوزرینه افسوس اوقیوب صویه آتدقلری بر نوع طاش، حجر المطر، کاشغر طرفنده مشهوردر.

جراو — ذیقیمت طاش، جواهر، لعل ویاقوت وانجو کبی.

جرجر — لافزنالك، محصولات ارضیه، جرار.

جرجرك — اوراق بوجکی، موصلوق.

—« مثال »—

« یاوه کوپ ایتوردابیری جرجرك »
«چرخ کوپ اورمق دابیری فرفرك »

جریده — یوکسز، خفیف، عسکر ساده، چول عسکری، قوشون، جریك، جریش.

جریدی — طوایف ترکمانیه دن برقبیله اسمیدر.

جشته — برنوع بیوك دوتار در وساز، طنبوردن بیوك، آسیای وسطی ده مشهوردر، دوتار.

جشن — طوی، ضیافت، سور، جمعیت، دکون، کورنش، ولیمه، وختیان، شولان.

جغا — خاقانلره مخصوص تاج، سرغوج شاهی، اکلیل، افسر.

چغتای — جنکیزخانك اوچنجی اوغلی اسمیدر، آسیاوسطی ده بررتبه، لسان چغتای

جوانغار وجوانقول

بوكا منسوب در ، سكاكی بونك ندیمی در ، وفاتی سنه ٦٣٨

جلاژ — طوایف اتراكدن بر قبیله اسمیدر ،

جلب — فاحشه ، اروسپی ، قحبه ، خاتون ، لولی ، غر ، شرموته ،

جمجه — بتاقلق ، كرج خانه ، لای خانه ، بات قاق لایقه ،

جنجال — غوغا ، نزاع ، جنك و جدال ، خرخشه ، كورولتی ،

—« مثال »—

« زورلا تخته سینك جدمروری اوتتی
سیندیریب ایلبرا برابجد بی دعوا »

جنجك — بر نوع اغاجدر ، آتشده یورلمش قیل وسایره ، پجیده ،

جندك — قوشلرك اودی ، زهره ، اوت ،

جنده — درویشلرك كیدكلری یاما لو خرقه ، نمد ،

—« نوایی »—

« جنده كیدی كوركوزوب یوزمینك
نیاز ، یولغه توشدی شاه رند پاكباز »

جنس — سیوری سینك ، پشه ، مكس ،

جنكیز — قوی ، غیور ، سرت ، بیوك ، بزرك ، اولوغ ، مشهور چنكزخان ،

—« مثال »—

« هم اولدم كه تخت اوزره قیلدی
مكان ، لقب قویدیلار انكا جنكیز خان ،
كه جنكیز معنی سی بی اشتباه ، مغول
لفظیده كیلدی شدلارغه شاه »

اصل اسمی تموجین ، بن یسوكای ،

جواتماق — صبیلری تسكین ایتمك ، الداتمك ،

جواری — مصبردار یسی ، چواری ، بیاض داری ،

جواز — آت ویادیو ایله دونان یاغ منكنه سی ،

جوانغار وجوانقل — میمره ، لشكر وجیركك صول جناحی ،

جوجی

جوانه — كوكرجین یاوریسی ، بوزاغ ، كوساله ،

جوبور — قیل ، پچه ، وقویونك یوكی ، ازدحام وغلبه لك ،

جوجی — بغتة ، وهلة ، كلان مسافر ، سیویلی جوجق ، دلبر جوجه ، تازه ،

جودرق — آوج ، قبضه ، كف دست ،

جودری — امرا ، كبار ، رجال ، ایلروكلان اغا بك ، رئیس ،

جور — اتماجه قوشی ، قناریه ، صعوه ،

جوركه — بر نوع اورد كدر ،

جوره — ارقداش ، رفیق ، ایش ، دوست ، چفت ،

—« مثال »—

« بر جوره كبوتری اوجوردی »
« پران اوجوبان فلكده توردی »

جوزبوا — نارجل ، هندستان جوزی ،

جوك — قوشلرك شیونی ، قوشلرلش اوزرنده باغرشمق ،

جوع — بویوندوروق اغاجی ، زلوه ، زوله ،

جوكی — چنكانه ، مزنك ، فال بین ، رمال ، ساحر ، جادوكر ،

—« مثال »—

« عجب تلبیس ایدر مانند جوكی »
« النسه بس دورور ترناغی نوكی »

جوم — كامل ، تام ، بتون ، لخت ، همه ، جمله ، لباب ، وفور ،

—« مثال »—

« دانه تو توبان جهان یوزین جوم »
« اول نوع كه كوك یوزینی انجم »

جومباق — تركی ، شرقی ، سرود ، بیلمجه ، معما ، لغز ، چستان طتال نغمه ، حافظ خواننده

جومجی — كوملك ، پیراهن كورته ، قیص ،

جوندوك — غاغه ، غغا ، منقار ، لب ولنج ، تومشوق ، بورون ، نول ، چوندك ، امیرك ،

جونك — بیوك بارکش دیوه• کمی• سفینه• مجموعه• قوی• بوك• پشم• قیل•

—« مثال »—

« بو قدر چونکه واید قویمش ایدی »
« طرفه جونکنی کبر ایدتو تمیش ایدی »

جونوماك — عطف عنان ایتمك• برسمته متوجها حرکت ایلمك• کیتمك• ذاهب اولمق• رفتن•

جووا — یبانی صوغان• پیاز دشتی• بصل جبلی•

جوون — نهر• ارمق• چای• جوی• نوخانه• اریغ•

جویا — بیوك واوزون قایق کورکی•

جویماق — برطرف ایتمك• اضمحلال وتخریب ونابدید ایلمك• برباد اتمك•

جه — شبنم• رطوبت• نم• چی• شب ریزه•

—« مثال »—

«جه کلذارم نی انداق قیلدی شاداب»
« بولماس ابردی یرده قطره• آب »

جهره — محرم• خدمه• باچی• پش خذمت• نوکر• اتباع• ایچ کویلك•

جیب — خندق• طابیه• سپر• یرلو کیسه• استحکام• اور•

جیبار — رطوبتلی هوا• نمناك• نم ریزه• غمام•

جیبای — چیوی• میخچه• پاره• جراحت• قبله• مسمار• میخ•

جیبر — طاغ یکیسی• چالاك وتیتك انسان• ایش کذار•

—« مثال »—

« شد قاشیده بو لورایردی هرروز »
« جیبر کشی ابردی اول دل افروز »

جیبریك — مجاوره• کهنه وفرسوده بز وپاصمه پارچه لری• لته•

جیبه — اسلحه• قلقان• سپر• جیبه خانه• باردخانه•

—« مثال »—

«جیب خانه سیده یراغ لرتل»
« دارو ایله ملطق مکمل »

جیبه لاماك — قالقان اورتمك• سلاح لنمق• زرخ•

جیبین — سیوری سنك• ذباب• ناموس• مکس• پشه•

—« فیضی »—

«فلك چکرولغیدین شکوه کر قیلسانك
تانك ایرماس کیم• هماغه استخوان
تاشلاب جیبین غه طعمه قند ایتدی»

جیجیع — قویونك قویروغنك یاغی• دنبه•

جیحون — ایران زمینله ترکستانی تفریق ایدن نهر جسیم• آمودریا•

—« اکهی »—

« جسم زاریم سیل اشکیم اوزراهر
ساری بارور• اویله کیم آقغای قوروغ
خاشاك جیحون اوستیدا »

جیدا — نیزه• حربه• سنان• مزراق•

جیداماق — صبر و تحمل ایتمك• مقاومت ایلمك• طیانمق•

—« نوایی »—

جید ارغا هرنیچه کیم کورکوزوب
کوپ سعی تیش قیصدیم• اوشا تیب سنك
شدتدین آیبردی بارجه تیش دین قیش»

جیران کیك — کیك• جیران• غزال• آهو• نخجیر• مرال•

—« مثال »—

« کوزی جیرن قراسی مشك ختن »
« تامیر یب خال مشکین اول جیرن »

جیرایم — اوزبکلرك برنوع شرقی وترکیسیدر• اولنك کبی د

جیرجیر — جرجر• بوقی دانه سندن ایران آلت• حلاج وحلاجی•

جیرماق — طولانوب سکیرتمك• کردوغون•

جیریب — آتمش آرشون مربع* شصت درشصت* طناب* دونم* یول*

—« مثال »—

« مساحت بیله بی فسون وفریب »
« بیلیب صوص دیك کیم ایرور بیر جیریب »

جیریجی — البسه لرینی تمیز لایجی* جامه شوی*

جیریك — جسور* بهادر* غیور* لشکر* جید* قوشون* عسکر*

—« مثال »—

« لشکری کتدی تاداغه قدر »
« جریکی یتدی کوه قافه قدر »

جیریلماك — بوکوم بوکوم اولمق* بوکولمك* خم وچم*

جیغ جیغی — قامش وحصیردن اورمه چیت* چیغ* فریاد فغان* سنك کرمه مك اوزره قیش وحصیردن قاپی پرده سی* غریو*

—« مثال »—

« کیمکا کیم دولاب چرخی دیك سالیب
سرکشته لیك* بوغزین ایپ بیرلا
بوغار قیلغان سایی فریاد وجیغ »

جیکی جیکی — امان امان* دخیلك* مکرر یالورمك* رجا* ابرام*

—« مثال »—

« یاریب آیتنك یارکنه مه اوینامسون
جیکی جیکی* قرمزی فوته بیلکا
باغلاسون جیکی جیکی*

جیغان — خاله زاده* مفلس بی خانمان* جلال وطن* سروآزاد* مجرد* بی تعلق*

جیغلدوز — پاداوان* اغنام* غربال* انبارغله* زنبیل کبی غایت بیوك*

جیغه — جغا* تاج* افسر* سورغوج*

—« مؤنس »—

« باشیدا بولوب جیغه کیم جلوه گر »
« طلا افسر یغه بریب زیب وفر »

جیغیر — اوزرینه روز کار اسه درك تیلنمش قار* آتشه طوتیله رق حرارتدن بورشمش اولان دری*

جیل — چیت* ترلالری تقسیم وتفریق ایدن دیوار* حائله* کنارترله* قیدوغول* بریسی برجنحه ایله متهم اولدیغی وقت استنطاقده رفیقنی بیان ایتمکه دینیلور. جیل کشید* جیل جکدی*

جیلاماق — آرزو* طلب* خواهش ایتمك* تمنی وترجی ایلمك*

جیلاو — ایلرو* اول* یولار* کیم* یوکن* سایس* جلودار* پیش رو*

—« مونس »—

« چونکه اولتورماك اوچون مونس
زارینکنی سمند* سوردونك ای قاتل
انکا ایتمك اوچون جیکمه جیلاو »

جیلای — ادات نسبتدر* مثل* مقدار* کبی بونجه*

—« لطفی »—

« لطفی دیك هجران تونی دالال ایدیم
حیران قالیب* کل یوزونك قیلدی یانا
بلبل جیلای کویا مینی »

جیلایین — بونك کبی* بو مقدار* بویانکلیغ بومنوال

جیلجیك — قولك یوقاریسی* بالای دست* کتف* شانه* اوموز* کورك*

جیلیم وچیلیم — نارکوله* قلیان* حقه*

—« مثال »—

« من یغلاب اوتای کوجه لارینك لای
بولا قالسون * قامیش کوکاریب
چیلیمکه نی بولا قالسون*

جیلدام — ایلدام* چابوق* سریع* عجله* شتاب* بات* تیز* جلد* زود*

جیلقاوه — باشی بارلاق توکلو بر نوع قزیل قورت* بوری دریسی* کورك*

چاپان

جیلغو —— قوشـلرك بوغازلرینـه طاقیلان گردنلك• قلاده كبی•

جیله —— تفقد•تجسس•یایك اورته یرینه قونیلان ایپك پارچه ز ه•تك و پوی•اربعین•چله

جیللی —— جلی• جدا• حقیقتا• دیوانه

جیلیكار — عنان اسب•یولار•كم•لجام• دزكن•

—« مثال »—

« آت اوزه اوزغان ایكاری زرنكار»
« بلكه جیلیكار آنكا كوهر نكار »

جیمچیك — سرچه•جم جوق•داغسر•كندیشك•

—« مثال »—

«بر ایلنده جیمچوق بار بر ایلنده بیدانه»
« سرو نازیم اوینده یر یوزنده بر دانه »

جیمدیغان— قوشلرك توكلری•پرلری•قنات•

قایغوراماك

جیمدیك — قرحه•شكنج•غمز•جمدیكلك•

جیمدیماك — جمدیكلمك• غمز ایتمك•شقه و بازی• بروب آلمك•

جینك —— ایش•ازقداش• كنج•زاویه•كوشه• دنك•

جینلی —— دیوانه•بودالا•آحمق•شاشقین•دلی• تنتك مجنون•جنی•

—« مثال »—

« جنی سن دیوانه سن یابنكی سن »
« هم ادب سیز بی حیا برهنكی سن»

جیورتكا — چكركه•جراد•ملخ •

جیورونتی — چاورونتی• جورتلك•گردیدن•ذور•

جیویر —— تكه•یابانی كچی• سركه•صوغان•بز•

فصل چ

چاپ —— یغما• غارت•تلبیس• تدلیس•قوش• دو• یوكور•امر قطع كردن•

—« مثال »—

« ینغی بیك بولغان اوزایلنی چاپار »
« كوپك توق بولسا ایكه سنی قاپار»

چاپاغان — یوروك•یلوب قوشیجی• سرعتله كیجی بجی•

چاپاق —— ایری یوللو یاصی كول بالغی• ماهی•

چاپلاماق— چاپه لامق• اضطراب تمل ایتمك• دپه لنمك چالشمق•سعی كوشش•ازلمك•

چاپان —— طون•لبـاس• جامه •جبه• جكمن•

—« مثال »—

«كفش ایرور اوشبو یارلمیش تاپان »
«خلعتیم اوش ایسكی یاماغلیغ چاپان»

چپاول —— اعدا اوزرینه سفر اتمك•یغما•هجوم• غارت• تارومار ایلمك•

—« مثال »—

« عسكری ده ایچره چاپاول قلیب »
« هرنه طماق بولسه تناول قلیب »

چاپچی — حلاج• سوریجی• اقینجی• یغماكر•

چاپدوق — انتها•انجام•نتیجه•بارلاق•لجام و لكام اسب• آت تقیمی•جبدوق •

—« مثال »—

« جبدوق انجام ایله یوز آنی بار »
« بای ایرور ملكی ورا باطی بار »

چاپغور— بوران • طوفان • قار و یغمور فورتنه سی• شب دیجور •

قایغوراماق— قار و یغمور ایله وزان ایدن روزكار• بوران طوفان ایله قارشق•

چاپغولاش — دوكوش • محاربه • مضاربه مجادله • بربرینی قیرمق • غوغا •

چاپغولاماق — مضاربه ومحاربه ایتمك • دوكوشمك • اوروشمك • جنك وجدال اتمك •

چاپغولاشماق — دوكوشوب اورشمق • پی درپی محاربه ایتمك • بربرینی اورمك ویجمك •

—« مثال »—

« ایكی اولوس بربرینی چاپقولب »
« تونكون اولتورمی وتورمای طالب »

چاپغولش — قلیج محاربه سی • مضاربهٔ سیف • اوروشین • قیراین • چاپه ین •

چاپغون — قوشیجی • یوروك • اوباش طاقمی • بی باك • سرسری • اجلاف • بوران طوفان •

—« مثال »—

« جودی خانی یل خیلی دین اون سالیب »
« چمن كشوری ساری چاپغون سالیب »

چاپغونجی — یغماگر • آقینجی • سوریجی • تاراج كر •

چاپقالماق — چابالامق • دپه لنمك • مضطرب اولمق • حیران وسراسیمه • سعی ایله چالشمق • جهد كوشش.

چاپقوراماق — چاپغوراماق • زیاده یاره لمك • پارچه لمك • اوست اوسته چاپمق • بوراقدن غارت ایتمك •

چاپماق — آتی سورمك • سكرتمك • قوشدیرمق • سرعتله الغا ایتمك • آقین ایتمك • آتله قوشمق • نهب وغارت ایتمك • قلیج ایله قطع وپاره ایتمك • شمشیر زدن وسیف كشیدن •

—« مثال »—

« دیدی ایمدی قیلینك نی كیم قیلورسیز »
« اسارسیز بارچابار درسیز بیلورسیز »

چاپوق — قلیج ایله اورلوب كوت قالمش وچاپلش شیئی • عاجل • سریع • جلد وچابك • بات • زود •

چاپوق — یوروك • عاجل • چابك • دامن • ایتك • كردواطراف جامه •

چاپیشماق — مقارعه ومضاربه ایتمك • قوششمق • یوكورشمك • دویدن •

—« مثال »—

« چاپشدیلار ایكی سی بردن اوشلب »
« بری مین میش سمندی بری اشهب »

چاپیلماق — اوریلق • چاریلق • ضرب دیده • مجروح

چات — چیت • كنار • دیوار • چالی • چرپی خس وخاشاك • خاروتیكان • غل وغش • چاتمق • كرفتار اولمق •

چاتاغ — چاتی • بنانك سقفیه سی • بالار • شریك • سهیم • چاتلمش شیئی • چارتاق • چرتك • كازه •

چاتال — مفروق • ایكی باشلو • دوشاخ • منشق • جداشده • چتل •

چاتاللاشماق — ایكی باشلو اولمق • باعث تردد ومشكل • شقین • تردید • دوره ودوسره •

چاتاله — چتله • چوب خط • دست چوب •

چاتغال — تپه لو • ناهموار • محدب یر • دره ویوكسك یر • الانك • راش • بلند • كوتل

چاتلاغوج — سقیز اغاجنك ثمری • ایلق • مصتكی •

چاتلاماق — منشق اولمق • یاریلق • ایریلق • چاتلاق • درز وموی • رخنه • وبشكسته • پاره لنمك •

چاتلاو — یاره لی وزخملی • چاتلاق •

چاتما — پراكنده وپریشان شیلردن قورنله لباس • یماق یماق • تكه تكه • خیمه • چوبدن اورمه صیاد آغی • جنده • وچارتك • كازه •

—« اُمس »—

« آوارا آزیقیبان بی کمان »
« بولدی بیراوچاتماسیغه مهمان »

چاتماق — چوبی چوپه طیامق • ایلشدرمك • ربط وبند ایتمك • مصادم ومقارن اولمق • دوش و مصادف • راست کلمك •

چاتی — سه پایه • اوچ اياق • سجایق •

چاتیادو — چاتلاق • رخنه • زلع • شکاف • فرجه • روزن • تو ملوك • دلیك وثقبه • پنجره •

چادر — خیمه • خرکاه • باراق • اوبه • اوتاق • الاجیق • بر نوع سرچه قوشی • چاتمش وقورولمش اوتو • سرانداز • چرکه •

چار — قماش • ملحفه • ازار • چارشف • چادرشب • سر انداز •

چاراق — ممنون • محظوظ • شادمان • شاز • مسرور • خرم • خورسند •

چارشنبی — اوطه لیق • سویملی خاتون • سریه • غماه •

چارقب — باش اورتی سی • قصبهٔ سرپوش • چادر • فرجی •

—« مثال »—

« شفق دین چون قویاش زر رشته سیغه
چارقب قیلمش • شفق کون قیلغالی مهر
اهلی نینك انکین سبب قیلمش »

چارکه و چرکه — فشقریق • فواره • کوجك خیمه • چادر سر • • سلك • حرمت • رعایت • رفعت • مقدار • مرتبه • عسکر • علم موسیقی دن برمقام • رتبه • قدر • منزلت • لشکر •

—« مثال »—

« اکلادم قیلمش کوزی الغان کونکل
میلیغه قصد • هر طرفدین چرکه
توزکان خیل مژکانین • کورنیك

چارلاماق — جارلاماق • کسکین وبراق ایتمك • چاغیرمق •

—« حکمت »—

« سن اصلی غم یمه ای بنده • ربنا چارلار »
« شکسته امتنی تانکلا مصطفی چارلار »

چارلاتماق — قیرغرتمق چقرمق دعوت • وتکلیف اتمك •

—« مثال »—

« شه اول فکر ایلا کاج ایلدین نهانی »
« کیروب خلوت اراچارلاتی آنی »

چاروق — چاریق • پوستال • چاروغ • پی پاغ

چاش — ازدحام • غلبه لك • خرمن • اضطراب • توده • آغوش • خیروار • کوم •

چاش و بین — پراکنده وپریشان • تارتار •

—« مثال »—

« شاهلار دور خرمن احسانیدین امیدوار »
آری هر پرده کدا کر غور ایتار چاش
اوستینه »

چاشلاماق — یغمق • ادخار ایتمك • بریکدرمك • اوست اوستنه قومق • بالای هم خروار اتمك •

چاشماق — شاشمق • استغراب استعجاب وتحیر ایتمك • عقل کیتمك • آزمق • یولدن ایرلمق • غلط وخطا اتمك •

چاغ — وقت • زمان • اثنا • صره • هنکام • عصر • قرن • آن • بودم •

—« نوای »—

« اکر کلمیا سا انتظارم قویار داغ • ولیك
اضطراب اورتار اول آی کیلور چاغ »

چاغلیغ — آلان بودم • زمان وقت • چالیغ مثلو دیمك ماند بوکبی اوکبی •

—« خمسه نوای »—

« کرمنیك کنجی یوز چهان چاغلیغ »
« بحر فضلینك منیك آسمان چاغلیغ »

چاغاراق — خیمه قره‌ایو• اوتاو• خرگاه• کبتقه• آلاجیق•

چاغان — بیاض• سفید• روزعید• عزیزکون• قوی وقالین• اختریجی•

چاغداول — جنودپیداری• اوردونك ارقه سنجه کیدن بلوك عسکر وسالار و سپاه• چنده‌ول• مقابل قره‌ول•

چاغرماق — باغرمق• ندا ایتمك• دلال اولمق• تغنی ونوا ایتمك• دعوت ایلك• فریاد•

چاغرشماق — هایقروب باغرشمق• منادات ایتمك• شیون ایلك• چوق کسنه چقیرشمق.

چاغلا — برقوش اسمیدر• چاقلاو نشان ایت• هدفه اوق ونشانه تفنك اتمك•

چاغلب — سزنب• نشانه نب•

—« مثال »—

«طرب سوداسین اول کثورده چاغلاب
مشقت کاروانی رخت باغلاب»

چاغلاماق — وقتی انتخاب ایتمك• قوی لشدرمك• ملاحظه ایلك• تصوروکان ایتمك• نشان وهدفه ایو دقت اتمك•

—« مثال »—

« انچانی کیم ایلتان آلورچاغلابان»
« بیرك تانکیب ارقاسیغه باغلابان»

چاغلامه — آواز• صدا• ندا• سس چاغرمق•

—« مثال »—

« هیچکیم بیلماس ذاتنی »
« چاغلاپ سورانك آتنی »

چاغلین — قدر• اندازه• لایق• سزاوار• شایسته• رتب•

—« مثال »—

« قولدامیش کوپ یخشی یمانی »
« بوچاغلین آدم دنیاده بولماس »

چاغر — خسیس• بخیل• دنی•

چاغه — کوربه• چوچق• کودك• طفل• یوری•

—« مثال »—

«کوب زمانلار کورمدیکم قرداشیم»
« کته کیچك بله چغا امان می »

چاغیروجاقیر — شراب• خمر• باده• می• عرق•

—« مثال »—

« چاغیر کثرتی می بطی دیك منکا»
« خردبلبلین کنك ولال ایلدی »

—« دیکر مثال »—

« چاغرغه توشکالی یوقدور قرار
خواب منکا• چواوتقه توشتوم ایماس
عیب اضطراب منکا »

چاغیرمه — شادروان• سایه‌بان• شمسیه• شامیانه• چتر• شکور•

چاقار — شرمپای قلعه‌نك خارجنه یاپیلان طابیه• استحکام• برج وباری•

چاقان — تبر• بالطه• پالتو• آی بالطو•

چاقاناق — ارش• قول• لیمان• کورفز• کند•

چاقچاق — اصواتدندر• چاق چاق• ملاطفه• لاقردی• مکالمه• صحبت• کپ•

چاقچاق قیلماق — محبت وملاطفه ایتمك• بربری ایله سویلشمك•

چاقچالاغای — انقلاب• برهم اولمش• دیورلمش•

چاقرچوقور — اباعدندر• قوف وچقور اولان یر• پست وبلند•

چاقماق — رعد• شمشك• برق اورمق• قازیق قاقماق• صوقمق• اصرمق•

—« مثال »—

« کوزاوستی داتوتوب نیچه یاشی اغیر
لاسام• ایلمکا چاقارمینی وهمول خونی
یاغیدور »

چاقناشیق — انقلاب• شورش• اختلال• فتنه•

چاقناماق — چیکنه مك، منقلب اولمق، دیورلمك، قارشمق،
چاقناشماق — منقلب اولمق، قاریشلاق ،
چاقوشتورماق — قاریشدرمق، انقلاب ایتدرمك، فساده ویرمك،
چاقه — یاوری، چوجق، کوچك،
چاقیشماق — طوپراو طورمق، چیتیشمك، لایق مناسب کلمك،
چاقیل — حصیه، دکزدن چیقان اوفق طاش، چغیل، دجغال، غربال کبیر،
چاقیلداق — دکرمان بندرسی، چرخنك دلی، چوق سویلیان آدم، پرکوی،
چاقیلداماق — چاقل طاشلری یوارلانمسی کبی سس چیقارمق »
چاقیلدو — ایکی شیئك مصادمه سندن حاصل اولان سس،
چاقین — شمشك، برق، ایشین، رعد

—« مثال »—

« یاغیندین آتینك تامی نم کورمکان»
« چاقین شعله تامی غه یتکورماکان »

چاقینماق — صاقنمق، استیعاذ ایتمك، احتراز اجتناب ایلمك ،

—« مؤنس »—

«چاقندیك درخشان خاموش بو لغیل»
قیلیب خیره لیق کوکرامه ایلاکیم رعد»

چالقالدی و چایقالدی — حرکته کلمك، ظرف ایچنده صاللانمق،
چال — قیروبوز، قیرنکلی، آقلی وییاضلی، سیاه وسفید، قرت واختیاره اطلاق ایدرلر، ماش وبرنج، ایران ودوغ چالاب دخی دیرلر، خس وخاشاك، دیوه یاوریسی، بوته، امرزدن وسرقت
چالاو — نوا، ملاحی، اهنك، چالغی، ساز،

چلو برنوع بلو کبی طعامدر، خیوه ده معروفدر،
چالار — چبین، مکس، سینك، زباب،
چالای — موش کیرقوش، طوایف اتراکدن بر قبیله اسمیدر،
چاپاوچالپوق — بتاقلق، چامورلی یر، لایقه، لایدان، اکری، خم،
چالت — چابك، چالاك، عاجل، سریع، چلدی،

—« مثال »—

تور بو یرلیغ بیلا عزیمت ایت» کته لارنی بوتویه دعوت ایت»

چالغو — ساز طاقمی، آهنك نوا اسبابی، دف وطنبور،
چالقانماق — صارسلق، صاللانمق، دکز موج اورمق، جوش وخروش ایتمك،

—« نوایی »—

«چریك عزم ایتدی اولیان فوج بر فوج، که چالقانتی تینکیز دریاسنی موج»

چالقاماق — دیورمك، ارقه سی اوزرینه اتمق، ویاترمق، یوزی یوقاری یاتمك، پهلوان وکورشکیر علیاتندندر،
چالقوبین — ارقه سی اوزرینه یاتان،
چالماق — ضرب ایتمك، اورمق، دوشرمك، غصب، سرقت ایتمك، قاتمق، اوروب کسمك،
چالیشماق — چابالامق، چارپمق، اجتهاد کوشش ایتمك، سعی وغیرت ایلمك،
چالمه — مچرخ دستار، اکرلیانی باشنه صو ایچمك اوزره اصیلو طوران قدح، کاسه، فوته کشته دوزی،
چالجی وچالغوجی — سازنده، چارپچی، جلدرمه جی
چالیش — سعی کوشش، جهد، اهتمام، اجتهاد غیرت

چالیغ —— سریعا• عجلة• چابق یورور آت•

چالین —— چاقق• چاقین• رعدوبرق•

—« مثال »—

«کویوك تن غه یالین اورماق نی ایردی»

«ماموغ اوزرا چالین اورماق نی ایردی»

چامور —— بالچق• کل• لای•طین•

چاناق —— طبق• طوپراق قاپ• قصعه•کاسهٔ جوبن• ایاغ•

چناق —— اوزنکی• رکاب• قایش• اکرکیان طرفلری•

چانق —— هوانك بوز و قلغی و تیره لکی•ابر غمام• بلوت•

چانقال —— چنکال• پنجه• چنك• قبضه•اوچ کف• هوج•

چانك —— جرس•جونغرداق•ناقوس• زنك• قونغراق• زنکوله• چنغراق• شق شقه• چقلداق•

—« مثال »—

« چانك وزنك کوس وناقوسه قیاس ایتمك‌مونی• خوش نوادور خوش صداخوش نغمه خوش آوازنی»

چانکاوچنکا —— زنخدان•ذقن•چکه•عضام• زیرفم• زنخ• حقه دهان•

چانکیردی —— جانغردی• چینغردی• جرنکاس•

چاو —— یو• دشمن•عدو•سس•صدا• یاغی• غنیم ترکستانده برشهر اسمیدر•قائمه اقچه که اوزرنده پادشاهك اسمی محرراولوب پول رینه تداول اولنور•

—« مثال »—

« طغای مرادا ولکان سونك واقف اولدی زمانه • جاولار قایتیب کیتکده باتر چیقدی میدانه »

چاوالاتماق —— مصلحت ویرمك• بیان رأی ایتمك • ترجیح مشورت• کنکاش•

چاوجی —— دلال• پای کار• قلاوز• سوجی• مشوق• میانه رو• رهبر• بعولی پاشنه پا•اوچکه•

چاودور —— صاحب ناموس•عرضلی• شانلی• طوایف اترا کدن بر قبیله اسمیدر• علم کیوك خان ابن اوغورخان•

چاودورماق —— کیشنه مك•سینمك•ایسنمك• خمیازه•

چاورتغا —— جکرکه• جراد•ملخ•جکردکا•

چاورماق —— چیویرمك•انعطاف وتقلیب ایتمك• دیویرمك•دوندورمك•کردانیدن•

—« مثال »—

«یارکیلادوریانیکه چاورمه کین چورمه

«کیم کیرادور قانیکه جاورمه کین چورمه »

چاوروتماق —— اطرافی قوشاتمق•محصور قیلمق احاطه ایتمك•

چاوروك —— قصره• کرداب•کریوند•چیورندی•

چاوش —— سرهنك• خاصکی• بررتبه اسمی در• سرکرده•

چوکی —— شادیانه•سرور•آین•وشنلیك•نمایش• پادشاه بر مملکتی تسخیر یاخود دشمنه غالب کلدیکی هنکامده خلایقه اعلان ایچون آتیلان طوب واوریلان کوس طبل ونغاره کرنای وسورنای ولولدیه اطلاق اولونور•

چاولوق —— طورون•حفید نبیره•

چاولی —— شاهین•وطوغان یاورسی• طوغانه•

چاومق —— کسب•اشتهار ایتمك•مشهورومعروف بنام اولمق•

—« مثال »—

« دنیاده جزحیدر صاحب هنر »

«کیم چاودی مونچاتوکا نماس کهر »

چاووت وچاورمه — کرداکرد، حوالی، دور، چوره، اطرافی، احاطه، تخته پرده،

چاوون — نهر، سیل، ایرماق، چای، دره، یغمور یاغین وقار قورتندسی،

—« مثال »—

« دهرباغی دانیچون وصل کلی بوتسو نکیم، هجراوتی دورباغینی اشك سوبی دورچاوونی »

چای — چوی، ایرمغك کوچکی، یاب، اریغ، ومعروف اولان چای چینی که، یشیل، سیاه، تخته، آق قویروق، شبی، غوره، بانکه، آق چیان، اق پر، المه، اولنقه، نخك، قرقمه،

جایان وجاغان — چیان، عقرب، کژدوم، قرق اباق، برج عقرب، اکری قویروق،

چای بار — جوی بار، رسته، خیابان، آب مصنی،

چایر — مرعا، مرج، چراگاه، چمن اوتلاق، اجیریق، کوکلم، میسه زار،

چایقاماق — یقامق، غسل وپاك ایتمك، اطهار ایلمك، تمیزلمك، شستن، یومك،

چایقانماق — اغتسال واستحمام ایتمك، ارینمق،

—« مثال »—

« بزم ایچره نوایی کوپ یغلار ایسه ای ساقی، هوش ایلتکوبجی دارونی جامیغه آنینك چایقات،

چایقون — هوا وصویك جوشیشی، کرداب، قصره، طلاطم، امواج، طالغه، تولقوم، تاشقین، جوش وخروش،

چایلاق — حدانه، شوحه، غلواج، کلنخات، غال

چایلاماق — رؤیا کورمك، اویخوده هذیان سویلمك، دوش وتوش کورمك، خواب دیدن،

جایلان — قوملی طوپراق، ریکزار، رمل،

چایلغان — قونکراد طائفه سنك حین نزولنده یکدیکرینی بالله مك ایچون سویلدکلری کلام وتغنی، ندا،

چایماق — هوالانمق، صعود ایتمك، هوایه اوچمق، دونمك، رجوع ایتمك،

—« مثال »—

« کیجه کوندوز یغلادیم من زار زار »
« وعده سندان چایمسون اول کل غدار »

چایناماق — چیکنمك، مضغ ومسغ ایتمك، ایزمك واصرمك، قرمق یمجمك، وپایمال ایلك، جیتمك، دیمك،

—« مثال »—

« کراوتمك طفل اوجون چاینار اناسی »
« روادور کر یانایوق دورغذاسی »

چپر — چوپ، ساز وچالیدن اورلمش حولی، چپرازواری قوریلان محوطه، چیت، کنار، برماقلق، قوتن، حواله

چپرشماق — یکدیکرینه چکممك، چاپراشمق، چاپراز وآری چیقیشمق، مغول لسانیجه اجناح وبال، برابر قوشمك،

چبق — توتون ایچمك ایچون استعمال اولنان دکنك، دال شاخ خمچه، بوداق،

چتان — ارابه نك یاننده کی سپدقنادی، وطرفینی،

چتیك اوتی — یورنجه، سه برکه، برنوع کیاه یورنجقا

چچ — بالق صیدی ایچون برنوع شبکه درطور، آغ، سوت دالرندن ویولغندن اورمه، چنبردان، دام،

چچن وجاجان — فرزانه، ذکی، چابك، تیز، هنرمند، عاجل، برقبیله چراکسه اسمی،

—« مثال »—

« اوزی آزاده وطوری بیك دیك »
« نه چچن دورنه چابوك پریك دیك »

چتر — شمسیه• سایه‌بان• شکور•

—« مثال »—

«بولسون انکا چتر عزو دولتی»
«باشی اوزره سایه‌بان حشمتی»

چدیك — نسوانه وزنده مخصوص اياق قابی• وپاپوش• مسحی• ترلیك•

چر — کنج• برنا• توانا• کلیا• عاری• چرچپلاق• نر• ذکور بوزوجانور• برسازاسمی• شیرازه قریب برقریه•

چرانماك — چالشمق• اجتهاد ایتمك• سعی وغیرت کوشش• ایش کذارلیك•

چرچی — پیله‌ور• خردوات• یایمه‌جی• سرکیجی بسته‌جی•

چرچیچی — بیله‌ور• اياق تحفجیسی• کزدرمه‌جی• دانه‌فروش• چشیتجی• دستك فروش•

چرز — قورو• خفیف• یه‌جك شیئی• میوه وفواکه ویمش• مویز• میز• زبیب•

چرکس — مخروطی الشکل• پیکان• نوك تیر• دم خدنك• برقوم

چرکه — کوچمه چادری• الاجق• اوتاو• خیمه روستایی• قره‌او• کبتقه•

چرخ — نسا طائفه‌سنك ایپلك ایکردیکی بر نوع آلت ودوندرمه دولاب• چقریق

—« مثال »—

« برکونی بر بیوه‌زن چرخ الکیکا »
«کیلدی ابراهیم ادهم یانیکا »

چرم — پوست دباغ• میشین• سختیان• تلاتین• کیمسان• کوکك• کوسله• کیموخت• بولغار•

چرن — جیران• قومشو• همسایه• برنوع قرمزی ودوریه مائل آت وبارکیر• اسب جرنده دخی دیرلر•

چره — پیاض طوغان• حیوانانك یوزی وقفسی• لون ورنکی• چهره•

چرغ — برنوع شکار قوشیدر•

—« آکهی »—

«کهی شهبازوکه چرغ وکهی شونقار آلیب قولغه• نهایت سبز شکارانواعیغه سالیب قران کلدی•

چری جریك — دری وجانلو• عسکر چیش• چریك• قوشون• الامان• باشی بوزوق• نوکر•

چقاجق — اصواتندر• اوقلك دیکدیکی یرنك عکس ایلدیکی صدا• چارچابوق• صحبت ومحبت ایتمك• پول وپاره•

چك — عقده وبند• دفتر• شهادتنامه• امضا• رمل قرعه• حجت• سجل• برات• حد• امر کش صك وچکمك• وزن• قنطار•

—« مثال »—

« جان بیریب وصلینکنی بیع ایتکانی یازدم کونکلوما درد عشق ایکی کواهم چاکلیك کونکلوم چکیم •

چکچه — یوزه قراکلو وتیره کورن• متحیر ومبهوت• محو• اچق کوز•

چکدیری — برنوع قایقدر• قادرغه• باستارده چکدرمه• زورق•

چکدیك — ایکده• میوه• سنجید• جکده•

چکردك — دانه• حبه• بزر• چکیت• میانه• تخم موجنه•

چکس — چکه• قوم• رمل• قوش اوستنده آرام ایدن سه پایه• آلت•

—« مثال »—

«همه وحشی طیورلار دور قفسده»
« ایتالکو قارچیغای فوق چکسده »

چکمچه — پیشتخته• صندوق وطولاب کوزی• صندوقچه• کنجینه• قاصه•

چل	
چکمن ——	بارانی، یغمورلق، عباء بلخ جوارنده بر مملکت اسمیدر،
	—« آکهی »—
	« انعام چوقیلدی شاه چکمن »
	« بولدوم بیوك اویله کیم فلك من »
چکوچ وچکوش	فسطیس، مطرقه، طوقاق، بالوقه، پتك
	—« مثال »—
	« کوکسوماغم طاغی وعشقینك بلا مسماريني، بیرکیتوردا ایلادی فرهاد میتین چکوچ »
چکه ——	قوم، ریك، میل، آرینه، رمل، چکس،
چکه ——	پیشانه‌نك ایکی طرفی، شقیقه، پك کوچك، برشیئی، چکیده وسوزمه یوغرته‌وقاتیقه دخی دیرلر،
چکه‌جوکا ——	چکه یارشدرمق، لافزنلك، اپوق ساپوق سویلك، مزمز، بیهوده کلامی چوق اتمك،
چکیل ——	طاونمش، مرغوله، طوره، پیچیده ترکستانده برموقع اسمیدر،
	—« مثال »—
	« چکیل بیرلا یغمادین ایلاب عبور »
	« نیچوك کیم چمن دین صباودبور »
چکیلدام ——	چابوق کیتمك، توندوتیز، سریع، جلدام وایلدام،
چکین ——	عاشق، اوموزباشیله بویون اراسی، مرج، چمن زار، سبزه، هلتك وسیاه دانه، قالموق لسانجه قولاق وکوش معناسنه،
چل ——	شبیله، اوروجك آغی وطوری، اوروجك آغنه دوشان مکس، تارتنك،
	—« مثال »—
	« اورکامجی شیباق غه چل نی تیرماب »
	« تومشوغینی رشته بیرلا چیرماب »

چلیش	
چلب ——	تکری، رب، الله، کردکار، بیروبار، عزی،
چلپك ——	یاغ ایچنده پیشورلمش اتمك ویوپقه، قاتلامه، قویماق،
	—« مثال »—
	« کرقولوم پیتوشمه قاتلامکه »
	« راضی مین بریوپقه یاغلی چاپکه »
چلبی ——	اوقومش، اوقومه بیلان، منلا، مؤدب، کاتب، آخوند، مکرم، نازك، زکی، توانکر، معتبر کسنه،
چلبیش ——	ماهر، اوستاد، کامل، حاذق، برنجی، دانا،
چلغاوه ——	قزیل تلکو، روبه، قرصاق،
چلك ——	قوغه، دلو، اغاج کوپ، برمیل، بال ظرفی، وسمرقنده قریب برمملکت در،
	—« مثال »—
	« من اوزوم شهر چلکدن کیلامن »
	« سورسه‌کیز کته چکنکنی بیلامن »
چلمك ——	قارمه قاریش، غیرمرتب، یازو وسائره مشق،
چلنك ——	سورغوج، بال مومی، بی جت، جیغه، تاج دبولغه،
چلی وچلبه	زیشته تارباغی، محنت مشقت، زه کریش، چل تار، زنار،
	—« مثال »—
	« طوقلار بولمیش چلی تارتار غه ایمان اهلینی، حلقه‌لارزنجیرزلفینك رشته زناریدا »
چلیش ——	باباسی ووالده‌سی ایروایرو جنسدن اولوب اندن طوره‌یان چوجق وبله واطفال، بای بچك،

چليك — پولاد، طابان، آهن جوهردار، كوراش طوطانلرك بر عمل وهنرى، ايلشدرمك،

چليك — ايى، دوك، آلت قناب،

—« مثال »—

«يوكوردوم دركاهنكده نيچه پيلك»
«قوشوشتوم هر طرفغه مثل چليك»

چليم — اندام، رفتار، صورة، رويش، قيافت، ناركوله، قوليان،

چليمليك — اندامليو، چشه‌لو، صورتلو، كبريوماق، صابون ايله كوهنه لباسلرى ييقامق و تازه‌لتمك،

چماشير — ييقانور اثواب، جامه‌شوى،

چمچه — كفچه، چمچاق، كفكير، سوساق، بيوك اغاج قاشوق،

—« مثال »—

«يانيكغه كيلدم غنچه ديك»
«آش ايله كيلكان چومجاديك»

چمچه باليغى — ياصى بيوك بر نوع باليقدر،

چمندر — بطى الحركت، تنبل سوارى واولاق ومركب،

چنچك — بر نوع اغاج ودرخت وشجر اسميدر،

چنداول — عسكرك ظهرنجه كلان بلوك محافظى ومدار، ويساقچى، كيرو وپس مانده قلان المانى توپله‌يجى، قراول، جندكچى،

چنكاك وچنكال — چنك، جنكل، پنجه، كف دست، اوج، هوج، قبضه،

—« مثال »—

«بر چنكل ايله اوروردى شمشير»
«برقولى پيلان آير ايدى تير»

چنكه — چنكيلر عروسى قارشولادقلرى وقت رقص ايدرك دف چاله‌رق چاغردقلرى بر لحن مخصوصدر، اكثرى يار يار لفظنى آخرينه رديف ايدرلر،

—« مثال »—

«قايسى چمندين ايسيب كيلدى صبا يار يار، كيم دميدين توشتى اوت جانيم ارا يار يار، «خمسه نوايى» اياقچى كيتور جامنى لب بلب، كه طوى اولدى ايام عيش وطرب، مغنى توزوب چنكه زيبنده چنك، نواچيك كه هاى هاى اولنك هاى اولنك، ديسانك سين كه جان قارداشيم يار يار، مين آيتساى كه مونكلوغ باشيم يار يار، نوايى جوسر منزلينك چين كادور، سرودينك داغى سورار اچنكه دور، ايالغونك نيچه يار يار اوتغوسى، مينك يغلاريم زارزار اولغوسى»

چنكيز — مغول طائفه سنك خاقانى اولوب ٦٠٠ سنه‌لرنده بتون اسياى وسطى‌ده‌كى قبائل مختلفه‌يى تحت اطاعته ادخال ايله بعده چين هند ايران روسيه‌ده بر چوق ممالكى ضبط وتسخير ايله ممالك مذكوره‌يى حين وفاتنده اوغللرى ميانده تقسيم ايتمشدر

—« مثال »—

«تموچين ابن يسوكى چينكيز انجم سپاه، بيش يوز وطوقسان طوقوزده دهره اولدى پادشاه»

چنه — قورت، بورى، كورك، ذاب،

چوپ — ريزه اوتلق، خس وخاشاك، مناسب، لايق، چالى، خمچه، اغاج، شاخ،

—« مثال »—

«بى ادبلارنى تياق اتمسى خوب»
«خرسنى ملا ايدر بيل ضرب چوب»

چوبوق | چوجوكاناماق

چوبار — قبر طونلوآت، آب روان،

چوباك — شكار قوشی، قرچیغای كبی، قرغی،

چوپان — راعی، رمیان، اغنام سوروجیسی، جوبان، پاده‌بجی،

چوپان آلداتان — فرشتك، قرلانغجدن بیوجك بر قوشدر،

چوپان قوشی — كوندشك وسرجه مانند بر قوش اسمیدر،

چوپچورغا — قامجی‌نك دسته سنه اورەنیلان چرم پارچه‌سی،

چوپچوق — سرچه، كنجشك، جادو قوشی،

—« مثال »—

« نیجه بولسا چوپچوقغه جادو لقب »
« كوپی دین قیلور صید كركوب طرب »

چوپچوماك — ادخار ایتمك، یغمق، طوپلامق، جمع وتراكم ایلمك،

چوپروماق — یكدیكرینك ایزنجه كیتمك، مرادف اولمق، تاقیلق، قطار، ایزبایز،

—« مثال »—

« جودربند نینك آغزیغه یاروشوب »
نیجه كون چیریك اوتتی‌لار چوپروشوب

چوپروشماق — صیق صیق پیوسته، متصل، لاینقطع،

چوپور — صیق، چالیلق، بالق قیلجغی، ازدحام، چیچك بوزوغی، قطور، دغل، پست وبلند، جوتور،

چوبوروشماق — سیفری سیفری ییغلق، توپلنوب حزین حزین بكا ایلمك، تجمع،

چوپوشماق — اوپوشمك، معانقه ایتمك، ملاقات، یوزندن بوس ایلمك، اوپمك،

چوپوق — اوزون دكنك، قالینجه خمجه، قصب، سوركون، دال، عصا، جوب دراز، طوغری یغاج، اسلامبول وروم یعنی پای تخت آل عثمانده توتون ودخان اچمك اوزره برآلت واسبابدر،

چوپولماق — تارتار، تعفن ایتمك، عقده آچیلق، چوزلمك، پوسیده اولمق،

—« مثال »—

« هر چو پولغان تاری دورافلاك قصریغه كند، اولكه بولمیش عشق ایسكی شالیدین كسوت انكا،

چوت — نجار تیشه‌سی كبیر، حساب تخته‌سی، كه بردن ملیونه قدر بلنور، كرك پاره پول، كرك غله وذخایر، كرك اراضی طناب ودونم چوت ایله ضرب تقسیم جمع تفریق ایدیلور روسیه‌ده واسیا وسطی‌ده معروفدر، فكر واندیشه‌یه دخی اطلاق اولونور،

چوتور — یاصی، چالق، برپارچه، دغل، قوتور،

چوتورغای — صاپ، قولپ، دسته، قولاق، قبضه،

چوچاق — ظرف سفالین، صاج اپاق، سه پایه، بودور، جوجه، یاورو، صبی، طفل، تركستانده جیحون نهرینك كنارنده برموقع اسمیدر،

چوچغه — طوكز یاورویسی، طوقوز، خنزیر، بلخ هذاسنده امور دریانك بركذر كاهیدر، —« مثال »—

«چوچغه‌تیك بدافت بدخصلت كیشی»
«كوب یمان وهم مضرتور هرایشی»

چوچوتمك — طاتلاندرمك، شكرلدمك، شیرین ایتمك،

چوچه‌ماك — طاتلو اولمق، لذتلنمك، شكرشكن،

چوچوكانماك — طاتلویه تمایل ایتمك، برشیئك طاتنی تقدیر ایلك، میلان ایتمك،

—« مثال »—

«خوبلار لعل خیالغه چوچوركانماكه بار، اوزی هر نیجه [illegible] چوچوك هیچرارا محنتی كوپ،

چورغا

چوچوك — چوچوكليك — كووار الذيذ• طاتلو• شيرين• لذتلو• شهدلو شكرلو•

—« مثال »—

«مونچه كيچيك بولورمى سين• تيلكه
چوچوك بولورمى سين• كلته كينه
بويونك بيله• عالمى كويدورورمى سين»

چوچولوك — طات لو• لذتلو• شهدو شرين•

چوچومان — لذيذ• طاتلو• شيرنه مايل•

چوق —— بسيار• وافر• كثير• چوخ• زياد كوب•

—« مثال »—

«چوق كيشى عالمده سر كردان ايرور»
« روضهٔ پاكى ايچون كريان ايرور »

چودا —— ديوه يوكى• پشم شتر• تويه توى•

چوداماك — مندرس شكست اولمق• قرلمق•

چور —— اينجه چوب وچالى• چالى چرپيدن معمول او• طوب وطوپلانمش شيئى• اجتماع• بر قوش وقناريه اسميدر• عافيت• خوب•

چوربه —— سلكون پليچى• پليچ• كوربه• كنج• طاغ طوكوزياوريسى• ميچكاى دخى دينور•

چورتكه — چكركه• جراد• ملخ•

چورتن — لغم• جدول• ييلا بالينى• تذر• نقب•

چورتن كولى — خوارزمده قونكراد قلعه‌سى پيشكاهنده اولان كول• وچورتن بلغى•

—« مثال »—

« جورتن كولى نينك بالغى يخشى دور»
« لقه وزاغاره آنيك نقشى دور »

چورچاك — افسانه• بيهوده كلام• وقصه مهمل•

چوردوك — ذوقا• معطر براوتدر• سياه‌دانه• جوره اوتى•

چورغا —— يايىق• آيىق• كوپى• فيجى ايران• زمين وسيع• ياله•

چوزك

چوريك — چورمش• رخنه لنمش• منعدم• خراب• فسرده• مورك• منفسخ•

—« مثال »—

«چوروك كوپرو كاقويماسين اياغينك»
«يوررگاقولده بولسون برتياغينك»

چوركا —— چاى يتاق• مجرى• آب روان محلى•

چوركاماك — آشنده آلازنمق• كويمك• وكرم اولمق• پيچ وتاب•

—« مثال »—

« اوت چيكيان شعلهٔ بى باك نى »
« چوركابان انجم بيله افلاك نى »

چورك وچوراك — چوروتان• كاج• مدور• دكرمى• طوپلانمش• كليچه• اكك•

چوروماك — متعفن ايتمك• محو• خراب• متعدم اولمق• افسرده• جوريمش•

—« مثال »—

«حسرتنكدن قانلار يغلاب يوره كم
تنده چوريدى• ايريلغيلك شدتندن
بدنده درمان قوريدى»

چوره —— ايش• ارقداش• جفت• مناسب• لايق• يولداش موافق• دودانه• رفيق•

—« مثال »—

« وصالينك استرم من چوره جانم »
« نيچه كون يولداشيم بول مهربانيم »

چورى —— كنيزك• سريه• جاريه• خلايق• قرناق• دداك• غماء اوده‌ليك•

چوزماك — حل• فسخ• فصل ايتمك• تل تل• فتيل فتيل آيرمق• جدا ومنفك ايلك•

چوزك —— كيوشك• منحل• مفصول• غير مربوط• آچيق• كشاده• ومنقطع•

—« مثال »—

«بزم وصالى توزكننيك بركيچه دور
چكى چكى• بندقبانى جوزكينيك بر
كيچه دورچكى چكى»

چوزلغوج — چوزلمش، مخل، پریشان، کسلده، منفك، واز، بازیله،

چوسورماق — اینککین وکسککین وبرانا ایتمك تیزنایتی،

چوشکور — عطسه، فشقرمق، عکسه،

چوشکورماك — عطسه ایتمك، اکرمك، فشقریق،

چوشماق — جوش وخروشه کلمك، صولر قیناییوب طاشمق، اظهار مافی البال ایتمك، جوشقون، مستانه سویلمك،

— « مثال » —

« اق لق چای جوش میز دور ذکر قلب
بایزید « غزغزکو کناریز دورمنیك
عباد الله شیخ »

چوغ — یوپوندرق اغاجی، یوغزوله، زلوه، آتش کسلمش کور، قالموقلرك کلاهلرینه دیکدیکری زینت ومرجان، الوبی دود، نار، قزغین اوت،

— « مثال » —

« کریورورسن مونده بیل مردانه سن »
« تانکلا انکغلا چوغ ایچنده یانده سن »

چوغا — سباع یاوریسی، کورك، سایه، ظلل کولکه، بنات، ماوت، چوخه،

چوغا — اریق، ضعیف واوزون، باریك، خراب

چوغالتماق — تکثیر، تزیید، توفیر ایلمك، بسیار، کوب

چوغالماق — چوق اولمق، تکثر، تزاید، توفر، فیض وبرکت بولمق،

چوغان — جوکی، ملبوساتك کیرینی کیدران، وبیاض ایدیجی برنوع ارك اسمیدر، توت خام، شهتوت

— « مثال » —

« اول نصیحت تنکلامس بوینی بوغان »
« بشمامشدور خام دور مثل چوغان »

چوغورچوق — کوچك بر برنده اسمیدر صیغیرجق، ساخ، کبی

چوغول — نمام، غیبت کننده شکایتچی، بافنده، سوزجی، اویقات،

چوغوللاماق — نماملق ایتمك، فساده ویرمك، بدخو، واقعه چوی غیبتچی، شکوه کر،

— « مثال » —

« اوزی نیك عیبنی ایتمای اوغول لار »
« که بخشینی یماندور دیب چوغورلار »

چوقال — اورتو، رخش آهن پوش، زره سوت، دوری، دیکدیکا،

چوقالماق — چوغالتماق، تکثیر وتزیید ایتمك،

چوقلوق — سنجابك باشلرینی طوپلایه رق آنکله دیکیلان کورك، کثرت، وفرت، منکلنه

— « مثال » —

« هرنه غوغا کلسه چوقلوقدن کلیور »
« رنج محنت یکه یوقلوقدن کلیور »

چوقار — چوقاق، طوپوز، ایری باشلو چوپان کوپکی، توقاق، کلتك،

چوقاق — دیریلك قازمق، بریره اجتماع ایتمك، طوپلانمق،

— « مثال » —

« بارور ایردیم چیقار غد کاه کاهی »
شهیم نینك سوزی کونکلو مکا
یاقاردین، چو یوسف خواجه چاقتی
ایمدی بارمین، آتیوردی بیرنی اخربو
چوقاردین،

چوقور — چوف، کوالك، قاغون، لغم قویوسی، درین، چای پستی،

چوقوشماق — قوشلر غاغه غاغه یه طوقشمق، دریك قازمق، کورا ایتمك، کومك، دفن ایتمك

چوکر

— « مثال » —

« کوزومنی چوقونك تنیم نی تیشلانك »

« آینك کوزین وتنین باغیشلانك »

چوك —— رنك• لون• یالکز رنکلو اولان قماش• ملون• رنکه •

— « مثال » —

« چون اطلس دین ایلاب اوزی کا لباس »

« کیب بورك اورنیغه باشی غه طاس »

چوك —— دیز چوکمك• اوطورمق• سجده• دیوه اشاغی کلك• قضیب• لغم• جدول

چوکا —— دیوه نك کوکسی• توش• سینه سی• صدری• کوده سی •

چوکارماق —— دیوه یی اوطوردیرمق• چوکرمك• چوکدرمك• یاترمق• دیز بوکدرمك•

— « مثال » —

« چوکوردی تیوه سینی کاروانیك »

« قوشاتی کردینی مشرب دوانیك »

چوکاری —— مکه داریسی- بیاض داری• مصر داریسی• اکری بیون• جواری•

چوکاك —— اکلش• سجده• بورن• اوموز• چوکوك• اویلش•

چوکالیك —— بر نوع تورشیدر• لیجر• آچار•

چوکان وچوکاچ —— مطرقه• چکیج• عکاز• صولجان• بالوقه پوتك سنکدان چکوج•

چوکان وچویان —— دوکه دیمور• خام تیمور• سیاه مسکوف تیموری• جوین•

— « مثال » —

« هم خسیس وبی حیا اریغ ایرور »

« متین وچوین کبی قتیغ ایرور »

چوکیلاك —— صیغیرجق نوعندن بر قوش اسمیدر• ساج •

چوکر —— الاجه لی• مختلف الالوان• امر•

جول

اوتورتور• وشنایدن• یول یول• دورنك•

چوکه —— بیراق• علم• سنجاق• بیداق• طوغ• بندره•

چوکاك —— اشاغی قویمق• ایکلمك• سجده ایتمك• دیوه اشاغی کلمك• خسف• انحنا اولمق• دیز بوکمك• چوکمك•

— « مثال » —

« تیوه تیلك زورآور قایم ایرور »

« قاقمق چوکمك لیغی دایم ایرور »

چوکندی —— کمی• وقایق قیچی• ارقه ودومان محلی•

چوکوچ —— چکوج• چکیج• مطرقه• بالوقه• پتك•

چوکور —— ایری ساز• وچنك• غایت ایری کمان• دیکان• خار• تیکان

— « مثال » —

« چوکور لار کیم سنینك یولونکدا

تیورلمش ایاغیم غه • چیکیب اول

کوی کردین سرمه تارتارمین قراغیم غه

چوکورتکه —— چکرکه• جراد• ملخ•

— « الله یار » —

« کیشت ایچنده قویسه لار بولغای امان »

« تیکما کای چوکورتکادین انکازیان »

چوکورماق —— دیوه یی اوطورتمق• چوکدرمك• دیز بوکتورمك•

چول —— برید• قیر• صحرا• بیابان• دشت طشری• بیرون• هامون• جول• قیلدن اورمه آت پوشیده سی• دوری• آت اورتوسی• اورمجك آغی•

— « مثال » —

« باشیم آلیب دیمای آبادایله چول »

« هم اول مقصد صاری توتقوم

دورور یول »

چولاق — توپال• اجذب• اعرج• شل• لنك• اقساق•

—« مثال »—

«کرچه اون ظاهرده بر چولاقدر»
«حیله ونیرنکده لیکن طاق دور»

چولاك — کرداب• قصرغه• کولاك•

چولان — زنجیر• غل• کوستك• بند• قید• اشکیل• شکن• بوغه• قفقان•

چولپا — لافزنلك• کوزه‌لك• آت صولنی آتان•

چولپان — چوپان یلدیزی• اختر•

—« مثال »—

« منجم کوردی چولپان کوزلرینك
آی دیك یوزینك اوزره• دیدی کیم
حسن اقلیمی آرا صاحب قراندور بو »

چولپو — پلو وچلو صاف ایدیجی• چوبدن معمول کفکیر• یاغدن و قمیشدن کفچه• شبکه‌لی دیلك دیلك صوصاق• سوزمه

چولچو — بر نوع قوش اسمیدر• چرچر• تورغای

چولدو — مکافات ایچون ویریلان انعام• معرکه ده جنکاورلره ویریلن مال غنایم•

—« مثال »—

« هجر آراتوزدی نوایی وصل ملکین
ایردی یار• انداق ایش قیلغانکه
موندین کم کیر اکس چولدوسی•

چولغاماق — احاطه و پیچیده ایتمك• بورمق• قاپلامق اورتمك• ستر ایلك• لفافه• چورمك• ایلانترمك•

چولغانماق — قاپلانمق• اورتلمك• بوریلمك• پیچیده اولمق• اورلمق• تاب•

—« صوفی »—

«دریغا ایرآتین بولغاب یوروب میر»
«عمامه بر عبث چولغاب یوروب میر»

چولغاو وچولغاق — اورتو• لحاف• ظرف• طوبره• پوشش• پوشیده• قاب• یورغان• کورفه•

چولکا — دره• ایکی طاغك اورتسنده‌کی مسطح اوه• کوی•

—« مثال »—

«چو ایر دیلار ایرماس ایدی اول دره»
« اچوق چولکه ایردی خوب وسره»

چوللاماك — چولده قالوب صویه طالب اولمق• صوصامق• تشنه و عطشان اولمق• شدة حرارتدن دشت وهامونده یولده قالمق• چولی مرك•

چولماك — سفالین چوملك• قاب• چناق• سفال• غولیچه• دسته•

چومادو — کوچك قارنجه• مورچه• نمل صغیر• مور• قرینجقه•

چوماق — چوقماق• دکنك• کمانك• تیاق•

چومالماك — چومماق• صویه طالمق• باتمق• غواصلك ایتمك•

—« مخدوم قلی »—

« مخدوم قلی خطادین غیری الدین ایش کلمز• چومدوم کنه جشمه سنه یورك قیناب چوش کلمز•

چوماله — قادینلرك کلوبندی• غفه بند• کردنایك

چومان — تنبل• کاهل• تنکیر• تنپرور• فارغ بال

چومچا — چومچه• کفچه• صوصاق• چای کردان

—» مثال «—

«کوز آچتورمس هر دیلیکدن ناظر دورا
جمچه کبی طعام یسنك حاضر دور»

چوم ایماك — تشمیر ساق• تلبث ایتمك• غیرت وجسارت• ایشی ایله اولتمك•

چومچاك — سرچه قوشی• چومچوق• کنده یشك• داغسر• ماجیك•

—« مثال »—

« للك للك لاری چول کولنکا کتادور

چوبچاق لاری شهر ایچیکا یتادور »

چومباق — بیلمجه، معما، لغز، چیستان، طتال، اوشوك، طویوق

چومری — یلانجی، کذاب، نمام، یومروق، موشت دست، ایل

چوماق — صویه طالمق وباتمق، صویه طالوب چیقمق، طولانوب باتمق، چومك

—« مثال »—

«چونکه غسل ایلاما ککا کوزیو مغای»

«قلاق و بورینی توتوب چومغای»

چومونماك — چومك، ییقانور کبی اوتورمیه رق چـوکوب اکلشمك، ایاق اوزره طورمق

چومورغای — صوایله اویناشمق، صویه یاتوب جیقمق

چومور — شلغم، چوغندر، لبلبی

چوموش — بیوك کفچه، کفکیر، چومشوق دخی دینور، چوموچ، صوصاخ وصوصاق، بیوك قاشوق

چوملوشوق خطای — طوایف اوزبکیه دن برقبیله اسمیدر

چوموك — بتاق یر، لایذان، لایقه، بالچیق، باتقاق

چـوناق — قولاقلری وبورنوزنری معیوب اولان عیبناك، چونتوك، کسیك، ابتر

چونتای — جانطه، طغارجك، طوبره، چلبند، کیسه، سناج پاره، همیان

—« نوایی »—

« ایلاسانك دعوا بهاسین داغی آل »

« یولده خرج ایلارکا چونتاینکا سال »

چوندوك — ابریقك امزکی، لول آفتابه، برون

چونچورغا — صاج اورمه سی، بافته

چونچوق — قرلانغج، قالدرغاج، فراشتوروك

چونقایماق — دنك دورمق باشی اشاغی، سجده ایدر کبی

چونکول — اوفق بتاقلق، کول، چقور، دیرین صویتاقلغی، حوض قدیم آب کهنه دار

—« مثال »—

« قدی خم یاشی لیکن یوزدین آشمیش »

« کوزی چونکل کبی کیرویه قاچمیش »

چویان — چوکان، جویان دوکه تیر

چویماق — برطرف ایتمك، لغو انعدام، انخراب ایتمك

چیپار — قیر، وبکلکلو، والاجه لو، ابلق، کلدار، چیپار ماشی، کل بادام

—« مثال »—

« برچیپار قوش اوچار باشم اوستندن »

« منکا کل اندامدن خبر برمس مو »

چیپارماق — قبارمق، انتفاخ، انتباه ایتمك، قبـله اوچوق، تبخال

چیپریك — پچاوره، پاسپاره، لته، شرموته

چیپقالیش — ازدحام، غلبه لك، دورتمه تقلیش، یغنلیق، جمعیت

چیپقان — قرحه، دمل، نمی، چوبوشك، جیبان

—« مثال »—

« شـه تامری شیش هم قیزیل قان »

« کوبتوربده تنده مثل چپقـان »

چیت — کنار، طرف، حصار، حایط، اکرتی، دیوار، پرده، حدود اراضی، حدت وعضب، جین جبین

—« مثال »—

« بر جیتده باغینـك کل اندام »

« بریانیـده سروسیم اندام »

چیتماق — ترش چهره، ترش رواولمق، طارغین بولمق، الده اوغوشدروب چقشدرمق

—« يونس »—

«ظاهر ايلارسين چجبنيلك اوزره
چين كورسالك منى• تنكرى اوچون
مدعى خيليغه هم قاشينكنى چيت»

چيتقلاماق — پارمقلرك اوجى ايله دكن كبى نسنه چيقرتمق• جيتلامق•

چيتوق — طارغين• ترش روآدم• بدچهره• بى نمك• بدشكل• دارغين•

—« مثال »—

«منى كوروب چتمه كنيك قاشينكى»
«غنيم رقيب بو حالنى كورمسون»

چچان — غافل• فرزانه• خردمند•

—« مثال »—

«صلاحغه خرداهلى مينى ياوق ديرلر•
كورونك كه اوشبو چچان لار ساراغ
يانكيليش لار»

چچاوب — طوايف اوزبكيه دن بر قبيله اسميدر•

چچقان — سچان• فاره• موش• سچقان•

چچك — شكوفه• ازهار• جدرى• چيچك علتى• كل وريحان•

—« مثال »—

«بر عجايب خانه دورباق كين بو
مادر قهبه نى• كوتى ده بر تونى يوق
باشينه سچميش يوز چچاك»

چچلاق — سرچه پارمغى• جيجى لك• كوچيك برماق• ليليك•

—« مثال »—

«چچالك برمقى برلان آنى»
«پيل محمودى كبى دم ياندى»

چچماك — چوزمك• عقده و دكه يى كشاد ايتمك•

چيچه — عمه• خاله• كوچك همشيره• ديزه• ايجه

چيداماق — صبر• ثبات• تحمل• قاتلانمق•

—« مثال »—

«هجر ظلى غه چيدارمين اولكالى
يوق اكلاسام• كيم ايرور قتليم غه اول
جان وجهان قايغورغوديك»

چيدام — ثبات• رسوخ• صبر• تحمل• قرار• چيدامك•

چير — ماده• دمل• قرحه• فوج ايله اوچار بر قوش اسميدر•

چيراى — جهره• شكل• رخساره•

—« مثال »—

«بيتى ايچيدا كورونور بر قارى»
«ساچى پريشان چيراى ساپ سارى»

چيرپى — چرپلش• چالى وچرپى• تراش• رنده خس وخاشاك•

چيرچى — قصار• ايپكجى• ابريشم فروش• حريرى•

چيرت — صو طولى وطولابى• جريش• ات پريشى• چاپمق• مضراب•

—« مثال »—

«بخشى لار ساز چرتر هر بردنا وقور•
صنوبردن غيرى سنى دكلدم•

چيرتماق — جارپمق• اوينامق• ترنم ايتمك• ساز چالمق• كسمك• نشتر اورمق• رخنه ايتمك• دلمك•

چيرجاماق — قهقهه ايله كولمك• بلندآواز ايله خنده ايتمك•

چيرغالانك — هرات طرفنده سبزه كاه• عشرتكاه• حيتكاه• تفرجكاه بر محل اسميدر• ذوق وصفا• عيش وعشرت• ونشاط

—« مثال »—

«يتى اقليم داهم سانجيش اوروش
يوق• كونى چاچيرغالانكدين اوز كه
ايش يوق»

چرماشماق

چیرغاماق — عیش و نشاط و بزم ایتمك، ذوق سورمك

—« مثال »—

« اواولاب قوش سانیب چیرغاب همیشه، کیجه کوندوز تنعم قیلدی بیشه »

چیرغامیش — عیش و عشرت، ذوق و صفا و نشاط، بزم، کورنك.

چیرغاولان — اختیارآت، قرت حیوان، پس مانده، سواری.

چیرکا — صف، قطار، شادروان، خیمه، خرگاه، برنوع شکار که اوجیلر حلقه قوره‌رق وحوش سلون قرغاولی اورته‌یه آلورلر، شکارگاهده عسکر حلقه‌سی و المان اوی، قوشون و لشکر صیدی.

چیرکاك — ملاحظه، مطالعه، تفکر، تأمل، خیال.

چیرکالیك — هم سالك، هم قطار، صاحب خیمه، خرگاه، صاحب دستگاه، بای، جادر چمن، اهل سروت

چیرکین — قبیح، بد، زشت، بدلقا، بدافت، قلیق وقیافتی بوزوق.

چیرکینسیماك — بکنماك، منتخب پسندیده، ترجیح ایتامك.

چیرکیناك — بداولمق، تسکین مك، کرح.

چیرلاماق — خراش تخدیش ایتمك، طرناغله دیدکله‌مك، خدوش ایتمك.

چیرماش — سارماشوق، انحنا، بوکوم، چنکل، طرناق.

—« مثال »—

« قویون یانکلیغ اوکارسا ابرشین اول شوخ دماورمانك، نوایی دیك نیجون کیم باراوشبو سرکوب چیرماش

چیرماماق — تلفیف، احاطه، استیعاب ایتمك، صارمق.

چیرماشماق — صارماشماق، صارمش وطولاشق اولمق، دزاغوش ایدشمك.

جرنیق

—« مثال »—

« بالته اوردیم تیسکی تاش، بیر یاستوقده ایکی باش، پچك یانکلیغ چیر ماشمیش، ایکیسی هم قیا قاش »

چیرمانغان — صاریلان، ملفوف اولان، بچیده، اورالمش.

—« مثال »—

« قاشینك ایچرا رشته جانیغه چیرمانغان کونکل، عنکبوتی دورکه قیلمیش دور وطن محراب ارا »

چیریك — عسکر، لشکر، جیش، قوشون، اوردو، المان، نوکر.

—« مثال »—

« نی بیکلانما کتورای شه مورخیلی دیك چیریکتین کیم، سلیمان دیك بیلا باردی بووادی ایچرا چندین لار »

چیریکلاماك — عسکر و لشکری سوق ایتمك، قوشون والمانی یوله سالمق.

چیریم — بوروشق جرت، ریم، ایرینك، کبر.

چیریماك — قورومق، بورشمق، فسرده اولمك، چورومك.

چیرتماك — حجاب ایتمك، جوز و فندق و بادام کبی میوه‌لری دیش ایله قیرمق جرتمك.

چیرکیماك — دور وجولان ایتمك، اطرافده دوران ایلك، چیرتمك، رقص ایلك.

چیرلیق — جریق، قوبروق یاغنك قیقرداغی و یانیغی، حساس شیی، جز.

چیرماك — خط چکمك، طی حذف ایتمك، رد، خطاسنی بوزمك، چزغی چکیلك، خط، اورمك، جدول.

چیرنیق — ارق کبی صبان یولی، طاریول، چیغیر، چیریك، خط، راه، چزکی.

چیزو پیز — کباب اسقرده بیشن بریان• خام وختلد•

—« مثال »—

« سیزو یزو جیز ویزدن یخشی »
« چغیرو بوزه قیمزدن یخشی »

چیزیك — جزك• خط• مدیر• یول یول• جزکی•

چیزیلکا — اوراق بوجکی• جرجرك• پرنده•

چیسالماق — درت ایاق قوشمق• اوچکده کیتمك• جبنك• یو کورمك•

چیس — قدرت حلواسی• ترنجبین• کزنکبین•

چیسکین — قراغلق اینجه سی• غایت اینجه یغمور• باران و بوران• قرو•

چیسیمك — غایت اینجه یغمور یاغمق• جیئك یاغمق• تولی وژاله•

چیشاك — طوشان یاوریسی• بچهٔ خرکوش•

چیشماك — چیقرمق• دفع ایتمك• قضای حاجت ایتمك• تشل شول آچمق وکشاد ایلك•

چیشندرماك — بری سنك لباسنی صویوب چیقارمق• صویندرمق•

چیغ — چیغ• طاغ• یوارلنان قار کومه سی• قامش وچوپدن اورمه یوکسك چیت• فریاد وفغان• درپرده• فنون• آواز بلند•

—« مثال »—

« پرده کیتکاج مین ضعیف زارغه آسان ایرور• بو للاردین چیغی نینك سالماق اوزومنی ایچکاری »

چیقاماق — چیکنه مك• پایمال ایتمك• جینك ینجمك

چیغان — چیغان• خالەزاده عمزاده•

چیغاول — چیغلدان• دانه دان• قرصاق• قوش کردنلیکی

—« مثال »—

« بعض قوشلر باشیدا زرین توماغه سیمکش • بعض قوشلر بوینیدا سیمین چیغاول زرنکار »

چیغیت — عدس• چیل لکه سی• چکردك قابوقلی تخم• پنبوق تخمی• جیکیت• پنبه دانه•

چیغندان — قوشلرك بوغازینه اصیلان علاقه• عوق• طوق•

چیغناق — دیرسك• زاویه• کوشه

چیغناماق — سس وآواز ایتمك• کورلدمك•

چیغیرغو — سس• آواز• کورلدی• ولوله لو سس• شماطه•

چیغیر — صوطولابی• قار اینجه اچیلان یول ایز

چیغیرماق — سسلنمك• چاغرمق• دعوة ایتمك•

چیغیرشماق — برلکده سس بردن فریاد وغریو ایتمك• بر برینه ندا ایتمك•

چیغلدك — بیوك غربال چغیل قوش وتاوق چغلدانی

چیغین — بوغچه• دورت اوجی بر یره کلش ودوکلش اوفاق بوغچه• چکین•

چیغتا — حصیر• بوریا• فراش•

چیق — هوشت مقامنده سك وکلابی دفع ایتمك اوزره مستعمل بر کلمه در• چیپ• دخی دیرلر•

چیقار — قرقره قوش• حساب• منفعت• امر بیرون کردن•

چیقان — اوفورلمه• قبارجق• چپقان شبوشك• دونبل•

—« مثال »—

«باشدن ایاغنده کورچیقان• کویا بدینی مقام سچقان»

چیقچیب — قولاق توزی• یایك اوجی•

چیقریق — دواره• کوچك دولاب• قویی طولابی چهره منکله حلاجی•

—« مثال »—

« چیقریق دیك بوتون سرکشته لیکدین تشنه لب دورمین• ولی کوز یاشیدین کویی دا ایتدم چشمه لاربیدا »

چیقغور — چیقرآدم* عروج * خروج* تجاوز ایدیجی*

چیقغوق — چیقیق*خلع*سقط*زیاد*

چیقماق — یرندن حدندن خارجه وارمق*عروج وخروج وتجاوز ایتمك*ظهور طلوع تحدد ایتمك*

—« مثال »—

« نازنیم ایله مس هیچ ترك خواب »

« چیقمغونجه پای غـه تا افتاب »

چیقیش — یوقوش*آتك صوانی تعزیر*حقارت*دارغنلیك*

چیقلدق — یارغوجاقك ودکرمانك دستەسی صاپی * آس وخراسنك زبانەسی* چقلداق دخی دیرلر*

چیك — خام*ناپوخته*نی*وقیش*بانکس*بجی

چیکت — چیغیت*یوق چکردیکی*تخم پنبه داند

—« مثال »—

« یکیت دیك قالمدی طبعیندا قوت*

چیکت دیك بولماغان فکرنیدا دقت »

چیکدا — سنجد*عناب* اکده*

—« مثال »—

«چکده لیك یرده بولوشدیم یار ایلان*

الله یانغاغلی کوزل دلدار ایلان »

چیکدالیك — سنجدی چوق اولان محل*اکده‌لی موقع*جلال آباد ایله کابل بیننده بر موضع در*

چیکدیرماق — چیلدیرمق*دیوانه کبی بعض حرکتلر ده بولنمق* بودالالق ایتمك* دلی* تلبه*شیدای*

چیکراماك — اویقوو خواب قاچمق* کیوشه مك* اویویه مامق* اویقوسزلغـه مبتلا اولمق*بیدار خواب*

—« مثال »—

« اویله که اول یاس چو تأثیر ایتیب »

« چیکرایان کوزدین اویقو کیتیب »

چیکلیك — چیلك*ای* اوره که*

چیکماك — چکمك*جر* جلب*جذب وقبض ایتمك*ایچمال طارتمق* سورمك*

—« امیر »—

« تایوزده غازه چیکتینك قانغنی توکتی

غمزه‌نك* نازایلکید انکارا بولسون

حنامبارك »

چیکورتکا ی — چکرکه*جراد*ملخ*چوکورتکه *

چیکه — آشقك چوقور طرفی*چپه‌سی*چکه* خرسیز .

—« مثال »—

« ساغ قالدیغی چرکا یکاتوکا »

« میدانده کورندی چکاپوکا »

چیکین — اوموز*عاشق*عقده* بند*دوکوم*کره

—« مثال »—

«چیکنلیغ طرهٔ زلفنکنی آچغین

تارتار ایله*شمیمندن بوعشرتخانەنی مشك

تتار ایله »

چیل — پودنه*بر نوع یابان طاغوغی*ابرص آدم*علت برص*وبحق اولان*ابرش یوزلی*

چین — غضب*حدت*چین ابرو*چین پیشانی* کره عقده پرچین* صحیح وراست*نام شهر خطا*

—« مثال »—

« چین زلفیله جیکارابروی شوخی

اولتورور* چکدیکم اول قاش ایله

زلف دوتاسندن بتون »

چیلاك — چیکتیك*جلیك*ای*دوك*

چیلیك — چلك* پای وپیچ ویرمك* اياق

طولاشدیرمق• برنوع ایپ• قیناب آلتی• چیله• پهلوان کورش کیر•

- **چیلامیش** — تفقد• تفحص• اراشدیرمق• تجسس• جوست وجو• پژوهیش•
- **چلبق** — بوزوق کوزلو آدم• قپاقلری جراحتلو وخام• شلفیق دخی دیلو نور•
- **چیلیش** — اثنای کورشده ایاقلرینی خصمنك ایاقلرینه طولاشدیروب ییقمق• پای پیچك• توغاناق•
- **چیلیلداماق** — چاترچاتر قوشمق• لافزنلك ایتمك• سوده قورقودن چرفنمك•
- **چیلدام** — چابك• تیز• سریع• عجله• چابوق• یلدام•

—« مثال »—

« چیلدام جورنك كه چول اوزاقتور»
« بو چولده کی قیرغیز وقذاق تور»

- **چیلبور** — آت رشمه‌سی• زنار• رسمان باریك• جل یکه چیلو•
- **چیلیم** — نارکوله• قلیان• حقه•
- **چیلدوروك** — پرده• بورقع• توتق• جبین لیك• پشه خانه• ناموسیه• چیلدوروق•
- **چیم بای** — سمرقند خطه سنده برقصبه اسمیدر•
- **چیم** — بخارا مضافاتنده برشهر اسمیدر• اجیرق• چمن• جیر•
- **چین** — صحیح• صادق• راست• طوغری• بی شك وبی کمان•

—« مثال »—

«کم ایلانك چین ویلغان سوزلاریدین»
«كه کوپرالنی یاسارلار اوزلاریدین»

- **چینامك** — تصور• سنجیده ایتمك• ایزمك

—« مثال »—

« چیناب تاپتی كه سرداری زبوندور»
«هیچ ایش یالاس یراق سیزبی فنوندور»

- **چینچاناق** — سرچه پارمغی• چیله‌لك• لیلك• خنصر
- **چینداول** — کیجه لین اوردوبی لاجل التفتیش کزن قول• عسس وشب کرد قوشون•

—« مثال »—

« تکرده سنده کرچه عسکر باردور»
« چنده ول شب تا سحر بیداردور»

- **چینکراغو** — چانك• جنغرداق• زنك• زنکوله• ناقوس• جرس•
- **چینك** — کول• کنار• صرپر• جیت• چیل• عسکر نقطه سی• استحکام• جیك•
- **چینکسانك** — خدیو• نائب الدوله• وکیل سلطنت•
- **چینکه** — بوکلوم بوکلوم پرچین• عقده• مرغوله• طره• وبرنوع آهنك ومقام•
- **چینکریك** — مصرداریسنك پایه سی• صاپی• ساق• چواری پایه• بیاض داری•
- **چیوراماك** — چیویرمك• دویرمك• دوندورمك• انقلاب انعطاف ایتمك• ایلانتورمك• دور• احاطه•
- **چیورولماك** — بوکلمك• دونماك• ایلانمك• برکشتن چرخ زدن• معلاق•
- **چیوروك** — چیورندی• قصره• کرداپ• کولاك•
- **چیویلماك** — اغزینه کلدیکنی سویلك• سایاقلاق• صاجه صفان تکلم ایلك•
- **چیویت** — نیل• چوید• رنك• بوید•

—« مثال »—

«جون بقم ایرمس توروربورنك جیت»
«روین وزنکار وقرمز وجیویت»

- **چورەمك** — فریاد فغان ایتمك• جورەمك• تضرع زاری• ورجا ایله‌ملك
- **چیه** — آلوبالو• آلوجه• ثمرقندی• دوجه• ایریك
- **چی** — چیغ• قیشدن در پرده•
- **چیودرماق** — چلدر چلدر باقق• ملدز ملدر کوز دکمك• متحیر•

فصل حا

حالتان وبالتان	مهملاتندر• عجله دوشه قالقه• حالتك بلتك دخی دیرلر•
حریش	غایب• نابود• ضایع• مردار• مكروه• مذموم• —« مثال »— « بیرایچری بارجه حرام وحریش » « بو بیماك ایچماكدین آنكا پرورش »
حارمنك	یورولمك• یورغون اولمق• مانده نشوید
حرون	یورغون اولان• هلاك ومانده• یورولمش كیشی•
حراماق وحارمق	یورلمق• یورغون دوشمك• مانده شدن
حشر	نهر وایرماق قازمق ایچون هرسنه طوپلانیلان عمله• مكلفه• چویكار• مردكار• حشرجی• پنكار• —« مثال »— « كلدی حشر قازمغه هر خانه دن » « تاكه چیقارغای صوی نوخانه دن»
حق حولاسه	كمرك• باج• خراج• ذكورة•
حق قوشی	حق اوران برنوع قری وفاختـه• حق كوی• اسحاق قوشی• چغذ•
حقلاماق	اوده مك• ایفا ایتمك• برجی اداووعده یه وفا ایتلك•
حقلاتماك	اوده تمك• ایفا ایتدرمك•

حقلاشتورماق	اوده شدرمك• مساوات اوزره قسمت ویردرمك• راضی لشدرمك• احقاق حق ایتدرمك•
حقلاشماك	اوده شمك• تقسیم لشمك• ادای قرض ایدلشمك•
حكری	رند• فرزانه• فراستلو آدم• آزاده• سربست• مغرور•
حنه	اكرك یوكسك محلی• شاخی• بر نوع علت•
حوجك	حكایه• مثال• افسانه• مقال• نقل• قصه• اوشوك• سركذشت• —« مثال »— «جیبیم حسنی وصفین اویله مهلاك انكلا كیم بولغان• قاشیده اقصهٔ یوسف بیر اویقو كیلتورور حوجك»
حولاسه	نوروز كونی• عید• حیت• وروزفروز•
حولئوچوك	مهملاتندر• یعنی پست وبلند• نغز وبد• ایی وفنا•
حید و حیت	بیرام• عید• حیت• نماز كونی• —« قزاقی »— « هی هی اولنك جان اولنك كیلدی حیت یاریار• بای بچه دیك بارموكین یخشی ییكیت یاریار »

فصل خا

خاتون —— خانم، صاحبه، نساء، قادين، ضعيف، زن، خاتون قيامت آخرت قرداشی

—« مثال »—

« باق بو خاتونيك لباسی كوب دراز »
« كوز كامكروه كورونورای سرفراز »

خاده —— صريق، اينجه اغاج، قولاج چوب،

—« مثال »—

« حمايل داغی تيغی بيجاده ديك »
« قول ايجراسنانی داغی خاده ديك »

خاشه —— غاشيه، زين پوش، دوری، كوب چوك

خاقان —— پادشاه، شهنشاه، اصلی هوهانك در، اشبو عنوان عموما هر پادشاهه اطلاق اولنه بيلور ايسه ده فقط چين حكمدارلرينه مخصوص ومنحصردر، فغفور، خاقان چين،

—« نقشی »—

« جای جينی نيك بتون فغفوره اتمك نسبتين، بر كذار چينكرز وخاقان ايله جم دور بو جای »

خاك بلاك —— بر نوع اويوندر، وچين ده بر شهر اسميدر، توفلك بازی،

خان —— پادشاه معنـ ـنه مستعملدر، اصلی خانغ وانغ اونكدر، اولوس بيوكی، خانه باشی، حكمدار،

خان باليغ —— پكينك قديمی اسميدر، باجين دخی ديرلر

خانلاماق —— بر اولوسی ويا بر قومی كنديسنه انتخاب ايتمك، بيوك قادرمق،

ختا خطای —— چينك شمال قطعه سی، خطای، قره ختای آق ختای تنزوه، نافه،

ختن —— ريوند، جای، چوب جينی، ماميران، جينی ختا بلده سنه منحصر بر اشيادر شهر عظيم وقلعه بزرك ديمكدر، تركستانده كاشغر وياركنده يقين بر بلده اسميدر،

ختايی —— بر نوع قاون خطای، طوايف اوزبكيه دن بر قبيله اسميدر، ختای قبچاق،

خوجند —— تركستانده سيحون كنارنده بر شهر اسميدر، كمال خوجندی مشهوردر،

خچير —— استر، قطر، بغل.

—« مثال »—

« خچير وتيوه بارجه سی زيبا »
« بارجه نك رختی اطلس وديبا »

خرخشه —— نزاع، دير دير، قارقشه، خش وفرخش جنك وجدال كفت شنيد، بلند وپست سويلشمك،

خرخشه لاماق —— آزارلمق، تكدير وتقريع ايتمك، توبيخ ايلك، سوكمك، دارلمق،

خرخشه لاشماق —— دوكوشمك، منازعه ايتمك، سوكوشمك،

—« مثالی »—

« بوكش قرخش نيد ورای مسخره »
« بر بوچك بولديك ايرورسين ناصره »

خروس —— خوروز، معروف، اركك طاوقدر، ناج خروس جججكی خروز تاجی،

خروس پوپوكی

خزان —— ايل، شعبه، قبيله، بر خانه خلق، نهايت وموسم ميوه، محصولاتك تبشی يفراق دوكيجك زمان تيره ماه،

خنجه وخمچه

خزر	طوایف اترا کدن بر قبیله اسمیدر* خزر بر بحر مشهوردر*
خراس	بیوك دكرمان آت وحیوان ایله دونر*
	—« نقشی »—
	« خلـق ایچنـده دانه یانكلیغ بر وكوكدور بر خراس* كم توشارسا اورته سیكا صاغ قالور ایماتك قیاس»
خشل	چیر یشلی بر نوع اون آشیدر* آش اوبرا کبیدر* شعریه خمیر آشی*
خشت	کرج* قیصه ال نیزه سی* کرفیچ*
	—« مثال »—
	« بناسی سبسیه ماند انکشت » « اشردن قالمامشدرور هیچ بر خشت»
خشیل	زینت* طایفهٔ نسا زیوری* آت تقیمی* خشه* دوری* دیکدیکه*
خفتان	قفتان* طون* خلعت* سروپا انعامی* لباس* وجامه*
خلته	کیسه* طوربه کوچك جیب*
	—« مثال »—
	« بر خلتـه ده دارو بار قویمش » « بر کیسـه ده کرب بهار قویمش »
خلـه	قوزی* بره* بزغاله* توقلی*
خلج	رازوطوس شهرلرنده وافغانستان طرفلرنده وایرانده متفرق وپریشان وحسن ملاحتله مشهور وبنام بر بیوك اولوس اسمیدر* ترکستانده واقع شهر اسمیدر*
خنج	زخم* مهلك* یره جراحت*
خنجه وخمچه	نازك شاخچه* دال* اینجه دکنك*
	—« مثال »—
	« یاریم کیلادور مشرب کاکل لارینی تاشلاب* خنجه بیلینی اوشلاب شکر لبینی تیشلاب »

خیوق

خو	قاو* سفان* قوروم*
	—« مثال »—
	« دیکل خو بیله کونکلی بولدی تاش» « که آندین ایماس مطلقا شعله فاش »
خوچه ایلی	خوارزم قطعه سنده بر مملکت اسمیدر*
خوارزم	جرجان ایله دشت قپچاق وبحر خزر ایله بخارا اماراتی اراسنده واقع اولکای عظیمه در* پایتختی قدیمده کهنه اورکنج اولوب الیوم خیوقدر*
خوال	بیوك چوال* عزار* قالب* قوال*
خوابلاماق	استه مك* آرزو* طلب* خواهش*
خوبلا	چاناق*
خوبولماق	مزاردن اوماجی چقماق* خورتلاماق
خودك	اشك یاوریسی* کوره*
خوران	اکال* چوخ یجی* خورنده
خورلاماق	توبیخ تذلیل وتعزیر ایتمك*
خورنق	بهرام کور ایچون یمنده نعمانك یاپدیغی بر قصردر معماری دخی سنماردر*
	—« نوایی »—
	« قصر عیشی آینك خورنق اولوب عشرتیدین یمنغد رونق اولوب* بویله قصرینك یسار زمان معمار* چرخ معماری دیك کیلیب سنماد »
خورولداماق	خرلدامق* خورل خورل خورلایوب اویومق* اویورکن بوغازدن قالین سس ایتمك*
خوش	کوزل* ایو* لطیف» ظریف* مطبوع*
خوشلاشماق	وداع ایتمك* کندی کندینه خوشحال اولمق* نکوواعلا کویك
خوشلاماق	حظ ایتمك* خوشنه کلمك*
خیر	بند* ربط* عقد* ارالق* چیزیك*
خینا	حنا* رنك دست*
خیوق	خوارزم ملك پایتختی خیوه شهری* اورکنج

فصل د

دارایی

داوده — ادادر، ظرف افاده ایلر.

دابان — زاغ، جبل، کوه، تل، تپه، داغ کوتل

دابقو — طعن، سرزنش، تعیب، یازوق، ملامت

—« مثال »—

« سرکشته ودل شکسته کوردی »
« دابقولدی وبویولدن اوردی »

دابغولی — چوی، بر نوع اسپرمه، اوفورلمه، قبارجق، اشکناه.

دابوسون — طوز، ملح، نمك، شوره.

دابقور — دسته، فوج، بلوك، دفعه، مره، قیچه.

—« مثال »—

« یسالی که بوطول ایله کورکوزوب »
« بو درطرفه کیم یتی دابقورتوزوب »

داخی — دخی، اادر، تاکی، کذا، وهم معناسنه یند، بازهم.

دادا — دده، بیوك بابا، جد، والده نك بیوك برادری، پدرنك پدری، والده سنك پدری.

دادك و ددك — کنیز، جاریه، اسیره، چوری، خلایق، قرناق.

—« مثال »—

« زمانه اهلی که دولت چاغی قولونك دورلار، ملایمت یانا کوپ قیطااول دادکلار ایله »

دادونکلو — بومقدار، بوقدر، بوجنس، بورتبه، بو پایه.

دارا — همیشه، دائما، علی الدوام، پیوسته، همواره، ابدی

دارایی — جانفس، حریردن منسوج قاش، شاهی.

داغار

داروغه — ترکستانده بر رتبه اسمیدر، کمیچی، ملاح، عشر وخراج استیفا ایدیجی طرف حکومتدن خرمن و ذخایر محافظی املاکدار، مشرف.

—« مثال »—

« بیری تاپتی داروغه لیق عشرتین »
« بیری اوردی سرحدساری نوبتین »

داریماق — دوچار و کرفتار اولمق، اصابت ایتمك، کتورمك.

—« مثال »—

« حاصل اوشول اوی کا بلاداریان »
« قیس بلا بلکنده وباد اریان »

داریتماق — کتورتمك، چکمك، ایصال و تقدیم ایتمك

داش — اوزاق، بعید، دور، معیت، بیرون، خارج، طیش.

—« مخدوم قلی »—

« ایکی سوکولی بر برینه یقین »
« کلسون داش بولماسون »

داشیرغانماق — یوررکن ایاغنی طاشه طوقندرمق.

داغ — یانق نشان، دامغه، یاقق، علامت وضع اتمك.

—« مثال »—

« بولدوم دخی داغ وداغدارینك »
« جانان لارارانشانه دارینك »

داغلاماق — آتش ایله نشان یاپق، داغ اوروب یاقق، سابقه لی کناه کاری داغ ایله بلمك، ایلیقی وطواری داغ ونشتر ایدرك مرعایه کتدرمك.

داغار — حرب، رزم، وجدال، حیوانی نعل بند اتمك.

—« مثال »—
« بولوب لشکر آمادهٔ کاروزار »
« سیجلمیش بدولاریتون داغدار »

داغان —— سه پایه * اوچ ایاق * اوچاق سفری * ساج ایاق *

داغسر — سرچه قوشی * کنددشك نر * چمچوق * عصفور *

—« مثال »—
« بشقه چه کر یوق ایسه ده زحمتی »
« داغسرو ککلکه کوب رغبتی »

داغل —— مکار » حرامزاده * داغولی حیله کار * نیرنك باز * کذاب *

—« مثال »—
« برداغولیه دوچار بولدوم »
« عقد اتدیو خاروزار بولدوم »

داغی —— دخی * ینه * ایضاً * کذالك * باز * دیکر * دفعه * مره *

دال —— ارقه * صرت * کیرو * اوموز * شاخ * ایل وقول *

دالا —— بیابان * صحرا * اوه * قیر * دشت * هامون * چول * اراضی خالیه *

—« مثال »—
« کوی بکوی آختریبان بی کمان »
« مجنون صفت دالادهیوردیم برزمان »

دالاو —— آغو * سم * زهر * زقوم * دلاق و اسپورج

دالای —— دکز * بحر * عمان * دریا * بیوك کول * بر رتبه اسمیدر * چوق کسنه * انبوه و جمعیت

—« مثال »—
« بردآلای آدم کیلور اطرافدین »
« توب ایتنك نی بولساتیغ وشافدین »

دالدا —— هرشیئك صرتی * وارقه سی * واوموزی

—« غیبی »—
« بر دالیده بلبل سخنور »
« بر شاخیده مندی خیلی کفتر »

دالداغای — بر نوع قوش اسمیدر * تورغای کبی

دالدالاماق — برشیئك ارقه سنه کیروب صاقلانمق *

دالدیرمه — ترس * مغلق * عکس * واژکون * چپه

دالغه —— طالغه * طلاطم * موج * باشه کیدکلری دمیر کلاه * دبولغه * جوش خروش

—« مثال »—
« تاقادالغـاده چین یالاوز پذیر »
« یاناجوشن اوستیکاچینی حریر »

دالمق —— طالمق * تفکره کتمك * نیم خواب * نیم بیدار * یقضه * پنك * غوطه * غواص

دالو —— طاق * شانه * دوش * کتف * یغری * اوموز * قولشاخ تن *

دامارلوق — اوز * هرشیئك مایه سی * جنس * داموزلوق * خمیرتوریش *

دامنالاماق — اتیکله کیتمك * یقه وکنارایله یول یوریمك * اطراف وچیت وچیلدن یورشمك *

دان بورنی — بوجك * طانه بورونی * برکیاه اسمی *

دالیشماق — مشاوره * استشاره * مذاکره * مشورت ایتمك * کینکاش * جلسه *

داوول —— بوران وفورتنه * روزکار شدید * طبل زغامه * شمرقنده قریب برموقع اسمیدر *

داوولغا — زرهلی کلاه * دوبولغه * دمیردن برك سوت ادواتی * والده نك بیوك همشیره سی

—« مثال »—
« کوش دیك یاروق بارجانینك کونه می *
باش اوزره داوولغالاری چرکسی »

داین —— دشمن * عدو * خصم * رقیب * غنیم * یو

دینکو —— اوزنکو * رکاب * تینکو *

—« مثال »—
« دینکوسی آلتون ایرورکارچین »
« یوکانی زرافشان وفیروزه زین »

دبولغه — داوولغا•میربورك• زره• چوشن• سوت آلاتی• کلاه آهنین• دوبولغای• اوتاغه دخی دنیلور•

دبه‌لاماق — قهر وهلاك ایتمك•اورماك• چغنت• زیرپا اتمك• تپکیلمك•

دبه‌لاتماك — اعدام ایتدرمك•باش اشاغی ایدوب اولدرتمك• جنیتمك• یانجدیرمك• ایاغ آلتینده آلمك•

دده — بیوك بابا• جد•طریق باباسی• دادا• پدر ومادرك باباسی•

—« مثال »—

« ددمدن قالدی کوب مال فراوان »

« یدی طاغازیم قورقای خدادن »

درغاش — دشمن•عدو• یاو• غنیم •

درلوق — ایجودن معمول کردانلق•اویزه• نساء غفه بند•

—« مثال »—

«تولادورلوق صدف بیرلا بولوب کم»

«بودریا ایچرا یوزمینك چرخ انجم»

درخان — ترخان•عفوعمومی• ویرکووتکالیف میریدن مستثنا اولان صاحب فرمان• تسخیر ممالکدن صکره المانك یغما وغارتدن منعی اهالینك عفوی وآسایشی

—« مثال »—

« المانی قان یغلاتی اوروشتی »

« مملکتی آلدی ترخان ایلدی »

درماك — تیرماك• انتخواب اتمك•چیدن•

دریلماك — تیرلماك• جان لنمك • زنده شدن•

درنك — جمعیت•ولیمه•انجمن•محفل• سرورگاه

دریا — نهر• بیوك اقارصو•یم•دنکیز•

—« مثال »—

« دریانك اول یاغیدین کوردیم سینی•
چادروچمن بیلاسیوديم سینی•شونجه
کسیوديم سینی• سوکدینك مینی•
نامردینك اوغلی بولای قویسام سینی

دسترخان — سفره- سماط•یایغی• دستورخان•

—« مثال »—

«کم کدکیلسا انکا دستورخان قویار»

بخشی سویلاب حرمت ایلاب نان قویار»

دسترخوانجی — سفره‌جی• مابین‌جی• ترکستانده بر رتبه اسمیدر•

دسلاب — اول•نخست•ابتدا•مقدم• پیش•

—« مثال »—

اول دسیلاب باریب خیبرطاغنده»

کافرلار قاننی صاچدی محمد »

دك — تیك• تیکتور•راحت•خاموش•دم

—« مثال »—

« بر زمان یانیـده تیك توردیم من »

« سویلامای قاشیده اولتوردیم من »

دکشورماك — دکشمك•تبدیل•تحویل•تغییر•بجایش ایتمك•

دکشتورماك — مبادله•معاوضه•استبدال ایتمك•بر شیئی آلوب دیکرینی ویرمك•

—« مثال »—

« فظولی بنده ذوق عافیت آزایسته کم
چوخـدن• بن آنی آرزوی طلعت
جانانه دوکشوردم »

دکول ودکیل — اداتدر•لیس•ولامعناسنه مستعملدر• یوق• نیست•نفی •

دکلاوتکلا — تیتن• منتان• سماع کوش•اشیت

دکلنمك — استراحت وسکوت ایتمك• ارام وفراغت بولمق•اسایش قلمك•

—« مثال »—

« حال دیلی یاره قاصـداکر عرض
اتسانك• ایکلانمه ودیکلنمه چابوك
کیت وچابوك کیل»

دکلنتورماك — مسترح وآسوده ایتمك•تسکین ایلمك• قصه وافسانه ایله آرام اتدرمك• اوقومق• داستان سویلمك•

دكه كركلو • لازملو • استكلو • ديكرلو •

دلبرچين — تخت • سرير • صندل • دنكل • هودج •

دلوچه — آزغين • بوغدا ايچنده اولان • فصله • زوان • لوپك •

دلوچه طوغان — مويمول • قوشى طوغانك •

دير — صبح • عالم • بيولدزل • كوس • دف • نغاره • طبل » دايره •

—« مثال »—

« چالغى چالمه رقص قيلالاى سره »

« اويون ايتما آمه قولكادايره »

دمل — تاپاكو يپراقى دسته سى » دست • پنجه • باغ • بسته • قريحه • جيبان • چوبوشك

دمور — تيمور • آهن • حديد •

دنكل — جمعيت • انجمن • مجلس • مشورتكاه •

دواج — حجاب • نقاب • پرده • برقع • برقوش اسمى • چشم بند • يوز اورتى سى •

—« مثال »—

« هم ايتى نافۀ صنعونك قرنى مشك دواج • هم ايتى كلشن لطفونك شفق نى كلكلون پوش »

دوبدورون — اياق طاقر ديسى • وسس پاى •

دوتاقون — يدنجى جد • جد هفتم • پشت سابع •

دوتو — توتوق • توتوله • پپه • الكن •

—« مثال »—

« كوروب لال اولوب اوزيكا كيلادى • توتولدى تيلى آغزى آچلدى »

دوتور — رهين • كروى • استدال • اجاره كير •

دودوك — توتك • چوبق • ناى • مزمار • صفاره • بلبان •

—« مثال »—

« بلبان دودك سورناى »

« چالدى لاركوس دف وكرناى »

دودپولى — حكومتك حين مضايقه ده ساليغ طرزنده هرخانه دن الديغى اعانه • نقديه ديئور • مركان پولى • قيل قويروق دخى درلار •

دوراق — طوراق • بنيك يرى چاى آرام وتوقف • استادن •

دوروتور — ادات خبر ايچون مستعملدر •

دورباتماق — انهزام ايتمك • مغلوب ايدوب قاچيرمق

دوربان — مغوللر رؤساسى • وزير • رئيس • ارباب • دربان • آسياى وسطى ده بر رتبه در •

—« مثال »—

« فراشنك ايرورقپونكده قيصر »

« دربان درنيك ايرور سكندر »

دورپى — تورپى • ايكه • مبرد • سوهان •

دورپلمياك — تورپى ايله ايشلمك • خراش اتمك • خورده وريزه اتمك • تلاش •

دورسولماك — دورتمك • تحريك • تخديس • خلاص اولمق • ايقاظ اولمق •

دورتشدرماك — حيواناتى كدر وطعن ايتمك • دورتمك دوكه لمك •

دورمه — حاجيلردن طرح اولنور برنوع خراجدر •

دورمن — طوايف اوزبكيه دن برقبيله اسميدر • وبرموقع •

دوزاق — طوزاق • دام • تور • شبكه • خپلك •

دوزانليك — توزماك • آرايش ويرمك • زيب وزينت

دوزكون — توزكون • غاليه • غازه • سپيده • هموار مسطح • بى نقص وبى عيب •

—« مثال »—

« عازه ايله رنكى روى كول كون »

« هم غاليه ايله ايتى دوزكون »

دوزمه — توزمه • توقه • دوقومه • اويدرمه قوشمه • نوحه كر •

دوشونماك — اوزون اوزادیه بسط مقال ایتمك، اندیشه، تفكر، ملاحظه و تأمل ایلمك،

دوس — روبرو ومقابل دوچار اولمق

(حكمت)

«سحر وقتی غافل بولماڭ یارانلار،
در كاهلر آچیلار چاغدر بو چاغلار،
رحمت دوش كیلدی بو وقت یارانلار،
حق نوری آچیلار چاغدور بو چاغلار»

دوغولان — طوپال، اقساق، اعرج، انك، چولاق كجلك، كجل،

دوكچ — دیبك وبیوك هاون طوقاق، صوق دسته‌سی، اغور صاق،

دوكاج — یاغه باتیروب یدكلری صیجاق اتمك، پنجمان، تریت، بته،

—« مثال »—

« كوماج ایله دوكاج بر ایردی »
« الدیغدنی بولسا منیكا بردی »

دوكاق — ضرب جلد و سحق ایتمك، قیچقرمق، حایقرمق، دوكمك، زدن، شتد،

دوكوك — خفقاق، یورك چارپندیسی، دوكولمش ضرب خورده، دیاق لنمش،

دوكولداماك — دل چارپمق، دوكمك، خفقان اولمق،

—« مثال »—

« نی توش كه هجر بلاسین كورار داسیسكا نسام، دوكولداماك بیله جانبنی اویغاتور یوراكیم »

دوكولك — نارس خربوزه، اولمامش بطیخ، دوه‌لك، ترككاوون، صبجد،

دوكون — دوكم، عقده، بند، كره، ضیافت، سور، ولیمه، سرور، ختان، جمعیت، توی، معركه،

—« مثال »—

«تالاله‌تو خوانم ابتی جدا تیغ فرقتینك»
«تو شدی غمینك لار رشته جایغد منك دوكون »

دوكی — برنج، چلیك، میس، نحاس،

دول — عرق، ارق، مایه، تكرلك، طولام، ژاله، تولی، دول خاتون، سیبه، طبل، نقاره، دولتلر و قراللر، و دخی سمرقند جوارنده بر موقع اسمیدر، دول و اوله كوس، زغامه،

دولاشیق — ملتوی، ملتف، پیچ، انعراج، صارلمش قارمه قاریش، مخلوط،

—« مثال »—

«اكری بولدی سنی هیچ كم كورمسون»
«دولاشیق برلاردین كیتما كل اندام»

دولاماچ — كرداب، طولانباج، كولاب، مرج، قصیرغه،

دولاماق — احاطه و اشتمال ایتمك، صارمق، ملفوف بخندن، تنیدن،

دولاشماق — دور، سیر، جولان، مداوله ایتمك، كشت وكذار، سیاحت، چورلمك، كردا كرد طولاشمق،

دولاشتورماق — كزدرمك، صارمق، ایلانترمك، بالاطراف كزمك، دوراتمك،

دولانه — الوجه نوعندن بردرلو اریك اسمیدر، جیلان عناب، دولانه اغاجی مشهوردر،

دولابی — اطراف، حول، خط، مستدیر، كره، صاغر، اصم، اغیر قولاقلی،

دولتو — كورجین و كفتاره شبیه برحیوان اسمیدر،

—« مثال »—

«مكر ایله سواد عنبرآلود»
«دولتلو تیشوكی كاسالیان دود»

دوناماك

دوجل —— یاورولیان قصراق* بیتل زاییده* طوار وایلقی بله سی* بچهٔ مادیان*

دولك —— رام* رفتار* نرم* رویش* ایکی یوز بك عدد اسمی* دولك تونی چیقارمیش*

دولکنج — زغن* غیلواج* چایلاق* کلنجات* غال*

دولك —— رتیله* عنکبوته شبیه بر حیواندر* تارتنك* اوروجك*

دوکو —— یارلمش اولان بغدای* بلغور نیم کفته* چوکوب* کندم کفیده*

دوله و دولامه ایچی طولمش شیئی* معروف بر نوع طعامدر* کباب تاکی* یفراغ دولمسی*

دولبولغه — توبولغه* زرهلی کلاه* برك آهن فولادن جوشن ادواتی* سرپوش* کله پوش*

—« مثال »—

قدی جوشن اراکونکلوم دا آیینك
دیك کیم یوق* چرکسی دولبولغه
اوق اوزا پیکان یانکلیغ *

دولی —— طولو* پر* مملو* توله* لب بلب* ژاله یه دخی اطلاق اولونور*

دومان —— هواپوسی* آتش دودی* تومان* دوخان بوغ* دود*

—« مثال »—

«دومانلی کون بولا کیتسانك شاشر سین.
یخشی کونده تاغده یورسنك اشارسین»

دومباق — تپه* تل* پشته* آلتون قارشیق طوج* لونده* یوارلاق* طوپ* تومبلاق*

دومبك — کچوك نغاره* طبل* کوس* دومبورك* دول* تك نقاره*

دومسایماق تومشوق و بورون صاللامق* طاریلق بدخشم اولمق*

دونان —— دورت یاشار آت* اسب*

دوناماك — تزیین وتجمیل ایتمك* پیراسته بولق*

دیسا

آلایش* نمایش* شهر آیین جشن شنلیك* الای وکورونش*

دونبای — یتاق* شیلته* بستر* کورفچه* جای خواب*

دونبول — حبوبات ومیوه جاتك هنوز اولمشی* نیم پز* نیم پوخته*

—« مثال »—

« نی سوار اول بخت نافرجام دور »
« نارسیده نیم دنبول خامدور»

دونماك —— چیورلمك* طولاشمق دور ایتمك* کردانیدن*

دی ——— قیش* زمسان* شتا* سرما* کوز* تیره ماه*

—« نوایی »—

«ساقیا دی شدتیدین عقل و حس بی تاب
ایرور* چاره سی جام بلورین ایچره
لعل ناب ایرور »

دیب ——— دیوب* دیدرك* جای* تحت* اسفل* الت* زیر*

—« مثال »—

« اویله چوقور کم تك و پایانی یوق
دیبی انیك تحت سرایه یاوق (صوفی)
یته صبیانغه مکروهاتدن بیش* دیب
ایر دیم کیل ایشیت ای مرد درویش»

دیب یاقوسی النجه خان بن ترکك اوغلی اسمیدر* معنی ترکیبی بخت بلند*

دیزوتیزی — نظم* سلك* صف* صره* دیزمك* پی درپی* قطار*

دیزین دیزین صره بصره* صف بصف* سطر بسطر* دیز بدیز*

دبستا —— قزانی اوجاغدن الورکن اوزرینه وضع ایده جك اغاجدن معمول بر آلتدر* سرپوش دیك* قپاق*

دیساماق — ایاغ دپرتمك• قپرداتمق• ایکی طرفدن اایاق اورمق• دفسنمك تپنمك• تزلزل ونهزا ایلك• ایاقیله یری وحیوانی دپمك• اورمك•

دیبك — بشکده چوجقلرك التنه قونیلان اوتراق• هاون• دسته• غولچه• توبك

دیبنی — طولویغمورى• دمه• ژاله•

دیبیلك — بر شیئك نهایتی والتنده دیزلمش خصوص شی• پاینده• اساس•

دیرتوق — قطعه• پارچه• شرحه• تخته• بولك• کولچه•

دیرسون — چوق• فراوان• بسیار• کثیر• چوق• زیاد• افزون•

دیریم — الاچوقك اطراف ودوره سنده کی چوپلره دینیلور• انجمن• جمعیت•

دیریم ایون الاچوق• خیمه• خرکاه• مجمع فساد• خانه سیاه• اوتاو• کبطکاه اوتاق•

دیز — تیز• زانو• رکبه•

—« مثال »—

« حکمداری کوریان توردیم مین »

« تیز بوکیب قاشیده اولتوردیم مین »

دیزقاپاغی — دیزاغرساقی• ران وصپان• بندپای• دیزلیك بند زانو •

دیزکین — عنان• افشار• لکام• چیلو• لجام اسب• کیم

دیزلیك — طومان• قیصه طون• پای جامه• ثلوار• ایزار• چاور•

دیزه — کلین• عروس• عمه• اناسنك قرنداشی•

دیزی — کوی• قریه• قصبه• قطار• پیوست•

دیك — تیك• اداتدر• کبی• مثل• اوبو• انداق•

—« مثال »—

«اکر طوفان غمدا نوح دیك صبر اینسانك آفتدین• بولوب فارغ سوزارسین عمر دورانی تامینك بیل »

دیکلاشماك دیك دیك باقمق• اایاقده طورمق• برابر اولمق• مساوات• بر یرده ارام وتوقف ایلك•

دیکیر — قاوانوس• سفال• چوملك• دولاب وجیقره ربطایدرك زراعته صو چکمك ایچون یاپلش ساقسی• غولچه• سفال• کوزه•

دیکیلای — منتان• نیمتن• قیصه المان چپانی• دکالای ابا وقبا دخی دیرلر•

—« مثال »—

«ایکی یوز کاچه دیکیلای تون بیریب»

« یالانك طون الارجایانا اون بیریب »

دیکین — تا• الی• نهایت• کبی• تیکین دخی دینور• سویله یورکوی معنی سنه دخی اطلاق اولونور•

دیلچك — بلاده• خروسك• زبان خورد• وتیلچك• تیلق•

دیلیم — تیلیم• پارچه• حصه• قطعه• پاره•

دیلیملاماك — شرحه شرحه پاره لمك• دلم دلم ایتمك•

—« مثال »—

« فرع ایدی کیم دیلملامادی بو فصل »

« علم فقر وفنا بولوب انکا اصل »

دیمان — دیمك• بیان وافاده وتکلم ایتمك•

دین — دن کبی• من وعن معناسنه در

—« مثال »—

«بیل ادب بهتر دور ورشاه فریدون کنجیدین• بلکه افزون راق ایرور عالمده قارون کنجیدین»

دیناماك — امتحان• تجربه• آزمایش• معاینه ایتمك• صنامق•

—« مثال »—

« قیلا دیلار اهل حق عالمغه مهرین اشکار• چیکتی لار علم وادب ساری عنان واختیار »

دینق —— طوراق • وتنوق • براق • مصفی • سکونت • فراغت • استراحت • آسایش وقفه • دکلنه‌جك محل • چای ایست •

دینکمك — ساکت • ساکن • فارغ اولمق • استراحت توقف • دورمق •

دیوان —— وزیر • دیوان افندی • دفتردار • منشی •

دیوان —— مأمور • منظوم اشعار کتابی • ترکستانده بر رتبه اسمیدر •

دیوان بکی — سرکاتب • ندیم • ترکستانده بر رتبه اسمیدر • کهیا • قاپی کدخداسی • وکیل خرج • بکاول •

دیوه —— تیوه • جمل • شتور • ناقه • تویه •

فصل ر

رابعه —— مطهره • آت قربه‌سی • مشك کبیر • طولوم • خیك •

رابعه‌جی — سقامشك آب صوجی • آب کش •

راسیق —— راستق • وسمه • انتیمون طاشی • اوسمه •

راش —— برجدولك ایکی کنارنده تومسلوب قلان طوپراق • اورت •

—« مثال »—

« بولمه‌کین کیم دشتی ارانو میدلیغ لب تشنه‌سی • عفو باغی ایچرا سوموجی یتار راش اوستیغه •

راك —— بر نوع نغمه در • فریب • نیرك • حیله • خدعه • تلقین وصوت

—« مثال »—

«امیر اشعارینی هر خوش نوا مطربغه یادایتی • کال شوقیدین صوتنی رنك راکه دونداردی»

رجه —— مساحه • خریطه • اندازه • طناب کشی •

—« مثال »—

« تارجه چیکمز یریغه باغبان • باغی بولور جنکل مازندران »

رجه‌لاماق — برمحلك پلاننی المق • وخریطه‌سنی ترسم ایتمك • مساحه قیلمق •

—« مثال »—

« بر رجه‌ده باسه‌کم ایاغین »
« قیلماس انی محتسب سراغین »

رخ رخ —— خط خط • سطر سطر • یول یول • صره صره • کرچ کرچ • جزکی جزکی

رشالا ونشالا کپوك حلواسی • نشاله •

—« مونش »—

« قیل نوشی لبینکنی کزکیم باده ایچردا • ایرماس مینکادر کارمربی ورشالا •

رعیت —— اهل سیف وسپاهی اولمیان • زراع وکسب اهلی • اصناف •

رعیتجیلیق ذراع وکسبه اهلنه طرح اولنان ویرکو • تابع • وپیرولیك •

رفدان —— تازه یمورطه • تخم مرغ • بیضه •

رنجیماك — زیاده سرخوش اولمق • سرمست بدمست وسکران •

روبه‌پران — شب پره‌یه مانند برحیوان اسمیدر • کیجه اوطاغلرده بولنور • پروانه شپه‌لك •

روزان —— برنوع قویو قرمزی رنکی ویرور چالی اسمیدر •

رود —— ایرمق • جدول • اقارصو • نهر • نوخانه کام • ارمنه روین •

—« مثال »—

« اناسی هم کوزی آلدیغه کیلدی »
« کوزیدین ایکی قانلیغ رود آچیلدی »

روزکار —— یل • باد • هوا • ریح • اشیا • اموال •

روست —— املاك • تعیش • تعلق • روزکار •

چغتایجه

—« مثال »—

« روزکار آشتغه اندی حالمی »
« بو تعلق قیلدی تنك احوالیمی »

روست —— قوی• قالین• صرت• پوشیدبست• متین • محکم •

—« مثال »—

«یوروب اول ساری جاندین یوب ایلکنی
کیریب روست ایتی ایچکاریدین ایشیکنی»

روستا —— من ایله یعنی قدرت حلواسیله تهیه ایدلمش شرب• مربی • کامه•

روشن —— اوچ طرفلی پیکان • سدرخه • پره • اوق •

ریزاندلیق —— زکام • نزله • صغوق کیچیرمه • سعال • صرفه •

زاجه —— وضع حمل• وجع وشدتی• درد• اغریق •

زاچه —— پوپه• قرا کوز رسملری• اویونجق• قبز بوبکلری• رسم تقلید• زاچه باز•

زاك —— زعرکلب• ژاج• طوزه شبیه بر معدندر• زاك مشهدی• آچیق تاش• نوشادر• شاف •

زغر —— او کوپکی• تازی• کورجی• خنـدان• صیدایتی• سك شکاری•

زغبوس —— بر نوع طوغان اسمیـدر• طغرل• شاهین• یرتیجی قوش•

زلك —— اخکر• اتش پارهسی• نار سوختـه• خاکستر• کل اولمش اوت•

زمرق —— بر نوع مانطاردر• زمروق

—« مثال »—

« اولمادك سخت ای برادر مثل قاق »
«قلبینك اولسون زمرقتیك یومشاق»

زنبلوق —— اسواندر• یتاق وفراش اوریلورکن چیقان صداء

عثمانیجه

زنکو —— نردبان• زینه• سلم• مصعـاد• پایه• بوصاغه•

زنکین —— غنی• توانکر• بای• اهـل ثروت وسامان• پولدار• توق• تنج•

زورلاماق —— اجبار ایتمك• مکروها برشیی بریسنه یاپدرمق• برشی زورلمق•

زورلاتماق —— تسعیر ایتدیرمك• زورویردیرمك• زوراکی بریسندن برشیی آلدرمق•

زولان —— زم• یوقق• شیره طاتلو• یوقو• شهد• زولانه غل وسلاسیله دخی اطلاق اولونور•

زولوم —— زنجیر• کوستك• بند• باغ• ایشکیل• کشن بوغه• کنده• پای بند•

زیبق —— قصیرالقامت آدم• کردنی و بوینی قصه اولان انسان• قادینلرك الت رجل برینه قوللاندقلری آلات•

زیبقجی —— مساحتمـه ایلایان قادین• مالك جی• چسپك جی• مشین وجرم ایله• سیماب وجیوه• و بر نوع کل اسمی•

زیرغ —— جوشن• زره• ساوت• بهـادرلرك محاربهده کیدیکلری اسباب•

زیرك —— رزشـك• تتوم• وسماق کبی اکشی حبوبات•

زیغیر —— سسام قبیلندن یاغلو بر کیاه اسمیدر• زغیر وبدز دخی دیرلر •

—« مثال »—

« کرشتر بولسا ویا مرکب یغـیر »
« فایده ایلارا نکا دهن زغـیر »

زیق —— جان• روح• حیات• روان•

زیل —— ذل• چنك• زنك• زیلچه• کلیم• وفرش

—« مثال »—

«ایپك زیلچه هم سالدوردی فی الحال»
دیدی اولتورسون اول شوریده احوال

زيلفت	هنكام شادمانيده حل حلة وكورور تي يه اطلاق اولونور
زيلي وزيلوجه	زيليچه• بر يوزى توكلى خالى وكليم•
زنغيل	قوى هيكل• پرزور• زبر دست• چست چالاك• غيور آدم• متين•

—« مثال »—

«منكار قيب اولان زنغل» برآدمدور حيوانه بكزر»

زينه	نردبان اياقلرى• پايه سلم• زينه پايه• پلن پايه• ناوورن•

فصل س

ساپ	تار• حبل• رشته• خيط• ايپليك• اداتدر• صاپ صارى كبى• صاپ• قلب• دسته كوش• قولاق• رسمان• قتيم•

—« مثال »—

« رنكى طلاكبى خورشيد مثال »
« ساپسرى بر كل رعنا دور بو »

ساپا	اوچرا• كنارير• صاپه• صاپق• طريق مستقيمدر• وشهردن خارج• جيت كوشه• مخفى مكان•
ساپاغ	قول• قولب• دسته• قبضه• ساق• صاپ

—« مثال »—

«كويا تو بيد اوزون سپاغى »
بولدى اوزون ايلاكان اياغى »

ساپان	فلاخن• منجنيق• محراث• فدان• ايچيد• پازه• تركستانده مرغيان جهتنده بر بلده اسميدر•
ساپان اوقى	صاپانك قولى وآغاجى• دسته سى•
ساپغون	تير• حربه• نيزه كبى پنجه شكلنده اولوب آنكله باليق طوتارلر• پنج شاخه
ساتاشماق	چاتاشماق• مداخله وتعرض ايلك• دوچار وتصادف اولمق• شقه ولطيفه ايلك•
ساتان	بجاق• تكميل پوت• ران• سان• ستن•
ساتغون	بيع شرا• خريد فروخت• صاتون•

—« ربغوزى »—

«اول اتابير لاناسين اولتوروب امت اوچون ياالباريب حقدين شفاعت ساتغون الغان مصطفى•

ساتماق	بيع وفروخت ايتمك• صاتلمك• مبايعه•
ساتيشماق	يكديكرينه برشى صاتمق• مبادله ايتمك• مبايعات•
ساتيلماق	فروخت اولمق• سورلمك• رواج بولمق
ساتورماق	بيغ ايتدرمك• صاتدرمق• فروخت ايتدرمك•
ساتو	بيع وفروخت• بام• طام• سقف• سطوح•
ساتيج	صنف• صره• سلك• ديزى• قطار•
ساتيغ	صاتى• صاتيم• مبايعه• فروخت• بيع وشرا•

—« صوفى »—

«بيرى نادان ايله سوداو ساتيغ• كرچه اندكى بولسه هم اولدور قاتيغ »

ساتيغچى	دللال• سمسار• بايع• صاتيجى• ميانه كرد• قيلاوز•
ساج	اينجه تيمور تخته سى• طاوه وطبله• تنكه
ساج اياغ	سه پايه• اوچ اياقلى منقل• اوجاق•
ساچ	كيسو• باش توكلرى• موى• شعر• صغيرجق قوشى• پاش ايتمك• صاچمك

— « مثال » —

« کاملجد بو لغای شعر امد حینکافصح

بلبل کبی نوا قیله الورمی سار وساچ »

ساچباغ — کیسو بند • نسازك ساچینه باغلدیغی زیب وزینت

— « مثال » —

« ساچ باغینی ساچ ایله چون قیلدی بند »

« نفس هوا بو نیغه سالدی کمند »

ساچاق — قماش ویادیکر بر نسنه‌نك کنارینه علاوه اولنان پریشان حاشیه • کناری پوسکوللو وطاغینق شیئلر حولی وسماط وسفره کبی نسنه‌لرك حاشیه‌سی • زی جامه ولباس

ساچراماق — پرندن قالقمق • اهتزاز وارتعاش ایتمك قیغلجیم • طامله وبر پارچه نسنه فرلاماق صیچرامق •

ساچماق — پریشان وپراکنده ایتمك • طاغیتمق • بذل ونثر وقماش ایلمك •

— « مثال » —

تخم وفاتی ساچغالی مزرع جانیم ایچره عشق • آه سرشکیدن تیلار آب وهوانی اول ایکین •

ساچه — ساچاق وساچیاور اولان شی • آو توفکنه مخصوص خورده قورشون دانه‌لری •

ساچوق — طاغنیق • پریشان • منشور • مسلسل • پراکنده • سیم وزر ونقده سکه ونثر به دخی اطلاق ایدرلر •

— « مثال » —

« کردون کوروبان بو ایش موافق »

« کیلتوردی طقوز طبقدا ساچوق »

« دیکر مثال »

« ایکی ساریدین شاه اوزه سربسر »

« ساجوق ساچتی لار دمبدم سیم وزر »

ساخلاماق — حفظ ووقایه واخفا ایتمك • حمایه ایتمك • انکاره کیتمك • کزلمك • پنهان ایلمك • صیانت •

سادو — نوحه • تغنی ایله بکا ایتمك • یغلامك • ماتمخانه‌لرده نمایش ایتمك •

سادوسادلاماق — نوحه وکریه ایله خانه صاحبنی یاسنلك ایدرك جذع وفزعینی افزون ایتدورمك آه وفغان وماتم ایلمك • مزد ایله یلان اغلامك •

سار — چیلاق • غال • کلغات • غلواج •

سارپون — کیلر اوطه‌سی • غله وذخایر مخزنی • انبار غله • دپوی • علافخانه • مغاره آذوقه •

سارت — ترکستانده متوطن اولان عشایره دینیلور که اصلی تاجك وفرسیدر • تات دخی دیرلر •

سارج — سرکش • ضارب • زننده • معاند • کج خلق • ساریلجی • اوریجی •

سارچا — جام • پهلو • شیشه • زجاج • سرچا • کداز •

سارراق — طرف راق • بریانه تمایل ایتمش • جانب • پهلو • یکسو •

— « مثال » —

« ای نوایی یار اوزار بولسا محبت رشته سین • کیلس اولسه اول سنك ساری سن آینك ساری بار »

سارساج — بر نوع قوشدر • برینه صغیر جیق وبرینه جیلاق دیرلر •

سارساماق — صارقامق • صارارمق • حرکت وتنزلزل اولمق • لرزیدن • رعشه • ترامك • ورجه •

سارغارماق — صارارمق • اصفرار • خسته ومریض اولمق کبی • زرفرمه •

ساریغ

—« مثال »—

« نوایی عارضی سارغاردی غم ییب
بی خود اولماقدین، نیچوک سارغار مغای
اولنوع خوردوخواب ایلا عارض »

سارغوق — اصلش، اشاغی کیتمش، آویزان، سارقیق، کشال، سالقیم، اویخته،

سارغیماق — صارقق، یوکسکدن اشاغی اوزاتمق پایان فرستادن،

سارماشیق — صارلش، علف، پاره، پیچك، افتیمون ساریشق،

سارماق — تکویر، تلفیف، استیعاب، حصر، طی ایتمك، طولاشمق، صارمق، باغلامق، پیچیدن،

ساروق — صاریق، دستار، عمامه، سله، سارلمیش،

ساری — طوایف اترا کدن بر قبیله اسمیدر، بوستن، کورك، جهت، یان، طرف، سمت

—« مثال »—

« مشرق امید دین صبح ظفر چون
بو ادی فاش، چیکتی اصحاب غرضغه
تیغ هر ساری قویاش »

ساری جه — باشی بوزوق عسکر، دواب خسته لکی شکار قوشلری، اول طرفجه، اول جانبجه،

—« مثال »—

« کر خرام ایتسانك عبیدی ساری ای
سرو روان، جان وکونکلی بیرلا جسمی
خاك پایبو لسون سنکا »

ساری چیغناق — ترکستانده ارال دکزنده بر کورفز اسمیدر،

ساری قوان — سروکوه، طاغ سرویسی، عرعر، تیرك، سفیددار،

ساریغ — صاری، اصفر، زرد، مروشاهجهانده ترکمان قبیله سینك بر صنفی در،

ساغ

—« مثال »—

« دیما سارغاردی نوایی نینك یوزکیم
عشق ارا، یـلا التونی قیلورغد
پایانینك قازغانور »

ساریغ بوغا — صاری مانده، اوکوز، کاوزرد، بقر اصفر،

ساریغ قوش — چغذك بر نوعیدر، بوم، بای قوش،

سارکان — صارماشیق، پیچك، عشق اندر پیچان،

ساریق آغریق — یرقان علتی، ساریلیق، رزدپرمه،

—« مثال »—

« ساریغ آغریق بولدوم ای ساقی خزان
هجر ارا، قانی اصفر می که بار هر
قطره سی بیر کهربا »

ساریمتول — صاری یه مایل، صاری راق، مشابه زرد، ساریغ،

سار یمساق — صارمساق، توم، سیر،

ساز — صاز، حصیر اوتی، سبت یاپیلان اوتلر، نخ بوریا، لوخ، ساز نغمه، طرب، چور، خوب، آلات موسیقی،

—« مونس »—

« نی بلا زیبا ایرور موزون قدینك ای
سرو ناز، کیم بولورلار بنده رعنالار
کر اولسانك جلوه ساز، « مثال »
« مطربا سازینیکنی آوازینك بیلا، ایلا
سازو ایلا ساز وایلا ساز »

ساز — ایی، چور، صاغ، سلامت، درست، تخ، آرام، راحت وتخ،

سازقاب — مقاره، غرغره حلقه، طوغاناق،

ساسیغ — قوقومش، متعفن، بدبوی، جرکاب، تغیر ایدن صو،

ساسیغماق — قوقومق، متعفن اولمق، بدبوی شدن،

ساغ — سالم، خالص، امین، متین، صاغلام، یمین، راست، امان، ایسن، سلامت،

—« صوفی »—

« جواب ایغیل انکاشترین ویو مشاغ
مکر بو لغای جهالت خمریدین ساغ »

ساغلیغ — صحت و سلامت و بر حیات اولمق•

—« مثال »—

« فلان بای کیم قویی بیش مینکدین
اوتمیش• یانا هم مینکدین آرتوق
ساغلیغ اوچکو »

ساغاناق — دفعه کایتلو یاغوب چکن یغمور• صاغناق• بردن دوکلان باران و بره‌صات•

ساغداق — تیرکش• صداق• قربان• ترکش•

ساغر — صاغر• کر• اصم• قولاغی ایشیتمز•

—« حکمت »—

«قیامت کون یقین کیلدی قولاق ساغر•
ایشتیوب نیچوک جواب ایغوم منا »

ساغراماق — صاغر اولمق• کر و اصم• ایشتماملک•

ساغری — صرت و ارقه• ظهر• پشت• کپل•

ساغلماق — صحت بولمق• التیام• کسب عافیت ایتمک• براق• توانا اولمق•

ساغماق — ایل ایله برماقلرله چیکوب صیغامق• صیقوب چیقارمق• مواشی و حیوانات سودینی استحلاب ایتمک چوشیدن•

ساغو — سادو• نوحه• ماتم کریه• مانی• فریاد وفغان• اولانک فضائلی• قوشوق• ترکی و شرقی•

ساغو ساغماق — نوحه و نالان ایتمک• ناوه و تفرد ایلک مرثیه اوقومق• و ماتم خانه‌ده کریه ایتمک•

ساغوچی — اغلایجی• بکا ایدیجی• کریه کر•

ساغون — فریاد و فغان• اه و انین• نالد و زاری•

یالوارمق• رجا ایتمک• سیغنق• تملوق•

—« مثال »—

« بو دهر دهنک تورلو بلا کیلدی
باشیمغه• بیچاره بولوب حضرت الله
ساغوندوم »

ساغیرتقه — چکرکه• جراده• ملخ•

ساغیش حساب — رقم• قویون تعدادی• اغنام شماری• سوت صاغمه‌سی•

ساغین — سوتلی قویون• هوشیارلق• آرزو و خواهش• سلامت• امانلیق•

ساغینچ — آرزو و تصور• اندیشه• خیال تمنا•

—« مثال »—

« کافر و مؤمن ساری قیلسانک ساغینچ
نی انکایاس ونی مونینک کونکلی تینچ »

ساغینماق — صایامق• اولو و میتنک فضائلنی صایوب اغلامق• یاد و خاطره کتورمک• تصور و تعداد نوحه ایتمک•

—« مثال »—

«جانبنک ایتسام دیر کو یبدانی تانک‌ای
پرذیر• ساغینورمین جام جم سینغان
سفالینکنی کوروب »

ساغیندی — یاد ایتدی• آرزو و خواهش ایلدی• کورمکی مراد ایتدی•

—« مثال »—

« ساغینب چون چه زنخدانین »
« چکیبان بارچه رشته جانین »

ساق — طرف• یان• جانب• سمت• صوب• صاغ یمین• راست

ساقار — اتلرک النده صباح الخیر دینیلان نشانه‌یه دینیلور• قشقه• پشیانی• انی بیاض•

ساقاو — طوغری تلفظ ایتمیان• پیه• تو تولده• الکن

—« مونس »—

« کولسه کل لارتوکا دورسوز لاسا اغزیدین شکر • طوطی الکن دورو بلبل داغی الدیندا ساقاو •

ساقساغان — صقساغان • عقق • کالیجه • ققه غان • بر نوع بیاض طوطی قوشی •

ساقساول — ساکسول اغاجی • سزاق امو دریا کناری هفت ریك خوارزم مروچار چوی بینده زیاده در • کوری معروف وبی دودبر اغاجدر •

ساقلاو — رهین • کرو • پی • اسیای وسطی ده حکمدارلرینك خدام وتبعه لرینك خدمت ایچون مهیا وحاضر بولندیقلری بر موقعدر • بیوك دهلیز • سالون • مابین مقام دربان وبواب •

ساقور — کوزی آچ آدم • خسیس • بخیل • دنی • کدا • سوقور • حاسد • سائل • الیجق •

ساقیرغان — ساقاغان • بالاده ذکر سبقت ایدان پاپاغان قوشی •

ساقیت — مریخ ستاره سی • سبعه سیاره نك بشنجی سی • در فلك خامس •

ساقینماق — اجتناب • حذر • استنکاف ایتمك • چکنمك • مجانبت واحترازایلمك • صاقینمق •

سال — صال • بر نوع کلکدر • بحر ونهر وبیوك صولرده مربوطاً تاشنیلان دیرك وستون • اغاج •

—« مثالی »—

« بحر اشکیم ایچرا کیم تاپماس ضرر کوزمردمی • کویا کیرپیك نیستاندین آینك سالی بار •

سالاجه — صالاجق • تنشور • تاشیر • تخته مرده شوی اولی یقامق ایچون استعمال اولنان تخته •

سالت — صالت • یالکز • ساده • محض • فقط • انجق پس • تنها • منفرد •

سالتاق — ازدحام • غلبه لك • یغین جمعیت انجمن عام •

سالداو — بر نوع صال • دکلك • کوبسرجوبن •

سالغاماق — بعث • ارسال • خبر وتبشیر ایتمك •

—« مثال »—

« انی هم سالغادی نوروز بیلان »

« کوچوردی طالع فیروز بیلان »

سالغوت — صالیانه • مبعوث • سالیغ • ذکات خراج آلوق ویرکوی میری • اندازه • اعانه توبلك •

سالغوم — خوشه • عنقود • اوزوم صالقومی شینکله • صلقوم • آویزه •

سالغوم کوپه — بر نوع کوپه در • حلقه وکوشواره • ایسرغه •

سالغیجاق — صاللانجق • بشك • مهد • ارجوحه • اجل • کهواره الوانج • قولان •

سالوغ — سالمق آلماق • آلوغ ساتیق اخذ عطا بیع وشرا •

—« صوفی »—

« اوتی عمروم بر نیچه کون رندو شیدالیق بیلان • پاره سی بولدی جوبر هم آلیق وسالیق بیلان »

سالقین — صپان • فلاخن • محراث • منجنیق فلخمان جفت سوریجی صفانی • ماله •

سالقان — ایصیجاق کونلرده هبوب ایلیان سرین روزکارلی یر • وسرین موقع صوق جای • مکان سرد

سامان

— « مثال » —

« حیوان سوبی دورشو دورون عیسی
دمی دورسالقین • بستان ساری جانانیم
کویا که خرام ایتمیش •

سالما — اغ • کمند • شبکه • دام • تور •

— « صوفی » —

« هر کیمنی بولسا نیتی احساندا نان کبی
کرسالسالار تنور ایچیـدین سرخ
روچیقار •

سالماق — قویمق • بنا و تأسیس ایتمك • تسلط و تعرض ایلك • انداخت • آتماق •

سالیماق — هریانه تمایل اولمق • رفتار و خرام ایتمك • جنبش لهیورمك •

سالینجاك — بوینه اصیلان طومار • نسخه • تعویذ • قوطاس • بازبند •

سالور — طوایف ترکمانیه دن مروده مسکون بر قبیله در • سالوجی • تاغ خان بن اغوزخانك اوغلی نك اسمیدر • معنی ترکیبی شمشیرزن و اوریجی قوم •

سالیق — ویرکو • صالیان • نشان • اثر • طرح • اندازه •

سالیق بیرماك — خبر و پیام ویرمك • بشارت ایتمك •

— « مثال » —

« قیلور لعنت خدا سالیقچیلارنی »
« کدایدین پل بیریب الغوجیلارنی »

سالینجاق — صلانجق • صالغینجاق • نسخه • طومار •

— « مثال » —

نی هوش امیدی کیم عریان نکون قد
بیرلا اورمام تك پری لارغه جنون
طوماریدور بوینومدا سالینجاك »

سامار — سمر • هاوت • پلان • پالان • توقوم • جحاز • جغاز •

سامان — صمان • کاه • تبن • کیاه • علف • خس •

سانجماق

— « مثال » —

« همه یخشی من یمان »
« برجه بغدای من سمان »

سان — یوقلمه • حساب • تعداد • صاق • پارچه • قطعه • شرحه • اعتبار •

— « مثال » —

« بیش بریم بیلکیل قدم میزانده دور »
« هرکیشی بیلماس مونی سانده دور »

سان کورماك — عسکری تعداد یوقلمه ایتمك • کورك معاینه • صای و حساب •

— « صوفی » —

« اکرسین یاپاسین ای عالم الغیب »
« بولورتنکلا معین سانی یوق عیب »

ساناج — میشندن بیوك چوال دغارجق • کولوار • طلوم • قربه • مشك • سناج • خیك • رابعه •

ساناغجی — حسابجی • صایجی • محاسبه ایدیجی مستوفی • معاینه جی •

ساناغ — حساب • تعداد • شمار • صایغی • صایوب اعتبار ایتمك •

— « مثال » —

« لعل حسابی دا توتار خواره نی • اینجو
سانار بارچه صدف پاره نی »

سانجاق — بیراق • علم • بندره • بیداق • توغ • تومان ولایت •

سانجیغی — تیموردن اوبجی سایلانو بر نوع چنکل سه پره شب کرد • عسس لرده بولونور سانجی • معده اغریسی • وجع قولنج • سانجیغ •

سانچماق — صاپلامق • سانچمق • صوقمق • خلانیدن •

—« نوايى »—

« انكا هر كور سسام توشار كيريپك لارى• خسته كونكلو مكانيكاند يك سانچيلور »

سانچيش — سانجى• مطاعنه• حربه و نيزه ايله يكديكرينى اورمق• سانچمق• دورتمك خله اتمك سوقاق•

سانچيغ — كوچك حربه• سانجى• قولنج• وجع• خله• سانجيق•

ساندولاج — بلبله شبيه بر قوش اسميدر• صعبه• چولك• قناريه•

سانديراق — سانغى• سرسام• شاشقين• سركردان• حيران• مبهوت• ساندرمه• سرسرى•

سانديراقلاماق — صياغلامق• شاشقنلق و هذيان كلام سويلك• سرسام و مدهوش اولمق• بيهوده كوى•

سانغاراق — مغز• ايج• مخ• لب• زبده• بادم ايجى•

سانغه — سكا• سنه• سنكا• سنغا• سزه• شما

—« مثال »—

« سانغا حق جون بيردى چوق مال ومنال• كوپتورورپس سانغه اولاد و عيال »

سانق — قوشلرك ترسى• وصخ• وسخ• كوبره• نورى• زبيال خس كش

سانق — سانغى• سرسم اولان باش• سركشته• تلبه• باش ايلانما•

سانقولاتماق — ساندراقلاماق• متحير وبودالا وسرسم اولمق• سرسان• صنده لمك•

سانك — صولرك يوزنده انجماد ايدن بوز پارچه لرى• يخ پاره لر• موز•

سانكراق — اوكوزك اياغنده كى اولان بوينوز• سم• افاق شاخ وكوكلر•

سانماق — ظن ايتمك• عد• اعتبار• فرض• كمان زعم• خيال• قياس•

—« مثال »—

« آليب خاتم ساناب اوردى ياناكام »
« حول عشق اوستيكا توتقونجا آرام »

ساوچى — مبعوث• مرسول• توسطايدجى• مابينجى• قلاوز• ميانه رو• ميانجى كوريجى•

—« مثال »—

« ساوجى باريب كيلدى رضامندا تيب »
« آلدى دل آرامى كدا پندا تيب »

ساواشماق — مقابله• مرازمه• مجادله• محاربه• مجاهده• اوغراشمق• بوغشمق• ميدان معركه ده جنك وجدال اتمك•

ساورغاماق — بريسنه برهديه ويا انعام واحسان تقديم ايتمك• بذل عاطفتده بولنمق•

—« مثال »—

« كيم اول بيرنى اورتار جلاليتى »
« بو برنى ساورغارى ولنيتى »

ساواشى — جنك• جدال• رزم• مدافعه• محاربه•

—« مثال »—

« كوراوغلى بيك يواش يواش سواشسنك ايرايلان سواش• تلاش سنك مرد ايلان تلاش نامرده سرنيكى برمه•

ساوغات — هديه• پيشكش• تحفه• احسان• ارمغان

—« مثال »—

« قيلديلور عرض خان مقالاتين• هر نيچوك تحفه بيرلا سوغاتين »

ساوغون — آتى يوكدن خلاص ايدوب ديكلندرمك تبريد ايتمك• فراغت• سوتمك• كونكل اوزملك•

ساوماق — سوديكندن اوصانوب چكمك• سنجاغى بر طرف ايتمك• باردوخنك

اولمق• برشی بتون صوتمك•

ساون — دعوت• جمعیت• انجمن• یغین•

ساوو — شکاف• ثقبه• دلیك• جوف• مغاك• مغاره• لغم• تیلشوك• اویوق•

ساووت — زره• زرهپوش• جوشن•

—« مثال »—

« ساوت کیب معرکده جان برکان »
« کتمان اوروب کیجه کوندوز نن برکان

ساووت بوزان — زره• شکاف• بر نوع اوجی طار و سیوری اوق اسمیدر اداق• نذر• قسمت• حصه• دنکانه•

ساوورن — تشنیب ایتمك• پایه ایله خرمنی الت اوست ایدوب روزکاره آلدرمق• دوشاخه

ساورمان —

ساووغ — صغوق• برد• خنك• سرد• سرما•

ساووماق — تبردوخنك اولمق• اوشیمك• تنفر ایتمك بارد اولمق•

سای — نهر• ارمق• چای• بیوك آقار صو• دوه دن کلان آب روان

—« مثال »—

«قیمیز بوزه کوفوك ایجیب تویکان لار»
« زیوه جانی سای بو نیده کور کانلار »

سایاغ — یول• سیاق• اوصول• قاعده• طرز• تنها طریق• بی پروا• سرسری• هزل وهزیان • قانون• دستور • زکون• سیاق یوریکان تیاق یبر•

سایاماق — خرج• صایمق• حساب ایتمك• تعداد•

ساپاماق — سیلهمك• سیپهمك مالش ایلك•

سایت جیلاماق — طوراق اوزر اولان•

سایدام — اری• تمیز• صاف• پاکیزه• کوزطاشی• شفاف• جلالی• پرلاق• مصیقل•

—« مثال »—

« آبی تیرلدی سیدام ایدی اول یر »
« یقیلدی توسنندن یبره اول شیر »

سایرو — اوزکون• خسته• مریض• سیل کسلند ورم• برجامانده•

سایروساو — پکوپ تأثیر ایتمك•

سایرون — سیرین• سالقین• معتدل هوا• خفیف صغوق• کوناش وقویاش سیز ایام•

سایره — بلبل کبی الحان ایدر بر قوشك اسمیدر• صعوه وسارد خی دیرلر• سایره مك اورتمك اونچلك•

—«مثال»—

« بلبل کبی سیرار ساکل ساجیلور آغزندن• طوطی کبی نطق اتسه شکر نوکوب ایلار لال »

سایغان — بر نوع حیوان اسمیدر• سویلغان وکلته کلاس• ترکی کلتان کله•

سایغاماق — صایمق• تعداد• حساب• عد• تحسیب•

—« مثال »—

« عقل ودین نقدی فنادیری ار[illegible] کیرماس ایکاج• می بیلا مغبچه لار یولیدا سایغا لدی ینه »

سایغون — صایغین• ملاحظه• حساب• پروا• حرمت• رعایت• خاطر• احتیاط• وقایه

سایغور — بیاض حریر قماش• سوف شسته• خاصه بوز• بیز•

— مثال —

« کفن ایلاب هر یرایله سایغور »
سیبیان اول کفن اراکافور •

سایلاماق — سیچمك• انتخاب ایتمك• حساب طوتمق•

—« مثال »—

« سایلاب الدیم شهرر ومدن بر قیبزی
المابنکلیغ رنك روی قرمیزی »

سایلانماق — حساب لانمق• محترم مسموع اولمق•

—« مثال »—

«لیلی وشیرین وعذرا بار دیلار وه نی عجب• بولماغیم والله سنکا کیم سین قالیب سین سایلانیب »

سایماق —— تعدادو حساب و صایی• رعایت خاطر اعتبار• فرض ایلك• حرمت•

ساین —— صایی• حساب• جمع• شماره ایلك•

—« مثال »—

« داغ عشقینك سایی سینی نقشیدین سین سور مغبل• حون خساب اتسانك فلك انجـو میدین یو زقت زیاد » •

سایو —— ساین• صایو •عد• حساب• سایمق حرمت و رعایت ایتمك•

سایی —— وقت•هنکام• آن•زمان•

—« مثال »—

« هر نیجه کونکلومنی چاك ایتسانك قیلور عشقینك ستیز•اول صفت کیم اوتنی یار غان سایی بو لور شعله تیز »

سایغ —— هزیان•لغو• فجور• فحش•هجو•

سایغلاماق خسته لیق بحرانده واویقو حالنده هزیان کلام سویلك • سپسته • غیر مربوط• ساچمه•

سایین —— ایو•خوب•سیچمه•منتخب خرمتلو• صایلو• رعایتلو• ممتاز•علم• باتو یین خان ابن تولی ابن چینکیز خان اسمی•

سبزی —— هاوچ•جوزر•کشیر• جذر•زردك•

سبزواری —— مرغ خانه کی طوق ماکیان معروف که بیضه سی نازك و سردد راو روشدیر ر لر سبزوار خروسانده برشهر اسمیدر•

سبیرجك —— سرچه قوشی• عصفور• کنجشك• داغسر•

سبکتکین —— سلطان محمود غزنوی نك لقبیدر• معنی ترکیبی قدمدر• مغول لسانیجه سبوك قدم و تکین دخی اوغورلی ومیمنتلی دیمکدر•

—« مثال »—

« کی خسرو صاحب نکین لار کیجتی » چمشید بیلان سبکتکینلار کیجتی»

سختیان —— میشین• کوساله• چرم• کمسان•

—« مثال »—

« سختیاندن قربان قیلدی یابینه » « صداغ تکتی تیرفلك ساینـه »

سراق —— اوقدان• تیر کش• تیر انداز• سداق• مشهور ترکش•

سراو سرای بیوك خانه وحوالی• وکاله• صاف• مبرا• کاروانسرای• محفـل وقصر سلطانی• دونی وآخیرت•

سراغ —— سوراغ• خبر• نوید• بشارت• مژده•

—« مثال »—

« بارغالی اول شوخ کیم جانیم سراغین آلمادیم• جسم انی ابستاب نی صحرا کیم قدمنی سالمادنی•

سراغوج —— کیسـه وپوش• پیچت • سورغوج• قیرمزی موم•

سرب —— قوروشون• سخت• صارب• متعسر• رصاص• دشوار• میغ• سیماب قورغاشیم

سرپماق —— صاچمق• نثرو نثار ایتمك• رش ایتمك• فاش ایتمك سپمك•

—« مثال »—

« کوزلریمله صوسیپ یوب کریکیم بز لاتراب• زلف پیچا پیچنی آهسته من اتسام طراق »

سرچا —— چوبچوق• او فاق کوك سرچه قوشی• کنندشك•

سرچك —— حکایه• قصه• افسانه• مثل• نقل و بیان مصال• داستان•

سرده —— مجلس• محفل• مجمع• جای شورا و مشورت

سرسان —— سرکردان• سراسمه• شاشقینلق•

(حكمت)
«انيك اوچون معشوقيغا بولماس لايق
يالغانچى نى روز محشر سرسان قيلور»

سرقوت — كيجه دن قالمش طعام• پس مانده جرعه•
طعامدن قالان شبانده•

—«مثال»—

«صبر ايلا ايو بغه همدست بول»
«جرعه سينك سرقوتى دين مست بول»

سركاك — اويانق• بيدار• بيخواب• متيقظ•

—«مثال»—

«مين اولدوم ناله دين ناز اويقوسيدين
يار آجماس كوزنى سود اندين كه
هجران شامى بولغاى كوزلاريم سركاك»

سركه وسركا — كهله يومورطه سى• سرقيلش اوزوم
صويى• ثقيف• خل• بيت خانه سى•

سركى — بساط• سماط• مهاد• يايمه جى ودكانجى
چرچى• خورده وات•

سرناق — قامچى باشى• سرتازيانه نوك قرباج•

سروپا — خلعت• انعـام• كورملك• باش اياغ
لباس•

—«مثال»—

«منـكا بريخشى سروپا بردى»
«باش اياغ خلعت زيبا بردى»

سريق — صيق• ضيق• طار• تنك• دار• تار•

سسكنماك — اويقـودن صيچرايوب اويانـق•
اوربرمك• هوركمك تسكنمك•

سغد — صوغد• تركستانده برولايتدرمركزى
سمرقند• لسان سغدى بخارا فارسى سى•

سقا — جدول• قنال• مشككاب• آبكش•

سقاغ — غبغب• ذقن• زنخ•

—«نوايى»—

«كهى كوز سـورتارم وه يوقسه
هريان شادليغ اشكيم• كل اوزره قطره
شبنم لار كبي سيمين سـقاغيندا»

سقال — لحيه• ريش• صقال

سقال دورلوق — بر نوع كردانلق اسميدر• قوطاس
اسباب لگام ولجام اسب•

سقلاو — مابين اوطه سى• صاقلانيله جق محل•
مابينجيلر مكانى• خدمه شاهانه يرى•
اركان دولتينك تنفس محلى•

—«مثال»—

«سقلاوده اوتوردى شاهزاده»
«شه استدى واوكردى ساده»

سقيت — مريخ ستاره سى• بشنجى يولدوز
ستاره فلك خامس•

سقيز — ساقز• اغاجلرك صمغى• بوصى• مصطكى•
علـق چام• بحر سفيد رومده بر
شهر اسميدر•

سقيق — زهره• ناهيت• صباح يلدزى كاروان
كوچ• ستاره فلك ثالث•

سكاندور — زحل• كيوان• ستاره فلك سابع•

سكمك — صيچرامق• لبطه ايتمك• مسرتله شتاب
ايلك• اطلامق• ايرغى لامق• جستن•

سله — صاريق• عمامه• دسـتار• دولبند•
قاغوق•

—«مثال»—

«تورميشى هم چهل وغاوغادور
كورونك• سله سى سپه پيچ بالادور
كورونك»

سليغ — روزكارلو• فورتنه لو• شفاف صيقلى
صاف• سيدم• تكبر•

سليقه ليغ — صليقه لى• مستعد• شايسته• سزاوار•
لايق برومند•

—«مثال»—

«ماهر دورور هرايشـده وفكرى
ايرور زياده صاحب سليقـه دور
بوكيشى فيلانكير عناد»

سمسك — سومسوك· سرسری· بیهوده کرد· دربدر· هرزه

سمرقند وسمرکند — قدیمده مرکند توران اسکندر زماننده وسغد ولایتنك پایتختی· کند قریه دیمك اولوب سمر دخی بانیسی بولنان پادشاهك اسمندر· سمرکند هم دینیلور·

— « مثال » —

« بوکشوردین کونکل اوزمق نه مشکل دوردیمش حافظ· سیه چشمان کشمری و ترکان شمرقندی »

سمیز — شیشمان· یاغلو· سمین· فربه· طلغون· صقوم· برداقی·

سمیزماك — سمیرمك· تسمین· لحم وشحم پیدا ایتمك· فربه·

سنانیك — چیان عقرب کژدم· ترسناك· خوفناك·

سنده لاماك — سرسام اولمق· صارسلق· ایکی یانه دیورلورکبی یوریمك·

سنده لنك — سنده لایتجی· سرسام· بودالا· شاشقین سرخوش· سکران· مدهوش· لایعقل·

سنجر — استحکام· طابیه· مسترس· شنك· سپر· برقوش اسمی· سلطان سنجر ماضی معروفدر· سنجر سوقك· سانجمك

— « مثال » —

سین اول سلطان عادل سین نظرنیك یوقدور اولسا· سزادور کر درینکدا پاسپانیك سنجر طغرل·

سندولاج — سندولوس بر علاج اسمی بر پهلوان آدیدر·

سنغراق — چنقراق· زنکوله· چکردك· نبات ایچنده کی لوز وحلوایه دینیلور·

سنکر — سنجر· طابیه· سپر· قلعه· استحکام· شنك·

— « مثال » —

« لشکرنیك قورق سیدین وهم ایتدی· تاشدین اونکینا سنکار یاپدی »

سنکرلاماك — برمحلی مستحکم ایتمك· طابیه قیلمق·

سنکسار — سنکسار· سوسار· سمور· سنجاب· مجرم وکناه سنکساری رجم اتمك

سنسیرین — سن بولنـدمدقیچه· سـن اولمدیغی حالده·

— « مونس » —

« قیر ارمیش می ایجیب منسیرن چمن دیك عارضینك کل کل· یوراکیم باغلامیش قان غنچه یانکلیغ سنسیرین تدته·

سنین — پیکان· تیر· مزراق· حربه· سنان· نیزه·

— « مثال » —

« دال اولدی سنینی شیدینکلیغ »
« هیئات بیله برك بیدینکلیغ »

سنـا — تن· بدن· وجود· اعضا·

— « مثال » —

« مونی بیکلیلکه هندوستاندا حالا اوچارکاه کافر سناسی بالا »

سو — صو· ماء· آب· سوی·

— « مثال » —

« سـودیما کیم شیرهٔ قندونبات »
« طعم داهمشیرهٔ آب حیات »

سوا — پیشکش· برکذار· ارمغان· هدیه· یادکار· سوغا· تنسوق·

سواس — سپاس· ستایش· بری· وماسواء·

سواشماق — سعی وجهدایتمك· طاسلاشق· جنك وجدال· میدان معرکده رزم اتمك

— « مثال » —

« معرکده سـواشماکان قاطردور »
« اوروش کونی سن چیش کانلار باطردور »

سواقل — بر نوع میوه در· شقاقل·

سوپ —— چاروب• سپورکه• مکنسه• سوپسه•

سوبا —— مستطیل شیئی• اسطوان• یوکسك بویلو• یوجه اولان• دراز• دیاق• دکنك• تیاق• سوپا•

—« مثال »—

« بر قولنده برصوبه بشقه سنده دور توقاق• ایر نظرنی اورماقغه کیلادور خطای قبچاق »

سوباشی — ترکستانده بر رتبه اسمیدر• میراب•

سوبای — خفیف• سواری• سلط• سروآزاد•

سوبسون— انجو• در• لوءلوء• کوهر• مروارید•

سوبوك — ایز• نشانه• علامت• قدم• ایاق• نقش پا• ازجی• دیکرشومك •

سوبولاماك ایز ونشانه براقق• ایاقك طماربنی کسمك• نقش یا•

سوپی —— تلکو• روبه• بوری• تولکی

سوپچین — خوش خبر• ایو حوادث• بشارت• مژده جی• شادی• سونجی خور•

—« مثال »—

« کیلکونجه خبراوماه طلعت »

« سیونجیکا بردی آت خلعت »

سوپورکو - چاروب• سپورکه• فونده• مکنسه• سوپ وسوپسه•

—« نوایی »—

« قضا فراش جیکتی صبحینك سمین سوپورکوسین• مذهب پرلرین انداغکه تاووس حرم جیکتی »

سوت —— شیر• لبن• حلب• قیمیز

سوتاری — قابورغه• پهلو کیلری• مقلد• مسخره• شقه جی•

سوتکلاکان سوتلکن• سوت ویران سولاین

سوچوق— سوچوق• باستورمه• آت صوچوغی•

سوچوك — لذیذ• طاتلو• شیرین• سوجی• چوجوك»

—« مثال »—

« کیمدین سوچوك کلام ایلا سایسته خوچیقار• بودور ایشتمشام که نیکودن نیکو چیقار »

سوجی —— سقا• صوجی• آب فروش• مشکاب•

سوداق—— سیحون نهرنده بولنور برنوع بالقدر•

سودر —— معیت خلق• زیر دستان• اوشاق طاقیمی• خذمت جیلر• خوردریزه من تبعه•

سودراماك— سورمك• مس• طلا• مسح ولمس• تسریع و تمدید• دفع وطردونی ایتمك•

—« نوایی »—

« بلکه بوینیم باغلابان عشاق عبرت الغالی• عشق ملکی دورکه پازاریغه سود راب کیلتورونك »

سوراغ—— صوراق• سوال• خبر• تحقیقات• معلومات• معاینه•

—«حکمت»—

«اون سکز مینك عالمده توروب توروب حیران بولغان• تاپمای یارینك سوراغینك یوروب یوروب سرسام بولغان»

سوراماق — سوال وتحقیق وتفحص ایتمك• تجسس ومعاینه• خاطرسورمق•

سوروشماك— صورشمق• مخابره• سوال• استفسار• استنطاق• استخبار•

سوران—— جمعیت وازدحام وغلبه لك ایچنده لشکر تفردی•

—« مثال »—

« سپاهین توزوب شاه رزم ازمای »

«سوران سالدی وقیلدی جزم ازمای»

سورتماك — سوربمك• دفع وطردونی ایتمك• مسح اولمیش• سورجمك• سودرمك•

—« مثال »—

«سورون یوقکه یوزمینك هزبرلە»
«دیکن سالدی کوك طاقنه ولوله»

سورتورمه — اخراج• سورکون علاجی• داروی عمل•

سورچا — ژاله• ثعر• لغز• سوریشمك• پرس وجو• تجسس• تردد•

سورچاك — زله وزلج ایتمك• قایمق وطایمق• لغزیدن•

سورچاك — قایله جق وطایه جق محل• سورچق• جای لغجیش•

سورغوچ — توغ• جغا• افسر• قرمزی موم• پیجت• تاج• بال مومی•

سورغوجی — صوریجی• سوال ایدیجی• مستنطق• مستخبر• مستفسر• منکرونکیر•

—« مثال »—

«ایو به یتمك صبرده طاقتینك یوقتور
جبرده• منکرونکیر قبرده سورغوجی
سوال حقدور•

سورقوت — جرعه نك دیبنده قلان شیئی• یوتوم• دوردلای می آلود• سلقوت• پس مانده•

—« مثال »—

«ساقیا دردی جامینك منکاتوت»
«نوشیدین اول داغی بیرسون سورقوت»

سورکاماك — سوریکله مك• جرجذب• امهال ایتمك• کشاله• سودره مك•

سورکانماك — سوروکلنمك• مبتذل اولمق• یرلرده یاتمق•

—« مثال »—

« رنج هجران ضعفیدین تیپرانماکیم
امکان ای ماس• انجاقوت قایداکیم
کویونکغه بارسام سورکانیب»

سورکاول — لشکرك عقبینی کوزتمه که مأمور اولان بلوك• وسباه•

سورکو — قپونك اورته سنده کی سورمه• میل سورمه• علاج• عمل• داروی اخراج•

سورکو تاشی — بیلك طاشی• قیراق• مثقل قصب•

سورکون — نفی• نهی• دفع اولمق• طرد وتبعید• اخراج ازملك• بدرقه• بدرغه•

سورماق — صورمق• سوال• تحقیق• تفحص• استفسار• پرس وجو• حال خاطر•

—« مونس »—

« اداشقان یولده قالغان زارو
حیرانی سورماسمو• توتاشقان بغری
کویغان خانه ویرانی سورماسمو»

سورماك — طرد• نفی• دفع• اخراج• سورکون• بدرقه• چکرمك• هنکامده ایرمك• مسح ولمس ایتمك•

—« نوایی »—

«ترك عشق ایتدیم مینی عشق اهلی
خیلیدین سورونك• چیقماسام طعن
وجفا تاشی باشیمه یاغدورونك»

سورمیشی — حرث ایتمکلك• تفحص• سوال• محاربه اثناسنده چکیلان نعره وفریاد• شادمانی• میمنت•

سورتماك — لمس ومسح• طلا ایتدرمك• مالش•

—« مشرب »—

«مین اورکولایین یوزینکی کورسام»
«شکر ایلیبنکی برکینه سورسام»

سوروجی — باجیك• آت سوران• منزلخانه اوشاغی• سایس• بایتار• تاتار• پوسته• دات• جاپار•

سوروش — صورش• تحقیق وتفحص• سوال• استفسار• خاطر سورمك•

سوروشلماق — پرسش• تجسس• تحقیق اولنمق• پرسجو• سوال• جواب•

سوروغ — صوراق• سوال• مسئله• پرسش• سورمك• منکرونکیر•

—« مثال »—

« الار جوشنی بارچا قایغا لدورق »
« سنان قوللاری دانیچون کیم سوروغ »

سوروغ کونی — روز حساب ، روز سوال ، محشر گاه .

سوروك — رمه ، سوری ، خرگله ، رای اغنام .

—« مثال »—

« الیغه یتیشتی بر سوروك قوی »
« چوپانی کوروندی آشنا روی »

سورون — سوران ، پرسان ، جویان ، سورمك .

سوز — لفظ ، کلام ، کلمه ، فقره ، لقردی ، قال وقیل ، کپ ، سخن .

—« مثال »—

« بو سوزنی ایشتیب فریاد قیلدی »
« قسم ایچتی خدانی یاد قیلدی »

سوزیتر کوریجی — نمام ، سوز کزدیریجی ، غیبتجی ، شکوه گر ، خبرکش .

سوزچی — سخنور ، سوز اهلی ، متکلم ، حکایه دان ، ترجمان ، اوقات ، تلاج .

سوزاول — فراریلری طابورینه وفرقه سنه ارجاع ایتمك اوزره مأمور اولان شخص .

سوزکوچ — سوزیجی الت ، کفگیر ، کفچه .

—« نوایی »—

« نوایی اسروك اگر دیر ایچنده اولور تادی داغ ، مگر که سوزکوچ ایله کسه باغلاغای سونکا کین . »

سوزلاماك — سویلمك ، مقاله ، نطق ، سخن ، گفتگو ایتمك ، تکلم وبیان وافاده ایلمك .

سوزماك — تصفیف ، ترویق ، تشفیف ، غمزایتمك ، کوزل مخمور اولمق ، ایرلمق ، خمار ، مکار ، مست .

—« مثال »—

« قرا کوز کوزینك سوزولور ، اوستیکدا جانلار اوزولور ، سن

کیتسانك مجلس بوزولور ، من سنی سودوم قرا کوز »

سوزن — سوزیلان نسنه ، چکیده ، ماس سخت تیره کی ، قتیغ .

سوزوك — سوزلمش ، صاف وشفاف اولمق ، براق .

سوسار — سنکسار ، کوجکن ، قرقدون ، سمور ، سنجاب .

سوساق — تشنه ، عطشان ، چمچه ، سوزیجی الت ، سوس طوران آدم ، متحیر ، آب گردان ، چای گردان ، بیوك چوب قاشون .

سوساماق — تشنه لنمك ، عطشان اولمق ، حرارتلنمك ، صوسز ، لب تشنه .

سوستایماق — سوست وبورغون اولمق ، کوشك مانده .

—« مثال »—

« بو یول قطعی داتیغاغینك نی ایدی »
« کوروب مونچه سوستایماق نی ایدی »

سوسماق — صوص وساکت اولمق ، خاموش ، هلاکت ، دم ، سسی کسمك ، اپسم اولمق .

—« مثال »—

« سوستوردی انی وخاموش ایتی »
« هرنه که دیدی انکا گوش ایتدی »

سوسون — آیران ، چایلاب ، آب دوغ ، چالاب ، چال .

سوسونماق — صولانمق ، صوایچمك ، تسکین وعطش اولمق ، سیراب شاداب .

ساوسیم — متحیر ، صوس ، سکوت ، صمت ، جیمچیق ، صداسیز ، خاموش .

سوغ — طام ، بام ، سقف ، اواورتیسی ، سرما وشتا ، قیش .

سوغات — عطیه ، احسان ، تحفه ، ارمغان ، پشکش ، یادگار ، برکذار ، برك سبز ، تنسوخ ، تارتوق .

—« مثال »—

«آلدی شه سوغاتنی قیلدی قبول»
«باینه تاهنده تیك قاتی رسول»

سوغارماق — صوارمق • صولامق • اسقا ایتمك • بر واراضی یه صوو ویرمك •

سوغالاماق — جربه اوبجی ایله بریسنی صاانجمق • دورتمك •

سوغلماق — یاشلو کسب ایتمك • نم المق • مرطوب • اسلنمك •

سوغاشماق — سیوشمك • صویوه باتوب طوپراقلر طویمق • یرلر چکوب تاوه کلمك •

سوغان — صوغان • بصل • پیاز •

—« مثال »—

«پیاز و صوغان تیك سویوب کیتی لار»
«یقیب غارت ایلاب خراب ایتی لار»

سوغلی — شیش کبابی • کلباستی • قیزارتما • بر کباب • کباب تاکی •

سوغور — قوغه • دلو • قوغا • سوغارمقدن کلمه •

—« مثال »—

«جو کوردی یوسوفی سوغور ایچندا»
«که یاتمیش آفتابی ثبر ایچندا»

سوغورماق — جدا ایتمك • قینیدن چیقارمق • صیرمق • بر شیئی دیکر بر شیئك ایچندن صیروب چیقارتمق • قافدن چکمك •

—« مثال »—

« یعنی که سوغوردی تیغ بی باك »
« کونکلی اراسالدی چاك او زاچاك »

سوغوجان — صولجان • امعاء الارض • دساس • کلتن کلاس سویولغان • بر علاج اسمی در • صورنجان •

سوغون — بر نوع طاغ اوکوزی • سوغاك دخی دیرلر • بیوك دشتی کیك •

سوق — بد نظر • حاسد • غماز • طمع کار • کوزی آج •

—« مثال »—

« بردن بره خیر و برکت اوچتی »
« سوق ایتی وآنی کوزی توشتی »

سوقاربارچوغی — صویك یوزینه بر طاش آتیلکده حاصل اولان مدور طالغه • کرداب •

سوقاغ — بر نوع بیوك کیك • طاریول • پچید • رسته بازار • سوق • یول •

—« مثال »—

«سوقاغ ایچرا اولدی پری لاردوچار»
« کزیب جور جور ودیب یاریار »

سوقایار — ایکی ایرماقك چتالی • دملقاس • چت • وچتل • دوشاخه • بحرین •

سوقرانماق — مرلدانمك • طوداغ التندن یواش یواش سویلنمك • فشرفشر اتمك •

سوقور — بر نوع اوردك • اسمیدر • صونه • طورنه • کوزی چقمش ادم •

سوققور — بیوك دیك • هاون • سوق • اوغور •

—« مثال »—

«کورونك جاهل دورور بوقاری توقی
عجب صوفی دورمیش مثل سوقی»

سوقاق وسوقاغ — بیوك یوللرده منشعب اولان طاریول • شقاق • زقاق • راه باریك • تنك •

—« مثال »—

«باسیب مخلص یولین تو فراقی آینك»
«چیقیب هرساری مینك سوقاغی آینك»

سوقاق — زهردار حیوانانك چاقسی • اصرمق • تسمیم وتهور ایتمك • دیشلامك • زهرلمك • امر دیل • شکاف ایت •

سوقان — بیوك یول چیرمه سی • بر نوع اون حلواسی • سیغمان اواج دخی دیرلر •

سوقور — قورو • صوبی چکلمش اولان یر • کور • اعمی کوزی یاتله مش •

سوقوش — مطاعنه • حرب • جدال • صوقولش • بربرینی خنجر وسنان اوجی ایله ایچنه اشلمك • دورتمك • سوقمق •

سوقوم — رضاءالله ذبح اولنان قربان • دواب • مواشی • ذبح ایچون حیواناتی سمیرتمك • فربه وپرورده •

—« مثال »—

«مال اویله یغلدی کوب سوقومغه»
« سیغمای باری دشت تاغ قومغه »

سوقون — چکلتاش • ازیلش • پایمال اولمش شیئی •

سوقیری — زلوك • زالو • سلوك • شلوك •

سوك — بوسیتی الثمش اولان ارزن • غم • اندوه • درد • امر حقارت • برنوع چرکیرن کبی •

—« اکهی »—

«اوزشهیدی حالیغه سوز اهلی ماتم توتماسا • نیکه قری سوکیدین دور سبز پوش اعضای سرو»

—« مونس »—

«تیره قیلدی دودآهیمدین جهان کاشانه سین • هربرینك سوك اندوهیدین ایلاب ناله •»

سوکدامیش — اضطرابدن رهایاب اولەرق استراحت ایچون تنفس ایتمك • آسایش • آسوده لکی طلب ایتمك •

سوکدانیس — قهوه التی • نهارطعامی • لقمة الصباح • ناشتا • قوشلوق •

سوکسوك — سقاول • برنوع اودون • سکساول

—« مثال »—

«سوکسوك کبی کیم چوبولدمی یوق»
«یاتغای یازی اوزره توده توده»

سوکل — خسته • بی درمان • ضعیف • ناتوان • سقط • علیل • مریض • ناچار •

سوکلامك — اتی صویه قایناتمق • شوربا پشیرملك •

سوکلامه — صویه پشمش اولان ات • یخنی • کوشت پخته •

سوکلون — سولکون • قیرغاول • تذرو • بیان طاوغی • مرغ تیتو • مرغ بیابانی • مرغ دشتی •

سوکاك — برشیئی کوك وفرعندن چیقارمق • خلع • حل • جدا وشق ایتمك • حقارت وسرزنش ایتمك •

—« مثال »—

« آغزیغه هرنی کیلکانین سوکتی »
« برکشی برقوجاق یغاچ توکتی »

سوکاك — سب • تشنیع • شتم • قدح • قذح • هتك ناموس ایتمك •

—« حکمت »—

«عرش اوستید انماز قیلدیم تیریم بوکدیم • رازم ایتب حق غه باقیب یاشیم توکدیم • یالغان عاشق یالغان صوفی کوردوم سوکدوم • اول سببدین آلتمش اوچدا کیردیم یرکا •

سوکو — **سرکوجاك** — کوچك حربه • نیزه • مزراق • سنان • آوده قوللانمق اوزره اوجلری سیوری واوزون طوغری اوقلری اغاج اوقلاوه •

سوکود — سوکوت اغاجی • سوت • بید • خلاف • مجنون بید • ام القوم سوت •

سوکوش — آت کمیکلردن قاینایوب صویلش • منسلخ دریسی آلنمش • پوست کنده • تکدیر حقارت • ورز •

سوکوش — سب • شتم • قدح • حقارت • غضب •

سوکونج — شتم غلیظه • زجر وعتاب شدید •

—« مثال »—

«قیلماق امید وبیم ایله خدمت شه آلیدا دربانی نیك سوکونج وتایاغی غمه ار زیماس»

سول — صول• یسار• شمال• چپ طرف• ترس • جنوب • پایان• خطاستوانك اشاغی طرفی •

—« مثال »—

« ساغیده انیك تمام خانلار »
« سول یانیده جینی مهمانلار »

سولاق — یسار• عسر• چپ• یان •

سولاکای — اغزدن اقان صو• مجاج• آب دهن•

—« مثال »—

«روح الامین اول ساری چون باقیان»
«اغزیدین آینك سولاکای آقیان»

سولاماق — استقا ایتمك•صولمق•آب دادن•شاداب•

سولپوك — فسرده•پژمرده•فرتوت•سولپیماك• سوزولوب پك پورصویوب قالمق• استرخا ایتمك• فحك فوروق •

سولدوز — طوایف اتراکدن برعشیرت اسمیدر•

—« مثال »—

« نوایی سیودی بر لولی نی کیم دیك
ربع مسکونده • اکر ارلات اکر
برلاس اکر ترخان اکر سولدوز »

سولغون — سولپوك•فرسوده•فسرده•فرتوت• صولمش• پژمرده•سالق• پوروق• منفسخ•پوله• لافه تریت•

سولکون — ییانی طووق• مرغ تیتو• قرغاول•

سوللماق — سولپولمك•تازه لك و یارلاقلغی کیتمك• پژمرده• طراوت سیز•

—« مثال »—

«اول پرینك یوز سولدی کل دیك خزان
ایچندا • تیلی یوق بلبل کبی لال
قالمش بوستان ایچندا »

سولو — آبدار• کوزل• رونقلو • جلالو• زیننده• براق• سولی •

سولوق — نفس• شهیق• زفیر•صولوصولوق• کم ولجام دمیری• آت اغزلغی•

سولوماق — صولمق• نفس کسیلك• صیق صیق نفس المق •

سولوك — زلوك• زالو• شلوك•

سولکان — صولان• سیلقون•سولمش• سرخنه مایل •

سولونغان — ضیق النفس اولان • صدر علتی • قلب مریضی کوته نفس •

سوم — یك پاره• بتون•قوی•خالص•ایچی بوش وقاغوق اولمیان • روسیه قائمه سی قاربون•یامو•اتیك تویاغی• ناخن اسب• طرناق• سوم اسب•

سومك — رعام• سقاوه• حد•بورون صویی• سوموك•مخاط• فسك بینی•سویك چوچوق اوتراغی•توبك•

سومکورماك — امتخاط ایتمك•بورونده متراکم اولان پیسلکی خارجه دفع ایتمك • بورون قاقمك • افشاندن بینی

سومکروك — سومك•بلغم•مخاط•توکروك•توفکی•

سومو — بیهوده• فائده سز• بوش• نافله• لزومسز•

سومورماك — سومك• بتون ایچمك • بلع وار تشاف ایتمك•حورت چکمك• امك• سبقارمك •مکیدن •

سونغار — سونقور• طوغان•اقسنقر• شونغار شونغور دخی دینور •

—« مثال »—

«دیدی سونغار ای اولوس غدراهبر»
« امرینکا تابع کیلیب اکه لار »

سونقول — صول دست•چپ ال• صولاق• پایتاق• سرسام• مسکین• غریب •

سونك — صوك، آخر، نهايت، حد، نتيجه، ختام، انجام، غايت، پايان، حتى، الى،

سونكغى — صوكى، نهايتى، آخرى، عاقبتى، انجامى

—« مثال »—

«منى سودى ديبان قوانمسون»
«هر شيئنك سونكغى توشونسون»

سونكرا — صكره، ماخر، بعد، ثم، پس، ثانى،

سونكوجه — صوكنه قدر، نهايت، غايت،

سونكغى اويقو — آخر وصوك نفس، عاقبت حال، يوم موعود، نزع،

سونكراغى — صكره كى، نهايتده كى، آخركى،

—« مثال »—

«مين كيم واويقو كه هجران شامى آهيم صوريدين، ديسا بولغاى سونكراغى اويقو ايلتكان اويغانور»

سونكاك — كميك، عظم، استخوان، سويك،

—« مثال »—

«سوكيله دور كولدور كولدور سيو كانيم قيزيل كولدور، سينى بيرن دين ايرغانلار سونكاكسيز قيب قيزيل تيلدور»

سونكو — مزراق، سنان، حربه، نيزه، سنجى،

سونكور — سومك، مخاط، مجاج، بلغم توكورك،

سونماق — صونمق، عرض تقديم ايتمك، اقداح مبادله، بيون سونماق، انقياد، باطاعت كردن نهاده، رضا اولمق،

—« حكمت »—

«تورلوك تورلوك بلاكيلدى بويون سونديم، ذاتى اولوغ خواجهم سينى تيب كيلديم مناه»

سونماك — برلاق شيئنك فرى وشعله سى كيدوب زائل اولمق، مطفى وجلاسى كيتمك،

سون — مسرور ايتمك، خورسند شادمان اولمق اركك اوردك، طورنه، كرراك،

—« مثال »—

«سونه لار قطار اوچرباش اوسنده»
«خدايم اوغول بر سون آش اوستنده»

سووات — صويك مقسم وماخذى، منبع، بلاغ پنكار، سكوت، صمت، خاموش، ابسم،

سووارماق — صوارمق، حيوان ومزروعاتى اسقا ايتمك، صوايچرمك، آب دادن،

سوورماق — قوتله ايمك، مص وملع، ايتمك، سورمك مكيدن، سپقارمك

—« مثال »—

«يوق كيم بولباسينى سووردى»
«كيم جسمى دين آنى اوتغه اوردى»

سووق — رونقلى، جلالو، اقار، جارى، خنك، بارد، سرما، شتا،

سوس — سلسله، سلاله، اجداد، نژاد، حسب ونسب، صوى نسل،

—» مثال »—

«سوى سيز كشى كشئ ايماس يارنلار»
«اوزى آنيك قيلغيدن بيلو دور»

سوياغى — سياه ياغ، زغير ياغى روغن بذير،

سويال — بر نوع كليد، سوكه، قپوسوكه سى، سورمه، قفل وكليد

سويانماق — ياصدانمق، اتكا ايتمك، يان اوزره طيانمق، تكيه ايتمك،

—« مثال »—

«كوانسنك ايرلاره كوان سويانسنك مردلاره سويان سرينكى ديما نامرده يخشى ايشينك بولغاى يمان»

سوياماك — يان اوزره طيامق، قوجاغنه المق،

سويغون — كيك، كوزن، سلب، غصب، البسه تولهيجى، صويغون،

—« مونس »—

«اویله امنیت دوروردورنکه قهرینك
بیمدین کیم ایرورســویغون بیله شیر
شکاری یارغار»

سویلاماك — سویلمك • تکلم وتلفظ • بیـان وافاده اخبار واخطار ایتمك •

سویلاشماك — سویلشمك • مذاکره ومجاوبه ایتمك • اتفاق پذیر • متفق علیه اولمق • بربرینه تکلم ایتمك • گفت وگو •

سویلون — سوالکون • بیـان توغی • تذرو • مرغ تیتو • قرغاول • سلون •

سویماق — صویمق • تجرید تقشیر ایتمك • غصب وغارت وعریان ایلمك •

سویورغال — دائمی احسان وانعام • بخشش واکرام •

—« مثال »—

«هدیه تحف تارتغای ومال هم»
«مملکت وکنت وسویورغال هم»

سویورغاماق — احسان وعطیـه • بخشش ویرمك • بذل وعاطفتده بولنمق •

—« مثال »—

« مکر ایردی اول کنج ایله مال کم »
« که بویان نی قیلدی سویورغال هم »

سویوق — طار • اینجه • باریك • صویلش نسنه • پوست کنده مقشر •

—« مثال »—

«پوستی سویوق ایلان تیك • رنکی
سیاه چیان تیك • بوی تیرکتیك اوزون
بولنده بادپای کوردوم »

سویه — تمه • عضاده • قپوسور کوسی • سورمه •

سهرامیش — بك قیصه اولمق • بهانه ارامقلق • سبب بولمق • واسطه وسیله •

سهنه — سرسام • تسکین • اوردك کبی پاپاغان • سونه • طورنه • کراك •

سیاست — عقوبات حربیه • نمایش سیاست • غضب شده ضرب دبدبه •

—« مثال »—

« اکرحا کده اولمس سه سیاست »
«تورار هرکونده منیك تورلوك علامت

سیاغلاماق — سایغلاماق • اویقوده ساچمه صپان سویلمك • خواب ورؤیاده پریشان کویلق •

سیپا — ماموزطابیه • استحکام سپر • تعبیه • مترس • سپاه • احتیاط وتحصن کاه المان وعسکر سپاهی •

سیپاشکان — برنوع بیوك قارابنه توفنکیدر • قوبور • جزایل • شمخال • ششخانه • طورفان •

سیپالاماق — مهربانلق ترحم وتلطف ایتمك • اوخشامق • صیغامق • ارقـه وباش سـیلهمق • خاریدن ومالیدن مساس •

—« مثال »—

« سپالا باشینی یتیم کورسـانك »
«بلك خلق ایله کوب کیم کورسانك»

سیپالماق — قایمق • سـورچمق • تایرلمق لغزش • لغجانك • یخمالك • سیپانماق • سیریلمك

سیپانجاق — لخشك • زحلوق • قایر محل • جای لغزش • محل یخمالك • دوز موقعی •

سیپاو — ملایمت • مدارا • صیغامقلق • اوخشاش • مالش • مانند • سپو •

سیپقا — چوبوق • قلیان • غلیان • دخان وبنك • وافیون کبی شیلری ایچمك •

سیپقارماق — سوزه رك ایچمك • صورمق • یالایوب المق • سـومدرك ایچمك • بردن بره خورت چکمك •

—« نوایی »—

«ساقی الیب کیل توله پیمانه • یوق غلط
ایتدیم توله خمخانه • تاانی کوپ کوپ
آلیبان • سیپقارای • کوپ کوپ ایچیب
هردم اوز یمدین بارای»

سیپقین — بالیق صید یچون مستعمل بر نوع پنجه در • چنکیجه • پنج شاخه • سفقان •

سیپکی — سپی ترشح • رش • افشا • نثر • انتشار •

سیپکل — سرپندی • ارتشاش • انتشار • شاریدن • رشحه • چکیدن •

سیپماك — پاش و پراکنده و پریشان ایتمك • طاغتمق • صاچمق • نثر و بذل افچه ایتمك • سیپمك •

سیپلماك — دوکلوب • صاچلمق • ترشح • بذل ونشر نعمت ایتمك •

—« مثال »—

«فراقینك آتشیدین یغلاسم عشقیم
اولور افزون • اوت اوزره سو سپلسا
هر زمان دودی بولور بسیار •

سیپورغا — دودك • سیس • اصلیق • هوشتك

سیچغان — سیچان • فاره • موش • سجقان •

سیچغان ییلی — سال ترکان دائره سنك برنجی سیدر •

سیچان اوتی — سم الفار • مرك موش • یومران اوتی • آق سلیمان • زرنیخ • سنکیا •

سیچانجیل — آینه • مرات • کوزکو •

سیچرتقو — شاهتره • مشهور بقلة الملوك •

سیچاك — سیچان و سرجه نك ادلری • برقوشدر

سیاق — کزکین • سیار • بیهوده • سرسری طولاشوب کزان •

—« مثال »—

«الما یورکی ناردین کونکلوم قالوبدور
یاردین • مین بیزار خدا بیزار • سیاق
یوروکان یاردین»

سیخ — عیق اولمیان صیغ کچیدو یرن قوملو صو • یول •

سیدم — مصیقل • مجلا • شفاف • مصفا • براق •

سیردریا — سیحون • ترکستانده کاشغر طاغلرندن

طوغیان ایدرك فرغانه و طاشکند مضافاتی اسقاوارو وکول ارالٖه منصب اولان بیوك و مشهور دریانك اسمیدر •

سیراق — مغول لسانجه مسارت و تاجیك دیمکدر • تاجیك • تات •

سیراماق — الحان ایتمك • اوتمك • نغمه ایتمك • اون چکمك • سیرامك

سیرام — ترکستانده قدیمی مشهور برشهرینك اسمیدر • خوجند قریبدر

سیرت — صرت • پوشت • ظهر • ارقه • عقیب •

سیرتاق — برنوع پالطو در • تبر • بالطه • ای بالطه •

سیرتلان — صرتلان • ارقه یه المق • ظهره قویمق • درپوشت ماندن •

سیرچه بارماق — خنصر • شیشه • الك کوچك بارمق • للیك • چیلالیك بارمق • انکشت خورد •

—« مثال »—

« سرچه پارماقی ایله اوردی یره »
« مرد ایله نامردینی حالین قره »

سیرچه — شیشه • ابکینه • تند وتیز جست وچالاك • رند • زجاج •

سیرد — چابق • سرد • تندوتیز • رند • قاتی • محکم • قوی زور • سرت •

سیرغاق — سیرنجك • قایرپر • سیربلك • تیربلك •

سیرغان — مناره • فنار • فانوس • کنبذ • علامت •

سیرقو — خسته لك • مرض و علت • درد • کدر • رنج • تعب مشقت •

سیرك — ایش • وهمتا • ارقداش • رفیق • یولداش • همراه • آچیق وکشاده • جدا جدا • یکه یکتا •

—« مثال »—

«ملتق لاری اوزبك اتغو نجه هیهات»
«دوشمان تورامای آخر سیر کاندی»

سیرکاك — علت سهر • اویقوسزلك • بی خواب و بی دار اولمق •

سیر

سیرماماك — المق• قابمـق• قالـدرمق• صیروب المق• بردن اخذ اتمك• كرفتن

—« مثال »—

«صجدم دیرایچر مست اولسـام مین
مفلس نی تانك• شیخ دستـارین كیجه
مسجدغه كیر كاچ سیرمادیم•

سیرمالماك — قابلمق• صیریلوب النمق• برایشـدن قورتلوب چیقمق• بری اولمق

سیرماق — قابمق• لغزیدن• مالك• تغنی و ترنم ایتمك• بابل و صعوه قرینك اون چكمـه سی• قوشلرك اورتمه سی• الحان طیور•

سیرنجاق — سرنجك• قایاریر• قذاق محلی• بوزلی یر•

سیره — صف• صیره• دیزی• سلك• ترتیب• سطر• متصل• نسق• نظام• قانون•

سیری — منبع• پنكار• بولاغ• كاریز• عـین• قویو• چاه• بئر• چشمه• مصلق•

سیریغ — برنوع تیكیشـدر• اویولغامه• اویما یوروما• عراق كلـه پوش دیكشی• كشیده دوزی• عمامه• دستار•

سیریق — صیرلمش اینجه اغاج• خاده• قاری• دال خمچه• تیاق چوپ•

سیریقماق — قاچمق• صاوشمق• برایشدن قورتلوب چیقمق• خلاص اولمق•

سیریم — صیریم• چرم• كون• دلم دلم دری• تسمه

سیریماق — اویولغامق• سكرلك سكرك خیاطایتمك•

سیریلماق — قابمق• یواشجه سور تنور كبی صاوشمق• اویولغه لانمق• یماقلامق

—« مثال »—

« سیریلدم دیب توشتوم »
« سیب اوستیكا تیك توشتوم »

سیرین — صالقین• خفیف صغوق• طراوتلی• نمناك محل• حول• مرطوب

سیز — ضمیر جمع مخاطبدر• شما• سزكبی• انتم•

سیغنو

سیزغورماق — نقش• حك ایتمك• صیردرمق• توشیح و تعرق ایلك• سزدرمك• ایما ایتمك• ایریتمك• بللو ایتمك•

—« لطفی »—

«نیجه كه سیزغوروب التـون دیك
امتحان قیلدی• وفادا لطفیـنی تاپتی
فراق دیناری•

سیزكاك — كوزیر ده سی• متفرس• متفطن•

سیزكی — جزع• فزع• شكایت• اغری• الم• درد• كدر• وجع سوز و كداز•

سیزلاماك — اغریتمق• متالم اولمق• اشتكا و بكا و تظلم

سیزماق — جزمك• نقش و حـك ایتمـك• ترسیم

—« مثال »—

« جانغه چیكیب رنج و عنا نقشینی »
« سیزماق اوچون اندافنا نقشینی »

سیزماك — تفرس• تفطن• درك• حس ایتمك•

—« مثال » —

«سیزیب ایردی كه اول دشمن اسیری»
« همانا بولـدی دشمن دستكیری »

سیزیلداماك — صیزلانمق• تشكی و تظلم حال اتمك•

سیزیندو — رشحات• آزآز نشف اولان صـو• سیزینتی• قطره قطره اقان صو

سیسكانماك — دهشت ایله اویقـودن صچرایوب قانقمق• بردن بره بیدار اولمق

—« مثال »—

«ناله كیم چیكغیل سركوییدا مونس
كیجه لار• بارسه یارینك اویقوغه اول
ناله دین سیسكاناسون»

سیغراق — پیاله• قدح• ایاغ• رطل• كاسه• چناق•

سیغنو — كنجایش• احتوا• اشتمال• سیغه جق شیئی• طرف قاب• محل•

سیغل — غارت، تاراج، نهب، تالان، یغما،

سیغماق — مشمول، محتوی اولمق، صیغمق، گنجایش،

سیغناق — بارو، عیاذ، ملاذ، ملجأ، پناه، اینجه بازو،

— « بابر » —

« خوبلار خطی نصیبنك بولماسا بابرنی
تانك، بابری خطی ایماس دور خط
سیغناق مودور،

سیغیر — صیغر، بقر، کاو، جاموس، ثور، اوکوز، ماده، اودی،

سیغیر قوشی — صیغیرجق قوش، صاج، ساج، چوغورجق، سار،

سیغیرقویروغی — سم السمك، بالق اوتی، زهره، ماهی،

سیغیرتماج — کاوران، صیغیرجوپانی، راعی، پاده جی،

سیغیرجین — سیاه و اقچه‌لی بر قوش اسمیدر،

سیغین — کیکیدن بیوك بر نوع، کاوزن، کاواز صغون، آهوی دشتی،

سیغینجه — کوچك حصار، پناهگاه، ملجأ، عیاذ،

سیق — صیق، ضیق، طار، طیق، غلیظ، کثیف،

سیقتاماق — صیقمق، ایقیقمق، یغلامق، اللّه سیله‌مك، صیقنه‌رق وجع واللّه آغلاق، قیصتامق، عجله ایله بکا ایتمك

— « مثال » —

هرنه زمان کیرسا بوزوغ کونکلوم
ارا یار و دیار، عالم اهلین سیقتا نورمین
آه و افغاندین داغی،

سیقق — کیك، آهو، نخجیر، غزال، صیقیشمش،

سیقلچم — صیقندی، اضطراب، مضایقه، ضجرت، مشقت، رنج، وجع، درد،

سیقلیق — اورمان، چنکل، بالقان، طوغای، چوکلك، باسیق، کثیف، طارلك، تنکلك، اشجار بی حد چیقمش یر،

— « مثال » —

« سیق سیق منکا کیلسا اول کل اندام »
« هجران غمیدین تاپا ردم آرام »

سیقیرماق — آتی قوشتورمق، یورتمك، سورمك، سوق ایتمك، چاپدرمك، یورغه لتمك.

سیقماق — تضییق، اعذاب، اخبار، مضطر، تعصر، شدت زجر، تصریع ایتمك،

سیقیش — تعصر، ازدحام، غلبه‌لك، زحمت چکمك، تیقیلیش، یغین جمعیت،

سیقندو — مضایقه، اضطراب، عذاب، صیقیلش میوه صوبی، عصور، قیغو، غم، خفقان،

سکریتماك — اویقودن صچرایوب قالقمق، اورپرمك، صچرامق، لبطه سورعتله شتاب ایتمك، آز سچرار کبی دورنمق،

— « مثال » —

« مرکب اوزا چیقتی سیکریبان بات »
« یولداش ایله یولغه توشتی هیهات »

سیکسان — سکسان، هشتاد، ثمانین،

— « مثال » —

« اکر سکسانکه کرسانك مثل سکسن »
« اکر نفسینك مرادین ایزلا مکسن »

سیکسانماك — سچرامق، سیکرامق، جسته بر خواستن، اتلامق، خذله

— « مخدوم قلی » —

« یاتور ایردیم توش کوردوم سیکسانیب
توردوم، عشق برمشکل ایشه دور
اوقودوم کوردوم،

سیکماك — جماع ایتمك، کایدن، ازدواج، سیکیش، یاپمك منکوحه سیله ایش کورمك

سیکیرتماك — تکاپو، سکه سکه قوشمق، آدیمی تسریع ایتمك، آت اویناتمق،

سیکیرتمه — کچیدکبی طار، واوچروم محل، جری،

سیکیز — سکز، هشت، ثمانین،

— مثال —

«ثبوتیدور آنیك سكز صفاتی»
«صفات ذاتی ایماس نی غیر ذاتی»

سیکیل — نجیب، صوی نسلی پاك اولان، نژاد، بانوزاده، شهزاده، بك زاده، توره،

سیکین — یواش، آهسته، عجله سز، بی شتاب، اصول ایله، تأنی، تأمل، سیکینك،

سیلاماك — عزت و حرمت و رعایت ایتمك، تلطف و تعطف ایلاك، مهربانلق کوسترمك،

— مثال —

«باشین سیلادی فراق اوباش»
«کیم یاغدور غوم بوباش اوزاتاش»

سیلتاماك — حرکت ایتمك، قیملداتمق، سلکیب اتمك،

سیلتی — قارا باراق نام اغاجك کولی و خاکستری،

سیلکماك — صارسوب دوشرمك، تقریع و تعزیر ایتمك، قاقق افشاندن،

سیلکشماك — قوشلر و حیوانات چرپنوب تمیزلنمك، توکلری دوزمك، تویینی قبارترمق

سیلکو — صاف، طاهر، آری، تمیز، شفاف، منور، روشن، آیدن،

سیلینجك — کردانلق، آویزه، غغبند، سلکین جك دخی دیرلر، بیون اسقی سی،

— نوایی —

«نی هوش امیدی کیم عریان نکون
قد برله اورسام تك، پریلار غاجنون
طوماریدور بوینومدا سیلینجك،

سیلکنماك — کندی کندینه صارسلق، صاللانمك متحرك، قیملدامق،

سیلماق — لمس، توز و پاس و زنکاری مسح و ازاله ایتمك، جلا و صیقل ایلاك، پاك و تطهیر لمك، نسخ و فسخ و محو،

سیلیغ — سیلیك، محو، دوزلنمش، ممسوح، شفاف، یکرنك، مصفا،

— نوایی —

«حسن دین مهر غرض دورای عشق»
«بو مثل دور سیلیغینکدین ایلیغینك»

سیلیغ آقچه — یازوسی و نقوشی محو و ناپدید اولمش سکه و پاره، ناصره، پوچك،

سیلین — بر نوع کیاه اسمیدر، صو کنارلرنده نابت اولور، بو دنه دشتی یابانی،

سمیز — شیشمان، یاغلو، لحم و شحم لو، رسقوم، فربه، سمین، پرورده،

— مثال —

«سمیز قویو و قوزی کیلیب بی شمار»
«طوحف پیشکشلار هزاران هزار»

سمیزماك — سمرماك، تسمین و فربه ایتمك، لحم و شحم پیدا ایلاك، وجود و قوه تمك،

سین — سن، تو، انت، مزار، قبر، لحد، کور،

— مثال —

«سین سین سواریم، قاندور چکاریم»
یولونکده یوکورمکدور، یوقدور
کار دیکریم،

سینیغ — قریق، شکسته، مکسور، سنق، کفیده،

— نوایی —

«خرابات ارا کردیم اشفته حال»
«می ایستر غالکیمده سینغان سفال»

سیناغلیق — تجربه لی، مجرب، کزیده، کارآزموده،

سیناماك — امتحان، ازمایش، تجربه، اختیار ایتمك، دکه مك، صینامق، سانامق،

سینجاماق — کل و شکوفه ترمك، طوپلامق، سنچمك

— نوایی —

«فراق نیشلاری وه که یا ناز خم ایتدی،
نفس نفس نیکا مجروح ایجمکا سانجیلا
سیز»

سیندی — مقاض، مقراض، قایچی، کاز،

سینقماق — قرنلق • بوزلمق • شکسته اولمق • ناتوان وبی درمان اولمق • کسته •

سینکاك — پشه • بقه • بوجك سینك جبین •

سینکراماك حزن والم ایله اهسته کریه و بکا ایتمك •

سینکماك — هضم ایتمك • چوقوره کیتمك • یغمور طوپراغه چکمك • قوشلر باشـلرینی قنادلری آلته کزلمك •

—« مثال »—

«سینکورسام غصـه دین اولماك کرا
کـدور • ایشیمکابارچـه ایل کولماك
کرا کدور •

سینکیر —— عصب • پی • اعصاب • سیکیر • تمار •

سینکیرلاماق جنکده آتلرك شجاغینی عرقوبی کسوب تلف عرق ایتمك • آتك رباطنی چیقارمق • ایزینجه کیتمك • ارقه‌سنه دوشمك

سینکیل — کوچك همشیره • اوخت • ابلا • خواهر •

—« نوایی »—

«شاه‌غه سینکلی دیك عزیز ایردی»
«یوز تومان برانکا کنـیز ایر دی»

سینلیك — سن‌لك • منلك تو و من • میز و بیز •

سینماق —— قرلمق • بوزولمق • شکـسته اولـمق • طهارت وابدست شکست اولمسی •

—« فضلی »—

«سینـسه کونکل شیشه‌سی تدبیر ایله
بولماس بوتون • استخوان ایرماس که
آنی راست قیلسه مومیا»

سینوق —— قریق • بوزوق • شکسته • کمفیده • یارق •

—« حکمت »—

«قایدا کورسانك کونکلی سـینوق
مرهم بولغیل • انداق مظلـوم بولدا
بولساهمدم بولغیـل • روز محشر
درکاهی غه محرم بولغیل • ماومینلیك
خلایقدین قاچدیم منا »

سینوقتورماك — صیندرمق • بوزلمق • شـکسته ایتمك • پاره و پارچه لمك • قرمق انکسار •

—« مثال »—

«کیم وفااهلین سینوقتورسا بیلورمین
انجا کیم • کوب زیان قیلاز سا باری قیلا
غای کوب سودهم»

سیواماك — برشئی یوزینه سورمك • تلویث ایتمك •

—« مثال »—

«ییقمادی کوك کنبذین یاغیب حوادث
یامغوری • کیم سیوار ایرکین چیقیب
تامینی بو کاشانه نینك •

سیورماك — سیلوب سـیوری ایتمك • چکـوب چیقارتمق • حاداولمق • بوی اوزامق • صیرمق • یونمك تراش ایتمك

—« مثال »—

«رشتـه کیم نهالك یارام اغزی تیکنی
انکلادیم • کیم کفن جنسی قیراغیدین
سیورغان تار ایمیش •

سیوری — مخروطی • حاد • تیز • اوزون شیئی • تنه • دراز • بالابلند کسلین •

سیوری سینك سوری سنك • ناموس • پشه • خاموشك • ذباب • چین • مکس •

—« مثال »—

«مملکت ایچره نه دیسانك بول دورور»
«سیری سینك لارجین نی اولدبوردور»

سیوکوجی سویجی • محب • عاشق • واله • شیدا • فدا کار • دوست • یار • خوشدار •

سیوك —— سولمش • محبت جاذبه • عشق • شوق •

—« ربغوزی »—

«سیوك سیودینك ایرسه اویاقدورمدام»
«نسیوك سیوکان ایرکه اویومق حرام»

شاپرشوپور

سیوکلوك — سیوکلو، محبتلو، دوست، آشنا، جاذبه لو، مشفق، خلیل، محب،

سیوکوم — مهر، محبت، سودیکم، دلخواهم،

سیوك — نه نك اوجی، اوفاق سغیری، سیویل، سیولجه، سیوال،

—« مثال »—

« سیووب اومصطفی محبتنی »
«یارایتی اوزی سیوکلو کیدین آنی »

سیوماك — حب و محبت و مودت ایتمك، مقبول طوتمق، تعشق ایلك، عاشق،

—« صوفی »—

« سیونه کرسنی دنیا سیوبدور »
«سیو بن دیب کوزنکام قویوبدور»

سیونماك — ممنون و مسرور اولمق، محظوظ وشادمانی، شادکام اولمق،

سیویشماك — سوشمك، ممنونیت ایلشمك، خوش کچنمك، محبت لشمك

—« مثال »—

«قرا کوزم جیکی جیکی، سین سین کوزلرینك بیکی، کوردیم جهانده بیرلکی، مین سینی سیودیم قرا کوز»

سیونج — انبساط، سرور، فرح، شاد، نشاط، حظوظ، خورسند، لهو طرب،

سیونجی — مژده جی، بشارتجی، مخبر،

—« مثال »—

«وه نی کون بولغای که اول غایب سفردین کیلدی دیب، ایستاابان هریان سیونجی یتسا هریاندین خبر»

فصل شین

شاپرشوپور — مهملاتندر، زیاده سسله و وجدایله اوپمك، بربریله اوپشمك،

—« مثال »—

«بر بریلان کوروشتی »
«شاپور شپور اوپوشتی »

شاغیرداق

شاپرداماق — عجله طعام اکل ایدرکن آغز وطوداقدن شاپ شاپ چیقان سس، حرکت، صدا آواز،

شاپردی — عجله ییرکن وایزرکن طوداقلردن صادر اولان آواز،

شاپات — طوقات، سللی، کف دست، تارسکی،

—« مثال »—

« تنبل کشی دور همیشه یاتور »
« شپاتی ایله یوزین قزاتور »

شاتورشاتی — نردبان، چاتی، خوازه، چاتردی،

شارتلاماق — صو وآب اقارکین چاغلامق، فشقرمق، صوجوق سسلنمك، شادروان و فواره دن اقان صوسسی،

شار یلداماق — صو اقارکن سس وآوازی چیقامق، شارلاتمق، شلدیرده مك،

شاریلدی — صوسسنه ماننده آواز وکورلتی،

شاشغون — شاشقین، سرسام، مدهوش، سکران، متحیر، سرکردان، مبهوت، احمق، مجنون سرکشته سرسری،

—« حکمت »—

«تجلی نی نوری بیرلان عقلی شاشقان»
«الله تیوکونکل باغلاب طورغه آشقان»

شاشمق — طاك قالمق، تعجب و تحیرده قالمق، استغراب واستعجاب ایتمك، عقل کیدوب یولدن ایرلمق،

شاشی — کوزلری شهلاباقان احول، الوس، الابولا،

—« مثال »—

جون قلی آلسانك کوزی شاشی اولمسون
چوری آلسانك لونی ماشی اولمسون

شاغیچیماق — غیبا یزکسنه یی ذم قدح ایتمك، نماملق، آلوفته، جاقك، غیبت ایتمك،

شاغیرداق — صوسسنه بکزیر کورلدی، شارلدی،

شاغيلداق — رطب، پشتكيل، قويونك دنبه سنده كی قويروق، دومغازه زغردك،

شاق شاق — اصوات ندر، شاقرشاقر سس ایتمك، ملاطفه، شراق شراق اورمق، برماق اويناتمك، قرسلداتمك

شاقيرشاقير — اوست اوسته قتی وقديد شيئلرك كوريلتيسی، لعب وبازيده اوچ دوت نفر برابر اوست اوسته پی درپی برماقلرينی س وصدا ايتدرمك،

شاقيردامق — يغمور يغماق، بلبل خوش الحان ايتمك، نغمه پرداز اولمق، صولی قزان، سماور ابريق قينامك، قيش شقرديسی،

شالديرشالدير — صوبالادن نزول ايدركن حاصل اولان آوازوسس، شلدردمه،

شالغورت — هم صوده وهم قراده يشيان حيوانات،

شامار — طوقات، سللی، ترساكی، كف، شفاتی،

—« مثال »—

« برشماراوردی يوزيغه خاتونيك »

« كاری بونوع ايردی بی بی آتونيك »

شالی — قابوقلی پرنج، پوستی النمامش ارز، مقشراولميان كرنج، روز،

—« مثال »—

وصل هنگاميده سيراتسه رقيب اينجتمه،

« شالی نينك دولتيدين كورملك لوپك صو ايچر »

شاميان — خيمه، خركاه، چادراوكبنه ايوان كيوان كبی ركزاولنان چاركوشه چادر ومربع پرده،

—« مثال »—

« كورونوب خيمهٔ شاميانه هريان »

« نظر اهلنه سانسيز قصروايوان »

شانغور — زل وكوس ونقاره آوازی، كرنای، سورنای سسی،

شانكوراق — طوپاق، طوبناق سسی، سم آوازی

شاوكله — قبرغيز قادينلرينك باش اورتيسی،

شاوخوم — ولوله، غلغوله، كوريلتی، شوقوم تلاطوب، غريو غوغا،

—« مثال »—

« بويوروشدن توروشونك يخشی ايرور »

« ايل ارا شوقوم وغوغا سالما »

شاهين — برنوع قوشدر، لاجين، شهباز،

شای — سكنت، غناصاحبی، سودمند، خيرلو ايش، واقف، حوادث، ذرنك تپنج، مكمل، —« مثال »—

« ايحكالی اخفا ايچون تون مشكينی ايستار حكيم، شكر بوكا فورار اهم ظاهر ايرماس هيچ شای »

شاياق — ماوت چوخه وسائرنسنه لرك منسوبی،

شبرغان — هرات ايله بلخ اراسنده مشهور بربلده اسميدر، برنوع سياه اوزم بورادن چيقاراوزوم شبرغانی ديرلر.

شبك — برنوع دالل ره فويرو غيله تشبيك ايدر قويروقلو ميوندر،

شباخوم — شباخون، چپاول هجوم ناكهانی، لشكرشب المان اوروشی محاربه شبانه،

—« مثال »—

« يوروش آتدی قوشون ابرلاكوتل دن، شباخون اوزدی دوشمن ساری بردن »

شبيك — لكه، پيسلك، مندارلق، ياغلی، كيرلو، پاصلی، چركين، يغير،

شتل — دسيسه وتزوير وادبسزلك ايله بريسندن برشيئی قوپارمق، تقل ايله آلمق،

—« مثال »—

« برشتل ايلايقين اولدی رقيب »

« عشق نير نكی ايرور امر عجيب »

شته — اورمق ودپمك، حيوانك ارقه اياغيله اورمسی، لكد كوبی،

—« صوفی »—
«آینك دیك هادی امرین قویه زنهار»
«شیاطین شته لار آیر لسانك ای یار»

سچقان —— صباح• صبح• تاك• فجر• ایرته• موش• فاره• سیچان•

شران —— سریع• عاجل• تیز• چابق• چالاك• بات• شتاب• دررو• همان•

شرقه —— اصواتدندر• حطب یارکن چیقان اواز وشاقردی• قرصیلدمه•

شغدارلق —— قائممقاملق• نیابت• وکالت• خدیو• والی• حکمدار•

شغله —— اصلیق• آغزدن چیقان آوازوسس•

شفتالو —— شفتالی• خوخ• بوسه• اوپوش• موبجی•

شفشال —— پراشقسز• ناجسپان البسه• کلامی وعقلی وفهمی صاچمه وپریشان اولان آدم•

شقه —— آشوری• زیاده• فوق نهایت• شقه• مسخره• آشوری دیوانه دیمکدر• شیلقین• هزل• لطیفه• بذل• شاق• هرزه•

شکانجین —— رزم• قادینلرك باش اورتوسی• چادر• چارشب•

شکل —— نکین• اوزوك• خاتم انکشترین•

شل —— کوتردم• مغلوج• اوتراق• سقط

—« مثال »—
« تیلنی خردلال تاپار بو محل »
«بوقکه تیل اوق لال ایلیك داغی شل»

شلاین —— مسخره• شوخ• معجز• هرزه کو•

شلتماق —— تزیین• تجمیل• ترتیب•

شلاقی —— بیحیا• لافزن• غوغاجی• خاتون شلقین• ضرب وتیاق معنی سینه دخی کلور•

شماته —— کوریلتی وهاریلتی لی غوغاو نزاع•

شمال —— روزکار• هوا• باد• دال• اغاج سور کونی• مقابل جنوب•

—« نوای »—
«سالورآهیم شمالی تند ایسیب سرسر کبی هردم• سرشکیم سیلیغه شورش نی شورش شورش دریا»

شودرغو —— برنوع دودك اسمیدر• بلابان•

شودرون —— شبنم• قیراو• ایجه باغور• چی•

—« مثال »—
«یروکوکی نیتانك اشکیم سوبی غرق ایتسه کیم یوقتور• قاشیدا نوح طوفانی بیرایکی قطره شودرونجه»

شودکار —— پری قازمق یارملك• صپانله سورلمش تارلا•

—« مثال »—
« ملا بولسانك تکرار قیل »
«دهقان بولسانك شدکار قیل»

شور —— تلخ وطوزلو یر• مالح• نمکین• برکیاه اسمیدر• طوائف ترکانیه دن برقبیله نامیدر•

شورتاق —— شور وطوزلو محل• برنوع شوره زارده حصوله کلان اغاج واودون•

—« مثال »—
«توی خانه نینك اوتونی شورتاق ایکان یاریار• اوندین کیلکان ینکه لار یورتاق ایکان یاریار»

شوران —— قارشیلق• انقلاب• نحوست• تلاش• غرور• نحوت

شوری —— شور• کوکرچله• بور• کم طالع•

—« نوایی »—
« فراق اوتی دانوایی نی ای که کویدورهسین• چو عشقینك ایلادی خس جانانکانی بس شوری»

شوقون — سس، شماته، کورلدی، تلاش، غوغا، صدای بسیار، غریو، تلاتوب غلغوله،

شوك — طوغری، راستکو، صحیح القول، چین وصادق اولان، مثل وافسانه، قصه،

شوکور — شمسیه، سایه بان، شامیانه، چتر،

—« مثال »—

«باشیده شکور الینده طویغون»
«صیداغه که چقتی اول همایون»

شوکورچی شمسیه دار، ترکستانده بر رتبه اسمیدر،

شوکون — فال خیر، میمنت، اغور، عمل نیك، بو کون دخی دیمك، امروز،

شول — شو، اول، او، همان، بول، ذالك، هذا حروف اشارتدر،

—« مثال »—

«پادشاهه شول کشی قیلدی سلام»
«شول سببله کوردی اول کس احترام»

شولاکای — اغزدن اقان صو، ریق، لعاب، یلیق،

شولای — اداتدر، شویله، بویله، همان زیل، هکذا، مثله، مونداق بوکبی،

شولای بولای چنین وچنان، لیت ولعل، اوته بری، اویله بویله، انداق مونداق

—«مخدوم قلی»—

« بودوینی ده بر مراده ایرمدیم »
«شولای بولای ایلا عمرم بچمیشدور»

شومور — چراغ، لامبه، شمعدان، ایشیق، قندیل، روشنای، ایدین،

شونداق — شویلجه، بویلجه، مونداق، بوکبی،

شونغاجه — شول وقته دکین، تاالی، نهایت کلمه سی، بو زمانه قدر، تااین وقت،

شونقار — شونغار، ایتالکو، قرغی، لاجین

—« غریب »—

«اوچوردم شونقار قوشومینی، هیچ
بریرداتوراری یوق، حسرت بیرله
بو صیادی توتاغو بچه قراری یوق»

شویله — اداتدر، بویله، اویله، هکذا، مثله،

هم چنان، رنج لایه سی، صولوجه پشمش پلاو، وچلو، شوله

شیب — یباغی، تللو، بورنجك، برنوع قماش

شیبا — افعی، تیرمار،

شیباق — اوفق دفك، خاروخس وخاشاکه دینیلورکه ابنیه یی اورتمك ایچون مستعملدر، یاوشان، اودونی،

—« مثال »—

«اورکانجی شیباقغه پرده سالیب»
« اول پرده ایچید اسایه آلیب »

شیبکه — درفش، یپراق، پنجره، دیلیك دیلیك،

شیپال — بهادر، قهرمان، شجیع، غیور، سالار،

—« مثال »—

«سپهدارلار ایچرا شپال اولوب»
«تهورداچون رستم زال اولوب»

شیپورمه — قوزدریسندن دیکلمش کلاه، قلفاق، برك، تلفك شب بوش،

شیت — یایك بر اسبابیدر، جیله کمان وقربان کبی، زه وشصت دخی درلر،

شیدورغو — برنوع نایدر، دودك، ذوق وطرب هنکامنده مستعملدر، بلبان،

—« مثال »—

« راست قیل آهنك نواو حجاز »
«توزیاتوغی بیرلا شیدورغونی ساز»

شیرالغه — شکارلحمی» صید، ومال غنیمتدن اصابت ایدن حصه، انسان وحیواناتك بلندن یوقارو طرفی، نصف بالا،

شیرام — مقام، مسکن، مأوا، آرامکاه، وطن،

شیرتیلداماق شریلدامق، برشیدن خفیف اواز صادر اولمق، صوسسی کبی،

شیرداغ — برنوع جامه ولباس، بیاض قفتان، زین پوش، قارنده اولان قزیل روده، امعا، شیردان شیرسوزان وسخم،

—« مثال »—
«مهر ایله کوکدا شفق خوب ایرماس
انداق کیم منکا• مأوی تیرلیك اوزرا
اول آی نینك قیزیل شیرداغی خوب•

شیرلاغان — سوسام یاغی• روغن کنجید• روغن پاك• روغن سیاه• بذریاغی•

شیرلاغانجی عصار• سازقوللایجی• قوض• غژك•

شیریش — جریش• سریش• احار• شلیم• یلم•

—« مثال »—
» میل محبت کوب ایتر آدما »
«همه شریشدیك یاپیشور هر کیما »

شیش —— سیخ• بیـوك تیموردن ایکنـه میخ• قبارجـق• ورم• نفخه• اماس• لفظ شش• والتی• سته• مسمار طویل•

شیشك —— ششکین• بر نوع یوك قـویون• ایکی یاشنده‌کی قوزی• کوسفند•

شیشلاماق شیشه صاپلامق• شیشه صاپلایوب دیزمك• اورمك• سنجمك•

شیشماك — ششمان اولمـق• قبارمق• انتفـاخ• انتباج ایتمك• سمیز و ملحم اولمق• ورم ایتمك• آماس کردن فربه شدن•

شیشوغ — ششکینلك• ششـق• منتفخ• ششمان• سمیز• فربه• ملحم تنومند•

شیغاول — تشریفاتجی• مهماندار• ترکستانده بررتبه اسمیدر• سـغرا مصلحت وایشکذاری•

شیل —— اوصول کوز• قیش وشتانك تدارکنی کورمك• قالدرمق• برداشتن•

شیلاپچی — قصـاب لر کتخداسی• جذار• لحام• سلاخ• ذبح ایدیجی• کوشنده

شیلاماق — سوق ایتمك• کوندرمك• تسلط ایلاك• ییبارمق• فرستادن• ارسال• اوزات•

شیلان —— سلاطین و امرا سماطی وسـفره‌سی• اطعام عام عسـاکره طعام• وشولان ویرمك• کورنش وضیافت ویرمك

—« خمسه »—
« بیرکون آنینك بزمیده شیلان چاغی»
« شاه‌غه هم اشتهی اولغان چاغی »

شیلتاق —— تهمت کاذب• یلان ادعا• چامورلی اولان محل• بطاق• شیلتاقجی بهتانجی وتهمتجی• بریم تابجی•

—« مثال »—
«ابرکلك واورغاجی سی قلتاق ایرور»
«ایشلاری هب تهمت وشیلتاق ایرور»

شیرغا —— آو• شکار• صیـد• آوده توتیـلان صاتیلان حیوانات• صیاد ودام انداز

شیلرغاماق آولامق• صید وشکار ایتمك•

شیلقین —— معجز• متصدع آدم• عقلی آزعارسز کسنـه• ناموس سز• بقـدریجی• اوساندریجی• بمیز دریجی

—« مثال »—
« سنم شلقین ادبسز بولماز نهار »
«بولبتور بویوسنده کوب کشی خار»

شیلکی —— اغزدن ترشح ایدن صو• مجاج• آب دهن• یلیق• غلیق•

شیلیم —— صمغ• زمق• شیره• کندر• سمق درخت• اغاجدن چیقان طوتقال• شیر•

شیماق — چمرنمق• قوللاری صیغه‌مك• تشمیر ایتمك• برایشه جد وجهد ایلاك• تیز

—« مثال »—
«قتلیغا قول شمالیب تیغ نی چیکما کد
کیلور• قتل پولاد فیلیچیدین بورون
اول سیم بیلك•

شیمدی —— اداتدر• آلان• حالا• همین وقـت• بوزمان بوآن ایمدی• شندی• دررو•

تیزتیز چابك چابك دخی كلور.
—« مثال »—
« شمدی آهسته کیلور کیچکینه یار »
« کوزی شهلا قاشی یای لاله عذار »
شیمزماق — قاینامق. غلیان ایتمك. جوش خروش
شیمشك — چاقین. برق. درخش. لمح. رعد.
ییلدریم. چقماق. صاعقه. شمسك
شیما — ایمك. صوغورمق. استرضاع ایتمك.
صورمك. مکیدن شیمك
—« نوایی »—
« شوموب بوتسام کهی حیوان صویی
دیك ذوقدین کورکاج. ترشح باده
دین کل پیراغی یانکلیغ دوداغنیدا »

شین — شوخی. شادی. جوبش. ذوق. صفا.
عیش سرور. آیین چراغان نمایش.
شینك — قطع. فصل. تسویهٔ امور ومصالح.
مغوللرحاکملره بوعنوانی اطلاق
ایدرلر.
شینلیك — شوخلق. شادمانلق. ذوق وسرور
وممنونیت. انواع تماشا. آیین وجشن
—« مثال »—
« مجلسده شیخ دون کیچه کوب شین
باشلدی. سندوردی شمع نقلنی حوض
اجره تاشلادی.
شیوران — برنوع شفتالو اسمیدر. خوخ. بوس.

فصل ص

صاحبی — متصرفی ایکه سی. برنوع اوزوم
اسمیدر. رزاقی دخی دینولور.
—« مثال »—
« یارایلان کیذر دیم باغنیك تورنده »
« حسینی صاحبی اوزوملار قنی »
صافی پلاو — ایرانیلرنك پیشوردکلری برنوع

پلاودر. صافی دخی دینولور.
صداغ — ترکش. تیرکش. قربان.
—« مونس »—
« اتغالی اوق ایلا سانك عاشقلرینك
کوکسین هدف. یانکا جانیم قیلیب
قربان صداغینك نی اوپای »

فصل ضاد

ضعیفه — قادین. قاری. خاتون. نساء. مؤنث.
عجوزه. عورت. عیال. حلی.
ضینقیل — لوند. جابك زبده. کوزل. چقان.
غیور. رند. قیصه. بومدلاق.

—« حکمت »—
« ضینقیل دستار بوچك بولغه ساتیب
آلدیم. بی غم بولوب پرآستیغه کیردیم
مناه

فصل طا

طناب — شصت درشصت•هریانی ٦٠ خطوه• مربع•برطناب او توزقولاج•سی قری• تخمیناً بربچق دونم در•

طور — ایو•کوزل•مناسب• خوب• حسنلی قیافتلی• دام•شبکه•توزاق•تور•

طنابان — اوفق ایپدر•رسمان طنـاب کشی• ویرکو اقچه‌سی املاك پاره‌سی•اندازه

—« مثال »—

«زمانه اهـلی دنی لارله کوب محبت ایتوب• قاچارلر اهل کمالی کوروب طناب طناب•

طوطکی — یشیل•ماوی•سبز •نیل آبی کوك•

طیار — حاضر•مهیا• اماده•تمام• مکمل•

—« مثال »—

«قول بولسا کشی خواجه سینك بار ایشیکینده•هرنه تیلسه ارزوسی طیار ایشکنده»

طلا — التون زر•فضه•قزیل طلا•ذهب•

—« مثال »—

« افت اندامی ایرور ملا کبی »

« رنك روی قیر میزی طلاکبی »

فصل عين

عار — حیا•شرم•ناموس•ننك•فتك•

عراس — حمارك انقرمسی• فریادخر• ایشـك بغیرمسی•غروك•عرعرشوقون•

عریالداماقی — ارسلانك باغرمسی•ییرتیجی حیوانك آواز وصداسی•درنده‌نك شمتته‌سی•

عقار — لق لقه ماندبر قوش اسمیدر• عقاب• سقای جانوران• لك لك•

عقرب — قلمـاق•قـلاب• شصت• جنکك • منتشه• جیان• کژدم• خواته

علانیر — حمال•باربردار•کرا کش•مردکار• مزدور•بارکش•یتم•نوکر•

عناق — مقرب•قرنا•معتمد•آسیای وسطی‌ده بررتبه‌درامین مهردار پادشاه•

—« مثال »—

« ایل توزار شهزاده عالیتبار »

« خیوه‌ده اولدی عناق مهردار»

علالا — ولوله طنطنه کروفرشوکت

« نفیر دولت اوروب در کهیده کردوندین•آشوردی تهنیتی ده اولوس علالانی»

عنقود — اوردکدك برنوع مرغ آبی در•

عمك — عوجه•باباقرداشی•عمکی•برادرپدر

عمه — دیزه•پدرینك همشیره‌سی•

—« مثال »—

« بو طرفده اولانك ایتار عمه‌سی»

«اول طرفدن قوشوق اوقور خاله‌سی»

عید — معروف•حیت•بیرام•نوروز روز نماز

—« کامل »—

«عیدانه باده‌دین تاپیبـان قوت تمام»

«روزه ریاضتی بیله هرضعف لیغ مزاج»

فصل غ

غاجيماق — اوفه‌لمق • قرقق • جزو پارچه ایتمك • خراش • تراش رنده • قرندی •

غادبارماق — غربال ایتمك • ایله‌مك • قلورلامق •

غازان — قازان • بیوك تنجره • روسیه‌ده ایالت مرکزی بر شهردر • نوغی ممالکی •

غازی اباد — هندخوارزمده بر قصبه اسمیدر •

غاشون — اشکی • تلخ • مر • حامض • تورش •

غالغالاق — غلاغوله • شماطه غوغا کورلتی •

غان — اوغان • باری • بیروبار • خدا • غری تنکری

—« مثال »—

«بوکون یوز شکر کیم قیلدی اوغانیم»
« سینی یوز انجا کیم بولغای کانیم »

غاتیش — خلاصهٔ کلام • نتیجه مرام رمز وایما

غجر — خجیر • قاطر • استر • بغل •

غجرجی — قاطرجی • خجیرجی • کراکش •

—« مثال »—

«غجرجی باشلار ایرکان سهو ایتمش»
«یوروبان ارسلان یورتیغه یتمش»

غجغار — قوشغارقاچا رایران شاهینك قبیله‌سی

غجدوان — بخارا مضافاتنده مشهور بر شهر اسمیدر •

غر — غار • فاحشه • روسپی • قحبه • لولی • جلب

غرو — نای • قمیش • قصب • مزراق • نیزه •

—« مثال »—

« کرنوایی کلکی دیك ایل کلکی شکرریز ایماس • عیب قیلا بیر دیك اولیش نی شکر بیرلا غرو •

غزار — غرار • چوال • قنار • قاب •

غرپچی — تیرکش • صداق • شمشیر • تیرباغی •

غزناق — کنیز • جاریه • اسار • دوغمه •

غریو — دهشتلی فریاد وفغان • غلغوله •

—« مونس »—

«سالغالی کونکلومکا دوران دور هجراندین غریو • توشتی عالم اهلیغه من چیکیکان افغاندین غریو •

غرواش — نساج طراقی • یافنده شانه‌سی •

—« مثال »—

«زاهد سقالیداسوزوب می مغبچه دردینی کور • اهار دیك کیم جولهه‌نی تولدوردی غرواش اوستینه»

غروبك — دوره • کرونك مجلس • کشتك •

غرك — برنوع ساز • وچالغی • کمانه • وکمانچه •

—« مثال »—

«غرك وطنبوری ساز ایتکین ینا »
«بزمی برمیدان دزار ایتکین ینا»

غز — اوغوز • آغز • یله • دلمه • صاف پاك • صحرای • خسرو بن قره‌خانك علمی‌در •

غزن — غزنین • افغانستانده بر بیوك شهر اسمیدر •

غکه — عکه • قارغه • غراب • حکه البین زاغ رغن • قرغه • زاغجه

غلبه — ازدحام • چوق • زیاده • وافر • کثیر • بیار •

غلتك — ال عربه‌سی • عرابه دستی • دولاب •

غلچه — بودور • غوص • قیصه وقیصر القامت اولان • اوباش • روستایی • آدم صحرای • درشت • طوایف اتراکدن بر قبیله‌در •

غلغله — اصواتندر • کورلتی • شماته • شاد خورم شادمان مسرور •

—« مثال »—

«سالدی بشر خیلدا غوغا بسی»
«خیل ملك ایجیدا غلغلهسی»

غلکه — غلاکه چوبدن معمول کلید که قپونك اتصالنده کی دیوارك جوفنه قونیلور* بخارا مدارسلرینك حجراتنده مستعملدر* برنوع کلید* وقفل جوبین*

غنیم — عدو* دشمن* رقیب* خصم یاو*

غوشون — بیوك جزمه* چکمه* اتیك وایدك* موزه* خواف* پپاق مسحی*

غو — حواله* چیت* برنوع چالی وچرپیدن انشا اولنمش تابیه وسد* خاله* قوتان*

غور — افغانستان خطه سنده بدخشانه قریب برمملکت اسمیدر* غوریان* هجوم*

غول — یبانی آدم* ثقیل وچرکین ومخوف چهره لو اولان* نسناس* غول بیابان*

غول وقول — قول* ایل* دست* ید*

—« مثال »—

« قیلیب انداق آراسته بیتی غول»
«که بیل خیلی تاپمس اراسی دایول»

غولجه — ترکستانده کاشغره قریب برشهر اسمیدر* قاوانوس* ودستهٔ سفال* تنکجه*

غوما — قوما* اسیربه* جاریه* چوری* اوده لك* خلایق* کنیز* دوغمه* ددك*

غونان — دورت یاشنده کی حیوان* وآت*

غونچاچی — غومان* اسیربه* چوری* ماده گاو کوساله بغوز* غوناچی* اینك*

غونده — برنوع کزنده جانور اسمیدر* سیوری سینك* پشه* اورمجك دشتی* بی*

غونك — بیوك سیاه کلاغ* کلخات* زاغ کلان*

غیدان — قیچاق صحرالرنده واقع برمملکتدر*

غیدغید — دیر دیر چوق کلام سویلوب ملال کیتورمك* خاتون مرمری*

—« مثال »—

« نی بلادور آلیش اولدوم اول زنی»
«غدغدایلاب کیجه اویدورمس منی»

غیترجان — کمان* رباط* سرای قوس* ظن*

غیشه — صویتاقلرنده بولنان قامیشلق* وغغه ساز* وسلنك کوشك خس* یوشان*

غشاوه — خشاوه ایکندن یابانی اوت طوبلك* ایتملق* خس خاشا کدن بری اتمك*

غیلجایماق — کندیسندن کیتمك* مبهوت ومدهوش اولمق* بیخودانه سویلك* عبث یره کولمك

غین — اداتدر* امر حاضرلرك آخرینه ملحق اولور* اورغین تورغین* کبی*

غیجی — یم تو ربه سی* کوبکلری قاچرمق ایچون بوغازلرینه طاقدقلری فلقه قولاده حلقه* دولو* مملو غنجا غنج*

—« مثال »—

«ای وادی ایمن ایچرا قویجی»
«ایت مین سنکا وزفاشینکغه غیجی»

غینکشیماق — کسکین برشیئی استشمام ایده رك اکصرمق وعطسه ایتمك* کوپك هاولایه هاولایه قاچمق*

غینه وکینه — حرف تصغیر* کتاب غنه* خورد ترك کینه

—« مثال »—

«قهر ایله تهدید بیدللارغه باری چین غینه * مهر ایله هر وعده کیم قیلدی باری اوتروك کینه»

غیرام — چغال جنجالی جنکره* تریق* کورش وقیمار واویونده مخالفت ایدان*

غیجیم — قاورم* اوج* قبضه* دسته* ایزملك* غجیملمك* سقمك* قسمك*

—« مثال »—

« قوه تنی کورونك اول او باشینی»
«بر غجیم لب ایزدی اول خشخاش نی»

غیجیلاماق — آوجلامق* ایل ایله برشیئی ایزمك* قاورامق* سیقمك* بنجمك*

فصل فا

فارسنك — فرسنك•كفه میزان وترازو یی عدل ودنك اتمك اوزره بر طرفنه قونیلان داره• وسنك برابری•

فاریاب — ترکستانده بر قریه اسمیدر• نظیر فاریابی اندندر•

فالیش — بوستان توكوندوسی• فالیز• قاون تله سی• بیاره یری زمین کلك•

فالكو — بكجی•حمال•خدمتچی• مزدور ملی• کراکش•دللال فاحشه•نوکرزن قحبه• پایکی•دله طناب•

فال — كهن•رمل•غیبدن خبر•نیرك•فالبین•

—« مثال »—

« خذ متینداجان كومنكلومنی قویوب عزم ایلادینك • ای کونکلکامونس وجانیغه همدم یخشی فال•

فخسه — یاقسه• پاخسا• فخشه • كل وساده چامورولایدن معمول اولان دیوار•

—« مثال »—

«آی کیلوبدر ایدی ایوان اوستیغه»
«یار کیلوبدور فخسه دیوار اوستیغه»

فرجی — خیمه•چادر•خرگاه قادنلرك یاپدیقلری وقوردقلری چادرشب•فرنجی•

فرست — اصواتندر•هوایه اتیلان برشیئك ایتدكی صداسی•فرلایش•

فرغانه — ترکستانده مشهور وعظیم بر شهر اسمیدر• خوقند دخی دیرلر• اندیجان مرغینان نمنکان اورده در•

—« مثال »—

«لطف ایلادی بزلار کا خواوند تبارك»
«فرغانه زمینا جره بر یب موی مبارك»

فرح — افغانستانده واقع بر مملکت اسمیدر• هراته قریبدر •

فرفرك — فرفره•چرخ فلك•روزکاردن دونان شیئی•کاغذدن یاپیله• فرلداق•

فرفر — تاتار•چاپار•پوسته جی داك•عریضه جی چپر•قاصد• مژده جی مخبر•

فرنکی — برنوع طوپچی آلتیدر•علت زخم•پیل• بادزخم •بادفرنکی •

فره — بیلدرجین وکبك كبی بعضی قوشلرك یاورولری پك اوفاق پلیچ• چرخ وطولاب خراس جیقردیشلری •

—« مثال »—

« نادیده ایرور بو چرخ اعلا »
« برفره سی سیم وبری طلا »

فریسه — یشیل عكه•کورکور کراك•زاغ کبود یشیل وماوی بر قاش اسمیدر•

فریك — بر اوفاق شیئی معناسنه•فره•فاره•

فریك — کلابه طولابی چرخ مدور• کلب•

—« مثال »—

« فریك كبی كلدی کتی اول یار »
« تورمادی یانمده اول ستمکار »

فسلدو — فصلدی• کیزلو کلام•خس خس•فس فس•سخن جاکای•پنهانی•

فشر فشر — انسانك قولاغنه یاقندن سویلانیلان کیزلو کلام•فجزفجر• فس فس•

—« مثال »—

« فشر فشر انیك ایشی »
« بویله اوتار یاز وقیشی »

فشك —— دستك• تكيه• پشتيبان• فشنك• كوربه• حره• كدى• موشك• تمه• تمل•

فشن —— آغربوكك اشاغى سنه يوارلق براغاج قويه رق اشبو اغاجك اوزرنده مذكور يوكى يوارليه رق بر محلدن ديكر محله نقل اولنمسى• فشنك دستك•

—« مثال »—

« هيچ قورقولمس آتيك طاقندن »
« ارقه سنده فشن دستكى بار »

فكر —— قرمزى• دوزكون• غازه• غاليه• مستغرق•

فلفس —— ضعيف• سست• عاجز• ناتوان• قرى• قرت• چلفس• تنبل لاوبال•

فله فله —— درجه درجه• مرتبه مرتبه• زينه زينه•

—« مخدوم قلى »—

« كونده كفن بيچر بواجل هيهات »
« نه بلادور هيچ قوتقارمس بو صياد »
« فله فله اشاغى دوشر آدمى زاد »
« بوكون كورديكلارينك ايرته قالمدى »

فومماك —— اينانماق• اعتقاد واعتماد ايتمك•

فوته —— قوشاق• كربند• بيل باغ• خدمه بلنه طوتان ايپك پشتمال• قورين•

—« مثال »—

« ياريم سن ياريم سن »
« نى طرفه نكاريم سن »
« قيرمز فوته نى اوشلاب »
« آيدين كيچه كيلكايسن »

فله —— غوز• قوزه• ايپك تخمى• بوجك غوزه سى• بموق وپخته غوزه سى• ابريشم

فير —— اصواتندر• بشدت• خلجان• عجله معنالرينه مستعملدر•

فيشقيرماق —— صوبى اغزه الوب ترشش ايتمك• بوسكورمك• فيشقيرماق• فاشيدن•

فيقو —— جعل• خنغا• قانياق چوش•

فخال —— بوغداى• اربه اوتى واغاجى• ساقى• صاپ وپايه سى• بخال پايه• ايرى سمان•

—« مثال »—

« كيچورمس هيچ كشينى آتيزى بيلا بريدين• فخال پايه سيدين اوتماكز اود هقانينك »

فخفك —— اجوف• هوبه• بوش• سرسرى• فرفر آدم• كوالك كوشلك خالى•

فولاد —— پولاد• تبان جوهردار تيمور آهن•

—« نوايى »—

« كونكلى مهر ايلار عيان كوركاچ رقيبنك يوزينى• كورماكونكلى ازنى چيقماس جوهرى فولادينك »

قاآن —— خاقان• پادشاه• حكمدار• صاحب سلطنت• اولو الامر• بر حكمدار اسمى•

—« مثال »—

« قنى خانلار وقانى جنكيز خان »
« كه اوكداى قنى ايردى اول جون قاآن »

قاآنماق —— تلهب ايتمك• علولنمك• آتش المق• شعله لنمك• الانكه• شعله•

قاب —— ظرف• غلاف• محفظه• جلد لفافه• پوشش• چناق• اياق• جوال•

—« مثال »—

« قاب ايچنده قوى كيراول داروينى »
« نوش ايتينك هر كيچه برمقدارينى »

قابا —— حنظل• ايتى بولك• هندقوينى• جسيم قلين• غفص• درشت• غوس

قابارجوق —— تنجاله• آبله• كورچپان• اوچوق• چقتان• چبوشك• دونبل•

قابارجوغلانماق —— انتفاخ ايتمك• قابارمق• آبله لنمك• قبله چقارمق• اجوق• تبخال•

قاباق — ایلرو• اوك• حضور• پیش• سرپوش• غطایه• قپق• کوز قپاغی• بالای چشم• کدو• قباق اوینی وتفنك انداز لق ایتمك توی ودکونده مشهوردر•

— « مثال » —

« کوتورا الماغوم قاباغیمنی »
« کیشی دیك کیم همیشه چیککای بنك »

قاباقوشلوق — ظهره قریب اولان وقت• بیوك چاشتگاه• ناشتا وقتی• وقت چای• قوشلوق •

قاباقولاغ — قولاق ترزنده اولان برنوع شیش• کوزه• دسته دار• قولب

قابل وقبل — محاصره• ابلوقه• قل• لشکری اورته یه آلمق• حصار وقشله ی سارمك•

— « مثال » —

« کرکیشی قالسه قل ده ناتوان »
« حق تعالی دن تیلار دایم امان »

قاپاماق — اورتمك• بندوستر• محاصره ایتمك• آبلوقه ایلمك• جورمك •

قاپالماق — تحصن وتستر ایتمك• محاصره یه کیرمك• سدود اولمق• انزوا وانسداد ایتمك•

قاپان — خنزیر• طوکز• خوك• چوچقه• دونغوز

قاپچورته — پولاد ایله تیموری قاریشدیروب اریدوب انکله قلج وبچاق وخنجر کبی آلت قاطعه اعمال ایتمك•

قاپچوق — کیسه• خلته• جیب دستی• بورمه خانه• چنته• همیان• پاره کیسه سی•

— « مثال » —

« یولدوزی اول آسمان دن اله دور »
« هرنه تاپسا قاپچوقیغه سالادور »

قاپقاچاق — ظرف• غلاف• لحاف• پرده• کورفه•

قاپلی پلاو — اوزبك پلاوی• غیر از پلو صافی وجلو•

قاپقارماق — اغلاق• اصفاق• اطباق واملا ایتمك•

— « مثال » —

« یتار هر لحظه مژکانی خیالی جان اراوه کیم• الار دور جان ستان اوقلر بو اول اوقلر غه قابو دور »

قاپو — باب• ایشك• دروازه• مقصد• فرصت• درك• دربار• آستانه• در• بوسه خانه

— « مثال » —

« قدیمی عبد دیر نینك بو بنده »
« قاپو نکده پر غلام زرخریده »

قاپورچاق — بالغك پوللری• پلوس پولنکچه• پولس ماهی• پولك سمك•

قاپورغا — قبورغه• کوکس یان کیکرنك هیئت مجموعه سی• شش قبورغه• التی کوك•

قاپا — تغا• سر• باش کله• رأس•

قاپارماق — قبارمق• انتفاخ ایتمك• شیشمك اوفرلنمك

قاپاغان — قاپیجی• صیاد• البیجی• طیور خاطفه• یرتیجی حیوانات• آلت صید• قپان طور شبکه• طوطی قوشی•

قاپاقلاماق — قاب وقپاق ایله برشیئی اورتمك• احاطه ومحاصره ایتمك• مستحکم ایلمك•

— « مثال » —

« ایاغیم نینك قلی ضعف دین انداقکه قیل »
« قاپاقالغان تیری دوری داقلدان ینکلیغ »

قاپان — غایت بیوك چکی• میزان محلی• قنطره• ترازوی بزرك• خفتان• قفتان• دوزاق•

قاپتان — خفتان• قفتان• طوزاق• دام• شبکه•

— « مثال » —

« خرقه آنینك جسمی داقاپتان بولوب »
« قاپتانی تن جسمی آنینك جان بولوب »

قاپساماق — شامل وحاوی اولمق• شهر وقلعه دیی عسکرله حصر استیلا ایتمك• احتوا واستغراق ایتمك• احاطه محاصره•

قات

قاپغاماق — احاطه • اشتمـال • محاصره ایتمك • قاپلامق • اطرافنی چیویرمك •

—« مثال »—

«نیجه کوندین‌ـونك اولغای امکانی»
«قاپغاماق بوایکی چیریك آنی»

قاپلاماق — استیعاب احاطه واشتمال ایتمك • اطرافی قاپاتمق • محاصره •

قاپلان — ببر • پلنك • شیر • اسد • لیس • غضنفر • ارسلان • بارس • یولبرس •

قاپلامه — مستور • بتون اورتی • روی پوش •

قاپلوباغه — طاش باغه • طوس بغه • سنك پشت • تاش بقه • قاپلو بغه • بقه •

—« مثال »—

« تاشبقه کبی یوزی چو توردور »
«سرتاسری بوس بتون قوتوردور»

قاپماق — خطف ایتمك • غصب نهب ویغما • بخش کرده کرفتن • باصوب الق • ضبط •

قاپچی — الیجی • صیاد • غاصب • بخش میکرده کی زبردست • زورآور •

قاپو — باب • دروازه • ایشك • آستانه • بوسه خانه • دربار • قاپی • در •

—« مثال »—

« برقپو مسدودایسه یوزقاپی
اچیق دور دوام • قطع امید
ایلامم تامقصد حاصل اولمسه »

قاپوزاغ — قابوق • قشر • پوست • دری • چلد • تری •

قاپیق — مستور • اورتی • قپانیق • پوشیده • یاپلش •

قات — طبقه • مرتبه • صره • درجه • طاق • بار • مره • دفعه • یان • طرف • کنار • قطعه • پاغانه • زینه • سلم • نردبان •

—« مثال »—

« برقته اوتوردی پادشالار »
« آلتندا طلب قلیب کدالار »

قاتمر

قاتارماق — نیزه حربه ایله طانجمق • مزراق اورمك • سونکی ایله سوقمق •

قاتاغ — طابیه • سپر • استحکام • مترس • شینك • جنده ول • سد چنك وحرب •

قاتاغان — قوندوز خطه سندن طوایف اوزبکیه دن برقبیله اسمیدر • قاتغان • یساق منع • تعطیل • سد • قدغن •

قاتانغور — بیچمسیز اولان آدم • یاقی شیقمسز • قلیق سیز • بدشکل بدافت •

قاتراماق — تعجیل وتسریع وشتاب ایتمك • سرعتله یوریمك • قوشمك • بات بات • تیز تیز • چابك چابك • چابمك •

قاترداماق — سرتجه اولان شیلر بربرینه طوقانه رق سس چیقارمق • آواز کورلتی صدا •

قاتغان — قاتوب قالمش اولان شیئی • سخت • سرت • قاق • قتق • سرد • قدبد •

قاتلا — دفعه • مره • قات قات • نوبت • کره •

—« مثال »—

«بنه بیر قاتلا هم کورکای جالین»
«سماع ایتکای روان آسا مقالین»

قاتلامه — دیو شیرمك • قاشی قات قات قیروب بوکمك • برنوع یاغلی اتمك • بورك • باجه • فتله •

—« مثال »—

«قاتلاماکر بولماسا مهمان ایچون • ای اوغول باریاغلی چالپك دن کیتور»

قاتلانماق — اکلنمك • اصبار وتحمل ایتمك • خیده واهمال اولمق • بوکولمك • پیچ وتاب •

قاتلاو — برنوع سرور • شادمانی • لشکر کیرو کتلمسی • قیتشی • عودت • برکشتن •

قاتمر — قاتلو مضاعف • قاتمر چیچك • برشینك ایجاره سی قات قات اولمق • کل خیرو • خطمی • قوی قرمزی •

قاج وقانچه

قاتماق — الحاق• علاوه• ضم• زیاده• ترفیق• تخلیط• تردیف ایتمك• مزج• ممزوج اکردن

— « مثال » —

« عاشق زارینك منم اوینات مکین »
« مست اوسون دیب میکافیون قاتماکین »

قاتناشیق — مرور و عبور• آمد ورفت• کیدیش کیلیش • ایکی طرفدن بارمه کلمه •

قاتناماق — بالدفعات کیدوب کلمك• مرور وعبور• آینده ورونده• کلان کیدان•

قاتولوق — غلیان• جوش• طغیان• امواج• قوشولمه• اجنبیدن برفرقه اسمیدر•

قاتیخ — قاتیق• دوغ• یغورت• ماس جورغات• دوکون خرجی ایچون دامادطرفدن قائین پدره کوندریلان خرج• عطیه•

— « مثال » —

« کر دو پیشیم ده تولاشورسن مدام »
« سین بیله نرده ییدیك نان وقیتغ »

قاتیش — قاریشق• قاتیم• ممزوج• مخلوط•

— « مثال » —

« قاتیشتی ایکی چیش دریاخروش »
« اوروشدین اجل قلزومی اوردی چوش

قاتیغ — قاتی• سرت• سخت• قوی• درشت• متین• قاق• داش کبی•

قاتیقلاشماق — بکشمك• سرپلشمك• بربرینه قارشمق• ارارشمك• همراه اولمق• مخلوط •

قاتیلیش — قاریشق • مخلوط• مجموع دواب• همراهی• برابری• برهم شدن•

قاج وقانچه — اداتدر • چند• کم• نه قدر کبی• استفهامدر• چندچیز چندکس• چه قدر

— « مثال » —

« بر قنچه کیشی ایلنده شمشیر »
« برقانچه سیده کمان ایله تیر »

قاچین

قاچار — سریع الحرکت• قاچان وفرار ایدن• قیچاق• برند• دونده• معتبر برقبیله•

قاچاشلیغ — قاچمقلق• فرار• انهزام• کریز• عزیمت• درتاز• رجعت قهقرا•

قاچاغ — فراری • قاچقین • کریزنده غلام بنده• فراری• عبدکریزپا•

قاچان — قچان• نه وقت• نه زمان• پهلو• ارقه ده بولنان کوچك کیکلر • طوایف اتراکدن برقبیله اسمیدر•

قاچانغچه — نه وقته قدر• نه وقتده• نه زمانه دکین•

— « اکهی » —

« کاه عتاب ایتیب کهی ناز قیلیب قاچانغچه
خسته کونکلغه قیلغوسی چوربیلا
جفا کورینك »

قاچتك — قاچیجی• فراری• منهزم•

— « مثال » —

« بیری یبلکا یول دوربیری اوتغه یول »
« بوزولغاچ روان تاشقاری قاچتك اول

قاچغاق — قاچیق• هزیمت• بوزغون وفراری• عزیمت ایده جی•

قاچغون — فراری منهزم• قاچاق• کریزنده •

قاچغوچی — قاچیجی• فرار ایدیجی• می کریختیکی•

قاچماق — هرب وفرارا ایتمك • چکنوب صاوشمق• قورتلمق• اجتناب واستنکاف ایتمك• خلاص بولمق•

قاچو — فرار• انهزام• هرب و جنك جدال• قمادن قاچمك• کریختن• روی کردان شدن• محاربه دن دونمك

قاچیقماق — قاچوب صاوشمق• پراکنده وپریشان اولمق• بریانه چارپلق• یوزچاورمك•

قاچین — صویوللرینك لغملرك نهر سدلرینك شکافلرندن کلان صوصیزندیسی• یك یك کریز لشکر• بربرفرار•

قاداق — میخ•چیوی•مسمار•خرپچه•میخچه•نعل‌بند•پیوندجی•کاسه‌جینی قداغ ایدیجی•یمه‌یجی•قداقجی•

قاداقلیغ — چیولی•محلی•محکم•قوی•مضبوط•پیوندژنده•یماقلی•

قاداغن — جار•تنبه•منع•یساق•قطغن•

—« غریب »—

« باغ ایکاسی باغنی ایتمه قاداغن »
« منیم یاریم باغ سیرینه کیلادور »
« نرکس کوزونك یوموب قیاباقاغیل »
« منیم یاریم کل سیرینه کیلادور »

قاداماق — چیولمك•میخلمـك•پرچین ایتمك•مسمارلمق•امر•تاکید•

—« مثال »—

« قادالغان اوقلریـندین جسم
افکاریمنی سنغاندور•کیل ایمدی
« ناله‌زاریمنی سنغاندین تماشاقیل »

قادانه — مجرملرك ایاغندن اوریلان پای‌بند قید•زنجیر•قیدوانه•ایشکیل•کشن•کنده•طومروق•بوغه•

قار — برف•ثلج•بوز•

قارا — باق•نظرایت•نکاه‌کن•سیاه•اسود•بر•قوری•بر•خشکی•دکزکناری•ساحل•لب‌دریا•اداق

—« مثال »—

« یوز یغه چیکیب پرده یاریم قرا »
« بوغم ایلادی روزکاریم قرا »

قاریلغ — اختیـارلك•قوجه‌لق•پیرلك•طوایف اتراکدن برقبیله‌ا اسمیدر•چنکیز خانك کرجستـاندن حین عـودتنده بوقبیله یولـده قارده قالدقلری ایچون بونلر بویله قاریلیق توسیم اولمشلردر•

قراغریق — برنوع خسته‌لکدر•قراموق•قزاموق

قراباتاق — برنوع مرغ آبی اسمیدر•

قراباش — جاریه•کوکه•بلبل هزارداستان•خاتون سیاه‌سر•زن•

—« مثال »—

« منیك رفیقه‌م قره‌باش »
« جوخدیتزو منکایولداش »
« هم قرداش هم سرداش »
« جدا اولمم اندن برکون »

قرابوغاز — برنوع قوش•بحرخزرکنارنده بر موضع اسمیدر•

قراتاریغ — برنوع طاری اسمیدر•طریق وارزن•

قراتاوق — معروف ومشهور قریه بکزر برنوع قوش اسمیدر•قره‌ساج دخی دنیلور•

قراتیاق — بیوك صوپه•باشی بوزوقلرك واوباشلرك محاربه تیاقلری•قره‌کلتك•معونه عسکری

قراتغو — قوشجیلر•صیادلر•قوشلرك توکدن یاپدقلری برنوع آلتدر•

قراتمغا — ترکستان پادشاهلرینك فرمانی•یرلیغ•

قراچروك — شونیز•برنوع سیاه‌دانه•چوره‌اوتی•

قراچریك — سیاره عسکری•باشی بوزوق•سپاه•الانقیل قوپروق دخی دیرلار•

قراخان — طوایف ملوك•مغول خانك اولادلری•واسکندر ذوالقرنینك معاصری بولنان هند پادشاهلرنك بری•

قرادوزن — طنبور•ساز•نغمه•دوتار•غژك•

قراسو — ترکستانده برایرمق اسمیدر•

—« مثال »—

« قراسـودن بربر آشتی »
« عسکری کرویه قاچتی »
« سردارلاربار یب اولاشتی »
« اوروسنینك حالنی کورونك »

قراشنبه — ماتم کونی•یوم الیأس•نوحه ایامی•

قراقات — زرشك طعمندن فلفل بیوکلکنده ناردان برشیئی در• تخم سماق کبی•

قراقوروت برنوع پنیر در•و یا غورت قوریسی•

—« مثال »—

« عقللی برشی یتمس »
« قند قوروتی فرق ایتمس »
« قولارسنك هیچ بره کیتمس »
« نادان ایله همراه بولدم »

قراقوش — عقاب•عنقا•سیمرغ•هما•دولت قوشی

قراقولاغ — غول•اوبماجی•دیو• برنوع قورت آلاجه‌لی•آدم هوشیار•کوش انداز• مخبر بزرکان•ندیم وکلاء•

قراموغ — بوغدایك ایچنده بولنان سیاه دانه‌لر• ایت اوزومی•لوپك•

—« مثال »—

« کدالار جون کیذار لاربای ایچنده »
« قراموغ دانه‌سی بوغدای ایچنده »

قراکونلوك ماتم•یأس•حزن وغم کونی• روز سیاه

—« مثال »—

« برقراکون باشمه توشدی مینك »
« ماتم وغم بولدی یولداشیم مینك »

قراکیك — یبانی طونکوز•صوغان•دشتی آهوی صحرا

قرامیش — قرامش وسیاه لنمش•قاب قره•سیم سیاه• املوك دنیلان برنوع میوه•

قراسودا — مالیخولیا•جنونیت•دلیلك• تلبه لیك• آس آس• قره قان•سودای•خون•

—« مثل »—

« کلدی هیچ برکیشی کنیکا شیمه »
« برقراسودا توشوبدور باشیمه »

قراقیر یم — ترکستانده برولایت اسمیدر•

قراقیر — دشت قبچاقده واقع برمحلك اسمیدر•

قراکول — ترکستانده بخارا جهتنده بر مملکتدر• بخارای یتی تومان قراکول یتی بریم تومان درلر•سیاه قوزی تریسی عجم کلاه بغدسی اورادندر•

قراقالپاق — مغول جنسنه منسوب براولوس در که میانکالات بخارا وخوارزمده جیحون نهرینك کنارلرنده مسکوندرلر•

قراقاش — ترکستانده برمحلی اسمیدر•سیاه ابرو

قاره باسماق — اویقو ایچنده هجوم ایتمك•بغتة و دفعة حمله ایتمك• یکباره بخش•

قاراراق — سیاه راق•چوق اسود•قب قره•

قارارماق — سکره‌دن قره‌اولمق•اوزاقدن قره‌مق

قاراشماق — کورنمك• دشمن و غنیمه اوزاغدن کورونمك•نمایش•قره‌مق•

قاراغ — کوز قرارتمق• جسارت ایله باقمق• شدت وستیز ایله قره‌مك•

قاراغای — سیاه•خال• خط•کوز• نظر• بقش• کنار• قیغاج باقك• کورش• نهب• غارت•غصب• تاراج •

—« نوایی »—

« ای قراغینکغه سرمهٔ مازاغ »
« ماطنی مرکبکغه قویمای داغ »

قارقچی — حرامی•غارتکر•غصاب• خرسیس• قلتبان•اوغری•دوزد•

—« مثال »—

« کونکل لار نقسدینی تاراج ایتار کاپایما غونك برقع• انیکدیکدورکه یوزباغلار قراقچی کاروان کورکاج »

قراول — مشداورمان•پته‌انماجی•توقای یغاجی• قراغول•دیده‌بان•کزیجی•طولاشیجی• پاسبان•نکهبان• بکجی•عسکرقولی•

قراقاق — نهب وغارت ایتمك•یغما وتاراج•

قارچیماق

قرالاماق — خط بویامق* کیر وسیاه تمك* تلویث* تسوید* یازمك ومشق ایتمك* سیاه مشق*

—« مثال »—

«کیمکا سالدیم کور کوزوم قرالغودین
عشق ایچرا اکیم* قان ارا پنهان کوزوم
آق وقراسین کورمادیم»

قاراماق — باقیق* نظر ونکاه ایتمك* امعان* کوزتمك*

—« مثال »—

«قارا دیدیم قارا مدینك* قره زلفینك
تارامادینك* عاشق لیغ غه یارامادینك*
مین سینی سیودیم قره کوز»

قاراش — نظر* تبصیر* امعا* نکاه* باقیش*

—« اکهی »—

«جانینی عشق اهلی نینك آلغوسی در
نظاره دور* ای پری فتان کوزینکدا اکر
بودور اوغرین قاراش»

قارچین — صاریق* سله* عمامه* دستار* سلاح پری* ترکمانلرنك قره اوده قولاندیکلری تك خورج*

قارت — قوجامش* پیر واختیار اولان* رشته خسته لکی* زشت* چرکین* قوری* یابس خشك* قاق قدید*

قارتماق — کیجل وجراحتدن دوشان قارتلمش شیی* قارت قارت قاشیمق*

—« مشرب »—

«احسان وسخاوت بیله عمرومنی قاروتغای
«اسلام چراغی بیله کوزینی یاروتغای»

قارتوق — شاخ* حجامت* بوی نوز* قرن*

قارته — آتك روغنی* ایچ یاغی* قارت قازی* اویون کاغدی* اسکامبیل*

قارچناق — خسیس* بخیل* کوزی آچ اولان* مفلس* مسکین* طماع* دنی* لئیم*

قارچیماق — خسیس وبخیل اولمق* لئیم لیق ایلك* طماع لیك اتمك* آج کوز*

قارغاماق

قارچه — بر نوع کوچك ملون قوش اسمیدر*

قارچیغای — باز* طوغان* قارتال* قیرغی* چه پك* جغل بای* شهباز*

—« مثال »—

«کرك خیلی غه قارچیغای درمیان»
«الار چوژه ینکلیغ بو بیرماکیان»

قارچماق — قازیق* قاشیمق* قرغیله تراشلق*

قارداش — برادر* طوغان* اخی* قرنداش* اکه* اوکه* ایه* اغاینی*

—« حکمت »—

«اتا انا قرنداش قیان کیتی فکر قیل»
توروت ایاقلی چو بین آت بر کون سینکا یتارا

قارس — شال قوشاق* طوقومه بیل باغ* فوته* روم جانبنده بر مملکت اسمیدر* میان بند*

قارساق — سنجابدن بیوك قارنی چیل بر نوع حیوان اسمیدر* تیلکی* مانی*

قارسماق — آلته اورمق* یاترمق* چکمك*

قارشو — مقابله* قبل* حذا* روبرو* ترکستانده بخارایه قریب بر شهر اسمیدر نخشب نسف دخی دیرلر عمرالنسفی اورادندر* *اول طرف اول جانب* یقه* طرف*

—« مثال »—

«قرشیدان یاریم کوروندی آی دیك»
«کاشکی بولسام یانده بای دیك»

قارغا — عکه* قرغه* غراب* زاغ* زغن* کلاغ*

قارغابوکن — مسموماتدن بر نوع دارو اسمیدر* کوجه له* تنکه کبی بیاض مدور*

قارغاش — نزاع* غوغا* مجادله* شورش* قاریشق*

—« مثال »—

«نی مردودلیغ کیم بولورایل ایشی»
«تونوکون آتینك جانینك قارغاشی»

قارغاماق — بددعا* لعنت* سب وشتم اینجیتمك*

قارماق

—« مثال »—

« لطفنی کیم قارغادی یارب بلاغه
اوچرا دیب٭ کیم سینیك دیك تاش
باغرلیق بی وفاغه اوچرا دیب»

قارغیش — حقارت٭نفرین ٭لعنت ایتمك٭ بد دعاء انتظار ایتمك٭ قارغامك٭

—« مثال »—

« قرغیش آلغنجه دعا آل غین دعادور
کیمیا٭ یاوز اولور هر کیشی آلسا
اولوغ لاردین دعا»

قارقاشوق — دونك طوپاغی٭ صغانی ٭ تیونیك ترناغی٭تویه نك تویاغی٭

قارقوناق — اغیل٭ قاجه مان٭ مرعاده حیوان ملجأی٭احاله٭چوره٭قوتان٭طویله٭

قارلانغوج — قرلانغج ٭ ابابیـل ٭ قاراوغاج ٭ قراشتورك ٭ قلدرغاج٭

قارلاش — مفلس٭ تهی دست٭ بی سرمایه٭ فقیر الحال اولان٭ بی قدرت عجزه

—« نوایی »—

« نقدجان بیرلا نوایی می تو تار میخانه غا٭
هر قیچانکیم کونکلکا اولشوخ قرلاش
ایورول »

قارلیغ — طوایف اتراکدن بر قبیله اسمیدر٭ خیوه حکمدارلری خوازرمیلر اکا منسوب در٭قالوق دخی دینولور٭

قارماق — قارموق٭ قلاق٭بالیق ایکنه سی٭خورته قلاب٭شصت٭ صوتقی ٭قورجاقلاماق٭ خلیدن٭

—« حکمت »—

« اون اوچده نفس وهواقو لغدا آلدیم
نفس باشیغه بوزمینك بلا قار ماب
سادله یم٭تکبرنی اپاق آستین باسیب آلدیم٭
اون تورتو مده٭تو پراق صفت بولدوم منا

قاریلاماق

قارماماق — قاورامق٭ پیشرمك٭ جنجك٭ بردن قوتولماق٭عجله اغوش

قارماشماق — آلت اوست اولمق٭ زیرو زبر شدن ٭ قاریشماق ٭ اراشمك٭ بهم شدن٭

قاری — اختیار٭ پیر٭ قوجه٭ عجوزه٭ بر قولاج٭ ایکی ذراع٭قاری٭ حافظ کلام الله٭قوراغ٭

—« مثال »—

« مصحفی یادایلاکان »
« قاری قرآن ایدی »
« آق وقرانی بیلان »
«طرفه سوات خان ایدی»

قاریلیغ — اختیارلق٭قوجه مش٭پیراولان٭

—« مثال »—

«قایغوبجی باغیرغه حزن داغی قاریلغ »
«سالغوبجی غم و بلاسراغی قاری لیغ»

قاروچه — بازو٭قولك اوستی٭قاریش٭ کتف وشانه٭

قاریش — اچیقلك باش پارمق اوجندن سرچه پارمق اوجنه قدر اولان طول٭شبر٭ بلك وجب ٭

—« صوفی »—

« بیر قاریشلیغ یولغه کیرسانك قویمه
بی یولداش قدم٭ بیر مویزالدینکدا
بولساآنی بی همدم یمه»

قاریشلاماق — قاریش ایله اولچمك٭سایمك وجب ایتمك

قاریق — اختیار٭ قوجه٭ پیر٭ فانی قاری٭

—« نوایی »—

« ای نوایی حزن ایلا اوتکار قاریلیغ
محنتین٭ کیم یکیت لیك باردی عیش
وعشرت ایامی بیلان»

قایقماق — پیراولمق٭ اختیـارلنمق٭ قاریلمق٭ مسن اولمق٭قرت لنمك فانی شدن

قاریلاماق — اختیارلق٭پیرلق٭مسن٭سال خورده٭

قاریماق —— اختیار وپیرلنمق• عجوز اولمق• قوجه لنمق•مسن•موی سفید•

—« مونس »—

« بسکه هجرینك شدت اندوهی تأثیر
ایلا میش• یتیشام اولماکغه قاریب
کرچه بار ایردیم ییکیت»

قارین وقارون حجامت شاخی•بوی نوز•قرن•

قارنی یاروق ترکستانده میکقشلاقك جنوبنده بر موقع اسمیدر• بر نوع یملك در•علاج

قارنجه —— نمل•مور•مورجه• قرنچقه•

قارنچغه — کوچك قرنچه• مورجه•صغیر نمل•

قاریندایش — برادر•قرداش•اخی•اکا او که•

—« مثال »—

« بر کیچه مهمان اول جانم قرنداش»
«ایکی میرقو نوشوب قرداش بولالی»

قاز ——— بط•وزه•علجوم• قوقوشی•

قازقناتی — فن حرب اصطلاحیدر•سیرك•صف صف دیزلمك•دسترس•

قزاق —— قذاق • بی خانمان• بخارا وخوارزم شمالنده دشت قبجاق کبیرده مسکون عظیم بر اولوس وقبایل اسمیدر•

—« مثال »—

« زال دیدی کیم قزاق ایر کانداشاه »
«تیغ چیکیب کیم چیکار ایر دی سپاه»

قازاقچی — خرسس،حرامی•قطاع طریق•قلتبان• •اوغری• راهزن• چپاول •

قازاقاق —— خرسزلق•حرامی لق• قطاع طریقلك ایتمك•کز کینجیلکه چیقمق•یول کسمك•

قازاقلق —— جنك ایامی سفرده عسکر ولشکر حالی•

قازالاق —— چکاوك•کافته•کاواك• مغاك•جوف

قازان —— روسیه ده ایالت مرکزی بر شهر اسمیدر•نوعی•قزانو غزان قومی•

—« مثال »—

« جمله سی ایر دی مسلمان بی کمان »
« سبریا وشهر بلغار وقزان »

قازانج —— تجارت• کسب• تمتع• سوداکارلك• بیع وشرا ایتمك• صنعاتدن قزانمق• فائده ایتمك•کسب کار نفع •

قازغان —— بیوك تنجره•قزان•دیك کلان• دیکر کبیر•

قازغانماق — قزانمق• اکتساب ایتمك•انتفاع کار• سود ومنفعت•تمتع •

—« مثال »—

« جسمی بیرلا باریب یاتیب کیلدی »
« دوست خیلیغی قاز غانیب کیلدی »

قازماق —— قازمق• حفر وحرث ایتمك• چوقور یاپمق• اویمق•کندن•عمیق•

قازمه —— قازه جق آلت•کولنك•محکوك ومنقوش شیء•بیل•کتمان•تبر•تیشه•چاپه •

قازناقلیق — محکوك• منقوش• محفور • قازلمش اولان خاتم واسلیمی •کنده کازی • منبت شده• اویمه•یورمه•

قازوق —— اوجی سیوری دکنك واغاج• بیوك میخ•کوندر•دارو دیرك اغاجی•کل میخ•

قازی —— قزی•آت ایتنك صوجوغی•باستورمه•

—« مثال »—

«قازوقزی وقوزی وقیز وقیمیز کیراك»
«ای مردمان شهرهری بارجه میز کیراك»

قازیندو — تلاش• رنده • غایت اینجه یونقه • قزغان دیبی•قرغیج دیك• قرندی•

قاسمار —— برنوع علتدر• اقوتمه• خسمار• موی خورك• سوختن ی•شرپنجه کبی

—« مثال »—

« خاسماردن اولدی اول پریزاد »
« یتسا اجلی قالمس آدمی زاد »

قاسماق — قازیندی • قازغان دیبی • چیکوب طارلتمق • قیصمق • سقماق • صیقشترمك
قاسماق — قازیندی طوتمق • قازغان دیبی یانمك • تدکیر • تحت دیك کرفتن • قرغاج •
قاسناق — ایلك • غلبورك اطرافنده کی اولان حلقه • ومدور تخته سی وامثالی کبی • کردش •
—« مثال »—
«نی دف زروسیم ایله ملون»
« قسناق طلا ایله مزین »
قاسنی — برنوع صمغدر • بیزر • قنه • جوره اوتی دانه سی • زغیر • کاسنی • بیخ •
قاش — نزد • قارشو • اوك • حضور • برابر • ابرو • حاجب • مقابل • روبرو •
—« مثال »—
«بخیل نینك الدیداز ینهار احساندن
کپورمانکلار • خسیس نینك قاشیدا
بیهوده صحماندین دم اورمانکلار»
قاشاغو — قاشو • قاشاغی • قشان • قشو • تیمار آلتی •
قاشاق — فقیر • مفلس • کدا • بی خانمان • بی بیضاعت • قشاق • پاره سیر سرو پابرهنه •
—« مثال »—
« قشاق فقیر وناتواندور »
« لکین کورو ناکلی پهلواندر »
قاشانك — سیاه • قرانکغو • تاریك • ظلمت • ضعیف • ات سزاولان • سرکش آسب • درشت • زرنك • بدخوی آت •
قاشانماق — خارومال ایتمك • حیوان آغنه یه رق تبول وتکیف ایتمك • ایشه مك شاشیدن •
قاشقالداغ — برنوع چایر قوشی • سونه • آلمه باش • مرغ آبی • اوردك • طورنه • چولك •
قاشقاماق — تلهب ایتمك • پارلامق • علولنمك شعله لنمك • شاقرشاقرقاینمق • جوش •

—« مثال »—
«جسم ارا بیر بیرلاری قالدی بوتون»
«پاره پاره چونکه قاشقالغان اوتون»
قاشقرالماق — کیجه اورته یی قراکلو باصمق • شب دیجور تاریك • قرانغو کیجه • ظلمت •
قاشقه — آلنده بیاض نشان اولان چارپای • وآت • بهادر • قهرمان • هردائم اوکصره ده کیدن • محاربه اثناسنده آتك جبهه سنده طاقیلان آلت • نشان قوطاس • طومار •
قاشوق — قاشیق • شوربه ایچمك استعمال اولنان اویوق تخته پارچه سی • معلقه • چمچه •
قاشیماق — قشاو وطرناق ایله خارومال ایتمك • خاریدن • مالیدن • تیمار ایلمك •
قاق — کونش وآتشدن قورومش اولان • قوب قورو • قاون قاقی • صوتوپلانجك محل وموقع • سیلاب یاغوریری •
—« مثال »—
«بلخ ایل نینك طاقتی هم طاق ایدی»
«بارجه قاون حسرتیدین قاق ایدی»
قاقا — بابا • ابی • پدر • دده • بیوك قارداش • اغابك • اکه • خندان روی • لالا •
قاقالاغان — زیاده باغیریجی طاوق وسائر • زیاده جی قیرماق • بسیار چاغ زدند •
قاقالاماق — طاوق یورطلر کن سس ایتمك • قیقردامق
قاقیرداغ — جز • جیرز • قویروق یاغینی اریدیرکن اخرنده قلان یانمش شحم پارچه لری • ققیرداق • قوروسینی • قدید • خشك •
قاقرماق — قاقردامق • قوروشیلرك سس وآوازی • اغاج داللری قدید وناشف وخوشك اولمق. قاقشاق هیمه بی دود •
قاقرمه — قوری وقدید شیلرك آواز وصداسی • شوقون ایتمك • حیقرمه •
قاقشاق — ترکستانك طوایف اتراکدن برقبیله

قاقشالاماق — اسمیدر• زیاده‌سیله اغلامق• قوروَمق• قاق وقدید اولمق• خشك شدن• بر نوع اوتون• سزاق•

قاقشال اوتونی — کندی کندینه قورو یوب پارچه لنان اودون• سکساول اودونی کبی•

—« نوایی »—

« جسم ارا ابر پرلاری قالمای بتون »
« پاره پاره اویله کیم قاقشال اوتون »

قاقلجم —— شرار• جرار• علم معاش جوق بیلان•

قاقم —— آس• صنکسار• سموره مشابه قره قوبر وقلو بر حیوان اسمیدر• دریسندن کورك یاپارلر• قره‌قولاق•

—« مشرب »—

«سانمیشام سنجاب وقاقم درکهینك توپراغنی• سلطنت زربفتی دوریانمده نقش بوریا»

قاقاج —— قوری بالق• کباب ماهی•

قاقاق —— قرع• ضرب ایله کیرو کیتمك• تپمك ال چارپمق• اکسر چاقق• میخ لمك•

—« مثال »—

« اندە نوشیروان کیرك باقغای »
« باشینی ارغاتیب اوچ قاقغای»

قاقیش —— قاقالاق• آزار• عتاب• تعزیر• تهور• قرع• دق• نهز• دفع• اورمق• دورتمك•

قاقه —— ترکستانده بر نوع جبه وعبا• ترکمن جکمنی• یوکدن بیازی اهاری•

—« مثال »—

«باشیدا بیر تلپاك ایکنیدا دور بر قاقه»
«تو بچاقه چون بینارسه اوز کاسینه باقه»

قاقیشلاماق — حربه ایله صانجمق• دورتمك ایله ضرب ودفع ایتمك• نیزه سنان ایله سنجمك

قاقیغانلیغ —— طارغین• متخاصم• متهور• متعزر• منتقم• کوجنمك• مغموم لیك• خفه کی•

قاقیماق —— طارلمق• آزارلمق• تعزیر وعتاب ایتمك• دورتمك• دکه‌لمك•

قالاماق وخالاماق — بکمنك• انتخاب واختیار ایتمك• مزاجنه موافق بولمق• آتش یاقق وتلهب ایتمك• طوپلامق• ییغماق•

—« مثال »—

«کامیم اولدورکه کویوب عشق اوتیغه بولسام کول• قوروغان جسمیم اوتون یانکلیغ اول اوت ایچرا قالانك»

قالپاغ —— قالپاق• کلاه• بورك• کله‌پوش• تیلفك•

—« مثال »—

« شاه آنی بیل کیم باشی قالپاغدا »
« بذل ایتار آفاقه بیرور چاغدا »

قالبور —— ایلك• غربال• پرویزن• غربیل•

—« مثال »—

«غالبرده سو تورماس چیغیل ده سیل»

قالتاغای — قلب• دغل• جاهل• کاهل• متکاسل•

قالتاق —— اکر• اکرك• اغاجی• قپماقی زین•

قالماق —— ادبسز• حیاسیز• بی عار• اوطانمز• عارلنمز• ناموسسز• جرار•

—« حکمت »—

جاندین کیچمای هو هو دیکان باری یالغان
بو قالتاقدن سورمانك سؤال یولدا قالغان
حقنی تاپغان اوزی پنهان سوزی پنهان
اول سبدین التمش اوچده کیردیم یرکا

قالتبان —— قوروماساق• اوغری• حرامی• خرسز• قطاع الطریق• ساریق•

—« مثال »—

«یوکنی یولغه تاشلاب قوولغان بیر کار واندین قاچ• قاییب آل یخشی بولنی قالتبان بیرله یماندین قاچ»

قالتراماق —— دترەمك• لرزان اولمق• اوشومكدن

تهزز ایتمك • ارتعاش • رعشه • تتره‌ماق • ورجه • لرزه •

—« مثال »—

« سیم دیك كوكسی یوزه یتکاج
قولیمنینك رعشه‌سی • اویله دوركیم
مفلس ایلکی قالترار زر اوستیدا »

قالدورماق — قالدیرمق • رفع و بردار ایتمك • تحمل • تسریع • تسریب • اویاندرمق • یوقاری • قالدرمق بالا ایتمك •

—« مثال »—

« قامتیم خم بولدی قالدور لطف ایله »
« ورنه كون كودین بتر دورقامیتم »

قالدرغاج — برنوع اوفاق قوش • ابابیل • فراشورك •

—« مثال »—

« دریانینك اول یاقنده قوروغ یغاج »
« اوستیندا الحمدا وقور قالدرغاج »
« قالدرغاج قناتلری قرا بولور »
« هریردا قری كپر بلا بولور »

قالقان — اسباب جنك سپر • اكثر كرك دریسندن معمول • مدوردر • اوق كیچمز •

—« مثال »—

« تیغ وتبر ایله اوردی بات بات »
« قلقان وقلیج صداسی هیهات »

قالقماق — قیام ایتمك • خروج وعصیان ایتمك • خیزتن • بر پاشدن • قوفاق •

قالقیزماق — قالدرمق • قیام ایتدرمك • رفع ولغو وفسخ وحذف ایتمك • برطرف ایلك •

قالماق — چین ومغول چنسندن بر اولوس اسمیدر • قالموق دخی دینور • اقامت وبقا • قرار واستقرار ایتمك • ساكن اولوب كیتمامك •

—« مثال »—

« بر طرفی چورچوت قناق تور »
« اول طرفی قلزوم هم قافدور »

قالیش — آزار • سرزنش • عتاب • تقریع • حقارت • توبیخ • چنك بدكوی •

قالین — یوغان • ثخین • غفس • متین • جهیز • سیق • كلیتلو • بریكوب بریره كلمش اولان شیئی • درشت قوی •

—« مثال »—

«باری اغزی داتیلبه ایت دیك بالبن»
« عدد داولی ایت توكیدین قالین »

قالینلغ بیدارماق — نامزداتمك • كلینك خانه‌سنه جهیز ومال كوندرمك • بندبست اتمك •

قام — طبیب • حكیم • دانشمند • فیلسوف •

قامچین — قامچی • قرباج • تازیانه •

—« حكمت »—

« اوشال دمده بیش یوز قامچین سناب
اوردی • نی آه دیدی نی واه دیدی
بلینك دوستلار »

قاماشماق — كوز نورك تأثیرندن اختفاف اولمق • اكشی شیئلرك تأثیرندن دیشلر خرش ایتمك • تفریش • قاشمك

—« مثال »—

«رقیب كورسام دیش قاماشوریاریار»
«یوزیكه باقسام كوز قاماشوریاریار»

قامالاماق — احاطه • اشتمال • محاصره ایتمك • اطرافی چیویرمك • قامق •

—« مثال »—

«قاب قساب همه قوم جفاكار»
« امیرنی توتدیلار اوقغه بیكبار »

قاملاماق — طبابت • حكیملك صنعتی اجرا ایلك • فیلسوف اولمق • حذاقت ومهارت •

قل — محاصره • احاطه • اشتمال • قاملاق •

قاملامیش — طبابت وحكیملك ایتمش اولان •

قامورقاموق — هب • جمله • كافه • عامه • همه • تمامی • بتون • اسرو • جمع مكمل •

—« مثال »—

« قیلیب حکم کیم ملك سلطانلاری »
« قاموق خیل وکشورنکهبانلاری »

قامیش —— نی٭قصب٭غرو٭بانکس٭

قان —— دم٭خون٭

—« لطفی »—

« قان بولدی کونکل فراقینکزدین »
« جان کویدی هم اشتیاقینکزدین »

قانایغ —— قاندار٭قاتل٭خونین٭خوندار٭

قانات —— قنات٭جناح٭بال٭پر٭کاریز٭بلاق٭

—« مثال »—

«قنات قاقیب اوچار قوشلار هواغه»
«قنتسیز من کرم قیل بی نواغه»

قاناتلانماق —— اوچمغه باشلامق٭بال وپرواز ایتمك٭جناح وقنله بالایه صعود دلنمك٭

قاناماق —— قان آقق٭ دم سیلان وروان اولمق٭ خون جاری شدن٭

قانجوغه —— ترکش بندی٭بکتورمه٭قانجورغا٭

قانجیق —— دیشی٭ماده٭مؤنث٭ وقاسز٭ خائن٭ چفته لو٭ ایکی یوزلو اولان٭ مذور٭ کوبك اورغاجیسی٭ ماچه٭

قاندا —— نره ده٭نه یاندن٭نه طرفده٭قانده٭قیسی یرده نه جانبده٭قیده٭

—« مثال »—

«قانده بارسنك ای شهنشه شادسن»
«جم حشم خاقان ملك آبادسن»

قانغال —— برنوع زره در٭بیوك یپ٭رسمان٭ارقن

قانق —— قانلی٭قاتل٭خونی٭

قانقازین —— برنوع عربه اسمیدر٭غلتك٭عرابه٭

قانقلی —— عرابه٭طوایف اوزبکیه دن بر بیوك اولوس اسمیدر٭ایکی تکرتکلو اوزون عربه٭ عرابه خوقندی٭

—« مثال »—

«قنغی طرفدن کلور اول مه شیرین لقا»
«قیسی جهتدن چیقر اول صنم باصفا»

قانغی —— قیسی٭هانکی٭ادا تدر٭

قانکشار —— حیوانات مخری٭آت قولاغی٭قارشو به قارشو٭قنطارلمك٭تیمارلمك٭

قانك —— طولو٭ملو٭پر٭تکرلك٭طبله٭مدور شیئی٭کردش قشاق٭

قانتارماق —— قانه قانه صو ایچرمك٭ آتی صویه طویدورمق٭وزن ایله باقق٭

قانماق —— اقناع٭سیرآب وقانع اولمق٭طویمق٭ اشباع٭سیرشدن شاداب٭

—« مونس »—

«لعل می کونینك زلالی بولمسه ای نوش لب٭ تشنه جانیم اوزکالار نوشین لبیدین قانمسون »

قانی —— قنی٭هنی٭نره ده٭طوایف اترا کدن بر قبیله اسمیدر٭

—« مثال »—

« قنی سروقد کلعذارم مینك »
« قنی دلبر نامدارم منیك »

قانیق —— می نوش ٭ باده نوش آدم٭ برنوع ایراندر٭ طویغون٭ زیاداچمك٭

قانیقماق —— زیاده طویوب قانیق٭اقناع اولمق٭ انانملق تصدیق اتمك٭

قاو —— قورویوب چورویوب اجوف وقوغوق اولان شیئی٭چقماق ایچون قولانمش قوری اغاج توزی٭

قاواق —— قوغوق٭اجوف٭ کاواك٭ ایچروسی بوش اولان شیئی٭ درون خالی٭تبرك٭ عرعر٭سفیددار٭مغاك٭

قاوجون —— قاوچین٭مهمان٭مسافر٭ ترکستانده بر

قبیله اسمیدر • بر کوزلی خورج •

—« مثال »—

« کیم کرمین کورکه بو حالی بیله »

« قاوچون آغیر لار کیشی مالی بیله »

قاوشاق — قوشاق • کمربند • کوشك • سست • بر طایفه اوزبك • بل باغ فوته •

قاوشاماق — قوشاتمق • قوشاق باغلامق • میان بسته ایتمك • کوشلك • سست اولمق •

قاوغو — تعاقب • دفع وطرد • قاومك • پیش کردن

قاوغوجی — دفع وطرد ایدیجی اولان • قاوجی • سوریجی • نفی • بدرغه • سیر • جلای وطن

قاوغا — قوغه • غوغا • محاربه دوکوش جنك وجدال • اورش • رزم جنجال •

—« نوایی »—

« لبنکغا ایلامیش اول خال عنبرین غوغا »

« نجوك کشکر اوزه ایلاکای جبین غوغا »

قاولاماق — قاوماق • دفع وطرد • تعاقب وتبعید ایتمك • سورمك • نفی •

—« حکمت »—

« بر مغان خدمتیدا یوکوروب یوردوم • خدمت قیلیب کوزوم یو ماای حاضر توردوم • مدد قیلدی عزازیلنی قاولاب سوردوم • اندین سوکرا قنات قاقیب اوچدوم منا »

قاولوق — طورونك اوغلی • حفیدزاده • نبیره فرزندی ابیره • دوردنجی نسل •

قاووت — لبلبی • حوص • نخود • قاورلمش اولان ارپه • وبغدای وبقله • مصر وجواری •

قاووجی — چوغولجی • نمام • سخن چین • غماز • غیبت جی • شکوه جی • فتان •

قاوور — قورمك • اصلبیز • اساسسز • بریان • قره کوز رسملری کبی رسم • بوبك • زاجه •

قاووجاق — قره کوز رسملری • بسك • اویون صورتلری • زاجه • چوچوق اویونجاغی یلانجی رسم • بوبك اویونی چادر خیال •

قاووداق — قاورمه • یاغده قزاروب پیشمش ات • کوشت • بریان • قورداق • قیزارتمه •

قاوورسون — هنوز چیقمش قوش قناتی وپری • جناح • بال • قنت توك • پر •

—« مثال »—

« انکاداغی قاوورسون آبکش دین »

« منکاهم حله برك سبز ه وش دین »

قاووسی — یوك • پشم • صاچ • شعر • موی • قیل • توی • یونك •

قاوورماج — قاورلمش بغدای • قاورمه • جواری بریان • وقورلمش مصر پتلاغی •

—« مثال »—

« خرمن بریده تزرو دوراج »

« برتابه سیدین تبریب قورماج »

قاوورماق — تحمیص وکباب ایتمك • برشی قزارتمق • بریان ایتمك • تف برمك •

قاوورمه — قاورداق • قزارتمه ات • کوشت بریان •

قاووز — طاری بی دوکرکن دانه سندن آیریلان پوستی • قشر • برساز اسمی • غوزك •

—« مثال »—

« هجردین اولدی نوای ساقیا توت جام می »

« ای مغنی سین نوا اهنکیدا توز کیل قووز »

قاووش — قوشاق • کمربند • فوته بلباغ میان بند • قورون واصل اولمق یتشمك •

قاووشماق — بربرینه تصادف ایدوب چاتمق • اولاشمق • راستلاتمق • دوش کلمك • التقا وملاقی اولمق • اتصال واتصاف ایتمك • ارقه دن کده رك یتمك •

—« مثال »—

« قبا فلاك منی یاردن ایردی نك »

« انصاف ایتیب شاه صنمه قوشتور »

قايتا

قاووق — شانه•ايچى بوش اولان• اجوف•قوف قاغوق•باش كسوه‌سى• عمامه•ساريق•

قاى — حروف استفهام•قايسى•هانكى•قانغى• قيده كى • نره ده كى•

—« مثال »—

« جملهٔ عالمدين ايرور آكه اول »
« قايده قدم قويسام ايرور همره اول »

قايا — سرت ايرى اولان طاش • صخره• صلب•جبل•شيب•نشيب•يان طرف•

—« مثال »—

«قيا باقغاى مو ديب محزون كونكل كوب انتظار اولمه • بحمد الله كه مژكان ناوكيدين بهره مندايتى »

قاياش — مهملاتدندر•اوروق وقاياش ديئور• قسم واقربا•ال• شعبه• نصل• نژاد• اوروغ• قبيله•

قايان — قديمده بر مغول عشيرتيدر• قانغى•هانكى

—« مثال »—

« قايان ايرديم قاپان چكتى جنونم »
« جنونم ياوه سوز بولدى فنونم »

قايسى — قنغى•هانكى•نه طرفده كى•كدامين•

—« مثال »—

«قايسى بر كونيك يوزنكديك مهر عالم تابى بار•قايسى كولشن نيك جمالينكديك كل سيرابى بار »

قاپيانماق — احتجاب•خلوت•تستر و تحصن ايتمك• محاصره‌يه كيرمك•مسدود اولمق•اختفا•

قايتا — مكررا• ينه• يكيدن• مرة• قايتماق• دونمك•رجعت•عودة •

—« مثال »—

« توتماكيز بو اراده داغى مقام »
« قايتاكيز والسلام والاكرام »

قاريجى

قايتارين — يكيدن بردها•بشقه دفعه•بتكرار•

—« صونكى »—

« خدا هيچ يرداپوق‌نى ايلادى بار »
« ياراتسه قيناّدين ايرمس بودشوار »

قاميتان — قيطان•بوكدن و پموقدن اورمه ايپ• انجه تاركنار•زه•زيب جامه•

قايتم — كليم•حنبل•قالى•پلاس•

قايتماق — رجوع و عودت ايتمك•تحول•دونمك• سوزندن رجوع ايلك• انكار اولمق• عدول•كرو كيتمك•

—« مثال »—

«بولدى چون قايتماق سپاهينيك ايشى»
«بيلاكيلدى يوزايكى يوزجه كيشى»

قايتارماق — كيرويه دوندرمك • ارجاع واعاده ايتمك •ارقيه كيتمك•

—« مثال »—

« هركيشى حق دركهيغه قويساباش اميد ايله • ممكن ايرماس آنى قايتارغاى تهى دركاه دين »

قايداغ — ناصل• نه كونا•نه جنس• نه طرز•نه نيكليغ • نه يولده•

—« نقشى »—

«نه مشكلدور اوسون بودهر ارادبو وبرى همره•رقيب بدنهاده همدم اولمش اول صنم قايداغ »

قايراق — چيرلام•بيلك طاشى•بلو•

—« مثال »—

«ايلدى اول كشورى تيغ ايله قتل عام»
«كونكلى ملايم ايماس ميتن وقير اقدين»

قايراماق — برسيئى بيله‌مك • تسنين • كسكين واو تكور ايتمك•بريده كردن•ايتى ايلمك•

قايرى — كيرو•ارقه•پشت•خلف•طبان•ظهر•

قاريجى — بيلايجى•پچاق ومقراضى طاش ايله

قايماق

كسكين ايديجى • الت قاطعه‌نك اتى وتيز ايديجى • بران •

قاريلاماق قايوب طبان وديزلرى اوزرنده دوشمك • قايمق • طايمق • تاريلاق •

قاريلماق — طايمق وقايمق • لغزيدن • كير وچيويرلمك دوندرملك • موظف برايشه مأمور ومقيد اولمق •

— « مثال » —

« آه تارتاردامكر جان بيج اورار »
« اوق آتاردا هر قاچانكيم قاريلور »

قايغالدورق مصفا • مبرا • صليقه لو • مصيقل •

— « مثال » —

« الار جوشتى بارچا قايغالدورق »
« سنان قوللارى دانچوك كيم سيروق »

قايغاماق — برطرفه چكيلمك • قايرالماق • قولمق • طولو • مملو • معناسنه دخى كلور •

قايغناق — يورطه ايله سبزواتدن پيشوريلان طعام • يازيازى •

قايغو —— غم وغصه • حزن وكدر • فكر واندیشه خيالات • قصاوت •

— « نوائى » —

« منكامى نشاطين كوروب قايغورور شيخ »
« نشاط ايلارمين كوروب انداقايغو »

قايغولوق — مغموم ومكدر • غمناك ومتفكر • محزون • دلشكسته • ابتر • درداندوه •

قايغوسز — فكرسز • ايشسيز اولان • بى غم وبى حزن • فارغ البال • تنبل سروآزاده • علاقه سيز • مجرد •

قايغورماق — ترويج • ملاحظه وحمايت ايتمك • غم يمك • برايشى يايمق • دوندرملك • قيد ايتمك

قايماق —— طايمق • زلوزلج ايتمك • لغزش • زلق • شاشى كوز • سوت اوستنده اولان قايماق •

قپاق

— « مثال » —

« اهسته يورايشده قيل تأنى »
« تعجيلده قاماسون اياغنك »

قاين ——— بدل • بى • عوض • آنك ايچون قاين اغا وقاين پدر ديمشلر • قاين اتا وقاين انا كبى • قاين ابنى وقاين اغا •

قايناشليق -- قايناتيجى • جوش وخروش • سيغان • فواره ايديجى شيئى • غليان • قاينار •

قايناق —— قاينامش صو • آب جوش • يردن قيناپوب چيقان صو • پونكار • منبع • بولاغ • كاريز • چشمه عين •

— « مثال » —

« وصال كلشنى اى جان قوشى كوب ايستارسين • بودامكدارا كويا كه اسرو قايناالدينك •

قايناماق — جوش ايتمك • نبعان • فوران اولمق • غليان • اختمار ايتمك • كثرتله بولنمق • الوده اولمق • تموج •

قايناووق — قيناقير • قاينامش ظرف غليان ايدان تنجره • جايجوش • سماوار •

قايو ——— قانغى • هانكيسى • قيسى • كدام •

— « صوقى » —

« عزيز قيلسه قايو قولنى اوشل شاه »
« اكرچاه آستيغه توشسه تابارجاه »

قايوق —— قويو • غليظ • قالين • غفص •

قيق ——— زورق • قلكه • سلاپوريه • ماعونه • صندل • كشتى • اوجان • مركب •

قپاق —— غطايه • سرپوش • قاش ايله مژكان اراسى • اورتى بالاپوش •

— « مونس » —

« دردى منكا يتميش قپاغينكدين كه قيلورميش • دفعيغه آينك روغن بادام تمنا »

قیدش —— مجلاکون وکوساله جلد ودیری • تسمه • قولان • چرم •

قپتورغای —— چانطه • بیوك کیسه • تبره جونتای خالته • طغارجیق • کولوار •

قپچاق —— فرغانه طرفلرنده مسکون بیوك بر اولوس وقبیله در • دشت قپچاق کبیر معروفدر •

قپران —— کاهل • سست • متکاسل • تنبل • کوشك • لاوال • بی روا •

قپقرا —— سم سیاه • دیجور • ظلمت • زیاده تاریك •

—« مونس »—

« ظلم اوتینای شاه یاقه خلق اراکیم
ناکهان • قپلغای اول شعله دودی
روزکارینك قپقرا »

قپتال —— یان • طرف • کنار • سمت • جانب • صوب • یانباش • بقین • یمین یسار • قپو • قیان • جهت • چیت • حد •

—« مثال »—

« قانجورغاسیدا کیك نمودار »
« قاپتالیدا ایردی صید بسیار »

قپچور —— کاتبلر ایچون ویریلان معاش • وظیفهٔ کتبه • دیوان • میرزا • نویسنده آلغوسی •

قتارك —— ایکی آدم بینده اوینانیلان بر لعبدر • اوچ قتار مربع اویون • اکثری یرده جیزی چکه‌رك اوینرلر •

قچر —— قاطر • بغل • استر • خچیر •

قچرجی —— قاطرجی • کراجی • مکاره جی • کیراکش •

—« مثال »—

«قچرجی کیتور بر بولك استری »
« اوسون آت کبی زورتن هر بری»

قدغن —— یساق • منع • نهی • تعطیل • پایدوس • مرخص • قطغن •

قرا —— خشکی • قره • سیاه • اسود • نظر • نکاه ایت • بق • اوزاقدن کورینان بر علامت • ظلمت • قرا کنغو • تاریك •

قراجه —— بر نوع صاچ خسته‌لکیدر • سیاه مایل اولان • اسمر • بر نوع چوپور • بازو •

قراجه‌لیق —— قراجه علتنه مبتلا اولان • شیرپنجه • خلق عوام کوبلی صحرای • سوای ملا • خواجه • سید • شب تاریکی دیجور •

قراجی —— چین وطوغری سویلیجی • اظهار ومافی البال ایدیجی • نظر ونکاه ایدان •

قراجیلیق —— صداقت • طوغریلق • راستلك •

قرار —— وزن • برحال • بروقت وبرهیئت ویر طرز • وبرطور •

—« نوایی »—

« هرنه بوت کیم وار ایردی غار ایچره »
«ایکیسینك صادی بیر قرار ایچرا »

قراغو —— بر نوع شکار قوشیدر •

قراقچی —— قطاع الطریق • حرامی • خرسز • دوزد • حیدود • قلتمان • ساریق • اوغری • راهزن •

—« مثال »—

« روزمالنی یودوردوم »
« قره تالکدیا یدوردوم »
« سیویب الغان یاری‌نی »
« قراقچی غه الدیردوم »

قراغلیغ —— قحط غلا وزخیره • عقدبند • بازو •

—« مثال »—

«کیین باغلاب قراغلیغ قوللارین رست»
«یاریب چیکما کلیك آتی دارغه چست»

قرالتغو —— قرالدی • قرارتی • قرینندی • خورو وریزه • تراش •

قرامتول —— رنکی قره‌یه مایل اولان • سیاه • اسود • تاریك • دیجورشب •

قرقره

قراموق — بوغدایك ایچنده بولنان دانه‌لر • لوبك •

—« مثال »—

« يمانك يخشى سى بولغونچه يخشى نك
يمانى بول • قراموق دانه‌سى
بولغونچه بوغدايك سمانى بول »

قرانغو — ظلمت • قراكغو • تاريك • مبهم • مستور •

—« مونس »—

« آچيب كلبم غه كيل اى دلبرا خورشيد
يانكليغ يوز • قرانغو اقشامينى
ايلا بو تدبير ايلا كوندوز •

قراو — چى • شبنم • شوبدورم • چيغ • قيراق •

—« بايقرا »—

« اول يشيل تونلو غباشى اوزرا قريشى
بوركيدور • اوبله كيم توشكاى
قراو سرو خرامان اوسته »

قريل چپانى — برنوع چپاندر • جامه تون چكمن • جبه •

قرتل — عقابين زمره‌سندن انواعى چوق بر
جنس قوشدر • قرچيغاى دخى ديئور •
قيرغى • باز •

قرچه — برنوع قوش اسميدر • مردم عوام •

قرچانكغى — برنوع علتدر • معروف •

قرس — صفقه • الى اله چارپمق • كفى كفه اورمك •
افسوس ايتمك • ندامت •

قرشى — اوته طرف • مزارستان • سراى همايون •
بخارا مضافاتنده نخشب ونسف
ديديكلرى بر شهر قديم اسميدر •

—« مثال »—

« قرشى طرفدن كيلادور يار يمز »
« حور صفت قرشيكى دلدار يمز »

قرغشون — قورشون • رصاص • سرب • قورغاشيم •

قرقره — برنوع بيوك توكلى وسورغوجلو
طورنه • سونه •

قلاغوز

قراغاج — يكوم • قيراغاج • اقاسيه •

—« مثال »—

« قيراغاج اوستنده بر قوش اولتورور »
« اول مكر يار يم سارى عازم تورور »

قسرقند — برنوع چاليدر • خس وخاشاك •

قساز — آت ودواب ايله تعيش ايدر برنوع كهله •
كنه • بوجك •

قسرغه — قصرغه • كردباد • مدور هوا • قويان •
طو فلنك • كردش خاك •

قسناق — چنبر • قاصناق • تكرلك كبى آلتلر •
كرديش • غربال سايره •

—« مثال »—

« قسناقى جون عود ايله عنبرايدى »
« بزم وطرب دفله معطرايدى »

قسناقچى — قاصناق يپان اوسطا • كرديش ساز •
زغامه‌جى • دفساز •

قشمر — مسخره • مؤدى • شقه‌جى • رسوا هزال •
مذحك • كول ديريجى •

قشنك — زعم • كوزل • ياقشقلو • زيننده • ذرنك •

—« مثال »—

« چيق نواى قريدينك حرمت ايله
ميكددين • سودر اتورلار كيشى
چيقماس ليك آتيب بولساقشانك »

قفجور — ويركو • خراج • باج • ساليانه • املاك •
طنابانه • عشر • دودپولى • اعانه •

قفنك — اغذا • ظهر طعامى • ناشتا چاشت •
قوشلوك • صباح قهوه‌التى سى •

ققسره — قاميشدن معمول باراق • كازه • خانهٔ كپه •

—« مثال »—

« ققره‌دن بر كازه يادم چولده »
« چون ذليخاديك اوتورديم بولده »

قلاغوز — رهبر • دليل • يول كوستريجى •

—« مثال »—

«یوکین یوکلاب یولغا کیرکان مردان
بولور * قلاغوزسز یولغه کیرکان
حیران بولور»

قلاغ —— قولاق*اذن*گوش*سمع*

—« صوفی »—

«سوقونولسوناوچ یولی باشدین ایاغ»
«بوروش یومق کیرالسا لغیل قولاغ»

قلای —— ناصل*نه گونا*نه طرز* نجوك *

—« حکمت »—

«قوغ دنیا یغنانلارنی والله کوردوم»
اولار روقتده قلای سن دیب حالین سوردم

قلتراماق — دترمك*صغوقدن اوشومك* رعشه نالک اولمق*لرزه فراشه*

قلتریق —— شالی * بوغدای واربه نك پوستنده بولنان توکلر * توی قیلتیق*

قتین —— ایصیجاق*گرم حار*سوزان *

قلتیق —— بالق ایچنده بولنان اینچه تیکانلر *

—« مثال »—

باطر ملتیق سیز بولماس*بایق قیلتیق سیز

قلجاو —— هزل ومسخره ایدیجی * لطیفه گر * شقه جی*هذال*سوتری*گولدوریجی

—« مثال »—

« قیلجا ولب کلاتور بر کیشی »
« چقمیش اغزندن ایکی تیشی »

قلقان —— قلج محاربه سنده کندینی محافظه ایتمك ایچون استعمال ایتدکلری برنوع آلت حرب* سپر*

—« مثال »—

« قلقانی سیاه کرکدن دور »
« شمشری نمونهٔ دکن دوز »

قلماش —— بیهوده سویلیجی*مزمز*سبسته گوی*

قلماقی —— برنوع طایفه وسپردر* وبرقبیله در* چنکیجی*خولته*زین*ایکر قلماقی*

قللاق —— چوقاق مثللو براغاجدر*ایران حلیسه* کشکك انکله خلط اولونور*قداق دخی دیرلر* قلاق*

قلیه —— برنوع یاغله قاورلمش سبزه وات طعاملری قلیه برنج قوورده زرزوات ایله مخلوط *

قماج —— قماش*باصمه*شیت*جیت*حریر* بیز صوف برچه ادرس بی قصب دارای آلاجه قلی*شسته احاری داکه مرمر* شاهی* بوزنانکه شیرجه انواع نساجی*بز زازی *

قمار —— قیمارباز*حرام لعباتلر * مثل ششخال شطرنج تولهٔ نردسه بوجول* اشیق اویونی تسمه*نکه*قرطه قتارك خلوص بوکبی شیلر*

قتو —— برابر*معاً*مدعی ایله مدعی الیهك حضور حاکمده مواجهه اولنمسنه دینور* بخارا آمیرینك مهرینك اطرافنده شو عباره محکوکدر *

—« مثال »—

« مظلوم حقینی برمالك واجب بیل و
فرض ایلا * کر اوز کا سوزینك
بولسه قتوکیل وعرض ایلا»

قمچی —— قامچی*قرباچ*تازیانه*

—« ربغوزی »—

«دین وشرعینك یولی نی دیب بارچه غه
کوندورمکین* تنکیری بیرمیش ایردی
ایلکندا رسالت قمچی سی»

قرغه —— شکارگاه*صیدگاه*محل صیاد*

قغان —— بخارا طرفلرنده استعمال ایتدیکلری بر نوع اوزون ابریق • آفتابه • آبدسته • حنقه •

—« مثال »—

« مهمانی کتوردی اویده قویدی »
« قغان ایله صوبانیده قویدی »

قغه ——— ایکنه دان • سوزدان ابریری •

قنات ——— پر • بال • جناح • باز • قنت • کاریز •

—« مثال »—

« بر قنات سیر قوش کلیب دوراتدی باشم اوستنه • آرزوایتدم توتای سیمر غدیك توشدی ایراق »

قنجیق ——— دیشی کلب • سك ماده • اورغاجی کوپك • ایت وکوچکك ماجه سی • مؤنسی •

قنجاق ——— بوکاول • دیوان بیکی • وکیل خرج • کهیا • کماشته • بکاول •

قنجورغه —— قانجوغه • اوفاق حلقه • بوکترمه • فتراك

قند ——— شکر • سکر • نبات • شهد •

—« مضمر »—

«زهر جشمی جان الورده نوش خندایتی بس • ونه قاتلدورکه بیرمیش قند آغو اوسننه »

—« دیکر »—

«قیلدی الحضرت علیغه نیجه پند »
« هر سوزی امتکاایرور مثل قند »

قندغان —— بیوك • کیوك • مغاك • غار •

قندهار —— آفغانستانده بر ولایت اسمیدر • صغوی • ودرانیلرنك محل حکومتی در •

—« مثال »—

« قندهار ایله بخارا کیتم »
«شاه نقشبندی زیادت ایتدم »

قندور ——— شکر در • نازکانه خرام ورفتار •

قنقر ——— بیوك جانغراق • چنك • زنکوله • جرس •

قو ——— قاض مانند • بیوك بیاض بر نوع مرغ آیدرکه توکلرندن یاصدیق وبالین یاپارلر • پرقو • قوش توی •

قوانماق ——— ایناغمق • انقیاد و اعتقاد ایتمك • کوانمك • اشانمق • یقین اعتماد •

—« مثال »—

«قوانمکین کیما کنینیك اوزنکدین»
« بودینی کسدیه وفا ایلس »

قوالاماق —— ارقه سندن قوومق • قاومق • دفع وطرد ایتمك • تعقیب •

قوالا ——— سواحل ودریا کنارنده یاپلان عادی مساکن • بخاراده بر محل ایله دروازه اسمی در •

—« مثال »—

« خداغه هر ایشینك قیلسانك حواله »
«بو اورجنت بواولتورغان قواله »

قوبا ——— سمیرمك • لحم وشم لندرمك • تسمین ایتمك •

قوپ ——— قالقاق • قوم • خبز • قاق • تور •

—« مثال »—

«سحر وقتی قوبکانلارینك حالین بلینك»
«حق تعالی دیداریتی نصیب ایتکای »

قوبماق —— قالقاق • ایری وجدا اولمق • اوزیلك • کیجه قالقمق • خوابدن بیدار اولمق • قیام

قوپا ——— قوغه • دلو • دیکیر • قوغاء

قوپتی آلدی —— بر نوع عاشق اویونی • بازی بجل •

قوپاتلوق —— بیوك چاشتکاه • ضحی • قوشلق وقتی • وقت ناشتا • وقت چای • نهاری وقتی •

قوپارماق —— قطع ایتمك • اوزمك • جدا ایتمك • کندن • بریدن •

—« مثال »—

«قاشی اوچون جان بیرورمین دوستلار»
«طاق قوبارینك یاساغاندامزار»

قوپاق ——— ترکستانده بر ولایت اسمیدر • چنکیز خان

حين وفاتنده مملكتى تقسيم ايلديكى وقت
بوقطعه يى ولى عهد بولنان اوكتاى
قاآنه ويرمشدر•

قوپال —— قبا• بيچمسز• ياقشقسز• قاقق• قيام
ايتمك• خيرتن•

—« حكمت »—

« انا ايدى قوپاليك اونك قوليكنى
كيساليك • خـدمتكا براليك راضى
بولسون ديديا »

قوپان —— بيوك• عظيم• جسيم• قوجامان• بزرك•
كلان• مزخم• سند• بوصله• شقه• بيلد
جى• بته• بتيك•

قوپغه —— قوبا• قوغه• دلو•

—« مثال »—

« قوپغه سويى آب زندكانى »
« اول سويله تازه حوت جانى »

قوپلا —— خطاى ختن خاقانك برادرى اسمى•
جين ماجين• پاى تختى قديم باجين پكين
دخى ديرلر• فغفور خاقان هم دينولور•

قوپمق —— يرندن قاقق • قيريلوب يرندن جدا
اولمق• اغساس• خلع• انقطاع•

—« مثال »—

«يتيب مهوش ننك الديندا ييراوپتى»
« بتيكنى يركا قويدى داغى قوپتى »

قوپور —— اويوق محل• نشيب• كاسه• قاپ• سقال•
چناق كبى شيئلر• غولبه• ديكر•

—« مثال »—

«دمادم كوب مصفاسو كلادور»
« قپور وغلبه سى اماىجادور»

قوپورجوق —— كوچك قوتى• ايلبه• قوتى چه•

قوپوز —— قاون • خاربوز • بوستان • ساز •
حب حب • تربوزك • بطيخ • شمام•
ساز• كانه• غربك• قوز•

قوپو —— ايرى• منقطع• قوپمش اولان• لخذ•
قوپوق• جدا برچه قطعه يماق پراكنده•
مفصول• بازواز•

قوت —— طالع• سعادت• اقبال• بخت• تجلى•
زور• كوج قوى زبردست•

—« مثال »—

« دونيا ايشى بتكانده »
« دردالم يتـكانده »
« بيلدان قوت كيتكانده»
«توبنك قبول اولورمى»

قوتلوغ —— مبروك ومسعود• طالعلو اولان• مقبل
ميمن• ميمون مبارك•

—« صوفى »—

« كليم ايلكينداكى قوتلوغ عصايى »
« كهى كوپروك ايدى كه اژدهايى »

قوتاس —— برنوع طاغ اوكوزيدر• قويروغندن
توغ بيداغه سنجاق يپارلر• برنوع علم
وايشارتدر• آت وبكيرلك بوينى وكردينه
اسيلان علامت وتوماره دخى قوتاس
ديرلر• خوطوز• بيراق• يلو• سنجاق•

قوتاق —— رجليت• قبل• ذكريت• خايه• كير•
چوك• وجود• آلت•

قوتالماق —— خوطوزلنمق• كيمك• بزنمك• يسانمك•
لباس پوشاك ايله زينت لنمك•

قوتانماق —— مسعود• شادوممنون اولمق• فرحلنمك•
سوينمك• خوشوقت• خرم اولمق•

قوتان —— سقاقوشى• آيل• ماندره• آيك هاله سى•
خشف • سقاى جانوران • اطرافى
احاطه لى قوبون ياتان ير•

قوتانلاماق —— هاله لنمك• قرص قر• هاله طوتمق•

—« مثال »—

« آى قوتانلاب عجز اوجون بولدى
حصارى تون كيچه• توتى حسنونكغه
مسلم دنيانيك ناحيتن »

قوتقارماق رها٠تخليص٠تخليه٠اتمام٠ابرام ايتمك٠

—« صوفى »—

«خالقا قيلديم كناه بى عدد»

«جان بيرور حالتده سن بير كيل مدد»

«نفس شيطان ايلكيدين قوتقارمامنك»

«بولدى مشكل حاليمزغه يا احد»

قوتماق —— قالمق٠مكث٠آرام٠توقف٠اسكان ايتمك٠ مكان مأوى ايتمك٠

قوتور —— اويوز٠جرح دار اولان٠ جرب٠كر٠ چوتور٠چيچك يوزلى٠

—« مثال »—

«هريان يوكرورايدى اوروب آه»

«كيم بير قوتوراينى كوردى ناكاه»

قوتورماق — قودورمق٠آزمق٠قوتور علتنه مبتلا اولمق٠خارش اويوز٠

قوتوز —— قودوز٠آزمش كوپك٠ايت٠ قودرمش كلب٠سك ديوانه٠

—« مثال »—

«كورونجه منى تليه راب هر برى»

«قوتوز ايتكبى ساله دور هر سارى»

قوتوق —— مهمان٠مسافر٠قونوق٠تنكرى مسافرى

قوتولماق رها وخلاص اولمق٠ تسويه وتخليه٠ قاچمق٠فرار٠

—« نوايى »—

«سپهرآسى دين سالم قوتولماغليغنى امكاندور ٠ كه مهر طشت تيغ وكولكوسى برق درخشاندور»

قوجاشلاماق مصافحه٠ مصانقه٠ آغوش لشمك دركنار ايتمك٠تلاقى٠اچاق لشمك٠

—« مثال »—

« منكا اول جان يولو

قتى يولده يكسر »

«قوجاشلاشماق نه تنك اولدى ميسر»

قوچاق — آغوش٠حجر٠كنار٠ قوچ آدم غيور جسور٠قوجه٠

—« صوفى »—

«كيم يمان كورسون سنى اورسون پچاق»

«يخشى ليق قيلسن انى قيلغيل قوچاق»

«كيم يمانليق قيلسه قيلغيل يخشى ليق»

«يخشى ليق قيل يخشى قيل يخشى قيليق»

قوچماق — كنار ايتمك٠ قوچاقلامق٠ احاطه واشتمال٠ معانقه ايتمك٠ در بر ايتمك٠ آغوش٠ قولتوغ لشمك٠

—« مثال »—

«قوچوب ايدى كوب التفات آنكا»

«يانكى باشدين بيريب حيات آنكا»

قوجه —— پير٠اختيار٠عجوز٠كم پير٠مسن٠قرى كهن سال٠ اقسقال٠

قوچين —— چين لسانندن منقول در خانم وبانو ديمكدر٠ خاتون٠قادين٠اوبارق صاحبى اولان٠ برج سرطان٠تركستانده برقبيله اسميدر٠

قوچ —— قويون آيغرى٠كوسفندنر٠قوچقار٠

قوچالاق — بسالتلو٠صلابتلو٠شجاعتلو٠قهرمان٠ قوچاق٠قوچ٠

قوچقار — قوچ٠ قويون آيغرى٠كبش٠ شجيع٠ صلابتلو٠نرواير٠

—« مثال »—

«حملدين تاپتى قوزى وقوچقارليق»

«ثورغه يتى اسد كردانليق»

قوچى —— برنوع تخت رواندر٠قاروچه٠ تخت روان بيچمنده قپالو عربه٠ معافه٠ هدوج٠محمل٠شبريه٠شودوف٠

قوخو —— قوقو٠رايحه٠بوى٠نكهت٠شميم٠ايس

قودا —— بكديكرينه قزويروب آلان قبيله٠ صهريت٠باجاناق٠

قودالاق — اجداد٠ اعمام٠ عشيرتك اولولرى

قوراق

وبیوکلری٭سرکارسرداردره‌بیکی٭

قودوساق — صاریق ٭ قوغوق٭ دستار٭ عمامه٭ سله٭ قورساق٭

قودوش — دیوث٭هنود٭درویش٭ چوکی٭

قودوق — بئر٭قویو٭چاه٭ آبار٭ بولاق٭ کاریز چشمه‌عین٭مرکب٭قولان‌یاوریسنک پك‌اوفاغی٭کوره‌خربچه‌سی٭

—« صوفی »—

«اوشال‌دمده برآهو کادی‌سوساب»
«تاشیب‌چیقتی‌قودوق‌نیك‌اغزیغه‌آب»

قودوقاق — ظالمانه‌حرکت‌ایتمك٭عدالت‌ایتمامك٭ غدار٭جبار٭ غضبناك٭

قودوسان — طارغین٭ستمکر٭ظالم٭غدار٭بی‌رحم٭ مروت‌سیز٭کاهشناك٭

قور — کمربند٭قوشاق٭فوته٭یلباغ٭دوکون ودعوتده حلقه اوطورمق٭محوط٭ حاشیه ٭ سلاح ٭ یساق ٭ قراول ٭ مایه٭دام٭آغ٭طوزاق٭سلاحلق٭

—« مثال »—

« بیری باغلاب برك نی تون اوزره
میناراننك‌قور ٭ سرور عناسین کل
رعناده‌پنهان‌ایلابان »

قوربیکی — ترکستانده بررتبه اسمیدر٭ حراس٭ مستحفظ٭عسس٭جیب‌خانه‌مأموری٭

قوربجی — سلاح‌شور٭جبه‌جی٭ عسکرسواره٭ میرشب٭عسس٭کوتوال ٭ضبطیه ٭ محافظ بلده٭

قوراق — یغمورسزیر٭رطوبتسز٭ قوروجه٭ خشکی٭قاق٭بی‌آبی٭

—« مثال »—

« اول‌قدریاندی بدن چشمم‌ده‌هیچ‌نم
قالمدی ٭ یل‌قوراق کیلکانده‌یرالبته
بی‌حاصل‌بولور »

قورچوق

قوران — سلاح٭اسلحه٭یراق٭ ادوات‌حرب٭ سیلاحخانه٭جیب‌خانه٭

قورانماق — طوزاق‌ودام قورمق٭ حیله وتزویر ایتمك٭ومکرایله‌مك٭

قورباقه — قوربغا٭ضفدع٭غوك٭وزق٭دمدع٭ بقه٭کولته‌پوشك٭

قوربان — کمان‌محفظه‌سی‌وظرفی٭غلاف٭قاب٭قین

—« مثال »—

«منم‌بنده‌ٔ امروفرمان اولای »
« کمان‌کیانینه قربان اولای »

قورپ — کنارك‌قیریغی٭لب‌شکسته٭

قورت — کرك٭ذئب٭سرخان٭دود٭کرم٭محی٭ بوری٭قورت‌یعنی‌خشکی٭ بوجك٭

قورت‌قولاغی — یلکوش برکیااسمیدر٭ کوش‌فیل٭ رفیده‌برك٭

قورت‌باغری — قاغون٭قافیه‌برچیچك‌اسمی٭

قورتغارماق — خلاص‌ورهانالك٭تخلیه‌وتسویه‌واتمام

—« مثال »—

« باشیم‌ایش‌توشدی‌قوتغارکیل‌منی »
« سد اسکندردین‌اوتکارغیل‌منی »

قورتغا — عجوزه٭اختیارخاتون٭قوجه‌قاری٭ کپیر٭پیره‌زن٭

قورتولماق — رهاوخلاص‌اولمق٭تتمیم‌وتخلیه٭

—« مثال »—

«برایشدن‌قوتولدوم‌که‌پایانی‌یوق »
« انی‌سورسا کیرحدی وسانی‌یوق»

قورتون — قورت٭دود٭طرتیل٭کرم٭

قورچاق — صورت‌مخس ٭ نکار٭ رسم٭ هیئت٭ زاجه٭سلیب٭قلیق٭افت٭اندام٭قیافت

قورچالماق — قوجه‌مق٭ پك‌بویومك٭ زیاده‌لنمك٭ چوق‌قاشیمق٭بسیارخاریدن٭

قورچوق — درویشلرك کلاهلرینه صاردقلری پارچه٭ عمامه٭

قورداش — خاله زاده • عموجه زاده • لغت چغتای ده برادر دیمك • قرداش •

قورداشانك — آتلرده اولان ایسپر می قان چبانی •

قوردوغلاماق — قویونی قورته قاپدرمق •

قورساق — قوشلرك برنجی معده سی • روده •

قورشاق — قوشاق • کمربند • بل باغ • میان بند • فوته •

قورشاماق — قوشاق • احاطه و اشتمال ایتمك • اورته ید آلمق • مابین کرفتن •

قورغاتماق — شماطه • تموج • خروش ایتمك • غوغا کورلتی • شمه طه •

قورغاوماق — احاطه • محاصره • محاوطه • حفظ ایتمك • اورنمك • اطرافنی قوشه ماق •

قورغاشون — قورشون • رصاص • اسرب • اوق •

—« مثال »—

« دمی کیم قهرینك اوقی تو تمای آرام »
« ایریب کوك ایلا کیم بر قورغاشون خام »

قورغاماق — حفظ و صیانت ایتمك • وقایه و حراست • کوزتمك • حمایه و طرفدارلك •

قورغال — ایکی نسنه نك محل التصاق و ارتباطی • اجتماع • اتصال •

قورغان — حصین • حصار • قلعه •

—« مثال »—

« کوچوب قورغان ساری سوردی کندین • سالای دیب کوك حصارینی کندین »

قوروق — غورق • قبارمش • قیرمش • طاغوق • مرغ کرك • دشت بیابان صحرا • چی وخام اوزوم • غوره • فواکی •

قورغاق — قورقاق • خائف • محترز • ترسان • هراسان • یورکسیز •

قورقاق — خوف ایتمك • توحش وارتعاب • هراس • حذر و اجتناب ایلك • جبانت • ترس • وهم • تلاش اندیشه •

—« مثال »—

« نی جنون وی اول قویاشدین ایرو هجران دشتیدا • کاه قورقوب سایه دین قاچماق کده آنی قاولاماق »

قورقو — خوف • دهشت • هول • وهم • تهلکه • ورطه • ترس • حذر • اجتناب •

قورقونج — قورقوش • مهیب • مخوف • موهش • قورقوله جق •

—« خجلت »—

« بیر سوز آیتور بولسلام آیتورمین بسی قورقونج بلا • قیده دور جرءت منکا ایلار کا تکرار الدیداء »

قورقونجلغ — قورقولق • خوفلو • ترسناك • مخاطره لو • مهیب • موحش • تهلکه لو • احتراز اجتناب واهمه •

قورقوزماق — قورقوتمق • اخافه وتهدید ایتمك • تدهیش • اورکدوروب قاچرمق •

—« مونس »—

« اوکوت ایلکه بیر کونجه مونس اوزینك آل • خلایقنی قورقوز غونجه اوزینکنی قورقوز »

قورقولدای — قورقولوق • بر نوع سرجه در • طولغای • صوفی طورغای •

قورماچ — قورماج • قورمه • مصر • دوره جواری کندم بریان • مصر بغدای •

قورماق — تنظیم جاغ ایتمك • توشیر • چکوب بند ایتمك • قودورماق • آلتی ساز ایلك • ترتیب وآراسته • جادر وسایره قورمك •

قورمساق — قلتبان • محتال • دلیل • دله • پزه ونك • دیوس • قواد • کارکذار • جلب وفاحشه • زنا ولواطه میانه روی •

قورمه — اغاج قاشیق • جمچه • مغلقه • قاشوق •

قورمیش — برشیئی قورماقلق • ساز و چاغ و کوك

اچکلك • نشـاندن • رکزاتمك •
اوتورتورمك •

قوروت — سوت قوریسی برنوع پنیر • قیتغ
ویوغوردك قدیدی وقوریسی •
—« مثال »—
«اوزن قیسقه سنك وپارسانك فرقی یوق»
«بوشهر نار ساندە قند وقوروت برابر»

قوروتماق — برشیئك سوینی یوق ایتمك • انشفاف •
حول ومرطوب شئ خشك ایتمك •

قوروغ — خلوت • یساق اولان محل • قطغن
وقدغن • خشکی • قاق • قوری • باغ •
—« مثال »—
« برقوروغ باشیم بیلا بولدوم روان»
«یولده کوردیم براداش غان کاروان»

قوروق — قورو • خشك • یابس • نحیف • لاغر •
ساحل • کنار دریا • اداق •

قوروقلوغ قوریلق • خشکی • نحافت • قوراق محل •
یبوست • خشکی • جای بی آب •

قوروغ باشلیغ یالکز کندی باشنه اولان • مجرد • بی تعلق •
سروازاد • یکه وتنها •

قوروقسای صویی قورمش وچکلمش جای • دره
ایچی • ایکی تاغ اراسی •
—« مثال »—
«قوروغ لوغ اراخضر اولوب رهبری»
« تنکریز ایچرا الیاس ایدی یاوری »

قوروقاق — قورومق • خشك وتاشف اولمق •

قورولتای — مشاوره ایچون اجتماع ایدن مجلس •
شورا • مشورت کنکاش • جلسه •
مصلحت •

قورومان — اوردونك ارقه سینی کوزتمکه مأمور
اولان عسکر بلوکی • محافظه • جنداول •

قوروساماق دلالت ایتمك • یول کوسترمك • هدایت
ایلمك • راهبر ودلیل • پیرەونك •

قوروماق — انتباس وخشك اولمق • رطوبت چیکمك •
یابس • قدید • قوری •

قوروشماق — قورونمق • خشك ویابس اولمق •
—« مثل »—
« لطف کرم بحری لبالب توروب »
« برنیچه لب تشنه نك آغزی قوروب »

قورون — وقت • هنکام • زمان • دهر • ایام • عصر •
قرن • دور • آوان •

قوریا — بقاسیز • دیوار بی پشت بان • باراقـه
خرابه خانه • ویرانه •
—« مثال »—
« اوی ایچرا کلیم اورنیغه بوریا »
«کیلیب باغ وبستان بوزوق قوریا»

قورین — فوته • میان بند • قوشاق • کمر •
—« حکمت »—
«همت قورین قل خواجه احمد بیلاکاباغلا
«جانینك قیناب زقوم چایناب عاشق
بولکیل •

قوریشی — تارتار ایچی طیشی بر اولان کلاه • برك •
قلفاق • تلفك •
—« مثال »—
« قریشی باشیده برتاچیك خوب »
«ولی هر یولده شاطر لیکده مرغوب»

قوز — غوز • غوزه • سایه • ظل • کولکه •
مایه • اورباق •

قوزاق — بافنده • نساجاق • مطلقا بوارلاق شیئی •
سوقذاغی • حباب • قبارجق • آبله •

قوزالاق — عادتدن اوفاق اولان • ضعیف شیئی •
کالدا یریشمش نارس •

قوزای — اصلا کونش اوغرامیان یر • کولکا •
سایه • ظل •

قوزودوك — اشك یاوریسی • کره خر • ابن الحمار •
بچه مرکب • چمندر •

قوزغالان — شماطه٭ جوش٭ خروش٭ فساد٭ انقلاب٭ طلاطم٭ موج٭ قاریشیقلق٭

—« مثال »—

« کلبم غه جو اقشام کیل زلفینك
قیلیب آشفته ٭ انجم سپهنك سیندور
آفاق اولوسنیك قوزغات »

قوزغالماق — حرکته کلمك٭ جنبشلنمك٭ قیملدانمق٭ تموج٭ وخروش٭

—« صوفی »—

« حکیم چوبی برله قوزغالسون قزان »
« ایله غربیل وفادین بعدازان »

قوزغاتماق — حرکتلنمك٭ تموج وطلاطم اولمق٭ جوش وخروش٭ شماطه یه باشلاق٭

قوزغالیشماق — هر طرفدن طلاطم وتموج ایتمك٭ یك دیکرینی ضرب ایلك٭ غوغا ایدشمك٭

قوزغون — تموج وطلاطم لنمش٭ انقلاب٭ شورش٭ آشوب٭ جست وخیز٭

—« نوایی »—

« بروغمی بنا کونکلومکا قوزغلان
سالادور ٭ برودیا که بو اشـوب
نینك فلان سالادور »

قوزغون تینکیزی — امو دریا٭ جیحون٭ سیحون٭ سردریا٭ قولزوم بحرین٭ ارس٭

قوزی — قویون یاوریسی ٭ قوزو٭ طوقلو٭ برج حمل٭ بره٭

—« مثال »—

« قوی قوزی ایلقی سی بسیار دور »
« هرنه درسانك مالی بی حد بار دور »

قوزی قولاغی — اوشقون٭ اشقین٭ صبق خراسانی٭ بر نوع سبزوات٭

قوسقاچ — قصقاچ٭ تیمورجیلرك بیوك کلپتان کبی آلتی٭ کیرای کلان٭ انبور٭ کرپتون٭

قوسقون — آتك قویروغنه چکروب اکرلکا رقد سند
مربوط اولان ایپ وقایش٭ قوشقون٭ قنجرغه بندی٭

قوسماق — قی واخراج ایتمك٭ کردانیدن٭ استفراغ٭

—« مثال »—

« آبروی یوق آدملار ابروی لینی
سوستورور ٭ یسانك قویان قول
بیلا برکون سینی قوستورور »

قوسندی — قوصوق شیئی٭ قاس٭ قی کرده٭

قوش وقوشه — ایش٭ جفت٭ جنس٭ جوره شیئی٭

—« عندلیب »—

ای رشك پری مهری جمالینك نه بلا خوب
« وی نیلوفری دیك قوشه خالینك نه بلا خوب »

قوش — طیر٭ پرنده٭ عصفور٭ جانور٭

—« نوایی »—

« صید اولدی کونکل کوزلار ینکاوه
قوتولور می٭ بیر قوش که دانینك قصد ینغا
بولغای ایکی صیاد »

قوشخانه — منزل٭ مرحله٭ مسافه٭ کاروانسرای آرامگاه٭ فرامد٭

قوشچی — قوشباز٭ طیر بسلایجی٭ اوبجی٭ جفت جی٭ کاوران٭

قوش بیکی — ترکستانده وزیر مقامنده بیوك بر رتبه اسمیدر٭ صدر اعظم٭ باش وکیل٭

—« مثال »—

« بو بر الطاف خاص شهریار کشور
ارادور٭ بحمدالله حکیم قوش بیکی ملك
بخارادور »

قوش اوزمی — چکردکسز اوفاق بر نوع اوزوم٭ سایه کی٭ کشمش٭

قوش دیلی — دیش وبوداق٭ قرهاغاج انواعندن بر اغاجدر٭ لسان العصفور٭ زبان کنجشك٭

قوشارتا — اورتاق، ارقداش، خاتون، نساء، شریك،
قوشتی — همراه، همرنك، رفیق، قولداش، یولداش، ارقداش، چوره،

—« فضلی »—

«قبول ایلا کاچ شاه دوران سوزین»
«دعا کولارا قوشتی فضلی اوزین»

قوشانت — عروسك خانه سندن داماد خانه سنه کوندریلان هدیه وسائره، جهیز،
قوشلاغ — شکارکاه، صیدکاه، اولاقیر، قوشی چوق مکان، موقع صید،
قوشلاماق — طیراولامق، صید شکار ایتمك، آو اولمك،
قوشلوغ — قوشلق، ضحی، چاشتکاه، ناشتاه، قبل الظهر، وقت چای نهاری،

—« مثال »—

« قوش لوغ وقتی بولغانده »
« طعام یك قیلغانده »
« قارنینك تویوب تورغانده »
« غافل بولما خدادی »

قوشمار — برنوع قوش طوزاغی، باسمه، خفك، قپقان، دام، طور، شبکه،
قوشماق — الحاق، ضم، علاوه، ترفیق، قابت، ترتیب وتنظیم وانشاد ایتمك، اشعار سویلمك، شتاب وتکاپو،
قوشولماق — لاحق، ملحق، یوکورمك، دویدن، منضم، علاوه، نغش، قاریشمق،

—« مثال »—

«یوزی وصلینك یلارار سانك بدنینك رشته قیلیب ٭ چیرماشیب کاکلی تاریغدقوشول کاکلیغه »

قوشناج — بیلیجی، رمال، فالجی، کاهن، چوق مزنك جنکانی، فالبین، جفری،
قوشوق — برنوع تصنیف، قوشمه، ملحق، رقص هوامی اقسامندن برنوع تغنی در، عاشقلرنك اوقودیغی شرقی وترکی اشعارلردر،

—« نوایی »—

« انکلامیین سوزدا تویوق بحرینی »
« قاپسی تویوق بلکه قوشون بحرینی »

قوشوقلوغ — ممزوج، مخلوط، قاریشیق، آلوده،

—« مثال »—

«برقوشوق سویله دی اول عاشق زار»
«سازینك باشینه ییغنالدی هزار»

قوشولورغوجی — ضم والتحاق ایدیجی، وصل، پیوند،
قوشولغوچی — ضم وعلاوه اولوجی، همراه شدن،
قوشون — جریك، خلق، جند، عسکر، لشکر، یغین، جمعیت، اوردو،

—« مثال »—

« که بویانکلیغ ایرمیش الارهیاتی »
«قوشون ایلکاهر قایسی نینك شوکتی»

قوش وقوشه — جوره، چفت، قوشه شیئی، دوکانه، توام، برابر،هم،

—« مثال »—

«کلنی کوردوم کل ایچنده آنچه دور»
« یخشی لارآلیب باشیغه سانچه دور »
«یخشی نینك سانجغان کلی برقوش کل»
« یمانلارباشدین ایاغه سانجادور »

قوشه میلتوق — چفته توفنك، قوشه قری قوش اوکوز، چفت جی، قوش حوض،
قوغ — قوف، جوف، کواك، شکاف، خالی بوش،
قوغا — قوغه، دلو، قوبه، قربه،
قوغلامه — آتشده قورودلمش شیئی، ارقه سندن قوملك، پیشکردن، دفع، رد ایتمك رخصت ویرمك،
قوغماق — قاوماق، دفع وطرد ایتمك، نفی وتبعید ایلمك، بدرغه، بدرقه،

قوغورجاق — قره کوز رسملری، اکلنجه‌لی رسملر، بوبك، زاجه.

قوغوش — لغم، صویولی، نقب، ارالری بوش وقوغوق شیئلر، دوشمه کیریشلری، مقام خدمه جای خدمتکاران سپاه.

قول — عسکر دوار، ید، ال، دست، ارش، ذرع، طرف.

—« صوفی »—

« خالقاپای ایشلریم باش ایلا غیل »
« خرمن رحمت منکا چاش ایلاغیل »
« موندا توفیقیم چراغین قولغه بیر »
« انده ایمانیم نی یولداش ایلا کیل »

قولاماق — برشیئی اوکنه سوروب کتمك، استعمال وصرف ایتمك، برشیئه معاونت ومحافظت ایلمك.

—« حکمت »—

« دنیا عشقینك زاهد قولار تیلاکا الماس »
« کیجه کوندوز مست حیران اوزکا کیتماس »

قول — کوله، عبد، بنده، مملوك، اسار، غلام، دوغمه، ددك.

قوللوق — عبادت، عبودیت، مملوکیت، خذمت، بنده، اسیای وسطی جه برنوع تعظیم در.

—« مثال »—

« بربوسه منکا اول اتسا انعام »
« ایکوم انکا صد هزار قوللوق »

قوللو قغه کیرماك — خدمتجی لکه داخل اولمق، استخدام اونمق، برینك قاپی سنده خذمت اتمك.

قولاچ — ایکی کز بر انسان طولی، ساع، مساحه، دو ذراع، قری.

—« مثال »—

« ای عامنك یوز الليك التی قولاچ »
« بیش قاریش فشنی ارقه دین واقیل »
« قیرق کزینی یوزا وستیغه قو یوبان »

« صوه باقوب سیاق تماشاقیل »

قولاغ — قولاق، اذن، کوش، دوره، مستدیر، سمع، اصغاء.

قولاغ توتماق — استماع، کوش ایتمك، قلاق ویرمك، ایشیتمك، دکله‌مك، قبول عهد وشروط.

قولاغ سالماق — قلاق آصمق، سمع اعتبار ایتمك، کوش ایلك.

قولاغلانماق — دوره ومستدیره اولمق، هوشیار اولوب قولاق سالمق.

—« مثال »—

« ایکی سی قیته قولاق لاشدیلار »
« هرنه عهد اولسا کیسوب بیجدیلار »

قولاقلاشماق — طارطلق، ازارلمق، تقریع وسرزنش ایدنی دکلك، قولاق قوینق.

قولاماغلیغ — استدعا، طلب، استدمك، خواهش.

—« مثال »—

« زنده دل مجنون نینك اولیش کونکلی
چون لیلی غدحی، بس نی آسیغ آتی
حیدین قولاماغلیغ ای عرب »

قولان — یابانی آت، کوره خر، طوار، اسب دشتی، ایل وقولان ومیان بند سواری وحسان.

قولان قویروغی — برنوع کیاه اسمیدر، دم اسب یابانی وکوره خر.

قولانسه — زیربغل، برمقلرارالرنده ظهوره کلان تعفنات، بواصر.

قولاو — پیکان، نوك تیر، اوق، خدنك.

قولای — اسان، سهل، سهولت، یسر، مستقیم، زحمتسیز.

قولباغ — بلاك، بوزیك، بلزوك، دست بند عساور، دست پوشك، بهله.

قولت — بریوتوم، برلقمه، برحورت، بردم، برجرعه، یك رشحه، سبقارمك.

—« مثال »—

«بر قولت سوایچرسا اولسز ایچماس»
«اورتاسیدین هیچ قیل کیچماس»

قولتورماج — اثواب وخفتانك چاکی• تون ولباس وجامه نك درزی• چاك کریبان رخنهٔ دامن • ایتك •

قولتوغ — قولتوق• تیه دست• زیر بغل• قیون•

—« مثال »—

«قولتوغین ینغاغ ایله تولدیلار»
«کوب خوش آمدلارینی انکا قیلدیلار»

قولچر — سخن چین• نمام• خبرکش غیبت جی• کذاب• دروغ کوی•

قولداش — همراه• همپا• یار• دستکیر• دوست• همدم• چوره جفت•

—« مثال »—

«کوزونك آچیب کوتار کیل باشینك آخر»
«که کیلیش بو حزین قولداشینك آخر»

قولداغوج — دستکیر • حامی• معاون• یاردمجی • مدوکار تکیه کاه• ارقه•

قولداماق — اعانه• حمایه• یاردم• مددکار•

—« مثال »—

«کرم ایلاب ایکی قولوم قولدا کیرز»
«سوز اقلیمی ساری مینی یولدا کیرز»

قولقنه — برنوع جراحتدر• انسانك وجودنده وآت وقاطرلرك ایاقلرنده ظهوره کلور• زخم یبل علت فرنکی• قولغنه•

—« صوفی »—

«کورمکای کوزاغریغی سی وهم زکام»
«قولغنه هم ناخونه دورهم جذام»

قوللوقلوق — بیان تشکر• عبودیت• عرض خدمت ایچون مستعملدر• مملوکیت•

قوللوقچی — خدمتکار• خدام• بنده لیك ایدیجی •

—« مثال »—

«بنه هندساری قیلیب ترك وتاز»
«ایتیب کیدقوللوق بیله چاره ساز»

قوللوقاق — استخدام ایتمك• خذمتده بولنمق• عبودیتده دوام وثبات اتمك•

قولماش — یاوه و بیهوده کلام سویلیجی• هرزه کو• سپسته ساچه•

قولماق — استغفار• توبه• التماس• عفو طلب ایتمك• تأهل ایتمك ایچون بر قیز ارامق•

—« مثال »—

«بارچا عالم عاصی سین قولسانك باغشلار حق سینکا • کیم طفیلینك دور بو خلق اولین واخرین»

قولوق — دستار• عمامه• صاریق• قغوق• سله•

قولینجاق — طوایف جغتایدن برقبیله اسمیدر•

قوم — رمل• ریك• زمپاره• چکس وچکه•

—« مثال »—

«ماری نیك قوملوغ چولیده یورماکین»
«قزغین آتش ایچیده اولتورماکین»

قومسال — قوم قارشیق اولان اراضی• قوملوق• کشت ذراعت یری• آداق ولب دریا سواحل ریك آلود•

قوما — غوما• قول• اسرین• جاریه• چوری خلایق• کنیز• قرناق• بنده• مملوك•

—« مثال »—

«بر قوماجورینی آلدی بایدن»
«اول غما کیلیش ایدی خطایدن»

قومارماق — احاطه• محاصره• استیلا ایتمك• قلعه ده قپالمك• حبسده قالمق•

قومارغال — محاصره• محیط• قلعه• قورغان•

قوماقچی — یاوه و بیهوده سویلیجی• مزمز• شقه جی• مسخره باز • رسوا • سپسته کو • کولدیریجی• مقلد•

قومال — مدور• مستدیر• کرد• یوارلق• لونده•

توغالاق • كوره ارض •

قومالاغ — پشكل • قويون وكچى نك وديوه نك تزك وكوبره سى • پشق • نورى • زبيل •

—« مثال »—

« قوملاقنى كوروبان يول بولدى »
« يولجى كاروان ايچيده كل بولدى »

قومبول — دسته • فوج • كروه • بلوك • زمره • فرقه • توب • توده • جماعه • خيل • يغين •

قومسى — خبرويريجى • سمسار • غماز • مكار • پوستهجى • مخبر • واقعهنويس • مژدهجى • عريضهجى •

قومشوم — تومشوق • طيورغاغدسى ومنقارى • جوندك • تول •

قومغان — ابريق • آفتابه • دستى • حنقه • آبدسته • ققومد •

—« مثال »—

« آدم بى فضل مثل مانده »
« نى كيرا سوبولماقومغانده »

قوماق —— قويماق • وضع • ابقاع • ترك • ابراز • اقامه ايتمك • نهادن • ماندن • زمين ريكزار • آداق •

قومقه —— قماش • شيت • الاجه • چيت • باسمه • قلمى •

قوملاغ — قومسال • قوملوير • جاى ريك آلوده • اداق • ساحل • لب دريا •

—« مثال »—

« بوقوماوقدين او تماك عجب كاردور »
« جو هفت ريك خوارزم دوشواردور »

قومورسغه مورچه • قارنجه • نمل • مور •

قومورقاق متوجه اولمق • توجيه وحركت ايتمك • قيملداماق • مقصدجانبنه كتمك •

قون —— ارامكاه • مسكن • اوتراق • ماوى • انيش • وتوشش يرى • امرتوش ودوش • فرا • انزيل •

—« مثال »—

« كيل دل آرام بو منزله قوناليم »
« اكلانيب بر زمان كيرو دوناليم »

قوناجين — ايكى يشار قصراق وايناك • غوناجين • كوساله • ماده • اورغاجى اينك •

—« مثال »—

« سنى كوروب حيران قالديم شاشوردوم »
« غوناجينه بكزرهياتينك سنيك »

قوناش —— كره قرايله پروين يلديزلرينك حساب مقارنه سنده دينور •

قوناغ —— او • خانه • موقتاً مهمان موقعى • مسافه • منزل • مرحله • قوندجق ير • برنوع اوفاق دارى • ونوع ارزن •

—« كامل »—

« سوز ديسام كيم انكاقولاق سالور »
« نه كيم آنى كه برقوناغده آلور »

قوناغليغ — منزلكاه • قوندجق محل ومسكن • ارامكاه • مسافرخانه • سفر او قاصد ومحترم مهمانك محل اقامتى •

قونالغه —— محل نزول • مسكن • منازل • مرحله • متاهل يرى • يازلق وقيشلاق مأواسى •

قونام —— برنوع علت • صاريجه وقاريجه ديرلر •

قونان وذونان ايكى اوچ يشار آت • طاى • تاتى • دونان دخى ديرلر • اكرقويوب ركوب ايتمكه شايسته اولان حيوان •

قونجاق — طولانى الشكل طبق وكاسه • كوربه ونوجوان • دلى قانلو • كنج • يكيت • اوغلان • بچه •

قوند —— آچيق • قوى • متين • محكم • كند • وتوند • زور • زبردست • قوى هيكل • قوتلو •

قونداغ — كنده • طوپ شيئى • تفنك چقماغى نك يرى وصاپى • وصارلمش اطفال ملبوساتى • پريچ •

قوندوز — افغانستانده بلخ جوارنده عظیم بر شهر اسمیدر• اهالیسنه قتغان دیرلر• صرف ترکدر• سکلاب• سك آبی• ثعلب• کچد•

—« مثال »—

« ساوغ آهمدین اولسانك بی تحمل
کورکا کیلتوریوز• کیم اندا آتلق ایتمش
مین مرتب تیکرا بی قوندوز »

قونده وغونده — برنوع زهرلو اوروجك• بی• عنکبوت دشتی•

قونکشی — قومشو• جیران• همسایه• همجوار• بتشیك وجار•

قونغارماق — برندن قیلداتمق• حرکت ایتمك• قوپارمق• بیخندن چکوب چیقارمق• کندن• از بیخ وبن•

—« مثال »—

« ای حسینی چرخ ظلمی بیله بولسامین
داغی• اشك طوفانی بیله کردون بناسین
قونغارای »

قونغر — چامورکبی• بوز واخضر اراضی• قینغیر• سرکش• زعم• معند•

قونغوراق — جنغرداق• زنك• زنکوله• جلاجین• جرس• زل• ناقوس•

قونوغ — قونمق• محل• مسکن• جای توطن• مهمان ومسافره ویریلان پیشکش واطعمه لر•

—« مثال »—

« محبت نك بوستانیغه بلبل کبی »
« صحرالارده ناله ایلاب قونغوم کلور »

قونغوز — قونکور• خونفسان• جعل• برنوع سیاه بوجکدر• کبوسك• قوزغون• کوه کش•

قونقوش — کبر• متکبر اولان• صاحب غرور ونخوت• کردن کش•

قونق — بیوك• عظیم• بزرك• جسیم• کلان وکته اولوغ• اولکان• کبیر•

قونك — قارغه نك برنوعی• غراب• زاغ• وزغن• کلاغ• عکه•

قونقاش — صاچلرده بولنان کپك• سرکه• سبوسك• قوناق•

قونغورات — قونغور اسب• اخضر• کوك وترلان آت• طوایف اوزبکیه دن بر بیوك اولوس اسمیدر•

قونماق — ایتمك• توقف ومسافر اولمق• نزول ایتمك• فروزآمدن• توشوش• وتوشماق• این وقون•

قونوش — قونوق• قونمق• نزول• نشست• منازل قر• وبروج• تکلم ایتمك• ومحبت• کبلشمك• سویلشمك•

—« مثال »—

« جون قونشدی وقوناق بردی منکا »
« نامه وسوغاتمی بردیم انکا »

قونوق — قونولمش• مکدر• مغموم• متألم اولمش قونوشاش•

قونوقاق — مکدر ومغموم اولمق• تألم ایتمك• بزیره قونمق• مهمان•

قووادماق — متغیر الالوان اولمق• رنکنی آتمق•

قوواق — طاغ بلی واورته سی• کرکوه• وسط جبل• کچید• ایکی کوتل میانه سی•

قووان — آری تکنه سی• زنبورك مسکنی• چلاك• شادی• نشاط• فرح• انبساط•

قوانجیلیق — سوینج• شادمانلق• مژده• خوش خبر• افتخار• بشارت• قوانمك• خورسند اولمق•

—« مثال »—

قوانمکین دوستونکغه• سمان تیقار بوستونکغه

قووانق — صاچلر دن دوکیلان کپك• قوناق• سرکه•سبوسك•

قوانماق — کوانمك•اعتماد ایتمك•تفاخور وسوینمك شاد•خرم اولمق•

قووش — قوغوق•اجوف•قوق•کواك•منقور• ایچی بوش اولان•مغاك•خالی•

قوی — قویون • غنم• حمل• کوسفند• امر براقمق•وماندن•پستی•زیر•تحت•

—« مثال »—

« علم حکمت کم یلك دین بردی روی »
«آچ یوری کیل کوب یمه تو قلیقنی قوی»

قوی‌ییلی — سال ترکان دائره سنك سکزنجی ییلدر•

قویچی — چوبان•راعی•پاده چی•

—« مثال »—

« قویغه بوریدین بولوب امانلیق »
« قـویچی ایکی بیرلا پاسـبانلیق »

قوی‌قوش — برنوع قوش اسمیدر•

قویار — ملتقـا • مرج• ایکی چایك بربرینـه قویولدیغی یر•چت•دوآبه جیحون• سیحون نك ارل کولینه انتشاری کبی•

قویاش — کونش•شمس•آفتاب•خورشید•مهر• منیر•ذکاء بیضا •

—« مثال »—

« هم قویاشدین یاروق ضمیری آینك »
« هم فلکدین بیك سریری آینك »

قویاق — جنکده مستعمل برنوع سلاحدر•

قویان — کردباد • مدور هوا• تپلنك• قیون• طوشان ارنب•خرکوش•یوزاوزرینه اشاغی دوشان•

—« مثال »—

«یوزی قویان توشوبان مرکبینك ایزی کا ملك • ییراوزراق صـنی قیلغـان کبی کدای تلاش»

قویانغو — قویانچ•عرق النساعلتی•رکقوین•

قویروغ — قویروق•دنبـال•دم•ذیل•دوبنـه پس•کوت•

—« مثال »—

« برقویون کیلتوردیلار برداقی‌وار »
« قویروغنده آلتی باتمان یاغی بار »

قویوشقان — آتك آردطرفی•قوشقون•پاردوم•

قویغون — دکزدن قره یه قونلمش پارچه •کبرکین شیئی•ادوات•

قویلاماق — درین•عمیق•چوقور• قازمق• قوی وکاریز وچاه وپنکار کبی•

قویمان — برنوع یاغلی چوزك•قتله بوغورساق پاچه•قت‌قت یاغلی نان واکمك•

—« نسیمی »—

« قاق شتیب آلدیم قولندن برطبق قویمانینی • زوربیلان قیل کان شکار کوب بویله لذت کیلتورور»

قویماق — قوینك•وضع•ترك•ابراز•ایقاع ایتمك• دکمك•ریختن•ماندن•نهادن•

—« مثال »—

«ای اجل قوی کیم قویای یوزیار نینك کوبی غه کیم • قویغودیك دورمین اجل کوبی غه ارمان بیرلا یوز »

قوتورق — مسافره باقمق•مهمان نوازلق•حرمت ورعایت اتمك•

قویوق — قویو• غلیظ• قالین• صبق• کثیف• غفص•قلین•یوغان•

قویوم — التون وسائردن زینت ایچون یاپیلان• اشیا•قیوبجی•دوکمه جی•ریخته کر•

قویون — کردباد•توپالانك•غبار•کوسفند•غنم•

—« امیر »—

« تانك ایماس کر جلوه کر بولسه توتون

قيپ

يانكليغ قويون٭ اوتلوغ آهم نى شرارى
بيرله صحرا بولدى كول »

قويه —— قزيل قرمزى رنكلو٭ سرخ٭ احمر اللون

قوبى —— كل نار٭ كلابى٭ سرخ٭ پنبه٭
بئر٭ چاه٭ آبيار٭ قودوق٭ كاريز٭ براق
تركايت٭

—« مثال »—

« نيچا ايلنى كيچا باريب ايكونكل »
« قويه اغاى اويقوغا يارب يارنينك »

قيا —— ايى٭ شوز٭ تلخ٭ حداو٭ كج٭ تند و تيز٭
طرف٭ جهت٭ كج توز٭ نمك٭

—« محزون »—

« قيا باقغاى مو ديب محزون كونكل
كوب انتظار ايردى ٭ بحمدالله كه
مژكان ناوكيدين بهره مندايتى »

قيات —— طوايف اوزبكيه دن بر قبيله اسميدر٭

قياغ —— غدار٭ جسور٭ شديد٭ رحمسز٭
عدالتسز٭ ظالم٭

قيان —— طرف٭ يان٭ جانب٭ صوپ٭ سمت٭
جهات اربعه٭

—« اكهى »—

« قيان توتسانك قولاق مسموع اولوب
اواز نوشانوش ٭ قياقيلسانك نظر
بزم طرب دورانى يكساندور »

قيان —— سيل٭ طاغ و دره دن اقان صو٭ طرف٭

—« مثال »—

« هر قيان كتسانك اولور الله مدد
كارنيك سنيك ٭ خضر الياس پير
اونغوسى يارنيك سنيك »

قيپ —— اداتدر٭ اخذ قبض٭ قيپ قزيل٭ يعنى
محض قرمزى٭

—« مثال »—

قيپ قزيل آى ديك يوزينكغه قاب قرا

قيچماق

خالينك بولاى ٭ كيچه لار يارينك
بولوب كوندوز كرفتارينك بولاى »

قيپاماق — تعقيب ايتمك٭ اردنجه قولامق٭
كيروسندن قوومق ٭ ارقه سندن
يوكورمك٭ قوشمك٭

قيچيماق — چنبر٭ مدور صارلمش تيمور٭ حلقه٭
كرديش٭ قصناق٭ قولاده٭

قيچاق —— كوزى عجله يوموب آچمق٭ اخذ و قبض
ايتمك٭ بر قبيله٭

قيه قيه — پارچه پارچه٭ شرحه شرحه٭ لخت
لخت٭ بولك بولك٭ تكه تكه٭

قيپيق —— ايران٭ چالاب٭ دوغ٭ چال٭

قيتماق —— دونمك٭ عوده و رجوع ايتمك٭ كيرويه
كيتمك٭

—« حكمت »—

« ايمدى غضب قيلارنى سن مونده
ايتاسن مو ٭ اول يرده وعده ايلاب
بول يرده قيته سن مو »

قيتلماق —— بيهوده و ياوه سوز سوبلك٭ سپسته كوى
هرزه٭ فج٭ لج ٭

قيچغير —— چاغرمق٭ باغرمق٭ آواز و ندا ايتمك٭

—« مشرب »—

« دوستلار آمين دينكيز مين برخدا ديب
قيچقيراى٭ ايكى عالم سرورى يا مصطفى
ديب قيچقيراى »

قيچغيريش — چاغريش٭ باغريش٭ فرياد فغان٭ نعره٭
صيحه٭ سس٭

—« نواى »—

« كونكل لار ناله سى ذولفونك كمندين
ناكهان كوركاچ ٭ ايرور انداق كه
قوش لار قيچقو ريشقا يلار يلان
كوركاچ »

قيچماق — قاشيمق٭ خراش ايتمك٭ خار و مال٭

قیچی —— برنوع نبات اسمیدر، هندوبایه مشابه، اوت،

قیچی —— مقراض، مقاص، کاز، دوکارد،

—« مثال »—

« قیچی برلاشاربنی آلسون اول
« لحیه سیکاشانه سنی سالسون اول »

قیچیرداماق تحتانی دیشلر ایله، سس وآواز ایتمك، دیشلری قیچرداماق،

قیچیش —— غدغد، غلغلج قاشنقه کلك، خاریش،

قیچیشماق کیجشمك، خارومال خراش « نوایی »
دیدی کوزوم قیچشور آیتیم که باده تامیز، دیدی نه حاجت آیرور باده مست ایرور آنسیز،

قیچیغ —— کیجك، قاشیغق، خاریدن، شوخ « مثال »
« کی که بزم ارابوکل کازح ایله می ایجی شور، حرارتی دین انیك ذوق ایله تنی قیچی شور »

قیچیغلاماق تخدیس وتحریك ایتمك، کیجشلنمك، خاریدن، قتیغلك،

قیر —— دشت، یابان، صحرا، کوتل، اشهب، کوه، هامون، چول، حزیره، وادی، مرعا، بیر، ییلد،

—« نوایی »—

« یوزنیکدن انجم انجمدن قویاش نور اکتساب ایلار، انیکدیکدور قویاشدین آی وآیدین قیرکون غبرا »

قیراغ —— کنار، یان، جنب، چیت، لب،

—« مثال »—

« نشانی بی نشانلیق دین ایراق راق »
« مکانی بی مکانلیق دین قیراق راق »

قیراغو —— قراغ، ژاله، چی، چیغ، قراو، شبنم،

—« مثال »—

« حله، کافور کون اول خلعت خضرا اوزه، سبزه، جنت غه کویا توشتی رحمتدین قیراق »

قیران —— بش غروش مقامنده ایران پاره سیدر، ایجودن معمول تزیینات، قتال شدید مهلك، وبا،

قیراو —— قراغ، چی، ژاله، شبنم،

—« مثال »—

« ساج آغردی عدم آماده سی بول ییغ هوسینك، بیل خزاندین اثری سبزه اوزا توشسا قیراو »

قیرپندی —— قرندی، خوردوریزه، اوفاق شیلر دوکوندی، تراش، تلاش، میده مویده، بلخته، یونقه، رنده خورده سی،

قیربیق —— کلاهك دوره وکنارینه دیکیلان پوست، بره، قوندوز، سك آبی سنجاب، سمور کبی شیلر،

—« مثال »—

« منیبان آت اوزه هی هی نه کوزلدور کیشدن، کج کله برکینیك اطرافینه قویمش قربیق »

قیریقتیکان کرپی، قنفد، خرپوشت، خارپوشت، کرپی تیکان،

قیرتیش —— برشیئك اوزرینه، هنوز چیقمش توك توی، تیورقنات سیخیر، تراش، رنده، قیرغیج،

قیرجیلداتماق دیشلرینی قیچرداماق، کوشه لك غیچ، دندان خایدن،

قیرچیلاق —— تخدیس وتحریك، یواش قلدانمق،

قیرغاول —— سولکون، یبانی طووق، مرغ دشتی، مرغ تیتو، یازی یاوانی طاوغ، تذرو،

—« مثال »—

« قیرغاول کبك هزاران ایرور »

« کورەومخجیر فراوان ایرور »

قیرغو —— آنمجه قوشی •باز•قرجی غای شهباز• جیك•قیرغی•

قیرغیج —— قزانك دیبنده قلان یانیق• قرماچ تحت دیك•قزان دیبی قیرندی•

قیرغین —— انکسار• مهزونیت• تکاسل• شکستهلك•آفت خستهلك وباقورەله بلای عظیم•کشندەکی•اولت•

قیرغیز —— قزاق طائفەسیندن در آسیای وسطی نك شمالندەمسکوندرلر•دشت قبچاق کبیر•

—« مثال »—

«جین یو یونده جور چوت قلماق تور»
« ایکی قرداش قیرغیز قبجاقتور »

قیرق —— قرق•جهیل• اربعین• طوایف اوز بکیەدن بر قبیله اسمیدر• امر کیس بچ•وقطع•

قیرقیر —— ترکستانده برقلعه اسمیدر•

قیرقلیغ —— یوك•پشم• شعر• قرقلش نسنه• مقراض• دوکارد قیجی کاز»

قیرقاق —— تراش ایتمك•یوك وقیل قوپارمق•بیق وصقالی دوز تمك•

—« حکمت »—

« قل خواجه احد قیرقغه کیردینك نفسنکنی قیرق•موندایغلاب آخرتده بولغیل آریق• پوست ایمان شریعتدور مغزی طریق • طریق کیرکان حقـدین اولوش الدی دوستلار»

قیرقیل —— توك وصاچلری قیر اولان• بیاض ساچ•آق باش•

قیرقین —— حبشی•سیاه عرب• کوله وجاریه•

قیرلاغان —— طاعون علتی•وباء قورله• قیرغین• بلا•وباء•اولت•

قیرلاماق —— قیرده قالمق • صحراده و یابانده کیرمك• چول بیابانده یورمك

—« مثال »—

« کیجه کوندز طاغلارده قیرلاغان »
« حاجتنی ایلسون آسان اوغان »

قیرماچ —— قرغیج•تنجره دیبنده قلان یانمش شیئلر•قرنتی•

—« مثال »—

« قرماجی ایلاپلو بی شوردی »
« کوماجی ایلاچلو کیتوردی »

قیرماچه —— خس وخاشاك• پارچه وپارەشیئلره

قیرمیز —— دودالعباغین• آل و لعل یاپدقلری بوجکدر•حبه بویه رنك• دانه•

قیرماق —— کسر ایتمك• قطـع وتمزیع ایلك• اوفالەمق• و پارچه پارەلمك• چوق آدم اولدرمك•قتل عام•

—« حکمت »—

انمش اوچده موندا کیلدی قول بیر کاکیر
«هم جانینك مین جانانیك مین جانینکنی بیر»
«هو شمشیرین قولغه الیب نفسینکنی قیر»
«بیر وباریم دیدارینکی کورار مین مو»

قیرناغ —— کنیز• جاریه • خلایق • اسیره• جوری• غماء اودەلیك• ددك •

—« مثال »—

« قرناغنی کر اولمسا بیل اویده »
« آدم ایماس اول کیشی هرکویده »

قیریغ —— قریق•مکسور•شکسته•قطعه وجزو• سنیق قریلش•

قیریغلاماق —— کناره چکلمك•چیته طورمق•ایراق•

قیریماق —— انیجه شیئك کنارندن مقاضله قیرقیق• کوزی آچوب قپامق•اشارت ایتمك•

قیزیلتی — قرندی• اوفاندی• خوردوریزه• خورده•

قیز — بنت• کریمه• دختر• قزاولاد• عاجزه• امر قزمك• سرخ شدن• —«مثال»—
«چارسو بارادور قیزکینا اویماق الادور
قیزکینا• مینك نازکرشمه لاریلا سودا
قیلادور قیزکینا»

قیزاوغلان — باکره• بکر• خوجه واره‌وارمش• قیز• بی‌شوهر•

قیزبالا — قزچوجق• مونث اولاد• دوختران اناث

قیزقرینداش — همشیره• ابلا• اوخت• اید• قیزقرداش•
—«مثال»—
«قیزقرنداشی اوجون توی قیلیب»
«شادخرم لیلقیدین کوب یقیلیب»

قیزقوش — اغاج قاقانك یشیل نوعی•

قیزلیغ — بکارت• بنت• دوختری• بتو•

قیزغینه — قزجغاز• قیزجه• قیزکنیه• دارغین• آتشین کینه• دوخترك•
—«مثال»—
«قیزغینه قیرداقویادور یوزنی»
«سوداکرغه کورستادور اوزینی»
«سوداکرسوداغه کیتدی مال ایچون»
«قیزغینه شیدای بولدی یار اوچون»

قیزارماق — قرمزی اولمق• احمرآحیا ایتمك• حجاب• قزاروب قزیل اولمق• رنکی تغیراولمق•
—«مونس»—
«قویاشغه که قیزارماق که سارغارماق
ایروراندین• که وصفینك باغیدابار
اول صفت یوزمینك کل رعنا»

قیزالاق — کلیجك چیچکی• قرمزی راق• اقاق وکیچیك قیزچوچوغی• دوخترجه• بچهٔ خورد ترك•

قیزاموق — خصیه علتی• حمالیه قارشیق برجلد خسته لکیدر• دانه دانه چیقار• مرض محرقدر•

قیزغانماق — قصقانمق• غضبلانمق• حدت ایتمك• رشك غبطه حسد ایدرك یانمك•
—«مثال»—
«یاریب سویلانك قزغانمسون کل اندام
«اوزوم ترده بولسام کونکلوم آنده‌دور»

قیزغین — آتشده قزان شیئی• تابنده قزمق ویامغضوب اولمق آتش اولمش قوم•

قیزماق — حرارتلنمك• سخن اولمق• قزمق• قهرلنمق• غضب•
—«مثال»—
«قهرمان قاقدی یرندن قیزغانیب»
«نیزه‌نی قولیکا آلدی قستانیب»

قیزمیق — تنجره دیبنده قلان شیئی• قرغاج• تحت دیکی• سختی•

قیزیتماق — قزدرمك• آتشده تسخین ایتمك• سیجاقلندرمك• حرارتلندرمك•
—«مونس»—
«مونسا کوبدور خریدارینك دکانینی
توزاب• دردوغم اجناسی بیرلا
عشق بازارین قزیت•

قیزیشماق — تلهب وعاولنمك• رواج بولمق• شدتلنمك• حرارتدن تکلمه کرملك•

قیزیق — قزیش سخن کرم• حرارتلو• عجب•
—«مثال»—
«یتوردی بیر بریکا نامهٔ شوق»
«قیزیق بولدی بنه هنکامهٔ شوق»

قیزیقماق — قزلشماق• کوکره‌مق• آزمق• حرسلنمك• اسرار ایتمك• سرکرم• مشغول اولمق•

قیزیل — قرمزی• احمر• سرخ• التون• کوزل• آشکار• آل• قان• نار• آتش•

—« مثال »—

« بر قیزیل طلا ایچون هم اولدورور »

« بر سوز اوزره یغلاتور هم کولدورور »

قیزیل دلی — آزغین مجنون • قزغین • سرخ •

—« مثال »—

« نه آسمانی بلور تلبه نه یری »

« مونیك كبی قزیل دلی كورمدم »

قیزیل الا — بر نوع بالقدر • سمك • ماهی •

قیزیل اياق — بر نوع بیاض قوش اسمیدر • هجوم عام • بالدرچپلاق اونك اياق • سیاق • سرسری كیزان • چاپقون •

قیزیل بالچیغ — كل ازمنی • اوفاق ارمق • قزیل كیساك •

قیزیمتول — رنكی قرمزی یه مایل • سرخ رو •

قیساج — قیصقاج • تیمورجیلرك بیوك كلپتان كبی التلری • كرای كبیر • ماشهٔ برزك • انبور •

—« مثال »—

« قسقاج ایله توتدی اول طرفدن »

« انبور ایله جیكدی بر طرفدن »

قیساق — قیصیجی الت • منكنه • كلپتان • قیصقیچ • كیرا • انبور •

قیستاق — عجله • سرعة • چابوقراق • شتاب • شدت • تضیق •

—« مثال »—

« یغلامایو اوتی عمروم ایا شاهیم »

قیستاب كیلدی قرانغولوق چیقغیل ماهیم

قیستاماق — شتاب و عجله و سرعت ایتمك •

قیسراج — قصراق • یبطل • دیشی آت • مادیان • اسب ماده •

قیسقارماق — قیستامق • عجله لنمك • سرعت ایتمك • شتاب • تیز • بات •

قیسقانماق — حسد • حقد • بغض و عداوت • رشك • دریغ ایتمك • غبطه • قیسقنیچ •

—« مثال »—

« اغیار ایله من اولورمی یم یار »

« بر پرده تور الماس ایكی قیسقانچ »

قیسقنیچ — غبطه • غضب • غیرت • رشك • رقابت • قیصقانیجی • كونداش •

قیسقه — قیصه • مقصور • كوتاه • مختصر • آلچق • كلته • قصیر • پكنه • جوجه • قیسه •

قیسماق — صقشدرمق • قصمق • صقوب توتمق •

—« حكمت »—

« بونین قیسیب یغلاب ایدی شیأ لله »

« فقیر مسكین اونده نه دیب هو اقیلسون »

قیسناق — قیصق • طاریول • كذرتنك • زقاغ • كوجه • رسته و بازار • راه تار •

قیسملاماق — آوجلامق • طوتاملامق • قبضه لمق • قریشلمق • اوشلمق • ایلیكلمك •

قیسیر — قیصر • قصراق • عقیم • هیچ طوغرمز اولان • بوغوز اولمیان •

قیسیق — طاری • ضیق • مخنوق • قیصیق سس •

قیسی — هنكیسی • قنغی • كدام •

—« نوایی »—

« قیسی یارنیك قامتی سروخرامانیك چه بار • قیسی كل شنیك كلی اول لعل خندانیكچه بار »

قیدی — زردآلو • اریك • مشمش • غولونك •

قیش — شتا • سرما • زمستان • برد • زمهریر • صوق خنوك • دی • اشقیرنیك •

—« مثال »—

« ظاهر ایتر اشبو قیش ایجرا عجب طغیان ساوق • كم اولوسنی قیلدی شاخ بید دیك لرزان ساوق »

قیش قیش — اصواتدندر كیش كیش • قاومق ایچون مستعملدر

قیسق — اكری • كج • عوج • قوس • منحنی •

قیشلاق — قریه•عشایرك آولی اولان اوه•ناحیه• کوی• قضا•

—« مثال »—

« بوقیشلاق لرینی جهاول قیلب »

« یوروب طاغدن عزم کابل قیلب »

قیشلاماق — شتاظهور ایتمك•مشتایه کیرمك•قیشلمك

قیشماق — اکلمك•بوکمك•معوج کج ایتمك•

قیغاش — اکری• کج• عوج• مقوس• سس کورلتی‌سی• پاطردی و شماطه• غلا غله حیقرنك • غربو•

قیغرات وقیغات — طوایف جغتائیه‌دن ایکی مشهور قبیله اسمیدر•

—« مثال »—

« من تیلاب حسن‌ولی شاه تیلاب

حسب ونسب • منکالولی بیله هندو

آنکا قیغرات وقیغات »

قیغیرکیز — نمد• کچه• چول• یوکدن معمول قالین فرش• فلاس•کیکیز•

—« مثال »—

« مهماننی جاین ایتشلار تمیز »

« براوتوقورمیشلار اوستی آق کیکیز »

قیق — قرقلمش اولان•بسکل •خورده شیلر•

قیقین — غایت اوفاق• سیوری یونغه•

قیل — شعر• موی• صاچ• ایت‌کن• یاپ•

—« مثال »—

« کرسنکا هرکم ایدرساسین انکا »

« یخشی لیق قیل یخشی لیق قیل یخشی لیق »

قیلیغ — قیللو•مویلو•صاچ وتوکلو• خوی• خلقت•طینت•صورت شکل مشرب• وجدان•خوی«

—« مثال »—

« بوقیلیقده جوسنی کوردوم من »

« بوقیافتندیبان توردوم من »

قیل‌قویروغی — عساکر مؤظفه‌نك خارجنده اوله‌رق طوپلانیلان معاونه‌یه دینیلور•المان•

قیلاقیلا — ایده ایده یاپه یاپه•کرده کرده •

قیلاو — بهادر•شجیع•پارلاق•کسکین• بران• جلاو•

—« مثال »—

« قادالغان اجین یلاوز پذیر »

« یاناجوشن اوستی کاچینی حریر »

« تاموغ شعله‌سی بارجارنکین یالاو »

« بیلنیب یالاوجلوه‌سیدین قیلاو »

قیلاولاماق — جاوه•وپرداز ویرمك قلیجك اغزینی زیاده کسکین ایتمك• برداخت‌لمك • ابتی وبران ایتمك•

قیلباش — برنوع پاره‌در•پلوس•اقچه• پول چقه•

قیلتیق — قیلچیق•توکلر•بلیق‌ده بولنان اوفاق تکانلر شفتالو وسایر میوه‌لرده بولنان تویلر

قیلسیق — یوك‌مقاضی• بیوك مقراض قیچی • دوکارد•کاز•

قیلغولی — عامل• هر دائم ایشلیجی • قلیجی • یاپیجی•کارکر•ایدیجی•استادکار•

قیلماق — ایتمك• ایلك• اولمق کبی• فعل عمومی برینه مستعملدر•

—« مثال »—

« اول نه حکم ایتسه آنی یاپمك کرك »

« هرنه امر اولسه آنی قیلماق کرك »

قیلیج — قلیج•سیف•شمشیر• صمصام•

—« صوفی الله یار »—

« قلیجدین تیز ابرور قلدین اینچکا »

« پشیمانلار اوشال کون توش کای اینچکا »

قیلیش — فعل•عمل•ایش• کردار• ایتمك قیلمك کردن•یاپمك•

قیلیغ — قیافت• تمثال•طرز•رسم•صورت•

خوی اطوار صورت •

—« مونس »—

«خلق خوشینکی قیل منکا ای شوخ جانفزا • کیم خوبلارغه بخشی قیلیغ دوربسی سزا »

قیلیغلی —— خویلی • مطبوع • مرغوب • خوش وقت وجاهتلو اندامل‌و •

قیلینج —— قیلش • افعال • اطوار ایدلمش کرده شده •

قیم قیم —— تکه تکه • پارچه پارچه • لخته لخته • دانه دانه • پاره پاره • بولك بولك • میده میده •

—« مثال »—

«قیم قیم قیلسالار هرگز انی سویلامم »
«تکه تکه ایتسالار سویلامکی اویلامم »

قیماج —— کجنکاه • احول کوز • قیشیق • الوس •

—« لطفی »—

« ای کوزی قیماج یانیمه کیل رحم ایتیب افغانیمه • قیلغیل بلالیغ جانیمه کوزا وچیدین باقیب قیا »

قیمشانماق —— یواشجه واصول ایله قلدانمق • آهسته حرکت ایتمك • یواش یواش یورمك •

قیماق —— قیمه ایتمك • اوفاق وانجه طوغرامق • ریزه ریزه کسمك • تقطیع ایلك • آدمه ستم ایتمك • بریسنه جانی فدا وقربان واعدام ایتمك • جانینه قیماق •

—« لطفی »—

« جانیمغا قیماسا نقاش صورت »
«نی معنیدین کوزینکنی قیلدی قیماج »

قیمداق —— اهتزاز وحرکت ایتمك • صالنلانمق • جنبانیدن • قیلداماق •

قیمیق —— بالطه ضرباتیله اخشابدن قرلایان پاره وپارچه‌لر • قپانیق بوشیده بسته •

قیمه —— قیمه‌لنمش وپاره لنمش ضرب لنمش ات ولحم •

غایت اینجه وپارچه اولان • میده لنمش • ریزه ریزه • کفته کی •

قیمیرلانماق —— قیلدانمق • صالنلانمق • آهسته حرکتلنمك • جنبیدن •

—« حکمت »—

« رسولنی یاتقان اورنی ینه اسیغ توروبدر • سالیب کیتکان زنجیری قیمیرلاشور ایردیا »

قیمیز —— آت ودیوه سودی •

—« نوایی »—

«ایاقچی می اولماسا کیلتور قیمیز »
« قیمیز ایچمکا منتظر باریمیز »

قین —— ظرف • غلاف • اسلحه قابی • شکنجه • عذاب • مشقت • قصاص • دوشوارلق • زحمت ویرمك •

—« نوایی »—

جبه سی یوق ایردی چونکیم کوردیلار
«قلبنی قین اسیتدا اولدوردیلار »

قیناق —— پرمقلرك چیتلار قیلوریری ومفاصلی • لسان مغولده عزیز دیمکدر • چینکیزخان بن اوغورخانك اوغلی اسمیدر •

قیناق —— شکنجه • تعذیب ایتمك • رنج والم ویرمك • شدید تعزیز تکدیر ایتمك •

قینالغودیك —— شکنجه‌یه مستعد • عذابه مستحق •

—« مثال »—

«بیرزمان دورعرم عزم راه ایتیب اسوده بول • بو لسانك ابنای زمان بی دادیدین قینالغودیك »

قینچ —— میل • میلان • غنج • ملو • دریای غنج وکنك اسمی • تنج ودینج یرینه دخی مستعملدر •

قینچیر —— مفطر • عیاو • سقط • چشم احول • الوس • چاشی • آلا کوز خیره •

قیندرماق — لوم، قدح، استهزاء، هجوم، ذم، ملامت انجرار، تحریك ایتمك، تعیب ایلمك.

قینده — بر نوع قصب وقامیشدر، بانکس، ونی کبی در، نیستان نیزار.

قینغیر — معند، جسور، شجیع، زعر، درشت.

— « مثال » —

« قرق آدم بریانه قینغیر آدم بریانه، سویله میشلار بوسوزی ایرته کیلار مرداند »

قینغیرایماق — عند، دایتمك، طاریلق، ازارلمق، سرکشلیك ایتمك.

قینکر — اخضر، کوك، کبود، سبز، یشیل.

قینلاماق — قیلیچه، قین یاپمق، غلافه صوقمق، بر مبهم ولازم شیء قاب وظرف یاپمق، قصاص وزجر ایتمك.

قینه — اداتدر تصغیریت ایچون مستعملدر، قینه قینه کبی.

— « مثال » —

« یار رعنا چغنه، قدی برناچغنه »

— « دیکر » —

« کیلسا کر کلیم سنری لطف ایلاب اول دلبر کینه، قامتی موزون کینه خال لبی عنبر کینه »

قنی — کنار، ساحل، چیت، لب، اداق.

قیوراق — طرف، یان، یك سو، جانب، یانباش، زیاده قیورلمش، فتان، جعد، کاکل، طره، مرغوله، چکل، پرچین.

قیوراماق — برشیئی بوکوب بیچ بیچ ایتمك، صاچلری لوله لوله بوکمك، حلقه وتابدار ایلمك، کره ومجعد، طره ومرغوله لی.

قیوریم — قیورلمش اولان، کاکل لوله، لوله لی زری، کلاله، جعد، مرغوله، حلقه، طره.

قیی — کنار، ساحل، طاغ اتکی، لب کوه، قییلوب کسلمش اولان قید.

قییق — اوجی کیسیك کنارلو، قیورمه، مقطوع.

قیین — مشکل، مشقت، زحمت، چتین، صعوبتلو، مقاص، مقراض، قین، قاب، ظرف، غلاف، قیین، دشوار.

قین — استنطاق، ضرب لت ایله اقرار اندرمك، قصاص، زجر وعذاب ایتمك، قصاص ۳۲ نوع دیمشلر، ضرب ایتمك، بریری برمی وبورغی ایله دیلك باشینه یاغی سیجاق دوکمك کبی.

— « مثال » —

« اوتوزایکی قیینی اجرا ایتدیلار »

« اوتهمتن هیچ اقرار اولمدی »

فصل کا

کابل — اصلی زابل، افغانستانك پای تختی وطاغلق خطه سی، قندهار جلال آبادغزنی قوندوز انکا تابعدر، اقلیم رابع ده وسط معموره ده واقع در، حالا بلخ وبدخشان هرات، انکدر.

کاتاوکاته — بیوك، بزرك، کبیر، اولو، نساوامرده تعسق ایدرلر بل وپاره صرف ایدانه دخی کاته دیرلر، عاشق.

— « مثال » —

« ابوطالب علی نیك اتاسیدر »

« قامو اعرابی لارنیك کاتاسیدر »

کات — خوارزمده بر قصبه اسمیدر.

کال	
	—« مونس »—
	« مونسا شاهینك دعاسین قیل که عدلیدین آینك٭ رشك جنت بولدی خیوق کنج مسکوکات کات »
کاج ——	فریب٭خدعه٭ حیله٭ تدویر٭ مکر٭ تلبیس٭
	—« بایقرا »—
	«چرخ کاجی بیرله چهرم کرچه بولدی نیلکون٭ نی قیلا الغان کیشی بونیلکون طارم بیله »
کارنای ——	عسکرد دوکی٭ چالغوسی٭ وبوری توج ونحاس وبرنجدن وشاخدن معمولدر٭ بحجه٭ تو ملوك٭ کرنای سورنای معروفدر٭
	—« مثال »—
	«جو لشکر ایتدی شو قوم وهیاهای» « بو یاندن غلغل کرنای وسرنای »
کاروان قیران	اخشام یلدیزی٭ زهره٭
کاشغر ——	ترکستانده بیوك برقطعه نك کرسیسی برشهردر٭ قشقر٭ دخی دینولور٭ چین حدودنده واقع دریدی ولایت دخی دیرلار٭ ختن٭ یارکند٭ غولجه٭ ایله٭ طورفان٭ سیرم٭ کل باغ٭ آق صو٭
	—« مثال »—
	« کاشغرینك آغچه سی کوبتورور » «حسنده بو دهر ارم مرغوب تورور»
کاغای وککی	عربه تکرلکلارینك ایاقلری٭ بای غلتك٭
کافری ——	افغانستانده طاغ ایچنده بیوك برقبیله اسمیدر٭ هندوکوش طاغنه قریب تیبت کاشغر بدخشان٭ کابل بینده در٭
کال ——	خوش کلام٭ التفات٭ بولتقه٭ شهرلرده بولنان یاریق یرلر٭ سیل یوللری٭ الدتمك حیله ونیرنك ایله قاندرمك٭

کاورکا	
	—« مثال »—
	« قوین دن قوی آتدن آت آلورکن » « انکا هیچ مال برمای کال بردی »
	—« دیگر »—
	« خاتونه مال برما » « کال بیرکین »
کالاوکاه —	مواشی٭ دواب٭ سوری٭ راعی٭ رمه٭
کالار ——	کرتن کلار٭ محلیه٭ کلته کلاز٭ صویولغان٭ کرتن کله٭ یشیل باش٭ کستن کله دخی دینولور٭
کامه ——	کیجه٭ تون٭ لیل٭ شب٭ بیکه٭ اقشام٭ تیجر٭
کان ——	چوق٭ کثیر٭ وافر٭ بسیار٭ معدن٭ زیاده٭ تقیم٭ توب٭
	—« مثال »—
	« حقسهٔ لبنك ایمدیم طرف لذتین کوردوم٭ کان توز ایکاندور بول سینه میز نمکداندور»
کاوش ——	اوتلامقلق٭ قوندره٭ ایاق قابی٭ کفش٭ بابوچ٭ کافتن٭
کاوشاك —	اوتلایجی٭ چرنده٭ سست کوشك٭
کاوشاماك —	بوشامق٭ منفك ومنحل اولمق٭ سقیز کبی چینامق٭ تیوه ودیوه نك دیش کوشمه سی٭
کاواك ——	قواق٭ قوف٭ اجوف٭ قاغوق٭ خالی٭ ایچی بوش اولان٭ مغاك٭
	—« مثال »—
	« یرنینك کاواکی بارهوشیار بول » « دریانك کولاکی بیدار بول »
کاولاماق —	قاریشدرمق٭ کومك ودرین قازمق٭ تحری ایتمك٭ کاویدن٭
کاورکا ——	بیوك طاول٭ کوس٭ نغاره٭ طبل٭
	—« مثال »—
	« کاورکا دهر اراسالیب غریوی »

« نیچوك کیم مست بولغای نره دیوی »

کبزه —— اوموز کورای • شانه دست وآینه کتف • کوه زه دخی دینولور •

کبزه‌جی — کوره که باقوب کهانت ایدن بودالا • فال‌بین • شانه‌یه‌باقیجی • رمال • چوکی •

کپشیك — کیله زخایری • وزن بیلمك ایچون قوللانیلان اولچك • کیله • زغامه • قضاق غربیل کبی • کشد •

کپنك —— چوبان وقاطرجی جبه‌سی • عبا • یغمورلق • دکلای •

کپ —— سوز • کلام سخن • کفتار • فقره • سویلشمك • صحبت •

—« مثال »—

« کوب کپ اورمه سویله ماسن بی حساب • فحش لغوسوزلاردن ایله اجتناب »

کپه —— فقره • قامیشدن وحصیردن معمول الاچوق • باراق • کلبه • کازه • چرتاق • ایو • قولوبه •

—« مثال »—

« ایلانغه کیسك وهم خاك مأمن »

« چیانغه کپه‌نیك استیدا مسکن »

کت —— سدیه • اریکه • مصطبه • سریر • تخت عادی تذکره •

—« نوایی »—

«کت یوزیده دوشاك سالیب نجه قات»

« آنده یاتغوزدی زار وخسته نی بات »

کتك —— کومس • خانهٔ مرغ • طوق اویه‌سی • اشیانه • زجاج •

—« مثال »—

«هم ایل منزلیزشرکتی دیك بوزوب»

«تاوق اورنیغه جغذا ولتور غوزوب»

کتون —— کتان • کندیر • بذر انجیبنك • زغیر •

کت هندی بر نوع علاج وبویه در •

کته —— بیوك • اولو • بزرك • جسیم • عظیم • اولوغ • کلان • اولکان •

—« مثل »—

« انبار کته بر طرف خمه بر طرف »

« خویش وتبار بر طرف عمه بر طرف »

کته قورغان سمرقنده قریب بیوك بر مملکت • بیوك شهر دیمکدر بخارادن ۲۰ فرسخ یرده واقع بر قلعه در •

کپك —— اوردکلك قویروغنده قنه تنده بولنان کج توکلر • حلقه • طره •

—« نوایی »—

«قلاب محبت دور سرکشته کونکل لارکا»

«چون قوش سالیب اول جابوق باشیغه بجك سانجار»

کپه اویونی بر نوع اویون • بجه بازی • برشی توفراق یایوپ وقده کزلمك •

کجه —— توتوله • پپه • بودالا • اوانیق • سرسری احمق • پلتك •

—« نوایی »—

«نوایی اول یوزوقد شوقیدین ناکه نواچیك سم • دم اورماس بابل وطوطی که اولدر پجه بو پلتك»

کپه —— نمد کیکیز پلاس یستنجیق یاپنجیق •

کپیکور —— کپنجی • آمر • عامیر • کسکور • میکذشته کی •

کپابه —— تخته واغاجدن معمول دورت کوشه لی صندقه مشابه اوزری آچیق ظرفدر • اوزوم بجبه‌سی •

کدخدا —— آمر • حاکم • بیوك وبزرك اولان • متاهل وصاحب خانه اولان • آقسقال • ارباب • کدخدای درخانه • ایشك اغاسی • شهزاده بکزاده‌لری نظارتنده بولنان موی

سفید• اتکه• لالا• آغاز•

کدی —— قباق• دوبه• کدو•

کدوك —— کدیك• آلسیك• دیش‌لو کبی اولان• بر طرفندن جزوی شکسته• رخنه• لب چاك•

کراك —— کرکدن• خرخیط• بر نوع قوش اسمیدر• کورکور کراك•

—« مثال »—

« کورمه‌یونجه کورکور کراکنی »
« آلمه‌تاك اوستنیدان هرکز خاکنی »

کرایت —— طوایف اتراکدن بر قبیله اسمیدر• اکثری شهرسبز ومیان کالات بخاراده ساکن دیرلر•

کرامت —— بیوك اغاجه دینور• التنده قندیل یاقوب داللارینه خسته‌لق ایچون باغلانیلان بز پارچه‌لری اسلامبل وتوابعاتنده یغمورنك محافظه‌سی ایچون ایجاد ایدلمش اولان بر نوع کرفیج وتوله•

کرپی —— خارپشت• کرپك• کرپی تکان•

کرتی —— کاسبلرك حساب بلك ایچون یونتوب کسوب استعمال ایتدکلری اغاج• چتله• خط جوب• جوب خط• کرج ورخ• خربوزه• روغن کوسفند• تیلتیم•

کرتمك —— آزجق کسمك• برپارچه قوپارمق• چتله ایتمك• جرتمك رخنه کسمك نشان علامت ایتمك•

کرتیك —— چتله• برپارچه یونولمش اولان اغاج• چزیلمش اولان چوب خط حساب سردستی•

کرپیچ —— چی طوغله• خشت• کرامیت•

کرخن —— کرخت بی‌خود• مبهوت• بی‌درك• محو اولمق بی‌حوش• سرسری•

—« مثال »—

«مونسنی بسکه فرقتینك اندوهی
قیلدی سخت• کورکین منی غمیم
اثریدین بولور کرخت »

کرچ —— دلم• پارچه• رخت• کرت•

—« مثال »—

« برکرج قون دیك اولدی شیرین»

کرسن —— اغاجدن معمول بیوك طبق• قاب• ظرف• تکنه• کارسان• تغاره• چوبین•

کرسی —— واعظلره مخصوص یوکسك سریر• بیوك تمل طاشی• اساس بیت ضدلی• اسکمله• کورسی دیش•

کرقکه —— زره• ساووت• اهن‌پوش• جوشن•

کرك —— لازم• احتیاج• کردن• کرتن کلاز• خرخیط•

—« مثال »—

« پرده‌کی اولدی ایکین ایجره کرك »
«اوچتی آچیب پرده‌لارین شب پرك »

کرکاو —— امرود اغاجنه شبیه یبانی بر اغاج اسمیدر الاچوقلك اطرافنده‌کی چوپلره دینلور• ترکاو• ترسك•

کرلماك —— شدتله ترلدیه‌رك باصمق• کرکیمك• ترنك ایتمك• دف طبل‌یه دیری کرمك•

کرکه —— بر نوع جبه دیر• البسه وجامه• تون•

کرکی —— بیوك بالطه• آمو دریا کنارنده بر مملکت اسمیدر•

—« مثال »—

« کرکی واقچه وشبرغانی »
«کیرده‌م کوردم آمو دریانی»

کرمك —— کنیشلنمك• توسیع ایتمك• بوچك تخمی غوزه ابرمشیم•

کرنغورغ —— زنکوله• چنغراق• زنك• جرس• جانك• قونغراق• درای•

کروه —— مریخ•بهرام•سبعهٔ سیاره نك بشنجی سی•

کریم —— جوهرد•سخی•الله تعالی نك اسمی در•

کرنك —— مزه•بر نوع خستالك•جراحت هو الانك•نقل•

—« مثال »—

« حسرت ایلیکین تیشلاب ایچارمن غیدن قان•عیشیم نی خیال ایت بو می یا اول کزکیم دین »

کزلیك —— پچوك پچاق•قلمتراش کارد چه خورد•

کسل —— خسته لك•مرض•علیل•علت•

—« حکمت »—

«قرق سیکیز داعزیز جاندین بیزار بولدم• کهنه دردی کسل قیلدی بیمار بولدم• اول سببدین حقدین قورقوب بیدار بولدوم•ذاتی اولوغ خواجه مسیغینیب کیلدیم سنکا »

کسمك —— دلم•پارچه•خرمنده طبراغه قاریشان باشاق پارچه لری• تکرار دو کلان شیئی• کسیم•قطع• بهاسی بجیلمش بریدن•

کسملك —— غلا که•اغاج کلید• طاش اوجاغی• مغاره• اور•انبار زمینی•اووه•

کشیر —— هاوچ جزر•سبزی•زردك•

ککره —— بر نوع آجی اوت اسمیدر•دلتك•

—« اکهی »—

«دیمانك هجراندا بولغای تلخ کامین میقیلور شیرین• بولور کامیغه می معشوق سیرا اول نوع کیم ککره »

ککیك —— بخارا مضافاتنده شهرسبزك قدیم اسمیدر• شهرکیش دخی دیرلر•قبایلی کینکس در•

ککلیك —— آزماق•ککره مق»کیکرمك•کیك•

کلاچ —— مصرا وتندن یاپلمش اتمك•

—« کامل »—

«اوتکاردی روزه نی بیان اهل غنا شکر...

«بیچاره لار سحر لیك وافطاره یر کلاچ»

کلاس —— کرتن کلر• کرتن کلاز• کلته کلاس• صویولغان•کوکباشك بر نوعی•

کلبار —— کولوار•طغارجق• صقسی• سناچ بورمه خلته•

—« مثال »—

«کوب پل آلدی برجه عام خاصدن»

«کولبارین تولدردی هر اجناسدن»

کلته —— قیصه• قصیر• کوتاه• دومسز• قورو قسز•الچق•

—« مثال »—

« عقلی کلته بوی کلته بر کیشی »

« بو تعجبدر اوزاتور هر ایشی »

کلچه —— ماریده ترکمان قبائلندن بر قبیله اسمیدر•چورك کولچه اکمك بر نوع مدور افاق نان اتمك• کولجه شیرمال مشهوردر•کولجه پروارض•نان دوره خورده•کردك•

—« مثال »—

« کولجه ینکاقلی دلبریم »

« بادام قباقلی دلبریم »

« برکینه باق بو حالیمه »

« پری سیاقلی دلبریم »

کلکی —— پپه•تته• صاچمه صبان سوز• هرزه بسته•دوزمه•

کم —— آز نقصان•اکسك• دون•کوتو•بد• فنا•کنده•

—« مثال »—

«تیشلاریم دین ایکی دور داندنی چرخ ایلدی کم• رخنه لار بولدی اجل کرکالی جان چیقالی هم »

کم کم —— اندك اندك• آزآز• قلیل قلیل• آهسته آهسته•ذره ذره•قطره قطره•

کم پیر — اختیار، عجوزه، قوجه قاری، کهن سال، پیره زن،

کملیك — شقاوت، بدکارلق، جفا، آزلیق

—« مثال »—

« کم لیکده کمال »

« کوبلیکده زوال »

کمال — قیمت، دکری، نرخ، شراب، باده، می، مدام، قرقف، چغیر،

کمیرته — اولمامش زردالو «خام اریك» دوچه،

کمیشك — قویروغنك کیکلو یری، قویروق صوقومی، ککردك کیمو کلی یری دنبه، دومغازه،

کمیردك — دیشلری فوق الحد اوصوب خذاسندن چیقان، اشکی دیش وتیش، ارتوق، زیاد،

کنارسکه — شکر، قند، سکر، نوات، نبات کله قند،

—« مثال »—

« قلیب پیش کش هدیه‌لار بات بات »

« کنارسکه‌لار ایله مصری نبات »

کنده — کوتو، بد، فنا، زشت، چرکین،

—« صوفی »—

« کیشی‌نینك هم نشینی بولسا کنده »

« یمانلاردین چیقار غیلی بنده»

کنجه — اختیارلقده تولدایدوب پك سویلیان چوچق، کنجه هندستانده بر مملکت اسمیدر،

کنج — دفینه، خزینه،

—« اکهی »—

« بی کنج عزت ایستما عالمدا محض فضل ایلا، کیم بو زمانه اهلیغه بولمیش دورور منظور کنج »

کنده‌راماق — تعفن ایتمك، قوقومق، چوریمك،

—« مثال »—

« کونکلاك ارامشك وعبیر وطرب»

«کونکلیدا یوزایت اولوب و کنده‌راب»

کندیر — قناب، کتان، بذرانجـ، زغیر، بنج، تخم بنك،

کندیرلیك — کتان وکندیرا کیلان یر، رسمان کندیر معروفدر الیقه لیف،

کندیك — کوبك، ناف، ایچ، مغز، میان، اورته یرکندیکی مکه مکرمه،

—« مثال »—

«کندیکندن بو قاری قویسون قولین»

« خاتون امام دایسه اوشلاب بلین»

کنس — شاشقین، بودالا، اوانیق، متحیر، مبهوت، دلی،

کنك — کیچ، متاخر، کنکیش، واسع، فرالی، پهن، فراغ،

—« مثال »—

« صحنی کرم اهلی کونکلی دیك کینك»

« بیل وسعت اراجهان بیله تنیك »

کنه — اوفاق مؤذیات، خورد وریزه حیوانات، بوجك، تخته بتی، تخته کنه، حالا اسیا وسطی‌ده کنه خانه نامیله بر حبس خانه واردرکه مجرم لری عذاب ایچون انکا آتارلر،

کنه اوتی — حب السلاطین، هند یاغی بوندن چیقاریلور، حب الملوك (دند)

کوکو — اصوات ونغمه‌دندر، قومری‌نك اوتمه وسیره‌مسی،

—« مونس »—

«چیکار ذوق سهی قدینك بیلا قری فغان کوکو، تو زارشوق کل رونینك بیلا بلبل نواچه‌چه »

کوپ — چوق، کثیر، بسیار، وافر،

كوپك طاشى

—« مثال »—

« اول ندوركم ذره ذره كان بولور »

« تخمى بر دور ميوه سى جندان بولور »

« اغزى بر دور تيلى ايكى جانى يوق »

« كوب كيشى بو معنى كا حيران بولور »

كوپراق — زياده راق اكثار ٠ بسيار تر ٠

—« نوايى »—

« نوايى اولسانى تانك بزم ايچيدا بيراق »

« كه غصه جامينى دوران تو تار انكا كوپراق »

كوپلوك — چوقلوق ٠ ازدحام ٠ جمعيت ٠ غلبه لك ٠ كثرت ٠ وفرت ٠ بسيارى ٠

كوپچى — اكثريا ٠ اكثر اوقات ٠ زياد اولمقدا اولان ٠ كوپوسى ٠ همه سى ٠ جمله سى ٠

كوپچوك — كوچك ٠ اوفاق ٠ تكرلك ٠ غلتك ٠ وعرابه چرخى غلديرك ٠

كوپچيك — اكرك اوزرينه قونيلان كوچك شيلته ٠ زين پوش ٠ كوتلوك ٠

كوپروك — كوپرى ٠ صراط ٠ جسر ٠ پل ٠ معابر ٠

—« صوفى »—

« خالقا ديده مكا اشك زارى بير »

« كونكلومه دائم محبت نارى بير »

« آب كوثردين مينى شاداب ايتيب »

« هم منكا كوپروك اوتاردا يارى بير »

كوپسر — طولوم ٠ قربه ٠ مشك ٠ خيك سناج ٠ اشبو كوبسر ايله دريا ونهردن كلك كبى عبور ايدرلر ٠

كوپك —— كلب ٠ سك ٠ ايت ٠ كوچوك ٠ كلاب ٠

كوپك —— كسب ٠ كف ٠ زبد ٠ طفارة ٠ لعاب ٠ سنكار ٠ كفك دريا ٠ دكز كوپوكى ٠

كوپك طاشى — لوله طاش ٠ دكز كوپوكى ٠ كوبك طاشى ٠ حمال مزدورك تنفس يرى ٠ جاى توقف ٠ ارقه داشى ٠ سنك آسايش ٠

كوتلوك

فرسنك ٠ فرسخ ٠

كوپلاماك — چوقلشمش ٠ تكثر وافر ٠ چوق اولمق زياده ايتمك ٠ بسيار كردن ٠

كوپماك — شيشمك ٠ انتفاخ اولمق ٠ ورم كردن ٠

كوپورماك — غيظ ايتمك ٠ قودورمق ٠ شمر مغز زياده ٠ مست اولوب اغزى كوپورمك ٠

—« مثال »—

« بهار بولدى چمنلار سبزه سوردى »

« تويه لار مست اولوب اغزى كوفوردى »

كوپون — طفل ٠ چوجق ٠ پسر ٠ فرزند ٠ اوغل ٠ اولاد ٠ مخدوم ٠ بچه ٠

كوپى —— يوغورتى ايران ايتمك ايچون قوللانيلان يايىق ٠ پوقلى خرقه ٠ تون وجامه ٠ سير نجته ٠ بردن بره يكباره معنى سينه ٠

—« مثال »—

« يغمور يغادور كوپى تونوم هول بولادور ٠ بابام كوچادور اوينى ايچى چول بولادور »

كوپه —— جوشن مثللو بر نوع لباس ٠

—« اكهى »—

« كدا او خرقه دا اولماك نيچوك كه پروانه ٠ يوق اول كه حله ارا شاهد ايلاكيم كوپه لك »

كوپه —— سراج وكفش دوز قندره جيلرينك بر شى دوز وپرچين ايتمك ايچون استعمال آتديكلرى بر نوع كوپه جيكج ومشته ودستك ٠

كوت —— مقعد ٠ ديب ٠ دبر ٠ كون ٠

—« مثال »—

« بو اويونك ارقه سيدا اتدفوته »

« بو اويونك صاحبى نيك كوتى كته »

كوتلوك — اكرك و پالانك ارقه سنه ديكلان ميشين ٠ طفل شيرخوره ٠ افاق چوجوقلرك آلتى نه قونولان اسكى لته پچوره ٠

کوچی

کوتاخ — برنوع مطبوخدر، کوماج کبی،

کوتارماك — قالدرمق، بردار ایتمك، دفع وسلب ومحو ایلك،

—« مثال »—

«چومزرع ایچرا ساچتنك هر نه دانه»
«همول دانه کوتار کونك هنجو دانه»

کوتاریملیك — قالدرمقلك، عتابه صبر وتحمل ایتمك، بردوش ایلك،

کوتالماك — قانقمق، خوشلنمك، مرغوب کورمك، بکنمك، پسند واستحسان ایلك،

کوتاول — محافظ، پاسبان، بکجی، نکهبان، قلعه بان، کتاول، اریکه ناظری اورده بان، حرم سرای مقیدی،

کوتروم — مفلوج، اوتراق، شل، سبیل مانده، دوشکون برجامانده، ایلی ایاغی توت میان

کوتل — طاغ، کوه، جبل، صعب المرور بند، کچید، سواری، بلند ناهموار،

—« مثال »—

«برنیچه کوه کوتل دن آشتیم»
«کابل لینك قورغانینه یتشتیم»

کوتماك — رەصره یوریەرك مواشی یی سورمك، رعی وارعا ایتمك، تعقیب ایلك، باقمق ونظارت ایتمك،

کوتوك — کسلمش اوماجه پارچه سی، طومروق، کونده، حطب، انا دفتری، کتب سجلات، بیخ وبن درخت بزرك،

کوچك — کوپك یاوریسی، بچه سك، ایت وکلاب، طفل وصیغاره دخی اطلاق ایدرلر، برشی نك اساس وسلسله سی در،

کوچر — اربه نك دوزدینلنلی، یسون طروق تقیمی، کوجن،

کوچی — طوایف اتراکدن برقبیله اسمیدر، زوزی وقوتی،

کوربه

کوچوککلاماك — کوپك یاوریلامق، بچه لمك کوچك بچه زایدن، سك،

کوچه — زقاغ، سوقاق، محله، قونار وکوچر بدوی کبی اولانلر، طریق، راه، یول، رسته،

—« بایقرا »—

«وه که عشقینکدین جهان ایچرا
فغانیم دورمنینك، پارجه کوی
وکوچه ده بوداستانیم دورمنینك»

کوچان — هر زمان کوچر اولان، بدوی، صحرانشین،

کوچه آشی — بیاض مرجمك طعامی، جواری آشی بیاض تاری چورباسی، ماشابه ومرجمك شورباسی کبی،

کوداش — کوتولکدن برشیئی، فنالیك ادبسزلیك امارەسی،

کوراداماك — پراکنده وپریشان اولمق، طاغلمق، تارومار تیت وبیت،

کوراش — کورش، صرع، رزم، طوتوشمق، کورش، کوشتین پهلوانلرك بربریله یقه یقه قوجاقبه قوجاق سواشملری،

—« مثال »—

«رقیب ایله ایتما یراش»
«برکینه میدانده کورش»

کوراشماك — کورش طوتمق، پهلوانلر مسارعه ایتمك

کوراشجی — پهلوان، کورش طوتوجی، بهادر، زورآور زبردست، کوشتین کیر،

کورالماج — اسکیمش وقاریمش چام اغاجی، درخت ارجه، تیرال اغاجی،

کوراماك — کورەلمك، کورکلمك، طوپراغی سوروب برطرف ایتمك، کورکلمك،

کورپك — خفیف، سبك، ییکیل،

کوربه — یتاق یورغان، لحاف وشیلته بالاپوش

بره•تازه•نورس•نوجوان• علف نودمیده•

کورتون — پالان•۱ کرسمر• جهاز•توقوم اسب وخر•پالانك وجیاز•

—« مثال »—

«بونه تخت بونه هودج نه سریر بوندکت»
نه جحاز بونه خطب تیوه ده کرتن کورتون

کورتوك — برنوع مطبوخ در•

کورچك — کورك•خاك انداز•براوجی یصی آلت آتش وخاکستر کشی• فراش•

کورشماك — کوسترمك•ارائه وابراز ایتمك•اظهار ونمایان•نموده کردن•

—« مغنی »—

«ساوق آهیم بیلا هجر نیکدا عالم فصل
دی اولدی•یوزینك کورساتکیل ای
کل رخ نکاریم کیم بهار اولسون»

کوراك — کورمك•کورك•عسکر والمانی یوقلمه ایدوب نظردن چکورمك•کوروك• سپاه عسکری تعداد ایتمك باقق•بخارایه قریب بر موقع اسمیدر•

—« مثال »—

« کوروك کوروب »
حساب آلدی•یوزمینك دیب دفترغا

کوترك — پوست•فربه•سمیز•بوستن•

کورکا — برنوع بوری وسورنی اسمیدر»کیکز•نمد• بچه• نوغ •

—« مثال »—

« ینده کره نای وکورکا اونی »
«قیلیب آشکارا قیامت کونی »

کورکان — کوران• کورلمش کورمکه شایان• مشاهده اولنمش نمایش کورینش امیر تیمورك لقبی در•

—« حکمت »—

«حکمت یادی تکبرنی اوین بوزدی»

« مشایخ لاربو حلقه نی کورکونك
توزدی »

کورکو — صوطولومی•قربه•مشك•خیك•

کورکولداماك — کورولتی ایتمك•طاریلق وآزارلمق• حدتلنمك• اظهار غیظ وخشم ایتمك•

کورکه — الاچوقك اطرافی• کردخانه سیاه قره ایو•واویولك دوری•

کورنك — کورنش•کوسترش•نمونه• عبرت• تجربه•عادت• حسب العاده معتاده• مسبوق الامثال•بزم صحبت•

کورنلیش — منظر•منظره• دیدار• ظاهر حال• صورت•کوسترش•نمایش• تفاخر•

کوروك — ال کوروکی•منفاخ•دم• حلاج•

—« مثال »—

«وقتی بیله قیلدی خروس اون عیان»
« قیلادی برلحظه کوروك وما کیان»

کوروکساماك — جان وکوکلدن طلب ایتمك•آرزو•رجا وخواهش• تمنی• ابرام•

کوروکلنمك — اوفوریله رقیانمق•شعله وتهلب ایتمك•

کورولدو — کورولتی• شماطه•پاطیردی• غوغا• آواز بلند ایله سس•

کوره ماك — کورك ایله پوپلامق• آتشه هوا ویرمك•

کور — قوری چکمش کور•اخکر• قاولانمش شیئی•آتش•سیاه انکشت زغال•

کوز — یاز ایله قیش بینی•موسم خزیف•کوز فصلی تیره ماه یغیم تیرم• چشم عین مردم•

—« مثال »—

« کرتا پسام اول بهار فصلین »
«سارغارغامین اویله کیم کوزك مین»

کوزل — یانمش ویاقیلش علفدن قلان پارچه• خس وخاشا کدن دوکیاش بلخته•

کوزکو — آینه• مرآت• عینك•

—« نوایی »—
«تو تقلی لمعهٔ رخساریغه جانان کوزکو»
سوددور بسکه قالوبدور آنکا حیران
کوزکو »
کوساو — نیم سوخته* محروق حطب پارچه سی*
کسناو* آتش قاریشتریجی چوب*
کوسکو — براوجی یانوب سو کتمش کوتوك* کونجه
کنده اوجه*
—« مثال »—
« تیره‌لار لطف ایلابان توتاسا صفا
اهلین یرین* یاروماق بیرلا اوجی شمع
اوزنی توتماس کوسکو*
کوستیك — سنبل دینیلان کور صیچان* برقباریغی*
کوسترماق — ارائه* ابراز واظهار ایتمك* عیان
ونمایان ایلك* نشان دادن*
کوستك — بند* زنجیر* باغ* عوق* غل* سلسله*
اغلال* قید*
کوسم — قویون سوریلرینك اوکنده کیدن
تکی لر سرکه* اوکنده کوس کوس
کیدن قولاغوز قویون* وبوز*
کوسماك — قویق* منقطع اولمق* کوجنمك*
اغبرار ایتمك*
کوشك — برسنه لك دیوه یاوریسی* قولاغه
پنهان کلام سویلك*
—« مخدوم قلی »—
«آق مایه الدیرسه الدن کوشا کین»
« چوجوغنی ایزلامایین بولورمی»
کوشه کی — اجتناب* انزوا* اختفا* پنهان اولمق*
کزلی سویلك اهسته تکلم اتمك قولاغینه
سویله مك*
کوك — مائی* ازرق* کبود* آسمان* سما* خشخاش
بیخ* ریشه* اصل* چاغ* تندرست*
منشاء* ابتدا* کوکسنك صدا او آواز*

—« مثال »—
«یغلاك ای شمع وصراحی که اولا ریمنی
بیلیب* مطرب نوحه سرا نوحه کوکین
چالدی ینه »
—« حکمت »—
«اخکر قیلیب کولین کوکه ساور دیلار
تاغ وتوزلار انا الحق دیب کویار
ایرمیش »
کوکانال — برنوع شکار قوشیدر* قرتال وجرغ
کبی* غلواج*
کوك بوری — یشیل قورد* بوری یوز ذئب اخضر*
کوکانك — محل اصلی* وطن ینبع* یرلو* مجاور
ومقیم* مسکن* سلاسل قید بند اتمك
بربرینه چنبر ایدرك باغلمك*
کوکانه — زنجیر* قید* بند* غل* سلاسل* کوستك*
—« مخدوم قلی »—
«عشق داغی آسدی کوکان بوینندن»
« کوك تترایوب چکه بلز بو دردی »
کوکایین — مؤذیات حیواناتك برنوعیدر* دیوه یه
وآته یاپیشور* پشه وسنك*
کوکته ماك — سازچالمق* اهنك وترنم ونغمه ایتمك*
—« مثال »—
« ساقیامی تولابیر عربده استار
کونکلوم* ای قلندر چالاباشلار اوکوزو
کوکته قوپوز »
کوکچاك — کوزل* مرغوب* خوش* حسنلی*
یخشی صورتلی توزقلقلی*
کوکراك — سینه* کوکس* صدر کوکل یورك بغیر*
—« مثال »—
«خنجرینك جانیمغه یتی کوکرا کیم کا
سانجیلب* ناوکینك یانیمغه اولتوردی
عیادتغه کلیب»
کوکشون — اختیار* پیر* قوجه* چوق یاشلو*

موى سفيد پير فانى•

كوكل —— ايمدريجى•سود ويريجى•رضاعـه• مكيدن• شير خوره•كوكه•

كوكلاماك يماق وپارچه ديكمك• برشيئى برشينه ديكيش ايله بندور بطايتمك• ساز كوكى دوزوب آهنك ايتمك•

—« مثال »—

«ديديم ترانهٔ جانبخش مطرباسين خود•
فراق سارى توزوب اولتوردكوكى
چالدينك»

كوكتاش — سودقرنداش•رضاعى شير خوره•

—« مثال »—

« بولوب نسبت ابل كوكتاشى آنينك»
« طريقت بابى دا قرداشى انينك »

كوكم —— سردبرشجردر•خوخ الدب•خزيران

كوكور —— كاشغرلسانيجه چناق وكاسـه ديمك• ساغر•اياق •

كوكورتلى — خيوه طرفلرنده بر موقع اسميدر•جهيون وآمودريا كنارلرنده•

—« مثال »—

«كوكورتلى دن كاروان كوجتى• خيوه
شهرينه يتشتى•مهتردنكلارين آجتى•
ذكات دييوب الماسونمى•

كوكوز —— مرغوب• مقبول•هديه يه لايق اولان• پسنديده•وارمغانه شايان•

كوكوم — باقردستى•كوم• كوزه ميس•

كول —— احمق•نادان• شاشقين• بودالا•

—« مثال »—

«كوزياشى بيله رومالينى هول قيلسه
بولور•بهانه بيلان عاشق نى كول قيلسه
بولور•

كول —— رماد•اخكر•آتش نار•اوت•

كولاج —— برنوع حلوا وطاتلى ناندر •

—« مثل »—

«نان جويني فقر ايليكا خوشتورور بسى•
شه سفرهٔ نواليدا قندين كولاجدين»

كولبار —— ساناج• كولوار•درويشلرك ارقه لرينه طاقديقلري طولوميدن طوبره•

—« حكمت »—

«اوزيني شيخ اللور كولبارى خالى»
« يكرمى بشكيه يتماي ماه وسالى»

كولكا —— سايه•ظل• كولانكه•

—« مثال »—

«كيجه كوندوز لطف واحساندر ايشى»
«كولكاسنه كيجى نوريوزمينك كيشى»

كولكاج — كوليجى•متبسم•ضاحك• خنـده كر• قهقه زن•

كولچه —— مزرعه قطعه سى•ترلا تقسيمى•برچه برچه كشت زراعت يرى•

—« اكهى »—

«ييريوزيده اكهى بوقدورسنكابير
كولچه يير• بارچه عمرنكده نى حاصل
ايلاسانك ميرآبليغ »

كولغچه — هردورلو كومه لو طوپ شيئى• ييغنتى•توده• كومه•

كولك —— كولاك•طلاطم•امواج•روزكار•باد• درين وقليلو قوغه•

—« مثال »—

«كيمه آغزى ديما كم عشق دا كوكسوم
چاكى دور•موجه سى بوقدور آنيك
اشكيم سيلى كولاكى دور »

كولكو —— كوليش•قهقهه•ضحك•خنده•كولمك• تبسم• غلجايمك•

—« مثال »—

« عقل آغزيغه كيلتوروب كولكو »
«كوز يكار وجينيك ساليب اويقو»

کول کوك — مضمحل • مفلس • خراباتی • رنکی وبکزی کل کبی اولان •

کولماك — کولمك • تبسم وخنده ایتمك • ضحك •

—« نوایی »—

« مونینکدیك مهر کورکاچ شاداولوب
کولکان زهی غافل • بو یانکلیغ کولکو
ساری مهر سالغان امیرونادان دور »

کولکان — کولان • ضحاك • متبسم • خنده کر • کولیجی •

کولوك — بارکیر • یوك حیوانی • دیوه • آت • مرکب •

کولوم — ضحك • تبسم • خنده •

—« مثال »—

« کل دیك کولوملو غنچه مابیرکون
یولوقادیم • آی لاردابیرهم اوچرا
مادیم بخشی یوزیکا »

کولومساماك — طوداقلر تبسم ایتمك • یواش ولطیف ضحك • کولمه •

کوماج — برنوع اتمکدر • دشت یابانده چوبان وبادیه نشینلر بیارلر • کومه دخی دیرلار •

کوماك — یاردیم • حمایه • اعانه • امداد ومعاونت •

—« امیر »—

« کوز ایله کونکلومنی تاراج ایتکودیك
غم لشکری • ساقیا یتکور منکا بر
نیچه ساغردین کوماك »

—« کامل »—

« ترك انی راجی قیتامیش ایردی »
« لیك اندك انکا کومك بردی »

کومبور — طنطنه وآواز بلند ایله چیقان سس •

کومبورلماك — کوم کوم اوتمك • ارسلان ودیوه مثللو حیوانات کومبوردیسی • زمزمه • همهمه • طن طنه •

کوماس — طاوق کومسی • کتك دخی دینور •

کومله — یغندی • بریکندی • دپه وکونبذ • تل • جمع اولمش مزخرفات •

کومور — فحم • انکشت • زغال •

—« مثال »—

« سیب سیه کومورکبی رنکی انیك »
« هیچ کیماس یایقاسنك رنکی انیك »

کوموردااماك — کومبورلمك • دبدبه وطنطنه ایتمك • صدای دهشت دار •

—« مثال »—

« ای یارانلار مسلالر تاغلار کومور
کومورلندی • هر طرفدین قار
سلداشیب تاغلار کومور کومورلندی »

کومورماك — اتی کیکدن دیش ایله قوپاروب یمك • کیمورمك •

کوموش تپه — بحر حزر کنارنده واترك وکورکان طرفلرنده یموت ترکمنلرینك مسکنی برموقعدر •

کوموك — کموك • عظم • استخوان • کیموك •

—« مثال »—

« کیموك لاریم قیرسه لار »
« ایت لاریمی تیل سالار »
« کوپك لاره برسالار »
« هنوز منکا آز ایرور »

کوموکلوك — کومیلی • مخفی • مدفون • پنهان • مستور • پوشیده • کیزلی •

کومولدوروك — آت ودیوه نك کردانندا اصدقلری مرجان حلقه سی • قلاده کردنلیك •

کون — آفتاب • کونش • شمس • کوندوز • نهار • خورشید • قویاش • روز • یوم •

—« کامل »—

« یوزشکر که کوردوم بوکون اول
ماه لقانی • مشك لطف ایله یانیدین
اوتوب بولدی روانی »

کونلیك — یومیه • برکونك وظیفه سی • مخصصات روزمره • کونده لك •

کونجیلیك — بر کونلك، کونده‌لك، کرا ایله ایشلایان عمله ولشبر، حمال، مزدور، کونده‌لیکجی، کاریکر، روزمره،

کنباتار — غروب، مغرب، کونشك باتیجق طرفی، کونچقرك مقابلی،

کونداش — قادین اورتاق، ایکی خاتون بر آدمك نکاحنده برخانه‌ده بولنمسی،

—« مثال »—

« ایکی کونداش اورشتیلار »

« بر ایراوجون توتشتیلار »

کونتوغار — شرق، مشرق، کون چیقیش طرفی، کون باتار مقابلی، کون چیقار، آفتاب براه، محل شفق،

کون چیچکی — آی چیچکی، آفتاب پرست، بر نوع چیچکدر، یوزی کونشه مایل در، کون دوندی، کل قویاش،

کون قولاغی — بر نوع چیچك، مدور قلقان کبی،

کوناش — پك صیجاق کون، ایام باحور، کونش، قویاش، شمس، آفتاب،

—« مثال »—

« چون مهراوتیدین سمندر اولدی سرطان، آتشکده دیك توتاشتی کلزار جهان، ایرماس بو ایسیغ کوناشدا چیقماق لکین، خوشدور کشیکا بولسا ساوق سایه مکان »

کونای — مشرق، کون طوغار، شرق، کون چیقار، محل شفق و طلوع، آفتاب براه،

کونجی — کونجید، سوسام، سمسم،

—« مثال »—

« کنجیت کبی میده میده ایتی »

« دارولر ایجینه آنی قاتی »

کوندا — کنده، کوتوك، مجرملرك ال و ایاقلرینه اوردقلری کونده و بوغه و بند، اسیای وسطی ده کونده خانه معروفدر حبس خانه دیمکدر، بهر یوم، بهر کون،

کونداتماك — تدویر ایتمك، یوارلاتمق، کنده خانه وحبس خانه‌یه قویدرمق،

کوندالانك — کج، موج، اکری، قوس، پیچ، اراه واورتیه قونیلان مناسبت سیز واسطه وحایل، ایکی نرسه میانسینه ظهور ایدان نامناسب بر شیئی، وآلت،

کوندالیك — کونده‌لیك، یومیه اجرت وظیفه، جرایه روزی، عطاء، مسافر ومهمان مخصصاتی،

—« مثال »—

« قصرایچون سعی ایتیلار لیل ونهار »

« کنده لیك له ایشلادی منیك مردکار »

کوندوز — نهار، روز، یوم، کون،

کوندوق — ابریق، دستی، آفتابه، کوندوك، قومغان، حنقه دخی دیلور،

کونکا — توز، غبار، کرد، طوپالانك، چنك،

کونکاج — هزل، هرزه، مسخره، شوخی،

کونکراماك — کندی کندینه اثنای حدتده طاریلق مرلدانمق،

—«مثال»—

« هرنی حق امری دورور شکر ایلاقیل کم قیلاق، بنده‌دین بخشی ایماس خواجه اشین کونکرانیبان »

کوککو — کوکل، یوراك، قلب، فواد، میل، رضا،

—« مثال »—

« جلوه جلوه هر طرف یوز جامه کلکو ندوربو کون، ای کونککول مردانه بول عاشق اولار کوندور بو کون »

کونکلاك — کوملك، قمیص، پیراهن، کورته کویلك،

—« نوایی »—

« تری جسمیم داهریان تازه داغی قان

کویکاناك

ایله کویا ٭ قرامجنونغه تیکمیش لاله لار
«بیراغیدین کونکلاك»

کونکلوك — بخور ٭ آتشـه یاقیلان کوزل قوقولو صمغ ٭ کندر سنبل ٭ کونش طوغارکن بت پرستلرك بخور ایتدکلری لبان ٭

کونکوس — متحیر ٭ مبهوت ٭ سرسری ٭ شاشقین ٭ سراسیمه ٭ تلبه ٭ دیوانه ٭

کونماك — کومك ٭ دفن ایتمك ٭ اوستینی اورتمك ٭ کتم ایلك ٭ قایل ورضا اولمق ٭

کوندلماك — عادت ٭ الفت پیدا ایتمك ٭ آموخته اولمق ٭ راضی اشمق ٭

—« مثال »—

«اولوکنی بوب کفن ایلب کومونك تیز
« فغان نالەدن هم ایله پرهیز »

کوزقارغا — بر نوع کرتن کلاز ٭ سویلغان کلته کلاس ٭

کونی — حقد ٭ حسد ٭ قسقانج ٭ رشك ٭ غیرت ٭ غبطه ٭ غنیم ٭ بدکردار ٭ فنا ٭

کویاو — کویکی ٭ داماد ٭ صهر ٭ کیاو ٭ عروس ٭

—« مثال »—

«بیر نعشغه سالدیلار ایکاونی»
«جانسیز کیلین و اولوك کویاونی»
«کیلین کویاویو رغالب اوبکا کیلدی یاریار
«ییقشلاق اولوسی تو یغه کیلدی یاریار»

کویاولاماك — بریسنی داماد ایدنمك ٭

کویدورکی — آتش چبانی ٭ دمل ٭ خسمار ٭ سوختنی کویدیریجی ٭

—« نوای »—

«عاشق بولارده بلدم مین ناتوان خسته کیم ٭ هجر اولسه غم کویدو کیسی وصل اولسه یار اولتور کوسی»

کویکاناك — بر نوع قارتال جنسندن شکار قوشیدر ٭

—« مثال »—

«عقاب و کویکاناك نی قیلسالار قید»

کیچك

«قاچان قیلغای آنینك صید نی بو صید»

کویکوچی — یانیجی ٭ مستهلك ٭ محترق ٭ سوختنی ٭

کویلانماك — حاده اولمق ٭ حرارتمك ٭

کویماك — یانمق ٭ محترق اولمق ٭ قرارمق ٭ سوختن ٭

کویدورماك — یاندرمق ٭ احراق ایتمك ٭ یاقق ٭

—« فضلی »—

«چشم سیاه زاغنکز کوید یرادور مزاغنکز ٭ بیرنی بو کویکاسالدینکز سیز بیلینکز خدا اینکز»

کویمانماك — بهانه و تعلل ایتمك ٭ سبب و وسیله بولمق ٭

—« مثال »—

«یار کوییدین او تاردا باشیمایاغسا بلا»
«اندا ایلارمین توقف هر جهتدین کویمانیب»

کویناك — کوملك ٭ پیراهن ٭ قیص ٭ کورته کویلك ٭

کویناکچی — اوفاق کوملك وقیص ٭ آت اوستنه قونیلان جول دوری ٭ دیکدیکه ٭

کوینوك — اوفاق قاب ٭ سوت طولوغی ٭ کودوشد

کویوك — یانمش و محروق اولان شیئلر ٭

—« مثال »—

« تیشی برمیش سنی اول آج اتمس»
« بر کویوك نانغه محتاج اتمس »

کی — بر نوع شکار قوشیدر ٭

—« مثال »—

«کی داداغی باردور اولوغ بال و پر»
« بارموهماخاصیتی دین اثر»
« کیانیان القابی»
« کدام معنی سنه دخی کیلور»

کیپ — غایت ٭ پیوسته ٭ مربوط ٭ منقعد اولان ٭

کیچك — غیچیق ٭ قیچیق ٭ افاق خورد ٭ صغیر ٭ کیچکینه ٭ ریزه ٭

—« مثال »—

«عقلم آلدی بر پری رو کیچکینه »

« ماه طلعت بر سمنبر کیچ کینه »

کیپر — اوقنك اوجنه وضع اولنان بیوك پیكان •

—« مثال »—

« چونکه سالدی ایکی قولیغه شکال »
« کیپر آتیب بوغوزلادی فی الحال »

کیپلاشماك — بك متلاحق اولماق • پیوسته ومربوط اولماق • یقین اولوب سوز سویلمك کپورمك • تکلم •

—« مثال »—

« کب اورمانکلار بخلیتی الذیده اهل
کرمدین سیز • نچوك خوشنود
اوسون بر جایده اسلام ایله دین سیز »

کیپری — کرپی • قرپیق دخی دینور • خارپشت • کرپتکان •

کیتارماك — کیدرمك • دفع وازاله • رفع وفسخ ایتمك • تمیزلمك • پاك ایتمك •

—« مثال »—

« دلدن کوتارور در دغمی فکر وخیالی »
« فی الحال کیلوریتسه منکایار وصالی »

کیتولوك — ازاله ودفعی لازم وواجب اولان • تبعید ایتمکه شایان •

کیتمان — بیوك اینلی قازمه • کولونك وکلند • چپاه کتمن •

—« مثال »—

« الله دیکین جان برکین »
« کتمن اورکین نان برکین »

کیتماك — کیتمك ورفتار • ذهاب • خرام • حرکت وعزیمت • جریان وسوق اولنق • کشتن •

کیتورماك — کتورمك • آوردن • جلب ایتمك • حاضر نمودن • قتو ایتمك •

—« مثال »—

« قیامت کون عذاب اوجون کیتور
کایلار • اوشل وقتده حالینك سنك
معلوم اولور »

کیچتکان — بر نوع دوائی وعلاج نباتدر • چقیر تکان کبی •

کیچ قرون — اخشام اوستی • وقت زوال وغروب وقت شام بیگاه • شب •

—« نوایی »—

« کراوتار یوزمینك صعوبت برلا
کوندوز محنتی • وای یوزمینك وای
مین بیدلکا بولغای کیچ قرون »

کیچ — شب • کچه • نمد • لبد • پلاس کیکیز •

کیچیك — کوچك • صغیر • خورده • اوفاق • طفل • بچه • بوته بله • یاوری •

—« راحی خوارزمی »—

« نظر قیلماق کیچیك لارکا اولوقلقنی
زیاده ایلار • سلیمان مورلارغه کوز
سالور ایردی کرم برلا »

کیچیم — رزم میداننده آته کیدیریلان زره • ساوت • دیکدیکه •

کیر — پاس • چرك • وسخ • ارقه • ظهر • پشت • زنك • امر آل •

—« مثال »—

« عذرانی ارب اوراراوزونی »
« کرباسمیش اینك قاش کوزونی »
« وامق بوروشده تاغلارده »
« عذرا جن ایحره باغلارده »

کیراك — لازم • کرك • لابد • احتیاجلو • درکار •

—« مثال »—

« قیو مردیکه محشر خوفیدین
ترپولسه مژکانی • کراك یاش
اوزیغه آققای دوامت دیده دین قانی »

کیرپیچ — طوغله • خشت • اجور • چیك • شاقه • کرامید • توله •

کیرپه — کوزپه • یورغان • اورتی • لحاف • بالاپوش • چادرشب •

—« مثال »—

« کامم نی مراداتمه دیم من »

« برکرپه ایچنده یاتمه دیم من »

کیرپیك — مژکان•مژه•کرپك•ناوك•پیکان•

—« اکهی »—

« بیرباقوب هوش وخردنقدینی
غارت قیلدی • کوزی کافرکینه
کیرپیکی نشترکینه »

کیرتاك — اصواتندر • خرتلاق•کیکرتاك•
بوغوز•حلقوم•کلو•غرغره•

کیرتماك — بیچاق ایله چیزوب چتله یه نشان ایتمك•
خفیف کدملك•خط چوب وچوب خط
برنوع چیزغی وکرتمك حسابی•

کیرج — جص•ساروج•کچ•آهك•

کیرکوزماك — کیردیرمك•ادخال ایتمك•صوقمق•

—« مخزون »—

«فلك هرکیمنی اعلا رتبه قیلسه بی سبب
ایرماس • قویاش نی بیرکا کیرکوز
ماك اوچون بیلکیم بلندایتی »

کیرماك — عقده•دوکوم•باغ•کره• بند• چین•
توکون•

کیرماك — کیرمك•داخل اولمق• تبادر ایتمك•
کریشمك•درآمدن•تخم کرمك•بجك
تخمی•قورت فله• غوزه•

کیرناشماك — کیرشمك • صیغیشماق • برلشمك•
جایلشمك• تقملك•جای شدن•

کیریاس — قپو•در•آستانه•دروازه•قاپو•باب•

—« مثال »—

« بتی وکوردی بیر بییك کیریاس »

«طاق وایوان انکا سپهر اساس»

کیریال — قائمان دینیلان حیوان•

کیریش — کرمك•مدخل•مقدمه•کریزگاه•
درامد•اهنك ونغمه•زه کان وکانجه•

پرده تنبور ودوتار•

—« اکهی »—

«خم بولیب ایل قدی صاغوق شدتیدین
یا کیبی • اشك مدی تو نکلابان تاقدی
انکا سیمین کیریش»

کیریشمال — قبطی•چنکانه•مزنك• جوکی•لولی•
سخن دان تقلجی•صاحب نیرنك•

کیریشماك — کیرشمك•مداخله•مبادرت•و موافقت
و تعمیق ایتمك•

کیز — کیکیز•کچه•نمد•لبد•چول•فلاس•

—« ادا »—

«چون مین مجنون باشین اطفال تاشی
سیندورور • آه اوتی ژولیده
ساچیمدین انکا کیز کویدورور»

کیزتوراوق — نمدوکچه دن انشا اولنمش قرا اوی•
خانه سیاه اوتاو• الاچوق • اوتاق•
ابو•خیمه•چرکا•

کیزاك — کزش•خرام•رفتار•سیاحت• عزیمت
کزمك•کیزاك کزك نقل مزه معنی سنه دخی
کیلور•

—« مثال »—

«نباتدین کیزاك ایتسانك ایجاز ده باده ناب»

« لبنکغه یتکاج اولور اول نبات لعل
خوشاب »

کیزلاماك — کزلمك• اخفا وستر ایتمك•کتم و پنهان
ایلمك • صاقلامق • پوشایندن •
چاکا کردنه

—« مثال »—

«نی چون اوزم کزلرم اغیاردن »

« اجتناب ایتمك کیراك دورماردن»

کیزلاتماك — اخفا وپنهان ایتدرمك•کتم کونانیدن•
یاشتورمك•کزلتورمك•

کیزلانماك — احتجاب ایتمك • اخفا و پنهان اولمق • مستور اولنمق •

کیزماك — کیزمك • سیر و تماشا • تفرج و سیاحت و سفر ایتمك • کشت و گذار •

—« مثال »—

«باغبان باغینك ایشیکنی آچیب قوی»
«مینك یارم کزیب باغه کیلادور»

کیساك — کلوخ • یاپشمش قاتی طوپراق پارچه سی • خانه طوده • کیسك •

—« نوایی »—

«قیل اوزلوکونك کیسا کین پایمال بیرلا
غبار • یوق ایرسه بالچوق اولور فسق
سوبی بیرلا کیساك »

کیستن — پیاز دینیلان بر نوع حرب التیدر • کرزنشکلنده اولور •

کیسکولاماك — قویون و قربان ذبح ایتمك • سر بریدن • کسمك به صدقه کشتن •

کیسماك — کسمك • قطع و جدا ایتمك • تفریق • جزم • حل • فصل ایلمك • بیچمك و بودامق •

کیسشماك — مقاطعه • مقاوله • قرار ویرمك • پازارلق یاپمق • جنك و قتال ایتمك • سوزلشمك • ایجار •

کیسوك — مقطوع • مجزوم • کسك • بولکلنمش • پرچه لنمش •

کیدی — اثواب • ثوب • لباس • جامه • تون • کسوه • پوشاك •

کیش — شهر سبزك اسم قدیمی و امیر تیمورك محل مولودی بر شهردر •

—« نقشی »—

«کیش ملکینی سین سین ارجندی»
«سادات وسعید و سربلندی»

کیش — قاقم • سمور • سنجاب • قوندوز •

—« خجلت »—

«قویدی تاکیش بورکینی اول سیمبر
باش اوستینه • نی بلالار توشتی آنی
عشقیدین باش اوستینه»

کیش — قورو یوغورت • یاغسز پنیر • قوروت • چکه و چکیده • سوزمه یوغورت خلاصه سی •

کیش — کیم • اورتی • لحاف • پرده • کورفه • یورغان •

کیشن — زنجیر • پای بند • بوغه • ایشکیل •

—« حکمت »—

«دوزخ آیتور مین ارتوق منافقلار
منده بار • منافقلار بوینیدا اوتدین
ایشکیل کیشن بار»

کیشناماك — آتلر آکسرمق و کشردی ایتمك • قشقرمقله کشنمك •

کیشی — کسنه • کمسه • کس • ارکك • رجل • آدم • ذات • شخص •

—« مثال »—

«دل آرام حالیمی سوریمس»
«هیچ کیشی دردمی بیلس»
«غم تکرامدن ایرلمس»
«چاره سز درده دوشوب من»

کیشیك — بورمه لو • چتاللو • دوشاخه • جتل •

کیشیماك — اکلمك • بوکلمك • اکری و انحنا اولمق • دوتا • خم شدن • متواضع •

کیفته — ضرردیده • متضرر • خسارکورن • فایده سیز •

کییك — کیملك • اثواب • لباس • جامه • آهو • نخجیر • غزال •

—« مونس »—

«یالانك کون حالیدین بولغای خبر
قایدین صغوق تونلار • سنکا ای

کیله

« شه که کیکونك توبتو سنجاب ایله
قوندوز »

کیکورماك — کیغك • کیدیرمك • التباس ایتمك •
اثوابلندرمك • پوشانیدن •

کیکورلوك — اثواب • لباس • جامه • کیم •

—« مثال »—

« یاندیلار شهری ساری یول باشلاب »
« بیر ایکی ایسکی کیکولوك تاشلاب »

کیکیرتاك — خرتلاق • ککرتك • حلقوم بوغاز • نای •

کیکیرماك — ککیرمك • جشن آجل • معده سی بوزوق
اولانلرك اغزندن ریح کلك • جشاء ایتمك •
آروك ویرمك •

کیکیز — کیز • نمد • کچه • لبد • پلاس •

کیل — افعال معاونه دن اولوب بعض فعللرك
آخرینه علاوه اولنور • کیلتورکیل
وسویله کیل کبی • کیل اوزان • بیا •

کیلاك — کلك • ورود • وصول والحاق اولمق •
تبادر • بیا •

—« غازی »—

« حال دلیمی سورغالی ای سیم تنم کیل »
« ای سیم تن ظالم بیدادفنیم کیل »

کیلتورماك — کتورمك • احضار وایصال • ایراد
وپیدا • سوق واقامه ایتمك • تقرر •

—« مثال »—

« سپاهی ظلم ایله چون کیلتور دور زور »
« جهان ملکیغه سالیب غارت وغور »

کیلو — کلیس • تصادف • وصول • قدوم • کلك •

کیلورتاك — فاصله • آرالق • مابین • اورته لق • واز •
یله • کشاد •

کیله — حبوبات اولچوسی • برنوع میوه در •
اولچك • بیا •

—« مثال »—

« غارتینده زری کوب چالدیلار »

کیمورماك

« کیل ایله اولچاك اتیب آلدیلار »

کیلی — برنوع یوك هوندر • سوق • اوغور •

کیلیش — کلیش • وصول • قدوم • روش • آمدن •
کام خرام • رسیدن •

—« مثال »—

« تویه کیلور کولدور کولدور »
« منیك یارم اونده دوزور »

کیلین — کلین • عروس •

کیم — لجام • لکام قانتارمه • یوین • یوکن جلو •
ذرکن • یولار • باشلیق • جلو •

کیم — که • معناسنه هر کیم کبی • استفهام ایچون
قنغی شخصدر دیمك • کیم کلدی که آمد •

—« نوایی »—

« بیل واغزینك آلدی تن وجانی کیم »
« انکا اشکار ونهانم فدا »

کیماك — کیمك • لبس • پوش ایتمك •

کیرجاك — کمرتلك • بورون • کوز • قولاق •
قیقرداغی •

کیرسه — کسنه • کسه • کیم • کی • کدام

کیمسان — طابه علومك جزؤ دان یاپدقلری
فرایض رقیمنه لازم اولان برنوع
چرمدر • میشین • کمسان •

—« مثال »—

« تاج ایله کسوت که ترتیب ایلابان »
« باری کیمسان بیرلا تذهیب ایلابان »

کیلداش — رفیق • یولداش • ارقداش • همپا •

کیمور — کمور • فحم • انکشت • زغار •

کیمور — ثوب • لباس • جامه • کسوه • قوشام •

—« مثال »—

« کیمورشام ودم آندا صبحدم بیل »
« شهاب اول کوره دین جقغان علم بیل »

کیمورماك — اخفا ایتمك • کیزلمك • قاچیرمق • پنهان
کردن • جینمك خاییدن •

كاز

كيمه — كمى • سفينه • كشتى • فلك • زورق • مركب
غراب • اوجان • جهاز •
—« مثال »—
«چون بيل اوزاعتدالیدين آشتى»
« زورق اول كيمه بيرلايانداشتى»

كين — خلق • ارقه • ورا • ظهر • پوشت •
عقب • حقد و حسد • بغض و عداوت •
—« مثال »—
«بيرمين بيلامين تنكرى بيلور هيچ كيشى
بيلماس • تون كيچه تانك آتغونچه
بوكوركان ستمم نى • اى باد صبا باريبان
البتـه دكاى سين • كين كيتـه دور
ايلكارى قويسام قدمم نى »

كينت — تل • تيمور • چنكل • ربط • كوى و قصبه •
قشلاق • كند •

كينك — كنيش • واسع • يول • فراخ • كلان • كته
—« مثال »—
«كدانيك اغزى تارايدى توبى كينك»
« اغزى روزنچه توبى اوى يلاتينك»

كينكاش — مشورة • مصلحت • شوراى • انجمن •
يغين • جلسه •
—« فضلى »—
«ايكى ظالم قاشلرينك باش ايندير يب
قتليم اوچون • روبرو اولتورديلار

كيرمك

بيربيركا كينكاش اوشنينه»

كينكاشمك — مشورت و مصلحت ايتمك • عقد تفكر •
—« مثال »—
قاشلارى باش بير قيليب غمزه سى بيرلا
كينكاشيب • اول برى جان و دل آليب
برى قصد عمر ايتار»

كينكالماك — كنشلنمك • فراخ و توسيع اولمق • بول •

كينچه — رجعت قهقرى • اردنجه • ارقه سنجه •
—« بايقرا »—
«اى حسينى يارسيز سين نيلكون عالم ارا»
« قوب عدم سرمنزلى عزمين قيليب
كينچه بار»

كيووماك — ادخال و تقديم ايتمك • ايچرويه صوقق •
وضع و القا ايلمك •
—« مثال »—
«تاراج ايتيبان دين تاقيبان بوينوغه
زنار • يوزيلغى جا كفار حمايغه
كيووردى »

كيوانى — كتخدا خاتون • آيم • امراخانملر نك
كاركذارى • خانه خليفه سى •
—« مثال »—
«كرايماس شهزاده نيك بوانه سى»
«ايك ايرور بر معتبر كيوانيسى »

كيوه — رنك • بويا • اون • صبغ •

فصل كاف فارسى

كا — اشارت مضاف اليه در • قدغه كبى •

كاكا — لالا • دايه • طايه • اغا • اتكه • شهزاده لر
تربيت كرى • پاسبان • حرمسرا •
—« مثال »—
«كاكاسينه بردى آت وانجام»
«لالاسينه بردى كوب سرانجام»

كاز — يتاق • بشيك • سديه • مهد • مقاض •

كاوشاماك — قيچى • دوكارده • يعنى مفت • بلش •
چكه اوينادوب آغزده شيئى اوكوتمك •
سرت شيئى يومشاق اولمق • رخو ايتمك •
كوشمك • جنيمك • خايدن •

كاوشاك — يومشاق • رخو • سست • قابران • اوند •
ملايم • يوش •

كيرماك — هلاك اولوب وفات ايتمك • حيوان كبى

چاتلامق • مردن • اولمق •

کبه ——— حامله خاتون • باراقه • حبله • بوغوز •

—« مثال »—

« هرایشه کربولنسامقدوردور »

« کیبه دورامابودم معذوردور »

کدایش ——— خاتونلرنك حامله اولدقلری اثناده یه جك نسنه یه طالب اولمقلری • ارزو ایلك • آش یرویور •

کدك ——— برقوش درجسیم حیوان • لازم • لابد • مقتضی • واجب •

کرایت ——— طوایف اتراکدن برقبیله اسمی • عرابهٔ اسبابندن برآلت در •

کرکاك ——— وجوب • اقتضا • لزوم کورینمك • ارقه دن دورتمك • کیرماك • ترنك اتمك •

کرنغورغ — جانغرداق • جـلاجل • قونغراق • جنغرداق زنکوله • زنك • جرس •

کروه‌لشماك طوپلانمق • ییغلمق • بریره تجمع اولمق • کروه • انبوه •

کز ——— کره • مره • دفعه • مرتبه • ایب • ارشین • اندازه • ذراع • درت قریش • یلغن جوبی •

—« صوفی »—

«سیدابراردستارین ایشیت»

«هفته ده یتی کزایردی ای یکیت»

«جمعه وعیدین ده اون ایکی کز»

«باغلارایردی اول شهنشاه اعز»

کزلاماك — یایك کریشنه طاقوب قورمق • کرماك • برشیئی اولچمك وارشونلك • اندازه وذراع لمك •

کپ ——— سوز • کلام • سخن • فقره • کیجه محبتی وضیافتی • انجمن وجمعیت • صحبت • کپ •

—« مشرب »—

«من کپ اورسام طاقت ایتماس کوه قاف»

«آسمان آهیم ایله بولغای شکاف»

ککیز ——— بورونك ایچی • کیك یری • لغد • بوغازك خیشوم طرفی • حلقوم • نمد • بجه •

کلنجك ——— صنکسار کروهندن غایت کچوك اینجه نوعی • برطرز سیچان •

کلنجك چیچکی قیزالاق کلی • چول وصحرا الاله سی • لاله دشتی • شقایق •

کموك ——— عظم • کمیك • استخوان • سوکك •

—« مثال »—

«باقیب کوزوم قاره اولدی»

« یورك بغرم یاره اولدی »

« کموکلارم پاره اولدی »

« نه بولدی یارم کیلمدی »

کنك ——— دلسز • ابکم • لال • الکن •

—« نوایی »—

«یوق بووادی ایچرا جزخاموشلیق»

«کنك وکربولماقلیغ وبیهوشلیق»

—« مونس »—

« ناله قیلسه قدویوزینك شوقیدین

«مونس اکر • قری اوزوینی اونوتغای

بلبل اولغای کنك ولال •

کوانج ——— قوانماق • افتخار ومباهات ایتمك • کوانمك •

کوانماك — کوانمك • اعتقاد واعتماد ایتمك • تفاخور ایلك • قوانمك •

کوبك ——— اورته • ایچ • مغز • وسط • قرن • نسل • مرکز • نافه خطای • مشك • کیندیك • وسطارض ودوینی کوبکی مکهٔ مکرمه • مردمك چشم •

کوبك ساریغ کدیدن بیوك برنوع حیواندر • دریسندن کورك یاپیلور • تین ومانی کبی •

کوبه‌لك — کله بك • برنوع خوردپرنده • کزنده آت چبینی • پشه کلان • ایت مکسی •

کوتماك —— اردی صری یوروریه‌رك حیوانی سورمك • تسریب • ارعاء اتباع • تعقیب ایتمك • کوتورمك • ارسال ایلك • اوزاتمك • واصل ایلك •

کوچ —— نقل • اشیاء منقوله • رحلت • هجرت • تحویل مکان •

—« مثال »—

«آخر بو جهاندن رحلت ایتدی»

«کوچ ایتدی اخیر تغه کیتدی»

کوچن — قونار کوچار بدوی مثللو اولان خلق • کوچمان اولوس • قبایل ترکانیه کرد قرغیز • قذاق قبچاق ایچنده جاریدر • مزنك و جوکی و چنکانی دخی بو کبی در •

کوچکانماك کوچمك • منکسر اولمق • مغموم مکدر قالمق • دارلمك •

کوچلانماك کوچ و قوته کلمك • زور اولمق • قوی لنمك

—« مثال »—

« یارم کوچه نور مندن »

« بر موچی آلدم اندن »

کوچماك — ارتحال و اندراس • مهاجرة و انتقال ایتمك • یوکلنمك •

کوچن —— کرکسه بکزر بر نوع قوشدر • خطب • وچهار شتر • بویونجه • چفت او کوز عرابه آتنك بویننده قونیلان کردش کبی آلت مدور • بویون تورووق •

کوچوم — کوکم و میشه کبی بر نوع سرت اغاجدر • سالقم قیر اغاج آت کستانه‌سی کبی •

—« قوشوق »—

« حوض یانده پچوم برلان تیرك »

«کب لشیب اولتور مکلیارم کیرك»

کوچون — کوچین • کوچ ایله اضطراری • زور بازو • قوت •

—« نوایی »—

«قوس آنکا بیریا که چو تارتیب کوچون»

«آستی فلك تاقی غه منشور اوچون»

کوچه —— بیاض مصر داریسندن مطبوخ بر نوع طعام • کوجه آشی چواری • آق باش • کوچه رسته و بازار • یول و طریق • کوچه و ماشابه آشلری اسیای وسطی ده مشهوردر •

کور بزلوك جربزه لق • مکارلق • کربزلك • زور به لق • زبردستلق •

کودونك — قاشلره منکنه ایله جلا وصیقل ویریجی آلت کوندوك کر • پرداز کر •

—« مثال »—

« مکر سانسیز نقاشی ایتدی پرداز » .

«کودونك کرلار تقاتوقی ایلدی باز»

کوربك —— بر نوع قاون اسمیدر •

کورستماك — کوسترمك • ابراز • ارائه • اظهار ایتمك نشان دادن •

—« مثال »—

« بر بلا کیلدی و کیچدی خیر دور »

« حق تعالی بر ینه کورستمسون »

کورشلوك — دبدبه لو • شانلو • اعتبارلو • مصبر • دوربین • کورمکه شایان •

کورك - - حسن • ملاحت • کوسترش • دماهن کر • تعداد عسکر و نوکر • بربرالمانه باقك • صای •

کورکابای — صاحب حسن وجمال • زیاده کوزل اولان • مه لقا • عروس • کلین •

—« مثال »—

« بو دبدب کورکابای برلا »

« بو ولوله جمال برلا »

کورکانماك — صاحب جمال اولمق • کوزللشمك • تجمل وحسن پیدا ایتمك •

کورکان — جمیل• کوزل• حسنلی• خاندان• خاقان• ایران ایله ترکمان بادیه لری ارasنده کی نهرك اسمیدر• کورکان ترکمنلری• استراباد جوارلرنده مسکون ترکمنلره دینور• کوران و دیدن معنی سنه دخی کیلور•

—« مثال »—

« یولنده سمندر کبی کویکان بارمو »

« مندیك غم هجرنده کورولکان بارمو »

کورکای — حسن• کوزللك• جمال• ملاحت• کوریجی• میدیده کی•

کورکوز — علامت• اثر• نشانه• امر در• کوستر دیمك• نشان ده•

کورکوزماك — اشارت و اظهار ایتمك• کوسترمك• ارائه و ابراز• نمایش ایلك•

کورولوك — کوروب اعتماد اولنه جق شیئی•

کورماك — رؤیت و مشاهده• تسویه و تجربه ایتمك•

—« مثال »—

« همسایه نیك قیزینی کور »

« قاشی بیلا کوزینی کور »

« اولنده بیردی کونکل »

« آخرنده نازینی کور »

کوران — عسکر حلقه سی• قلعه تعلیم• منوره•

کورنیش — ملاقات• استقبال• صورت دیدار• منظره• نمایش• سپاه و عساکری مرتب کورملك تشریفات اصولینه باقك• اورون و مسندنشین کسانه حکمدار نظر ایلك•

کورنك — تجربه• معتاده• مسبوق الامثال• نمونه• موستره• کوسترش•

کورنك — بزم• صحبت• جمعیت• مجلس•

کورملوك — صاحب حسن• کوسترشلی•

کورونکلاشماك — صحبت و مکالمه ایتمك• قیل وقال و محبت ایلك• کپ لشمك•

—« نقشی »—

« ایرلار بیلان کورونکلاشکان مرد اولور • یامان بیلان صحبت توتکان طرد اولور »

کوز — دیده• عین• چشم• بصر• نظر• منبع• پونکار• بولاغ• کاریز• مغاره• تیره ماه• خزیف•

—« میلی »—

« کوز قراقیله غیر قانی غه »

« قانم ایچ قانه قانه ای قره کوز »

کوزاتماك — نکاه و انتظار ایتمك• رقیب و حذر•

کولازماك — کوزتمك• آرزو و انتظار ایتمك• باقك• تربیه•

کوزاك — کوز موسمی• خریف• خزان وقتی• کهنه بهار• تیرماه• یغیم تریم وقتی•

کوزتوتماق — بکلمك• انتظار ایتمك• امیدوار و طمع ایلك• آرزو و خواهش•

کوزکو — آینه• مرآت• نظاره• عینك•

—« مونس »—

« تیره دور کونکول اسروکوز لکیم غباریدین • صیقل ایت بوکوزکوغه کول قیلیب حسد یارب »

کوزل — ایی احسن• خوش• زیبا• خوب• حسنا• رعنا محبوب• برنا• مرغوب•

کوزلوك — عینك• نظاره• کوزکو•

کوزن — اورو اورر کبی دیکیش• خیط• رفو•

کوزنك — کوزم• حیوان نقشی•

کوزه — لافزن• سپسته کو• ساچمه سویلیان• بیهوده کوی• کوزه دسته•

کوزه ماك — اوردو اورور کبی دیکمك• یورمه لمك•

کوسترماك — کورستمك • نشان دادن • ارامه و ابراز ایتمك•

کوشك — یومشاق• رخدشیلر• سست قابران•

—« مثال »—

«سنكا تسليم ايدر اولسم ملكى»

«بجهر الملك سنى كوشك كورامن»

كوشماك — كوچمك • مهاجرت • انتقال ايتمك • كوچمان باديه دن يازيه كيدان قبايل •

كوك —— ماوى • ازرق • كبود • اسمان • سماء • كوك بمعنى خشخاش كوكنار • كيف صفا • بخشى •

كوكتاش — سمرقندك قلعه سنده امير تيمور كوركانك تخت قديمى اولوب كوكدن زراندود برطاشدر •

—« مثال »—

«بو شجاعت بيرلا كيم صيد ايتدى سلطان شيرينى • تانك ايماس اولتورسه دولت بيرلا كوك تاش اوستنه»

كوكومتول — كوكه مايل • يپ يشيل كبى •

كوكجك — كوزل • خوش • ايى • نغز • خوب •

كوكارماك — ماويلشمك • اغاجلر يپراقلمك • سبزلنمك • يشللنمك • نمو اتمك •

كوكراماك — ازغيلقله كوپرمك • نهايت غيظ ايتمك • مست اولمك • نعره اتمك •

كوكراشماك — ازغيلشمك • كوپرشمك • سربستانه •

كوكروس — دوه وارسلانك فرياد وصداسى •

كوكله —— كوكل • قلب • يورك • دل • برنوع ايت سينكى • جبين • مكس •

كوكوس — كوكراكدخى دينيور • سينه • كوكس • صدر • يورك •

كول —— بيوك كول بحيره • دنكيز • ليمان • خليج • ارل دنكيزى •

—« مثال »—

«تم تم تاموب كول بولور»

«هيچ تامسه جول اولور»

كوماماك — قاپونك ارقه طرفى • پس در •

كومول —— دفن اولمك • يره باتمك • زير زمين •

—« مثال »—

«كومولور اول ثوب خون آلود ايله»

«بولغوسى احوالى بيهوده ليغ ايله»

كومكوك — بوس بتـون • ماوى • صرف كبود • فيروزه رنك • كيموختى • آسمانى رنك •

—« مثال »—

«ضرب جوب ايله تياقدنيك سر»

«كوم كوك اولميش يوزى وكوزى آنيك»

كموش تپه — بحر خزر واترك كنارنده كوركان ملحقاتنده تركمانيه نك يوموت قبيله سنك برمسكن مخصوصى در •

كوناماك — كون كورمك • كون كبى مجلا اولمق • صو كونوب چوق اولمق • تجمع اتمك •

كويماق — يانمق • احراق اولمق • سوختن •

كيباك —— ادات مكسور در • مثلى • مثللو • طبق • طبق • تكى وتك • مانند •

كيچ —— دنك • مبهوت • كيچ • دور •

كيچ قرون — آخشم اوزرى • شب • نمازشام • كيچ وقت • اقشام وقتى • بيگاه •

—« مونس »—

«كرقوياش ديك سالمسانك كوندوز اويغه پرتوى • كله اى شبكرد يانكليغ باشيم اوزره كيچ قورون»

كيچكا —— قفانك وكردنك ارقه طرفى • اكسه • عسكرنك ارقه دن كلن تاپرى وقول وتوپى • ارقه وينكسه • پس كردن • پشت سر •

كيچماك — عبور • تفوق سرايت • تقدم • تفاوت • تجاوز • مرور • برطرف ائلمك • ذهول ايتمك • ترك اتمك •

—« مثال »—

« کنبج غرلت بهشت ابر ور مونس »

« کیچه جهاندین دخی اولوسدین قاج »

کیچه — شب • لیل • بجه • اقشام •

—« مثال »—

« کیچه کلیمغه پنهان کیلسون اولمهوش

امیر ایدم • بو لطف مرحت نی

بیلسون اغیار خوش کیلدینك »

کیچی — قیچیق • شوخ شنك • عشوه کر • دلبر •

کیچی • بوز • ایچکی • سرکا • بوزغاله •

کیچی بوینوزی خروب » کیچه قولاغی • قرن • شاخ •

کیچیت — بچید • داریول • راه تنك • دره و تاغ

یولی • جریت • جرید •

کیچیش — قیچیق • غیچیق • خارش • کر • جرب •

قیچشماق • خاریدن قشو کردن •

کیچیك — کوچك • حقیر • صغیر • خرد •

—« مثال »—

« بر کیجك دلداره عاشق بولمیشم »

« بر پری رخساره عاشق بولمیشم »

کیراك — لازم • لابد کرك • در کار •

کیراکلیك — لزوملو • اقتضالو • در کارلو •

کیراو — کرورهن • پی • ابونه • استدلال •

—« نوایی »—

« چون مغجبه الدیدا قیلار سجده بیرو »

« یوق عیب مصلاسی انك میغه کراو »

کیزلاماك — اخفا • ستر • کتم ایتمك • پنهان ایلمك •

کینك و کینکاش — مشورة • مصلحت • مشاوره • مذاکره •

شورا • انجمن •

کینکالماك — فراغ بولمق • توسیع ایتمك • کینکش لانماك

مشاوره لنمك •

کیدورماك — ادخال • وضع • تقدیم ایتمك • کیکوزمك

آریغ وآروك دادن •

فصل لام

لا — اداتدر • آه • ایواه • افسوس • وتحسر

مقامنده مستعملدر •

—« مثال »—

« لبینك فکری باغریمنی قان قیلدی لا »

« چو قان قیلدی کوزدین روان قیلدی لا »

لاپ — اداتدر • صرف • بتون بتون معناسنه

بردنبره • لاپه • یعنی یکباره •

لاپا — صولوجه پشمش طعام • لزوجتلو

قویوجه شیلره دینور • شوله تیرید •

لاچین — یاانلو • شاهین • قدیم بر ترك عشیرتیدر •

صارب • شدید • تازی • کورجی •

—« مونس »—

« بعض آلیب قارچیغای بعض ایتالکو

ایلکیکا • لاچین وشونقار اینیب

بعضیلر ایلکیدا اقرار »

لاش — لاشه • جیفه • جسد • مرده •

—« نوایی »—

« اولکاچ ایتین ای خسته نوایی ورقی بینك

« چون کورسام ایتی آلیبد الاشینك

ساغینورمین »

لاشماق — باشه • چیقمق • اغراشمق •

—« نوایی »—

« ای نوای عشق صحراسیغه چون

قویدونك قدم • تانیچوك لاشکای سین

اول یابانی یوق وادی یله »

لاق لاغ — لاخ • اسم مکان اداتی • قوملاغ •

اولاق کبی •

لاق لاغ — بازى • هزل • ظرافت • لكلك • لقلق •

لاواشى — عموماً يصى شئيلر • بر نوع ياصى واوزن اكمك • ياصى كوموش كوجه سى •

لاى — كل • چامور • طين •

—« مثال »—

« قارياغدى لاى بولدى كوچه لار »

« عشقيدين بيزار بولديم كيچه لار »

لايلاماق — چامور لامق • صيوامق • انداو ه اتمك كيل سورمك •

لايين لايى — ادات • كلمه اخرينه تشبيه معناسيچون كبى • وقدر يرينه داخل اولور • اوغور لايين • يخلايين كبى •

لبا — اختيار • مسن • مدير • ناظر • مربى •

لباشاق — قاعده • اصول • ارتباط • انضباط •

لته — قماش • انواع بافته • مجاوره • شرموته • اكثر مستعمل • بافته يه اطلاق اولنور •

—« مثال »—

« حيله سى بولدور بو اسمانى بتيب »

« لته غه لته نى تاشغه بير كيتيب »

لچك — حرير منديل • باش اورتوسى • يشماق كبى آسياى وسطيده مستعملدر •

—« صوفى »—

« لچك آرتوق بزينك دستار ميز دين »

« ايران لار عار ايتر كرداريمز دين »

لچلماق — منازعه • مجادله • غوغا ايتمك لجاج •

لفادان — ياريم اويو دلمش تخم • بيضه • يومورته •

لق ولك — ايچى بوزوق • بورطه • وفوا كه • لوك •

لنك اونك — فوطه • پشتمال • پشكير •

—« مثال »—

« ليك صادق بيلى كاباغلاب لنك »

« سوغه كيردى نيچون كه بحر ده چنك »

لنكر — يايوان • طبراق • ونحاس قاب • قروانه • بويك چناق • تقار • وكارسان • مدور

تكنه • صحن • لنكرى •

لو — خم • پچمرده • سست • لونده • سلق • پورت • لاوبال • ميل ناك •

لاولاو — علولى • لهاب ايله پرتو آتش • شدتلى النكه •

—« مونس »—

« جانيمه توشدى يوزينك فرقتدين ايلا آلاو • كيم سونكلارنى آننك حرقتى اورتار لاولاو »

لوك — ايرى • بيك پرچه عزمت لو • طوپلانمش مدور توده •

لوچه — باغچه ايريكى • حجره • كوز • محل • تاپچه • رواقچه •

لوچ — چپلاق • برهنه • عريان • لوخت •

—« حكمت »—

« اياووستلارياشم يتى يكرمى اوچ »

« يالغان دعوى طاعتلرم برچه سى پوچ »

« قيامت كوننى قيلغاى مين برهنه لوچ »

« اولسبب دين حقغه سيغينب كيلديم منا »

اوچچك — شفاف توى سير • جيلالى • پرلاق بر نوع شفتالو • وخوخ •

لورس — قباروستايى • باديه نشين وصحرايى •

لوغ لوك — ليغ • ليق • عادت نسبتدر • الوغ ليك كبى احباب لبق • جوره ليغ كبى •

لو — صارقيق • آصيلغان • سلقو • كوشك • مايل • منهى • آويزان • صالقوم • خم •

لوك — ايچى بوزولمش قاوون • بورطه • ايرى • بطال • قوى • آغير • تنبل • نرتيو • وشتر •

—« مثال »—

« يانابر اوستادچابك اير دى »

« كه هم لوك صنعتى هم نازك اير دى »

لوكچه — كوشك • بوش • بى بر و آدم •

لوك لوك — يورتاق آت • وايشك غير يورغه رهوان

ماغ		ماموغ	
اوکالوکا —	لوپ لوپ٭ پارچه پارچه٭ طوپ طوپ٭		زن رقاص٭ شرموته٭
لولی —	چنکانی٭ قبطی ٭ رقاص ٭ بازنکر٭ کوچك٭ هرز٭ جلب٭ فاحشه٭	لیارا —	افغان لسانجه یول٭ راه٭ طریق دیمکدر٭
لوم لوم —	یومشاق٭ ملایم٭ نرم٭ موم وسایر ملایم شیدن یا بلمش یلان بجی لؤلؤ ومرجان٭	لیجاق —	کشمش ایله مخلوط بر نوع طعامدر٭ یخمان٭ معجون٭
لوی —	پلنك٭ ارسلان ٭ برج حوطه دخی اطلاق ایدرلر٭ سال ترکان دایره سینك اوچنجی سیدر٭	لیك لیك —	لق لق٭ لكلك٭ یواش یواش٭ آهسته آهسته٭ قیب قیب٭ کم کم٭ —« مثال »— «تاغدن اینار لیك لیك بر کیشی» « کیجه کوندوز یورومکدورایشی »
لونکی —	لنك٭ چولاق٭ طوپال٭ اقساق٭		
لؤلؤ ولولی —	فاحشه چنکانی٭ قبطی٭ جلب٭ اروس پی		

فصل میم

ماچ وموچی — بوسه٭ اوپوش٭ قبله٭ پوس٭

—« مثال »—

« کوبلا کینك باردور تیرنیکدین »

« کوبلر یو کوردیم ایمزینکدین »

«بر موجی بیر آق یوزینکدین»

« من سنی سودیم قره کوز »

مارداچ — باغداش ٭ اوتوریشی ٭ چارزانو ٭ مربع٭ بارداش قورمك٭

ماریماق — هاولامق٭ حورملك عف عف اتمك٭

ماری — مروشاه جهان شهرینه دینیلور٭ قبایل ترکانیه نك پای تختی در٭

—«مثال قوشوق»—

« مارینینك یولینده یوردوك کیجه لار»

«قرشومیز غاکیلدی ترکان بجه لار»

مسکه — روغن تازه٭ تازه تره یاغی٭ سمین٭ دهن٭

ماشاب — بر نوع قبا وقلین٭ شالدر٭

ماشمل — سیق٭ اجلف٭ قوی مشمع بر نوع زبری

ماغ — باش قنات وقویروق لرینك اوجی هب بورنك اولان کوکرجین کبوتر٭ کفتر٭ وهمام قوشی٭

—« مثال »—

«چونکه خورشید صندلی ماغی»

«اوچوب آچتی قاناتنی داغی»

ماقارمقر — دلی قانلو٭ جوان٭ زبانه او٭ دللی٭ میل اوزره دونرایپ٭ کنج٭ یکیت٭ رسمان چرخ وپریك ومقره٭

ماقتا — ستایش٭ وسنا٭ وصف مدح٭ ماختامك٭

ماقتاماق — مختمك ٭ مدح ثنا ایتمك ٭ تعریف٭ توصیف ایتمك٭ ذکرجیل٭ ستایش ایتمك٭ اوکك٭

مالا — دیوارجی٭ وصیواجی سورکوسی٭ ماله٭ انداوه٭ خرمن دوینی٭ ساپه٭

مالای — خذمتکار اوشاق٭ یتم٭ آدم٭ نوکر٭

—« مثال »—

«قذ اقدین بر ملی آلدیم بو یولده»

«قشنك فتیغ لیغیدین قالدی چولده»

مامور — طمور٭ رك٭ ریشه٭ تامور٭ عرق٭ تیره٭ قبیله٭ اوروغ٭ کوك٭ بن٭ اوزلوك اوزنك

ماموغ — پموق٭ پخته٭ پنبه٭ قطن٭

—« مثال »—
«کنه شعله سین چون چیکیب اول تاموغ
کویوب ابر رحمت نیچوك کیم ماموغ»

ماناب —— اصلزاده. اصالت. بکذاده لك.

مانتوی —— قیمه لو یوفقه طعامی. منتو توشبره قولاغ بوراکینه مشابه که قیمه لو خمیر ایشی کاشغر جانبنده مستعملدر.

مان مانق —— ابری. قوجه باشلوشی. شاشقین. حیران آدم. احمق. کول.

مانك —— اوچ سنه لك قوزی و بره.

مانکدورماق —— یورورکن وجودینی صاللامق.

—« مثال »—
«قایتی کیلکان یولی بیرلان یوروب»
«کبك خرامین بیری بیر مانکدورب»

مانکراماق —— حیواناتك تفردو تأوه ایتمسی. سسلنمك. بغیرمك.

—« مثال »—
«حل مانکراب قویوب ثور آلدیداباش»
«که بولساق ایکیمز قربان سنکا کاش»

مانکلای ومنغلای —— آلین. ناصیه. چین. پیشانی. ایله رویه کیدن عسکر. مقدمه. طلیعه. پشداد.

—« نوایی »—
«اوپدی مانکلاینی قوچوب آنی رست»
«موبجه سوزنی چونقل قیلدی درست»

مانکماق —— صاللانه رق یوریمك. خرام ایله کزمك.

مانکیش —— خرام. رفتار. ناز ایله حرکت یوروش.

—« مثال »—
«بیر مانکیشی دا بو یوز لطافت»
«یوق یوق که ساچیب جهانغه آفت»

مانقیشلاق —— اصلی مینك قیشلاق در. بحر خزرك جهت شمال شرقیسنده واقع بر محل اسمیدر. منقسلاق.

مانماق —— صویه اکمکی باتیرمق. ترید ایتمك.

مانیکنیت —— منغیت. طوایف اتراکدن بر قبیله اسمی اولوب بخارا حکمدارلری بو قبیله یه منسوبدر.

مانه —— یول باشنده دیکیلان نشان طاشی. سنك فرسخ کبی.

ماولاماق —— کدیه ماوا ایتمك. جره و پشی حاوتمك. سسلنمك. ماولتمك.

ماوی —— ازرق. آچیق کوك. سورنی. آسمانی.

مای —— یاغ. مای لامق. یاغلامق. مایلانمق. سمرمك. سمین. دهن.

مایده —— میده. اینجه. خرده. ریزه. اوفقلمك. سفره. اینجه دوغرمك.

—« مثال »—
«قیمه قیمه میده میده قیلسالار»
«سوز بر منیك سوز بر الله بر»

مایده لاماق —— تجزی ایتمك. خرده خرده. ریزه ریزه ایتمك. اوفالتمق. میده میده ایلك قیمك.

مایروق —— ضعیف. لاغر. نارین. جلف. خمیده یاتباش. کج مایل.

مارن —— یاسی پچاق. سقط. عیلو.

—« نوایی »—
«بنفشه نی بوبی خوشدر دماغی موبجه
اونوغ. کیم اول سنینك یونیکا
هندوبی دوروردمیروق»

ماین ماین —— بینی دماغ مغز سر. بینی.

مایوق —— اچلمامش چیچك. غنچه. ملول ناشکوفته گل.

—« مثال »—
«ابلار نیکنی کیم اوچوق توتمیش هبول
هیئت بیله. آغزینك آنداق پسته دور
کیم توشمامیش اندین مایوق»

متیار —— شکایت. شکوه. غیبت.

متیارماق —— تشکی. تظلم ایتمك. غماز.

متیز ——	سریع٭ چابق٭ بات٭ تیز٭
محل ——	وقت٭ هنگام٭ ایام٭ مکان٭
	—« مثال »—
	« امر ایتدی بو محلده اولتورونك»
	هر نه سویلارسه سیزه سبز تیك تورونك
مخ ——	اوپوش٭ پوسه٭ موجی٭
مخانیك ——	اوطه نك اورته سنده یاقیلان اوجاق٭ وکلخان٭ باجه٭ تنور٭
مختاماق ——	ثنا٭ توصیف٭ استحسان ایتمك٭ ستایش٭
مخو ——	پیس٭ برص٭ اویوز٭ قاشو کرپکی دوکلان آدم٭ مسکین٭ جذام٭
مدد ——	اوزبك لساننده زروزیور نسایی دیمك در٭ نمایش٭ همت یاردیمجی٭ ارقه تمه٭
مرد ——	شعبان آینه دینور٭ ادم سخی٭ ایركك٭
مرداراغاجی	بر نوع زقوم اغاجی٭ موراغاجی٭ آل موردشجری٭
مرغاول ——	شجیع٭ بهادر٭ قهرمان٭ زبردست٭ زورآور پهلوان تهمتن٭
مرغینان ——	فرغانه ده بر شهر اسمیدر٭ مرغیلان٭ صاحب هدایه اوره دندر٭
مرکن ——	تفنکجی٭ میلتق انداز٭ نشانه جی٭
	—« مثال »—
	«یانیده بار ایردی بی حد مرکان»
	«آتیلار شهره تفنك چقتی فغان»
مرل ومرال	آهو٭ کیك٭ غزال٭ نخجیر٭ کیك٭
	—« مثال »—
	«کویا صیدلاردین اول چنکل »
	«واقع ایردی تولا بوغو ومرل»
مروی ——	تکه ساریق سالور ترکمنلرینك استناد کاهلری بولنان مشهور مرو شاه جهان ماری دخی دیرلر٭
مریو ——	غالبك حین حزبده اللرینی اوزاده رق ایرادایلدیکی کلهٔ ظفریه در٭

مز ——	غوزه٭ کورك پخته٭ مز٭ بیض٭ ایت ایچنده اولان لونده تفلاق ایت بر میوه هندی که اویس القرینی دخی دینولور٭ مز٭ موز٭ بوز٭ یخ٭ قار٭
مسقارماق	بزله٭ سخریه٭ لطیفه ایتمك٭ استهزا ایتمك مزاقه آلمق٭ کولمك٭ تبسم ایلمك٭ مسقره توتمك٭
مستان ——	صاوروق آدم٭ خمار٭
مسکه ——	تازه یاغ٭ صاری یاغی٭ تره یاغی٭ سوت ایراندن تازه آلنان دهن وشمین٭
	—« مثال »—
	« مسکه یاغیله قاروشتوردارونی »
	«حب قیلیب یوت ایله سونراحت نی»
مشیل ——	یوزی دوز٭ جلالو٭ اینجه کون٭ مشین٭ چرم٭ سختیان٭
مش مشه ——	غوغا٭ نزاع٭ مجادله٭ جنك وجدال٭ شورشر٭ کورولتی٭ غلاغوله٭ کشمه کش٭
	—« مثال »—
	« ایکی طرف مشمشه نی آرتوروب »
	« جنك قیلیب بر برینی اولتوروب »
معقول ——	یخشی٭ پسندیده٭ عقله قریب٭ عقل ایله منفهم اولان٭ مناسب٭ خوب٭ ایی٭ کوزل٭ نغز٭
مغول ——	اصلی مونکقول٭ تاتارستانده قدیم بر اولوس اولوب جینه تابع ایلاتی بك چوقدر جمله سی اوزبك تاتار نوغای کبی حالا ترکی زبان اولوب اسیای شرقیده خطا وختن ملحقاتنده مسکوندرلر٭
مکن ——	تاتارستان صوغینی آهونك بیوك جنسی٭
مکه کی ——	اوزبك لساننده کوپه دیمکدر٭ حلقه کوشواره٭ ایسرغه٭ قولاقتاش٭
ملش ——	طوایف اتراکدن برقبیله اسمیدر٭

قیون• رمه• چفته قوزیلق• خوش خرام•کوزل•زیبا•رعنا•

—« مثال »—

«ای نوایی نیلای ایل ترخان ایله برلاسنی»

«کیم بورور کونکلو مکا حالا مالش اول شوخ ملش»

منداغان — برآلت حربدر• کولله و مرمی انداختی ایچون استعمال اولنور•

منطل — باشی طوپارلاق• چوقاق• وعصا• دکنك•کلتك•تیاق• کوشك اغاج•

منطه — بنفشه•منکشه•بنفشج•کل بونفش• موررنکی کل وچیچك•

منملیك — انانیت•کبی•غرور•نخوت•سرکشلك•

—« مخدوم قلی »—

«منملیك ایتمغین فانی دونیاده»

«سندین الوغ نیچه یارانلر کیجدی»

منه اورماق — چوق سویلك• چکه‌یار یشدرمق• غدغد دردر زیاده سوزی اوزادمك• قصه وافسانه کبی کشال اتمك•

منی — مین ومن بن دیمك•انه•

مو — می کبی حرف استفهامدر• مو• میاو• کوربه وکدی وحره‌پشك موله‌سی وبغرمسی•

موچاك وموچك — کوچك جانور• بوجك• اوپوش• بوصه•موچی•سیوری سینك•قورت قومورسغه•

—« مثال »—

«تیراوتارده نفسن یوزنی قاچورماق نی ایدی • میل قیطاس دور الوك کیمسادین آلماقغه موچوك»

موچلکا — ورق•سند•حجت•کوچك ورقپاره سجیل•پته•بتیك•محضر•خط•شقه•

موجنه — بادم واریك کبی بعض میوه‌لرك مغزی

ودانه‌سی• چکردك• تخم•قشر•بذر• موجانه• دانه•

موجودلوق — حاضر• موجود وتهیه اولان شیئی• مهیاوارلیق اسبابی•

موجوماق — اختیارلقدن قدخمیده اولمق• منحنی القامت مسن آدم•خواجه مش•

موچول — موچو•کوچك ورقپاره•سند•شقه•

—« مثال »—

«کتورغان مالیمی آلدی قملکاه»

«ذکات ایلاب موچول بردی قولومکاه»

موچه — شغل•عمل دیوانی•خطنویس میرزانك روزنامه شغلی•وقایع یومیه•کتابت•

مور — ماوی ایله کوك اراسی‌ده اولان رنك•

مورچل — قوله • بورج باری قلعه کنکره‌سی• کیل برج•

—« مثال »—

«اولاشتی مورچل بندین قیلیب شق»

«جریك اطرافیغه قازدوردی خندق»

مورقی — التنجی ارقه•جد سادس•پشت ششم•

موری — باجه•بوری•جدول• ترکستانده بر ولایت اسمیدر• مور• اوجاق• آتش دان•پچ•

—« مثال »—

«تیشوکلار بورنیده وحشت تنوری»

«تنوری یوق نقط اورنیغه موری»

موز — بوز• انجماد یخ• قایاق آغاجی• میوه• ویس القرنی•

—« مثال »—

«توزشبستانا یچره صحبت کیم اشارت یغدور • شمع کافوری که آستی شوشه موزلار برلادی»

موزوق — قورقاق•خائف• ترسنده•

موشت — یومروق•توقات•دست•

مولدور

—« حکمت »—

« آغزین آچیب هر ایشککا مینی سوردی »

« همت بیر سنك شوم نفسیمنی موشلاسم من

موسون — بوز • انجماد • یخ • قار • برف • ثلج •

موش — قورشونلو فشنك • وزنه • فاره • سیچان •

موشك — کدی • قطی • هره • کربه • فیشك • آتش بازی • موشك هوای ایزاردوك • چرخ فلك مهتابی •

—« مثال »—

« اکرچه ایرور موشك آتمق ایشی »

« بولوت مامو قین اورتا آلماس کشی »

موشوك — فشنك • موشك • فیشك •

موصلوق — مصلاق • دایم اقار بورو • صواق چشمه • کوکرچین سودی • بورغی • بوری آب •

موغ — بوغ • بخار • غم اندوه • بلوت غمام • ابر • آه و درد •

—« مثال »—

« کیچی کبزای جان کوناهمدن منیك »

« قورقونکیز موغلوق لو آهمدن منیك »

موغول — مغول • صافدرون • صافدل • مغول بالاده ذکر اولندی •

موغولچین — بیاض • آق • صاف • براق • شفاف مجلا •

موك — کیزلی • کیزلنمش • مستور • مخفی • پوشیده •

مول — بول • کنیك • واسع • خیرسیز •

—« مثال »—

« کف لار نیك آیینی چو برماك بولوب »

« مول مونکا حاتم آنکا برماك بولوب »

مولدور — شنبم • چی • نم ریزه •

—« مثال »—

« تیشلاری لعل ایچیندا رشته دور »

« منکا حیوان سوبی ارا مولدور »

—« دیکر »—

« کولوبان ایلك یاش دوکوب دردیك »

مولاومنه

« کل خندان بوزیدا مولدوردیك »

مولدوراماق — حیرت و تفکر انلق ایله باقوب یاش توکاك • اغلامك •

مولن — قماش • جانفس پارچاسی • حریر دارای • ادرس • شاهی برجد •

مولوزمولوس — ملیز • فارسیق صوبی • قارشیق شی • اخلاط و سوپرندی • آب کنده • اریه وداری قارشیق بوغدای • قارشیق حوبوبات خرمن آلتی • مزبله •

موئله — مهد • صالنجاق • باربندی • الوانج • کهواره • بیشك •

مولوی — عالم کامل • درس وکیلی مقامنده اك بیوك مدرس • هندوستانده علمای بنامه اطلاق اولور • افغانستانده خان ملا • بخارا جانبنده اعلام درلر •

مولا — رب • سید • افندی • صاحب • خدای متعال • ایکه ولی خواجه •

—« مثال »—

« بلخده بار ایردی بر صاحب خصال »

« مولوی و عالم و صاحب کمال »

مولاومولام — خواجه و خوجم • آخوند • آخوندم • اوستاد • اوستادیم •

—« مثال »—

« بر نصیحت سنکا قیلای تنکلاغیل »

« ملانیك ایتکان قیل قیلکان قیلما »

مولی — خرسز • خیرسیز • آدم • بی فایده • یره مز • مولده • مهمل •

موناومنه — اشته • انه • منه • منداورماق • چوق سویلك • چکه یاریشدرمق • لاتقیف سوزاتمك • لوند • تنبل •

—« مثال »—

« انا منا دیکونجه »

« یخشی یمان بیلکونجه »

« کته کیچیك کور کونجه »
« زبر وزیر ایدرلار »

مونچه — بو قدر • بوبجه • شونجه •

—« اکهی »—
« ناز واداو غمزه سی قتلیم قیاورلار دمبدم »
« وه مونجه آفت مو بولور بیز آدمزاد اوستینه »

مونتوق — سقط • جولاق • ناقص • الوجود • بر اعضاسی اکسیك آدم • چونتوق •

موندا — بوراده • شوراده • موندین • بورادن • مونداغی • بوراده کی • مونجه •

—« صوفی الله یار »—
« مونده توفیق چراغیم قولغابیر »
« انده ایمانیمنی یولداش ایلاغیل »

مونداق — شنداق • شویله جه • بویله جه • بونك کبی •

—« راجی »—
« حق کیمکا برسه عزت خار اولمغی نه ممکن »
« قوی ای حسود مونداق بیهوده ایش نه حاجت »

مونداى — مونك دیك • مونداق • بویله شویله •

—« مثال »—
« مونداین پادشهٔ طالعی اونك »
« کمه میشدور نه کیلور موندان سونك »

موندو — مزراق شکلنده بر نوع سیخ خصم واعداء عبورینی دفع ایچون خندقلك اطرافنده وضع اولنان آلت • شکاری وصیادلرك وحوش وسباعی صید ایله دکاری آلت واسباب •

—« مثال »—
« دیمه بوسوزنی خیل هندو »
« چین دشتی کییك لاریکا موندو »

موندوغی — بر نوع سیخدر • نیزه ومزراق شکلنده یتمجه نیزه دخی دینولور •

مونغل — قلماق اولوسنه منسوب بر قبیله در • چین حدودلرنده ساکیندرلر •

مونکان — آقچه • نقود پاره • پل و پیسه • طلا ونقره • زر • آلتون • قزیل •

مونکغول — مغول • ترکستانده قدیم ومشهور بر شهردر • قبایل کثیره دن معدود بر قومدر •

مونکو — بر پادشاه اسمیدر » فغفور وخاقان نسلندن بر سلاله در •

مونکوشی — زاویه • بوجاق • کوشه • پناه • متکا •

مونك — درد • غم • الم • کدر • مغ کبی •

—« نوایی »—
« تیش بیلا مونکلوغ کونکل دین مدعی چیکدی اوقین • راست ایت یانکلیغ که سائلنیك عصاسین تیشلادی »

مونکلاق — غمناك اولمق • غمیمك • اندوهلیك اولمق • نکدرخاطر دردالم حزن صاحبی اولمق •

مونکایماق — مأیوس قالمق • تغمم • تألم ایتمك •

—« مثال »—
« کیمسایاری برلا خوشتور غم داشیب ومونکداشیب • یات کاهی چرماشیب اولورسه کاهی یند اشیب »

مونکرامان — ناله • فریاد • فغان ایتمك • احوالندن شکایت ایلمك • راز دل ایتمك •

—« مثال »—
« بر برینله مونکلاشدیلار تانك آتغونجه »
« اوخلامدی هیچ بریسی سوز بتکونجه »

مونکورغاماق — مونکرایتمك • بکا ایدرکبی سوزکداز کریشمك • محزون نغمك •

مونكلايماق — مغموم • مكدر • مأيوس • دورمك •
دوشونمك • تفكره دالمق •
—« مثال »—
«غم هجرانيدين مونكلاى دى بر ذات»
«تعشق بر بلادور صونكى هيهات»

مونكلاشماق — مونكراشماق • سوز كدازى سويلشمك
همرازاولمق •
—« مونس »—
«مونكلاشغالى بركسه تاپماس غمينك
ايجره • همدرد تمناسيدين ايمدى
تارى قيب مين »

مونكور — بوينوز • شاخ • قرن •
—« خرد »—
«كوزازرق ساقال ساريغ وتيره يوز»
«چيقيب بارچاينك مانكلايى دامونكوز»

مونوغان — يك مسن • پير • اختيار آدم • آقسقال • قد
خميده • كهن سال •

مويمول — كوتكانالك دخى دينيلور • بر نوع تربيه
قبول ايتمز خيرسيز طوغان • وتولد
ايدان انسان •

موين — بويون • كردن • دراى •

ميتن — بويوك • كريتان • سنك تراش آلتى •
مصران • ميتين • غايت سرد محاوط
تيمور • مستحكم ومتانتلى ومضبوط •
پر • وسد • —«كرامى»—
« اولجه بغريغه قيلورغم نيشيدين
هجران غمى • تاغنيك بغريغه متين بر له
فرهاد ايلاس »

ميچين — بيجن • ميمون • مبارك ميچين يلى • سال
تركان دايره سنك طقوزنجى سيدر .
سال بيجن •

ميچان — بر نوع ميوه در • منجانه ميوه چكردكى
دانه • تخمى • جكيدى • بذرى •

ميده — اوفاق • پارچه • ريزه دانه • خورده •
—« مثال »—
«ايكى كوزينك اولتور وراايكى لبينك
بيركاى حيات • حسنيك باريدايارا
يارغوچاقنى ميده تارت»

ميشه — ميشه زار اورمان • غابه بيشه • چاليلق •
پته زار • چنكل • توغاى • چكلك •

ميسه — چمن • چراكاه • مرعى • ميسه زار • سبزه •
اوتلاق • يشيلك •

ميش ميش — اولمش زردالو • بش مش اريك • فواكى
—«وحشى»—
«كوب مكتبه لعل وباربردى»
«ميش ميش ايله شيره باربردى»

ميشيق — كدى • كربه • حره پشك •

ميغ — بيق • بروت • موى لب • شارب •

ميكان — اصكى مى • مى دوساله • قرقف • جغير
كهنه • مثلث •

ميكچين — طاغ طوكزى ياوروسى • مجكاى •

ميكنيك — خال • دانه • مكنيك • بنك •
—« اذرى »—
«ميكنك ايرنينك يوزونك اى رشك
«اخوان • بلال وكوثر وباغ جناندور »

ميلان — ايلان • وبرلان • مع • بامعناسنه در •
همراه برابر • كبى

ميلتق — تفنك • فلنته • قادرانداز •
—« مثال »—
«اول مركان هم اورروى ميلتق له»
«سودرادى ايبق نى برايلى له»

ملك — كنار • يان جيت • حد • لب • ادرس •
آلاجه نك ايكى طرفى

مين — بين • ضمير شخص در • من • بن ديمكدر •
—« واله »—
«مين داين برزاربولغان بارموكين»

میںجاغ —— «بر کل استاب خار بولغان بار موکین» بچوق • مینجاق • خرز • شبه • سرجه •
—« مثال »—
« علاقه باری غه سراسر ایپك »
« درولعل وفیروزه مینجاغی تك »

مینجشماك — حرف انداز لق ایتمك • منازعه • مجادله ایتمك • سن من سنتك منتك • کفت کوی •

میںداو —— یغر • یاغر • اکردن اتك ارقه صرتنده کی یاره • جراحت • زخم •

مینغلای — آیش • پیشانه • طلیعه • آنك جبهه •
—« مثال »—
« بر خدادیب کعبة الله باره من »
« هر نه کیلسا منکلایمدن کوره من »

مینك —— بینك • الف • هزار • طوایف اوزبکیه دن بر قبیله اسمیدر • خال • دانه • بنك •

مینکیز —— بکز • چهره • وجه روی •
—« مثال »—
« مینکیزلاری کل کل مژه لاری خار »
« قپاغلاری کینك کینك آغزلاری تار »

مینکیز اماك —— بکزمك • مشابهت • لطایفت • مماثله ایتمك عدیل • نظیر اولمق •
—« میلی »—
« کیم قاشینکنی هلاله مینکزایتی »
« آنی عشق اهلی کج نظر دیدی لار »

مینماك —— ینماك • سوار اولمق • را کب •
—« مونس »—
« عشق ایلی قتلین ایستاسنك معرکهٔ جنون ارا • غمزه قیلیچنی چیکیب ناز سمندی اوزره مین »

مینیاك —— انك جلاونی براقیویرمك • بوش براقق • صالیویرمك • لجام کیم سبر قومك •

میه —— بیه • مغز سر میئی •

فصل ن

ناجان —— طوقاقلو • بیوك بالطه • تبرزرك •

ناجو —— بر آغاجدر • نارون کبی •
—« مثال »—
« بولوب هر شجر نخل ناجو کبی »
« نی ناجو که بوچرخ مینو کبی »

ناخنه —— بر نوع آت خسته لغی • آت برنی کیسه رك علتی دفع ایدرلر •
—« اخکر »—
« کوردی دیدی ناخنه اولمیش بو آت »
« بورننی کیس اوقلا آنی اویات »

نارکه —— جرکه • وحلقه قورمق • دوره اتمك •

ناری —— ونارین • اوته کیچ • طاغدین ناریسی • طاغـك اول طرفی • ناری راق • اولطرف فراق •
—« خمسه »—
« ناری بوزداد ارای انجم سپاه »
« باشی اوزرا اکردون کبی بارکاه »
—« مثال قوشوق »—
« بولطرف باقیب کیلاتور بریری »
« چوره جان یارم کیلاتور کیت ناری »

نارین —— قلعه • ایچ حصار • ترکستانده بر دریا اسمیدر • قندوزده دخی بر موقع در • نارین سرت • تند • ترنك •

ناروان —— نردبان • مردوان • سلزنیه پایه • ناشپوتی ارمرودك بر قسمیدر • بوساغه • پیلپایه •

ناغاچی —— جد • طایی • طغایی دایی •

ناغوونغو —— نیچون • نه خیل نه کونه • نه یانکلیغ جه

طریق • حرف سوآلدور • چراء

—« صوفی »—

«بر حاله تورماغان کیشی تیاپك نغو کیبار»
«بر ییرکا یتماکان سوز آغزدین نغو چیقار»

ناقچی —— قاضی نائبی • ندیم • نواب •

ناو —— نو • ناوه • ترناوه • میزاب • ترنو •

نیك —— نبابر میوه اسمیدر • سیوال • الوایاقه فضله چیقان • دمله • آرتیق • آبله •

نبیره —— حفیده طوزون • اولادنك اولادی •

نابزا —— نیزه • مزراق • وسنان • قرغای •

—« مثال »—

«نیزه سنی قولکه آلدی اول زمان»
«کلدی میدانکاقو شوب شیرجیان»

نایمان —— تیمن اوزبکلره قارشمش بر طایفه اسمیدر که اصلی تاتار عشیرتلرینه منسوبدر • مغول لسانجه سکز دیمکدر میانکالات بخارا و سغد ثمرقند جوارنده مسکوندرلر

نیتاس —— استراحت • راحتلق • آسایش • دینج وتنج اولمق •

نتنك —— نه عجب • نه کوزل • نه خوب • نه یخشی • نه تانك •

نسنه —— شی • نمرسه • نیرسه • نیمه نسیل • ندر • ندور • جه جیز • کدام •

نسخب ونخشب —— بخارا و شهرسبز بینده قدیم بر مملکت اسمیدر • نسف • وقرشی مشهوردر •

نسوخ —— خوجند طرفنده بر ناحیه اسمیدر معرکه چرکه حلقه ودام شکاری •

نطس —— سوریلمش ترلاوتی قورودلمش اراضی شدکار • بوش یر • سورلمش وهیده تلش زمین وتفراق •

نقاره —— نغاره • نار • نعره • طبل • دول •

—« مونس »—

«نوبت سلطنت ایرور بیرزکا بو نعره»
حزین • اوتی سپهر اوجیدین ولوله نقاره مز»

نقب —— لغم • حفر • تذر • بر توله • راه ریز زمینی • یرآلتندن صویولی •

—« کرامی »—

«نقب اوروب فتح نی آسان ایتدی»
«قلعه نی خاك ایله یکسان ایتدی»

نقره —— کموش وسیم • فضه •

—« مثال »—

«لطفی مسکین غه کورکوز ساعدینکنی لطف ایله • بو کدادین نقره نی ینکیکنده پنهان قیلا غیل»

نقش —— مقام • موسیقی • شعبه • وتفرعاتی مشکلات تلقین تغنی وترنم اصولی • نغمه داودی •

نکنده —— قباشی اویو لغالامه • یورمه دوزی • کوکله مه • ایری کورفه دیکشی چاتمه •

نوقات —— باشاق • خوچه جین • ترلانك ایکنی بیچو اوب الدیکدن صکره قالان بغدای دوکوندی سینك طوپلانمسی •

—« مکنون »—

«آچلقده ایدی کدای ینکلیغ»
«نوقان ایله اولدی بای ینکلیغ»

نوتوقچی —— چالاغانه شبیه بر شکار قوشی در •

—« مثال »—

«مناسب ایماس قاری باشیغه تاج»
«توماغه نوتوقچی غه نی احتیاج»

نوجه —— ایری یپوك جسیم بر قوش • طیر •

نوجه قوشی —— بر نوع بوقلمون قوشدور •

نوری —— کوبره • پیسلیك • فشق • کونك • مزخرفات • قاضورات حیوانات • سوپرنتی •

نوکر —— چاکر • ملازم • خادم المان • یتیم • ملی •

—« مثال »—

«پادشـانیك نوكری بسیار ایدی»
چین و هند و هزاولوسدن بار ایدی»

نوغای —— مغول‌زدین منغت اولان بر قبیله اسمیدر كه حالا مسلمان و ترکی زبان اولوب اکثریا قزان مملکتنده مسکوندرلر.

نویات —— قیلوقلر حکمدارلرینی بو عنوان ایله یاد ایدرلر. قلماق.

نویان نو یین —— سپه‌سالار. سردار. سرعسکر. شاهزاده

نه —— ادات دور. اصلی نی. قننی. نیمه. هنکسی قیسی دیمکدر.

—« فضولی »—

«نه سندندور نه بندندور نه چرخ
کینه‌وردندور. بو دردسر خمار نشئه
جام قدردندور»

نه —— نقدر. نه مقدار. نه طور. نه چور. نکونه

نه‌دکو —— ادات دور. نه. قننی. نیدین. نه دور. قننی سبب ایچون. نیکا. نیچون. نه سببدین. نیکه کیم. اویله کیم.

—« نوایی »—

«طوبی شاخ سدره‌دورکوینك کیاهی
نیکه کیم. عشاقه عشقه آهیدین هردم
تا بار آب هوا»

نی —— شکار قوشلارینیك کردنده آد و قلاری جلقو یه چیغاول. کردنلیك.

نیارسا —— اصلی نه. ایرسا. نیمادر. نی در. نمرسه

نیتادور —— اصلی نه. آیتادور. نه‌قیلادور. نه ایشلایدر. نه‌یابر.

—« مثال »—

« نه ایتادور بو رقیبی بلام »
« نه قیلادور بو خبیسی بلام»

نیتاش —— فراغت. استراحت. بی تشویش. میلکون. مخیر. فارغبال.

نیتان —— نه‌کونه. نصل. نوتوك. نیچوك. نه ینکلیغ.

—« نوایی »—

« جسمه جو نوای نیك پیکانی کذر قیلدی. بلمان که سنان ایمدی باغریغه نیتان انجار.

نیتوك —— نه چوك. نه‌کونه. نصل. نه طریق. نه یولده دیمکدر.

نیتوری —— نصل. جوکونه. چه طرز. نه یولده.

—« مثال »—

« بونه تور و طرز و رفتار »
« بونه شکل و نی شمایل »

نیجاغ —— نه وقت. نه زمان. نه ایام

نیچون —— نصل دور. نه وجه دور. نکونه.

—« نوایی »—

«ای نوای عشق صحراسیغه چون قوبدونك قدم. تا نیچوك بارکای سین اول پایانی یوق وادی بیله»

نیچوکلاشماك —— استشاره ایتمك و استحصال الرأی ایلك و مشورت قیلق.

نیچه —— نه مقدار. چوق کیفیت و کمیت ایچون.

—«جلی ترکمان»—

«نیچه آدم بودینی‌به کلیب کیتی»
«بول فلك هیچ کیمه وفا ایتمه دی»

نیرسون و نه ایرسون —— دکل معناسینه. نی. لا. کبی. یوق.

نیرمردن —— تمر تخم. پاك تخم. تیزه. مزراق. نیش. خورت. اتیك. پس مانده سی.

نیشه —— نیچه. نه طرز. نه. نه مثال. نه‌کونه. قاچه و نه قدر معناسنه دخی کلور.

نیمه —— راز. بر پارچه. بر بولك. انداك.

نیمه —— هیچ بر شی معناسنده. نیته کیم. نیرسه نسنه که. نه وار. هر نه که.

—« نوایی »—

«مصالح که درکار دور هر نیمه»

واى

«الیب ساز قیلغای لار اوچ مینك کیمه»

نیلسون — نه یاپسون • نه ایتسون • نه قیلسون •

—« مخدوم قلی »—

« زمانه زمانه عجب زمانه »

« زمانه نیلسون فعلی یمانه »

نیم — نه شیئم • نه نرسم کبی • نه ملکم • نه مالم • نه واریم • نه سامانم • نیم بار •

—« مثال »—

« هیچ نیم یوق سرف ایتاین بولنده »

« بر غریب بن قانلی یاشمدین بشقه »

نیناك — مردمك • کوزبه کی • مردم چشم •

ورجه

کوبك دیده •

نینك — روابط مفعول دورکه کبی •

—« امیر »—

«نه وبر نینك قدین کا نسبتی یوق»

«نیچوك کیم سرو برله تینك ایماس تال»

نیوچون — نه ایچون • نه سبب • نه دکلو • نه دیماك • نه قیلماق • نه ایتماك • نه کونه • چرا •

—« مثال »—

« فلك ایلدی روز کاریم قرا »

«که صیغمس بو درده نه چون و چرا»

فصل واو

وارساقی — قوشوق • اولنك • سبرنی من • عشوله • منظومه برشی اوقوماق • ترکی • مانی • شرقی •

—«مثال»—

«سوز وگداز برله عاشق غریبی کوردی»

«سازینی قولنکا الیب بر ورساقی اوقودی»

وای وای — واخ واخ • افسوس وندامت وحسرت ایتماك • نالش •

—« نوایی »—

«هر کیمه بر دردیتشسه نا ایلاج دیر

وای وای • حرف علت قویدیلر آت واو

الیف ویای نی»

—« دیکر ختنی »—

« حرف علت اوچ تورورکم جمع قیلسه

وای بولور • هر کشی تکرار قیلسه

صرف ایچنده بای بولور»

وای — کلمهٔ تحسین و تعجب وی نره دور ظهور ایتسه نیکه وای نره جکده تقدیرزهی کبی محللرده استعمال اولنور •

واقیر واقیر — فقیر فقیر قانماق در • اوست اوستینه جوش ایتماك • قیناماق • قیناره جوش ادکبی

واقیلاماق — چوق سویلاماق • وقوق ایتمك • عناد ایتمك • بیهوده عبث سس چیقرماق •

وخوه — واخ واه معناسنه در • تحسر و تأسف ایچون مستعملدر •

—« مونس »—

« یوزیم اوزره یول ایتیه هرساری

اشکم اویوب رخ رخ • کرم قیل بو

اسیرینك اونجه یغلاتماقنی دور وه وه»

ورساقی — تاتاردین برعشیرتدور • برنوع قیه باشی • عاشقلیق ایله ترکی چاقیرمك • تغنی ایتمك • وارساقی یه مراجعت •

ورجه — اسمه • بزکك • حماعلتی • قاقشمه • تیترتمه • تب محرق • تب لرزه •

—« مثال »—

« ورجه توت سابرکشینی اکر »

«جب کوزنی ایتسون استعمال»

وسه — طوانه وضع اولنان اوفق دیرکلرکبی
ارالرینه قونیلان قیسه اغاچ پارهلری•
وسه چفت• بوریاپوش خانه مشهوردر•

وسمه — اوسمه• قاش رنکی• قاش بویه‌سی•
—« وزیر »—
«اولوسنی سجده کاتر غیب ایشـار کا
خضنره بولدی• دیماس مین وسمه لیق
قاشینه میناراننك محرابینك »

وشنه — آکشی کراس نوعی آلوبالوایریك دوچه•
وشنه سیاه• اورك•

وه‌وه — کوپك وچقالك هاولامه‌سی هوزمه‌سی
سسی• عف عف• کلمهٔ تحسین آفرین
دخی اولور• په په دخی دینولور•
—« نقشی »—
«باغه خرام قیلدی اول یار سرو قامت»
«وه‌وه‌بونه تماشـا په‌په بونه قیامت»

هاب وهب اداتدر• همه• کافه• قاطبه• جمله• عموماً
بتون• یکباره•
—« مثال »—
«هب بخشی‌ءانی بیلغوچی اول»
«هب لطف ایله قهر ایتغوچی اول»

هارکن — یورغون• مسیرا• ارعنیه• زبون• مانده

هارماك — یورلمق• خسته اولمق• بی تاب اولمق•
کلال کلمك• تعب چکمك•
—« نوائی »—
«یول یورماکدین تون وکون هارماین»
«هر بلاکیم کیلسه یوز قایتارماین»

هارون — آزغین آت حشری قشنك•

هاو هاوو و هاووه — اوت• بلی• آری• یکی• طوغری• معقول
مناسب کوزل• ایی• اعلا•
—« نوائی »—
«هاودیسه شه غه نقص راجع ایدی»
«یوق دیماك خود خلاف واقع ایدی»

های هی — اداتدر• تنبیهه• استعجال• صاقین

ایچوندر•
—« اکرم »—
«بوتوی بوتماشاهی هی نه دلکشادور»
«اطرافدن کلانلار هب یار وآشنا دور»

های هوی — ایضاً• باغرشمه کورولتی زریلتی هوا
وهوس•
—« کرام »—
«های هوی ایله کیچوردوم عمری»
«های هوی اخیرتدن قورقه من»

های تولکون های تولوم — دکونلرده اوقونیلان شرقیلره ردیف
اولنور اولنك ده اوقونیلان یاریار
شرقیسی کبی•

های های اولنك های اولنك قذاق وقره قلقاق قرغیز قپچاق توی
ودوکونلرنده ترکی وشرقی یرینه
اوقولمقده اولان یاریار قافیه‌لی اولنك
وقوشوقدر• —« مثال »—
«های های اولنك جان اولنك اولنك
کوبتوریاریار• اولانك ایتکان تیلنکدین
منکا اوپتوریاریار»

هایداماق — سوروب آقین ایتمك• های هوی ایتمك
—« صوفی »—
«کاوهمت بیلا آنی بنجه سن»
«هیدا آنی میده خوب بولغونجه سن»

هایقرماق باغرمق• چاغرمق• فریاد فغان ایتمك•
—« اکیهی »—
«کونکل تیلکان مرادیغه یتسا کشی»
«یابارجه مرادلرنی ترك ایتسا کشی»
«بو ایکیسی بولماسا میسر موندا»
«باشنی آلیب هایقریبان کیتسه کیشی»

هایقلاماق تمیز تفریق ایتمك• آیرتلامق• انتخاب
ایتمك• خاص وجدا•

هرات — مکسوردر• افغانستان• توابعاتنده
خروسان ده واقع هری ولایتی نینك
مرکز مشهوری برقلعه اسمیدره
قدیمده آریا واربان دینوردی• اوه

معناسنه صنکره بو اسم ایرانیلرك داغیلدیغی ولایتلرك جملهسنه تعمیم وعراق شکلیله تقریب اولندی.

—« نقشی »—

« قندههار ایله هراتی کوردوم »

« دکن و بلخده کوب اولتوردوم »

هراول —— طلیعه. مقدم. پیشاد عسکری. قلاوز.

هرای —— فریاد. فغان. استغاثه نفیر.

هرباتن —— غلبهلك. جمعیت. ازدهام. هجوم. یغین. کثرت. کوپلك.

هرت پرت —— اتباع ندر. غیرت. استعجال جارجاپك

—« مثال »—

« هارت پرت آتیغه مندی اول زمان »

« بی نهایت اوجه کیلتوردی همان »

هرطمان —— جبی. شبنم. ژاله.

هرقاق —— هولایان حیوان. کوپك هورمسی. هورمك هورکمك.

هرل —— ترلا سورمکلك. جوبه وچاپه وکتمان وبیل ایله دوراتمك. شدکار ایلمك.

هزاره —— افغانستان ملحقاتنده. خلوم. ایبك. جبل هندوکوش. بامیان. بلخ وقندوز میانه سنده مسکون اصل مغول طایفه سیدر غلجای. وهزاجات دخی دینولور.

هقلاوق —— اقلاغوب. جوب وتیر اوقلو. اوقلواتراش. اقلا. اوق.

هلاکو —— اصلی قولاخو. قولهآت. علم اولور.

هلاکوخان —— بن تولی خان بن جنکز خان که مشهور در بغداد شام کابل ایله اکثر بلادی تسخیر ایدرك وفاتی ۶۶۳ عمری ٤٨ ایام سلطنتی سکزسنه در خواجه نصیر طوسی انك امریله مراغهٔ تبریزده بر رسد خانه بنیاد اتمشدر.

همول —— همان هم او هم بو. آن کس.

—« صیقلی »—

« همولدم یغلادی افتاده بنده »

« یتشدی باشی اوزره خضر زنده »

هنك —— شقا. لطیفه. هزل. مطایبه. مسخره. بازی

هندك —— خندق. اور. زهکش قلعه. جار. جر. حفر. عمق اطراف قلعهده قازیلان خندك وچوقور زهکش.

هوب —— خرمن سورمك هرکله و حیوان ایله خرمن دوکمك بغدای سماندن جدا وتمیز ایلمك.

هو پلاماق —— اوپ لوپ یوتمق. جمع ایتمك. خرمن دوکمك بردن یوتمك.

هو پوش —— برنوع بیوك کرته کلادور. بیوك چاپاسه دور. صو بولغان. کلته کلاس کبیر.

هو پوشك —— برنوع قوشدر. هدهد قوشی طورغای دخی دیرلر. پوپ قوش.

هو پوقاق —— باتمق. غرق اولمق درین صوه کتمك چومك. باتب باتب چقمق.

—« نسمی ترکمان »—

« دریا تاشدی پاره پاره »

« اوجان قریلدی نه چاره »

« غرق اولدوم تنکری ساقلادی »

« هوپوقوب کناره چیقدیم »

هوراتماك —— تبعید ایتمك طرد ایلمك بدرقه نفی. جلای وطن. بدرغه سورکون.

هورال —— اوزاق. بعید. دوردراز. محل سوز.

هورکاتماك —— اخافه ایتمك. قورقوتمق طلب دن منع اتمك شدتنی تسکین ایلمك.

هورکوچ —— رم. وحشت. خوف. اورکوچ.

—« نقشی »—

« جیدآلمای قاجیلار بردنبره هامون. صحراغه . منیك شیدالیغمدین هور

« کوبان مجنون ایله فرهاد »

هورماك —— پوف ایتمك. سوندرمك دم و نفس ایلمك.

هورماق — هولامه • کوپکلر صیحه ایتمك •

—«خجلت»—

«اویقونکامانع اکر بولماسا اول کوی •
ایچرا یوکوروب ایتلار ایلا کیچه
تانك آتقونچاهورای»

هوروك — ضیافت • طوی • سرور شادمانی دوکون
تماشا • کورنك • معرکه •

هورون — تنبل • متکاسل • تنکیر • تن پرور • لوند
آغیر خوش یاقز •

هوکا — قامبور • هوکك • بوکری • قامت خمیده •
هور کوچی جیقان آدم •

—« مثال »—

«باقه و باغه ایتی کوشت بولماس»
«هوکك و قیسقه دن دوست بولماس»

هوکونماك — خلاص • رها ایتمك بترمك • بولندقومق •
بجرك • اتمام ایتمك •

هولانماق — اول اولمق هول • مرطوب اولمق •

اسلنمك نم لنمك • ترشدن •

هول — اسلاق • مرطوب نم کشیده •

—« صوفی »—

«نیچوککیم دوتدی طوفان نوح تاغی»
«ولیکن بولمادی هول نوح اباغی»

هونه — کییك • اهو • صیغین صوغان ارککی •
مرال نخجیر • غزال • جیره •

هونی — صونی • قیف چلغور صوغان یابانی
بیوك شاخلی کییك •

هونیلاماك — یایك کریشنه اوق نصب ایتمك تیری
جله کمانه وضع ایتمك آتمه یه حاضر اولمك

هیران — ایران مضطر سر کردان ایشنی غایب
ایتمش حیرتده قالمش •

—« رامی »—

«مدتی دورای پری یولنکده هیرانینك
منم • زار و دل افکار محزون دیده
کریانینك منم »

فصل یا

یا — حرف ندا • یاخود معناسنه • تمیز تردید
فصل جدا ایری فرق • شرط • وقتا و قدر
معنالرینه • کنایه و ندا ایچون نیز مستعملدر
کمان قوس دخی اطلاق اولنور •

—« ریغوزی »—

«یا آلها قادراسن سن جهانی خلق ایدان»
«کبریاسن تنکری سن کون و مکانی خلق •
ایدان»

یاب یب — مرآب • آهسته • سسز دورایدن صو •
اریغ جه • اوفاق ارماق • یاپچه • چوبجه •
سکزیاب • اخلده قبایل ترکایه ده تکه
ایچندنده مشهوردر •

یاباق — یپاق لبد • اینجه یوك تفتیك تیبت پت • پتوه

یابان — یابان • قیر • طشره • خارج صحرا • دشت
هامون • یات آدم بیکانه • شب مانده
یوغان آش • بیات •

یابانی — اهل بوستانی • وحشی بیکانه • دشتی •
طاغی • غریب یات • روستای •

—« مثال »—

«یابانی سنیك ایشینك بیلالماس»
«ایت دیکان ایشنکنی اول قیلالماس»

یابانه — هذیان • خلط • پراکنده • بیکانه • صحرایه
دشته • یابانه اطلاق اولونور •

یبان لشماك — کوندرمك • ارسال ایتمك یبارمك

موجنه

یابو —— راهی ایلمك • اسرا اتمك • فرستادن •

—« مثال »—

« شرح غم اشیت هم ایت ارسال رقعهٔ »

« یوق عیب دوستلار یبار یشماك مراسله »

بیکر • یوك آتی • یلتره مناسب تیخ و دیخ آت قوتلو حیوان •

—« رونق »—

« یابولره پلتری قلیب بار »

« ایلکاری بیاردی بوی کوهسار »

یاپ —— اداتدر • یاب یالکز کبی • چوی خورد یاپجه بول تاپ قیل پیدایت • بنیاد اتمك اساس ویر دیرمك ایجاد •

—« کرامی »—

« اولوغ امریدین اتماکین اجتناب »

« نه حکم ایلسه قولیغ ایت انی یاپ »

یاپا —— اوبجی ر ماق یاریقلو کورك • خرمنلری صاوردقلری دیرنك • اتق • سه شاخه دوشاخه • یابه •

یاپالاق —— یاپا ایله خرمن صاورمق • کورك • ظرف تنك • پهن یلفاق • یپالاق •

یاپراق ورق • برك • فلبر • طبقه • کاغد •

یاپماق —— قپامق • سد اتمك • قپاق • اغماض اتمك • یاپیلاق • قپانق • معمول متین اولمق •

—« حکمت »—

« یتی یاشده ارسلان بابام ایزلاب تاپدی »

« هر بر کوروب پرده بیرلابو کوب یاپدی »

« محمداه کوردم دیدی یوزوم اوپدی »

« اول سبدین آتمش اوچده کردیریکا »

یاپو —— هیکل • بنا اساس کار بنیاد •

یاپورغان — لاله یپراغی مثابه سنده اولان براوت ورق • یفراق برك •

—« مثل »—

« آه اوتی اوچقونلاری کیم چرخ اوروب • لاله یاپورغانینی یل ساوروب »

یاپوشغان — تزوجتلو • یاپیشك یاپشمك • ملصق اولمق •

موشت

برنوع چسپك اوت اسمیدر یاپشاق دخی دیرلر •

یاپوشماق — ملاصق • مطابق • ملحوق اولمق چسپیدن یاپشمك • سانورملك •

—« لطفی »—

« پل نه حاجت دوریاپوشتورماق کل رخسار یغه • زیب برمیش عارض رعناسیغه اول خال لار »

یاپوغ —— آت جوشنی • اوزون کبه • یغمورلق • باستوروق • یاپنجاق • جول ینکسیز • بیوك ابا • کلینلرك یوزینه یاپشدردقلری زینت • پولنکجه • پل • تکه دخی دینولور •

—« زینت »—

« بو اوتاق جوبلاری طوبادندور »

« یابوغی اطلس ودیبادندور »

یاپی ——— یاپوك • دامن کوه • طاغ اتکی • بناء عمارت • بکجید • خانه وایو بنا اتمك •

—« مثال »—

« بو جهانده مردن یاپی قالور »

« بی وفا نامردلاردن نی قالور »

یاپنجی ویاپنجاق اوزون قیللو کبه • یغمورنق • باستورك چول • دیکدکا •

یات یاد —— یادغریب • یانجی • مضر • مخالف • بیکانه • خارجی •

یات یراغ — مهمات حربیه • اتش خانه • قورخانه • جیب خانه • سلحه • عسکر آلاتی •

—« مثال »—

« یتیشمنی اندایات ایل نیك ایاغی »

« نی یات ایل کیم اوزوب یات اوتنی داغی »

یاتاغ —— دوشك • فراشت • مکان بیت • خسته • افتاده • حرامی و حشرات مسکنی •

یاتاغان —— بیوك بچق • شاف • کاردبزرك • سکین کبیر • سیلابه خنجر •

یاتسی —— یاته جق وقت، عشا، یاتسو نمازی، وقت خفتن، نماز خفتن، یستو،

—« مثال »—

« یسی دن صنکره اوقو یو زبر کره »

« سورهٔ اخلاصی ای مردسره »

یاتغورماق — یاترمق، بر یانده اککك، میل اتدرمك، یان یاترمك،

یاتقون —— چوق یاتمش، بر یانه مائل، یاتغین، افتاده،

یاتلاماق — یادرغامق، یابانجی عد ایتمك، استکراه ایتمك، ابا،

یاتالاق —— مریض، علیل، اسیر فراش، خسته صاحب علت، افتاده، ناتوان،

یاتلیغ —— مجهول یات آدم، یابانجی، عدو، مشئوم، بدبخت،

—« خمسه »—

« اگرچه بار ایدیم بانو غه یاتلیغ »

« اولار دمدا او یاتلیغ مین او یاتلیغ »

یاتماق —— بسیط اولمق، یره اوزانمق، طوع ایتمك، بیتوتت ایتمك، خسته دوشمك، تمایل ایلمك، یاتمك،

یاتوغان —— قوجاغه یات لاق، سازلق، قانون، سنتور، موزقه، رباب غرك،

یاتوغانجی — نوازنده، سازنده، سنتورچالان، مطرب نغمه کر، موسیقی دان، یاتیق،

یاتوق —— یاصی، صوقابی، صراحی، چال ایران یری یابیق، کوپی،

—« مثال »—

« راست قیل آهنك نوا و حجاز »

« توزیاتوغی بیر لاشیدور غانی ساز »

یاتیش —— حکمدارك یاتدیغی اوطه یی قراغول بکله ینه دینور، محرم یاساول خواصدن مناوبه طریقله حکمدار اطرافنده یاتان کسانه یاتیشجی دینولور،

یاتیق —— یاتغون، یاتیجی، یاتشمیش،

یاداویده — حجر المطر، یده طاشی، سنك یده،

—« نوای »—

« یاداتاشیغه قان تیکاج یاغین یاغقاندین
ای ساقی، یاغار یامغور دیك اشکیم جون
بولور لعلینك شراب آلوده »

یاداغ —— تردد و مثلل دایمی، دوام، همیشه،

یاداق —— یورلمق، ضعیف، ناتوان اولمق، خار اولمق، لاغر،

—« مثال »—

« کوروب ضعیف مینی ترمت ایتماجوروا
نککاکیم یادایتی هر نی مینی بوقساجوروا
نککایاداماں »

یار —— یارلمش، اوچروم، ورطه، هاویه، یرجری، رفیق، دوست، جور، دوکانه، یاراتمق، یورولتمق، مخلوط،

—« مثال »—

« یار آلدیده یورورشوم رقیب »

« آنی کوردوم یوراکم یارادی »

یاراو یاره ویرا — جرح، ریش، کزند، جریحه، یره،

—« نوایی »—

« کونکولنی قیلیب دوریر اعشق اوقی »

« ترحم ایتینك کیم دلافکارلار میز »

یاراتماك —— قوه دن فعله کتورمك، خلق، احداث، ابداع، خطر، انشا، تکوین ایتمك،

—« نقشی »—

« مونچه عالمنی یراتغان بیروبار »

« یرکوکنی خلق ایتان پروردکار »

یاراسیق — شبپره، شپلاك، خفاش،

یاراش —— مصالحه، بارشق، ایل دوست اولمق،

—« مثال »—

« ایلینك کادیکیل کیم بوکیلکان رسول »

« یاراشینك دیدی سوزنی قیلدیم قبول »

یاراشیق — صلح • باریشق • مناسب • زیب ارا آنارا • لبـاس وجامه زیب آدم • یاره‌شقلی •

—« مخمور »—

« اول قیرمزی تون قامت دلجـویه یارشمیش • مشـاطلیك اول زلف سمن بویه یارشمیش »

یاراشمیش — مناسب • زی بنده • شایان •

یاراشماق — بارشمق • صلح ومصالحه ایتمك • موافقت ایدرك کوزل اولمق • سابق مثللو دوست اولمق • رفت آمد •

یاراغ — سلاح • آلت لازمه • مناسب • مفید • شمشیر خنجر وآلات حرب •

—« مثال »—

« بو اندیشه دین حاصل اولغاچ فراغ »

« سپه زینتین ایلارایردی یراغ »

یاراقلیغ — سلاحلی • اسبابلی • آلاتلی •

یاراغلانماق — تشمر ایتمك • آماده اولمق • حاضرلنمك • سلاح ایله مهیا اولمك •

یاراماق — یارلق ایتمك • نفع • کار • فایده ایتمك • کارکر اولمق • لیاقت کوسترمك •

—« مثال »—

« بو دم کر اجازت بیرورسین بارای »

« کیلای ایلا کیم هر ایشینکا یارای »

یاربو — چوجق • کودك • طفـل • صغیر بجه • یاوری • بوته • بلا • نو رسیده • معصوم • دانه • خورد ترك کیجکینه •

یارپوز — ککیك کبی • براوتدر جیق • دلتك •

یارپی — یاریسي • نصف • نیم • یاریم بحق • نیمه •

—« قوشوق »—

« یارپی سی برینج یارپی ماشدود »

« کوجه یانك لیغ قاریشیق بر آشدور »

یارغاغ — دباغی اولنمامش دری • قذاق ومغوللرك

دریدن دیکدکلری کرك ولباس • پوستین •

—« حسین بایقرا »—

سنبلو نکغه بیر خطایی بنده در مشك ختن • کر دلیل ایستار ایسانك باردور لباس یارغاغی »

یارغو — مصادره • تعذیر بالمال • ضبط اموال واملاك ایتمك •

—« مثال »—

« بو کیلماکدین ایردی غرض بو منکا »

« که بو لغای جنابینکدا یارغو منکا »

یارغوچاق — ال دکیرمانی آس • تکیرمان خراس •

—« نوای »—

« حضم ایتار فکرین هم ایتکیل فرض ابنای نانینك اوجون • قیلسـه چرخ انجمنی دانه آی وکون نی یارغوچاق »

یارغوجی — امیر دیوان • برمنصبدر • قاطع • فاصل ایدیجی • حکم • فرمان •

یارغیلامق — تسکین • فصل ایتمك • دعوا کسمك •

یارغی — یارغو • مصادره • املاك • تضمین •

یارقانات — شب پره • خفاش • شپلك •

یارلغاش — هدیه • هبه • تحفه • احسان • ارمغان • تنسوق • برکذار • بخشش • جود وکرم عطا • یادکار •

یارلی — فقیر • سائل • کدا • مسکین •

—« مثال »—

« اسلام اوچون اوره یارلی بولدیم »

« دین اوجون زارا اوب بوکوردوم »

یارلیغ — منشور • فرمان • یارلیق • توقیع • نامهٔ همایون • عمل رتبه • منصب •

—« مثال نثری »—

« یارلیغ نامه وانشاسی بیلان »

« چغتای لفظی نیك املاسی بیلان »

یارلیغا — رحمت • مغفرت • عفو • یالقانماق •

احسان، عنايت حق.

يارليغاماق — آمورزش، رحمت ايتمك، عفو.

—« صوفى »—

« خالقا يارلاقا خلق عامدنى »
« اورته ده مين ديك معاصى خامه نى »
« حشرده هر كيمكه كيلسه بر بيتيك »
« آنده بركيل اونك قوليمغه نامه نى »

يارليغان — آمرزش، رحمت، ايدلمش، معفو.

يارماق — سكه، پاره، بياض، آلتون، يامو.

—« خمسه »—

« جاننى يارمقغه صاتدى خـواجهٔ
خس، كيم بو سودانى تاجر ايتكاى و بس »

يارلماق — پاره لنمك، پارچه، تكه اولمق، جدا، شدن.

يارمانماق — طرمالانمق، تراش خراش.

—« مثال »—

« آلتى يتى قاتلا توشار يارمانا »
« توشتى اوشول تام باشيغه يارمانا »

يارمچه — قابل انشقـاق، بچمه اولميان اودون.

يارماق — ايكى بولوك آيرمق، شق، صدع، قسم، قطع، فصل، يرى، خرق ايتمك.

—« مثال »—

« يرى يارمق برله بولشدكار قيل »
«قوش سوروب توزايله كشت وكار قيل»

ياردورماق — يار درمق، ايكى بلوك آيرتمق، پارچه جدا ايتمك، برابر قسمت.

يارمه — قابل، انشـغاق، يارمه شفتالو، تراشه اوتون، هيمه هيزوم، اودون.

ياروغ — روشن، شكاف، آيدين، چاتلاق، شق، فرجه، جبال، ايشق.

—« مثال »—

« بيلك ذاتى شوكتدا جمشيد دين »
« ياروق رأيى فكرتدا خورشيد دين »

ياروغليغ — آيدينلق، روشنلك، ضياء.

—« نوايى »—

«اى جمالينك نوريدين روشن ازادين
تاابد، ذره يانكليغ اوليار وغليغ ايچره
سركردان خرد»

ياروماغور — مزمزه، رونقسز، برشيئك سقلى، يرمز، بيهوده، غير مقبول.

ياروماق — مجـلا اولمق، روشن، آيدين اولمق، ياروتماق، ايشـيقلنديرمق، شعله ضيادار ايلمك.

—« خمسه »—

«ياريت عالمنى مهرينك ظاهر ايله »
« مينيم بوشام هجريم آخر آيله »

ياروشماق — ياروشلاق، يرشيق آلمق، روشن آيدين.

يارى — اورته لامه، نصف وسطى، بچق، يارسى.

ياريش — سبق، مسـابقه، برابرى، امتحان تجربه قوشمك دونفر برضـديكديكر، تازباز جريد، برسى تقدم ايتمك.

يكه يارم — برر، يار عشر، يعنى پراكنده وپريشان.

يارم — نصف، يارسى، بچق، نيمه.

يارين — فردا، ايرته، يارنكى كون، كلجك كون.

يارينداسى — فردايس، يارينكى كونى، ايرته.

يارينغى — يارينكى كون، فرداسى، ايرته، بوكره.

ياز — تابستان، صيف، جوزا، سرطان، كره.

يازغورماق — مقصر ايتمك، سوچلى ايتمك، قباحتلو.

—« بايقرا »—

«اول پرى كوزدين چومخفى دور هميشه
ونيجه، ايستـاب آنى تابماسـا مجنون
كونكلنى يازغوراى»

يازماق — يايمق، دورستلمك، بسط ايتمك، تحرير، كتابت، قيد، مشق، ضبط دفتر ايتمك، نوشتن، املاء بتمك.

تجرید•نویسنده•

یازوق —— کناه•قباحت•سوچ•

—« حکمت »—

«یازوق یلان یاشیم یتی یکرمه بیش•
سبحان ایکام ذکر اوکراتیب کوکسومنی
تیش•کوکسومده کی کره لاریم سین
اوزنیک یش•اول سببدین حق غه
سیغینیب کیلدیم مناه

یازی —— سبزه ونباتاتدن خالی دشت•یازلق یر•

یازیغلیغ — یازولو•نوشته کی•مقررشده•حکم•

یازیم —— سرنوشت•خطازلی•روزی مقدر•

یاس —— ماتم•عزا•یأس•مایوس•احزان•کدر•
ملول•غمکین•

—« ساقی »—

«اغیار ایله برابر اول رشك حور کیلدی»
«قیلدیم تشکر امایأس فطور کیلدی»

یاساق —— نظام•اصول•قاعده•ذکون•تنبیه•
منع زجر (یساغ چنکیز) دولت تاتار
ومغول نظامات اساسیه سی•سیاست
قانونامه سی (یساغ تیمور) اتراکه
اداره•ملکیه دستوری العمل لریدر•

یاسال —— صف•دیزی•برابر السته•

—« مثال »—

«یوروش رسمی دابولماس ایردی
اوسال•کوچاردابار وردابار ایردی
یسال»

یاساماق — یاپمق اعمال•ابداع•انشا•تصنیع•بنا•
انشاد•تزیین ایتمك•

یاسار —— یاساماق یاپدیرمق•تزیین ایتدیرملك•
توزر•بنیاد•ساختن•

—« مثال »—

«نرکس آلوراو لساباده دین کام»
«ناریخ تیری سیدین یاسار جام»

یاسامیشی — نظم•ترتیب•یاپمش درست اتمش•هنر
صرف ایتمش•ایجاد ایلمش•

یاسانمیش — کیمیش•لباس کیمش•اثواب لنمیش•
البسه دربرایتمش•زینت لنمیش•

یاسانجاق — تکیه کاه•یاصدیق•وساده•متکا•
یاصدانغاج•بالش•

یاسانك —— کنیش•وسیع•توزنك•ترتیب ایتمك•

—« مثال »—

«کورونوربوزی کوزکوایچره بوزوق»
«اوزون بوقسا یاسانك کیچیك یااولوق»

یاساو —— صف•دیزی•ترتیب•

—« مونس »—

«کوزلارینك قتلیم اوچون غمزه قیلیچن
تارتیب • مژه لاردین یاسامیش هر
ساری قصد یمغه یاساو»

یاساول —— یساقچی•یساق مأموری•محافظه•
مأموری قواص•آسیای وسطی ده
یساوللار تیاق ودکنك ایله خدمت میریده
کذرلر•

—« مثال »—

«مصفا ایدلمیش ره وراسته»
«یساوللار ایتمش صف آراسته»

یاستاماق — ویاتسانمق بالش ایتمك•دوزلتمك•تسویه
ایتمك•طیانمق•تکیه اتمك•سوینمك•

—« مضمر »—

«قوللوق اوچون آستانینك یاستانیب
یاتغان اولوس•شهرطوراندین بریدور
ملك ایراندین بری»

—« مثال »—

«دوکانه جان بوادی توی»
«توی یستوغه باشنك قوی»

یاستانجاق — ارقه ویروب راحت لنمك•یاصدانغاج•
تکیه کاه•سویانمك•اسوده•

یاستوق — بالش، یاصدیق، اتكا اولنه جق، دساده، متكا، بالین، تكیه.

یاستانماق — دیانمق، سویانمق، تكیه ایتمك.

—« نقشی »—

« نازایله قولینكنی قویا بیلنیكا »

« قیلغایا یاستانماق بولورمو ای نكار »

یاسقاماق — یاتسامق، تكیه ادیتمك، متكابولمق، تعذیز ایتمك، دیاقلمك، دوكمك.

یاسماق — یاتسامق، آراسته ایتمك، صف صف دیزمك، برابر ایتمك پوشش لنمك، البسه كیوب زینتلنمك.

—« شرقی »—

« یول اوستنده تورمكارفلار یسالدی

یسالدی، شاه پستدی كورمكا صفلر

یسالدی یسالدی »

یاسموق — عدس، مرجمك، ماش، جواری.

یاسون — استخوان، كیك، عظم، سویك.

یاسی — یصی، یهن، عریض، كك، دوز، یلفاق.

—« مثال »—

« یصی یوزلی كوزلاری تاربر كیشی »

« قلوق صفت چوادهیوروب كیلادور »

یاش — چوچوق، حداثتاو، اصلاق، تازه تر، كوربه، رطوبتلو، نمناك یشیل، دموع، اشك، سرشك.

—« مخدوم قلی »—

« اكربرسین وكریاش »

« سرینك خلقه قیلا پاش »

« سرصقلایان محك داش »

« زریانده یللودور »

یاشایغ — طفولیت، رطوبت، كیجیك، یاشلیغ، خوردسال، بچه.

—« مثال »—

« آكهی بیل كیجه وكوندوز ایشیدور

آه فغان، كیمكه كیم اوچراسا بیر

یاش غنچه دلبركینهٔ »

یاشار — اوج یشار یش یشاركبی یور، كهن سال اولمق، ترقی وزیاده.

یاشارماق — اشك آلوده اولمق، نمناك اولمق، سرشك دوكمك، كوزیاشی آقتمك.

—« مونس »—

« رخشینك نی بویان سورایاقی توفراقنی

سال، كوزمكا كه هجران ستمیدین

یاشاریب تور »

یاشاماق — معمر اولمق، امرار عمر ایتمك، ترقی ایزدیاد، بیومك.

یاشیماق — یشماق، طرز مخصوصده اولان نسا اورتوسی، یاشامق، اورتمك، اورتمك، طوتمق، لچك، سرانداز.

یاشمتول — یشیله چالاررنك، سبزواری.

یاشورماق — اورتمك، پنهان، اختفا ایتمك.

—« مونس »—

« یاشورغالی عارضینك قویاشین »

« اشك ایتی كوزیمنی اخترافشان »

یاشوروق اوغ — مخفی، كزلو، پنهان پوشیده مستور، مكتوم، جاكاه.

یاشورون — كزلی، مخفی، پنهان.

—« مكنون »—

« هر نیچه كیم راز عشقنك یاشورورمین

ایل اراه بیر محل سیر آه ایله بارین عیان

ایلار كونكل »

یاشونماق — اورتمك، پنهان اولمق، اختفا ایتمك، (یاشولماق) ایضا بوكبیدر.

—« مثال »—

« تاغ ارایاشندی بوزرین غزال »

« مشك ختن ساچتی نسیم شمال »

ياشيق ويشيق ويشيق عضلاب • ياغزات • چندرسنكير • شلوق • پى •

—« افسوس »—

ياشيق كوشنك شور باسنده تات اولماس
«غماهر جندآيم اولساذات اولماس»

ياشيل —— تازه • سبز • خضرا • اخضر • يشيل • كبود • كوك •

—« مخدوم قلى تركمان »—

«ايكنى آق ردالى يشيل نقابلى»
«اوغراشدى من بيله برابرنى كوردوم»

ياشيل باش — يشيل باش • كوك سردبمك • برنوع اوردك اسميدر • كوك كراكبى •

ياشين —— برق • صاعقه • يلديرم • چقماق • رعد •

—« صوفى الله يار »—

«عنايت قيلسه بعضى آدميزاد»
« اوترآندين ياشندك بعضى چون باد»

ياغ —— روغن • سمين • دهن • شحم • روح • جوهر

—« مونس »—

«هرنجه توكسام اشكنى درديم اوتى
بولورفزون • كوياول اوتغه ايلاميش
عشق غمى بوسونى ياغ»

ياغچامور — ياغچمور • اتمك • جورك • طحن ويا ياغ ايله ياپلور رنجير طعامى •

ياغدو وياخدو نور • ضيا • ايدينلق • روشنلك •

—« نوايى »—

« مهر عالمتاب ارابولسا جاليك كوز
كوسى • كيجه هم كوندز كيبى قيلغان
جهان نى ياغدوسى»

يغاغ —— درخت • شجر • چوب • يغاج • سنك • فرسنك • تاش چاقريم ساعتله يول وفرسخ

—« حكمت »—

«خراسانده تورت بوزياشنى ياشاديلر»
«يكرمى تورت يغاج هركون اوچار
دوستلار»

ياغدولوق — شانه • مشط • طراق • ايدينلق • روشن ليك • نور وضيا • تركى يخنى •

ياغرين —— ياغيرآنك اوموزلرى آراسنده ياغلو يرى • ارقه طرفى • يره لى بغريرى •

—« مثال »—

«اولمش اول ياپوبتون جرك يغير»
«توك انكاززيغ نى ياسورچغير»

ياغلاغوماق طلاآلاتى تدهين • قانجاق ايتمك • تذلين ايتمك • اطعمه يه ياغ قومق •

ياغلاميشى ياغلامق فعلى • مغوللرده ايلك • اول بردى قانلونك شكاره كيتديكى وقت بيوك بارمقنى ياغ ايله صورتلر وبوكا ياغلاميش تعبير ايدرلر •

ياغلباى قوشى برنوع قوش اسميدر • ميدان حربده دخى علمك اياقنه ايلك اوچه باشنه كتورلديكى حالده بونده دخى علمى ياغلاميش تعبير ايدرلر •

ياغليق —— بزپارچه سى انواعى واردر • منديل • دستمال • جوره • رومال • قلاغى •

—« مثال »—

«بازارباراد ورقزكينه»
«ياغليغ آلادورقيزكينه»

ياغماق —— نازل اولمق • يوقاريدن دوشمك • يغمور • قار • طولو • دوكولمك •

—« نوايى »—

«ساچسا انجم دين فلك باشيغه بوزمينك
درناب • ژاله غم بيل كدياغدورغاى
برآفتليغ سحاب»

ياغمور —— مطر• باران• رحمت• باريش• ياغيش•

—« مثال »—

« ياغمور ياغار دانه دانه »
« هربری مثل دوردانه »

ياغی ——— دشمن• يبانجی• فقير• باغی• غنيم• يو• اعدا• بيگانه

ياغير ——— آتك اوموزلری اراسنده ياغلويری• آت ياغری• اوموزلرينی اكر اوروب پيدا اولان ياره• جراحت

—« مثال »—

«بر ياغير آت منكا انعام ايلدی»
«دهر دا اوزينی بدنام ايلدی»

ياغيز —— سياه• قير• شبديز•

ياغيز قره — قرا ياغيز• سياه• طونلو• آت• قره سياه• مشكين• اشهب•

ياغيش —— ياغمور• باران• رحمت• مطر•

—« نقشی »—

« ياغيش ياغيبان تاغ دره كم بولدی »
« آمو ايله ارس بحری معدوم اولدی»

ياغيقماق — دشمن اولمق• اظهار عداوت ايتمك• اعدا• يو اولمك •

ياغين —— ياغيش• ياران رحمت• مطر•

—« نوايی »—

حيكيب قوس قزحدين ياكونكول لار زخمينه آينك• ياغين مدی خدنك و قطره سولار انده پيكاندور»

يافراغ —— ياپراق• برك• ورق• ورت•

ياق ——— سمت• جانب• كنار• كريبان• قرب• يقين• طرف• سوزان•

—« حكمت »—

«قرق بتی ده يتی ياقدين الهام بتی»
«ساقی بوليب جام شراب خواجم توتتی
«شيطان بيله نفس هوا اوزی كيتتی»
«ذاتی اولوغ خواجم سيغينيب كيلدم سنكا »

ياقايقا —— كريبان• طرف• دست بكريبان• كنايه از جنك جدل•

ياقارماق —— عجز• الحاح ايتمك• التماس رجا ايلك•

ياقالاماق — طوتمق • ياقه• پاچه • قاورامق • صارلمق • مسئول طوتمق• ايله كيجدرمك.

ياقتو —— نور ضيا• ايدينلق• روشنايی• يختی•

—« كامی شاشی »—

«مهر ياقتو سيدا ذره بولماغان ديك آشكار»
«يوزتو من منيك مهر پنهان دور يوزونك ياقتو سيدا »

ياقتورماق — طوتشدرمق• ياپشدرمق • تصديق • قبول ايتمك• مناسب•

ياقماق —— احراق ايتمك• اشعال ايتمك• سوختن •

—« مثال آكهی »—

« قالمغای كل بولميان بار و يوقيم »
«كربو ايرسه عشوه اويتن ياقشينك»

ياقين يقين — قريب• زود• ياغوق • ياوق • جوار • نزديك• نواحی• صحير•

—« فضولی »—

« يقيندور كه مقصودم اولور حاصل سنكا يتسم • بحمد الله بكا سندين ينكا رهبر يقيندر »

ياقينلاشماق تقرب• اقتراب• مقارنت ايتمك• يقين اولمق• همجوار• همسايه•

یالانك

یاك —— جناح • کنار • قرب • جوار • نزد • جهت • سمت • یان •

یلاغ —— حیوانانك صولادیغی برطاش تکنه
—« آکهی »—
«هوس جام جم ایمان آکهی می نوش
ایتارچاغدا • که جام جم مینکایار ایتلاری
سینکان یالاغی بس »

یال —— پارلاق • دوز • مسطح •

یالامق —— التماع • تیز • درخشان اولمق •

یالاماق —— لیس ایتمك • دیل ایله سیلمك •
—« مثال »—
«کوز بنور بوکه یوزی صفحه سیدالب
اوزه خال • بیرغلط نقطه دورای
جان وکونکل آنی یالانك »

یالانغاج — چپلاق • عریان • برهنه لوج لوخ •
—« مونس »—
«که تونیم دشت کاهی تاغ ایتاکی »
«من شیدانی دیمانکیز یلانغاج »

یالانغرات — برنوع بیوك فاره سیچان وموش بزرك •
سیچقان • یومران •

یالانك —— برهنه • عریان • دیکیلامش قاش • آلا
جه • جای میدان واسع • برقت • برطبقه
یلنك قت • یلنك توش • یلنکی کبی در •
امرلی سیدن • یلك • سیلك •
—« مثال »—
«ظاهر قیلبان اول لب خندان اوزه خط »
«خالنك توشوب اول خط اوزه انداق
که نقط • خواه اولسون الار راست
رقم خواه غلط • الماق یلاب آرزو
دورور منکا فقط »
—« آکهی »—
«تاجنون دشتیغه کیردیم قیلوبان باشنی
یالانك • صرصراهم ایله توتتی

یالپاق

جهانی تو یالانك »

یالانکاچ غوبجی — عریان ایدیجی • چپلاق وصویغوبجی •

یالانکاچلاماق — عریان • برهنه ایتمك چپلاق قیلق ساده • ایتمك • تجرد ایتمك • لوج ولوخت ایتمك •
—« مثال »—
«حکم قیلدی که آچینکیز رسنین »
«یالانکاچ لاب عذاب ایتار کاتنین »

یالانلاشدورماق — عریان ایتدرمك • چپلاق قیلدرمق • لوج ولوخت ایله مك •

یالانکساماق — برشیئك بینه دوشوب ارامق • ارقه سنه اینكسه سینه ظهرینه دوشه رك جوست جو ایتمك •

یالانون —— بریره سرعتله عسکر سوق ایتمك • لشکر ارسال ایتمك • چریك وقوشون والمانی اوردوکاهه کوندرمك • صلات سرباز باشی یوزوق نوکر عطف ایتمك •

یالانلاماق —— پارلاماق • درخشان اولمق • یالوارمق رجا ایتمك پرخنده اولمق شعشعه لنمك • لمعان یلدیرمق •

یالا و یالاوز — کلاهك اطرافنه طوتیلان قرمزی ایپك پارچه سی • بیراق • علم •
—« آکهی »—
«عشق ملکی شهی مین خیل بلادورسپهم
«مدآهیم علم شعله سی دورانکا یالاو »

یالپارماق — یالوارمق • تملق ایلمك • رجا تضرع • التماس ایتمك •
—« صوفی »—
«تنی زنجیر ایتارلار کردنیغه »
«ترحم بولماغای یالبارغانیغه »

یالپاق —— پهن • کنیش • یالپوق • یاصی یایوان • رقیق تنك • واسع •
—« مثال »—
«اویالپاق کاسه دن چیقتی برآواز »

یالغان

«دیدی بردن خداغه یالبرینك باز»

یالتاق —— مداحنه‌جی • ایکی‌یوزلو • خوش‌آمد کوی‌یوزه‌کولوجی •

یالتاقاتماق — مداحنه ایتمك • اوخشامق مدح ایتمك • وصف ایلمك • بریسنه پیرو اولمق وتبعیت ایتمك • تقل‌وپولتقه‌جی •

یالتاقلیغ — مداحنه • ثناوستایش ایتمك • روشن‌لیك

یالتراق یالدراق یالدراق • ستاره‌ • سهیل • روشنای پرلاق شعشعه •

—« مثال »—

«قبه‌سی طلاروااق زرفشان»

«یالدورار اول کنبذ کردون‌نشان»

یالچوق —— الچی • سفیر • رسول وکیل • میانه‌رو •

یالچیماق — بره‌بولمق • راحت ایتمك • سایه‌سنده بکنمك •

یالچی —— دوزلنمش • یمزلنمش • یولنه‌قونلمش •

یالداماق — اتك یالندن طوتمق • کردننه ایل قومق • مساس ایتمك •

یالدوز —— یالدیز • یالدراق • پارلاق شیئی • هلالی •

—« مثال مخوز »—

«بس کاغدی بخشی خطی اعلا»

«یالدوزلادی اولدی عین طلا»

یالدوزلاماق تذهیب • تزیین ایتمك زینت‌ویرمك •

یالدیراماق — پارلامق • درخشان • لمعان ایتمك • اوزاقدن شعشعه‌لی ومطلاکورنمك شوقلی جلالی •

یالدیرایش — پارلایش • براق • روشن • لمعان • پرتو •

یالغان —— یالان • کذب • بهتان • دروغ •

—« نوایی »—

«وکریلغانغه آخر بولسه راجع»

«بس اول سوزواقع اولمش غیرواقع»

—« مثالی »—

«یالغان اولسه ملایمت آمیز»

یالینلاماق

«وحشت انکیزچیندین انکلاعزیز»

یالغوزو یالینکوز یالکز • عاری • ساده • تنها • تك •

—« صوفی الله یار »—

«عمل‌نینك نفعی هم ایمان بیلاندور»

«قچان یالغوز عمل قیلغان بیلاندور»

یالغین —— سراب • شبه بی‌آب •

یالقاماق — معاونت ایتمك • امداد ایلمك • یاردیم • قوت‌ویرمك دستکیرلیك ایلمك •

یالقیماق —— دیشی حیوان قیزمق • کوشنمك •

—« مثال »—

«بولارایلکامینینك عشقیم ایشیدین»

«قولاغیم یالقیبان ایل قارغاشی دین»

یالقیتماق — تصدیع • تعجیز ایتمك • التجا وتضرع • ابرام ایلمك یالورمك •

یالماغوز — یبوب طویمزدایم آج قارپب ساریلب یجی • جوع •

یالمان —— تیز • تند • تیزلك • بران رخشنده •

یالی — — دریا کناری • لب دریا ساحل اداق •

یالین ——— پرتو شعله‌ آتش الوافروخته رجا التماس تضرع یالوارمق تملق کرمی وشدت نار •

—« نوایی »—

اوت یالین‌دیك رخش هر یانکم سوروب

«اول چاقین بیرلا جهانی کویدروب»

—« مثال دیکر مونس »—

«رخش همت‌مین توتوب محکم یالین»

«یارایزیدین ییت کرم‌قیل دیب یالین»

«یوق وباری‌نی یاقیب کل ایلادی»

«عشق اوتیدین کوککا چرماشغان یالین»

یالینقات — یالکز • مجرد • منفرد • برقیت برتك •

یالینك —— یالنجق عریان • برهنه • لوچ چپلاق • لوخ • بی‌لباس •

یالینلاماق — افروخته اولمق • پارلامق الاولنمك • شراره‌لمك •

یالنماق ——— یالنیك • اوینار • غلو • شعله • لهب • النکه پرتو • یالوارمق • صاحبی اوخشامق رجا ایتمك • تملق ایلك •

—« مثال »—

« سنکا نیچه یالیغیب یالبارایین »
« نی کیم کیلسا باشیمغه خوش کورایین »

یام ——— منزل بارکیری • چاپك عسل • برمیل • یمجی قوغان • سمرقند ایله خوجند بیننده بر مملکت در •

یامجی ——— تاتار • قاصد • پوستهجی وداکجی وعریضهجی مژدهجی چاپار • خبرجی •

یاماج ——— طاغده یاتمش کبی پارچه یر • کدیك علاوه لی موقع جبل •

یاماغ ——— یماغ • منضم • معاون • پارچه دکك • یماق تکه اوله مك • پاره قومك •

—« مثال کامل »—

« ای خوش اولکیم کیادور فقر تونین »
« انکا یوز رقعه سخاوت یمالیب »

یاماغلیغ ——— پاره وپارچه قونلمش لباس وجامه • ژنده درویشان وقلندران •

یامان ——— کوتو • خبیث • مضر • فنا • مسلط • بد •

—« نوایی »—

« یامان یخشی نی تنکری دین انکلاغیل »
« یامان نی یامان یخشی نی یخشی بیل »
« یامان نی اکر یخشی قیلسانك کان »
« ایر ور یخشی نی هم دیکان دیك یامان »

یامانلاماق ——— فنا سویلمك • مضرت ایراث ایتمك شکایت لنمك •

یامغور ——— یاغمور • باران • یاغیش • رحمت • مطر •

—« فضلی »—

یارقتیغ کونکلی اشکیمدین ملایم بولمادی
« سود قیلاس هر قبحان یامغور یاغار تاش اوستیکا »

یان ——— یاك • طرف • جنب • کنار • جوار • معیت • نزد • جهت • عند • سوی • پهلو •

—« مثال ذوقی »—

« برباق بو یانه سودیکیم »
« اویما زمانه سودیکیم »
« قالمه زیانه سیودیکیم »
« زلیخا جان جیکی جیکی »

یانا ینه ینا ——— ادا تدر • ینه • کنه • دفعه دیکر بار • بشقه •

—« مثال »—

« بو لاالماس ینه کون توسن کردونغه سوار • سین بولوب چهره کشا سیکراسه آستنکدا بدو »

—« دیوانه »—

« نیچه دیدیم عشق او تینه یانمیون یان ای کونکل • یانمیوب یاندینك یالیغه شمدی هریان ای کونکل »

یانندهکی ——— نزدنده • عندنده • قربنده • اطرافنده • جنبنده

—« مثال امیر »—

« زلف شبرنکی ایاغی اوزره قویماق لیقغه باش • سایه ینکلیغ سرنکون سروقدی یاندادور »

یانایی ——— ایچندن بر بشقهسی • دیکری • غیری •

یاناشا ——— یقین • قریب جوار نزد جنب الصاق ایتمك

یاناشماق ——— ویاقتاشماق • یاتشماق • تقرب ایتمك • یاقین • انطباق • انتساب • ربط ایتمك •

—« مثال ادا »—

« یتیشمس سنکا عرض ودادیم منیك »
« انیك چون یناش مق مرادیم منیك »

یاناماق ——— بلولنمك تیز بران ایتمك قیراقلمك •

یاناغان ——— بلولنمش • تیز • بران • تندایتی • کسکین •

یانتاق ——— ینداق یاندیق • بیاضجه • دیکین • خار • تیکان • تکن •

یاووشقاری یاقین • قریب • نزدیك • بهم همره برلیك •

یاووغ ——— نامزدلك • نشان • یاوق •

—« مثال »—

«یاتاردا ایرتا کونی قیلابین کیچ»
«یاووق بارماقغه تاپمای مصلحت هیچ»

یاووقلاشماق نامزد ایتمك • یاد اولمق • یاوقلانمق • تقرب ایتمك • یقین •

یاوماق یاووشماق ایضاً • تقرب ایتمك • یقین کلمك •

—« مثال »—

« چویو قدز بیر نظر قیلماقغه تابی»
«چیقار غمغه یاووشور جان خرابی»

یاووتماق — تقریب ایتمك • یاوق ایلمك یانه کوتورمك

یاوونکماق — تبدیل • تحویل ایتمك • دوندرمك • تقلیب ایلمك • قریب اولمك •

یاوه ——— بیهوده سوز • حرزه • صاچمه کلام • سپسته غیر مربوط •

—« مثال راجی خوارزمی »—

«اویال اویال اویال ای راجی اشبو سوز
لاردین • مکرر مکر ایتمش سن اوزکا
یاوه هزه»

یای ——— اوقلك کمانی • قوس • کمان • یازك کمالی • تابستان • موسم صیف •

—« امیر فرغانه عمرخان »—

«نی فکریك بار ایدی کل لار تبریب
بویداشغه آسماقدین • تغافل یاینی ایکی
مقوس قاشغه آسماقدین»

یایا و یایاق — پیاده • غسا کر پیاده • پیانك •

—« نوایی »—

«شه خیال ایتی کیم ایرور ناکام»
«یایاق ایتماك بونوع یولغه خرام»

یایاقلاماق — ماشیا حرکت ایلمك • راحل اولمق • پیاده کتمك •

یایانك ——— پاکش مشی • پیاده سلت یورومك •

یای اوغلاق برج عقرب • بجی بوینوزی • میوه بویان • اصل السوس جکیت و دانه سی •

یایچی ——— چارجو ایله بخارانك مابینده واقع برقصبه اسمیدر • یای یاپان اصناف • کمانکر • هرشی یاینی یاپان استاد •

یایداق ——— ساده • چوشنسز آت • اسب برهنه • چپلاق حیوان عریان بی جبدوق •

یایقالماق — یایله یایله خرام ایلمك • نازایله پن پن یول یورومك • سالانه سالانه رفتار ایلمك • آهسته •

یایقانماق — ییقانمق • اغتسال ایتمك • صوه کرمك آب بازی • غسل •

—« مثال وزیر »—

«یایقانمغه کیردی اول پری روی»
«آیینه مثال بولدی اول جوی»

یایقرا ——— تهدید • شدة کورولتی باغریش • شمته •

یایقین ——— سراب • شوره زارده نمود آب • چول بیابانده صو مثالی کورینان سراب •

یایلاق ——— یایلاغلی • صحرا بادیه کوچمان یری یایلا •

یایلا ——— یای موسمنده اوتوریلان سرین طاغلر صفیهٔ جای کرما • بومبیده پونه کشمیر پنجاب جانبنده شمله • مکه مکرمه ده طایف کبی •

یایلاماق — یایلایه چیقمق • یابان •

یایلامیشی — موسم یای • یایلاقه چیقمق • دله و صحراده خیمه نشین کوچه مان •

یایماق ——— تبسیط • نشر • اشاعه • بسط • فرش • تمدید • تفریش ایتمك • کشاد ایلمك و پهن کردن • اعلان و اعلام •

—« مثال »—

«اوستام سن اوستام سن آتدابرانه •
«آوازنك یایلدی جمله جهانه»

یایمه ——— صاتیجیلرك اوفاق سرکیسی • خورده وات بجی • یایمه بجی •

یراغ

یاینی —— خفیف•یونکل•سبك•
یایق —— ترکستانده‌واقع بیوك برنهراسمیدر•
کوفی•وایران ظرفی•دوغ وجالابی•
چیقه‌بجك‌بچی•
ییلار ییلار بزربرر•یواش‌یواش•
یتول —— یر•اراضی•ملك• غبرازمین‌توفراغ•
یتیم —— بی‌پدر‌بی‌مادر•اوکسیز•یکه •خدمتکار•
اوشاق•اجرتله طوتیلان رنجبیر •
مزدور•ملی•
یتماك —— الویرمك • کافی•دامی اولمق•واصل
حد اولمق•بی‌کس•
یتی و ییتی یدی•هفت•سبع•
یخشی —— کوزل ایو•مرغوب•نیك•
—« کوراوغلی »—
«یخشی‌نینك‌یوزی‌جنتدور»
«اونی کورماك‌غنیمتدور•یمانینك‌ایشی
منتدور• زربیرسه‌آلیجی‌بولما»
یخشیلاماق ایوایتمك • نفع تیکورمك فایده •
یدك —— یدکداش معیتده کیدان ردیف شیلر
خصوصاً آت یدکی• اسب نمایش •
یتیك •
یدماك —— یاپشوب چکوب کوتورمك•دلالت
ایتمك•چکمك •
یراتماك —— تبعید ایلمك•دوروپیدا •
یرماق —— آز آیرمق • تشقیق• تقلیق ایلك•
جدا کردن•
یرکماك —— نفرت‌ایتمك•طعامدن بزمك‌ذم‌قدح
ایتمك ربط اتمك‌ترکشمك•قطار•
یراغ —— اسلحه•آلت‌حرب‌اسباب‌سپاهی‌کری
نیزه‌تفنك‌شمشیروسایره•
—« مثال نوای »—
«اقاراباشلادی‌باش‌وتوکولاباشلادی

یویان

تیش•سفریراغنی توتکین‌که توشتی
باشینکاایش»
یزنه ییزنه — انشته•شوهر همشیره•
یسال —— صف‌چکمك بردوزی دورمق‌الای
چکمك•آراسته•
—« نوای »—
ای که مژکاندین یسال‌تارتیب کونکل
لارقصدیغه•کوزیوموب آچقوبجه
اشبوخیلنی‌قوزغاتما کوپ»
یستهله‌ماك— تلویث • تدنیس • ترذیل ایتمك•
پیسله مك• تنجیس اتمك•
یغاك —— یوك•پشم•توی•قیل‌چنك•موی•
یلقون یلقین قورتمش سینمش اورکلك •مرغوب•
مرهوب•کز•طرفة‌الحمقا•یولغین•
یلنك —— بی‌پزوافراخ‌محل•اغاجدن‌بنالی‌برمکان
—« مونس »—
«نی عجب قیلسام‌یولید اپیکرزاریمنی
خاك•کیم‌چقیب‌دورشهسواریم‌آتلانیب
مست‌یلنك»
یلو —— رکز•علم•اشارت‌طوغ•
یلیم —— یاپشقانلق•لزوجت•زلج•توتقال•صمغ•
یمدان —— برنوع داری‌اوننده‌رقیق‌پیشورلمش
طعامدر•
ییم —— ییم•ییمك•آت‌یمی‌خورالك‌حیوان•
یناکان —— کرکدان•کرك•
ییار —— مسك•مشك‌نافه•کوبك•
—« حکمت »—
«ییارایدی کوکردی صحرامعطربولدی
برقولیکابوبوردی‌چقیب‌کورکیل‌دیدیا»
یواشا —— ازغین اتلرك قولاقلرینه اوریلان
آلتدر•عره‌بك•
یویان —— الداتمق•اکلندرمك•مشغول‌ایلمك•

یوس — اداتدر، یوس یوارلاق کبی، یوس یومری کبی،

یوسقلی — سابقده پادشاهلرك كيدكلری قرمزی دپه لو اوتاغه، یعنی برنوع جیغه وتاج،

یوسك — چل، زغ، قراوشنم شلدور،

یوسون — کندی کندینه حاصل اولان طرز، اسلوب قاعده،

—« مثال »—

« اوزونكنی بیل کشی سری پیلان
سنكاندورایش، خطای یوسونیدور
بولكه اوطه نجلی مویو »

یوسونلوغ — بوکونه، بوطرزده، بواسلوبده، بوقانون قاعده ده، بوروشده، ذکون رسم طور رفتار،

—« مثال »—

« اکرچه حکم قیلسانك نیجه کونلوغ »
« منكا برامر بربولسون یوسونلوغ »

یوش — غوغاجی، نزاعجی، شمه تجی دعواجی،

یوغان یوغون — ضخیم، سطیر، عظیم، جسیم، قالین، کولوفت، غفص،

—« مثال »—

« بریوغان اغاجنی حاضرایتدیلار »
« بوتیرك دیب بلخه قیتیب کیتیلار »

یوغروش — تخمیر ایتمکلك، اون وسایره یوغورمك خمیر ایتمك،

یوغورماق — تخمیر، تعجیه ایتمك جایتمك، قاریشدرمك قتیق ویوغورت تعبیر اتمك فال خیر،

—« مثال نقلی »—

« یوغوردیلار همه داردینی فی الحال »
« قاتیشتردیلار انکا ایکی قت بال »

یوقوم — یومشق، نرم، ملایم یوفقه،

یوق — لا، نه، نست، مافی، نی،

—« مشرب »—

« منیك قانم سبیل یوقدورمونی بیل »
« قولونكدین هرنه کیلسا ایرتراغ قیل »

یوق کیشی / یوق کیمسنه — یوق آدم، کبی نبوده کسی نست،

یوقا یوفقه — یوفقه، تنك رقیق نازك، اینجه،

—« مثال مونس »—

« یوفقه شق ایرمق ایجره مرغوب »
« نوك قلمك نی یارغودیك خوب »

یوق یوق — لا لا، نی نی مدیکل دیکل، ایز ایز، ایماس ایماس، یوخ یوخ کلمه لری کبی نفی در نفی در،

—« رباعی نوایی »—

« دیدیم ذقنینك توتوب نیکاغینكدین اوپای، کوز قاشینكا سورتوبان قیاغینكدین اوپای، کلدیك یوزونك ایسلابان دوداغینكدین اوپای، یوق یوق که اکردیسانك ایاغینكدین اوپای »

یوقاری / یوقغاری — طرف اعلی، فوق سمت، بالا،

یوقلاماق — برشی تحقیق وتفتیش اتمك تجسس ایلمك،

یوقانی — برشیئی برآنه رق بیهوده وقت غایب ایتمك،

یوقسول — یوخسول، یوقسزلیك عدم قدرت بی بضاعه فقیرلیك،

یوقلاماق — وجود وعدمی تحقیق ایتمك، تحری ایتمك، تجسس ایلك جست وجو تفحص،

—« مثال وحشی »—

« ایچمه وفاشرطنی سین ساقلاکین »
« والهٔ سرکشته نی بریوقلاکین »

یوقاق — سرایت ایتمك، بولاشمق،

—« مثال »—

« مکررمن دا امری بولدی طاری »
« که یوقتی کونکلونکا آنینك غباری »

یوقوش — عقبه، قرار، جانب بلندی، یوکسك یر،

یوقی یوقعه — تپه • کوتل • مرتفع محل •
یوخی اویقو • اویخی خواب نوم •
—« نوایی »—
«نظرغا کیلکالی اول ایکی نرکس جادو»
«کونکلده یوقتور ورآرام کوزکاهم یوخو •

یوك ——— حمل • بار • احمال • اثقال • دنك اشیا •
—« کامل خوارزمی »—
«سین که مقصد خرمی طوقی غه ایرسانك
طالب • فقر یولیغه کیر اوزلوك یوکین
یوزدن سالیب»

یوککی —— مرتفع • عالی • وآلا • بلند • اریکه یوقاری •
—« مثال والد »—
«کورمق اوجون عالمی قویوب کام»
«یوکسك یره جیقدی اول کل اندام»

یوکسوك — برماق اوجنه طاقیلان سو یوجه انکشتکین • انکوشت ترین • اویماق • دست پانه •

یوکلاماك —— اشیای حمل ایتمك • نقل قالدرمق • بار ایتمك دنك قالدیرمق •
—« نوایی »—
«اول بریوش ایرور انداغ نازك»
«کیم قویاش پرتوی دور جسمیغا یوك»

یوکورجی — زوجه نك کوچك برادی •

یوکوش — چوق • وافر • فراوان • زیاده •
—« فضولی »—
« بو دردکه آزدکل یوکوشدر »
« هم صبرایده یم که صبر خوشدر »

یوکوشماك —— تعظیم ایچون دیزچوکمك •

یوکورماك —— یورومك • مستی حرکت ایتمك • قطع طریق ایتمك •
—« فضلی »—

«کیلدی یادینك کونکلیمه اشکیم
یوکورودی هرطرف • طفل غه عادت
دوروز کیالکاندا مهمان اویناماق»

یوکوروش — قصد • اهنك • قوشمك • دویدن خیز کردن •

یوکوروك — سریع • سبکپا •

یول بیرماك — تخلیه سبیل ایتمك عفو ایدملك سالیورمك

یول ——— سبیل • طریق • راه • مسلك • صراط مذهب نظام • قانون • رسم • دستور • ذکون • نسق • یوسون • اصول • قاعده خط • جزکی •
—« مثال »—
« ذره کبی بی قرارنیك اوادیم »
« یولینك اوزه من غبارنیك اولدیم »

یولاشماق — ارسال • ترحیل • تسییر • اسبال • تشییع ایتمك • اوزاتمك •

یول اتان — مروشاه جهانك شهرقنده قبایل ترکا ینه دن سالور طایفه سنك اقامت کاهی اولان برقلعه در (بند سلطان سنجره قریبدر •

یولار —— زمام • مهار • لجام الکام •

یولاق —— دوسر • سلت • ثقلت •

یولاووچ — پیغمبر • رهنما • مرشد • راهبر • رسول قلاوز • دلیل ایزچی یول بلیجی •

یولبارس — ارسلان • قاپلان پلنك •

یولداریم — یلدیریم • برق • ساعقه چقماق رعد •

یولداش — یول ارقداشی • رفیق • همپا • وفیق •
« الله یار »
«یولماغیل نامردکا یولداش سن»
«کیم که مرد بولسا انکا ایرکاش سن »

یولداماق — رهنمالق ایتمك • یول کوسترمك • ارائه طریق ایتمك •
—« مثال »—
«کرم ایلاب ایکی قولوم قولدانکیز»

«سوزاقلیمی ساری مینی یولدانکیزن»

یولدوز —— یلدیز • کوکب • نجم • اختر • ستاره • یلدیز رسمنده ضعتلو شیلر • سیاره •

—« مثال نوایی »—

«یوراك قانی سرشکیم بیرله کوزدین
جیقتی غم شامی • کیجه دریاده رهبر لیق
قیلور ساحل ساری یولدوز»

یولدوزقورتی حباحب • شیتاب •

یولغون — یولوك • یوزی توکلری یولنمش ناپاك • یلغن • کزاغاجی • دبو لغه • ایلغای •

—« مثال »—

«قانلیغ باشیم قوروغ بدنیم عیب قیلما کیز
«یولغین یغاجینك یاغی اجیغ علاج دور»

یولماق —— زورله قوپرمق • دخولیاب اولمق کلمك •

—« مثال »—

«کیجك ایر کانیدین بولوب قاشیمه»
«اولوغ مدعا سالدنیکز باشیمه»

یولوق —— یولغون • یولونمش سوتلش • ملاق اولمق • کوروش • کوروبجی • دیدن • واخوردن •

—« مثال ادا »—

«یولده یولوقدی مجنون برقیل خیال
قیلدیم • اولزاری کوردوم انداق
بیخود بولوب یقلدیم»

یولوقاق — اوغرامق • ملاقی •

—« مثال »—

«کیلور بیر کاروان اول یول بیله راست»
«یولوقوشتی شهنشه بیرلابی خواست»

یولوقتورماق اصابت ایتدیرمك • کوروشتورمك • واصل اولمك •

یولوقوشماق تصادف اتدرمك اصابت اتدرمك ملاقی اولمك •

یولوم —— معبر آب • راه دیدن طریق اصول •

—« خمسه نوایی »—

«یولده سه بویولده نظامی یولوم»
«قولده سه جامی ایله خسرو قولوم»
«دهر فنا ایجره الار اولدی کم • مینهم
اولای رابعوهم کلبوهم»

یولون —— کیکلك ایلکی •

یوماق —— غسل ایتمك • تمیزلمك • اریتمق یایقمق پاکلمك • لوله یوق ایکرمك ایجون حاضرلنمش صارلمش توب پنبه • خربوز شکلنده یوماق •

—« مثال »—

«کرایر ورسینك من دقیل عشق اوتیدین
باغریمنی سو • کبرو نخوت چیرکیدین
اول سو بیله ایلکینکی یو»

یومالاتماماق یوارلاتمق • یومالاماق • یوارلامق •

—« اکهی »—

«یوق مجالم حرکت ایله کودیك
ای احباب • مینی سودراب یولی
طوپراغیغه ایلتیب یومالانك»

یومالاق — طوپ طوپارلاق • یومرو طوپ • یوماق • لونده •

یومران — سیجقان فاره • برنوع بیوك سیجان موش •

—« مثال »—

«فسون بیرلا یومرانی شبرژیان»
«کوزنی صلابتده بیرنبان»

یومرنجی — موش کیر اولان برقوش •

یومرانقازیغ برنوع بیوك فاره در قومده چولده بولونور اياغده دیك دورور •

یومرو —— محدب • کروی • کیرده • مدور توپه لاق • لونده •

—« مثال »—

«اول بدبختی یولدن توتیب باردیلار»
«یومروق یلان باشین اوروب یاردیلار»

یومروق — مشت• موشته •الك یوملمشی •یومرو توقات•

یومروكلو — خراب• ویران كهنه•فسرده افتاده بیقیغ•یقلیش•

یومشاغ — نرم•سهل•این•ملایم•یاواش•سست كوشك•

—« مثال نامق »—

« قلبی یومشاق پاكدل آدم ایدی »
« صاف طینت باكرم حاتم ایدی »

یومشاماق — سرت شیئی تأثیر حرارتله وصوده نعومت كسب ایتمك•كوشدمك•رقت ایتمك•

یوماق — یوقدن بوكلش • كاغددن وبزدن یومروطوب•كلوله•

یوماق — صیقوب قپامق• اغماز•خسته ایتمك• كوز قپمك پوشیدن چشم•

—« مثال وامق »—

«كوز یوموب بو جهان فانی دین• بر نیجه شیر مردلار كتی »

یومورتغه — یومورقه•یورطه•بیضه•تخم مرغ•

—« مثال عزمی »—

«بر یومورتقه دن جوآخر اولدی بای»
«صبر تمكین دن اونكا بردی خدای»

یومورماك — یوملوب•یوارلاق اولماق•حب توتمك مدور ایتمك كردایلك•غلوله•

یوم — كوز یوم چشم پوش قپ• پوشان •

—« مثال هویدا »—

«طالب دنیا هویدا بولمغیل اول حق طلب • یوم كوزونیكنی دونیا دین تنكلا پشیمان بولما كین»

یوموش — یوموك•چشم پوشیدن كوز قپمك•

یوموق — قپالو•شیشوب قپانمش•قبادلمش•

یوك — چهره•زینت•زیور•آراستكی•

—« حسین بایقرا »—

«تبرلاكان مهوش یوزونك یونك ایله لطف یاركیم•كورمادوك اول خوب لوق هر كزكل سیراب ده»

یونت — یبانی قصراق•خر كله ایله كزن مادیان•

یونت یلی — آت•ایلقی یلی یعنی سال تركانینك یدنجی سیدر•

یونجه — بونجه• مونجه•

یونقه — یونندی قصابه•

یونك — یوك و یایقماق•

یونماق — تراش ایتمك•رنده ایله وكسرله طاشی قرمق اویمق • قلم وطراقله آلوب سیلوب تمیزلمك•

—« مثال »—

«كر بخشی یونولسه قلملار»
«شك یوقكه یمان توشار رقملار»

یونه — كیجه • وكوبجوك • تكلی• بلاهمه نوعی•١٠ كراسبابی تیكی•چركین•چركی•

—« مثال »—

« كیب زینی آلتون لجامی دخی »
«بولوب یونه زرین ستامی دخی»

یو — ایل اولمیان•دشمن•عدو•غنیم•

—« مثال »—

«اوشال غملیك كونكل نی ایلاكای شو»
«نكولار اورتهسنده ایلاغای یو»

یووا — آشیانه•خانه مرغان•

—« مثال »—

«قوش یووا سین سانماكین سر كشته مجنون باشینی•خاروخس جمع ایلامیش كرداب دریای جنون»

یووالاق — یوارلاق•یوماق•

یوولاماق — یوارلامق• غیلانیدن •

یووالاماق — یوارلمق•دورمك•

یوورقان — یورغان• لحاف• کورفه پالاپوش•
اورتی•باستوروق•
—« مثال »—
«کراوچارسن سنده بولسون یوزقنات
یورغاینکاباق اپاغنیکینی اوزات»

یووسغه — غسل موتی•مرده شوی• غسال جنازه•
اولی یایقاجی•

یووش — قلم•کلك•خامه•

یووندو — آب غساله•یویندی•صحن طبق یایقه‌ده
صوی یونتی•جرکاب•

یویان —— یالان•کذب•دروغ•یلغان•

یویان یالغان صرف کذب•دروغ ابدی یلان•

یویماق —— یویقاماق•مکرریومق•غسلی پاك ایتمك•
طاهر ایتمك•

ییب —— ایپ حبل رسمان•خیط•قیتیم•
—« مثال »—
« ماموقی دورپیله دین آرتوق ظریف »
«ییب لاری کتان تیلی دین هم لطیف»

ییپار —— مشك•نافه•کوبك•مسك •
—« حزین »
«سنبلی رشك آور مشك تتار»
« ساچلری غبطه کش بوی ییپار»

ییپارماك — ارسال•تسیار ایلك•کوندرمك•ییپارلمك
—« مونس »—
«شرح غم ایشیت هم ایت ارسال رقعه»
«یوق عیب دوستلار ییپاریشماك مراسله

ییپلیك —— ایپلیك•خیط•ریسمان حبل•
—« مثال اعلم »—
«بر ییپلیك ایله باغلادی اینك قولونی»
«آلدی ایلیدن جمله• مال وپولنی»

ییپوتماق — تبدیل تحویل ایلك•
—« مثال »—
«فراقینك بییدین غم شامی یوق بیربیردا
آرامیم•کیجه یرکوب ییپوتکای کیم که
بارقصدی دابیردشمن»

ییتار —— کافی•وافی•شافی•ایل ویروز•

ییتاك —— یدك•آت•ترکشماك•

ییتکازماك — یتشدرمك • ایصال • اخبار ایتمك•
واصل ایتمك•
—« نوای »—
«قویوندیك وصل دشتدین کرای لیلی
منی سوردنیك•دیکاج سرکشته مجنونم
باشمنی کوککایتکوردنیك»

ییتیم —— ایکی یا ایله یتیم معناسنه•بی پدر بی•مادر
اوکسوزچوجوق•
—« فضلی »—
«کوزنی حسنونك تابیدین اوزیاشی
قیلدی بی نصیب•بولسابی طالع یتیم
بورنی قانار آش اوستنیده»

ییتکورماك— ارقه دن کوندرمك ارسال ایتمك•

ییتماك —— یدك آت•الویرمك•کافی وافی اولمق•
واصل حد اولمق•ونمایش آنی یده‌مك•
جکوب کوتوزمك•
—« نوایی »—
«بیرملازم غه حکم قیلدی که بات»
«مینیب آتینك غه ییتینکا برآت»

ییتشماك — وارمق•درك•حاصل•رسیده اولمق•
اولاشمق•واصل اولمق• کماله ایرمك
یتشمك•

ییتی ییدی یدی•هفت•ییتی آتا•یدی فلك• وسبعه
سیاره•درت انا•عناصر اربعه کی•
—« نوایی »—
«جنس بشریوق آکینینك»
« خورشید خاندز کینینك »
«کوك مهدارا طفل رهنیك »
« ییتی اتا وتورت انا »

ییتیك — یتی• غایب کم شده• واصل رسید• کسکین بران• یدك ویتك آت• کورنیش• نمایش حیوانی•

ییتیکان — بنات النعش یلدیزلری• سبعه سیاره• هفت دادران نجمی• یتی قرداش•

ییدانیك وییدك — یدك• قطار سلطنت آتلری اسب نمایش•

ییدانیك بوسون — دعای بدمقامنده در •تلف اولسون• کوردیکنك بواوسون دیمك• برقارغیشدر•

ییدماك — یدمك• ردیف اتمك• چکمك• حاضر برابر کزدرمك•

ییر — تراب• زمین• ارض• محل• مقام• جای• منصب• جاه• مأموریت• قره ییر• قبر• ییر یورت• املاك• مسکن• ییرلو• یلی• متوطن•

—« مثال غازی »—

« هر ییر یکا اوت تیکورکان زمان»

« اویدین کوبورداب یتی آسمان »

ییرازوق — یه جك• آزوقه• زادراحیله •توشه سود• نفع• یراق• اسباب آخرت•

—« راجی »—

« کبر کونك قره ییر آستیغه آخر سنکا
یوق سوداکر• چیقسانك فلك کا ایلابان
ایو انلر ایوان اوسنینه»

ییراغراماق — ایراقلامق تبعید•

ییراق — اوزاق ایراق ك•

—« فضلی »—

«اکرچه بولدی تنی ریش وداغ داغ
تراق • هنوز ایماس آنی کیسوسیدین
ییراق تراق»

ییراو — خواننده• مغنی• مطرب طرازنده نغمه کر• موسیقی دان• عاشق• قوشوقچی• حافظ•

ییرتلاس — چاك• چاك• شکافته• حیاسیز• بی شرم• بی حجاب• عارسیز• چاپشون• بیباك•

ییرتماج — رخنه لباس چاك جامه• شکاف• کرجه• درز کریبان•

—« مثال نابلی »—

«ییرتماجنیدن توتوب چاك ایلدی»

«یوسوفی بویولده غمناك ایلدی»

ییرتماق — یرتماق• بنیاد اتمك وجوده کتورمك نمودا تدرمك کاله اریشدرمك•

ییرتوق — یرتیق• چال چاك فرسوده• متفرق دریده عصمتسز• آلفته• پرده دریده• جلب• فاحشه• اورسپی•

ییرتجی — درنده• سبع• جانور چنکال دار• دد•

ییرلاماق — ایرلامق• تغنم اتمك عادت قدیم اوزره شرقی وبیت اوقوب پیاله المك•

—« مثال نوا »—

«ساقی آلیب کیل قدح خوش کوار»

«ییرلای آلیب تارتای آنی خواجه وار»

ییرلاماك — یرلشدرمك• محلنه وضع ایتمك• یرینه قومك یکسان ایتمك•

—« مثال مونس »—

«که یربولدی کوك اورنیدا استوار»

« یراورنیدا افلاك توتدی قرار »

ییرماق — شق اتمك یرمق چاك اتمك کفاندن ایرمك

—« مثال رمزی »—

«لبین ییریب اغزین یرتیك کافرینك»

« دین ودیانه قرشو سوکسون »

ییرنماق — یه له جك نسنه• خوراکی• زادوراحله توشه• ذخیره•

ییریق — شق • فلق• فتق • کدك کبی فرجه• منشق• نجاك•

ییریك — طعامدن نفرت ایدیجی دیکسمك• سکانمك

ییشماك — واز• آچق• کشاد ایتمك• مفتوح

ييغلاب

—« مثال »—
«دليل ايرور كه كونكل لارنى قيليش
اولغاى سين آزاد• بوكيم سلاسل زلفونك
توكونلارى يشيليب دور»

ييشلمك — آچيلماق• كشاده اولمق• وا• مفتوح• يله•
—« مثال »—
«ايلك ليك اكند باشينك اوزره دور
سرمايه سودا • ايلك لاركيم يشيب
سن جسم لارز خيمه كيم كويا»

ييغ — حاضر• مهيا• آماده• جمع•
—« مثال كرامى »—
«اوزقتلنى ايلاميش ايدى ييغ»
«پنهان قيليب ايردى زهرليق تيغ»

ييغاچ — يغاچ• واغاج• تياق جوب فرسخ•
—« مثال »—
«تاكوروندى آلارقرارلرى هم»
«قالمادى بيرييغاچ ارالرى هم»
« يغاچ برفرسنك در وبعضى يرده
برقولاچ اعتبار اولونور»

ييغلاغور — اغلايجى• كريان• ييغلامك بكا ايدیجى•
—« لطفى »—
«مدعى كورمك تيلار كولكانده
تيشينك كوهرين• كورميش اول دريغلا
اوكوزلارى عمان بولغان»

ييغلاماق — اغلامق• كريه ايلك• اسالۀ دموع
ايتمك• بكا ايلك•
—« محزون »—
« شكرلبلر تبسم قيلسه لر كونكلونكى
آلديرمه• مينى ييغلاتدى آچيغ هرقچان
اول نوش قندايتى»

ييغلاب — بكا اياب كريه كرده•

ييغين

—« مثال هويدا »—
«جهاندن بخشى ليق كورماى كورنك كيم
فاطمه زهرا• يزيدنك دستى دين ييغلاب
هميشه دادخواه اوتى»

ييغماق — كليتله ادخار ايتمك• تراكم ايتديرمك•
بريكدرمك• بهم آوردن•
—« مثال »—
«ييغيب ارمن ايلين فرخنده حاكم»
«قيليب فرهاد اوچون ردمظالم»
—« دلاور »—
«ييى رزم جايغه طى ايتب تومن منزل•
بى حساب لشكرنى ييغنابانشه عادل»

ييغيكز — جمع ايديكز توب وتراكم ايدكيز توب
كوب• بسيارى•
—« كامل »—
«اطفال ايتاك كاتاش ييغيكز كيم منى
بوكون• ديوانه ليغ كاتيكو رادوربى
قرارليغ»

ييغناق — جمعيت• جمع• كثير• جمع غفير• غلبه لك
اذدحام• مجمع يغين•
—« مثال مونس »—
«مال كيم شخ مكر ايله ييغنار• مى نى اندين
حلال ديب دورلار»

ييغنت — فيل• پيل•

ييغى — يغين• كريه• بكا• اشك• سرشك• ياش•
—« مونس »—
«سوزدالبينك وييغيدا چشمم»
«باردورلارايكيسى كوهرافشان»

ييغين — جمعيت • توده• يغينلو • كليتلو •
كومه لو• هجوم •
—« مونس »—
« خط كه يوزينك قيراغيدين باش
چيقاريب دوراى صنم• روم اوزه
كيلدى كبى هندسواديدين ييغين»

یقنتی — مندرسات، انقاض، خرابه، ویرانی، کهنه فسرده.

یقلغور — افتاده، ویران، خراب، ودخی حقارت معنی سینه کیلور، بیت، اوآره ودفع اول کبی.

یقلماغور — متین، رحین، یقلمیجی یقلماز، نی غلطیده کبی.

یقماق — هدم، تخریب، ویران اتمك، برآدمی منکسر ایلمك، کونکل یقماق، برشی ویران وخراب اتمك.

یقو — منهدم، خراب، برطرفه مائل اولان یقلمش غلطیده کبی جای ویران.

یك — زبون، بد، فنا، ناخوش کننده شوریده بدمعامله.

یکن — قرنداش اولادی، عموجه، خاله، طایی تیزه، یکنی، همشیره زاده چغتای جه چین دخی دینولور، خورده کی تناول کرده.

یکولوك — یکلك، خوردنی، ییلکه صالح شیئ.

—« مثال »—

«تون کاتیکین طعام وصحبت ایدی»

«یکولوکلار کازیب وزینت ایدی»

یکیت — دلی قانلی یکیدی یتشمش، کنج، حدباوغه، ایرمش ار، جوان، شاب، مرد شجیع، دلیر، توانا

—« مونس »—

«سن ایرورسین سنیه مزنی چاك چاك ایتکان یکیت، جانمزنی ظلم تیغیدین هلاك ایتکان یکیت»

یکیرانماك — ایکرنمك، دیکسنمك، نفرت، استکراه ایلمك، تسکنمك، چکنمك.

یکیرماك — کیکرنماك، آروك ویرمك، اکیرملك رشته چکمك چرخ ایله ایپ وحبل ورسمان کشیده اتمك.

یکیرمی — ایکارما، ایکی اون، عشرون عشرین، بست، یکرمی.

یکین — خوب، مرغوب پاکیزه تمیز، یاوز

ییل — ریح، باد، روزکار، شمال.

—« نوایی »—

«دیمای پست اولدی افغانیم ییلیدین نخل عیشم کیم، بونخلیم ارهسی مهلك فغان ایجرا خراشیمدور»

ییلاك — ملتان تیلاق دوه یاوروسی، نیمنه، یلك.

—« مایل »—

«کونکلاکینك برك کل واوستیدا کلارنك ییلاك، کل کبی جسمنك اوزه ایلاکه کلکون کونکلاك»

ییل — سنه سال یل عام، اون ایکی آی ایله فصول اربعه.

ییلاماق — اوقی یاینك اوزینه قومق، یای لنمك قوس وکمانی دولدروب حاضر اتمك پر کردن، جیله اتمك.

ییلاماك — پارلامق، درخشان، لمعان، نور افشان، الولنتورمك ایله پارلتمك.

ییلان — حیه، مار، افعی ایلان.

—« مثال مونس »—

«قانتو ککوجی اوقلار که عدوساری اتارسین، اغیرلاریدین اوت ساجیب اوچقوجی ییلاندور»

ییلان اوتی — ایلان اوتی، دافع سموم بردوادر.

ییلانغاج — دستنبو، شمامه، زامووزاموجه چپلاق وعریان معنی سنه دخی کیلور.

ییلانك — ضعیف، یونکل، چست چابك، خفیف ساده پیاده ایاغی چپلاق.

—« مثال نوای »—

«عشق سرکشته سی سیریغانی حاجت

ييلاك

مركب؛ بويه قيلاسمو قويونني اياغي بو
لسايلانك»

ييلانه اغووين — ييلانه بكزر بر حيوان در؛ سنكساره
مشابه طويل سوسار قوندوز كبي؛

ييلپكوج — يلپازه؛ باديبزك؛ يالپاغوج مروحه؛

—« مثال كلشنى »—

« عشقيم آرتى نسيم زلفينكدن »
« يلپكوج اوتنى ايلاغاى بسيار »

ييلچى ليق — برسنه لك؛ يتم خدمتكار قورقبان قولچى
ملى؛ ساليانه جى؛ برسنه لك نوكر؛

—« مثال شوقى »—

« ييلچى ليق جون توتمش ايرويم بريتم »
« منسليب ايتى اول اوغرى راحتيم »

ييلديز — كوكب نجم ستاره اختر يولدوز؛

—« امير فرغانه »—

« بنا كوشيده كوش آويزنى كويا ايمس
بلديم؛ شرف برجيده يلديز درغلطان
اولدى اوخشايدور »

ييلقران — برنوع طاعوندر؛ قولدره وبا؛ وبلا
قران قرغين؛ اولت؛

ييلقى — ايلقى؛ خركله؛ طوار اسب آت؛

—« مثال املىخ »—

« ايلقى لار ايچنده يخشى بر آت »
« دلدلدن اليب مكر كه ذريات »

ييلكا — جادر دشتى جركا؛ شاميانه سايه بان؛ جتر؛

ييلكان — شراع؛ بادبان؛ اوجان قندى؛ يلكن؛

ييلكو — استره؛ باكوموس الت سرتراش؛

ييلكين — نعل؛ آت نعلى؛ چقه اسب؛

ييلاق — قاجيناق؛ قورقماق؛ محترز ترسناك
اولمق؛ خوف ايتمك؛

ييلماك — استعجال ايتمك؛ سرعتله حركت ايتمك؛
قوشمق دويدن؛

يينك

—« مثال خرم »—

« بلنده ياتارسنك صاقين ييل آلور »
« چوقورده ياتارسنك سنى سيل آلور »

ييلو — اهالى؛ خلق؛ جماعت؛ يغين؛ ازدحام؛

ييم — ييم؛ يمك؛ آت تماغى؛ آت يمى؛ طوار
بوغازى؛ —« مثال نسيمى »—

« ييم بردى منيك آتمه برتور به ايچنده »
« قوناق زغير ماش چكيد جمله ايچنده »

ييماش — بريرده ييم يان؛ برابر طعام ايدان؛

ييماك — اكل؛ تناول؛ استهلاك ايتمك؛

—« مثال »—

« اول ييب آينك غمين هميشه »
« ذكرين قيلور ايردى ورد وپيشه »

ييتوك — ييندى؛ طعمه؛ خوراك؛

ييرولكو — خراب؛ ويران؛ مندرس؛ منهدم؛

ييروماك — انهدام؛ تخريب؛ ويران ايلمك؛

—« مثال »—

يمرولورباشيغه كويا كيم فلك خمخانه سى
« اول قوياش هم خانم ايركان نى قاچان
يادايلاسام؛

ييمليك — زاد راحله آت بوغازى ويمى؛ بركيجه
ليك طعام؛

ييميش — فاكهه؛ ميوه؛ ثمر؛ كمش؛ محصول؛
فواكى؛ مويز؛ كرك؛

—« مثال كاهى »—

« منكاساقيا باده نى تيزيتور »
« چغيرله برابر ييمش نى كيتور »

ييمشان — ياوشان؛ برنوع خفيف اوت وكياه در؛

يينك — آستين؛ لباس؛ المامى؛

—« لطفى »—

« لطفى دسكينغه كوركوز ساعدينكى
لطف ايلا ؛ بوكـدادين نقره نى
ينكينكدا پنهان قيلاغيل »

ينكا — صاغدیچ* قادین* کنه * دایه خاتون ینکه* انکه* کیوانی*

يينكمك — یوتمك* غالب اولمق* مظفر اولمق* اوتمك* یتمك* بردن *

—« مثال عزمی »—

«حسن دعوی سیغه قول یینکدین چیقار
«یوزیده بیضا چیقار غانلارنی یینك»

يينكى — یانکی* جدید* نو* تازه* محدث* مجدد* یینکی* آستنی * ینغی *

—«مثال»—

« تو یکا بارسانك تویوب بار »
« ینکی تونینك کیب بار »

—« مثال غازی »—

کورستمکین تسبیحینکی دام وریا دیرلار
انی * بو سبحه نی ای زاهد ایینکینکدا
پنهان ایلاکین»

يينكيرتماك — یکیلنمك* تجدید ایتدیرمك* خفیف لنمك سبك کردن تازه* ونو*

يينكيل — یونکل* سبك* خفیف* زبون*

—« مثال »—

«کیروادی عشق ایچرا یینکیل راك بو
یولدا * اوزلوك یوکینی تاشلاغان
ایل اهل زهی دور»

يينورتماك — تجدید تعمیر ایتدیرمك* تازه ینکی وینغی ایلمك نو کردن*

ييكتى يتى — تمام اولدی* نهایت بولدی* تمت* واصل اولدی* یتشتی* یتتی* یدی* سبعه* هفت* یتی فقط ایلویردی* بس *

—« مثال لمؤلفه نقشی »—

« بویرکاجه ایلدیم سرانجام »
« قیلدیم چغتای لسانین اتمام »
« کلکم اوجی بو محلکا یتی »
« ختم اولدی لغت بویردا یتی »

❋ لله الحمد والمنه اشبو لغت کتابی دار الخلافهٔ علیه و پای تخت ❋
❋ قسطنطنیه‌ده هجرت نبویه‌نك بیك اوچیوزنجی سنه‌سی ❋
❋ محرم الحرامك اواخرنده ختامه رسیده اولدی بعض آثار ❋
❋ ادبیه وآسیای وسطی احوالنه دائر اولان جلد ثانیسی ❋
❋ دخی در دست طبع اولوب بعونه تعالی ❋
❋ عهد قریبده آنك دخی اتمامی الطاف ❋
❋ آلهیه‌دن مأمولدر ❋

تمت

(مهران) مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

اشبو چغتای لسانده (ا ت غ ق ی) حرفلری سائر حروفاتدن زیاده استعمال اولنور

(مثلا) (بیلمك كیلمك) كبی عبارەلر (الف) ایله یازیلور (بیلماك كیلماك) كبی .
(دیلمك دیكمك) كبی عبارەلر (ت) ایله یازیلور (تیلماك تیكماك) كبی .
(كیتمك كیلمك) كبی عبارەلر (غ) ایله یازیلور (كیتماغ كیلماغ) كبی .
(ایچمك بیتمك) كبی حرفلر (ق) ایله یازیلور (ایچماق بیتماق) كبی .
(ال كل) كبی حرفلر (ی) ایله یازیلور (ایل كیل) كبی .

* وینه لسان چغتاییده جزء لاینفك ولازم ملزوم قبیلندن یعنی كلمه ثانیسی الفاظ مهملەدن اولمیوب بر معنایی افاده ایتمكده اولان لغتلر دخی مستعمل اولمغله بر وجه آتی ذكر اولنور .

(آلا بولا) (اكه اوكه) (اتا و بلا) (اپاق وچپاق) (آفت واندام) (لچ وپچ) (تیت وپیت) (چت وپت) (جیق وفیق) (حش وپش) (جیم وجیق) (چق وچوق) (چقر وچقور) (تق وتوق) (چلاق پلاق) چروك مروك) (چكه و پوكه) حرام وحریش) (رسوا وردی) (تقور وتقور) (افیل تافیل) (حلتانك پلتانك) (تلك پلك) (انكر منكر) (فقور فقور) (الپنك تلپنك) (سكه وسمات) (كروفر) (غر وغور) (جنك وچنك) (عر وعور) (قروقور) (ككر و كوكور) (یله ویابه) (تم وتوم) (درد ودامنه) (كن وككن) (بچه وكچه) (لته وپوته) (بولك وسولك) (پرچه و پرات) (جنی منی) (الیق دیق) (تهمت وشلتاق) (قلیق ملیق) (شلاقی ملاقی) (دعوی وداستان) (شیخ و ترنك) (میده وموید) (كول ومول) (كنكور كونكر) (یغین وتریم) (قیقم وسیقم) (لنك ولوند) جنكور جونكور) (غلدر ومیلدر) (دول ولوله) (فجر وكچور) (ایزوجو) (چولق چوجق) (جوری وجولبی) (شاخ وشبه) (كورلتی وزرلتی) (كش وفرخش) (های وهوی) (اچیق وصاچیق) (قیصر وناخونه) (امان وزمان) (شلدور وشولدور) (كل وكور) (كش و فرخش) (آلوغ وسالوغ) (بل ومل) (هوا وهوس) (جر وپر) (غیم وغج) (ایلچی وتواجی) (هنك ومنك) (یازوبابان) (یكه ودوكه) (ایره وشیره) (كو

وكوم) (زهر وزقوم) (ايل وتوقوم) (چيغ وفيغ) (ايكين وتكين) (جغان وفغان) (ايل وسيل) (اسير وابير) (اوشاق وتوشاق) (اوفاق وتوفاق) (مول وسول) (چلق و پلق) (جنجال وخنجال) (رد وبدل) (آچر وصچار) (قرن وقورن) (تقر وتقر) (غوره وشوره)

(قاعدهٔ انشا و يرليغ ونامه وكتابتده قوللانلقده اولان بوكبي لغت وعبارهلر)
(دفتر ثانيده مفصلاً درج وعلاوه اولنهجقدر)

اشبو لغتلره شاهد ومثال

كيلدى بهار يامغورى نغمهٔ شر وشر قيلب — كوچتى واوچتى ترمهلار تاغ آرا طر وطر قيلب
يامغورى نيرهسى بيلان يخ نى تيشلدى كوكراكى — اوچتى قوياش نى تيغيدين قار تسر تسر قيلب
جمجوخ قوزى قرنىلار چيقتى چوتور چوتور بولوب — كيلك قرغهبچهسى اوچتى تپر تپر قيلب
بس كه شمال خيرلادى هرسارى كروكرايتب — ضربى بيله درختلار سيندى شقر شقر قيلب
تام اوزهچيقتى بچهلار بىبى هاى هوى دب — باد برك اوچوردىلار كوكسارى درودر قيلب
دملارى توغيلاو ديك شب شب وشلب وشلب ايتب — پرپرهكى كريلسان فش فش وفر وفر قيلب
قوشنى چيلا كشى بو كون يعنى منارنى لكلكى — نوليغد خس نى نى ايتب كيلدى ككر ككر قيلب
موسم عيش نوش دور دوستلاريم نشاط اوچون — سبزه يوزيغه آت قويونك يرنى چقر چوقير قيلب
چاپينك وايلغه كيلتورونك بربت نازنين نى كيم — قوچاق ايله قبورغهسى سينسه قسر قسر قيلب
دفع قيلينك بر ايكى كون آدمليغ تكلفين — مست ايشك كبى چاپنك هنك هنك عرو عر قيلب
ياد قيلينك زمان زمان (عالم) بينوانى هم — پاختهديك فغان چكنيك چر جر وقر وقر قيلب

مثال ديكر

بولدى بهار موسمى چيقدى درختكا نرت نرت — يانكى ايشان بولوت كبى ايلدى آنچه خرت خرت
برنچهنى فريب ايله آيتى نان وقوى قويوب — ايلغا كرامت ايليان طوزدى بساط غرت غرت
هرساريدين يغيليب ايل نذر نيازجمع اولوب — شهرنى توتدى شهرتى بارديلار انده سرت سرت
كورايله شل هجوم ايتب كتيلار آنكا شوق ايله — ياتديلر آندهكير باسيب تنتهلاپ اوزنى قرت قرت
باردى بقارنيس آنى كوركالى بى بقامو ديب — كرچه بقاسى يوق ايدى قورقدى كوروب بو شرت شرت
غلغله سالدى شهرارا يوقكه تمام دهرارا — مست بولوب چوجهرارا تاشلب اوزنى پارت پرت
يتى تنزل آنكه چون مرلرى بولدى تيز فاش — حضرتهچون كتوردىلر قالمدى هيچ چرت چرت
برمدكشيكه قول كونكل اكلاماى آيتك حالنى — كوربو ايشانك اشلارين مونداغ اولورمى كرت كرت

مثال دیکر مونس خوارزمی

حق غه توکل ایلابان برکانیکا قناعت ایت   رزق ایزیداقیچ ایرور ایلاماکنینك تاقیر تو قور
هرنه جهاندابار ایسه سلك ایتاکنیکنی باریدین   تنکری یاراتمامیش سنی یغماق ایچون قاقیر قو قور
یغله سحرلار اون جیکیب اشك ندامتی توکوب   بیهوده کولماکنینك نی دور طفل کبی شاقر شو قور
توزره آخرت نی توز طاعت ایلا که آدمی   اوشبو جهانغه کیلامیش توزماناوچون چاقیر چو قور
دوست خیالی برله سین ایلا خوشلیغ شعار   سوزلامااسروزشت دور قور بقه دیك واقیر وقور

اشبو توام قبیلندن اولان آتیده کی مرکب لغتلر دخی مستعملدر بونلر بر برندن منفك اولور ایسه کلمهٔ ثانی سی بر معنای افاده ایتمز و کلمه نك اولی فتحه یا ضمه یا کثره اوقونورسه دیکری دخی عیناً اوکبی در

پت پت * تم تم * لولو * ول ول * صرصر * لم لم * مرمر * وه وه *
په په * ته ته * چه چه * هی هی * بی بی * عرعر * شوشو * غدغد *

(مثال مونس خوازرمی)

آلوریوزجانی هر باقغاندانی کوزلار دوروروه وه   منیك اولوك تیر کوزور هر سوزدانی لب لار دورپه په
یوزیم اوزره یول ایتمیش هر ساری اشکیم اویوب رخ رخ   کرم قیل بو اسیرنیك مونچه یغلاتماق نیدور وه وه
فراقنیك شدتیدین کوزلاریمدین قان آقار تم تم   کوروب آنی رقیب کینه ور هردم کولار قه قه
ایتار خورشید وشلارشرم دین انجم کبی صف صف   سپهر حسن اوجی اوزره تاکیم سین سین ای مه مه
چیکار ذوق سهی قدنیك بیله قمری فغان کوکو   توزار شوق کل رونیك بیله بلبل نوا چه چه
تیار باشیمغه هجرینك تیغی وغم تاشلاری تب تب   نه بولدی وصلدین مرهم یتورسانك زخمیمه که که
قیزارمیش می ایچیب مینسز چمن دیك عارضنیك کل کل   یورا کیم باغلامیش قان غنچه یا کلیغ سنسیزین ته ته
جهان ملکی وفاسیزدور جفادین یوق قلور بر بر   قانی شه شیر غازی خان قانی سلطان انوشه شه
یوکورور هجر دشتی ایچرا مونس ایلاکیم صرصر   انکاوصلینك ساری باشقارمادی بوبخت کم ره ره

تمت

فی ١٣٠٠ سنه

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٢	٢٨	استیغتیغه	استیغه
١٢	٢٦	اس سیز	اسیسز
١١	٧	اریقلیغ صو	اریقلیغ سو
١١	٨	اریغیر	اریغیرق
١٤	١٧	قیروزه	فیروزه
٢٣	٢	این	ائن
٢٣	٢٨	زرخلی	زرهلی
٢٩	٥	لابغی	بی‌معنی
٣٦	١٠	داب	اب
٤٢	٣٠	دوشمکان	توشمکان
٤٦	٧	کوبك	کوپك
٤٨	٢٦	وفتینده	وقتینده
٩٩	١	ایمش	ایتمش
٥٦	١٧	ایکرامك	ایکرانمك
٥٦	٢٨	هویداس	هویدا
٥٨	١	بیل تور	ایلتورپیلتور
٥٨	٤	کپك‌ون	کیکدن
٥٨	٢٧	اژدرها	اژدها
٦١	٨	یوریکلك	یوریکلك
٦١	١٣	ایمدلك	امکلك
٦٢	١	رقیق	رفیق
٦٢	٢١	شمشار	شمشاد
٦٤	٢٣	اوك	اوکه
٦٥	٢٠	تقریق	تفریق
٢٨	٣	تقوق	تفوق
٧٢	١	کدو	کدو
٧٤	٣	مترب	مطرب
٧٥	٧	نیارسی	نبارسی
٧٥	١٢	تقنك	تفنك
٧٨	٥	کل یازی	بودنه نینك
٧٨	٩	نور	بور
٨٠	١٤	بر نومعه	بر نوع
٨٥	٢٣	الغاوجی	بولغاوجی
٨٦	٣١	وسمه	اوسمه
٨٦	٣١	مش	میش
٩٣	٦	مسحد	مسقت
٩٥	٢١	موص	موس
٩٧	١	ماخو	محو
٩٨	١١	تابولماس	تاپوشماس
١٠١	٨	قر	تاقر
١٠٢	٦	احساس	احسان
١١٩	١٠	نختی	تختی
١٢١	١٩	تقه	تقوی
١٢٤	١٠	اغشمیتول	اغتول
١٢٧	١٧	نوملوکی	توملوکی
١٢٨	١١	نحت	بخت
١٢٨	١	خیمه باشی	خیمه‌دنك‌باشی
١٣٠	٢٦	دشتامی	دشنامی
١٣٠	١١	زمزنینك	زمزمنینك
١٣١	٢٩	رشح	ریشه
١٣٦	١	ازرو	آرزو
١٤٢	٢	خانه‌سیده	خانه‌ده
١٥١	١٣	چمکیده	چکیده
١٥٣	٩	قولیان	قلیان
١٥٥	٢١	دورانه	دوکانه
١٥٧	٢٤	ستکدان	سنکدان
١٦٣	٢٥	غفب	غضب
١٦٥	١٨	ذکورة	ذکوة
١٦٥	١٦	فروز	فیروز
١٦٦	١٠	زیین	زین
١٦٦	٩	سهیون	سیهون
١٦٧	١٣	اشردن	اثردن
١٦٧	١٦	انغامی	انعامی
١٦٧	٢١	کرب	کوب
١٦٧	٢٣	سیغناد	سیغنار
١٦٨	١٢	قیس	قیسی
١٧٠	١	میر	دمیر
١٧٢	٣٢	دولتلو	دولتو
١٧٤	٢٧	وتزه	ویزه
١٧٥	٢٧	ارمنه	ارنه
١٧٦	٢٩	اولمادك	اولماکین
١٧٦	٢٢	رزشك	زرشك
١٧٧	٥	نارورن	ناروان
١٧٨	٢	کیتك	کیتمك
١٧٩	٢٦	ویخ	دیخ
١٨٠	١٨	جلینك	جم‌لیك
١٨٣	٣٢	سجاقی	سجاغی
١٨٤	٤	تیلشوك	تیشوس

صحیفه	سطر	خطا	صواب
۱۸٤	۱۰	قصمت	قسمت
۱۸٤	۸	جکمك	چکمك
۱۸٤	۲٦	سجپك	سجمك
۱۸۵	۱۲	دونی	دونیا
۱۸۵	۲۲	دشی	فرشی
۱۸٦	۲۷	مشلکاب	مشکاب
۱۸٦	۱۵	ناهیت	ناهند
۱۸۷	۳	دکناه‌سنکساری	دکنـاه کاری سنکسار
۱۸۸	۱۷	سوتچین	سوپچین
۱۸۹	۷	یوایده	یولده
۱۹۲	۲٦	ورز	زجر
۱۹٤	۲۰	سوی‌سیز	سوسیز
۱۹۵	۱۳	دتزف	تلطف
۱۹٦	۲	دارد	داروا
۱۹٦	۵	مسارت	سارت
۱۹٦	۹	خوجند	خوجنده
۱۹۸	۳۲	ثمانین	ثمانیه
۲۰۲	۹	سس	سسی
۲۰۷	۱٦	شمتدسی	شمتدسی
۲۰۸	۱۲	غرك	غرك
۲۰۸	۲۲	بیسار	بسیار
۲۱۳	۱۹	قاپو	قاپی
۲۱۸	۱۷	نازیش	قاریشی
۲۱۸	۲۵	فاریشلاماق	قاریشلاماق
۲۲۷	۳۰	خور وریزه	خورد وریزه
۲۲۸	۱۱	شوبدورم	شد روم
۲۳۰	۷	سوزدان	سوزندان
۲۳۷	۵	قومشون	قوشوق
۲٤٤	۱۵	کل کارخ	کل رخ
۲٤۷	۳۱	قومق	لاوق قاومق
۲٤۹	٤	حدتلغمك	حرکتنمك
۲۵۵	۱٤	خذاسندن	حذاسندن
۲۵۸	۱۱	کورشماك	کورسماك
۲۵۸	۲۳	دفترغا	دفترغاساندی
۲۵۸	۱۳	حلاج	حلاج کورك لماق
۲٦۲	۱۳	شغق	شفق
۲۷۷	۹	سخسان	استحسان
۲۷۸	۲۲	بج	پنج
۲۷۹	۲	دوشلاسم	موشتلاسم
۲۸۱	۲۱	اخوان	خوبان
۲۸۳	۳	ریز	زر
۲۸٤	۳۳	لیمد	کیمه
۳۰۰	۲۱	کلیل	کلکیل
۳۰۵	۱۹	ذواضیك	غواصلك
۳۰۸	۳۲	اول	او
۳۱۱	۳۲	سکابك	سکانك

PL
55
J34B8
1880
v.1